

కే ర ట్ టా లు



అంతర భారతీయ పుస్తకమాల

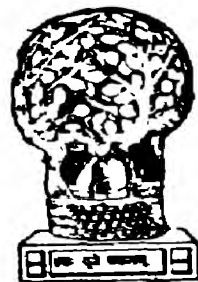
కె ర టా లు

రచన :

కల్కి

అనువాదము :

వాకాటి పాండురంగరావు



చేషనల్ బుక్ ట్రస్ట్, ఇండియా
న్యూఢిల్లీ

1 9 7 4

© క. రాజేంద్రన్, 1973

Price : 7-50

Original Title : ALAI OSAI (*Tamil*)
KERATALU (*Telugu*)

PUBLISHED BY THE DIRECTOR, NATIONAL BOOK TRUST, INDIA, NEW DELHI-16
PRINTED AT SOLAR WORKS, 12, THAMBU CHETTY STREET, MADRAS-1,

తొలి పలుకు

తమిళంలో రాయబడినప్పటికీ “అలై ఓశై” నవలయొక్క కథ తమిళ నాడుకు పరిమితమైనదని చెప్పలేము. ఈ కథలో పాత్రలు దేశంలోని వివిధ ప్రాంతాలకు చెందినవి. కథ భారతదేశపు ముఖ్య నగరాలన్నింటా నడుస్తుంది. కనుక దీనిని అఖిలభారత దేశానికీ చెందిన నవల అని చెప్పవచ్చును.

రాజం పేట గ్రామంనుండి రజనీపూర్ దాక ఎన్నో నగరాలలో, కుగ్రామాలలో ఈ కథలోని వారు సంచరిస్తారు. కాని కథ నడక ఎక్కడా కుంటు వడదు.

ఉత్తర దక్షిణ భారతదేశాలెంతగా కలిసి వున్నాయో ఈ నవల నిరూపిస్తుంది. వివిధ రాష్ట్రాలవారు, వివిధ భాషలవారు ఈ కథలో దర్శనమిస్తారు. వీరందరూకూడా తమతమ రాగద్వేషాలతో మన హృదయాలకు చేరువగా వస్తారు. బాంధవ్యం ఆశిస్తారు. వీరందరూ మనకు సన్నిహితులే అనిపిస్తుంది.

కీర్తి శేషులు “కల్కి” గారు ఈ నవలలో ఎన్నో కొత్త పోకడలు పోయారు. ఈ నవలలో నాయకుడూ, ప్రతినాయకుడూ తానే అయిన ప్రధాన పాత్రను చూసి కోప్పడ్డమూ, జాలి చెందడమూ అన్న సందిగ్ధంలోకి పడతాము మనం. ఈ నవలలో ఇంకా ఎన్నో కొత్తందనాలున్నాయి.

మనదేశ స్వాతంత్ర్య పోరాటంలో అతి ముఖ్యమైన ఘట్టాలు ఈ కథకు నేపథ్యంగా ఉపకరించాయి. ఈ ప్రత్యేకత కారణంగా దీనినొక చారిత్రక నవలగా పేర్కొందా మనిపిస్తుంది.

గాంధీ మహాత్ముడి సమ్మోహనశక్తి ఏవిధంగా లక్షలాది ప్రజలను మంత్రముగ్ధులుగా చేసి దేశ స్వాతంత్ర్య సమరంలోకి దింపిందీ—ఈ నవల ద్వారా

ఈనాటి యువతీ యువకులు తెలుసుకోగలరు. తన రచనలన్నిటిలోనూ నాలుగు కాలాలపాటు నిలవ గలిగినది “అలై ఓనై” ఒక్కటేనని రచయితే చెప్పుకున్నారు. అటువంటి ఈ నవలను ఏ భాషలోకి అనువదించినా పఠనీయంగానే వుండి తీరుతుందని వేరే చెప్పనక్కరలేదు. తర్జుమావలన దీని శ్రేష్ఠత ఆవంతయినా తగ్గక పోవడం ఇంకొక చెప్పుకోదగిన అంశం.

“అలై ఓనై” నవలకు శ్రీ కల్కి రాసిన ‘మున్నుడి’నుండి ఒక భాగాన్ని క్కడ ఉటంకించడం సమంజసమనుకుంటాను; అది ఈ రచయిత హాస్య రచనాపటిమకు ఒక ఉదాహరణగాకూడా ఉపకరించగలదు.

“పుస్తకాల శక్తి గురించి మన పెద్దలు పలువిధాల చెప్పివున్నారు. పుస్తకాలు, అల్మారాకు అలంకారాలనీ, హస్తాలకు భూషణాలనీ వర్ణించారు. నిద్రలేమికి పుస్తకాలకు మించిన మందులేదని అనుభవ పూర్వకంగా నెల విచ్చారు. కొందరికి కాఫీ, లేక తేనీరు సేవిస్తే నిద్ర పాడవుతుంది. పుస్తకాన్ని చేతిలోకి తీసుకోగానే నిద్ర ముంచుకొచ్చేస్తుంది. పుస్తకాల మహిమ గురించి ఇంతకన్న ఏమి చెప్పాలి?

పుస్తకాలు సంపాదించడానికి మూడు మార్గాలున్నాయంటుంటారు. యాచించడం, అరువు తెచ్చుకోవడం, తస్కరించడం అన్నవే ఆ మార్గత్రయం. డబ్బిచ్చి కొనడం అన్నటువంటి నాల్గవమార్గాన్ని అనుసరించవలసిన అవసరం రైలు ప్రయాణాల సమయంలోనే కలుగుతుంటుంది.

రైలు ప్రయాణం చేసేటప్పుడు కొందరికి నిద్ర సరిగా రాదు. ఆ రైలు కదలికలకూ కుదుపులకూ, వచ్చే ఆ కాస్త నిద్రాపోతుంది. అంచేత కాలక్షేపానికేదయినా పుస్తకం వుంటే బాగుండునే అనిపిస్తుంది. ఈ విధంగా గ్రంథ పఠనానికి రైల్వేలు ఎంతయినా సేవచేస్తున్నాయి. అందుకనే అన్ని పెద్ద రైల్వేస్టేషన్లలోనూ పుస్తకాల దుకాణాలుంటాయి. పుస్తకం సంపాదించ

దానికి మొదట చెప్పిన మూడు మార్గాలూ రైలు ప్రయాణాలవేళ పనికిరావు, అప్పుడు నాల్గవ మార్గ మొక్కటే శరణ్యం.

ఒకసారి రైలు ప్రయాణం చేయవలసివచ్చినప్పుడు నాకూ అటువంటి పరిస్థితి ఎదురయింది. “ఎటూ నిద్ర రావడంలేదుకదా, ఏదయినా పుస్తకం కొందాము...” అని తిరుచ్చిరాప్పళ్ళి రైల్వే జంక్షన్ లోని పుస్తకాల దుకాణానికి వెళ్ళాను. అక్కడ పుస్తకాలన్నిటినీ ఒకసారి పరికించి, తళతళమని మెరుస్తున్న త్రివర్ణ ముఖపత్రంవున్న ఒక ఇంగ్లీషు నవలను కొన్నాను. అది సుప్రసిద్ధ ఇంగ్లీషు హాస్య రచయిత పి. జి. ఓడ్ హాస్ రచించినది. ఆంగ్లేయుల వేషభాషలను సునిశితంగా చమత్కారంగా ప్రదర్శిస్తూ కడుపు చెక్కలయ్యేలా నవ్వించే రచనలు చేస్తారు ఓడ్ హాస్. “నవ్వేస్తే సరేసరి, లేక పోతే నిద్రయినా వస్తుందికదా—” అని తెగించి అయిదుముప్పావలా పెట్టి ఆ పుస్తకం కొన్నాను. ఆ మూడువందల పేజీల పుస్తకంతోబాటు రైల్వే వెళ్ళి కూర్చున్నాను. ఆ పుస్తకం అంతవరకు 27 లక్షల 30 వేల ప్రతులు అమ్ముడు పోయిందని అట్టమీద రాసివుంది. డబ్బిచ్చి కొన్నవారు అంతమంది అయితే మిగతా మూడు విధాలా ఆ పుస్తకాన్ని సంపాదించి చదివిన వాళ్ళెంతమంది వుంటారో! నిజంగా ఆంగ్ల రచయితలు అద్భుత వంతులు—అనుకుంటూ పుస్తకాన్ని తెరిచి చదవసాగాను.

చదవడం మొదలు పెట్టగానే ఒక సందేహం తోచింది. రెలడవపుట చదివేసరికి సందేహం బలపడింది. “ఆరినీ! ఈ కథే ఇంతకు ముందొకసారి చదివానుకదా! మళ్ళీ అదే పుస్తకాన్ని కొన్నానన్న మాట! విదుముప్పావలా గోవిందా!” అనుకుని ఆ పుస్తకాన్ని కింద పడేశాను... పాపం పుస్తకం వీమి చేయగలదు? దాన్నిచూసి నేను నవ్వడానికి ముందుగా అదే నన్ను చూచి నవ్వింది. నాతో మాట్లాడిందికూడాను: “నాయనా! నన్నిట్లా దభీమని క్రింద పడేశావే? నువ్వు ఒక రచయితవుకదా? నీ పుస్తకం కొని ఆశాభంగం చెందినవారూ దాన్ని దేవిధంగా పడేయ వచ్చునుకదా?” అంది.

దాంతో, కాస్తో కూస్తో వస్తున్న నిద్ర పటాపంచలయింది. కాలాన్ని ఎట్లా గడపడం అనిపించింది. పెట్టెను తెరచి బట్టలను పక్కకు తొలగించి చూడగా “కంబరామాయణం” ప్రతి కనుపించింది. దానిని చేతిలోకి తీసుకుని చదవసాగాను. కాలం ఎట్లా గడిచిందో తెలియలేదు.

వెయ్యేళ్ళ ముందు కంబన్ గాసిన పుస్తకం; నేను ఇదివరకు కనీసం వంద సార్లయినా చదివిన పుస్తకం. అయినా కంబన్ కవితపాతది అనిపించలేదు. పుస్తకాన్ని అవతలకి పారేద్దా మనిపించలేదు. చదవగా చదవగా క్రొత్తగా అనిపించింది. పాతకాలపు మహాజ్ఞానులు రాసిన పుస్తకాలకూ, ఈనాటి రచయితల “పొద్దుట వికసించి నాయంకాలానికి వసివాడే” రచనలకూ వున్న వ్యత్యాసం కొట్టవచ్చినట్లు కనపడింది.

కంబన్ స్మృతికి అంజలి ఘటించడానికని ఏర్పాటయిన ఒక సభలో పై అనుభవం గురించి చెప్పాను. సభ ముగిశాక ఒక మిత్రుడు నా దగ్గరకువచ్చి “ఏమండీ! మా అందరికీ మూర్ఖత్వపు పట్టాలు కటారే?” అన్నాడు. “అదే మితండీ! పట్టాలు కట్టడానికి విశ్వ విద్యాలయాలుండగా నేనెందుకూ ఆ పని చేయడం? అట్లాంటి పనేదీ నేను చేసినట్లు గుర్తు లేదే?” అన్నాను. “అది కాదండీ! మీరు రాసిన స్తకాలను మేము ఎంతో కుతూహలంతో కొని చదువు తుంటాము. జాగ్రత్తగా దాచి పెట్టుకుంటుంటాము. కొన్ని పుస్తకాలనయితే మూడు నాలుగుసార్లుకూడ చదువుతుంటాము. అట్లాంటప్పుడు వాటిని ఒకసారి చదివేసి పారవేయదగిన వాటితో జత కలిపారెందుకూ?” అన్నాడాయన.

“ఏదో వినయపూర్వకంగా అన్నానంతే...దానిని గురించి పట్టించుకోకండి. కంబనూ, వళ్ళువరూ, తమ రచనలను వెయ్యేళ్ళపాటు చదువుతారు కదా అనుకుని రాశారా ఏమిటి? కాదు. తొందరగా అప్పుడు ప్రదర్శించడానికంటూ మేక్స్ పియర్ రాసి పారేసిన నాటకాలు ఇప్పటికీ జగమంతటా

చిరంజీవులుగా నిలిచి వున్నాయి. బెర్నార్డ్ షా విషయం చూడండి. “నేను షేక్స్పియర్ కన్న కాస్త అధికుడిని—” అని చెప్పుకున్నాడు. ఆయన మరణానంతరం ఆయన ఇంటిని కొని ఒక స్మారక చిహ్నం నెలకొల్పుదామంటే, తగినంత ప్రోత్సాహంలేక. ఆ ప్రయత్నం మానుకున్నారు. అందుచేత—రచయితలు జీవించి వుండగా వారి పుస్తకాల గురించి ఇదమిత్యంగా ఏమీ చెప్పలేము.” అన్నాను.

“మరయితే మీ పుస్తకాలలో ఒకటయినా నిలిచి వుంటుందా? యాభై లేక, వంద సంవత్సరాలు జీవించగల రచన అంటూ మీ వాటిలో వున్నదా?” అని ఆయన అడిగారు. “మీ ప్రశ్నకు సమాధానం ఇప్పుడు చెప్పలేను. వంద ఏళ్ళ తర్వాత అడగండి, చెబుతాను.” అన్నాను.

ఆ మిత్రుడి ప్రశ్నకు తిన్నగా జవాబు చెప్పకుండా దాట వేశానేగాని ఆ ప్రశ్న నా మనసును వేధించ సాగింది. అప్పటినుండి ఏ కొత్త రచన కుపక్రమించినా “ఇది ఎన్ని రోజులపాటు నిలిచి వుంటుంది? ఎన్నిసార్లు చదవడానికిది అర్హమవుతుంది?” అన్న ప్రశ్న తలెత్త సాగేది. ఆ తర్వాత రచన ముందుకు సాగేదికాదు. ఈ సదసత్సంశయం ఆనాటినుంచి ఇటీవలిదాక నన్ను పీడిస్తుండేది.

*

*

*

కాకిపిల్ల కాకికి ముద్దు అని సామెత. కాకి తన బిడ్డను బంగారింలా చూచుకుంటుంది అంటారు. కాని నాకు కాకి అంత తెలివి తక్కువ పక్షి అనిపించడంలేదు. అందమైన నల్లటి తన బిడ్డకన్న బంగారానికి కాకి ఎక్కువ విలువ ఇస్తుందని నేను అనుకోవడం లేదు. అట్లా విలువలు తారుమారు చేసేవి మానవుడే! తనుకన్న బిడ్డకన్న బంగారానికి ఎక్కువ విలువ ఆ పాదించగలగడం మానవుడికే చేతనవును. అటువంటి మనిషి కూడా బంగారం తర్వాత.

అతి ముఖ్యంగా చూచుకునేది తన బిడ్డనే; కనుక ఎవరి సృష్టించినది వారికి ఉత్తమంగా వుంటుంది—అని చెప్పవచ్చును.

రచనలు సృష్టించే వారి విషయంలో ఇదెంత వరకు నిజమో చెప్పలేము. ఆయా రచనలు చేసేటప్పుడు అవి చాల ఉత్తమమనిపిస్తాయి. కాని కొంత కాలమయినాక వాటిని చదివి చూస్తే అట్లాగే అనిపిస్తాయా ?

అందరిలాగే రచయితలూ ఎదుగుతారు; శారీరకమైన పెరుగుదల ఆగిపోయాకకూడా మానసికంగా ఎదగడం కద్దు. ఆందువలననే రచయిత తాను ఏదేనిమిదేళ్ల ముందు రాసిన దానినిప్పుడు చదివితే అందులోని లోపాలు స్పష్టంగా తెలియవస్తాయి. “అరె! ఈ చెత్తంతా నేను రాసిందేనా!” అని బాధ కలుగుతుంది. నాకూ ఇట్లాంటి అనుభవం కద్దు.” ఆ కాలపు పరిస్థితి అది; అందు కనుగుణంగా రూపొందింది కథ. దానినే ఇప్పుడు రాస్తే ఇంకొక విధంగా వుండవచ్చు—” అని నాకు నేనే సమాధానం చెప్పుకుంటుంటాను.” ఈ పుస్తకపు మొదటి ముద్రణ ప్రతులు ఇంతటితో అయిపోతే, రెండవ ముద్రణ నోలికి పోరాదు,” అనిపించిన సందర్భాలూ వున్నాయి. అసలే ఇట్లాంటి సమస్యలకు గురి అవుతున్న మనసును మిత్రుడు వేసిన ప్రశ్న మరింతగా పీడించసాగింది.

“అలై ఓకై” అన్న ఈ పుస్తకం మూలంగా ఆ బాధ నివృత్తి అయింది.

మొదట ఈ కథ “కల్కి” పత్రికలో ధారావాహికంగా ప్రచురితమయింది. పత్రికలో కథ ముగియగానే దీనిని పుస్తక రూపంలో ప్రచురించడం అవసరమూ, ఉచితమూ అనిపించింది. ఆ సమస్య పరిష్కరించడానికని కథ నొక్కసారి మొదటినుండి చివరదాక చదివి చూశాను. మిత్రుడి ప్రశ్నకు సమాధానం లభించింది. నా రచనలలో ఏదయినా యాభై, లేదా, నూరు సంవత్సరాలపాటు నిలిచి వుండదగినది అంటే అది “అలై ఓకై”యే నన్నిం

చిది. పుస్తకం ప్రచురణలో వుండగా పూవులు దిద్దుతుంటే, ఆ భావం బలపడింది.

“అలై ఓలై”ను నేను రాసినట్లనిపించలేదు. అలితా, సీతా, తారినీ, నూర్యా, సౌందరరాఘవనూ, పట్టాభిరామనూ ఒకరితో ఒకరు మాట్లాడుకుంటూ తమతమ అంతరాంతరాలనూ, రాగ ద్వేషాలనూ బహిర్గతం చేస్తూ ఈ కథను రచించారు. వారందరూ కల్పించబడిన పాత్రలు అనిపించలేదు. మనలాగే వాళ్ళూ, కష్టాలను సుఖాలను అనుభవించినతోటి మానవులనే అని పిస్తారు. పాపం, సీత మాత్రం కస్తుర్బాతల్లిని వెతుక్కుంటూ వెళ్లిపోయింది! మిగిలిన వారందరూ బ్రతికే వున్నారు. వాళ్లను మళ్లీ ఎక్కడ, ఎప్పుడు కలుస్తామో తెలియదు మరి—”...

...ఈ రచన కృపకృమించడానికి ముందుగా శ్రీ కల్కి ఈ కథలో వచ్చే టువంటి ఊర్లన్నీ తిరిగి వచ్చారు. ఈ నవల నిమిత్తమే ఢిల్లీ, క్రొత్త ఢిల్లీ, పానిపట్టు, కర్నాల్, కురుక్షేత్రం మున్నగు పూర్వ నిజానికి వెళ్ళారు. అక్కడ తలదాచుకున్న పంజాబీ కాందికీకులను వారి స్థితిగతులను పరిశీలించి వచ్చారు.

ఆయన, ఇతర చారిత్రక నవలలు రాయడానికి పూర్వమూ ఇట్లాగే, ఆ రచనలలో రాబోయే ఊర్లన్నీ స్వయంగా పర్యటించి వచ్చేవారు. అందుచేత కథలో కల్పన ఎంత, చరిత్ర ఎంత అని నిక్కచ్చిగా తేల్చి చెప్పలేనట్లుగా ఆ రెండూ మేళవించి వుంటాయి. అయినా చారిత్రక పరిశోధకులు వేరెత్త చూపలేనట్లుగా కల్కి కథలుంటాయి.

“అలై ఓలై” కథ పొడవు తగ్గించమని నన్ను కోరారు; ఆ పని మొదలెట్టాక ఎన్నోచోట్ల—“అయ్యో! ఇంత రసవత్తరమైన భాగాన్ని తీసి వేయడమా!” అనిపించింది. అయినా అనువాద నిమిత్తం ఆపనిచేసి తీరక తప్పలేదు; ఎన్నో ఆసక్తికరమైన సంభాషణా భాగాలను కత్తిరించక తప్పలేదు.

“అరై ఓత్తై” రష్యన్ భాషలోకి అనువదించబడి, ఎన్నో సార్లు పునర్ముద్రించబడి లక్షలాది ప్రతులు అమ్ముడయిందన్న విషయం ఇక్కడ పేర్కొనాలి. ఈ నవలకు సాహిత్య అకాడమీ బహుమతి లభించింది.

ఇక రచయితను గురించిన కొన్ని వివరాలు. శ్రీ కల్కి అసలు పేరు రా. కృష్ణమూర్తి; పుత్తమంగలం (తింజావూరు జిల్లా) గ్రామంలో 1899లో జన్మించారు. కళాశాలలో మొదటి సంవత్సరం చదువుతుండగానే సహాయ నిరాకరణోద్యమంలో పాల్గొని చెఱసాలకు వెళ్ళారు. ఆ తర్వాత దేశస్వాతంత్ర్య పోరాటంలో పాల్గొని మూడుసార్లు కారాగార వాసం అనుభవించిన శ్రీ కల్కికి రాజకీయ గురువు శ్రీ రాజాజీ. ఆ రోజులలో తిరుచ్చేంగోడ్లో గాజాజీ నడుపుతుండిన గాంధీ ఆశ్రమంలోవుండి కల్కి సేవ చేశారు. ఆ ఆశ్రమం నడుపుతుండిన “విమోచనం—” అన్న మద్యనిషేధ ప్రచార పత్రికలో రాస్తూ వచ్చారు.

సుప్రసిద్ధ తమిళ రచయిత శ్రీ వి. కళ్యాణసుందర మొదలియార్ నడుపుతుండిన “నవశక్తి” పత్రికలో శ్రీ కల్కి 1923లో సహాయ సంపాదకులుగా చేరి, రచనలు చేస్తూ, రాజింపు కొచ్చారు.

※ శ్రీ “వి. క.” మీద తమకున్న గౌరవాభిమానాల కారణంగా “కళ్యాణసుందరం”—అన్న పేరులోని మొదటి రెండక్షరాలనూ కృష్ణమూర్తి అన్న తమపేరులోని మొదటి అక్షరాన్నీ కలిపి ఆయన “కల్కి” అన్న కలంపేరు పెట్టుకున్నారు.

※ తమిళంలో “కల్యాణ సుందర” అనీ, “కళ్యాణ మూర్తి” అనీ రాస్తారు. కనుక మొదటి పేరులోని మొదటి రెండక్షరాలూ, రెండవ పేరులోని మొదటి అక్షరమూ కలిపితే “కల్కి” అవుతుంది.

సుప్రసిద్ధ తమిళ వారపత్రికలయిన ‘కల్కి’, ‘ఆనంద వికటన్’ లకు కల్కి సంపాదకులుగా వుండి, కీర్తి నార్జించారు. కల్కి అన్నది కాకుండా— కర్నాటకం, ఇశైతేనీ, లాంగులన్, అగస్త్యన్, రాగి, యమన్, శ్యవ సాయి, పెట్రోన్ మొదలగు ఎన్నో మారుపేర్లతో ఆయన రాజకీయ వ్యాసాలు, సంగీత వ్యాసాలు, కథానికలు, హాస్యగల్పికలు, సాంఘిక చారిత్రక నవలలు మున్నగు వేన్నో రచించారు. ఈ కాలపు తమిళసాహిత్యంలో కనపడుతున్న కొత్తందనాలెన్నింటికో ఆయన మార్గదర్శకులు అంటే అది అతిశయోక్తి కాదు.

కల్కిగారి సంఘసేవ గురించి యావత్తమిళనాడూ ఎరుగును. ఎట్టాయ పురంలో మహాకవి సుబ్రహ్మణ్య భారతికి స్మారక మంటపం, చెన్నపట్నం (గిండి)లోని గాంధీ మంటపం—ఆయన సేవానిరతికి నిదర్శనాలు.

ఆయన నవలలో— ‘పార్తిబన్ కణవు’, ‘శివకామియిన్ శబదమ్’, ‘త్యాగభూమి’, ‘కశ్యపిన్ కాదలి’ ‘పాణ్ణియిన్ నెల్వన్’, ‘మోహిని దీవు’—సుప్రసిద్ధములు. ఇవి గాక ఆయన రచించిన వ్యాసాలు, కథలు, గల్పికలు, సంగీత విమర్శలు—పుస్తకరూపంలో ప్రచురించ బడినాయి. కల్కి ఉత్తమమైన కవికూడాను, ఆయన ఎన్నో చక్కటి కవితలను వెలయించారు.

ఆయన రచించిన “పులిరాజా” అన్న చిన్న కథ జర్మన్ లోకి అనువదించ బడి కథానికా సంకలనంలో చేర్చబడింది. ‘మోహినిదీవు’ అన్న చిన్న నవలను “నెహ్రూ అభినందన్ గ్రంథ్”లో ప్రచురించారు.

1954లో, తమ కీర్తి పరాకవ్యనందుకున్న దశలో శ్రీ కల్కి దివంగతులయ్యారు. “పూర్ణ చంద్రుడు అస్తమించాడు—” అన్నారు శ్రీ రాజాజీ.

కల్కి రచనలు పలువిధములై న ప్రశంసలకు పాత్రము లయినాయి. వాటిలో కొన్నింటిని చదివితే ఆయన విభిన్న అభిరుచులుగల వారందరికీ నచ్చిన రీతు లలో రచనలు చేశారని తెలుస్తుంది.

‘కల్కి వచనరచన అరటిపండ్జొలిచి చేతిలో పెట్టినట్లు సరళంగా, మధురంగా వుంటుంది.’ అన్నారు రాజాజీ.

“సాహిత్యంలో తనదే అయిన రీతులను సృష్టించుకుని ఘన విజయం సాధించారు కల్కి” అని నామక్కల్ కవిజ్ఞురూ, “కల్కి అన్నది ఆయన స్కాంత శక్తి; ఆశక్తి సాహితీజగాన కలకాలం వుంటుంది” అని ఆయన తోటి సంపాదకుడు దేవనూ, “సరిగా రచనలు చేయలేని ‘దూడలమ’ నైతం ప్రోత్సహించి రచయితలుగా తీర్చి దిద్దారాయన—” అని ఒక రచయితా, “కర్నాటక సంగీతానికి తన కలం ద్వారా ఎనలేని సేవ చేశారు.” అని సుప్రసిద్ధ సంగీత విద్వాంసులు శ్రీ ఆరియక్కుడి రామానుజ అయ్యంగారూ, “ఆయనవంటి ఉత్తమ రచయిత పుట్టడం తమిళదేశపు భాగ్యం; ఆయన నా పత్రికకు సంపాదకుడిగా వుండడం నాకు ఎంతో ఆనందకరం. ఆయనవంటి తచయిత ఇంకొక్కరుంటారా అని ఆవృత్య పడుతుంటాను—” అని ‘ఆనందవికటన్’ అధిపతి శ్రీ ఎస్. ఎస్. వాసనూ—ప్రశంసించారు.

“త్యాగభూమి” నతల ధారావాహికంగా ప్రచురితమవుతున్న రోజులలో, పత్రికలమ్మే కుర్రవాడు రాత్రి ఏ ఎనిమిదింటికొ “ఆనందవికటన్!” అని వీధిలో ఆరిస్తే వరుసగా కిటికీలు తెరుచుకునేవి. ఇళ్ళ పీపాల వెలుగు వీధుల లోకి ప్రసరించేది—” అంటాడొక పాఠకుడు. ఇందుమూలంగా కల్కి రచనలను పాఠకులు ఎంత ఆశక్తితో చదివేవారో తెలియగలదు.

ఈ “అరై ఓరై” నవల సంక్షిప్త రూపంలో ఇతర భాషలలో చదివే వారు—“తమిళంలో ఈ నవల ఎంత బాగుండివుండాలో—”నని అనుకుంటే ఈ నవల అనువాదపు అత్యుత్తమ సరవేరి నల్లే !

ఆనంది రామచంద్రన్



2000



రాజంపేట అగ్రహారపు ఇళ్ళల్లో సగానికి సగం పాతవి; కాస్త బాగున్న వాటిలో 2 కటి ఆ గ్రామ మునసబు కిట్టావు అయ్యర్ ఇల్లు. పెద్ద గదులున్న ఆ ఇల్లు చూడడానికి చాల గంభీరంగా వుంది.

ఇంటి ముందు పక్క హాలుంది. ఆ హాల్లో కూర్చొని సరస్వతమ్మ తన కూతురు లలితకు జడ వేస్తూంది.

“ఇంకా ఎంతసేపమ్మా...కాస్త తొందరగా వేయకూడదూ?” అని సజిగింది లలిత!

“ఏం, ఏ మంతతొందరా? ఈ మిడిమిడి ఎండలోపడి ఆ తపాలాఫీసుకు పరుగెత్తాలి కాబోలు, అవునా...అయినా ఆ వచ్చిన వుత్తరాలు ఇంటిదాక రావా ఏం?”

ఇంతలో జడ ముగిసింది. దాన్ని సరస్వతమ్మ పైకి తీసి కట్టేలోపుగా లలిత జడను లాక్కుని, లేచి వీధివైపు పరుగు త్తింది.

“ఒసేయ్.. ఏమిటామాకుడు? వెనక్కు వస్తావా లేదా, రా?” అని సరస్వతమ్మ అరుస్తుండగానే కిట్టా వయ్యర్ ఇంట్లోకి వచ్చారు.

నాన్నను చూడగానే లలిత వెనకడుగు వేసింది. అమాయకత్వం నిండిన ఆమె మొహంలో సిగ్గు, చోటుచేసుకుంది. ఆమె తల్లి ఈలోగా లేచి వచ్చింది.

“ఏమిటి సరసా, ఏమిటి అరుపులు? యధా ప్రకారం చిట్టి నల్లని ఏదో అరుస్తున్నావు, అంతేనా? ‘అన్నార కిట్టావయ్యర్.’

“అవును మరి మీ ముద్దుల కుమార్తెను కోప్పడడం ఒకటే కదా నాకు కాలక్షేపం. అసలు మీరిట్లా గారాబు చేయబట్టే...”

“...గారాబు చేయబట్టే అది పాడయి పోయింది. అంతేకద. నీకడుపువ పుట్టినప్పుడు బంగారు కొండలా పుట్టింది...కదూ, ఫరవాలేదుకాని, ఈ అరుపులు కేకలు ఏమిటో చెప్పావుకావు—”

“దాని కెన్నిసార్లు చెప్పినా వింటుందా? తపాలాఫీసుకు పరుగెడతానంటుంది. ఆ వచ్చిన వుత్తరాలు దానిలోనే ఆగిపోతాయా ... ఇదిగో శ్రావణం వచ్చేసింది. ఈపాఠన్నా ఆ మూడు ముళ్ళు వేయించేయాలి.”

“వెళ్ళికి నీ అరుపులూ నిమిటి సంబంధం—”

“వెళ్ళి కానున్న పిల్లను ఒంటరిగా వీధిలోకి పోనిస్తారా?”

“పోతే ఏం? తపాలాఫీసు పట్టుమని రెండు ఫర్లాంగులన్నా లేదుకదా... అయినా అమ్మాయిలను ఇంట్లోపెట్టి తాళం వేసే రోజులు పోయాయి. అమ్మా లలితా! నువ్వు వెళ్ళిగా! నాక్కూడా ఏవయినా వుత్తరాలు వచ్చాయా చూడు—”

అంతే, ఆమరుక్షణం లలిత మాయమయింది.

ఒందరినో చూచానుకాని ఇంత గారాలు చేసేవారి నెక్కడా చూడ లేదు - వారీ బొంబాయికి వచ్చాకయితే అబ్బా కూతురూ ఇట్లా తయారయ్యారే. ఆఖరికి ఎట్లా తేలుతుందో ఏమో—” అని గొణిగింది సరస్వతమ్మ..

“బాగానే తేలుతోంది. నువ్వు నోరు మూసుకుని వుంటే చాలు. అల్లుడు మాత్రం పెద్ద చదువులు చదివిన వాడు కావాలి అంటావే మరి పిల్లను అందుకు తగినట్లు తయారు చేయవద్దా?”

వీధి వైపునుండి ఎవరో ఇంట్లోకి వస్తున్న శబ్దం వినిపించింది.

సరస్వతమ్మ కాస్త ప్రక్కకు ఒదిగి నిల్చుంది. ఆ వచ్చినాయన కిట్లా తయ్యార్ ముఖ్య స్నేహితుడు చీమాచ్చు అయ్యర్.

ఆయన అడుగుపెడుతూ “ఇవాళ మా బావ కల్యాణసుందరం పట్నం నుండి వచ్చాడోయ్...ఒక పత్రిక పట్టుకొచ్చాడు దానిలో బ్రహ్మాండంగా వున్నాయి వార్తలు—” అన్నారు.

“ఏమిట వార్తలు?”

‘బీహారులో భూకంపం!’

“ఏమిటే విటి—?”

‘చాలా ఘోరమయిన భూకంపమట! విపరీతమయిన ప్రాణనష్టమూ, ఆస్తి నష్టమూనట...పత్రిక నిండా ఇదే కబురనుకో—అన్నట్లు మా అవిడ పిలుస్తున్నట్లుగా మిమ్మల్ని’ అన్నారు చీమాచ్చు.

స్తంభం చాటుగా నిల్చున్న సరస్వతమ్మ తన భర్త దృష్టిని మరల్చడాని కవి కాస్త ముందుకు వచ్చి, సౌంజులు చేయడం చూచే ఆయన అట్లా చెప్పాడు.

“ముందుకొచ్చి చెప్ప సరసా. మన చీమాచ్చే కదా” ఆమె మెల్లగా అంది. “ఆయనేదో భూకంపం అంటున్నారు...అమ్మా యేమో ఒంటరిగా వెళ్ళింది. వెంటనే వెళ్ళి తీసుకు రండి. లేకపోతే ఎవరినయినా పంపించనన్నా పంపించండి.”

అగ్రహారపు ఇళ్ళు దాటగానే పెద్ద వీధి వస్తుంది. ఆ వీధిని అర ఫర్లాంగు దూరం వెళ్తే తపాలాఫీసు వస్తుంది. లలిత పరుగు పరుగున వెళ్ళి ఆయిదు నిమిషాలలో గమ్యం చేరింది.

రొప్పుతూనే అడిగింది. “పోస్టు మాస్టర్ గారూ! నాకేదయినా వుత్తరాలు వచ్చాయా?”

ఆయన సంతోషి చూశాడు. “ఓహో, నువ్వా తల్లీ! ఇదిగో, ఆ ఉత్తరాల కట్ట విప్పిచూచి చెబుతానుండా—” అని కట్టను విప్పాడు. ఉత్తరా లన్నీ చూచాక చివర “ఆ! ఇదిగో నీ వుత్తరాలు! వెళ్ళి వెళ్ళి అడుగును దాక్కున్నాయి.” అంటూ మూడు ఉత్తరాలను అందిచ్చాడు.

ఆతురతతో వాటినందుకున్న లలిత, తపాలాఫీసు బయటికి రాగానే కవర్ ను చింపింది. అందులోని వుత్తరం చదవసాగింది.

దాదర్, బొంబాయి

14 - 1 - 1934.

వాప్రియనెచ్చెలి, ప్రాణ సఖి

అయిన లలితకు,

పోయిన ఆదివారం నేను రాసిన వుత్తరం నీకు అందింది కదూ - దానిని రాసినప్పుడు సంతోషంగా వున్నాను. అది రాస్తుండగా మా అమ్మ నన్ను

ముద్దుపెట్టుకుని “బంగారు తల్లీ, నవ్వు లలితా కలకాలం ఇట్లాగే ప్రాణ స్నేహితురాండ్రుగా వుండండి!” అంది. ఆ మాటలు అంటుంటే అమ్మ కళ్ళల్లో నీరు నిండడం చూచి ఆశ్చర్యపడ్డాను. “ఎందుకమ్మా?” అని అడిగాను. “ఏమీ లేదమ్మా! ఈ ప్రపంచంలో నాకు స్నేహితురాండ్రేలేదు. నీకన్నా ఒక మంచి స్నేహితురాలు దొరికింది కదా అని ఆనందంగా వుంది.” అంది.

కాని లలితా! ఏం చెప్పను, ఆ వుత్తరం రాసిన మరుసటి రోజునుండే అమ్మ తీవ్రమయిన జ్వరంతో మంచం పట్టింది. మొదట ఆమె “ఏదో మామూలు జ్వరంలే - రెండ్రోజులలో దానంతట అదే పోతోంది” అని చెప్పడం మాలాన్ని వూరుకున్నాము. మూడు రోజులయ్యాక కూడా తగ్గక పోయేసరికి నాన్న వెళ్ళి డాక్టరును తీసుకు వచ్చారు. టైఫాయిడ్ జ్వరమని డాక్టరు చెప్పాడు. “ఈమె చాలా బలహీనంగా వుంది. సరిగ్గా పోషణ వున్నట్లులేదు. మరి ఇన్ని రోజులు అశ్రద్ధ చేశారేమిటి” అని డాక్టరంటుంటే నా మనసుకు ముల్లు గుచ్చుకున్నట్లయింది. అమ్మ మాటిమాటికి వ్రతాలు ఉపవాసాలు చేయడం, నాన్న ఏమీ పట్టించుకోక పోవడం గుర్తుప వచ్చాయి.

లలితా! ఇప్పు డింక ఎన్ని అనుకున్నా లాభం ఏమిటి? అమ్మ జబ్బు ముదిరి పోయింది. “దేవుడి దయ” అన్నారు డాక్టరు నాన్నతో. దేవుడికి దయ కలుగుతుందా లలితా? లేక దేవుడు నన్ను అనాథగా చేసి అమ్మను తన దగ్గరకు పిలిపించుకుంటాడా?

మామయ్యకు నాన్న వుత్తరం రాశారు. వెంటనే బయలుదేరి రమ్మని రాశారు. నవ్వు కూడా చెప్పి. మామయ్య వస్తే అమ్మ జబ్బు నయం కావచ్చు; అమ్మ బ్రతికవచ్చు.

వచ్చేవారం నీకు ఉత్తరం రాయగలనో లేదో. రాసినా, రాయకపోయినా నిన్ను సదా జ్ఞాపకం వుంచుకొనే

నీ అత్త కూతురు,
సీత”

ఆ వుత్తరం చదివడం ముగించి కన్నీటితో ఇల్లు చేరిన లలితను చూచి దిగ్భ్రాంతి చెందిన కిట్టావయ్యర్ ఆమెను ప్రేమతో చేరదీసి లలితా ఏమయిందమ్మా! ఎందుకేడుస్తున్నావు. ఏమింది ఆ వుత్తరంలో?" అని అడిగాడు.

వెక్కిళ్ళను చాల ప్రయత్నంతో ఆపుకుంటూ చెప్పింది లలిత. "నాన్న! అత్తయ్యకు ఒంట్లో బాగలేదు నాన్నా - జబ్బు ముదిరిందిట నాన్నా - సీత రాసింది. ఇదిగో నీకూ ఒక వుత్తరం రాసింది." అని రెండు త్తరాలను ఇచ్చింది.

కిట్టావు అయ్యర్ మొదటి వుత్తరం చదివారు. కండ్ల నీరు చిమ్ముతుండగా ఆయన వెళ్ళి పడక కుర్చీలో కూర్చున్నాడు.

2

రాజంపేట కిట్టావయ్యర్ తండ్రికి ఒకే కొడుకు. తండ్రి పోయాక కావేరి తీరాన తండ్రి సంపాదించిన అనేక ఎకరాల మాగాణితోబాటు కిట్టావయ్యర్ కు గ్రామ మునసబు గిరీ కూడా సంక్రమించింది. బంగారువంటి భూమిలో సంతా వరి, అరటి, చెఱుకు, తమలపాకు పండించ సాగాడాయన.

తండ్రి జీవించి వుండగానే కిట్టావయ్యర్ సోదరీమణు లిద్దరికీ వివాహం అయింది. అంచేత కిట్టావయ్యర్ ఇంటి పెద్ద అయ్యాక ఆయనకు పెద్దగా ఖర్చులేమీలేవు. కాని దాన ధర్మాలు చేస్తుండడం వల్లనయితేనేమి, స్నేహితుల అవసరాల నాడు కుంటుండడం వల్లనయితేనేమి, పిల్లల చదువులకయితేనేమి ఖర్చువు తుండడం వలన అస్తి పెద్దగా పెరగనూ లేదు. లలిత మాత్రం ఏటికేడాది పెరుగుతూ వచ్చింది.

అసలు గత సంవత్సరం కిట్టా వయ్యర్ లలిత పెళ్ళి విషయం పట్ల అధిక శ్రద్ధ వహించక పోవడానికి ఆయన కుటుంబ సమేతంగా బొంబాయి వెళ్లడమే కారణం. కిట్టావు అయ్యర్ కు ఒక అక్క, ఒక్క చెల్లెలు. అక్కను ఆ సమీప గ్రామంలోనే ఇచ్చారు. చెల్లెలు రాజం మాత్రం బొంబాయిలో కాపురం చేస్తూంది.

చిన్నప్పట్నుంచీ కిట్టావయ్యర్ కు చెల్లెలంటే అభిరుచి ఎక్కువ. ఆమె పెళ్ళి పందిట్లో ఆయన ఎంత సంబరపడ్డాడో...కాని రాజం అదృష్టం బాగుండలేదు. పెళ్ళి కాగానే ఆమె భర్త దురైస్వామికి బొంబాయిలో రైల్వే కార్యాలయంలో ఉద్యోగం దొరికింది. కొన్నాళ్ళ తర్వాత రాజం బొంబాయికి వెళ్ళింది. చాల కొద్దికాలానికే ఆమె కాపురం సవ్యంగా వుండడం లేదని తెలియసాగింది. కాని వివరాలు మాత్రం తెలియలేదు.

స్వాభిమానం గల ఇల్లాలు రాజం తన ఇంటి గుట్టును రట్టుచేసుకో ఇష్టపడలేదు. బొంబాయి రాజం పేటల మధ్య రాకపోకలేమో అంత కులుపు కాదాయెను. క్రమక్రమంగా ఉత్తరాలు కూడా ఆగిపోయాయి. అప్పుడప్పుడు కిట్టావయ్యర్ —“రాజం ఎట్లావుందో, ఏమో...” అని మధన పడేవారు.

ఇట్టి పరిస్థితులలో, ఒక సంవత్సరం క్రింద ఒకనాడు హఠాత్తుగా రాజం నుండి వుత్తరం వచ్చింది. గుండెను పిండివేసే వుత్తరం అది. ఇన్నేళ్ళనుండి భరించిన తన కష్టాలు ఇంకా గడవలేదని ఆవేదనలో తాసింది రాజం. రాను రాను తన ఆరోగ్యమూ పాడవుతున్నదనీ, వీలయినంత త్వరలో వచ్చి తన్నొక సారి చూసి పోవలసిందనీ అన్నయ్యకు రాసింది.

అప్పుడు కిట్టావయ్యర్ కుటుంబ సమేతంగా బొంబాయికి వెళ్ళారు. నగర స్వతమ్మ, లలిత, లలిత తమ్ముడు సుండు - అందరూ వెళ్ళారు. ప్రయాణం చాల ఉత్సాహంగా గడిచింది. స్టేషన్ కు దురైస్వామి అయ్యర్ వచ్చి దాదర్ లో వున్న తమ ఇంటికి వారిని తీసుకు వెళ్ళారు.

బొంబాయి నగర జీవనం లలితకు సుండుకు చాల నచ్చింది. లలిత సీత తిద్దరూ నెచ్చెలు లయ్యారు. లలితకన్న సీత ఒక్క ఏడు పెద్దది. ఇక ఆ

జన్మాంతం ఒకరి నొకరు మరచి పోరాదని చేతిలో చేయివేసి ప్రమాణాలు చేసుకున్నారు.

రాజం జీవితం నిరాశతో, కష్టాలతో నిండినదని కిట్టవయ్యర్ తెలుసుకున్నారు. కాని కారణాలేమిటో మాత్రం సరిగా తెలియలేదు. వాళ్ళు అక్కడ వున్నన్ని రోజులూ దురైస్వామి, ఎన్నడూ లేనిది సక్రమంగా ఇంటికి వచ్చారు. వచ్చినప్పుడెల్లా గుండలమంటూ సంతోషంగా అందరితోనూ మాట్లాడారు. కాని చాల రోజులు రాత్రిళ్ళు కూడా 'ద్యూటీ' వుందని చెప్పి వెళ్ళి వెనక్కు వచ్చేవారు కాదు.

అయినా కిట్టవయ్యర్ ఎదురు చూచినట్లు రాజం మరీ బలహీనంగా లేడు. చక్క చక్క తిరుగుతూనే వుండేది. అయినా సరే కిట్టవయ్యర్ అప్పుడొకటా అప్పుడొకటా ప్రశ్నలు వేసి అసలు కథేమిటో బయటికి లాగడానికి ప్రయత్నించారు.

“ఏమిటమ్మా రాజం! మీ ఆయనకు చెడు అలవాట్లు ఏమయినా వున్నాయా?”

“త్రాగుడు, సుర్రప్పందాలు, ఒకటేవిటి అన్ని వ్యసనాలూ వున్నాయి. ఆ మాట అనుకుంటునే కడుపు మండిపోతుందన్నయ్యా—” అంటూ విద్వేసింది రాజం. ఆమెను ఓదార్చి నెమ్మది నెమ్మదిగా వివరాలు తెలుసుకున్నారు కిట్టవయ్యర్. జూదాలేగాక వేశ్యా సంపర్కంలాటిది కూడా దురైస్వామికి వుందని ఆయన గ్రహించారు. ఇంకా ఎక్కువ అడిగితే చెల్లెలి మనసు పాడవడం తప్ప మరొక లాభం వుండబోదని ఆయన పూరుకున్నారు.

ఇకన్నీ చూసిన సరస్వతమ్మ మనసు కుతకుతి లాడింది. తన కూతురు లలితను సీత “ఒసే” అని పిలిచడం “రావే! పోవే! ఛీ” అని సంబోధించడం ఆమెకు బొత్తిగా నచ్చలేదు.

సీత బొంబాయిలో పుట్టి పెరిగిన పిల్ల. లలిత పల్లెటూరి పడుచు. వారిద్దరి వేషభావాలలో, నడవడిలో ఆ వ్యత్యాసం కనబడుతూనే వుంటుంది. చెవి మీదుగా ప్రేలాడే వంకీలు తిరిగిన ముంగురులే చాలు సీత అందాన్ని నొక్కి చెప్పుడానికి; ఇక ఆమె మాటల చలాకీ తనం అద్భుతం. లలిత ఒకమాట

మాట్లాడే లోపుగా నీత పది మాట్లాడేది; మాటల మధ్య ఏ ఇంగ్లీషు పాటనో పాడి చమక్కుమన్నించేది కాన్వెంటులో చదువుకున్న నీత.

ఇవన్నీ కాక లలిత కన్న ఏడాది పెద్దది నీత. అంచేత ఆమెలో యావన శోభ ప్రస్ఫుటంగా కన్పడ సాగింది.

తన కూతురి కన్న తన ఆడ పడుచు కూతురు అందమైనదని సరస్వతమ్మకు తెలిసింది. అంచేత బొంబాయిలో వున్నన్ని నాగ్నూ లలితకు ఏవో అలంకారాలు చేయసాగింది.

అట్లా సాగింది వారి బొంబాయి జీవితం.

*

*

*

కిట్టావు అయ్యర్ ఇంకొక కవర్ చింపి ఉత్తరం చదవ సాగాడు. మధ్య లోనే “ఫీఫీ! ఈ పాడు ఇంగ్లీషు చదువులు చదివితే ఉన్నమతికూడా పోతుం దల్లేవుంది. అందులోనూ మద్రాసులో కాపురం పెడితే ఇహ వాళ్ళకు తల ఏదో తోక ఏదో కూడా తెలియకు. ఎంతగర్వం! ఎంత మదం—” అన్నాడు.

“ఎవరు రాకారు వుత్తరం? ఏమని రాకారు?” అని అడిగింది సరస్వతమ్మ.

“పాత మాంబళంలో వున్నాడుగా మేధావి నాడు రాకాడు. వాడి మెదడులో శోకశీబండ వుంది కాబోలు—”

“ఓహో! మీ చిన్న మామయ్య రాకారా? ఏమి రాకారు?” అని కుతూహలంతో అడిగింది సరస్వతమ్మ.

“మద్రాసులో పద్మాపురంలో ఒక సంబంధం వుందని చీమాచ్చు చెప్పాడు కదా? దాన్ని గురించిన వివరాలు కనుక్కోమని రాకాడు. వెళ్ళి వరుడు తల్లిదండ్రులను కలిశాడట. పిల్లను మద్రాసుకు తీసుకొచ్చి చూపించ మన్నారట వాళ్ళు! అట్లా అనడానికి వాళ్ళకు బుద్ధి లేకపోతే పోయే వీడి బుద్ధి ఏమయింది?” లలిత నొకసారి ఇక్కడకు పిలుచుకుని రావడం మంచిది” అని రాకాడే. ఏమిటి మంచి వీడి పిండాకూడు,” అని కారాలు మిరియాలు మారారు కిట్టావయ్యర్.

“అయినా మీ కింతకోపం పనికిరాదు. మీ చిన్నమామయ్య ఆలోచించకుండా రాసివుండరు. ఒకవేళ అమ్మాయిని తీసుకుని మద్రాసు వెళ్ళినా

తిన్నగా వాళ్ళింటికి పోయి కదా—అసలింతకూ ఆ చివరింటాయనతో మంచి చెడ్డ మాట్లాడి ఏదో ఒకటి వెల్పుండి” అంది చెప్పితమ్మ.

ఆమె చివరింటి ఆయన అని వర్ణించినది చీమాచ్చు అయ్యర్ సే! ఆయన పేరు చెప్పగానే ధర్మకోపం తగుతుందని ఆమెకు తెలుసు. ఆమె అనుకున్నట్లే అయింది. కిట్టావయ్యర్ లేచి, తొందరగా భోజనం ముగించి వీధిలోకి వెళ్ళారు.

*

*

*

ఆ చివరింటి అరుగుమీద అప్పటికే ముగ్గురున్నారు. చీమాచ్చువయ్యర్ అనబడే శ్రీనివాసయ్యర్ చేతిలో పేక ముక్కల కట్టవుంది. పంజు వయ్యర్. అప్పాదురై శాస్త్రిగారలు “స్వదేశ మిత్రం” పత్రిక కెరొక పేజీ చదువు తున్నారు.

కిట్టావయ్యర్ రాగానే శాస్త్రిగారు పత్రికమీదనుండి దృష్టి మరల్చి “అయ్యర్ గారూ! వార్త తెలుసా? బీహారులో పెద్ద భూకంపమట?” అన్నారు.

“బీహారులో భూకంపం వచ్చిందో రాలేదో కాని మన రాష్ట్రానికి గాంధీ మహాత్ముడు వస్తున్నాడట” అంటూ పంజు వయ్యర్ పత్రికలోని పతాక శీర్షికను చూపించారు.

“ఎందుకొస్తున్నాడో తెలుసా? హరిజనులకు దేవాలయ ప్రవేశం కల్పించడానికట! మరి భూకంపం వస్తుంది అంటే ఎందుకు రామా అంట? ఒక్క భూకంపమేమిటి, తుఫాను, వరదలు, ప్రళయం, మహాప్రళయం అన్నీ విరుచుకుపడి సర్వనాశనమై పోతుంది!”

“అయ్యో శాస్త్రిగారూ! పంచాక్షరి జపించే ఆ నోటితో ఇట్లాంటి అవాతలు కూయకండి, కొంపతీసి ఫలించేను” అన్నారు పంజు వయ్యర్.

“చీమాచ్చా! నేను ఒక విషయం గురించి నీతో సంప్రతించాలని వచ్చాను—” అన్నారు కిట్టావయ్యర్.

“అయ్యో, మరి ముందుగా చెప్పకపోయావా? పోదాంపద” అన్నారు చీమాచ్చు. ఇద్దరూ వెళ్ళారు లోపలికి.

బొంబాయి, మద్రాసులనుండి వచ్చిన వుత్తరాల గురించి వివరంగా చెప్పి—“మరి నువ్వేమంటావు?” అని అడిగారు కీట్టావయ్యర్.

చీమాచ్చు అయ్యర్ తన అభిప్రాయం చెప్పసాగాడు.

3

చెన్నైపట్నంలోని పద్మాపురం కాలనీలో రావ్ బహుదూర్ పద్మలోచన శాస్త్రిగారు తమ రెండవ కొడుకయిన సౌందర రాఘవన్ గురించి చింతిస్తూన్నాడు.

పెద్ద కొడుకు శంకర నారాయణన్ విషయంలో ఆయనకు తీవ్రమైన ఆశాభంగం కలిగింది. శంకర నారాయణన్ బుద్ధిమంతుడే. ఒడిలోను, కాలేజీలోను చాలాగా చదివి మంచి మార్కులు తెచ్చుకున్నాడు. బి.ఏ., బి.ఎల్., ఎం.ఎల్ - అన్ని పరీక్షలూ చక్కగా ఉత్తీర్ణుడయ్యాడు. మామగారు, పేరు పొందిన వకీలు అయిన వ్యాఘ్రనయ్యార్ కు జూనియర్ గా వృత్తి మొదలు పెట్టాడు. అక్కడే ముప్ప ముండు కొచ్చింది. మామగారింట్లోనే ఒక భాగంగా లీనమయి పోయాడు వాడు. వాడి వేష భాషలన్నీ అతినాగరిక మయిపోయాయి. పై పెచ్చు తన తల్లిదండ్రులను సంతకాలం మనుషులు అని విమర్శించడం దాక వచ్చాడు వాడు.

శాస్త్రిగారి చిన్నబ్బాయి సౌందర రాఘవనూ తెలివగలవాడే. పాఠాలు పరీక్షలు వాడికి మంచిదీశ్య ప్రాయం. ఆర్థిక శాస్త్రం ప్రధాన విషయంగా అతడు బి.ఏ. ఆఫ్స్ పరీక్షలో రాష్ట్రంలోకెల్లా మొదటి వాడుగా ఉత్తీర్ణుడయ్యాడు. అతడు ఉత్తీర్ణుడయిన సంవత్సరమే పత్రికలలో - రూపాయకు పదహారు పెన్నీలా, పద్దెనిది పెన్నీలా, ఏది మంచిది? అన్న విషయం గురించి

తీగ్రహైవ వావోపవాసం జరిగింది. దీన్ని గురించి సౌందర రాఘవన్ సంపాదకుడికి ఒక లేఖ రాశాడు. ఆ లేఖ పత్రికలో ప్రచురింపబడింది. అనేక ఆర్థిక శాస్త్రజ్ఞుల దృష్టిని ఆకర్షించింది. భారత ప్రభుత్వం వారి ఆర్థిక శాఖాధికారుల దృష్టిని ఆకర్షించింది. ఆశాఖ ప్రధానోద్యోగి సౌందర రాఘవన్ కొక ఉత్తరం రాశాడు. ఇతడు వెళ్ళి ఆయనను కలుసుకున్నాడు. అందు ఫలితంగా సౌందర రాఘవన్ కు ఆశాఖలో పెద్ద ఉద్యోగం లభించింది.

ఆచార్య పద్మలోచన శాస్త్రీగారు తమ చిన్నబిడ్డలను గురించి గర్వపడేవారు. కాని ఇప్పుడాయనను అతడి పెళ్ళి విషయమే బాధిస్తున్నది. సాధారణంగా తల్లిదండ్రులు ఆడపిల్లల పెళ్ళి విషయం బాధపడడం అనేది సహజం. కాని ఆందుకు విరుద్ధంగా మగపిల్లల తండ్రి అయిన పద్మలోచన శాస్త్రీగారు బాధపడసాగారు. మొదటివాడే మేలురా బాబూ — అన్నింటిట్లుగా రెండవ కొడుకు చేస్తాడేమోనని ఆయన ఆరాటం.

ఆయన భార్య కామాక్షమ్మకయితే బెంగ ఇంకా ఎక్కువ.

అయిదున్నరడుగుల విగ్రహం. శిల్పి చెక్కినట్లున్న శరీర సౌష్ఠ్యం గంభీరమయిన ముఖం; అందంగా దున్నిన జుత్తు; అధునాతనమైన దుస్తులు — ఇదీ సౌందర రాఘవన్ అంటే ... అతగాడు బల్ల దగ్గర కూచుని వున్నాడు. అతడి ఎదుట ఒక ఉత్తరం వుంది. తాను రాయడం మొదలు పెట్టిన వుత్తరమూ ఆ ప్రక్కనే వుంది. ఆనాటి దిన పత్రికలున్నాయి. అన్నిటి కన్న మిన్నగా, ఫ్రేములో బిగించి వున్న అందమైన ఫోటో ఒకటి వుంది.

అతడి చేతిలోని నీలిరంగు కలం ప్రస్తుతం నిశ్చలంగా వుంది. అందమైన అతడి ముఖంవూడ కోపం, నిరాశ, చిరాకు కనపడుతున్నాయి. మాటిమాటికి నిట్టూరుస్తున్నాడు. అతడి చూపులు ఏదో దూరతీరాల, స్వాప్నికలోకాల విహారిస్తున్నట్లున్నాయి.

అశోజ వచ్చిన ఒక వుత్తరానికి జవాబు రాద్దామని కూర్చున్నాడు. సరిగ్గా రాయలేకపోయాడు. మళ్ళీ ఆ వచ్చిన వుత్తరాన్నే చదివాడు.

జి. వి. పి. మార్గం,

21-1-84.

“శ్రీ సౌందర రాఘవన్ గారికి

నమస్తే.

తమరు జాంబాయికి రాసిన జాబు నేను రైలుస్టేషన్ కు బయలుదేరుతుండగా అందింది. అందుచేత దీనిని రైలు బండిలో కూర్చుని రాస్తున్నాను.

నాకు మారిమయ్యాక మీ మనస్సు వీధిలో వున్నదో మీ ఉత్తరం ద్వారా అర్థమయింది. చాల బాధకలిగింది. నన్ను ఎంత తొందరగా వీలయితే అంత తొందరగా మరచి పొమ్మని మిమ్మల్ని మననాగా వేడుకొంటున్నాను.

ఈ ప్రపంచంలో మీకు సాధించవలసిన కార్యాలన్నో వున్నాయి. వాటిపట్ల దృష్టి మరల్చారంటే మీ మనస్థితి మారిపోవలను. మీ మనశ్శాంతి కింకో మార్గం కూడా వుంది.

మీ తల్లిగారిపట్ల నాకు అపరిమితమైన శక్తి గౌరవాలున్నాయి. ఆమె కోడలు కాక ఆ అదృష్టంలేని దౌర్భాగ్యురాలిని నేను. అయినా ఆమెను సదా పూజిస్తుంటాను. సనాతన హిందూ ధర్మమూ, సంప్రదాయమూ మనిషి ఆకారంలో నిలిచినట్లున్న ఆ తల్లి ఈ సత్య బాదాలమీదపడి “నిన్ను వేడుకుంటున్నాను. నాకోర్కె నెరవేర్చు!” అని అడిగింది. అట్లాగే చేస్తానని ఆమెకు మాట ఇచ్చాను. ఆ మాటను నేను ఎట్లాగయినా నిలబెట్టుకుంటాను. ఆ వాగ్దానాన్ని నిలబెట్టు కోవడం అన్నది నా జీవిత భారాన్ని మోసేందుకు వలసిన దీక్షను, దృఢమనోభావాన్ని ఇవ్వగలదని నమ్ముతున్నాను.

మీరు జాంబాయికి రాసిన వుత్తరాన్ని, అంతకు ముందు రాసిన వుత్తరాలను తగలబెట్టాను... ఇంకా అవి ఎందుకు? మీరూ అదే విధంగా నేను రాసిన వుత్తరాలనూ, నా ఫోటోను నిప్పులో పడేయండి.

బీహారులో వచ్చిన భయంకరమైన భూకంపం గురించి మీరు పత్రికలలో చదివే వుంటారు. ఈ ప్రకృతి వైపరీత్యం వలన దెబ్బతిన్న బీహారు ప్రజలకు వివిధ సేవలు చేయడానికి స్వచ్ఛంద కేవకులు కావాలి అని బీహారు నాయకుడు బాబు రాజేంద్రప్రసాద్ చేసిన విజ్ఞాపిని మీరూ చూసి వుంటారు. ఆ విజ్ఞాపిని పురస్కరించుకుని బాంబాయినుండి బయలుదేరిన స్వచ్ఛంద సేవక దళం తోబాటు నేనూ వెళుతున్నాను...

దయచేసి నన్ను త్వరగా మరచి పొమ్మని మళ్ళీ ఒకసారి అభ్యర్థిస్తున్నా—
తారినీ”

పై ఉత్తరం చదివి సౌందర రాఘవన్ నిట్టూర్పులు విడవడం సహజమే కద! ఎంతో కఠినమయిన ప్రశ్నా పత్రాలకు సునాయాసంగా జవాబులు రాసిపడేసిన ప్రతిభాశాలి ఈ జాబుకు జవాబు రాయలేక కొట్టుమిట్టాడడం లోనూ ఆశ్చర్యంలేదు.

పద్మాపురం,

24-1-34.

“కుమారి తారినీ దేవిగారికి

మీరు, రైలులో ప్రయాణంచేస్తూ దయతో రాసిన వుత్తరం అందింది. దానిలో వార్త నా గుండెనెట్లా చీల్చిందో నీకు తెలిస్తేనా...హుం, అందు గురించి నీకు రాసి లాభం ఏమిటి? ఇనుము, కటికిరాయి సనాతన ధర్మాలు కలచి వడబోసిన నీ ఆర్థికతలేని హృదయానికి నా ఆవేదన ఎట్లా అవగత మవుతుంది?...”

అంతే, అక్కడితో రాఘవన్ ఉత్తరం ఆగిపోయింది,

ఇంతలో వీధి వైపునుండి “సార్!” అన్న పిలుపు వినపడింది.

కాస్త కోపంతో లేచి రాఘవన్ మేడ వరండాలోకి వచ్చి వీధిలోకి చూశాడు.

“ఎవరది?” అన్న రాఘవన్ గొంతువిని ఆ వచ్చిన వాళ్ళిద్దరూ తలలెత్తి పైకి చూశారు. వారిలో ఒకరు రాజంపేట గ్రామ మున్నబు కిట్టావయ్యర్, ఇంకొకరు పాత మాంబళం నివాసి, కిట్టావయ్యర్ చిన్న మామయ్య అయిన సుబ్బయ్యర్.

సుబ్బయ్యర్ మొహం చూడగానే ఆయన తన నాన్నగారికి తెలిసినవారని ఎరిగిన రాఘవన్ — “ఓ! నాన్నగారికోసం వచ్చారా? ఇదిగో వస్తున్నా తలుపు తీస్తున్నా—” అంటూ వెళ్ళాడు.

“రండయ్యా! లోపలికి రండి, మీరేనా? ఇంకా ఎవరో ననుకున్నాను. ఈ కాలంలో తలుపులు తెరిచి వుంచడానికి వీలులేకుండా పోయింది. తెరిచి వుంచితే చాలు అడ్డమైన వాళ్ళూ చొరబడుతుంటారు—” అంటూ పద్మ లోచన శాస్త్రిగారు అతిథులీద్దరినీ లోపలికి తీసుకువెళ్ళారు.

“కూచోండి నిల్చుంటా రేమిటి, కూచోండి. సుబ్బయ్యర్ గారూ! సోఫాలో హాయిగా కూచోండి. మీరు కూచోవడంవల్ల అదేమీ అరిగిపోదు కద... అట్లాంటి ‘నాజూకు’ పెద్ద మనుషులంటే నాకు గిట్టదు... నేను రామనాథపురం జిల్లాలో సబ్ జడ్జిగా వున్నప్పుడు ఒక ధనికుడింటికి వెళ్ళాను. ఆ ఇంట్లో స్తంభాలకు గరేబులు తొడిగి వున్నాయండీ! నిజంగానే, స్తంభాలకు గుడ్డతో కట్టిన గరేబులు వున్నాయి. అవి నల్లపాల రాతి స్తంభాలు. ఒక్కొక్క స్తంభానికి అయిదువేల రూపాయలు ఖర్చు! అంత అందంగా చెక్కించిన ఆ స్తంభాలకు అడ్డంగా గుడ్డ తెరలు మూసివుంచారు! వీమంటారు దానిని?...కనుక హాయిగా కూచోండి...” అవి గడగడ మంటూ మాట్లాడారు పద్మలోచన శాస్త్రిగారు. సుబ్బయ్యరూ, కిట్టా వయ్యరూ కూచున్నారు.

శాస్త్రిగారు ఒక్కక్షణం ఊపిరి తీసుకోవడానికి మాటలు ఆపినప్పుడు సుబ్బయ్యర్ అందుకున్నారు. “పోయిన ఆదివారంనాడు సర్వజ్ఞ సంఘంలో భాగవతం ఉపన్యాసం జరిగింది. అప్పుడు అత్యంత ఆసక్తి దా ముకమైన ఘట్టం ఏమిటి తెలుసా. తమరు భాగవతార్ గారికి కృతజ్ఞతలు తెలిపారే ఆ ప్రసంగం!

అహో...ఎంత క్లుప్తంగా మధురంగా వుంది తెలుసా-మాట్లాడితే అట్లా మాట్లాడాలి..."

అయితే శాస్త్రిగారేమీ తక్కువ తిన్నవారుకారు; ఆయన ముఖస్తుతికి లొంగే ఘటం కాదు.

“అయ్యో! మీలాగే వందమంది వచ్చి ఇట్లా స్తోత్ర పాఠాలు వల్లించి వెళ్ళారు. అద్భుతంగా మాట్లాడానని యోగ్యతా ప్రతాలిచ్చి వెళ్ళారు. కాని నేను మాట్లాడిన దాని సారాంశం ఏమిటీ ఎవరికన్నా బోధపడిందా అంటే లేదు...సరే అవన్నీ ఇప్పుడెందుకు...వీరినెవరివో పిలుచుకొచ్చారు...నేవేమో ఇంకేదో మాట్లాడుతున్నాను. వీరెవరో చెప్పలేదు మీరే - మొహం చూస్తే కావేరి నదీ జలం తాగిన కళ కన్పిస్తుంది. నిజమేనా?” అని అడిగారు.

“మీకు వెనకటికే మనవి చేశానే రాజంపేట మున్సబుగారని, ఆ కిట్టా వయ్యర్ గారే వీరు! ముఖాముఖి ఒకసారి కలుద్దామని రాశాను. వచ్చారు-” అన్నారు సుబ్బయ్యర్.

“అయ్యో! వీరు ఫలానా అని ముందే చెప్పివుండకూడదా? చాలసంతోషం. కిట్టావయ్యర్ గారు వీరేనన్నమాట! మున్సబుగారు మాత్రమేనా, ఇంకా పాలం పుట్రావున్నాయా?”

“అన్న వున్నాయి. అయ్యర్ గారికి అఖండ కావేరీ తీరాన అరవై ఎకరాల మాగాణి వేల వుంది.”

“అలాగా, సంతోషం! మున్సబుగారీ వూరు విచే నీర పనేమిటో? ఊగు చూద్దామని వచ్చారా?”

“అబ్బే, మున్సబుగారు చెన్నపట్నం ఇదివరకే చాలసార్లు చూశాడు. బాంబాయికి కూడా వెళ్ళివచ్చారు. ఇప్పుడు అల్లుడిని వెతుక్కుంటూవచ్చారు.”

“ఓహో! అల్లుడిని చూడడానికా? బలేబలే, సుబ్బయ్యర్ గారూ! ఇన్యూ రెస్పెక్టోబులు ఈ పని కూడా చేస్తున్నారేమిటి?”

“అబ్బే, అదేమీ కాదు! పోయిన తిడవ నేను వచ్చినప్పుడు మీరూఅమ్మ గారూ, ఒకసారి పిల్లను తీసుకొచ్చి చూపిస్తే బాగుంటుందేమో నన్నారు. గుర్తుందా?”

“అవునవును! గుర్తుకొన్నాంది. గట్టిగా మాట్లాడకండి. మేడమిద అబ్బాయి వున్నాడు. వినగలడు... అవును, నా అభిప్రాయం అదే. ఈ విషయాలలో నేను కొంత ‘మాడర్న్’ మనిషి నే అనుకోవచ్చు మీరు... అబ్బాయికి అమ్మాయి, అమ్మాయికి అబ్బాయి నచ్చాలి. నిజానికి శాస్త్రాలూ ఆమాత్రే చెబుతున్నాయి. ఈ కాలంలో వరకట్నం గిరకట్నం అంటారే అదంతా ఉత్త ‘నాన్ సెన్స్!’ నాకు బొత్తిగానచ్చదు. అసలది శాస్త్ర సమ్మతం కాదు.”

మధ్యలో సుబ్బయ్యర్ మాట్లాడారు. “అయ్యర్ గారూ! మీరు వాటి గురించి అసలు మాట్లాడక్కరలేదు. కిట్టావయ్యర్ కూతురి పెళ్ళికని ముప్పై వేల రూపాయలు అట్టి పెట్టారు. లాంఛనాలన్నీ కూడా ఏలోటూ లేకుండా తృప్తికరంగా చేయించడానికి సిద్ధంగా వున్నాను.”

“అ! ఏమి లాంఛనాలు లేండి... పెళ్ళి అన్నది వైదిక మైన విషయం. అగ్ని సాక్షిగా పెళ్ళి చేసుకున్నాకనే బ్రాహ్మణుడికి వైదిక కార్యాలు చేయడానికి హక్కు ఏర్పడుతుంది. అయితే పిల్లను, పిల్ల వాడని అడగకుండా పెళ్ళి చేసే రోజులు గడిచి పోయాయి... మరి ముచ్చబుగారు అమ్మాయిని పిలుచుకుని వచ్చారా?”

ఇంత సేపటినుండి మాట్లాడకుండా కూర్చుని వున్న కిట్టావయ్యర్ పలికారు. “తీసుకొద్దామనే అనుకున్నాను కాని ఈసారి వీలుపడలేదు. నా చెల్లెలు బొంబాయిలోవుంది. దానికి ఒంట్లో బాగులేదవి వుత్తరం వచ్చింది. అందుకని బొంబాయి వెళ్తున్నాను. మీరు ఒప్పుకుంటే బొంబాయినుండి రాగానే అమ్మాయినిక్కడప తీసుకుని వస్తాను.”

“దానికేం భాగ్యం. మీకెట్లా వీలయితే అట్లా చేయండి. ఇప్పుడు మాఘ మాసమే కదా. అయితే అబ్బాయి సెలవు ముగిసేలోగా పెళ్ళి అయిపోవాలి. ఎక్కువ ఆలస్యం చేయడానికి వీలులేదు. మా ఆవిడా తొందర పడుతూంది. కామాక్షీ! ఇటొకసారివచ్చి పో-” అని పిలిచారు శాస్త్రిగారు.

ఇంటి వెనుక వైపునుండి- “ఇదిగో వస్తున్నా” అన్న స్త్రీ కంఠం. విన్నించింది. శాస్త్రిగారు “రా, రా! నువ్వొస్తేగాని విషయం తేలదు-” అన్నారు. లోపలినుండి ఆమె రావడం గమనించి సుబ్బయ్యర్ “రండమ్మా, రండి!

“సేనే, వచ్చాను. ఇదిగో మీరు రాజంపేట గ్రామ మున్ను కిట్టావయ్యర్-” అన్నారు.

“చాల సంతోషం. అమ్మాయిని కూడా తీసుకుని వచ్చారా” అని కామాక్షమ్మ అడిగింది.

“ఈసారి తీసుకుని రావడానికి మీరులేకపోయింది. బాంబాయిలో మీ చెల్లెలి ఆరోగ్యం బాగులేదని వుత్తరం వస్తే అక్కడికి వెళ్తున్నారు. చాలా కాలం పొందిన కుదిరి, మిగతావన్నీ తేలితే, పిల్లను తీసుకు రావడం ఏమంత పెద్ద పని లెండి—”

“మిగతావి ఏమి వున్నాయి లెండి? మీకేది ఇష్టమైతే అట్లా చేయండి. అమ్మాయిని తీసుకొచ్చి చూపిస్తే అబ్బాయికి నచ్చితే ఆ తర్వాత ఇక ఏగొడవా లేదు-పెళ్ళి మహూర్తం నిర్ణయించుకోవడమే-” అంది కామాక్షమ్మ.

ఇట్లా అంటుండగానే మెట్లమీద అడుగుల సవ్వడి వినిపించింది.

రాఘవన్ దిగి వచ్చాడు. ఇందాక చిటపట లాడుతున్న అతడి మొహం ఈ సంభాషణ వినడం వలన కాబోలు మందస్మితంగా వుంది.

మెట్లమీద అడుగుల చప్పుడు వినగానే క్రిందవున్న నలుగురి చూపులా అటుమళ్ళాయి. కిట్టావయ్యరయితే కన్నార్పకుండా చూశారు. కుర్రవాడి గాంభీర్యం అందం ఆయనను ఆకర్షించాయి. ఆ ఇతను మా అల్లుడయితే లలిత అదృష్టమనే చెప్పాలి...అనుకున్నారు.

అందరినీ ఉద్దేశించి-“ఏదో పెళ్ళి నిశ్చయిస్తున్నట్టున్నారే?” అన్నాడు రాఘవన్.

“ఏదో పెళ్ళికాదు, నీ పెళ్ళి గురించే మాట్లాడుతున్నాము-” అన్నారు కాస్త్రీగారు కాస్త ధైర్యంచేసి. బయటివారి ఎదుట అబ్బాయి ఇంకేమీ ఎక్కువగా మాట్లాడడని ఆయనకు తెలుసు.

“అలాగా? నన్నడగ కుండానే నా పెళ్ళి నిశ్చయించేద్దామనుకుంటున్నారా?” అన్నాడు రాఘవన్.

“నిన్నడిగి, నీ ఇష్ట ప్రకారమే చేయాలనేరా నాయనా! పెళ్ళంటే ఒక నాటి విషయం కాదు, నూరేళ్ళ పంట! నిన్నడగకుండా చేయడానికి నువ్వేం పని వాడివా?” అంది కామాక్షమ్మ.

“ఇన్నిమాట లెందుకురా రాఘవా? అసలు జరిగినదిది. మన సుబ్బయ్యర్ గారిదివర కొకసారి చెప్పారే, ఆ రాజంపేట ముస్సబువీరే! వారి అమ్మాయికి వరుడిని చూద్దామని వచ్చారు. నిన్ను పిలుద్దామనుకుంటుంటే నీవే వచ్చావు. నీ అభిప్రాయం ఏమిటో చెప్పి. మిగతా వివరాలన్నీ మాట్లాడుకుంటే, అమ్మాయిని ఇక్కడకు తీసుకొచ్చి చూపెడతానంటున్నా రీయన. నుంచి వంశం. పేరు ప్రతిష్ఠగల కుటుంబం. నాకు మీ అమ్మకు నచ్చిన సంబంధం. కనుక వీరిని అనవసరంగా ఇబ్బంది పెట్టడం అర్థంలేదు. కావాలి అంటే కావాలి అనీ, వద్దంటే వద్దనీ చెప్పినేద్దాం-” అన్నారు శాస్త్రి.

రాఘవన్ మొహంమీద చిరునవ్వు మాయమయింది. చిటపటలాడుతూ చెప్పాడు: “నాన్నా! నేను పెళ్ళి చేసుకునేట్లయితే నేనే వారి డొంగి పెళ్ళి అమ్మాయిని చూస్తాను. ఇక్కడకు తీసుకురానక్కర్లేదు.” అతడికి జవాబు చెప్పడానికి ఎవరికి ధైర్యం చాలలేదు. రాఘవన్ కూడా జవాబు కోసం కాచుకోకుండా వెళ్ళిపోయాడు.

అతడు వెళ్ళాక కామాక్షమ్మ కిట్లావయ్యర్ ని చూస్తూ-“మీరేమీ ఇదవ కండి. రాఘవన్ ను దారికి తీసుకువచ్చే పూచీనాది. మీరు తొందరగా జాంబాయి వెళ్ళి వెనక్కురండి-” అంది.

“దేవీ సదనం” యొక్క వెచుక భాగంలో వంట గది, కామాక్షమ్మగారి పూజగది వాటి మధ్యను పెద్ద హాలు వున్నాయి. ఆ హాలులో ఉయ్యాల పీటమీద కూర్చుని రాఘవన్ తల్లి రాక కోసం ఎదురు చూస్తున్నాడు. ఉయ్యాల పీటచాగే అతడి మునూ ఊగిసలాడుతూంది.

క్రొత్త ఢిల్లీలో ఆర్థిక శాఖలో వైఆధికారులను కలుసుకుని వెనక్కు వస్తున్న రాఘవన్ కరాచీ ద్వారా వెనక్కు వద్దామనుకున్నాడు. ఆ సంవత్సరం కాంగ్రెసు కరాచీలో సమావేశమయింది. ఆనాటి లక్షలాది యువకులలాగే రాఘవనూ కాలేజీ విద్యార్థిగా వున్నప్పటినుండే దేశస్వాతంత్ర్యం పట్ల ప్రగాఢమైన వాంఛ కలిగి వున్నాడు. మన సంఘాన్ని బాగుచేయాలన్న కాంక్ష అతడిలో ప్రబలంగా వుంది. జాతి కుల భేదాలు సమసిపోలేగాని దేశం బాగుపడదని అతడి గట్టి విశ్వాసం.

అంతేకాదు, ఢిల్లీలో పని కాగానే కరాచీ వెళ్ళి కాంగ్రెసు సభలన్నిటిలో ప్రేక్షకుడిగా పాల్గొన్నాడు. అక్కడ జరిగిన వాటన్నిటినీ చూశాక అతడికి మన జాతీయ నాయకులమీద గౌరవం అధికంకాలేదు. “ప్రపంచం ఎంత ముందజ వేసివుంది! అమెరికాలో ఫోర్డ్ కర్మాగారంలో నిమిషానికి 300 మోటారుకార్లు ఉత్పత్తి అవుతున్నాయి! ఇట్లాంటి యంత్ర యుగంలో ఇక్కడ వీళ్లు చేతి రాట్నాన్ని పట్టుకు పేలాడుతున్నారే! గంటకు 300 గజాల నూలు వడకడమట! ఈ వేగంతో మన దేశం ఎన్ని యుగాల తర్వాత ప్రగతిని సాధించగలదు!” అని బాధపడ్డాడు.

అప్పుడే కరాచీలో విమానాశ్రయం క్రొత్తగా వెలసింది. యంత్ర యుగానికి చిహ్నమయిన విమానాన్ని చూద్దామని రాఘవన్ వెళ్ళాడు. అక్కడ అద్దె విమానాలున్నాయి. అయిదు రూపాయలీస్తే వాటిలో అయిదు నిమిషాలపాటు ఆకాశంలో విహరించవచ్చును. విమానం నిమిషంలో రెండువేల అడుగుల ఎత్తుకు ఆకాశంలోకి ఎగిరి కరాచీ నగరాన్ని ఒకసారి చుట్టి తిరిగి వచ్చి క్రిందకు దిగేది.

ఈ వింత చూడడానికి వందల కొద్దీ జనం చేరారు. అక్కడ నిల్చున్న రాఘవన్ ప్రక్కన ఉత్తర భారత దేశానికి చెందిన ముగ్గురు ఆడవాళ్ళు నిల్చు

న్నారు. ఒకావిడ పెద్దది, మిగతా ఇద్దరూ యువతులు. ఆ యువతులలో ఒకతె పొట్టిగా, చామనచాయగా వుంది; అందం అన్నది ఆమెలో లేదనే చెప్పాలి. రెండవ అమ్మాయి. ఆహా...చాల సౌందర్యవతి. శీతా కాలపు ప్రాతఃకాలాల గడ్డిపోచల కొసల మంచు బిందువులు ఉదయిస్తున్న సూర్య కిరణాల బంగారు మిసిమిలో మిలమిలలాడేటట్లు వున్నాయి ఆమె కళ్లు.

అతిశ్రావ్యమైన కంఠంతో ఆమె “మీరు మద్రాసు రాష్ట్రం వారా?” అని అంగ్లంలో అడిగినది. రాఘవన్ చెవికి షెల్లీ, కీట్స్ కవితలన్నిటికన్న తీయ్యగా వినిపించింది. అవునన్నాడు. “మీరు విమానంలోకి ఎక్కబోతున్నారా?” అని అడిగింది ఆ సుందరి. “అవును. అందుకోసమే వచ్చాను. మీరూ ఎక్కబోతున్నారా?” అని అడిగాడు రాఘవన్. “మీరు ముందు వెళ్ళి తిరిగివచ్చి ఎట్లావుందో చెప్పండి—” అంది ఆ సుందరి.

ఆ తర్వాత వారి మాటలనుండి, ఆ అందకత్తె పేరు తారిణి అనీ, వాళ్ళిద్దరూ కాంగ్రెసు సంఘం ద సేవికల దళంలోని వారనీ సమావేశాలు అవగానే తనలాగే కరాచీ నగరమంతా తిరిగి చూస్తున్నారనీ తెలుసుకున్నాడు రాఘవన్.

విమానంలో ఆకాశంలో తిరుగుతున్నంతసేపు రాఘవన్ మనసు భూమి మీదే తిరిగింది.

విమానం నుండి దిగగానే అతడి కళ్ళు ఆ స్త్రీలున్న వైపు తిరిగాయి. తారిణి ఆతురతతో అతడిని చూచి అడిగింది—“ఎట్లావుంది?” తన మనస్సు క్రిందే సంచరించిదన్న నిజం చెప్పలేని రాఘవన్, విమాన ప్రయాణం అద్భుతంగా వుందని వర్ణించి చెప్పాడు. “మరి మీరు ఎక్కరూ విమానం?” అని అడిగాడు. నిరాశ నిండిన స్వరంతో తారిణి “లేదు. వీళ్ళిద్దరూ భయపడుతున్నారు. నన్ను వెళ్ళవద్దంటున్నారు.” అని చెప్పింది.

“భయం ఎందుకు? ఈ విమానంలో ఫైలట్ కాక ఇంకొక్కరికి మాత్రమే చోటుంది. ఇంకా సీట్ లుంటే నేనే మీతోబాటు వచ్చేవాడిని” అన్నాడు ఆకాభంగం పొందిన వాడిలా రాఘవన్.

“సరే, ఇంక మనం వెళ్ళామా?” అంది ఇంకొక యువతి. తారిణి రాఘవన్ ను చూచి “మేము వెళ్ళాలి” అని నడవసాగింది. కాస్త దూరం వెళ్ళి వాళ్ళు టాక్సీ ఎక్కుతుండగా తారిణి తన వైపు చూచినట్లు అన్నిపించింది రాఘవన్ కు. అన్నిపించడమేమి, నిజంగానే చూచిందేమో?

విమాన యాత్రను అనుభవించిన రాఘవన్ నౌకాయానమూ ఎట్లావుంటుందో చూద్దామనుకున్నాడు. కిరాచీ కాంగ్రెసు సమావేశానికి వచ్చినవారు చాలమంది సముద్ర మార్గాన బొంబాయికి వెళ్ళసాగారు. రాఘవనూ సింధియా కంపెనీవారి నౌక ఒక దానిలో పయనించడానికి టికెట్టు కొనుక్కున్నాడు. ఆ నౌక తీరాన్ని అంటిపెట్టుకునే ప్రయాణంచేసే నౌక. దాని నిండా బస్తాలు, బుట్టలూ, పెట్టెలూ, పడకలూ, ప్రయాణీకులు-అంతా క్రిక్కిరిసివుంది. ఆ జనుల మురికి దుస్తులూ, వాళ్ళ చేతలూ, మాటలూ విని “బాబోయ్! ఈ నౌకలో మువ్వె ఎనిమిది గంటలసేపు ఎట్లా ప్రయాణం చేయడం—” అని మండిపడ్డాడు రాఘవన్. కాని నౌక తీరా బయలుదేరుతుండగా వచ్చి, నిచ్చిన ఎక్కి, నౌకలోకి వచ్చిన ముగ్గురు స్త్రీలను చూడగానే రాఘవన్ మనోభావం పూర్తిగా మారిపోయింది. ఆ క్రిక్కిరిసిన, కంపుకొట్టే మనుషులున్న పాత నౌక గంధర్వలోకం అయింది. రాఘవన్ ను చూడగానే మనసులో నిండిన ఆనందం ఆశ్చర్యం తారిణి మొహంలో కనిపించింది. అది గ్రహించాడు రాఘవన్.

రాఘవన్ ఉత్తర దేశానికి రావడం అది మొదటిసారి. కాని తారిణి బొంబాయి వాసి. అంచేత ఆమెనుండి ఉత్తరాదివారి గురించి తెలుసుకోదగిన విషయాలెన్నోవున్నాయి. అట్లాగే దక్షిణ దేశం గురించి తారిణి రాఘవన్ నడిగి తెలుసుకోవలసిన దెంతో వుంది. ఇద్దరూ మాట్లాడుకోవడానికి ఎన్నో ఖబురున్నాయి. తారిణికి తమిళం మాట్లాడడం వచ్చునని తెలిసి రాఘవన్ కు ఆశ్చర్యం, సంతోషం కలిగాయి.

ఆ నౌకలో తారిణి, ఆమె నెచ్చెలి నిరుపమవలెనే ఇంకా ఎందరో దేశ సేవికలున్నారు. తారిణి అందాన్ని ఎత్తిచూపించడానికా అన్నట్లు ఆమె ప్రక్క నేవున్న నిరుపమ అందమైనది కాకపోయినప్పటికి ఆమె స్వరం చాల

శ్రావ్యమైనది. ఆమె నాయకత్వాన అందరు దేశ సేవికలూ హిందీ జాతీయ గీతాలు పాడారు. అప్పట్లో బాగా ప్రచారంలోవున్న “ఝండా ఊంఛా రహే హమారా!” అన్న జెండా పాట పాడారు. ప్రసిద్ధ ఉర్దూకవి ఇక్బాల్ రచించిన “సారే జహాన్ సే అచ్చా హిందుస్తాన్ హమారా!” అన్న జాతీయ గీతం పాడారు. ఈ గీతాలన్నీ సాక్షాత్తు గంధర్వ కన్నెలే వచ్చి కూచుని పాడుతున్నట్లనించింది రాఘవన్ కు. ఇక్బాల్ పాటకు అర్థం తారీణి అడిగి తెలుసుకున్నాడు రాఘవన్. “ప్రపంచ దేశాలన్నిటిలోనూ మన భారతదేశమే ఉత్తమమైనది” అని ఆమె అర్థం చెప్పగా విని “ఔను. అందులో సందేహం ఏముంది? నీవంటి ఆడది పుట్టిన ఈ దేశం కాకపోతే ఇంకే దేశం ఉత్తమమైనది కాగలదు?” అన్నాడు. అదివిన్న తారీణి యిగ్గులు సిగ్గుతో ఎరు పెక్కడం ఈనాటికీ వరచిపోలేదు రాఘవన్.

ఇదంతా జరిగి మూడేళ్ళయింది. ఈ మూడేళ్ళ కాలంలోనూ రాఘవన్ తారీణిల మధ్య ఉత్తర ప్రత్యుత్తరాలు జరిగాయి. అంతేకాదు; రాఘవన్ ఒకసారి బొంబాయి వెళ్ళాడు. తారీణి అతడిని ఎలిఫెంటా గుహలకు తీసుకు వెళ్ళి అక్కడి శిల్పసౌందర్యం గురించి చెప్పింది. తర్వాత ఢిల్లీకి వెళ్ళింది తారీణి. అప్పుడక్కడ వుద్యోగం వస్తున్న రాఘవన్ తారీణిని ఎర్ర కోట, కుతుబ్ మినార్, జుమ్మామసీదు మున్నగుచోట్లకు తీసుకు వెళ్ళి అన్నీ చూపించాడు.

ఈ మూడేళ్ళూ చకచక గడిచి పోయాయి. ఉద్యోగరీత్యా పైపైకి వెళ్ళాడు రాఘవన్. అతడి శాఖలో పై ఉద్యోగి అయిన దొరగారు రాఘవన్ ను తనతోబాటు ఇంగ్లండుకు తీసుకు వెళ్తానని చెప్పారు. రాఘవన్ ఏమో ప్రేమ లోకంలో విహరిస్తున్నాడు. ఎటు చూచినా అతడి కళ్ళకు భవిష్యత్తు బాగారమై మెరిసింది. ఏది విన్నా గంధర్వ గానమనిపించింది.

అహ! ఆ ఆనందాని కిప్పుడు అంత్యకాలం వచ్చిందా? ఎట్లా వచ్చింది? ఎందుకు వచ్చింది? నమ్మ శక్యం కావడంలేదే?

ఆ వచ్చిన వాళ్ళు వెళ్ళిపోయాక కామాక్షమ్మ వెనకవైపు హాలులోకి వచ్చింది. భిన్నవదనుడై ఉయ్యాల పీటమీద కూర్చుని నెమ్మదిగా ఊగుతున్న కొడుకును చూచింది. ఆ ప్రక్కనే గోడవారగావున్న కుర్చీమీద కూచుంది.

శన్నట్లుండి తలెత్తి అమ్మను చూసి అడిగాడు రాఘవన్. “అయ్యో! నువ్వు నాన్నా కలిసి నా జీవితాన్ని నాశనం చేయాలనుకుంటున్నారా? నేను సంతోషంగా వుండడం మీ కిష్టం లేదా? నాన్నలాగే నిన్ను కూడా స్వార్థం పీడించ నారంభించిందా?”

అట్లాగే ఏదో అడుగుతాడని ఎదురు చూచిన కామాక్షమ్మ త త్తరపాటు లేకుండా, నిదానంగా బదులు చెప్పింది.

“ఒరేయ్ రాఘవా! మీ నాన్నగారి విషయం నన్నడగకు... నాకు సంబంధించినంతవరకు ఇదిగో, చెబుతున్నా-విను”. నిన్ను కన్న నాటినుండి నేటిదాక ‘ఈ ఇర్రవై నాలుగు సంవత్సరాలుగా నీ సంతోషం తప్ప నాకు వేరే ఆశయం లేనేలేదు. నీ సంతోషం కన్న నాస్వార్థం నాకు ఎక్కువ అని అనకురా అబ్బాయ్!’ అని కండ్లనిండిన నీటిని తుడుచుకుంది కామాక్షమ్మ.

“నా సంతోషమే నీ ఆశయం అయితే మరి తారిణిని అట్లా తరిమివేళా వెండుకు?” అని మండి పడుతూ అడిగాడు రాఘవన్.

“అయ్యో! ఇదేమి అభాండంరా! నేనా పిల్లను తరిమివేళానా? నిజంగా చెప్పరా, నేను తరిమితే వెళ్ళిపోయే పిల్లనా తారిణి? నీమీద దానికి నిజంగా ప్రేమవుంటే నేను చెప్పినంత మాత్రాన వెళ్ళిపోతుందా, ఆలోచించు—” అంది.

“మరయితే నేను లేనప్పుడు ఇక్కడ నిజంగా జరిగినదేమిటంటావు?” అని అడిగాడు కాస్తేపు ఆలోచించాక రాఘవన్.

“అయ్యో! ఆ పిల్ల చెప్పిన మాటలన్నీ నేనెట్లా చెప్పనురా? ఆవిడ ఏమేమో అనుకుని ఇక్కడకు వచ్చిందట... నీరా వచ్చి చూస్తే ఆశానంగం కల్గిందట. నేనూ మీనాన్న పాఠశాలపు ఛాందసులమట! మమ్మల్ని ఎన్నన్నా ఫరవా లేదు కాని నిన్ను ఆ పిల్ల మొద్దు అని అన్నదిరా—అదే నాకు చాల బాధని

పించింది. చీరకట్టుకున్న ఆడది ఎవతె కనిపించినా దాని వెంబడి పడిపోతావట నువ్వు-నీకు బుద్ధి చెప్పిపోదామని తాను మద్రాసు వచ్చిందట. ఇంకా ఏవేనో దుర్భాషలాడింది. నేను సహించలేకపోయాను—” అంటూ కామాక్షమ్మ కళ్ళను చీర కొంగుతో తుడుచుకుంటూ ఏడవ సాగింది.

రాఘవన్ కు విపరీతమైన కోపం వచ్చింది. కాని ఆకోపం అమ్మమీదనా, తారిణిమీదనా అని అతిడికే తెలియలేదు.

తారిణి రాసిన వుత్తరంలోని ఒక విషయం హఠాత్తుగా గుర్తొచ్చింది. “అమ్మా! ఏడుపు మాను! ఇంకొకే ప్రశ్నకు జవాబు చెప్పు—నీవు తారిణి పాదాలు పట్టుకుని ఏదయినా అడిగావా?” అని అడిగాడు రాఘవన్.

“ఓహో! ఆ విషయం రాసిందా? అది మరి ఇంకా ఏమేమి కల్పించి రాసిందో కాని జరిగింది ఏమిటో చెబుతా విను. ఆ అమ్మాయి నన్ను అత్యుపెట్టుకుండా మాట్లాడేసరికి నాకు భయమనించింది. అమ్మాయ్! ఎట్లా గయినా వాడు సుఖంగా వుండాలన్నదే నా ప్రార్థన. జాతి, కులం, నడవడి అన్నీ వేరుగా వున్నా మా భాష మాట్లాడుతున్నావే అదే పదికేలు - నేను నిన్ను ప్రార్థించేదెల్లా ఒక్కటే-నన్ను నా బిడ్డను వేరు చేయకు! వాడూ నవ్వు ఎక్కడవున్నా, ఎక్కడకు వెళ్ళినా నన్ను మీతోబాటు తీసుకు వెళ్ళండి. మీ ఇద్దరికీ సేవచేయడం తప్ప నాకు ఇకపై వేరే సంతోషం ఏమున్నది? ఈ ఒక్క కోరికను మన్నించు! నీపాదాలంటి వేడుకుంటాను—” అని ఆమె పాదాలు ముట్టుకున్నానంతేరా, రాఘవా! నేను చెబుతున్నది నీకు నమ్మడానికి కష్టంగా వుండవచ్చును. ఆ పిల్ల అట్లా అకస్మాత్తుగా ఎందుకు వెళ్ళిందో నాకు అర్థం కాలేదు. అదిక్కడ వుండగా ఎవడో ఒకడు వచ్చి తలుపుతట్టి—“తారిణిగారున్నారా?” అని అడిగాడు. అది వెళ్ళి ఏదో ఉత్తరం తీసుకోచ్చింది. ఉత్తరాన్ని చదివాక— “ఇక నేను వెళ్ళొస్తాను మీ అబ్బాయిని చెడుపుతానని భయపడకండి—” అని చెప్పి గబగబ వెళ్ళి వాకిట్లో నిల్చున్న, కారులో ఎక్కి వెళ్ళిపోయింది. ఆ తొందరలో ఆ పిల్లని వుత్తరాన్ని ఇక్కడే జార విడిచి వెళ్ళింది. దానిని తీసే వుంచాను. కావా

లంటే చూడు.” అంటూ లోపలికి వెళ్ళి భద్రంగా దాచివుంచిన వుత్తరాన్ని తీసుకొచ్చి రాఘవన్ కిచ్చింది ఆమె.

గుండె అదురుతుండగా ఆ వుత్తరం చదివాడు రాఘవన్.

“ప్రియా! నా పని అనుకున్న దానికన్న ముందుగానే ముగిసింది. ఇవాళ సాయంకాలం తప్పకుండా బొంబాయి వెళ్ళాలి. మెయిల్ కు వెళ్ళాలి. నువ్వు హోటల్ కు రాలేకపోతే తిన్నగా స్టేషన్ కేవచ్చి కలుసుకో. నీకు టిక్కెట్టు కొని వుంచుతాను. మిస్టర్ రాఘవన్ గారి ప్రణయ ప్రకోపం ఎట్లావుంది? అతడికి రెండువేల రూపాయల జల్మానా విధించినది చాలులే... ఇంకా అతడిని శిక్షించకు! ఏదన్నా వైఫరీత్య జరగ గలదు!”

ఇది చదువుతుండగానే రాఘవన్ కండ్లు చింత నిష్పలయ్యాయి. అతడి గుండె అగ్నిపర్వతమయింది. ఊపిరి వడగాడ్పులా లేచింది. శిలలాగు కూర్చొండిపోయిన రాఘవన్ కాస్సేపటికి తటాలున లేచాడు. అమ్మ ముందరకు వెళ్ళి నేలమీద పడుకుని ఆమె పాదాలకు సాష్టాంగ ప్రణామం చేశాడు.

“నావంటి మూఢుడులేడు. తారిణి చెప్పింది నిజమే. దాని పాదాలమీద పడవలసిన స్థితికి నిన్ను దిగజార్చాను కదా — ఈక్షణంనుండి నువ్వే నాదైవా నివి. నువ్వు చెప్పినట్లే నేను వింటాను. నువ్వు ఎవరిని వెళ్ళి చేసుకోమంటే ఆ పిల్ల నే వెళ్ళాడుతాను” అన్నాడు.

5

బొంబాయిలో దాదర్ లో కనుక్కోవడం కష్టమైన ఒక వీధి; ఆనవాలు పట్టడం కష్టమైన ఒక ఇల్లు.

ఆ ఇంటి నాలుగో అంతస్తుమీద, మూడు గదుల వాటాలో, కిటావయ్యర్ చెల్లెలు రాజమ్మల్ గత ఇరవై సంవత్సరాలుగా కాపురం చేస్తూంది. ఈ

రెండు దశాబ్దాల దాంపత్య జీవితంలోని శుక్లకృష్ణ పక్షాలన్నీ అవాటాలోనే గడిచాయి. బిడ్డలను కనిపెంచిన దక్కడే; బిడ్డలను కోల్పోయి కన్నీరు కార్చినదీ అక్కడే; మొగుడితో ఆనందంగా గడిపినదీ అక్కడే; అతగాడి దుర్వ్యసనాల గురించి దుఃఖించినదీ అక్కడే.

అమూడింట ఒక గదిలో గత ఇరవై దినాలనుండి బ్రతుకుతాను అన్న ఆశను కోల్పోయి మంచంమీద పడుకుని వుంది రాజమ్మాళ్.

సీత బడికి వెళ్ళడం మానేసి ఏడాది అయింది. తన కూతురు ఏ ఇంటి కోడలు కావలసి వస్తుందో ఏమోనని రాజమ్మాళ్ సీతకు వంట ఇంటి పనులు అన్నీ వేర్పించింది. ఇప్పుడు నిజంగా సీత ఎంతో సాయంగా వుంటుంది.

సీత మేడ వరండాలో నిల్చుని ఆతురతతో వీధివైపు చూస్తూంది. లోపల నుండి “సీతా!” అన్న హీనస్వరం వినించగా నే “వస్తున్నానమ్మా” అని సీత లోపలికి పరుగెత్తింది.

“సీతా! ఏదో కారు చప్పుడయిందే—”

“లేదమ్మా! అది ఇంకెక్కడికో వెళ్తున్న కారు... ఇంకా ట్రైము కాలేదుగా... అసలు రైలుబండి ఈ పాటికి వచ్చి వుంటుంది. స్టేషన్ నుండి ఇంటికి రావడానికి పావు గంటయినా పడుతుంది—”

ఈలోగా మళ్ళీ కారాగిన శబ్దం వినిపించింది. సీత వరండాలోకి పరుగెత్తి వెళ్ళి తొంగి చూడగా ఒక కారు గుమ్మం ముందు ఆగివుండడం కనిపించింది. “అమ్మా! మామయ్య వచ్చేశాడు. నేను క్రిందికి వెళ్తున్నాను—” అని చెబుతూ సీత గబగబ మెట్లుదిగి క్రిందకు వెళ్ళింది. దారిలో, చేతిలో తోలుసంచితో డాక్టరు ఎమరవడం చూసి టక్కున ఆగిపోయింది. “డాక్టరుగారూ! ఇప్పుడు వచ్చింది మీకారా? ఊరినుండి మా మామయ్య వచ్చాడనుకున్నాను!” అంది. ఓహో ఇవాళ మీ మామయ్య వస్తున్నాడా? ఆయన వచ్చాకైనా మీ ఆమ్మ ఆరోగ్యం బాగుపడుతుందేమో చూద్దాం!” అన్నారు డాక్టరు. అలవాటు ప్రకారం సీత డాక్టరుగారి దగ్గరనుండి తోలు సంచి తీసుకుంది. ఇద్దరూ కలిసి మౌనంగా మేడమెట్లు ఎక్కారు.

డాక్టరు యధావిధిగా అన్ని పరీక్షలుచేసి 'ప్రిస్క్రిప్షన్' రాస్తుండగా దొరై స్వామి, కిట్టావయ్యరూ వచ్చారు.

రాజంనుచూసి కిట్టావయ్యరు నిరుత్తలయ్యారు.

స్వగ్రామం నుండి బయలుదేరినప్పుడు కిట్టావయ్యరు మనస్సు బాగులేదు కాని మదరాసులో పద్మలోచనశాస్త్రి గారింటికి వెళ్ళి 'అల్లుడి'ని చూశాక కొంత ఉత్సాహం కలిగింది. ఈ సంబంధం భాయం అయినట్లేనని సుబ్బయ్యరు చెప్పడంతో కిట్టావయ్యరుకు మరికొంత ఉత్సాహం కలిగింది. ఆ ఉత్సాహంలో 'రాజానికి' ఒళ్ళు మరీ అంత బాగుండకపోదులే' అనుకుంటూ బొంబాయి చేరారు.

అంచేత చాల రోజులనుండి జ్వరంతో మంచంపట్టి, పాలిపోయివున్న రాజమ్మలోను చూడగానే ఆయన మనస్సు కలుక్కుమంది. కండ్ల నీరు కమ్ముతుండగా ఆయన డాక్టర్ ని అడిగాడు—'' డాక్టర్ గారూ! రాజానికి ఒంట్లో ఎట్లా వుంది?''

''మీ చెల్లెలికి శరీర వ్యాధి ఒక వంతయితే, మనోవ్యాధి మూడింతలు. ''ఈ జబ్బు నయం కాదులే'' అని తీర్మానించుకుని కూచున్నారీవిడ. ఇంక నేనెన్ని మందులీస్తే ఏమిలాసం? కాని ఇప్పుడు మీరు వచ్చేశారుగా - ఇక నయమయిపోతుండేమా లెండి.''

డాక్టర్ బయలుదేరారు. ఆయనను సాగనంపడానికి దొరై స్వామి వెళ్ళారు.

కిట్టావయ్యర్ తన ప్రియసోదరి ప్రక్కనవెళ్ళి కూర్చున్నారు. ఇంతవరకు ఆయన కళ్ళలో క్రమ్ముకొస్తున్న నీరు పొంగి పొర్లింది. ఉత్తరీయంతో కళ్ళ నీళ్ళు తుడుచుకుంటూ ''అయ్యో! నిన్ను అధైర్యపరుస్తున్నాను! ఇన్నిరోజుల నుండి నీగురించి పట్టించుకోకుండా వున్నానే అనిపించి నప్పుడల్లా నాకు దుఃఖము ఆగడంలేదు'' అన్నారు.

''అన్నయ్యా, యిందులో నీ తప్పేముంది? నా గురించి పట్టించుకొని మాత్రం నీవు చేయగలిగిందేముంది? నా ఖర్మ నేను అనుభవించక తప్పదు కదా! కాని ఈసారి మాత్రం నీవు వస్తావో, రావో అని చెంగపడ్డాను.

నీవు వచ్చావు. నా మనస్సులో వున్నదానిని నీకు చెప్పివేస్తే నా హృదయ భారం తగ్గుతుంది. అటు పిమ్మట ప్రకాంతంగా కళ్ళుమూసుకుని ఆపరిమాత్ముడిని చేరుకుంటాను!". విపరీతంగా కష్టన్న వెక్కిళ్ళు ఏడ్చును ఆపుకుంటూ కీట్టా వయ్యరు "ఛీ, పిచ్చిదానా! ఏమిటి మాటలు నీకేమికాదు. నీతకు పెళ్ళిచేసి మనుమళ్ళను మనుమరాళ్ళను చూస్తూ హాయిగా వుంటావు." అన్నారు.

ఆ మాటలమీద నమ్మకం లేనట్లు బలహీనంగా చిరునవ్వు నవ్వింది రాజం. చావు కళ కనబడుతూన్న ఆమె మొహానికి ఆ చిరునవ్వు ఒక వింత కాంతిని ఆపాదించింది.

గది గుమ్మం దగ్గర కన్నీటితో నీత నిలుచుని వుండటం చూసిన రాజం ఆమెను పైగచేసి దగ్గరకు పిలిచింది.

"నీతా వూరినుండి మామయ్య వచ్చారు కదా, కాఫీ యివ్వడద్దటమ్మా?" అని రాజమ్మాళ్ అనగానే, "ఇదిగో, ఒక్క నిమిషంలో పట్టుకొస్తానమ్మా!" అని వంట గదివైపు పరుగెత్తింది నీత.

నీత అటు వెళ్ళగానే రాజం "అన్నయ్యా! తరువాత ఎట్లా వుంటుందో, ఏమో? అవకాశం వుంటుందో, ఉండదో? నీకు చెప్పవలసిన దానిని వెంటనే చెప్పివెయ్యాలి. అందుకు ముందుగా ఒక పనివుంది. నీవు ఏదైనా పెట్టెలాటిది తీసుకొని వచ్చావా? తెచ్చివుంటే దాన్నిటు తీసుకొనిరా!" అంది. ఆమె తొందరపాటుకు కారణం ఏమిటో తెలియని కీట్టావయ్యరు పెట్టె తీసుకొచ్చాను వసారాలో వుంది. దాంతో యిప్పుడు అవసరం ఏమిటి?" అన్నారు.

"అవసరం వుండన్నయ్యా! నీవు ముందు వరండాలోకి వెళ్ళి ఈయన డాక్టరుతోబాటు కారులోకి ఎక్కారా చూడు. సాధారణంగా మందులు తీసుకొని రావడానికని వెళ్తారు?" అంది రాజం.

"నీవు యింతలా ఎందుకు మాట్లాడుకున్నావు? నేనేమీ యివాళ గాత్రే వెళ్ళిపోవడం లేదే! తాపిగా మాట్లాడుకోవచ్చుకదా!" అని కీట్టావయ్యరు చెబుతూండగా అడ్డంవచ్చి రాజమ్మాళ్ "అన్నయ్యా! నీకు పుణ్యంవుంటుంది దయచేసి నేను చెప్పినటు చెయ్యి యిది. చాలా ముఖ్యమైన విషయం." అంది.

అపైన ఆమెతో వాదించి లాభం లేదనుకుని కిట్టావయ్యారు వరండాలోకి వెళ్లి క్రిందికి చూశారు. రాజం చెప్పినట్లు దురైసామి కారులోకి ఎక్కుతున్నారు.

కిట్టావయ్యారు వసారాలో వున్న తన పెట్టెను తీసుకొని లోపలికి వచ్చారు.

“అన్నయ్యా త్వరగా ఆ పెట్టెను తీసుకొనివచ్చి నా దగ్గర పెట్టు! తలుపులు మూయి!” అంది రాజం.

కిట్టావయ్యారు అట్లాగే చేసి చెల్లెలు చేస్తున్న పనిని ఆశ్చర్యంతో చూస్తూ నిలుచుండి పోయారు.

రాజం తటాలున లేచి కూచుని తలవైపున్న రెండు తలగడాలలో ఒక దానిని చేతిలో తీసుకుంది. తొందర తొందరగా దాని గర్రేబు తీసివేసి, ఆ తలగడా ప్రక్క కట్టను విప్పింది. తలగడా ప్రక్క మధ్యలోకి చేయిపెట్టి బయటికి తీసింది, మొదట రెండు—రూపాయల నోట్ల కట్టలు బయటికి వచ్చాయి. తరువాత చాలా అందమైన అమూల్యమైన రత్న హారము ఒకటి బయటికి వచ్చింది.

“అన్నయ్యా! అన్నయ్యా! ఈ రెండుకేల రూపాయలను ఈ రత్న హారాన్ని నీ పెట్టెలో బ్రధంగా దాచు! తొందరగా దాచు!” అంది.

కిట్టావయ్యారు ఒక్కక్షణం వెనుకాడాడు. అతడి మనసులో ఎన్నెన్నో సందేహాలు వుదయించాయి. మరుక్షణం ఏదో విచిత్రమైన కలకటున్నట్లుగా, ఆ డబ్బునూ హారాన్నీ అందుకుని పెట్టెలో పెట్టారు. పెట్టెకు తాళం వేసి తలెత్తి చెల్లెలిని చూశారు.

“అన్నయ్యా నేను చెప్పవలసిందంతా చెప్పకుండా వచ్చిపోను. చెప్పకుండా చస్తేనా ఆత్మకు శాంతి వుండదు!...”

“రాజం, నీవు పిచ్చిపిచ్చిగా వాగకు! నోరుమూసుకుని వుంటే చాలు నేను నిన్నేమి అడగనులే!” అన్నారు కిట్టావయ్యారు.

రాజం కాసేపు వూరుకుంది. ఎగళ్ళాస అలసట తగ్గాయి.

“నీవు అడగవు కాని నేను చెప్పక తప్పదు. ఇప్పుడు యిచ్చిన రెండు కేల రూపాయలు రత్న హారమూ సీత పెళ్ళి నిమిత్తమని నీచేతికి యిచ్చాను.

సీతకు పెళ్ళి నీవే చెయ్యాలి. దానిని నీతోబాటు తీసుకెళ్ళి మనవైపు మంచి సంబంధం చూసి పెళ్ళి చేసిపెట్టాలి. చేస్తాను—అని నోరు తెరిచి చెప్పి. చెబితేగాని నా మనస్సు శాంతించదు. ఆ మాటవింటే, డాక్టరు చెప్పినట్లు ఆశోగ్యం బాగాయినా బాగవవచ్చు!”

“రాజం! ఇందుకోసం నువ్వు నోరు తెరిచి అడగాలా? సీత నాకూతురు అలిత వంటిదే కాదా? సీతనట్లా కదలి వేస్తాననుకూన్నావా? తప్పకుండా సీతకు మనవైపే మంచి సంబంధం చూచి పెళ్ళి చేద్దాము. నువ్వు చూస్తావు కదా? అయినా సీత పెళ్ళికని నువ్విట్లా మీ ఆయనకు తెలియపండా డబ్బు కూడబెట్టి నాకివ్వాలా? ఈ విషయం తెలిస్తే దురైస్వామి నీగురించిగాని నాగురించిగాని ఏమనుకుంటాడు?—విమో, నాకు ఈ నీ పని నచ్చలేదు—”

“అగు అన్నయ్యా! నే చెప్పేది విను. నేనేమీ చేయరాని పని చేయ లేదు. ఆయన డబ్బు నుండి నేను చిల్లి గవ్వ తీసుకోలేదు, సరికదా ఆయనకు అవసరం వచ్చినప్పుడు - మీరు పెట్టిన నగలూ, ఆయన మొదట్లో కొనిచ్చిన నగలూ - అన్నీ అమ్మి నేనే ఆయనకు డబ్బు ఇచ్చాను. ఇక ఇంటి ఖర్చులలో మిగల్చడం అన్నది ఈ బాంబాయి మహానగరంలో వీలుకానిపని. ఇక్కడ కాపురం చేసిచూస్తే నీకు నామాటలు బోధపడగలవు. ఈ డబ్బూ, హారమూ సీత పెళ్ళికని దేవుడు దాతుతలచి ఇచ్చినవి. ఎట్లా ఇచ్చాడన్నది ఒక పెద్ద కథ. ఆ కథలాటి నిజాన్ని నువ్వు నమ్మినా, నమ్మక పోయినా నీకు చెబుతాను, విను అన్నయ్యా! కాని ఇప్పుడు నేను చెప్పబోయే దానిని సీతకుకాని, వాళ్ళ నాన్నకుకాని, ఇంకెవరికికాని, తెలియనివ్వకు. అక్కడ మనింట్లో వదినకుకూడా తెలుపకు.

*

✽

*

“చెప్పనులే, ఎవరికీ చెప్పనులే...కాని నువ్వుకూడా నాకసలు చెప్పకుండా వుండడమే మంచిది. మాట్లాడిన కొద్దీ నీకు ఆయాసం ఎక్కువవుతుంది. నిన్నిట్లా అలసటపెట్టడానికేనా నేను బాంబాయి వచ్చింది?”

“నాకేమీ అలసట లేదు. నే చెప్పేది విను!” అంది రాజమ్మల్...
 “నేను ఈ సారి పడకపెట్టి ఇరవైరోజులయింది. ఆ మొదటి రోజు.
 శుక్రవారం సాయంకాలం గొర్రెదేవి పటం ఎదుట దీపం వెలిగించి నమస్కా
 రంచేశాను. తల్లీ! పార్వతీదేవీ! నా బిడ్డ సీత నొక ఇంటిదానిని చేసేభారం
 నీదేనమ్మా” అని మొక్కుకున్నాను. ఒంట్లో బాగులేదనిపించింది. ఇటువచ్చి,
 ఈ మంచం మీద పడుకున్నాను, సీతేమో దాని ప్నేహితురాలిని చూచి
 వస్తానని వెళ్ళినది. ఈయనేమో ఆఫీసునుండి రాలేను. నన్ను నిద్రలాటిమత్తు
 ఆవరించింది.

“మెలకువ వచ్చి కళ్ళు తెరిచి చూసేసరికి, దగ్గరగా వేసివున్న గది తలు
 పులు తెరచుకున్నాయి. అసలు ఆ తలుపులు తెరిచిన చప్పుడునే నాకు
 మెలకువ వచ్చిందేమో...తలుపులు తెరుస్తున్నది సీతా, లేక వాళ్ళ నాన్నా
 అని చూస్తుండగా అపరిచితురాలయిన ఒక స్త్రీ గోపలికి వచ్చింది.

“దగ్గరకు వచ్చి ‘రాజమ్మల్ నువ్వేనా?’ అని అడిగింది. హిందీలో
 అడిగింది. నాకు హిందీ వచ్చుగాని ఆ వచ్చించెనరో తెలియని ఆ పంస్థితిలో
 నోటమాట రాలేదు.

“తెంటపే ఆ వచ్చిన స్త్రీ నిర్దుష్టమైన స్వరంలో- “ఇదిగోనమ్మా! నే
 నొక ముఖ్య కార్యార్థం వచ్చాను. ఊసుపోతకు రాలేదు. దురైసామి
 అయ్యర్ భార్య రాజమ్మల్ నువ్వేనా?” అంది. “బేస” అన్నాను హీన
 స్వరంలో. “ఎట్లా నమ్మడం?”ంటూ నాలుగువైపుల చూచిన ఆమె కంటగోడ
 మీది ఫోటోలు పడ్డాయి. దగ్గరకు వెళ్ళి చూచింది. చూచి మళ్ళి నాదగ్గరకు
 వచ్చి-” అవును, రాజమ్మల్ నువ్వే!” అంది. వెళ్ళి తలుపులను మూసి
 వచ్చింది. నావైపు వీపుపెట్టి తన చేతిలోని తోలుపెట్టెను తెరిచింది.

“రాజమ్మా! నేనిప్పుడు చెప్పబోయేది వింతగా అనిపించవచ్చును. కాని
 ఇందులో వింత ఏమీ లేదు. అసలు విషయం ఏమిటో తర్వాత చెబుతాను.
 ముందు ఇదిగో ఈ రెండువేల రూపాయల డబ్బునూ, ఈ రత్నహారాన్నీ,
 తీసుకో-ఇవి రెండూ నీకూతురికి పెళ్ళి సమయంలో స్త్రీధనంగా ఇవ్వడానికని

ఇస్తున్నాను. జంకకు. ఆలోచించకు. తీసుకో—” అంది ఆమె. ఆశ్చర్యం, ఆనందం, భయం అన్నీ కలిసి మంచెత్తాయి నన్ను. ఎవ్వరీమె, ఇదన్నీ తాను నాకెందు కిస్తున్నది అని అర్థం కాలేదు. అయినా ఆమెను కాదనగల ధైర్యం లేకపోయింది నాకు. “ఊ! తీసుకో” అని రెండవసారి అనగానే చేతులు జాచి తీసుకున్నాను. “జాగ్రత్తగా దాచు—” అంది. “అట్లాగే! తర్వాత పెట్టెలో పెడతాను.” అని డబ్బునూ హారాన్నీ తలగడా క్రింద దాచాను.

తర్వాత ఆమె “రాజమ్మా! ఈ ముక్కు మొహం ఎరగని మనిషేమిటి ఈ నగా డబ్బు ఇవ్వడం ఏమిటి అని ఆశ్చర్యం కలగవచ్చు నీకు. నిజమే. నీకు నన్ను తెలియదు. కాని నిన్ను నాకు తెలుసు. చాల రోజులనుండి తెలుసు. చాలకాలం క్రింద నేను నీకొక అపకారం చేశాను. ఆ పాప పరిహారం కోసమే నేడు ఈ డబ్బూ హారమూ ఇచ్చాను. వీటిని జాగ్రత్తగా కాపాడి, పెళ్ళి నాడు, మీ అమ్మాయికివి అందజేయి! అయితే ఇవి నేనిచ్చినట్లు ఎవ్వరికీ చెప్పకు; ముఖ్యంగా నీ భర్తకు అసలు చెప్పకు. బోధపడిందా?” అని గట్టిగా అడిగింది. నేనేమీ బదులు పలకలేదు. వెంటనే ఆమె ముఖం మారిపోయింది, అపరకాలికలా అయింది. కళ్లు ఎర్రగా అయ్యాయి. పెట్టిలోనుండి ఏదో తీసింది. అది తళతళ మెరుస్తూంది. అది కత్తి! ఆ కత్తిని నా ముఖం దగ్గరగా పెట్టింది.

“రాజమ్మా! నేను మంచివాళ్లకు మంచి దాన్ని. చెడ్డవాళ్లకు చెడ్డదాన్ని. నే చెప్పినట్లే నడుచుకోవాలి నువ్వు. ఈ విషయాల గురించి నీ మొగుడికికూడా తెలియ నివ్వరాదు. నువ్వు చెప్పినట్లు నాకు తెలిసిందా, ఎదిగో ఈ కత్తితో నిన్ను పొడిచి చంపేస్తాను. జాగ్రత్త!” అని హూకరించింది.

వెంటనే ఆ తోలు పెట్టెను మూసివేసి, “జాగ్రత్త రాజమ్మా! నేను చెప్పిందేదీ మరవకు!” అని చెప్పి గబగబ నడిచి బయటకు వెళ్ళింది. వరండాలో నుండి వెళ్లి మెట్లు దిగి వెళ్ళినట్లు ఆమె అడుగుల చప్పుడు చెప్పింది. అమ్మయ్య! ఆ తర్వాత నాకు ధైర్యం వచ్చింది. జరిగినదంతా కలకాదు కద అనిపించింది. తలగడా క్రింద చూచాను. డబ్బు, హారము వున్నాయి! కాదు, ఇది కల.

కాదు, నిజమే అని నమ్మకం కుదిరింది. ఈలోగా సీత వచ్చింది. రావడం
తోటే “అమ్మా! ఎవరన్నా వచ్చారా, ఏమిటి తలుపులట్లా తెరిచివున్నాయే.
అదేమిటి, నవ్వు పడుకున్నావేం—ఒంట్లో బాగులేదా?” అని అడిగింది.
మరుక్షణం కవ్వన అరిచినంత పనిచేసింది! అందుకు కారణం మేజామీద
మెరుస్తున్న కత్తి!! “అమ్మా! ఈ కత్తి ఎక్కడిదమ్మా? దీని పిడి చాల
విచిత్రంగా వుండే!” నాకు మతిపోయినంత పనయింది. “సీతా! ముట్టుకోకు!
ఆ కత్తిని ముట్టుకోకు!” అని అరిచాను. నా సంభ్రమాన్ని గుర్తించిన సీత
ఆ కత్తిని ముట్టుకోలేదు; నా వంక చూచింది. ఈలోగా మేడమెట్లమీద
ఎవరో వస్తున్న చప్పుడయింది. కత్తిని దాచమందామా, లేక తలుపులు
మూయమందామా అనుకుంటుండగానే తుఫాను గాలిలా ఆస్త్రీ మళ్ళీ
లోపలికి వచ్చింది. తిన్నగా మేజా దగ్గరకు వెళ్లి కత్తిని తీసుకుని పెట్టిలోపల
పెట్టుకుంది. తర్వాత నా మొహాన్ని సీత మొహాన్నీ మార్చి మార్చిచూచింది.
“ఈ పిల్ల నీ. కూతురా?” అని అడిగింది. అవునన్నాను. వెంటనే ఆమె సీతను
కొగలించుకుని, శిరస్సుమూర్కొని, బుగ్గమీద ముద్దు పెట్టుకుని—“దేవుడు నిన్ను
చల్లగా చూడాలి తల్లీ! దుర్మాళ్లల బారినుండి రక్షించాలమ్మా!” అని, గబ
గబ బయటికి వెళ్లిపోయింది. ఆమె పాదాల సవ్వడి వినపడడం మానివేశాక సీత
“అమ్మా! ఎవరమ్మా ఈ పిచ్చిది?” అని అడిగింది. “అట్లా అనకమ్మా తల్లీ! అది
చాలమంచి మనిషి. నాకు చాల రోజులనుండి తెలుసు ఈమెను... ఈ మధ్య
కనపడడం మానేసింది.” అన్నాను... అబద్ధమే చెప్పవలసి వచ్చింది మరి...”

ఇదంతా విన్న కిట్టావయ్యర్ ‘ఇదొక్కటేనా అబద్ధం! ఇంతవరకు చెప్పిన
దంతా అబద్ధాల పుట్టే కద! సీత కోసం మొగుడికి, తెలియకుండా డబ్బు
చేర్చిపెట్టి, ఈ కట్టు కథలల్లుతోంది, పాపం!’ అనుకున్నారు.

*

*

*

మరుసటి రోజు డాక్టర్ వచ్చారు. రాజమ్మలోని ‘పరీక్ష చేసి చూశారు.
“ఇవారే కాస్త మేలుగా వుంది” అంటూ ‘ప్రిస్క్రిప్షన్’ రాయడానికి కాగి

తమ కలమూ తీసుకున్నారు. రాయబోయిన వారెల్లా చటుక్కున ఆగి
“మిస్టర్ దురై సామి! నేనీ మాట చెబితా, వింటారా?” అన్నారు.

“చెప్పండి!”

“ఆ మీ ఆవిడకు ఇప్పుడు స్థలం మార్చుకన్న వేరేమందు అక్కర్లేను. ఇరవై
ఏళ్లనుండి ఈ బొంబాయిలోనే వుంటున్నారు కదా ఇప్పుడు కొన్ని గోజుల
పాటు ఇంకో వూరికి వెళ్లి రానివ్వండి. మీ బావగారి గ్రామానికి పంపండి—”

“నాకేమీ అభ్యంతరంలేదు. బావగారికి వీలుందాలి కదా—”

“నాకు ఎప్పుడయినా వీలే! నా చెల్లెల్ని సంతోషంగా తీసుకు వెళ్తాను.
కాని గత సంవత్సరమే తీసుకు వెళ్తానంటే వద్దన్నాడియన...”

“నేను కాదు, మీ చెల్లెలే వదన్నది—”

“ఇప్పుడు కూడా వద్దనే అంటున్నాను” అంది రాజమ్మాళ్.

“మీ-ట్లా అనకూడదమ్మా! ఊరు మారితేగాని మీకు నయమవను.”

“డాక్టర్! ఇరవై సంవత్సరాలుగా ఇక్కడే వుంటున్నాను. మిగిలిన
ఆ కొద్ది గోజులూ నన్నిక్కడే వుండనివ్వండి—”

“అట్లాగంటే నేనేం చెప్పగలనమ్మా, మీ ఇష్టం!” అని డాక్టర్ గారు
వీవో మందులు రాసిచ్చి వెళ్లిపోయారు.

ఆ తర్వాత కీటావయ్యూ, నీతా కలిసి ఎంతో నచ్చశెప్పిన మీదట
రాజమ్మాళ్ ఊరికి బయలు దేరడానికి ఒప్పుకుంది. నీతకేమో మామయ్య ఊరికి
వెళ్ళి లలితను చూడబోతున్నామని ఒకటే సంబరం!

ఆ రాత్రినుండే రాజమ్మ ఆరోగ్యం మెరుగవవారింది. కీటావయ్యర్
బొంబాయికి వచ్చిన ఎనిమిదవ గోజు ఆయన, రాజమ్మాళ్, నీత—కలిసి
విక్టోరియా టెర్మినస్ స్టేషన్ లో మద్రాసు మెయిలెక్కారు. దురై సామి
స్టేషన్ కువచ్చి, వాళ్లని రైల్వేకించారు.

రైలు బయలుదేరే సమయానికి కీటావయ్యర్ రైలుపెట్టె తలుపునద్ద నిలబడి
దురై సామితో మాట్లాడుతున్నారు. ఈలోగా ప్రతికలమ్మే కుక్కలు ఆనాటి
ముఖ్యవార్తల గురించి కేకలు పెడుతూ అటునిచ్చారు. “గజనీపూర్, మహా

రాజుపై హత్యా ప్రయత్నం” — “ఒక స్త్రీ సాహసం” — “కత్తితో ఆడ దాని ఆరెట్టు” — అంటూ వాళ్లు హిందీ, ఇంగ్లీషూ కలిపి అరుస్తున్నారు. తనకు తెలిసిన కొద్దిపాటి ఇంగ్లీషుతో ఆ వార్తల నర్థం చేసుకున్న కీట్టా వయ్యర్ — “ఈ మహారాజుపై హత్యా ప్రయత్నం ఏమిటి?” అని అడిగాడు. “అ! మనకెందుకీ గొడవ? బాంబాయిలాటి వూళ్లు ఇట్లాంటివి ఎన్నో జరుగు తుంటాయి —” అన్న దురైసామి మొహం నల్లగా మాడిపోయినట్లు అని పించింది.

రైలు బయలు దేరడానికి వేళయింది.

రైలు కదులుతుండగా — “రాజం! ఆరోగ్యం జాగ్రత్త సుమా! నేను బాగానే వుంటానులే, అనవసరంగా కలత చెందకు! సాధ్యమైనంత త్వరలో నేను అక్కడికివచ్చి విమ్మల్ని తీసుకు వస్తాను — సీతా! అమ్మను జాగ్రత్తగా చూచుకో — కీట్టావయ్యర్ - వెళ్లి రండి! రాజం! ఆరోగ్యం చూచుకో —” అని అరిచారు దురైసామి.

దురైసామి నిజంగానే తాను చెప్పినట్లెల్లా చేయాలనే అనుకున్నారు. కాని విధి విలాసం ఎలాంటిదో ఎవరికి తెలుసు!

6

దేవపట్నం, మాడవీధిలో ఎదురెదురుగా రెండు మేడలున్నాయి. రెండి శ్లకూ వీధి వరండాలకు ఇనుప ఊచలు బిగించి వున్నాయి. రెండు గుమ్మాల మీద బోర్డులు వేలాడుతున్నాయి. ఒక బోర్డుమీద “ఆర్. ఆత్మనాథ అయ్యర్, బి.ఏ.; బి.ఎల్” అనీ, ఇంకో దానిమీద “ఎన్. దామోదరం పిల్లై, బి.ఏ.; బి.ఎల్” అనీ వుంది.

ఆత్మనాథయ్యూ, దామోదరం పిల్లె చిరకాల మిత్రులు. ఇద్దరూ దేవ పట్నంలో పేరు మోసిన వక్త్రులు. ఇద్దరికీ పెద్ద కుటుంబాలు. ఇద్దరూ బాగా అర్జిస్తున్నారు. కాని ఇద్దరూ మేడ ఇళ్లు కట్టడంలో కాస్త అప్పులపాలయ్యారు.

ఒక రోజు-దామోదరంపిల్లె ఇంటి డాక్టర్‌మీద వెన్నెలలో కూచుని ముగ్గురు యువకులు బాతాఖానీ వేస్తున్నారు. వారిలో ఒకడు దామోదరంపిల్లె పెద్దకొడుకు అమరనాథన్; ఇంకొకడు ఆత్మనాథయ్యర్ గారి పెద్దబ్బాయి పట్టాభిరామన్; మూడవ యువకుడు రాజంశేట కీటావయ్యర్ కొడుకు సూర్యనారాయణన్.

మొదటి ఇద్దరూ ఈసారి బి.ఏ. పరీక్ష రాయడానికై చదువుతున్నారు. ఇద్దరూ ఇరవై సంవత్సరాలవారు.

వాల్లిద్దరికన్న రెండేళ్లే చిన్నవాడయినప్పటికీ సూర్యనారాయణన్ ఎస్. ఎస్. ఎల్. సి పరీక్షకే చదువుతున్నాడు. కాస్త వయస్సయ్యాకనే కీటావయ్యర్ వాడిని చదువు నిమిత్తం దేవపట్నం పంపారు.

ఆత్మనాథయ్యరుకి కీటావయ్యర్ గారి వక్త్రులు; మిత్రులు. అంచేత తనబ్బాయిని కాస్త చూస్తుండమని కీటావయ్యర్ తన ముత్రుడిని కోరారు. సూర్యనారాయణన్ హోటల్ లో భోజనం చేస్తూ, ఆత్మనాథయ్యర్ ఇంట్లో వుంటూ చదువు కునేవాడు.

“అమర్ నాథ్! మన సూర్యా రేపు పూరికి వెళ్తున్నాడు తెలుసా?” అన్నాడు పట్టాభి.

“అలాగా? ఊరికి ఇప్పుడెందుకూ వెళ్లడం? పరీక్షలు దగ్గరికొస్తున్నాయిగా—” అన్నాడు అమర్ నాథ్.

“మద్రాసునుండి ఎవరో పిల్లను చూడడానికి వస్తున్నారట. అంచేత నన్ను వచ్చి పొమ్మని వుత్తరం రాశారు నాన్న—” అన్నాడు సూర్యా.

“ఎవరో పిల్లను చూడడానికి వస్తుంటే మధ్యలో నీకేమి వచ్చిందిరా - నువ్వేమి పిల్లవా లేక ఎవరో నా?” అని అడిగాడు అమరనాథ్.

“అదేవిటోయ్? వీడి చెల్లెలి పెళ్లి నిశ్చయం అవుతుంటే వాడు మరి అక్కడ వుండొద్దా?” అన్నాడు పట్టాభిరామన్.

“ఏమిటి, సూర్యా చెల్లెలు లలితకా పెళ్లి? ఆమెను చూడడానికి మద్రాసు నుండి వస్తున్నారా? ఏరా పట్టాభి, ఇదేమివిడ్డూరం? లలితను నువ్వు పెళ్లాడతా కని కదా నేను అనుకుంటున్నాను.”

“ఛీ, నోరు ముయ్యరా! పిచ్చి పిచ్చిగా వాగకు, అందులోనూ సూర్యా ఎదుట?”

“వాగడం ఏమిటా, ఉన్న మాటంటేను! సూర్యానే అడుగుతానుండు, నాకేం భయమా? ఏరా, సూర్యా! మన పట్టాభి ఇక్కడ లలితకోసం పడి గాపులు కాస్తుంటే, ఆమెను చూడడానికి మద్రాసునుండి ఇంకెవరో రావడం ఏమిటి?” అన్నాడు అమర్ నాథ్.

“అవన్నీ నాకేం తెలుసండీ బాబూ! నన్నడిగే ఏర్పాటు చేస్తున్నారా ఏమిటి ఇవన్నీ? జాతకాలా అవీ బాగులేదో మరేమిటో...” అన్నాడు సూర్యా.

“నా జాతకం ఎవ్వరూ అడగాలేదు, చూడాలేదు. బి.వి. పాసయి వెలకు రెండు వందల రూపాయలన్నా సంపాదించుకో గల్గితేగాని నేను పెళ్లాడ వలచుకోలేదని నీకు తెలియదుట్రా అమర్ నాథ్?” అన్నాడు పట్టాభి.

“కొయ్ రా కొయ్! పోయిన సంవత్సరం కిట్టావయ్యరూ, వారి అమ్మాయి కచ్చి యా ఇంట్లోవున్న ఆ వారం రోజులూ నువ్వు పడ్డ అవస్థంతా నేను ఎర గను అనుకున్నావా? క్షణానికోసారి ఇంట్లోంచి బయటికి బయటినుంచి ఇంట్లోకి కాలుకాలిన పిల్లలా నువ్వు తిరగడం నేను మరిచి పోయానను కున్నావా?... సూర్యా! నువ్వేమన్నా అనుకుంటే అనుకోగాని మీ నాన్న చేస్తున్న పని ఏమీ బాగులేదు. మన పట్టాభి వుండగా మీ నాన్న ఇంకో సంబంధం వెతకడం ఏమిటి? వీడికేమి కొరత?”

ఇంత సేపటినుండి ముఖం మడుచుకుని కూర్చున్న సూర్యా పలికాడు. “నిజం చెబుతా వినండి...మా నాన్న చేస్తున్న పని నాకూ నచ్చలేదు. మా చెల్లెల్ని షట్టారామన్ కిచ్చి పెళ్లిచేస్తే సుఖపడుతుందనే నా భావం. మరి దానిని ఆ ముక్కు మొహం ఎరగని మద్రాసు వారెవరికో ఎందుకంటగట్ట చూస్తున్నారో మా నాన్న?”

పట్టాభి “నేనొకడిని వున్నానన్న విషయం మరిచిపోయి ఏమిట్రా, మీ చిత్తం వచ్చినట్లెలా మాట్లాడేస్తున్నారు? లలిత విషయంలో నాకటువంటి అభిప్రాయమేమీలేదు. కాని ఒకటి మాత్రం చెబుతాను. ముందు వెనక తెలియని ఒక ఆసామీ రావడం—అతడి ఎదుట అమ్మాయిని నిల్చోబెట్టడం—ఆ మహానుభావుడు సాముద్రిక లక్షణాలు పరీక్షించడం—చివరకు నాకు నచ్చలేదు-ఆనడం-ఇవన్నీ నాకు నచ్చవు” అన్నాడు.

“ఒకేయ్, సూర్యా! నేను చెప్పినట్లు చేయి. మీ చెల్లెలితో చెప్పి, ఆ మద్రాసునుండి వచ్చేవాడిని తనకు నచ్చలేదు-అని చెప్పేటట్లు చేయి.” అని నూచించాడు అమర్ నాథ్.

“వద్దుసూర్యా! అట్లాంటి పిచ్చిపనులేమీ చేయకు!” అని నివారించాడు పట్టాభి.

“నువ్వేమంటావు సూర్యా?” అని ప్రశ్నించాడు అమర్ నాథ్.

“మీ సలహాను ఆమోదిస్తున్నాను.”

“చూశావా పట్టాభి! మెజారిటీ అభిప్రాయం నీకు వ్యతిరేకంగా వుంది.” అన్నాడు అమర్ నాథ్.

“ప్రపంచంలో అధిక సంఖ్యాకులు మూర్ఖులు - అని స్వామి వివేకానంద చెప్పారు, తెలుసా?” అని అడిగాడు పట్టాభి.

“అబ్బాయ్! అధిక సంఖ్యాకులు ‘మూర్ఖులు’ అని వివేకానందులవారు సెలవీయ వచ్చునుగాని, నవ్వు నేనూ కాదు నాయనా! మున్నందు సంవత్సరాలలో మాత, పిత, గురువు, దైవం - అన్నీ, ‘మెజారిటీ’ యేరా చిట్టి తండ్రీ! అధిక సంఖ్యాకులను సరకు చేయనివాడు ముందుకు రాలేడు. ఒకవేళ అధిక సంఖ్యాకుల ఇష్టప్రకారం నడచుకొన లేకపోతే వారి కంట్లో కారం కొట్టి అయినా బ్రతకవలె నాయనా!” అని ఉపదేశించాడు అమర్ నాథ్.

*

*

*

సీత, రాజమ్మల్ బొంబాయినుండి వచ్చాక రాజంపేటలో ఒక వారం వున్నారు. ఆ తర్వాత రాజమ్మల్ అక్క అభయంబాల్ వున్న వూరికి వెళ్ళి

వచ్చారు. వస్తూంటే దారిలో, దేవపట్నంనుండి వస్తున్న సూర్యనారాయణ్ కలిశాడు. మార్యాకు బొంబాయి అత్తయ్యన్నా సీతన్నా ఇవ్వం వీర్పడింది.

ఇక సీత, లలిత కలిసి గంటల తరబడి కబుర్లు చెప్పుకునేవారు. అప్పుడప్పుడు గుంట గట్టున బంగాళాకు వెళ్లేవారు. అక్కడ నిర్భయంగా తమ మనోరథాలన్నిటి గురించి చర్చించుకునేవారు. ఒక్కొక్క కోజయితే పగల్గెలా గడిచి, చీకటి ముసురుకొస్తున్నా వారి కబుర్లు ముగిసేవికావు. బంగాళ ఎగుటవున్న గుంట మెట్లమీద కూచుని సంభాషణ సాగించేవారు. ఆయురతు లిద్దరూ అంతలా ఏమి రహస్యాలు మాట్లాడుకుంటున్నారా అని ఆకాశం పడ్డ ఆశ్చర్యం కోటి నక్షత్రాలై మెరిసేది.

కాని ఇవాళ గుంట గట్టు బంగాళాలో సఖియలిద్దరి సరసాలు సరిగా సాగలేదు.

“లలితా! ఇవాళ మనం రావడం తప్పేమో... అత్తయ్య మనకోసం వెతుక్కుంటున్నదేమో... నిన్ను ఇక్కడకు తీసుకొచ్చినందుకు నన్ను కోప్పడుతుందేమో—” అంది సీత.

“నిన్ను కోప్పడడం ఎందుకూ? మా అమ్మ నన్నే కోప్పడాలి. అందుకు జవాబు నేను చెప్పుకుంటానులే—” అంది లలిత.

“భోజనాలవగానే నీకు పూలజడ వేయాలని అంటూండింది అత్తయ్య. అందులోనూ మొగలి రేకుల జడ, కనీసం గంటయినా పడుతుంది! నాళ్ళేమో నాయంకాలం అయిదింటికెల్లా వచ్చేస్తారుట. మరి మనం ఇక్కడ కూచుంటే ఎలాగ?” అంది సీత.

“ఏమిటోనమ్మా, నా కివేమీ నచ్చలేదు... నువ్వు నాకన్న ఒక వీడాది పెద్ద దానివి కదా, ముందు నీ పెళ్ళి నిశ్చయించాలి, ఆ తర్వాత నా విషయం చూడాలి. అవునా? మరి నాన్నకూడా ఇట్లా ఎందుకు చేస్తున్నాడో వాకర్థం కావడం లేదు. ఇవ్వాళ్ళి విషయం చూడు! ఎందుకింత అర్థాటం, హడావిడి? ఏమన్నా చెబుతామంటే అమ్మకయ్యమని రేస్తుండేమానని భయం...”

...“భయమా? నేనుండగా ఎవరికేమి భయం?” అంటూ బంగళాలోకి ప్రవేశించాడు సూర్యా.

కొన్ని సంవత్సరాలకు ముందు కీటావయ్యర్ “కాస్త సుఖంగా నవనాగరింకా వుండాలి” అనుకుని ఆ పెద్ద గుంట గట్టున విశాలమైన ఇల్లు కట్టాడు. దాని చుట్టు తోట వేయించారు. దానినే గుంట గట్టు బంగళా అనే వాళ్ళు అగ్రామస్తులు. కీటావయ్యర్ కార్యాలయం అదే; ఆయన తన మిత్రులతో బాతాఖానీ వేసే చోటు అదే—ఈసారి లలిత పెళ్లి కని ఆ బంగళాకు వెళ్ల వేయించారు; తలుపులకు వాటికి శ్రోతగా రంగులు వేయించారు.

ఆట్లాంటి బంగళాలో కబుర్లాడుకుంటున్న సీత లలిత మాటల కడ్డంగా ప్రవేశించాడు సూర్యా. లలిత కోపంతో—” ఇక్కడకూ దాపరించావా నాయనా! ఇక్కడెవరూ భయంతో వణికి పోవడంలేదు; వీరాధిపతుడయిన సూర్యవారాయణగారి సాయమా అక్కర్లేదు. అయినా ఆడంగుల కబుర్ల మధ్య మగవాడికేమి పని—” అని అరిచింది.

“పనివుండే వచ్చాను లలితా! అత్తయ్య సీతను వెతుకుతూంది. ఇక్కడ వుంటే పంపమన్నది. బాంబాయి మామయ్యనుండి వుత్తరం వచ్చిందట—” అన్నాడు సూర్యా.

“లలితా! నువ్విక్కడే వుండు - వేనిప్పుడే వెళ్ళి అయిదు నిమిషాల్లో వచ్చేస్తాను” అని వెళ్ళింది సీత.

ఈ అదను చూచుకుని లలితతో ఆమె వెళ్ళి గురించి కొన్ని మాటలు చెప్పాలనుకున్నాడు సూర్యా. “లలితా! నీతో ముఖ్యమైన విషయం ఒకటి చెప్పాలనే వచ్చాను. ఇప్పుడు చెప్పకపోతే తర్వాత వీలుపడకపోవచ్చు—”

“చెప్పాల్సిందేమో చెప్పురా బాబూ! పీరికలు మానేసి చెప్పు—”

“పీరికలు కాదు. కాని లలితా, సాయంత్రం నిన్ను చూడడానికి మద్రాసు నుండి ఎవరో వస్తున్నారు కదూ! ఆ వస్తున్న అతడు నీకు నచ్చితే పరే గది; నచ్చకపోతే ఆ మాట స్పష్టంగా చెప్పేయి. అమ్మా నాన్న లేమనుకుంటాలో అనీ, సంకోచ పడి నోరు మూసుకుని వుండి పోకు! తెలిసిందా? ఇది సాధా

రణమైన విషయం కాదు, యావజ్జీవితానికి సంబంధించినది. ఇప్పుడు అనవసరంగా వోరు మానుకుంటే జీవితాంతమూ ఏడవాలి - తెలుసా?”

“అలాగే అన్నయ్యా! నేనూ అట్లాగే అనుకున్నాను. ఒకవేళ నాకు నచ్చకపోతే నువ్వు నా పక్షమే కదూ?”

“తప్పకుండా నీ పక్షమే! ఏమీ భయపడకు-” అన్నాడు సూర్యా.

కాప్పేపటికెల్లా సుండు పరుగెత్తు కొచ్చాడు. “లలితా! అమ్మ నిన్ను తీసుకు రమ్మంది. నీకు జడ వేయాలిట; సింగారం చేయాలిట. మూడయింది గంట. నువ్వేమో ఇంకా ఇక్కడే కూర్చున్నావే... అన్నయ్యతో కబుర్లాడడానికి ఇదేనా సమయం-?”

“అహా! ఏమి అధికారం! ఒరేయ్ సుండూ! సీత అక్కడేవుంచా, ఇక్కడికి వస్తానన్నదా?” అని అడిగింది లలిత.

“సీత నిన్ను అక్కడికి వెంటనే రమ్మంది. ఆమె ఇక్కడికి రాదుట. ఎందుకనుకున్నావు? ఇక్కడ మిస్టర్ కె. నూర్యనారాయణ ఆయ్యర్ గారు వేంచేసి వున్నారు గనుక!” అనేసి, తన్ను పట్టుకుందామని వచ్చిన అన్నయ్య సూర్యాకు అందకుండా పరుగెత్తాడు సుండు.

7

సరస్వతమ్మగారు, సీతా - లలితను ఇంటికి పిలిపించిన మాటనిజమే. లలిత రాగానే అలంకరణ మొదలు పెట్టారు. ఆ పనిలో సీత ఎంతో ఉత్సాహం కనబరచింది. లలితకు సింగారించడంలో సీత కనబరచిన శ్రద్ధ చూచి సరస్వతమ్మ కఠిన హృదయంలో సీతపట్ల దురభిప్రాయం తగ్గింది.

“ఇక సీతకొక వరుడిని కుదర్చడమే తరవాయి. ఒకే ముహూర్తంలో రెండు పెళ్ళిళ్ళూ చేస్తే మరీ మంచిది. అయినా అటా చేయడానికి శాస్త్రం

ఒప్పుకుంటుందా అని ముందు చూడాలి. అభ్యంతరం లేకపోతే రెండు పెళ్లిళ్లా ఒకసారే చేద్దాము. ఖర్చులూ కలిపి వస్తాయి. చైత్రంలో మహూర్తం పెట్టుకోవడం అన్ని విధాలా బాగుంటుంది.” అని అందరికీ వినపడేలా తనలో తాను అనుకుంది సరస్వతమ్మ.

లలిత సింగారింపు చివరి ఘట్టంలో వుంది. సీత హడావిడికి అంతం లేకుండా వుంది. లలిత ఆ చేతి గాజులు ఈ చేతికి, ఈ చేతిని ఆ చేతికి మార్చడం - జడలో తురిమిన వూపులను మాటిమాటికి స్పర్శడం - దువ్వెనతో పాపిటను ముంగురులను సరిచేయడం - బొట్టు చెడిపేసి మళ్ళీ మళ్ళీ పెట్టడం - వీటిలో నిమగ్నరాలయింది సీత.

సూర్యాను చూడగానే సరస్వతమ్మో - “వీరా! ఇంతసేపు ఎక్కడికెళ్లా వురా? వాళ్లేమో అన్నదానికి అరగంట ముందుగానే వచ్చేవారు. టిఫిన్ పంపుదామనుకుంటే నువ్వు కనపడకనే పోతివి. ఆ చీమాచ్చు మామయ్యేమో -” టయిమయిపోతుందో అని ఒకటే ఆరుపులు... ఇంక చివరకు నాకరు చేతికిచ్చి, సుండును వాడితోబాటు పంపాను. వాళ్లిప్పుడే వెళ్లారు. నువ్వు వెళ్లు - వెళ్లి ‘అల్లుడి’ గారికి అన్ని అందాయో లేదో చూడు ఫో -” అని తరిమింది. కాని సూర్యా కదలలేదు. “నేను వెళ్లనమ్మా! ఎంతమంది వెళ్లాలేమిటి? ఇప్పుడే ఇంత హడావిడి ఎందుకు?” అన్నాడు.

“అహా! అబ్బాయిగారి తెలివిని చూడండయ్యా చూడండి! అంతా అబ్బ పోలికే... ఇట్లాంటి మహారాజులుంటే రేపు పెళ్లి నెట్లా చేస్తానురా దేవుడా!”

సీత చెప్పింది. “సూర్యా! అమ్మ చెప్పినమాట వినకూడదూ? మరి అల్లుడి మంచి చెడ్డ నువ్వు కాకపోతే ఇంకెవరు చూస్తారు?”

“అందరూ కలిసి అప్పుడే ‘అల్లుడు’ అని నిర్ధారణగా చెప్పేస్తున్నారే - అంతా ఆ మహానుభావుడువచ్చి లలితను చూడనన్నారేదు -” అన్నాడు సూర్యుడు.

“నేనూ అదే అంటున్నాను.” అంది లలిత.

“నువ్వు నోరుమూసుకోవే -” అంది, సరస్వతమ్మో.

“బావా! నువ్విట్లా వాదిస్తూ ఇక్కడే కూచుంటే ఇక నేనే కలి రాళ్లకు అన్నీ అందించి వస్తాను. నువ్వు వెళ్తావా, నే వెళ్లనా? దర్జాగా వెళ్లి ఆయనతో మాట్లాడి, అన్నీ సరిచూచి రాకుండా-ఇక్కడ కూచుంటా నంటావే” అంది సీత.

“నాతల్లీ - బాగా చెప్పావమ్మా! నువ్వే గనుక ఇవాళ లేకపోతే ఇంత వరకు దీని జడ వేయలేక పోయేదాన్ని... తెలుసా? నీకూ ఒక మంచి సంబంధం చూసి కుదిర్చి తేగాని నా మనసు శాంతించదు-”

“అండరూ ఆ వచ్చిన వారి గురించి ఇదయి పోతున్నారేగాని ఇంట్లోని మమథుల గురించి ఆవంతయినా పట్టించుకుంటున్నారా - ఎవరయినా నమ్మ- “ఇదిగో, ఈ టిఫిన్ తిను” అని అడిగారా? ఏమి ప్రపంచమో! అంతా ఇంతే!” అంటూ సూర్యా బయటికి వెళ్లాడు.

చీమాచ్చువయ్యర్ ఇంటికి సూర్యా చేరేసరికి మద్రాసునుండి వచ్చిన వాళ్లు ఫలహారం సేవిస్తున్నారు. వరుడు, అతడి తల్లి, తండ్రి, సుబ్బయ్యర్ - ఈ నలుగురూ వచ్చినట్లు గమనించాడు సూర్యా. వాళ్లతోబాటు కూర్చుని మండు కూడా టిఫిన్ ఆరగిస్తున్నాడు. చీమాచ్చువయ్యర్ వారికి ఉపచారాలు కేయడంలో నిమగ్నులయి వున్నారు.

సూర్యా వసారాలో స్తంభాన్ని ఆనుకుని నిల్చుని వున్నాడు. అతడిని గమనించి మాతే సబ్ జడ్జి శాస్త్రిగారు-“ఈ అబ్బాయి ఎవరు-?” అని అడిగారు.

“నీడు వధువు అన్నయ్య మార్యనారాయణన్; ఎస్.ఎన్.ఎల్.సి. చదువు తున్నాడు,” అన్నారు చీమాచ్చువయ్యర్.

“ఎవెవల్నీ చదివితే చదవ నివ్వండి. అంత కోపం ఎందుకూ అంట?” అన్నాడు సౌందర రాఘవన్.

అతడి హాస్యాక్తి రుచించని సూర్యా-“నాకెందుకు కోపం? మీరే రావడం రావడం కోపంతో వచ్చినట్లున్నారు. అందుకనే నీది వడ్డించబోయినా వద్దు వద్దంటున్నారు!” అన్నాడు.

“ధతే ధతే!” అన్నారు పద్మలోచనశాస్త్రిగారు. “కామాక్షీ! విన్నావా పుత్రవాడి మాటలు? ఈ కావేరి నీళ్ళలోనే ఒక ప్రత్యేక మహర్వం వుంది అని అంటుంటానే, అందుమయిందా ఇప్పుడు?”

ఎట్టకేలకు లలిత అలంకారం పూర్తయింది.

“సీతా! ఇకనయినా నువ్వెళ్లి ముఖం కడుక్కుని, బొట్టు పెట్టుకోవే!” అంది లలిత.

“నాకేమిటే తొందర! ఇదుగో ఈ వంకీ జుత్తు ఈ ప్రక్కన వేడితే ఎంత బాగుందో చూడు—” అంటూ సీత లలిత జుత్తును సర్దసాగింది.

“చాలు చాల్లేవే! నువ్వెళ్లి చీర మార్చుకుని తయారవు ఫో-నువ్వు పోక పోతే నేనెళ్లి ఆ చీకటి గదిలో తలుపు గడియ వేసుకుని కూచుంటా నంతే! ఎవరు ఆరిచినా తలుపు తీయను తెలుసా? ఆ మద్రాసు వాళ్ళట్లాగే వెనుక్కు పోయివా సరే—”

“సీతా! లలిత చెప్పినమాట వినమ్మా! నువ్వు తన ప్రక్కన వుండాలని అది ఆశపడుతూంది. పోమ్మా!” అంది సీత పెద్దమ్మ.

“అవును సీతా! పెద్దమ్మ చెప్పినట్లు చేయి!” అంది సరస్వతమ్మాళ్.

“సరే! ఎట్లా అందరూ బలవంతం చేస్తే ఎట్లా—” అంటూ సీత తన అలంకరణకు ప్రక్రమించింది.

ఈలాగా సరస్వతమ్మాళ్ తల్లి ఆమెను పెరట్లోకి పిలుచుకు వెళ్లి ఏదో రహస్యంగా చెప్పింది. “సరే సంబడం! నీకోక్కదానికే వస్తాయి ఇట్లాంటి ఆలోచనలు...నోరు మూసుకో! వరద నీరొచ్చి బావి నీటిని కొట్టుకుపోతులే—” అని సరస్వతమ్మాళ్ అన్నది మాత్రం అందరికీ వినబడింది.

*

*

*

సీత చీర మార్చుకుని, మొహం కడుక్కుని బొట్టు పెట్టుకుని వచ్చిందో లేదో-సరస్వతమ్మాళ్-“సీతా! సీతా! మీ మామయ్య వీధిలోనే నిల్చుని వున్నారు-కాస్తా లోపలికి రమ్మని చెప్పమ్మా!” అంది.

సీత గుమ్మంలోకి వెళ్లి చూచింది. మామయ్య, ఇంకా కొందరు పెద్దలు పందిరి క్రింద నిల్చుని వున్నారు. అటునుండి మోటారుకారు వస్తూంది.

ఇలాంటి సమయంలో మామయ్యను పిలవ వచ్చా కూడదా అని ఆలోచిస్తూ గుమ్మంలో నిలబడింది సీత. ఈలోగా కారు వచ్చి గుమ్మం ముందు ఆగింది. లలితను చూడడానికి వస్తున్న వరుడు ఎట్లా వుంటాడో చూద్దామన్న కుతూహలం సీతను అక్కడే నిల్పిపెట్టింది.

కారునుండి మొదట ఒక ముసలాయన దిగారు. ఆ తర్వాత ఒక యువ కుడు దిగాడు. అతడే వరుడయి వుండాలి! ఆహా! ఎంత బాగున్నాడు! నిజంగా లలిత ఆదృష్టవంతురాలే!

సీత వానసు కలవరపాటు చెందింది; గొంతు కడ్డంగా ఏదో నిలిచి నట్లయింది; కళ్ళలో నీరు రాబోయింది. తల తిరిగింది; తటాలున సంబాలించుకుంది. సంబాలించుకుని తలెత్తి చూడబోతే అతడు తన వైపు చూస్తుండడం కనబడింది. “ఒక వేళ నన్ను చూచి పెళ్లి కూతురనుకుంటారేమో” నన్న తలపు వచ్చేసరికి సిగ్గు మంచు కొచ్చింది. రెండే రెండు గెంతులలో లోపలికి వచ్చి “వాళ్లు వచ్చేశారు...” అంది సీత. తర్వాత లలిత దగ్గరకు వెళ్లి ఆమెకు కావలించుకుని ఆమె చెవిలో చెప్పింది. “ఒసేవ్! నీకు కాబోయే మొగుడిని చూశావే...చాలా అందంగా వున్నారు...మామయ్య అన్నట్లు మన్మథుడేవే!” అంది.

“ఘీ! ఘీ!” అంది లలిత.

వీధి నడవాలో మనుషులు వస్తున్న చప్పుడు వినపడగానే, అడవాళ్లందరూ వంట గదిలోనూ, ఆ ప్రక్క గదిలోనూ వెళ్లి దాగుకున్నారు.

ఓ నిమిషం తర్వాత సరస్వతమ్మగారు మాత్రం బయటికి వచ్చింది; వియ్యం కురాలు కానున్న కామాక్షమ్మ గారిని చూచి “రండి!” అని పిలిచింది.

వచ్చిన మగవాళ్లందరూ కుర్చీలలో ఆసీనులయ్యారు.

గబగబ లేచి వంట గది ప్రక్క గదివద్దకు వెళ్లి చీమాచ్చువయ్యర్ - “అమ్మాయిని రమ్మనండి. చేతిలో తాంబూలం వున్న పళ్లెం తీసుకుని రమ్మనండి. త్వరగా రావాలి” అని అరిచారు.

గదిలోపలినుండి ఏదో వాద ప్రతివాదాలు వినిపించాయి. చీమాచ్చు వయ్యార్ —” ఈపాటి దానికి వాగ్వాదం ఎందుకూ? సీత కూడా రావచ్చుగా... అందరూ రండి—” అన్నారు.

సీత, లలిత గది వెలుపలికి అడుగు పెట్టారు చేతిలో తాంబూలాలున్న పళ్లెంలో లలిత వంచిన తలెత్తికుండా అడుగు వేయనాగింది. సీత ఆమెచేతిని తన చేతిలో పట్టుకుని ఆమెను కొద్దిగా తోసుకుంటూ వచ్చింది.

సీత తల వంచలేదు. వచ్చిన వారిని తలెత్తి చూస్తూ ముందడుగు వేసింది. చూపులో చూపుగా ‘అల్లుడి’ మొహమూ చూచింది. తాను అనుకున్నట్లుగా. అతడు లలిత వైపు కాకుండా, తన్ను చూస్తుండడం గమనించి ఆమె ఒళ్లు వ్రులకరించింది

కలలో, నడుస్తున్నట్లుగా నడిచి వచ్చిన లలిత అందరూ వున్నచోటికి రాగానే, చేతిలోని పళ్ళాన్ని ముక్కాలి పీటమీద వుంచి, నమస్కారం చేసింది.

లలిత నమస్కారం చేస్తుండగా సీత మళ్ళీ ‘అల్లుడి’ వైపు చూచింది. అతడు మళ్ళీ లలితను కాకుండా తన వైపు చూస్తుండడం చూచింది. కేవలం చూడడమే కాదు, చిరునవ్వు నవ్వాడు! ఆకాశం నుండి శతకోటి నక్షత్రాలు రాలి సీత హృదయ లోకాన్ని జ్వజ్వల్యం మానంగా చేశాయి!

నమస్కరించి లేస్తూండగా లలితకూ ‘ఆయన’ను చూడాలనిపించింది. బరు పెక్కిన కనురెప్పల్ని కన్నపడి పైకెత్తి చూచింది. ఆక్షణాన ‘ఆయన’ పెద వ్రులమీద చిరునవ్వుతో తన్ను దాటి ఇంకొక్కడో చూస్తుండడం గమనించి చూపులు దించుకుంది.

“ఇప్పుడు మనం చూడడానికి వచ్చింది, జడలో రాకడి బిళ్ల పెట్టుకున్న ఆమ్మాయి నే కదూ—” అని అడిగారు పద్మలోచనశాస్త్రి.

“చాలా బావుండండి మీరడగడం! అవతల ఆమ్మాయివచ్చి నమస్కరించేసింది చూశేదేవిటి—?” అంది కామాక్షమ్మ.

“తెలియక కాదులేవే! అయినా సందేహానికి చోటుండకూడదు కదా అని అడిగాను సరే...అమ్మాయికి చదవడం రాయడం వచ్చుకదా?” అని అడిగారు కాస్త్రీ.

“ఏం ప్రశ్న వేకారండీ! నాన్న మున్నబు పనిలో సగం ఆ అమ్మాయే కాదుటండీ చూస్తూ! అమ్మాయి చదవని నవలలా, పత్రికలా? ఇంగ్లీషుకూడా ధారాళంగా మాట్లాడుతుంది రేపు అల్లుడుగారు మాట్లాడి తెలుసుకుంటారు గదా—” అన్నారు చీమాచ్చువయ్యర్.

ఇది విన్న ‘అల్లుడు’గారే స్వయంగా పలికారు. “రేపటి దాక నాయిదా ఎందుకు? అదేదో ఇప్పుడే తేల్చుకుంటే సరి.”

“బలే అన్నారు రెండి...అయినా మేమంతా పల్లెటూరి వాళ్లం కదుటండీ! ఇంకా అంత నాగరికత అలడలేదు. పెళ్లయి మీ ఇంటికి తీసుకెళ్లితే పదే పది రోజులలో అన్ని నాగరికతలూ నేర్చుకుంటుంది అమ్మాయి-ఏం, కీటా వయ్యర్, ఏమంటావ్?” అన్నారు చీమాచ్చు.

అందుకు కాస్త్రీగారు- “కీటావయ్యర్ వారిని అడగడం ఎందుకు? ఈ కాలపు పోకడలు నాకూ మా ఆవిడకే నచ్చవు. కోడలు పిల్ల ఇంగ్లీషు చదువులు చదివి ఉద్యోగాలు చేయాలని మేము కోరడంలేదు. అయినా అబ్బాయి ఈ కాలపు వాడు కదండీ! అమ్మాయి చదువుకున్నదయి వుండాలని ఆశించడం సహజమే కద. పోన్లెండి అమ్మాయి పాడుతుందా?” అన్నారు.

“ఏం కీటావయ్యర్? జవాబు చెప్పవేం? అన్నిటికీ నేనే జవాబు చెప్పాలా ఏమిటి?”

కీటావయ్యర్ వెంటనే-“అమ్మాయికి ప్రత్యేకంగా సంగీతం అంటూ నేర్పించలేదు. ఈ గ్రామాలలో అటువంటి వాటికి వసతిలేదు. కాని బాగానే పాడుతుంది నేనే నేర్పించాను. నాకు సంగీతంలో కొద్దిగా ప్రవేశం వుంది!” అన్నారు.

“భేష్ భేష్ - ఇకనేం! దీక్షితర్ కృతి ఏదన్నా వచ్చా?”

“అహ! లలితా! ‘మా మన పట్టాభిరామా!’ పాడమ్మా! అన్నాడు కిట్టా వయ్యర్.

ఇంత సేపూ తలవంచుకునే కూర్చుని వుంది లలిత. ఇప్పుడు చాలి గొతిపే మొహంతో తండ్రి వైపు ఒక్కసారి చూచి మళ్ళీ తల దించుకుంది.

“దీక్షితర్ కృతి రాకపోతే పోనీ, శ్యామశాస్త్రి కృతివస్తే పాడమనండి..”

“శ్యామశాస్త్రి కృతులూ వచ్చును. ‘సరోజ దళ నేత్రి’ పాడమ్మా!”

లలిత ఏమీ ఉలకలేదు, పలకలేదు. నీత రహస్యంగా “ఏమిటే, మాట్లాడకుండా కూచున్నా వేం? ఒక పాట పాడవే తల్లీ!” అని చెప్పింది.

అయినా ఫలితమేమీ లేకపోవడంతో వరుడికైపు చూచింది అతడూ అదే క్షణాన ఆమెను చూచాడు. వారిరువురి కనులూ మాట్లాడుకున్నట్లయింది.

“నీతా! అమ్మాయి ఒంటరిగా పాడడానికి జంకుతున్నట్లుగా వుంది... నువ్వు లలితా కలిసి ఒక పాట పాడండమ్మా” అన్నారు సుబ్బయ్యర్.

“ఔను నీతా! నువ్వు కలిసి పాడు” అంది సరస్వతమ్మాళ్ ప్రక్కకు వచ్చి నిల్చుని.

“మీ ఇద్దరికీ తెలిసిన పాట ఒకటయినా లేదే..” అంది నీత స్పష్టంగా.

“పోనీ నువ్వే మొదట పాడు! తర్వాత అమ్మాయి పాడుతుంది..” అన్నారు పద్మలోచన శాస్త్రి,

“యోచించుకోనివ్వండి.. లలితా! నీకు ‘నగుమోము’ వచ్చుకదూ-ఇద్దరం కలిసిపాడుదామా! ఏం? మానంగా వుండి పోకు..” అని నీత పాడడం మొదలు పెట్టింది. పల్లవి సగం అయ్యాక లలిత గొంతు కలిపింది కాని ఆమె గొంతు గురగా పలకలేదు. నీత అనుపల్లవిని హాయిగా పాడుతుండగా లలిత కూడా పాడుదామని ప్రయత్నించింది. కాని స్వరం ‘కీచు’మని అపస్వరం పలికింది. కాక్కున పాట ఆపిలేచి, గదివైపు వెళ్ళి ప్రయత్నించింది లలిత.

అందరూ మ్రాన్నడి చూస్తున్నారు. కోపంగా అడిగారు కిట్టావయ్యర్ “ఇదేమిటమ్మా లలితా...?”

సరస్వతమ్మో లలిత చేయి పట్టుకొని - “పిచ్చిదానా! ఏమయిందివాళి?” అని అడిగింది.

లలిత తల్లి చేతులను విడల్చుకుని లోపలికి వెళ్లిపోయింది.

పాపం, సీతకు ఒక్క తుణుం ఏమిచేయాలో తోచలేదు. వెంటనే వరుడిని చక్రాలాటి కళ్లలో ఒక్కసారి చూచేసి, లేచి, తానూ లోపలికి వెళ్లిపోయింది.

లేచి నిల్చున్న కిట్టావయ్యర్ ను కూర్చోమని చెప్పి పద్మలోచనశాస్త్రి “ఫరవాలేదు రెండి. అమ్మాయిని ఇబ్బంది పెట్టకండి. గొంతు విన్నాముకదా, ఇంపుగా వుండి. అదేచాలు, పాట ఇంకొక నాడెప్పుడయినా వినవచ్చు రెండి!” అని సర్ది చెప్పారు.

సాందర రాఘవన్ మాత్రం “అమ్మాయి మూగది కాదు అని తెలిసింది కదా, అదే చాలు-” అన్నాడు కటువుగా.

“అట్లా మాట్లాడకురా అబ్బాయ్!” అని కొడుకును మందలించి కామాక్షమ్మో, లేచి లోపలికి వెళ్లింది. ఆడవాళ్లూ, మగవాళ్లూ విడివిడిగా మాట్లాడుకున్నారు. తర్వాత వియ్యాలవారు విడిదికి వెళ్లిపోయారు.

8

వాళ్లందరూ వెళ్లి చాలసేపయి నప్పటికీ సరస్వతమ్మో తత్తరపాటింకా తగ్గలేదు. సీతను పిలిచి - “అమ్మాయ్! ఆ విడిదికి వెళ్లి వియ్యపురాలిని అన్నీ సరిగ్గా అందుతున్నాయా అని కనుక్కునిరా! ఆ చీమాచ్చుగారిని వెంటనే ఇక్కడికి రమ్మని చెప్ప-” అంది.

సీత బయలుదేరింది. దారిలో చీమాచ్చువయ్యర్ ఎదురయినా ఆగకుండా అమె విడిది వైపు నడిచింది. అమె విడిది లోపలికి వెళ్లేసరికి ముందు వైపు

పడక కుర్చీలో ఆనుకుని కూర్చుని వున్నాడు సౌందర రాఘవన్. సీతను చూడ గానే నిటారుగా కూర్చుని-“నువ్వొక తెవే వచ్చావా? నీ క్షేహితురాలినీ తీసు కొచ్చావా?” అని అడిగాడు. కొద్దిగా తటపటాయించి-“నేను మాత్రమే వచ్చాను. మరి మీరు లలితను గాభరా పెట్టేశారుగా-” అంది సీత.

“పోనీలే! నువ్వయినా ఈ మాత్రం నోరు తెరిచి మాట్లాడుతున్నావు సంతోషం... నువ్వు కూడా ఆమెలాగే మూగనోము పడితే ఇంకేమి లేదు-”

“నన్ను పెళ్లి చూపులు చూడడానికి ఎవరన్నావస్తే నేనూ మూగనోము పట్టే దాని నే-” అని సీత, ఇంకా అక్కడ నిల్చోవడం బాగుండదని లోపలికి నడిచింది. ఎందుకో మరి ఆమె గుండె టకటకమని కొట్టుకుంది.

హాల్లో కూచుని మాట్లాడుకుంటున్నారు కాస్త్రిగారూ, కామాక్షమ్మ. సీతను చూడగానే మాటలు ఆపారు.

“ఎందుకమ్మా వచ్చావు?” అని అడిగింది కామాక్షమ్మ.

“భోజనమూ అదీ అన్నీ సరిగా అందినాయో లేదో, చూచి రమ్మంది అత్తయ్య-”

“అన్నీ అందాయి. అంతేనా?”

“అవునండీ! లలితను గురించి నేనే ఒకమాట చెబుదామని వచ్చాను ఇవాళ అది మాట్లాడకుండా వుండే అని అనుకోకండి. మా లలితంత మంచి పిల్ల! తెలివయిన పిల్ల ఇంకెవ్వరూ వుండబోరు. గలగలమని మాట్లాడుతుంది. పాట నాకన్న బాగ పాడుతుంది. ఇవాళ పెళ్లి చూపులకని క్రొత్తవారు వచ్చి పాడమనే సరికి బెదరిపోయింది. అందు గురించి మీరేమీ అనుకోకండి!”

“భలే అసాధ్యురాలే ఈ పిల్ల!” అన్నారు కాస్త్రి.

“అందుకనే కాబోలు మీకు సుదేహం వచ్చింది-ఒకవేళ పెళ్లి కూతురు ఈ పిల్లేనా అని?”

‘దానిదేమిందిలే-ఈ అమ్మాయికి పెళ్లి లక్షణంగా జరిగి తీరుతుంది. మీ నాన్న బొంబాయిలో ఏమిచేస్తున్నారు?’ అని సీతను అడిగారు కాస్త్రి.

“రైల్వేలో పనిచేస్తున్నారండీ.”

“జీతం ఎంతో?”

“జీతం నెలకు మాడు వందల రూపాయలు. అయినా ఏం లాభం? అంతా ఖర్చులకే సరిపోతుంది. నన్ను చూస్తే తెలియడం లేదా?”

“లలితలాగా నగలు వేసుకోలేదని ఆ విధంగా అంటున్నావా? దాస్తే ముందిలే తల్లీ! ఆ శ్రీరామచంద్రుణ్ణి దయవుంటే బోలెడన్ని నగలు వేసుకుంటావులే...అయినా మీ నాన్నగారు నీ పెళ్లికై ప్రయత్నాలు చేయడం లేదా?” అని అడిగింది కామాక్షమ్మ.

“మా నాన్న ‘యర్లీ మేరేజ్’ పనికిరాదనే పక్షంవారు. మా అమ్మ మాత్రం పెళ్లి రామచంద్రా అని గోలపెడుతుంటుంది. రేపు మీతో కూడా ఈ ప్రస్తావన తెస్తుందేమో! మీరేమీ పట్టించుకోకండి..”

“అట్లా అనకమ్మా! ఏ వయసులో జరగవలసింది ఆ వయస్సులో జరిగి తీరాలి కదా!” అంది కామాక్షమ్మ.

“జరగవలసిందే కాని అయిదువేలు కావాలి పదివేలు కావాలి అని వస్తే మానాన్న ఎక్కడినుండి తేగలడు? అంచేత నేను పెళ్లి చేసుకోదలచుకోలేదు.”

“కొడుకులయినా కూతుళ్లయినా ఇట్లా అమ్మా నాన్నల కష్టసుఖాలెరిగి వుండాలి!” అన్నారు కాస్త్రీ.

“లలితయినా ఇంతేనండీ, అమ్మా నాన్న, గీచిన గీటు దాటదు, రేపు పెళ్లియ్యాక మీ ఇంటికి వచ్చినా మీ మాట జవదాటదు...ఇందాక మీరం దరూ వచ్చేకాక ఆ విషయమే నేనంటే, అది “అవును, అత్తమామలే తలిదండ్రులు, అందులో సందేహం ఏమీ లేదు.” అంది. నేనేదో చిన్న దానిని చెబుతున్నానని ఏమీ అనుకోకండి కాని లలితలాటి అమ్మయిన పెళ్లి చేసుకోదానికి మీ అబ్బాయి ఎంతో అదృష్టం కల్గి వుండాలి, తెలుసా? మీ అబ్బాయిని పొందగల్గడమూ దాని భాగ్యమనే చెప్పాలి..” అంది నీత.

“ఓ యబ్బో! ఈ పిల్ల చాల తెలివైందే..” అన్నారు కాస్త్రీ.

ఇంక ఇక్కడ నిల్చేవడం భావ్యం కాదని సీత “అత్తయ్యగారూ! ఇక నేవెళ్తాను. నేనన్న దానిలో తప్పేమన్నా వుంటే మన్నించండి-” అని చెప్పి బయలు దేరింది.

దారిలో, ఇందాకటి చోటే కూర్చునివున్న రాఘవన్-“నీ మాటలన్నీ విన్నాను. నీ స్నేహితురాలి పక్షం చాల బాగా వాదించావు సుమా! నీ వంటి దాన్ని స్నేహితురాలిగా పొందడానికి ఆమె చాల అదృష్టం కల్గివుండాలి-” అన్నాడు.

“థాంక్స్” అంది సీత.

“నాకెందుకు థాంక్స్, నేనే నీకు చెప్పాలి కాని-”

“మీ థాంక్స్ నేనిప్పుడందుకోను. రేపు నెళ్ళికి ఒప్పుకున్నారని తెలికాక అందుకుంటాను.”

“పెళ్ళికి ఒప్పుకోవలసిందే. కాని ఇరుపక్షాలవారూ ఒప్పుకోవాలి కదా?!” అని చిరునవ్వు నవ్వాడు రాఘవన్. సీతకూడా మందహాసంచేసి, ముందుకు నడిచింది. రాఘవన్ మాటలు, చిరునవ్వు-వీటికేమిటి అర్థం అని ఆమెకు బోధపడలేదు.

కాని ఆమె అట్లా ఆ వీధి వెంబడి నడుస్తున్న ఊణాన ఆకాశంమండి గంధర్వు లామెపై పుష్పవర్షం కురిపించిన మాట; కిన్నరులు దివ్యగానాన్ని వర్షించడం నిజం. ఆ గీతాలకు నాట్యమాడుతూ నడిచింది సీత. తనకు ఏమయింది, తన ఉల్లమింత ఉల్లాసంగా ఎందుకుంది!! ఏమో, ఎరగదు ఆమె; గ్రహించ యత్నించనూలేదు.

ఇంటికి చేరాక ఆమె ఈలోకంలోకి వచ్చింది. తిన్నగా సతస్వతమ్మాళ్ దగ్గరకు వెళ్ళి “అత్తయ్యా! నేను మన లలిత గురించి చెప్పిన మంచి మాటలకు వియ్యాల దంపతులుప్పొంగి పోయారు. అల్లుడుగారూ వింటూ కూర్చున్నారు. రేపు అంగీకారం తెలుపుతా రత్తయ్యా, మీరు చూస్తారుగా-” అని చెప్పింది.

కిట్టావయ్యర్ ఇంటి ముందువేసివున్న పందిరి క్రింద, అరుగులమీద ఆసీను అయివున్నా రందరూ.

లోపలినుండి వస్తున్న కిట్టావయ్యర్ ని చూచి పంజువయ్యర్ - “ఏమండీ, మీ మార్యా మాటలు విన్నారా? నాలుగు రోజులపాటు పెళ్ళి అంటే దుబారా చేయడంట! కట్నాలివ్వడం, పుచ్చుకోవడం పాపంట!” అన్నారు.

“వాడేమిటి, ఈ రోజుల్లో అందరూ ఆమాటే అంటున్నారు. ఒక పక్క పేదవారు మలమల మాడుతుంటే ఇట్లా డబ్బు తగలబెట్టడం న్యాయమా అని అడుగుతున్నారు.” అని కొడుకుని సమర్థిస్తూ చెప్పారు కిట్టావయ్యర్.

“ఆండ్లే అయితే ఫరవాలేదనుకోవచ్చు. డబ్బు వృధా చేయకూడదు అని తండ్రి కొడుకులంటే సహజమే. కాని మీవాడు పెద్ద సోపలిస్టు నాయకుడిలా మాట్లాడుతున్నాడు. రైతులు చెమటకార్చి పొలాల్లో పంటలు పండిస్తుంటే మనం ఊరికే కూర్చుని ఆ డబ్బుంతా ఇట్లా దండగ ఖర్చులు పెడుతున్నాం. ‘ఇవన్నీ చాలకాలం సాగబోవు-’ అని హెచ్చరిక చేస్తున్నాడండీ!”

“ఏమిటండీ మీరు? ప్రపంచపు పోకడే తెలియకుండా మాట్లాడుతున్నారు! మాన్సు అనేది సహజమే కదా...వ్యవస్థ మారకుండా శతాబ్దాల తరబడి ఇట్లాగే వుంటుందనుకుంటే అది కూపస్థ మందూక మనస్తత్వం అని చెప్పాలి. “దున్నే వాడిదే భూమి” అన్న ప్రచారం విననే లేదా మీరు?” అని అడిగారు చీమాచుప్పవయ్యర్.

“ఆహా, నవ్వు అటు చేరావా నాయనా! సరే, ఇవాళ “దున్నే వాడిదే భూమి” అన్నారయ్యా, బాగుంది. రేపట్నుంచి “కోసేవాడిదే ధాన్యం” అనరా? ఆ తర్వాత “తాపీ మేస్త్రీకే ఇల్లు” — “చాకలి వాడికే బట్టలు” — “డ్రైవర్లకే మోటార్లు” — “డాక్టర్లకే మందులు” — “పోర్టర్లకే రైలుబిళ్ళు” అనరా? చివరికి “వండే వాడిదే అన్నం” అంటారయ్యా! వినాశకారే విపరీత బుద్ధికా! అన్నారు అప్పదురై శాస్త్రి.

ఇట్లా వాద ప్రతి వాదాలు జరుగుతుండగా, చీమాచ్చవయ్యర్ ధర్మపత్ని అన్నమ్మో విసవిసా నడిచి కిట్టవయ్యరింట్లోకి వెళ్ళింది. ఆమె లోపలికి వెళ్ళిన కొన్ని నిమిషాలకు భూకంపం లాంటిది ఏర్పడినట్లు అనిపించింది. పెద్దగా ఆరుపులు, కేకలు, ఎవరిదో ఏడుపు వినిపించాయి. వీటన్నిటినీ మించి సరస్వతమ్మో తల్లి గొంతు విన్నడింది. “ఈ దరిద్రులను పిలిపించవద్దే అంటే విన్నావా? పెళ్లి చూపులకు వాళ్లు రాక ముందు దొడ్లో చెప్పాను విన్నావా? బావి నీటిని వరదొచ్చి కొట్టుకుపోదు—అన్నాను. ఇప్పుడు అంత పని జరిగింది. ఏం చేస్తా విప్పుడు?” అంటూందామె. “ఎంత అన్యాయమ్మా, ఎంత ద్రోహమమ్మా! ఎన్నడూ కనలేదు, వినలేదు—ఒరేయ్, నుండూ! పితవరా మీ నాన్నను! ఇక్కడ కొంపలు అంటుకు పోతుంటే అక్కడేదో మాట్లాడుతూ కూచున్నారు. పిలుచుకు రారా వెంటనే” అని పురమాణించింది సరస్వతమ్మో.

ఈ మాటలన్నీ విధిలోని వారందరి చెవులా పడ్డాయి. కోపంగా లేచి విసవిస ఇంట్లోకి నడిచారు కిట్టవయ్యర్. “ఏమిటే, ఏమిటా రభస! పిడుగు పడ్డట్లు ఏమిటి?” అన్నారు.

“అ! పిడుగే పడింది! చీమాచ్చగారి ఇల్లాలు ఏమంటుందో వినండి! చెన్నపట్నంనుండి సాంపయిన సంబంధాన్ని పిలిపించారే వాళ్లు చేసిన ఘన కార్యం వినండి! బాంబాయినుండి ముద్దుల చెల్లెలిని తీసుకొచ్చారు కదా దాని ఫలితం ఏమిటో వినండి—” అంటూ అరిచింది సరస్వతమ్మో.

“అట్లాగే. అన్నీ వింటానులే! నువ్వు మాత్రం ఎవరి ప్రాణమో లేచి తోయినట్లు అరవకు! కాస్త నెమ్మదిగా మాట్లాడు.” అన్నారు కిట్టవయ్యర్.

ఆయన గద్దెంపు ఫలితంగా ఇంట్లో ఆరుపులు కేకలు తగ్గాయి. అసలు విషయం ఏమిటో బయటి కొచ్చింది.

చీమాచ్చ వయ్యర్ భార్య అన్నమ్మో చెవిలో ఆ మద్రాసునుండి వచ్చిన వాళ్ల మాటలు కొన్ని వినిబడ్డాయి. ఆనాటి సారాంశం ఇది—ఆ కుర్రవాడికి లలిత నచ్చలేదుట; అతగాడు సీతను పెళ్లి చేసుకోవాలని ఇష్టపడు

కున్నాడట; మొదట అతడి తల్లిదండ్రులు నచ్చజెప్పడానికి ప్రయత్నించారు కాని అతడు అదేపనిగా పట్టుబట్టేసరికి వాళ్లు అతడి అభీష్టానికి తల ఒంచ వలసివచ్చింది. కాని ఈ విషయాన్ని కట్టావయ్యర్ తో ఎట్లా ప్రస్తావించడం అని పస్తాయిస్తున్నారు. ఇన్సూరెన్స్ సుబ్బయ్యర్ గారి అభిప్రాయం కను క్కుంటున్నారు. ఇప్పుడే ఐసాపేసా తేల్చుకుపోవడమా. లేక ఊరికి వెళ్లి ఉత్తరం రాస్తామని చెప్పి వెళ్లి వివరంగా అంతా రాయడమా అన్న తర్జన తర్జనలో వుద్దారు ప్రస్తుతం.

ఇదంతా విన్నాక, నెమ్మదస్తుడయిన కట్టావయ్యర్ కే కోపం వచ్చింది. కాని కోపం ఎవరిమీద చూపించడమో తెలియలేదు. చీమాచ్చవయ్యర్ ను చూచి “ఏమండోయ్, నే నప్పుడే చెప్పాను? మీ మద్రాసు వాళ్ల పెద్ద మనిషితనం చూశారా?” అన్నారు.

“ఏళ్లు కద్దంటే లలిత కింక పెళ్లి కాదేమిటి? మీరు ఊరి అనండి, రేపే వెళ్లి మంద సంబంధాలు పట్టుకొస్తాను” అన్నారు అప్పొద్దురై కాస్త్రీ.

“చాలైంది. ఈ ఏడాది నా కూతురు పెళ్లి వద్దలైంది. ముందు ఊళ్లకు వెళ్లి వాళ్లందరూ వెళ్తే చాలు!” అంది సురస్వరమ్మార్. రాజమ్మార్ పతి కింది. “అన్నయ్యా తప్పంతా వాది. నేను జన్మతః నిర్భాగ్యురాలని. నే నెక్కడికి వెళ్ళినా దురదృష్టం నా వెంటే వస్తుంది—”

“నువ్వూకే మాట్లాడకు. నిన్నేవరేమన్నారు?” అన్నారు కట్టావయ్యర్.

“ఆ పిల్లేమో పడుకుని, గుండెలు పగిలేలా ఏడుస్తోంది. నీత మాత్రం ఏం చేస్తుంది? వాళ్ల ముందుకు తాను రాననే అంది. కాని లలిత విన్నదా? పోనీ కదినయినా చెప్పిందా?” అంది పెద్దమ్మ అభయంబాళ్.

“నేనో చవటని, నా కూతురు అంతకన్న చవట! మరి మీరంతా, పెద్ద వాళ్లున్నారు కదా, చెప్పకపోయారా?” అని ఛాత్కారం చేసింది సుర స్వరమ్మార్.

“చాలు, అపండి! ఏడుస్తున్న అమ్మాయిని కాంతపరచండి” అన్నారు కట్టావయ్యర్.

“ఏడుపెందుకూ, చేయల్చిదంతా చేసేసి పైగా ఏడుపాకటా!” అంది సరస్వతమ్మల్.

గదిలోపల, ఏడుస్తున్న సీతను బుజ్జగిస్తున్న లలిత ఈ మాటలన్నీ వింది. చివర అమ్మ చెప్పిన మాటలు వినగానే చక్రమని కోపంతో బయటికి వచ్చింది.

“నాన్నా! దయచేసి నా మాట వినండి. ఇవారే వచ్చినా అబ్బాయిని నే నెన్నటికీ పెళ్లాడను. నన్ను ముక్కలుగా నరికినా పెళ్లాడను. అసలే వ్యవహారమంతా నాకు నచ్చలేదని మొదటినుండే అంటున్నా మీ రెవ్వరూ విన్నించుకోలేదు. సీత ముఖం కూడా కడుక్కోనంది; నాతో రావడాని కిష్టపడలేదు. నేనే దానిని బలవంతం చేసి బయటికి లాక్కువచ్చాను. మీరు గనుక ఇట్లా అస్థాయంగా దానిపై అభిమానాలు వేశారంటే నేను ఇంట్లోంచి పారిపోతాను; లేకపోతే బావిలో దూకి చస్తాను-” అంది లలిత కోపనూ, ఏడువూ పొంగి పొరలుతుండగా.

అమె ఇట్లా సీత తరపున మాట్లాడడం అందరికీ కాస్త ఊరట కల్పించింది. కాని సరస్వతమ్మ కోపాన్ని మాత్రం ద్విగుణీకృతం చేసింది. “పోవే! ఇప్పుడే పోయి బావిలో దూకు! నా కసలు పిల్లే పుట్టలేదనుకుంటాను ఫో-” అంది అమె.

“అబ్బబ్బ! ఏమిటరా ఈ అపశకునపు మాటలు! ఇప్పుడేమి పుట్టి మునిగిందనీ...విషయం కనుక్కురావడానికి చీమాచ్చు వెళ్లాడు కదా, అతణ్ణి రానివ్వండి” అన్నారు అప్పదురై శాస్త్రి.

“చీమాచ్చుమామయ్య ఏమి కనుక్కువచ్చినా నాకు అనవసరం. ఆ అబ్బాయికి నేను వచ్చినా సరే నే నతడిని పెళ్లాడను! ముమ్మాటికి పెళ్లాడను” అని ప్రతిజ్ఞ చేసింది లలిత.

“ఏమిటి లలితా, ఈ మాటలు?” అన్నారు కిట్టావయ్యర్.

“అది తనంటతానై మాట్లాడుతున్నదా ఏమిటి, ఇంకొకరు చెప్పగా విని మాట్లాడుతుంది. ఆ సూర్యాగాడి దుశ్చోధనలే దీన్నిట్లా వెర్రిబాగులదాన్ని చేశాయి. వాడి మతినీ ఎవరో చెడగొట్టారు” అంది సరస్వతమ్మ.

ఇంత సేపట్నుంచీ ఇదంతా వింటున్న సూర్యా రంగంలోకి దిగాడు.

“అమ్మా! నా మతి లక్షణంగా వుంది. ఈ తెలివితక్కువ వ్యవహారం వద్దని మొదటే చెబితే విన్నారు కాదు. మీ కాలంలో మారందరూ పెళ్లిళ్లు చేసుకున్న కాపురాలు చేస్తున్నారు చాలు! మా ఇష్టాలకు మమ్మల్ని వదిలి వేయండి. లలితకు ఇష్టమయితే వెళ్లి చేసుకుంటుంది, లేదూ, సాక్షాత్తు ఆ బ్రహ్మదేవుడే వచ్చి చెప్పినా చేసుకోదు. సీతయినా అంతే! ఆ దొరగారు జదలి నచ్చకపోతే ఆ మాట ధైర్యంగా చెప్పేయాలిగాని అందుకోసం ఇట్లా వెక్కి వెక్కి ఏడవడం దేనికి?” అన్నాడు.

సూర్యా మనస్సు కుతకుత లాడిపోతుంది. అసలే ఆ మద్రాసునుండి వచ్చి నడగంటే నచ్చలేదు; అందులోనూ అతడు సీతను పెళ్ళాడుదా మనుకుంటున్నాడని తెలిసేసరికి అగ్నిలో ఆజ్యంపోసిన చందాన అయింది అతడి మనసు.

కాస్తేపటికి చీమాచ్చువయ్యర్ నుండి కిట్టావయ్యర్ కు కబురు వచ్చింది. ఈయన వెళ్ళారు. అక్కడ సబ్ జడ్జి శాస్త్రిగారు, వాళ్ళావిడ విషయాన్ని సుస్పష్టంగా చెప్పేశారు. “మీ ఆయ్యయికి ఎటువంటి లోటూ లేదు; చిలకలా వుంది. కాని ఏం చేయడం, ఈ కాలపు పిల్లవాళ్ళ ధోరణులే విచిత్రంగా వుంటున్నాయి. పెళ్లంటూ చేసుకుంటే సీతనే పెళ్ళి చేసుకుంటా నంటున్నాడు. మే మెంత చెప్పివా వినడంలేదు మరి మీ కిష్టమేలే చెప్పండి. పిల్లకు కాని పిల్ల తల్లికిగాని ఇష్టం లేకపోతే చెప్పండి. ఇందులో బలవంతం ఏమీ లేదు” అన్నారు.

కిట్టావయ్యర్ దిగ్భ్రమ చెందారు; ఏమీ చెప్పలేక- “దానికేం, ఇప్పుడే పిల్ల తల్లిని కనుక్కొచ్చి చెబుతాను” అని బయలుదేరారు. తిన్నగా ఇంటికి పోక, చీమాచ్చువయ్యర్ ను, సుబ్బయ్యర్ నూ తీసుకుని గుంటగట్టు బంగళాకు వెళ్లి ఆలోచించారు. వాళ్ళిద్దరూ కూడా “కొట్టె విరిగి నేతిలో పడ్డట్టయింది.

మీ ఆయ్యయి కేవిటి, మంచి సంబంధాలు కొల్లలుగా వస్తాయి. కాని ఆ జాంబాయి పిల్లకు వరుడు లభించడం కష్టం. కట్నం అదీ లేకుండా చేసుకుంటానంటున్నారు. వద్దనడం ఎందుకు? అట్లా వద్దన్నందువలన ఎవరికేమి లాభం? కనుక చేసే తాంబూలాలు మార్చుకోవడం మంచిది” అన్నారు. మొదట వచ్చిన కోపము, కలగిన నిరాశ కాస్త సర్దుకున్నందువలన కీట్లా వయ్యర్ కూ ఈ సలహా సమంజసంగానే తోచింది. కాని ఈ మాటను తన ఇల్లాలితో చెప్పడం ఎలాగ అనే సమస్య పట్టుకుంది ఆయనను. రాత్రి ఒంటి గంటకు ఆయన ఇంటికి బయల్దేరారు. ఆయన సమస్యకు పరిష్కారం నూర్యా చెప్పాడు. దుఃఖంలో నిండివున్న నూర్యా మననూ కొద్ది కొద్దిగా కుదుట పడతాగింది. ఏమో, ఇదంతా దైవనిర్ణీత మేమో ఎవరికి తెలుసు నేలకు ఎడువందల యాత్రై రూపాయలకు జీతంమీద ధిల్లీ ఉద్యోగం చేస్తున్న సౌందరరాఘవే! జీతకు తనకన్న తగిన వరుడనడంలో సందేహం ఏమీ లేదు. నీత అదృష్టం కొద్దీ అన్నీ ఇట్లా జరిగివుండవచ్చు. నీత సుఖానికి అడ్డుగా నిలవడానికి తా నెవరు? ఇట్లా పరిపరి విధాల ఆలోచించ సాగాడు నూర్యా.

రాత్రి ఒంటిగంటకు ఇల్లు చేరిన కీట్లావయ్యర్ ను నూర్యా “నాన్నా! వాళ్లేమన్నారు? మీరేమనుకున్నారు?” అని అడిగాడు. “నువ్వింకా నిద్ర తోలేదా నూర్యా? నిన్నే ఉపాయం అడుగుదాం మనుకుంటున్నాను” అన్నారు కీట్లావయ్యర్ “నీతనే పెళ్లాడతానంటున్నాడా అబ్బాయి. అతడి ఆమ్మ నాన్న అందుకు ఒప్పుకున్నారా. వాళ్లకు కట్నాలు కానుకలు ఏమీ కట్టటం. మరి నువ్వేమంటావు?” అని అడిగారు.

“నాన్నా! వ్యవహారం ఇంతదాక వచ్చింది గనుక ఇప్పుడొక విషయం తెలుతా వినండి. మన వకీలు అత్యున్నతవయ్యర్ కొడుకు పట్టాభిరామనే కు లలితను పెళ్లాడాలని వుంది. పోయిన సంవత్సరం మీరందరూ దేవపట్నం వచ్చి వాళ్లింటో కొన్నాళ్లున్నారే. అప్పుడు పట్టాభి లలితను చూశాడు. లలిత ఆతడికి నచ్చింది. అటాటప్పుడు లలితకోసం వేరే సంబంధాలు వెతుకుతున్నారని ఆతడికి బాధగా వుంది. వకీలుగారికి కూడా అదే బాధ “మీ నాన్నకు

“మే మెక్కడ కనపడతామోయ్, పెద్ద పెద్ద సంబంధాలమీద వున్నాడులే!” అన్నాడు ఆయన” అని చెప్పాడు సూర్యుడు.

“నిజమేరా. వకీలుగారింటిది మంచి సంబంధం; నాకూ ఇష్టమే కాని మీ ఆమ్మే నన్ను- “ఇంకా మంచిసంబంధం వెతకండి, వెతకండి” అని ప్రేరేపించింది. దాన్ని గురించి ఏదో ఒకటి నిర్ణయిద్దాము. ముందు ఈ సీత విషయం ఏమి చేద్దామో చెప్పు...”

“సీతకూ, అత్తయ్యకూ ఇష్టమయితే పెళ్లి చేసేయడమే! ఎక్కువ ఖర్చు తగ్గడా సీతకు ఇట్లాంటి సంబంధం దొరకడం మనందరికీ సంతోషమేకదా ఈ పెళ్లి జరిగితే మనకూ మంచి పేరేకద...”

“అయితే సూర్య! ఈ విషయం వివరంగా నువ్వే మీ అమ్మకు నచ్చకెప్పి, దానిని ఒప్పించాలి నేను చెబుతే నా చెల్లెలి కూతురిని వెనకేసుకొస్తున్నానని పొట్లాటకు తయారవుతుంది...”

“దానికేం లెండి నాన్నా, నేను అమ్మకు చెబుతాగా!,” అన్నాడు సూర్యుడు.

ఆ పని సూర్యుడు అనుకున్నంత సులభంగా నెరవేరలేదు. కాని చివర కతడు విజయం సాధించాడు. అన్నిటికన్న ఎక్కువగా—‘అమ్మా! ఈ మద్రాసు అబ్బాయికి లలితనిస్తే ఢిల్లీ, లాహోరు, కలకత్తానంటి దూరదేశాలకు పోవాల్సివుంటుంది, మన వకీలుగా రబ్బాయికిస్తే దగ్గరగా వుంటుంది, నువ్వూ నాన్న కావల్సివస్తుందేళ్లా వెళ్లి చూచిరావచ్చు—’ అన్న సూర్యుడు హితబోధ సరస్వతమ్మగారి మార్చింది.

*

*

*

మురుగోజు సాయంకాలం, అందరి సమ్మతంమేరకు, మద్రాసు వాస్తవ్యులు, మాజీ సబ్ జడ్జి పద్మలోచన కాస్త్రి పుత్రుడు చిరంజీవి సౌందర లాఘవనోకు బొంబాయి నగర వాస్తవ్యులు దురై సామి ఆయ్యర్ కుమార్తె చిరంజీవి పొభాగ్యవతి సీతనిచ్చి వివాహం చేయడానికి నిశ్చితార్థం జరిగింది.

ఉ సంబరంలో అందరికన్న ఏక్కువ ఉత్సాహతో లలిత పాల్గొంది ; రాఘవన్ ను ఒకటి రెండుసార్లు 'అల్లుడుగారూ !' అని సంబోధించి అతడితో మాట్లాడనుకూడా మాట్లాడింది !

9

స్తీతతో తన వివాహం నిశ్చయించుకుని మద్రాసుకువచ్చిన సౌందర రాఘవన్ మనసు ఉల్లాసంగావుంది. తన జీవితంలో నూతన అధ్యాయం ఆరంభమవుతుందన్న ఆనందం అతడిని ఆవహించింది. తారినీతో తన స్నేహం అంతా కల అని మరవడానికి ప్రయత్నించనాగాడు ; చాలవరకు మరిచిపోయాడు కూడా. ఒక రోజు ముజఫర్ పూర్ నుండి అతడికో వుత్తరం వచ్చింది. అందులోని విషయం అతడిని ఆశ్చర్య చకితుడిని గావించింది. ముజఫర్ పూర్ భూకంప బాధానివారణ సంఘంవారి మకామునుండి వచ్చిన ఆ వుత్తరంలో—ఈ క్రింది విధంగావుంది.

“

ముజఫర్ పూర్

అయ్యా,

12-2-34

మీకు దుఃఖంకల్గించే వార్తను తెలియజేయవలసి వస్తోంది . బాంబాయి నుండి తారినీ అన్న పేరుగల దేశసేవిక ఇక్కడకువచ్చి, ఇక్కడి బాధితులకు సేవచేస్తోంది. ఆమె సేవానిరతి, సచ్చిలత ఇక్కడ ఆమెను అందరి ప్రీతికి పాత్రురాలిగా చేసింది. కాని ఆమెకు ఒక దురలవాటుంది. ఆపుడప్పుడు వెళ్ళ భూకంప ఫలితంగా ఏర్పడిన పెద్ద పెద్ద పగుళ్ళ అంచుననిబడి తొంగి చూస్తుండేది. మేము ఎన్నిసార్లు చెప్పినా ఆమె ఆ ఆలవాటు మానుకో లేదు. నిన్న మధ్యాహ్నం శిబిరంలో భోజనం ముగించి వెళ్ళింది ; రాత్రి

వెనక్కురాలేదు. ఆఖరుసారిగా ఆమెను చూచినవారు ఆమె ఒక పేద పగులు పక్కగా నిల్చునివుండగా చూచినట్లు చెబుతున్నారు. మరి ఆమె జాడ ఇంతవరకులేదు. ఎంతో వెతికిచూచాము కాని ఫలితం లేకపోయింది. ఆమె డైరీలో మీ చిరునామా వున్నందున మీకు వుత్తరం రాస్తున్నాము. తారిణి బంధువులు మీకెవరన్నా తెలిసివుంటే వారికి వార్త తెలుపగలరు. ఓకవేళ అదృష్టవశాత్తు తారిణి వెనక్కువస్తే మీకావార్త తెలియజేయగలము.

ఇట్లు,

సరళాదేవి."

ఉత్తరంలోని మొదటి వాక్యాలు చదివేసరికి రాఘవన్ కు తారిణిమీద వుండిన కోపమంతా పోయింది. అతడి హృదయంలో ప్రేమ జాలి ఉప్పొంగి నాయి. ఉత్తరం ముగించేసరికి అతడి కళ్ళనిండా కన్నీరు క్రమ్మింది. లేచి వెళ్ళి అలమారా తాళంతీసి అందులోవున్న తారిణి ఫోటోను చేతలోకి తీసు కున్నాడు. తారిణి మాటలు, చేతలు, హావభావనిలా సాలు - అన్నీ ఒకటొకటిగా అతడి మనోనేత్రం మందు ప్రత్యక్షమయ్యాయి. "ఆహా! ఆఖరికి ఇట్లా ముగిసిందా నీ జీవితం' అనుకున్నప్పుడతని అశ్రువులు ఒకటొకటిగా ఆమె ఫోటోమీద రాలాయి. ఆ మరుక్షణమే ఒక విధమైన ప్రకాంతి అతడి నాకహించింది.

ఆ తర్వాత వారం, పది రోజులదాక రాఘవన్, మజఫర్ పూర్ నుండి వీదన్నా వుత్తరం, మంచి వార్తను మోసుకురాగల వుత్తరం, వస్తుండేమోనని ఎదురుచూచాడు. కాని అటువంటి దేమీ రాలేదు.

*

*

*

సీత పెళ్ళి ఖాయమయిన కొన్ని రోజులకు, సూర్యా అతిడి బొంబాయి అత్తయ్యకలిసి గుంటగట్టు బంగళాకు వచ్చారు.

"అత్తయ్యా! మీకో విషయం చెయ్యదామనే ఇక్కడకు చెబ పిలుచు కొనివచ్చాను." అన్నాడు సూర్యా. కాసేపు గుంటలోని కలువపూలనూ,

గుంట ఆవలిగట్టున వున్న సరుగుడులోవునూ చూచి, తర్వాత పలికాడు, “పెద్ద విషయం కాదనుకోండి. ఆకాశరామన్న వుత్తరం అని ఎపుడన్నా విన్నారా? ఊరూపేరూ సంతకమూలేకుండా వుండే వుత్తరం; ఈర్ష్యతో, క్వేషంతో ఎవరికో చెడుపుచేయాలనే వుద్దేశంతో రాస్తారే ఆ వుత్తరం, లాటిదొకటి మీ పేరిట వచ్చింద తయ్యా!”

“ఆకాశరామన్న వుత్తరమా, నాకా? అందులో ఏముంది ? ఎవరిని గురించి వుంది? నాగురించా ? మామయ్యగురించా ?”

“మీ ఇద్దరిగురించి కానేకాదు.”

“అయితే సీతగురించా? ఏదుర్మార్గుడు ఏం రాకాడు నా తల్లిగురించి?” అన్నప్పుడామెలో కోపము శోకము ప్రతి ధ్వనించాయి.

“లేదు; లేదు సీతనుగురించి ఏముంది రాయడానికి? పీతలాటి కూతురును కనడం మీ భాగ్యం!”

రాజమ్మగారు మొహం నిప్పారింది : “అయితే ఆ వుత్తరంలో ఎవరి గురించి రాశాలోయ్ ?”

“సీతకు నిశ్చయించుకున్నామే ఆ వరుడిగురించి రాసివుంది;”

“అల్లుడిగురించి ఏమని రాశారు మూర్ఖా?” అని కుతూహలంతో అడిగిందామె.

“చెప్పడానికి నోరు రావడం లేద తయ్యా!”

“ఫరవాలేదు, చెప్పు. నేను బాధపడతానని వెనకాడకు...”

“రాఘవన్ కు ఇదివరకే, బొంబాయిలో ఒకమ్మాయిలో సంబంధం వుండిట. ఆ అమ్మాయి ఒకరోజు పద్మాపురంవచ్చి పోట్లాడి, వానారభసా చేసి వెళ్ళిందిట. ఊరంతా నవ్వుకున్నారట. అట్లాంటివాడికి పిల్ల నివ్వడగునా అని రాసివుంది.”

నిట్టూర్పు విడిచింది రాజమ్మగారు కాస్తేపు పూర్కుని, తర్వాత అడిగింది. “అంతేనా, ఇంకా ఏమన్నావుందా ?”

“విద్యుంకులగురించి హేయంగా రాశారు. ముసలాయనకు డబ్బు మీద ఆశ ఎక్కువట. ఆయన భార్య చాల చెడ్డదిట. పెద్ద కోడలని నానా హింసలూ పెట్టిందట. ఆ పిల్ల పుట్టి టికి వెళ్ళిపోయింది; పెద్ద కొడుకు ఆ మెతోబాటే వెళ్ళిపోయాడట. ఇట్లాంటి సంబంధాన్ని చనుకుంటారా అని రాశారు.”

కొంత సేపు మానంగా ఆలోచించాక అడిగింది రాజమ్మగారు: “నాయనా కూర్యా! వసుకుకు చిన్నవాడయినా అన్ని తెలిసినవాడేవు నువ్వు. నువ్వు చెప్పు—నీ కేమన్నిస్తాంది? ఈ వుత్తరంలో విషయాలన్నీ నిజమయి వుంటాయా?”

“ఉండదు; ఇది ఎవరో గిట్టనివాళ్ళు ఈర్ష్యతో రాసిన వుత్తరం. ఇది కారణంగా పెళ్ళిని మానుకోవడం వివేకంకాదని నా భావన. మరి మీరేమనుకుంటున్నారో? ఇవన్నీ తెలిస్తే మామయ్య ఏమంటాడో—?”

‘మీ మామయ్యనుండి వుత్తరం వచ్చింది. పెళ్ళికి ముందుకొక ఈ వూరు చేరుతానని రాశారు. ఢిల్లీలో అల్లుడుగురించి వాకబుచేశారట. చాలా తెలివిగలవాడనీ, పై అధికారుల కితడంటే సదభిప్రాయం వుందనీ, జీతం పెలకు రెండువేలు దాక పెరిగే అవకాశాలున్నవనీ అన్నారు.’”

“చూశారా మరి? నా మాటలు నిజమేకదా! ఇది ఎవరో అనూయతో రాశారంటే—.”

“మంచి సంబంధం కుదరడం అంటే మాటలా? ఎంతోమంది ఇతగాడికి పిల్లనిద్దామని వచ్చివుంటారు; కుదిరివుండదు. అంచేత మన సంబంధం విశ్వయమయిందని తెలిసి వుండబట్టలేక ఇది రాసివుంటారు—”

“అవున తయ్యా, అంతే!”

“అయితే పెళ్ళిచేయడమే మంచిదికదా?”

“అంతే మరి! ఇంక వెనకచూపే పనికిరాదు—”

“ఒకవేళ ఆ వుత్తరంలోనివి యదార్థమయినా కూడా మనం ఏమీ చేయలేము. నీత సుఖ సంతోషాలతో జీవించాలని ఆ పరాశక్తి తీవ్రమవుంటే

అట్లాగే జరుగుతుంది. ఈ పెళ్ళి జరగాలన్నది దైవనిర్ణయం అయితే దానిని ఎవరూ మార్చలేరు కద ?”

“నిజమే! లలితను చూడడానికని వచ్చినవాడు ఎపుడయితే సీత నెన్నుకున్నాడో అపుడే ఇది భగవంతుడి నిర్ణయం అని తేలిందికదా—”

“అంతే నాయనా అంతే! ఎవరో రాసిన ఆ పాడు వుత్తరాలన్ని చదివి నా మనసు పాడుచేసుకోవడం ఎందుకు? సూర్యా! ఇకనుండి, నాకుగాని, పీతకుగాని ఏ వుత్తరాలు వచ్చినా నువ్వే తీసేసుకొని, చదివిచూచి, మాకు ఇవ్వదగినదయితే ఇవ్వు లేకపోతే చింపి అవతల పారవేయి... అసలు మినాన్నకు వచ్చే వుత్తరాలుకూడా నువ్వే తీసుకునిచూడడ మంచిది. నాకు రాసినట్లే ఎవడో దుర్మార్గుడు అన్నయ్యకూ రాసి వాడి మనసు పాడుచేయడానికి ప్రయత్నించవచ్చు...”

“అలాగే అత్తయ్యా! వాన్న వుత్తరాలుకూడా తపాలాఫీసుకే వెళ్ళి నేనే అందుకుంటానుగా—”

“ఏమో నాయనా! నీ కంఠో ఋణపడివున్నాను. నేనేమి చేయగలను. దేవుడు నిన్ను సదా చల్లగాచూడాలని ప్రార్థించగలనంతే—”

కొంతసేపు ఇద్దరూ మాట్లాడలేదు. ఆ నిశ్శబ్దాన్ని చీల్చుకూ గాలి హోరు వినిపించింది. సరుగుడు లోపులోనుండి దూసుకువచ్చిన ఆ గాలిహోరు సముద్రపు అలల హోరువలె ధ్వనించింది.

“అత్తయ్యా, గుర్తుందా, ముందొకనాడు ఈ అలల హోరుకంటి తప్పుడువిని మీరు భయపడ్డారు. ఏమిటని అడిగితే తర్వాత చెబుతానన్నారు?”

రాజమ్మలో మొహంమీద మేఘం ఆవరించినట్లయింది :

“చెబుతాను సూర్యా! ఈ క్షణాన అదే చెబుదామనే నేనూ అనుకుంటున్నాను. ఇక్కడికి రాకముందు బొంబాయిలో నేను జబ్బుతో పడక మొద వున్నానుకదా... అప్పుడా జ్వరవేగంలో ఎన్నోభ్రమలు, కలలు, చూచే

దానిని ! కొన్ని సంతోషమైనవి ; కొన్ని భయంకరమైనవి... నేను, సీతా సముద్రపు ఒడ్డున నిల్చుని వున్నాను. సీత సముద్రంలోకి నడిచి పోసాగింది. “వెళ్లవద్దే ! వెళ్లకే!” అని అరుస్తున్నాను. కాని ఆ అలలహోయో నా గొంతు దానికి వినిపించలేదు. అది ఇంకా నడిచిపోతూనే వుంది. పెద్ద కరటం వచ్చి దానిని కొట్టుకుపోసాగింది. ఈత లెరిసిన నేను తక్షణం, దానిని రక్షిద్దామని, సముద్రంలోకి దూకాను. అలలను దాటుతూ ఈడుతున్నాను. ఆ అలల చప్పుడు మధ్య ‘సీతా ! సీతా !’ అని అరుస్తున్నాను. నా చేతులు కాళ్ళు అలసిపోతున్నాయి. చటుక్కైన చేతికి ఏదో తగిలింది. అది సీతచేయి ! దాని చేతిని పట్టుకున్నాను... అంతే కల చెడిరిపోయింది. ఇట్లా ఎన్నిసార్లు జరిగిందీగాని సరిగ్గా సీతచేతిని నేను పట్టుకునే సమయానికి నాకు స్పృహ కలిగేది. అంతా నిజంగా నడిచినట్లే వుండేది. ఇప్పటికీ అది తలచుకుంటే భీతి ఏర్పడుతుంది. ఒళ్లు కంపిస్తుంది. ఈ సరుగుడులోపు గాలిహోరు విన్నా అదే గుర్తుకొస్తుంది—”

కొంతసేపుండి మూర్యా—“ఇదంతా సీతకపుడన్నా చెప్పారా..” అని అడిగాడు.

.. ఆ ! చెప్పాను. జాగ్రత్తగా వుండమని దానిని హెచ్చరించాను. ..

‘అత్తయ్యా ! మీరీ విషయం సీతకు చెప్పివుండకూడదు—”

అన్నాడు మూర్యా.

రాజంపేట అగ్రహారంలో చెప్పనలవికాని హడావిడి ! మరి మున్నబు ట్టానయ్యర్ ఇంటి పెళ్లి అంటే సామాన్యమా ! పెళ్ళికి వారం రోజులు ముందే మేళతాలాలు మ్రాగాయి. ఆ తర్వాత ఆ హరిలో ఏ ఇంట్లోనూ

పొయ్యిలో పిల్లిలేవలేదంటే నమ్మండి. అందరికీ కిట్టవయ్యరింట్లోనే భోజనం.

ఎడ్లబండ రాకపోకలకు, వాటి మెడగంటల గణగణ మోతలకు అంతే లేదు.

పెళ్ళికి రెండు నోజులముందుగా ఇద్దరు వియ్యాలిండ్లవాళ్ళూ వచ్చేశారు. దానితో ఊరంతా ఉత్సవమే! జన సంతోషానికి వారి ఉత్సాహానికి అవధులు లేకపోయాయి.

ఇంత ఆనందోత్సాహాలలోనూ ఒక్క కొంత వుండిపోయింది. అది, సీత తండ్రి దుర్గసామి ఆమ్యర్ ఇంతవరకూ రాకపోవడమే.

కాని ఇందుకని సీత పెళ్ళి వాయిదా వేయాలన్న ప్రసక్తి రావేలేదు. తాళం, రాజమ్మలో మనసు ద్వైధభావంతో కొట్టుకుపోయింది. కాని ఆమె తన అంతరంగంలోని ఆ వేదననుబయటికి కనపడనీయలేదు. తన తల్లి రాకపోయినాసరే సీత పెళ్ళి కొనసాగవలసిందే. ని చెప్పిందామె. ఈ పెళ్ళిపట్ల తన సంపూర్ణమోష ప్రమాదాలను తెలుపుతూ దొరైనామి రావిన తుత్తామే ఆమెకు ఆ బలాన్ని ఇచ్చింది. ఆ వుత్తరం చూచాకనే వియ్యం వారి తటపటాయింపూ తగ్గింది.

రాత్రి పదిగంటలకు అఖిరైలు బండిలోనూడా దుర్గసామి రాకపోయేసరికి కిట్టవయ్యర్ చెల్లెలితోకలిసి మాట్లాడారు. రాజమ్మలో అక్కయ్య అభయాంబానూ, ఆమె భర్త పీటలమీదకూచూ సీతను కన్యాదానం చేసేటట్లు నిర్ణయించారు.

“సీత అదృష్టవంతురాలు కనుకనే వైదికాచార సంపన్నులయిన దంపతులు దానిని కన్యాదానం చేయనున్నారు—” అని సంతృప్తి చెందింది రాజమ్మలో. అభయాంబాలో గర్వానికయితే హద్దీలేకపోయింది.

కిట్టవయ్యర్, లలితను సీతను సరిసమానంగా భావించుకునే అన్ని పెళ్ళి సంస్కృతులూ చేశారు. వరుడికి వధువుకు ముహూర్తపు నిట్టూరి కానివ్వండి మరొకటి కానివ్వండి ఆయన ఒకలాటి వేకొన్నారు. కాని ఇంటి అడవాల్లు

పుత్తనంపహించిన విషయాలలో తేడాలుండక మానలేదు. సరస్వతమ్మలో తన మాతరు లలిత కొకతీరుగా, సీతకొకతీరుగా సమకూర్చింది.

ఇదిమాచి బాధపడిన ఆభయాంబాలోతో రాజమ్మలో— చాల్లే పూళ్ళో- అక్కా ! ఏదో, ఈ పెద్ద మనిషి రానందుకు ఈ మాత్రమన్నా జరుగుతున్నదేనని నేను సంతోషిస్తున్నాను. అన్నయ్య మంచితనంకల్లా నే ఈ పెళ్ళి జరుగుతూంది. లేకపోతే ఏమయివుండేది ? దేవుడి దయవల్ల మాకు వచ్చిన వియ్యాలవారున్నా, “ అలేదే, ఇదిలేదే ” అని పీకేవాళ్ళు కారు... అంచేత, అక్కయ్యా, అనవసరంగా బాధపడకు— ” అని చెప్పింది.

సీతకు లోటుగానే వుంది. నాన్నరాలేదే అని ఆరాటంకలిగింది. లలితకు చేస్తున్నట్లు తనకు చేసేవాళ్ళు లేరే అని మనసు పీకింది. కాని అదంతా నొక్కిపెట్టుకొని— “ సోని లే! లలితకు ఎవరెంత పెడితేనేమి, నా అంత భాగ్యశాలి కాదుగా తాను— ” అని పొంగిపోయింది.

వీరందరికన్న ఎక్కువ చింతించినవాడు నూర్యా. పెళ్ళికి ముందురోజు రాజమ్మలో కేరిటవచ్చిన తంతియే అతడి విచారానికి కారణం. ఎప్పటిలా పుత్తరాండ్రుకోవడానికి తపాలాఫీసుకు కల్లిన నూర్యా, రన్నర్ విడిగా తెచ్చిన తంతినీ అందుకున్నాడు. ఆ తంతిని కప్పించివాడు ; నిశ్చేష్టుడయ్యాడు— పెళ్ళిని ఆపండి. కారణం ఏమిటో సముఖంలావచ్చి చెబుతాను— దురైసామి ”—అని వుంది ఆ తంతిలో.

ఈ తంతి నేమిచేయడమో పాలుపోలేదతడికి. సీత పెళ్ళిగురించి ఆకాశరామన్న పుత్తరాలు రాసినవాళ్ళే ఈ తంతినీ ఇచ్చి వుంటారు. అవును, అదే అయివుంటుంది. కాని దీన్నిగురించి ఎవరికయినా చెప్పినా, చూపించినా గంధరగోళం అవుతుంది. కనుక దీనినిప్పుడు ఎవరికీ చూపించరాదు, అన్న నిర్ణయానికి వచ్చాడు నూర్యా. రాత్రికెటూ దురైసామి ఆయ్యర్ రావాలి. ఆయన వచ్చాక కావాలంటే పెళ్ళి ఆపుకోనివ్వండి. కాని ఆయ్యడు కూడ ఆయనతో వాదించడం తన ధర్మం. కనుక తంతినిగుర్పించి ఇప్పుడు మాట్లాడరాదు ; రాత్రి దురైసామి రాకపోతే చూద్దాము.

ఈ విధంగా ఒక నిర్ణయానికి వచ్చిన సూర్య, రాత్రికూడా దురైసామి అయ్యర్ ఈకపోయేసరికి మరింత అయోమయంలో పడ్డాడు. 'జానువాస'పు ఊరేగింపుకూడా అయిపోతుంటే ఇంక తంటిగురించి చెప్పడం ఎట్లాగ? ఎవరో మూర్ఖుడు, ఈర్ష్యగొన్న పికాచి ఇచ్చిన తంటి కారణంగా ఇన్ని ఏర్పాట్లు ఆపడమా, సీతకూ కాజమ్మార తయ్యకూ తీరని దుఃఖాన్ని కల్గించడమా? ఛీ! అట్లా ఎన్నటికీ చేయరాదు. దేవుడెట్లా నిర్ణయిస్తే అట్లా జరగనీ. ఈ తంటి విషయం ఇంకొకరికి తెలియనిచ్చేదిలేదు—అన్న నిర్ణయానికి వచ్చాడు సూర్య. అయినా ఆ తంటి అతడి మనసు నొక కుమ్మరి పురుగులా దొలవడం మానలేదు.

మరుసటి గోజున తెల్లవారకముందే ముహూర్తానికి కావలసినవన్నీ ఏర్పాట్లు చేస్తున్నారు. పదిలోపుగానే ముహూర్తం. హడావిడి ఉరుకులు, పరుగులు... 'అయిపోయింది, ముహూర్త వేళయిపోయింది' అని తలోప్రక్క నుంచీ అరిచారు. అల్లుళ్ళిద్దరూ కాళీయాత్రకని బయలుదేరి పట్టుచుని పది అడుగులు వేళారోలేదో—“చాలైంది, ఏకంగా కాళికే వెళ్లిపోకండి—” అని అరిచారు. మిగతావన్నీ చకచక కానిచ్చారు. ముహూర్తం ఆసన్నమయింది. జంట నాదస్వరాలు చెవులకు తూట్లుపెడుతుండగా, డోలు వాద్యగాళ్లు ఇంటికప్పులదర గోడుతుండగా, వేవ మంత్ర ఘోషలు ఆకాశాన్ని అంటగా, ముత్తైదువులందరూ “గౌరీ కల్యాణం” పాడగా పొందర రాఘవన్ సీత మెడలో మంగళమాత్రం కట్టాడు; అదే సుముహూర్తాన్నే పట్టాభిరామన్ లలిత మెడలో మూడుముళ్లూ వేశాడు.

మాంగల్య ధారణకాగానే కొంత సందడికొంది. అంతవరకు ఆ ఇంటిలో ఇరుక్కుని చెమటలుకక్కిన వాళ్లందరూ వీధిలోకివచ్చి గాలి పీల్చు సాగారు. సూర్యకూడా వీధిలోకి వచ్చాడు. పొద్దుటినుండి ఎట్లాకీ వీధిలోకి అధమం వేయిసార్లన్నా తిరిగిన అతడికి—“అమ్మయ్య! ఇకనే, పెళ్లి అయి పోయింది; ఇంక తిరుగులేదు” అన్న తలపు ఊరట కల్గించింది.

కాస్తేపటికి ఎద్దుబండి రావడం వినిపించింది. ఎద్దుల మెడగుటలు వినిపించాయి. వీటి చివర కిట్టావయ్యార్ గారి బండి కనుపించింది. అందులో బొంబాయి మామయ్యగచ్చి వుండాలి. సూర్యా పరుగెత్తుకుని వెళ్ళాడు. బండిలోవున్న వ్యక్తి దిగకముందే—“అదేమిటి మామయ్య! అట్లా చేశా రేమిటి? రాత్రంతా మీకోసం చూచిచూచి కళ్లుకాయలు కాచిపోయాయి.” అని పలకరించాడు.

బండిలోవున్నది దురై సామి అయ్యారే. ఆయన సూర్యాను ఎగాదిగా చూశాడు.

“నేను సీతకు బావను ; సూర్యాని”

“ఓ! కిట్టావయ్యార్ రెండో అబ్బాయివికాదా?”

“అవును. మీరింత ఆలస్యంగా వచ్చారేం? మాంగల్యధారణ అయి పావుగంటయింది. పెద్దత్తయ్య మామయ్య కన్యాదానం చేశారు.”

“ఏమిటి మాంగల్య ధారణా? ఎవరికి??”

“సీతకు, లలితకూ!”

“సీతకుకూడానా? వరుడెవరు?”

ఇంకెవరు, సౌందరరాఘవనే! ఏం అట్లా అడుగుతున్నారు? మీకు ఇంతకుముందే తెలుసుకుందా, ఢిల్లీనుండి మీరు త్తరంకూడా రాశారు కదా?”

“నేనొక తంతునిచ్చానే?” అని అడిగినప్పుడు దురై సామి అయ్యార్ మాటలు తడబడ్డాయి.

“తంతునూ? ఏమి తంతు? ఏ దీరాలేదే?” అన్నాడు సూర్యా ఏమీ తొలొకకుండా.

సీత పెళ్లి నాపమని తంతు ఇచ్చాను. అది అందలేదా?” సూర్యా తన సుందిగ్ధావస్థను తప్పి పుచ్చుకుంటూ “మామయ్య! నిజమే కాస్తేత ముందర ఒక తంతువచ్చింది. నేనే అందుకుని చొక్కాజేబులో వుంచుకున్నాను. కాని ముహూర్తపు వాడావడిలో మరిచేపాయ్యా. నేను చదవలేదు;

అత్తయ్యకివ్వనూలేదు. ఇదేనా అది" అంటూ చొక్కాజేబు నుండి తంతుని తీసిచ్చాడు.

“అ! ఇకే! ఇది నిన్న నే రావాలికదా. ఈ మారుమూల గ్రామం కావడంలో ఆలస్యమయింది. అంతా భగవంతుడి లీల. మన మేం చేయగలం? సూర్యా! దీనినిగురించి ఎవరికీ చెప్పక—”

“అవును మామయ్యా! చెప్పిమాత్రం లాభం ఏమిటి? జరగవలసిందే జరిగిపోయింది!” అన్నాడు సూర్యా

“అవును జరిగింది జరిగిపోయింది. అది ఈశ్వరాజ్ఞ!” అని తంతుని ముక్కలు ముక్కలుగా చింపి పారేశారు దురైసామి.

*

*

*

ఇంతవరకు తన క్రిగంటితో సౌందరరాఘవన్ ను చూచి మురిసిపోతున్న సీతకు హఠాత్తుగా తండ్రి రావడం కనుపించింది. అంతనేపటినుండి అణిచి పెట్టిన దుఃఖమంతా వెల్లుబికింది. కన్నీళ్లు బొటబొట కారసాగాయి.

రాజమ్మతో స్తంభాన్ని ఆనుకుని స్తంభంలా నిలచింది. ఆమె కూతురిని సముదాయించే స్థితిలోలేదు. ఆ పని అభయాంబాల్ చేసింది. “ఎందుకే పిచ్చిదానా ఏడుపు? ఇప్పటికయినా నాన్న వచ్చివేశారట సంతోషించక—” అందామె. సీతయొక్క అర్తిగారున్నా కడలిని కాంతింప చేసింది. ఆ ప్రక్కనే కూర్చున్న సుండుకూడా “ఏడవకు సీతా! ఏడిస్తే కాటుక చెంపంతా అవుతుంది” అన్నాడు.

దురైసామి అయ్యర్ వచ్చి సీత ప్రక్కనకూర్చుని “ఏడవకు తల్లీ! రైలుబండి ఇట్లాచేసింది. లేకపోలే సమయానికి రాకుండావుంటానా?” అంటూ నెమ్మదిగా ఆమె వీపు నిమిరారా.

అప్పటికే ఆమె ఏడుపు అగకపోయేసరికి రాఘవన్ నెమ్మదిగా ఆమె చేతిని పృథించి “సీతా!” అన్నాడు.

సీత కన్నీటిధార వెంటనే ఆగింది. తడిసిన తన చక్రనయనాలతో ఆతడి నొకసారి చూచింది. ఆ చూపులో ఎన్ని విషయాలు, ఎన్ని ఆర్థాలు! సౌందరరాఘవన్ హృదయానికి అవన్నీ అవగతమయినాయి.

11

కుక్కానుచుండి బయలుదేరి నల్లభై వినిమిది గంటలయినందున కూర్చుని కూర్చుని అలసివున్నారు ప్రయాణీకలు; వారినందరినీ మోసుకుని పొగలు కమ్మతూ పరుగెడుతూంది గ్రాండ్ బ్రంక్ ఎక్స్ప్రెస్.

ఆ రైల్వే ఒక రెండవ తరగతి పెట్టెలో సీత ప్రయాణించేస్తూంది. ఆమెతోకాటు ఆమె అత్తగారు కామాక్షమ్మగారు కూడా వుంది. కామాక్షమ్మ ఒడిలోకూచుని ఆమె భుజాలమీద, చెంపలమీద కొడుతున్నది ఎవడు?

ఆ కొడుతున్న వారిని సీత కోపంగా మందలిస్తూంది. "వాసంతి! కామ్యూటా కొట్టకు-తప్పు! ఉమ్."

"అయ్యలు తలుపు తెరివారి! తెలనకపోతే అలాగే కొలతాను." అంటున్న వాసంతి. కామాక్షమ్మ ముగ్ధుల మనమరాలు. సీతా రాఘవం శోమలిపంట. ఆ చిరంజీవికిప్పుడు రెండో ఏడు.

రైలు కిటికీగుండా తల బయటకుపెట్టి తొంగిచూస్తున్నది. వాసంతి అని కామాక్షమ్మగారు కిటికీలు మూసింది. అవి తెరవాలని వాసంతి వినాదం. చివరికి మనుమరాలే గలిచింది.

కంటనే తన చిన్నారిచూపుడు వేలితో బయటకు చూపిస్తూ "కామ్మా? అడేంతి కామ్మా" అని అడిగింది వాసంతి.

"అది పాడుపడిన కొట." అంది సీత.

"కొతంటే ఏంటి?"

"కొటంటే కొటే! నీకు జవాబులు చెప్పడం నాచేత కాదుకాబూ, కూర్యా మామయ్యే రావారి."

"కూర్యా మామయ్యను పిలవమ్మా!"

"ఇప్పుడే పిలుస్తే వినపడదు. రైలాగింతర్వాతే వస్తారు. కొంతసే తూరుకోవమ్మా."

“పోమ్మా!” అని బయటికి చూడ సాగింది వాసంతి. మనమరాలి లాగే వెలుపలకు చూస్తున్న కామాక్షమ్మ— విక్కడచూచినా కోటలు కను పిస్తున్నాయే. ఇవన్నీ కట్టినవారెవరో?” అంది.

“ఎందరో రాజులూ, నవాబులూ కట్టారత్యయ్యా! సుమారు వెయ్యేం డ్లపాటు ఢిల్లీయే దేశానికి రాజధానిగా వుండింది. ఢిల్లీకి అగ్రాహ మధ్య ఇట్లాగే కోటలమయంగా వుంటుంది” అంది సీత.

“మన దక్షిణం వైపు ప్రయాణంచేస్తే కోవెలలు కనిస్తాయి. చిదం బరంనుండి తిరుచ్చినాప్పల్లికి రైల్వో వెళ్తూ ఒకసారి నేను అయిదువందల గోవురాలను లెక్కపెట్టాను. ఇటువైపు అసలు కోవెలలేవున్నట్లు లేవే?” అంది కామాక్షమ్మ.

రైలు పరుగెడుతున్నప్పుడు దాని చక్రాలుచేసే శబ్దంనుండి ఒక శ్రుతి, ఒకలయ ఏర్పడుతాయి కదా; ఆ శ్రుతి, లయ సీత మనసులో “సౌందర రాఘవన్” — “ఢిల్లీ జంక్షన్” అని నాట్యంచేసు సాగాయి.

ఈ విధంగా మనసు సౌందరరాఘవన్మీద లగ్నమైవున్నా అత్తగా రకుగుతున్న ప్రశ్నలకు జవాబు చెబుతుంది సీత. “అది సరేగాని సీత నూర్యాకు ఇంతవరకు పెళ్ళికాలేదేమిటి? ఎందుకు కాలేదో తెలుసా? ఏదన్నాలోపమా,” అని కామాక్షమ్మలో అడిగింది.

“అబ్బే అట్లాంటి వేమిలేవు. అయినా నూర్యాకు వయస్సు ఎక్కువ ఏమయిందని” అయినా పెళ్లి వూసు ఎత్తితే అతడు నేనసలు పెళ్లి చేసుకోనే చేసుకోను” అని అంటాడు.

“పిల్లలందరూ కొంత కాలంవరకు అట్లాగే అంటుంటాడు చివరకు నెమ్మదిగా సర్దుకుంటారు. నూర్యా ఎంతవరకు చదువుకున్నాడు?”

“బి. ఏ. చదువుతుండేవాడు; ఇప్పుడు చదవడం మానేశాడు.”

“ఎందుకు మానేశాడు? సరిగా చదవలేకనా? నూర్యాన్ని చూస్తుంటే కొంత మందమతిలాగానే వున్నాడు.”

“చూడటానికి అట్లాగే వుంటాడుగాని నిజానికి సూర్య చాలా తెల్లనివాడు. అసలు నా పెళ్ళి జరిగిందంటే కానీ అతనే అని చెప్పాలి. మీ అబ్బాయి నాకు లలితనచ్చలేదు సీతే వచ్చింది అని చెప్పగానే మా అత్త మామలకు ఎంతకోపం వచ్చిందో తెలుసా వాళ్లను కాంతింప చేసినవాడు సూర్యనే”

“మీ అత్త మామలుకోప్పడినంత మాత్రాన పెళ్లి ఆగిపోయిందా ఏమిటి? అయినా సూర్య చదువు ఎందుకు మానేశాడు?”

“అతడికేమో ఇంగ్లీషు చదువులు నచ్చవట. బి. ఏ. పరీక్ష పాసయితే తల్లిదండ్రులు ఏదైనా ఉద్యోగంలో చేరమంటారట. ఆ తరువాత ఎవరైనా వచ్చి మా పిల్లను యిస్తామని గొడవచేస్తారట.....”

“పిల్లను యిస్తాననివస్తే అది గొడవా? నేనుగూడా మా తమ్ముడి కూతురికోసమనే సూర్యగారిని యింతగా అడుగుతున్నాను. అయినా ఉద్యోగంలేకుండా అతడు ఏం చేస్తాడట?”

“ఇటుప్రక్క ఎక్కడో కాంగ్రెసు సభలు జరుగుతున్నాయట వాటిలోను వస్తున్నాడట వల్ల వెంక్టు వెళ్లడట. ఢిల్లీలోనేవుంటూ పత్రికలకు వ్యాసాలు అవీ రాద్దామని అడుగుంటున్నాడట.”

ఈలోగా రైలు వేగంతో పోయింది. ఇంజనుగట్టిగా కూసింది. దూరంగా ఆనేకమంది ప్రజలు ఒక్కసారే అరుస్తున్న చప్పుడు వినిపించింది. సీత రైలు పెట్టెనుండి బయటకు తొంగిచూసింది. “అత్తయ్యా అదిగో ఢిల్లీ స్టేషను... మీ అబ్బాయి స్టేషనుకువచ్చి వుంటారు,” ఈలోగా నిద్రపోయిన వాసంతిని సీతలేటింది. వాసంతి లేవమీ ఢిల్లీ వచ్చేసింది. నాన్నగారువచ్చి వుంటారు అని అంది చెవులు చిల్లులుపడేలా వినిపిస్తున్న నానావిధ రణగణ భవ్యమయ మధ్య కేకలమధ్య గ్రాండ్ బ్రంక్ ఎక్స్ ప్రెస్ ఢిల్లీ స్టేషన్ లోకి ప్రవేశించింది.

ఐండి స్టేషన్ లోకి ప్రవేశిస్తుండగా ప్లాటుఫారమ్ మీద నిలుచున్న వందలాది జనుల ముఖాలు సీతకళ్లలో ప్రతిఫలించి మాయమయినాయి కాని ఆ కుండరవదనాన్ని తన అంతరంగంలో చోటుచేసుకున్న ముఖాన్ని సీత

కళ్లు వెదికాయి. ఆ ముఖం కనుపించగానే “వాసంతి అదిగో నాన్నగారూ” అని సీత అరచిన అరుపు ఆ స్త్రీవరులను చప్పళ్లన్నిటిని మించి వినిపించింది.

“ఏరమ్మా నాన్న ?” అని అడిగింది పాపాయి.

అవలీలగా జనాన్ని తప్పించుకుంటూ సీతవున్న పెట్టివైపు నడిచివస్తున్న సౌందరరాఘవన్ హఠాత్తుగా గారి మధ్యలో ఆగిపోయాడు. సీతవున్న శోభిణి ఎదుటివైపు, ప్లాటుఫారమే అటుర్రక్కనుండి ఒక రైలుబండి శూత వేడుకుంటూ బయలుదేరింది. సౌందరరాఘవన్ ఆ బండివైపు తిరిగాడు. సీతవైపు రాకుండా ఎదుటివైపు తొందర తొందరగా నడిచివెళ్లాడు, రాఘవన్ వెళ్లిన పెట్టెలో ఇద్దరు ఆడవాళ్లు కూర్చునివున్నారు. వారిలో ఒకామెను చూసి ఏదో అడిగాడు. ఆమె ఏదో జవాబుచెప్పింది. ఇతడు మళ్లీ ఏదోచెప్పాడు. ఈలోగా రైలుబండి కదలసాగింది. చిట్టచివరకున్న గార్డుపెట్టె కనుమరుగయ్యేదాకా రాఘవన్ అక్కడే నిలుచుని కిటికీబయట కనిస్తున్న ఆ స్త్రీ ముహూర్తాన్ని చూస్తూ నిల్చున్నాడు. ఆ తరువాత సీత ఉన్న పెట్టెవైపు రాసాగాడు.

జరిగినదంతా కన్నార్పకుండా ఆ సక్తితో గమనించింది సీత. తమ్మా బిడ్డనూ చూశాక సౌందరరాఘవన్ తిన్నగా యిటురాక అటు ఇంకొక రైలుబండి వైపు వెళ్లడం ఆశాభంగం కలిగింది. ఆ రైలుపెట్టెలోవున్న స్త్రీలు ఎవరో ఆమెకు తెలియదు. అయివా రాఘవన్ తనకన్నా వారిపే ముఖ్యంగా భావించి మాటాడిరావడం సీత మనస్సులో ముల్లలాగుచ్చుకుంది. ఇకంతా ఒక్క నిమిషం మాత్రమే. రాఘవన్ దగ్గరకురాగానే ఉత్సాహంతో ఆమె “వాసంతి ! నాన్నదగ్గరకు వెళ్లు !” అంటూ బిడ్డను కిటికీగుండా భర్తకు అందించింది. వాసంతి ఎగిరి నాన్న చేతిలోకి వెళ్లింది. రాఘవనూ ఎంతో ఆశతో బిడ్డను దగ్గరకు తీసుకున్నప్పటికీ, అతడి మనస్సు పూర్తిగా యిక్కడే రేదని అతని ముఖం చెప్పింది.

“సీతా ! మొదట నీవుదిగు ! సామానులన్ని దించుకున్నాక వేస విడుతాను !” అంది కామాక్షమ్మ.

సీత పెట్టెలోనుండి దిగింది. కూలీలకు పనులు చెబుతున్న రాఘవన్ ప్రక్కనవల్కి నిల్చుంది. అతడేదో అడుగుతాడని, చెబుతాడని ఆశించింది. కాని అటువంటిదేమీ జరగలేదు.

ఈలోగా అదే రైలులో ఢిల్లీ చేరిన సూర్యా వాళ్లు నిల్చునివున్న చోటికి వచ్చిచేరాడు. రాఘవన్ అతడి నొకసారి తేరి పారజూశాడు. కాని మాట్లాడలేదు. కూలీలనుచూచి “సామాన్లను తీసుకోండి” అన్నాడు.

సూర్యాని రాఘవన్ పలకరించకపోవడం సీతను బాధించింది. సూర్యాని చూచి, అతడు చిరునవ్వు మొహంతో చూశాడు.

సీత ధైర్యం తెచ్చుకుని-“సూర్యాని మీకు తెలుసోలేదో?” అంది.

“ఏ సూర్యాని?” అన్నాడు సౌందరరాఘవన్.

“ఏ సూర్యానంటారేమిటి, లలిత అన్నయ్య సూర్యానే!” అనిగా అక్షతానికి అక్కడికి కామాక్షమ్మలో రావడంమంచిదయింది. ఆమె “దారి పొడుగునా మీకు సూర్యా ఎంత సాయంచేశాడనీ! అతడు లేకపోతే మీకు చాల ఇబ్బందయ్యేది” అంది.

ఈలోగా సామాన్లను నెత్తిమీదకు తీసుకున్నారు పోర్టర్లు. రాఘవన్ చేతినుండి చిపాయిని కామాక్షమ్మ తీసుకుంది. రాఘవన్ దారిచూపుతూ ముందునడవగా మిగతా వాళ్లు అతడి వెనక నడిచారు.

సామాన్లన్నీ కారులోకి ఎక్కించాక, రాఘవన్ కామాక్షమ్మను సీతను, సంతిని వెనకకూర్చోమని తాను డ్రైవర్ చోటులో కూర్చున్నాడు. అతడి ప్రక్కచోటు ఖాళీగావుంది. సూర్యా నెలవు తీసుకుందామని బయట నిల్చున్నాడు. ఖాళీగావున్నచోట సూర్యాని కూర్చుమని రాఘవన్ అంటాడని సీత అనుకుంది. రాఘవన్ చెప్పలేదు. సీత బాధతో సూర్యావైపు చూడగా, ఆమె అవస్థ నెరిగినట్లుగా చూశాడు సూర్యా.

కారు బయలుదేరబోయింది. సీత నెమ్మదిగా “అత్తయ్యా! సూర్యా బోస్తానని చెబుతున్నాడు మీతో” అంది.

కామాక్షమ్మలో - “ఏం నాయనా నూర్యా! వెళ్ళొస్తావా? పూరి! వెళ్ళేలోగా ఒకసారి ఇంటికిరా!” అంది. అత్తగారికి మనసులో కృతజ్ఞత చెప్పకుంది సీత.

“అట్లాగే అత్తయ్యా! తప్పకుండా వస్తాను. రాఘవన్ గారూ! మీ ఇంటి అడ్రసు ఏమిటి?” అని అడిగాడు నూర్యా. రాఘవన్ స్వభావం నూర్యాకు తెలుసు. అంచేతనే అతడిమీద కోపంతో సీతను చూడకుండా వుండరాదనుకున్నాడు, రాఘవన్ పిలిచినా పిలవకపోయినా వాళ్ళింటి కోసారి వెళ్లాలనే అనుకున్నాడు.

“నెంబర్ ఎనిమిది, నాదిర్నోడ్ 1” అని చెప్పి కాసు ముందుకు నడిపాడు రాఘవన్. కాసు బయలుదేరగానే సీతలో ఉత్సాహం మళ్ళీ తలెత్తింది, “వాసంతి! చూశావా? నాన్నకారు నడుపుతున్నారు-” అంది.

“నేనూ నలుపుతాను మోతార్-” అంది వాసంతి.

కాస్తేపటికి మోటారు ఆగింది. “ఏమయింది?” అన్నారు సీత. కామాక్షమ్మ.

“ఏమీ కాలేదు; ఇల్లుకచ్చింది.” అన్నాడు రాఘవన్.

సీత ఇంటినిచూచింది. అందమైన చిన్న బంగళా. తోట, పూల మొక్కలు. ముచ్చటగావుంది. సీత హృదయం అనందంతో ఉప్పొంగి పోయింది. “వాసంతి! నీ ఇంటినిచూడవే! ఎంత బాగాందో-” అంది.

“ఈ ఇల్లు నాన్నగాలు కత్తాలా అమ్మా! మనకోసమే తత్తాలా?” అంది వాసంతి.

12

పెళ్లి కాగానే రాఘవన్ సీతను తనతోబాటు ఢిల్లీకి తీసుకువెళ్లాడు. ఇద్దరూ ఒక పెద్ద హోటల్ లో నిగారు. నెల రోజులపాటు వాళ్లిద్దరూ హాయిగా గంధర్వలోకాలలో విహరించారు.

క్రొత్త ఢిల్లీలోని వికాలమయిన వీధులలో బజారులో పాతఢిల్లీ లోని పాడు పడిన కోటలలో మసీదులలో చెట్లపట్టాలు వేసుకుని తిరిగాడిద్దరూ. ఇదే విధంగా ఇంకొక అమ్మాయిలో చెట్లపట్టాలు వేసుకుని ఈ చోటులలోనే తిరగడం గురించిన జ్ఞాపకాల పుడపుడు రాఘవన్ మనో సీమలో మెరిసేవి. కాని చాటి నాతడు తీసి రాజాలి తన ప్రక్కనేవున్న ధర్మపత్ని సీత చేతినిగట్టిగా పట్టుకొని మరీ ముందుకు నడిచేవాడు.

ఆ తర్వాత రాఘవన్ తొందరగా ఇంగ్లాండుకు బయలుదేరవలసి వచ్చింది. సీతను మద్రాసు తీసుకొచ్చి తమ ఇంట్లో వదిలిపెట్టాడు తానూ కొన్నాళ్లపాటు వుండి, సీతకు శలవిధాల ధైర్యం చెప్పాడు. ఇట్లా ఇంగ్లాండు వెళ్లడం తన భవిష్యత్తుకు ఎంతో తోడ్పడుతుందని, ఇట్లాంటి ఆవకాశం మళ్లీరాదని, వచ్చిన దానిని జారవిడవడం—ఆవిశేషమనీ చెప్పాడు. తనంతట తాను గావలచి పెళ్లాడిన భార్యను అంత త్వరలోవిడిచి వెళ్లడం అంటే తనకూ బాధాకరమేనన్నాడు. తన జీవితంలో ముందడుగు వేయబోతుండగా అడ్డంగా ఆమె నిలువతగునా అని అడిగాడు. మల్లొసారి విదేశాలకు వెళ్ల వలసివస్తే తప్పక ఆమెనూ తీసుకువెళ్తానని వాగ్దానం చేశాడు.

స్థితకొక ప్రక్క తన హృదయాది నాథుడినుండి విడిపోవాల్సి అని యుఖం; ఇంకొకవైపు తన భర్త ఇంగ్లాండు వెళ్తున్నాడే అని గర్వం.

ఎట్టకేలకు రాఘవన్ ఇంగ్లాండు వెళ్లాడు. అతడు వెనక్కు రావడానికి పదిహేను మాసాలు పట్టింది. ఈ కాలంలో ఎన్నో మార్పులు జరిగాయి. సీత తల్లి రాజమ్మగారు, తన కూతురిని ఒక అయ్యచేతిలో పెట్టుమన్న సంత్సరంలో కన్నుమూసింది. తన భర్త దురైసామి అయ్యర్ ఒడిలోనే తలపెట్టుకు

పడుకుని కన్నుమూసిందా పుణ్యవతి. కావేరిరాన ఆమె అంత్యక్రియలు జరిగాయి.

తల్లి మరణించినాక చాల రోజులపాటు సీత దుఃఖించింది. వాళ్ల త గారు ఎన్ని చెప్పినా, మామగారు భగవద్గీత చదివి చెప్పినా ఆమె దుఃఖం ఉపశమనం కాలేదు. ఇట్లాంటి సమయంలో తన ప్రియ భర్త తన ప్రక్క తేకపోవడం ఆమెకు మరింత బాధాకర మనిపించింది.

ఆమెయొక్క ఆ దుఃఖం-మరొక సంఘటన జరిగాకనే, అదే వాసంతి జననం—తర్వాతనే తగ్గింది. కామాక్షమ్మ, ఇంకా ఇతర స్త్రీలూ “మీ అక్కే నీ కడుపున పుట్టింది..” అని మాటిమాటికి అనడంలో నిజమే నన్నించింది సీతకు. తన చిన్నారి ముఖంచూస్తూ ఆమె తన తల్లిని కురవసాగింది. ఇంగ్లండు వెళ్లిన భర్త రాగానే ఆయనకు తమ ముద్దుల పట్టనిచూపించి మరిపించే పండగ దినాన్ని తలచుకుని తలచుకుని ఆమె ఆనందం చెందేది.

అన్నా కోడలు చాల ఒద్దికగా కాపురం వేశారు. “అత్తయ్యా! మీ వంటివారిలో వుండలేవని పుట్టింటికి వెళ్లిపోయిన తోడికోడలు నిజంగా ఎంతటి రాక్షసు?” అనేది సీత, ఆమె చుట్టుపక్కల వారందరితో తన అత్తగారి మంచితనంగురించి చెప్పేది. కామాక్షమ్మలో మనోరథం నెరవేరింది. పద్మాపురం కాలవీధులలో ఆమె సగర్వంగా తలెత్తుకు తిరగ పోసింది.

సౌందర రాఘవన్ ఇంగ్లండునుండి వెనక్కువచ్చాడు. వాసుంతిని చూసి ఉచ్చోసిపోయాడు. క్రొత్త ఢిల్లీలో ఇల్లు దొరకగానే వాళ్లకు పుత్తరం రావీ రమ్మంటానని చెప్పి ఢిల్లీ వెళ్లాడు. ఇల్లు దొరికడాని కింతకాలం పట్టింది.

*

*

*

సీత క్రొత్త ఢిల్లీ కాపురం మొదలుపెట్టి వారమయింది. ఈ వారం రోజులూ ఇల్లు సర్దుకోవడంలోనే గడిచిపోయింది.

మునుపటివలె సాయంకాలాలు రాఘవన్ తోబాటు కలిసి వ్యాఘ్రాళి కళ్ళాలని ఆమె ఉవ్విళ్ళూరింది. కాని పని ఒత్తిడివలన ఆమె కోరిక పెరవలేదు. వీలులేకపోయింది.

వారంతర్వాత ఒక రోజువయం రాఘవన్ ను చూచి ఆమె— “ఇవాళ పాయంకాలం ఆఫీసునుండి తొందరగా రండి; ఎక్కడికయినా వెళదాం” అంది. అలాగే నన్నాడు రాఘవన్.

పాయంకాలం, కామాక్షమ్మగారు తాను పాపాయిని చూచుకుంటూ ఇంట్లో వుంటాననడంలో దంపతులిద్దరూ కలిసి సరదాగా బయలుదేరారు. మొదట కనాట్ స్కీల్ కోకపారి చుట్టి తర్వాత ‘ఇండియా గేట్’ వైపు నడిచారు. ఆ సూర్యాస్తగయ సమయంలో అటు ఆకాశంలో నక్షత్రాలూ, ఇటు వీధి దీపాలూ కలిసి రాజధాని నగర వీధులకొక వింతకోణ చూపుతున్నాయి.

“గంధర్వలోకం అంటారే అది ఇంతకన్న అందంగా వుంటుందా?” అని అడిగింది సీత.

“వేరు గంధర్వలోకం చూడలేదు గనుక చెప్పలేను!”

ఆమె గలగల నవ్వింది. మళ్ళీ ఒక ప్రశ్న వేసింది. “అందక అందంగా వుంటుందా? ఢిల్లీ అందంగా వుంటుందా?”

“అందన్ అందం వేరు, ఢిల్లీ అందం వేరు” అన్నాడు రాఘవన్. కాస్తాపయ్యాక “ఏమండీ! ఆరోజు రైల్వే స్టేషన్ లో ఎవరితోనో మాట్లాడావే ఆమె ఎవరు” అని అడిగింది సీత.

“ఆమె ఎవరయితే నీకేం?” అన్నాడు రాఘవన్ కటువుగా.

“ఎవరో చెబితే ఏం?”

“చెప్పడానికి వీలులేదు.”

“ఎందుకు వీలులేదు.”

“ఈ పూళ్ళో నాకు సనా లక్షమంది తెలుసు. వాళ్ళందరూ ఎవరెవరో అని నీకు చెప్పమంటావా?”

ఉచిత వస్తున్న కోపాన్ని అణగ ద్రొక్కకుంది సీత.

కాస్తేపు నిశ్శబ్దం.

“ఆమె ఎవరో చెప్పరా?”

మానం.

“ఆమె మీతోబాటు కాలేజీలో చదివిందా?”

మానం.

“మనవై పావిడా? ఇక్కడిదా?”

మానం.

“బ్రౌన్లెండి, నాతో ఎందుకుమాట్లాడతారు? ఇందుకనే కాబోలు వాకింగ్ 'కు తీసుకొచ్చింది?” సీత కళ్ళల్లో నీరు నిండింది.

“అందుకనే నేను తీసుకురానన్నాను... ఆడబుద్ధి పోనిచ్చావ్ కావు -
చీ - పాడుదానా?” అంటూ రాఘవన్ పచ్చిక మైదానంనుండి లేచాడు.

“నేను పాడుదాన్ని కాను—” అని గొణిగింది సీత.

విష్కల్యమైన సీత లేత మవసులో దుఃఖబీజం నాటబడింది !

ఆరాత్రి చాలసేపు సీత నిద్రపోలేదు. క్రొత్త ఢిల్లీ కాపురం పెట్టాక మొదటిసారి ఆయన తన్ను బయటికి తీసుకువెళ్ళితే తాను లెలివి తక్కువగా ప్రవర్తించి ఆయనను చీకాకుపరచి నందుకు నొచ్చుకుంది. అయినా ఆమె ఎవరోనని ఎందుకు చెప్పరాయన అన్న ప్రశ్న పడేపడే తల ఎత్తింది. “అయినా నా మూర్ఖత్వంకాని, అది ఎవరోగాని వెళ్ళిపోయింది కదా! పై పెచ్చు ఆయన దాన్ని చూసి ఆశ్చర్యపడిన తీరు చూస్తే ఎక్కువ కలివయం వున్నట్లు కూడాలేదు—అట్లాంటప్పుడు అనవసరంగా నన్ను నేనే హింపించు కుంటున్నానెందుకు—ఆడబుద్ధి అంటే ఇదే కాబోలు—” అని తన్ను తానే విమర్శించుకుంది. ‘లలితను చూడడానికి రచ్చి నన్ను వలచి వలపించి పెళ్ళాడిన ఉత్తముడి పట్ల నాకీ సందేహం తగునా?’ అని తనకు తానే బుద్ధి చెప్పుకుంది.

ఇంత మనోవేదనా, ఆలోచనలూ మరుసటి రోజుదయం నిద్రలేచేసరికి ఏదో పీడకలలా అనిపించింది. పొద్దుటే కాఫీ అందివ్వడానికి వెళ్ళినప్పుడు రాఘవన్ నవ్వి నచిరునవ్వుతో అన్నీ ఎగిరిపోయాయి. అతడు ఆఫీసుకు బయలుదేరుతుండగా సీత వాసంతి నెత్తుకుని వచ్చింది. రాఘవన్ పాపనెత్తుకుని ముద్దలాడాడు — “నాతో పాటు ఆఫీసుకొస్తావా ‘అని అడిగితే—” వత్తాను వాన్నాగూ!” అంది వాసంతి. “నువ్వు వస్తే నాపని అయినట్లే—” అని దానిని ముద్దుపెట్టుకుని, రాఘవన్ వాసంతిని సీత చేతికిచ్చి ఆఫీసుకు వెళ్ళిపోయాడు.

ఇంకొక వారం గడిచింది. రాఘవన్ మళ్ళీ తన్ను బయటికి పిలుచుకు వెళ్తాడని సీత ఎదురుచూచింది. కాని అతడా ఊసే ఎత్తలేదు. ఇక వుండబట్టలేక సీత ఆ ప్రస్తావన తెచ్చింది.

“మనం బయటికి వెళ్ళి చాలకాలం అయిందే - ఇవారే వెళ్తామా?” అని అడిగింది సీత.

“వెల్దాము కాని ఆ రోజులాగా నువ్వు చవట ప్రశ్నలు ఏమీ వేయకూడదు” అన్నాడు రాఘవన్.

“నేనడగనులెండి...పోనీ ఏదన్నా తెలివికట్కుతగా అడిగినా మీరు కోప్పడకుండా సమాధానం చెప్పండి?”

“అప్పుడే మొదలు పెట్టావా? అయితే నేను రాను.”

సీత ధయపడింది. ‘అయ్యో, నేను మామూలుగా అన్నానండి... కోప్పడకండి. రండి. వెళదాం—” అంది.

ఆ సాయంకాలం ఇద్దరూ కలిసి థిల్లీలో ఇంకొక వైపు వెళ్ళారు. ఒక పచ్చిక మైదానంలో, పొద ప్రక్కగా వున్న. బెంచిమీద కూర్చున్నారు.

“మనం తాజ్ మహల్ వెళ్ళడం ఎప్పుడండీ? మొదటిసారి వచ్చినప్పుడే చెప్పారు తీసుకువెల్తానని... ఈలోగా మీ విదేశప్రయాణం వచ్చింది. నురుందా?” అంది సీత.

“గుర్తు లేకేను ? తాజ్ మహల్ వేళ్ళెట్లయితే పార్లమెనాడు బెళ్ళాలి. అప్పుడే గాని అందం తెలుస్తుంది!” అన్నాడు రాఘవన్.

“అవును, వెన్నెలలో తాజ్ ను చూడడం అపూర్వమైన అనుభూతి అని మీరు చెప్పారు—”

“దగ్గలు చూస్తే తాజ్ మహల్ పాలరాతితోఁటి అయి వుంటుంది. వెన్నెల వేళ చూస్తే చంద్ర కణజాలలో నిర్మితమైనట్లు తోస్తుంది.”

“వచ్చే పార్లమెనాడు వెళ్ళామా?”

“అలాగే చూద్దాం”

‘అత్తయ్యానూ, వాసంతినీ కూడా తీసుకు వెళ్తాము కదూ?’ అందుకు రాఘవన్ సమాధానం చెప్పలేదు. అతిడి మనసు ఈలోగా ఇంకొక్కడికీ జెల్పినట్లున్నించింది.

కాస్టేపటి కిద్దరూ లేచారు. ఇంటివైపు నడవ సాగారు.

ఇంచుమించు ఇంటి దగ్గరగా వచ్చారు. ఇంకాస్త వెళ్ళి ఆ వీధిలో తిరిగితే వ్యా ఇల్లు చేరినట్లే. మందుగా నడుస్తున్న సీత నివ్వెరపోయి నిల్చుండిపోయింది. ఒక్క ఊణం; ఒక్కడుగు వెనక్కు లేసింది. ఆమె ఎదుట, పెద్ద చెట్టు ప్రక్కగా చేతిలో కత్తితో ఒక స్త్రీ నిల్చుని వుంది! ఆ స్త్రీని ఎక్కడో చూచినట్లున్నించింది సీతకు, నీరసంగా మూలగులాటిది ఆమెమండి బయల్పెడలింది, వెనక నున్న రాఘవన్ వచ్చి ఆమెను పొదిలి పట్టుకున్నాడు. “ఎమిటి?” అన్నాడు. “అదిగో!” అని చూపించింది సీత, రాఘవన్ చూచేసరికి ఆ స్త్రీ గూపం కడివడిగా నడిచి దూరమవుతూంది; అనిముషంలో కనుమరుగయింది.

ఈ సాఘటన రాఘవన్ లో ఏమీ సంచలనం కల్గించలేదు. “పిచ్చి దానా! ఢిల్లీలాటి వూళ్ళు వీళ్ళు! నానాదకాల మనుషులూ నడమాడు తుంటారు. భయం ఎందుకు—” అన్నాడు.

రాఘవనూ, సీతా ఇంటి గుమ్మంలోకి రాగానే వారికి ఇంట్లోంచి పాపాయి నవ్వు కలకలం వినిపించింది. లోపలికి వెళ్ళారు. సూర్యా వాసంతిని అడిస్తున్నాడు.

“ఓ ! బావా ! ఎప్పుడు వచ్చావు—” అంది సంతోషంతో సీత.

“అర గంటయింది... ఏమండీ రాఘవన్ ! మీ అమ్మాయి మీమీద ‘కంప్లయింట్’ చేస్తూంది. మీరేమో వాళ్ళ బామ్మను ఒంటరిగా వదిలేసి ఎక్కడికో వెళ్ళిపోయావట... అంచేత బామ్మను చూచుకోవడానికని తాను ఇంటిలోనే వుండిపోవాల్సి వచ్చిందట ! అన్నాడు సూర్యుడు.

ఫకాలున నవ్వాడు. “అమ్మదొంగా ! అట్లాగేం ?” అని కూతురు వెతుకొని ముద్దాడాడు.

“అలాగే చెప్పావు - మరి నన్నొదిలిపెత్తి ఎందుకెల్లావ ?”

“బావా ! కాంగ్రెసు సమావేశాలు ఎట్లా వున్నాయి ?” అని అడిగింది సీత.

“బ్రహ్మాండంగా నడిచాయి.” అన్నాడు సూర్యుడు.

“మీ బావగారు వెళ్ళాక ఇక ఆ సమావేశాలు బ్రహ్మాండంగా వుండక ఏం చేస్తాయి ?” అన్నాడు రాఘవన్.

“కాంగ్రెసు గురించి సూర్యుడు ఎన్నో కథలు చెబుతాన్నాడు. ముందు మీరందరూ భోజనాలు ముగించండి... వంటకాలు చల్లారి పోతున్నాయి. ఆ తర్వాత అన్ని కబుర్లు విందుగాని—” అంది కామాక్షమ్మ.

భోజనాలయ్యాక సూర్యుడు శ్రీసుభాష్ చంద్రబోస్ ఆధ్యక్షతను జరిగిన హరిపుగా కాంగ్రెసు సమావేశ విశేషాలగురించి చెప్పాడు ! రాఘవన్ కూడా తన మామూలు అశ్రద్ధను ప్రక్కకు నెట్టి - నీ ఆసక్తితో విన్నాడు.

“అన్నీ బాగానే జరిగాయి. కాని మాకు మాత్రం సంకృప్తి గాలేదు.” అన్నాడు సూర్యుడు.

“మాకు అంటే ఎవరికి ?” అని రాఘవన్ అడిగాడు.

“సోషలిస్టు పార్టీ వారికి ! నేను సోషలిస్టు పార్టీ వాడిని !”

“సోషలిస్టు పార్టీ అంటే ఏమిటి ?” అని అడిగింది సీత.

వెంటనే రాఘవన్ — “సోషలిస్టు పార్టీ అంటే ధనవంతుడు, పేద, మూఁఖుడు, తెలివిగలవాడు, మంచివాడు, చెడ్డవాడు, మనిషి, పశువు — అందరినీ సరిసమానంగా సముద్రంలోకి నొక్కేయడం — అని అర్థం —” అన్నాడు.

“అయిన సరదాకంటున్నాడు సీతా, నువ్వు భయపడకు!” అన్నాడు మూర్యా.

“అది సరేగాని కాంగ్రెసులో మహాత్మాగాంధీ నాయకత్వం ఎట్లా వుంది?” అని అడిగాడు రాఘవన్.

మహాత్ముడి కేమిటి తక్కువ? ఆయిన చరిత్రవల్లనే మారు మూల జగ్రామంలో ఈసారి కాంగ్రెసు సమావేశం ఇంత వైభవంగా జరిగాయి —”

“గాంధీ దారి వెంబడి నడిస్తే ఈ దేశంలో బిచ్చగాళ్ళే మిగులు తారు. అందరి చేతికీ చిప్పవస్తుంది. కాని భిక్షవేయడానికి ఎవరూ వుండరు. ఆయన నాయకత్వం వున్నంత కాలం ఈ దేశం బాగుపడబోదు.” అన్నాడు రాఘవన్ కోపంగా.

“వద్దురా నాయనా! గాంధీ గురించి అట్లా మాట్లాడ వద్దురా! గాంధీని మహాత్ముడనీ, అవతార పురుషుడనీ జనం చెబుతుంటారు కదా —” అంది కామాక్షమ్మ.

‘జనం చెప్పడానికేమిటి, గుడ్డిగా ఎన్నయినా చెబుతారు.’ అన్నాడు రాఘవన్.

“దయచేసి గాంధీ మహాత్ముడిగురించి అట్లా మాట్లాడకండి. నాకు వినడానికి కష్టంగా వుంటుంది. “మహాత్మాగాంధీ దేవుడ”ని మా అమ్మ చెప్పింది. అందుకు విరుద్ధంగా ఎవరేమి చెప్పినా నేను నమ్మను.” అంది సీత.

ఆ తర్వాత రాజం పేట, దేవపట్నాలలోని బంధువులగురించి మాట్లాడు కున్నారు.

రాఘవన్ చెప్పాడు. “రేపు మీ అందరికీ ఢిల్లీ నగరమంతా చూపిద్దా మనుకుంటున్నాను.”

“సూర్య! నువ్వు ఢిల్లీ అంతా చూసేకావా?” అని సీత అడిగింది.

“లేదండీ! రేపే అట్లా తిరిగివద్దా మనకుంటున్నాను.”

“అయితే ఇక నేం, మాతో బాటు రా! కాస్త కాలక్షేపంగా వుంటుంది” అన్నాడు రాఘవన్.

*

*

*

ఆ రాత్రి సీత చాల ఉత్సాహంగా వుంది. సూర్యపట్ల రాఘవన్ కున్న న్యూనతాభావంపోయి అతడితో రాఘవన్ మామూలుగా మాట్లాడడం, అతడిని రేపు తమతోబాటు ఢిల్లీ చూడడానికి రమ్మని పిలివడం—గురించి అనుకున్నకొద్దీ ఆమెకు సంతోషం కలిగింది.

రాత్రి నిద్రపోవడానికి ముందుగా సీతకు, సాయింకాలం వీధిలో ప్రత్యక్షమైన ఆ కత్తి ధరించిన స్త్రీగురించి రాఘవన్ కు చెపుదామా అనిపించింది. కాని కాస్త ఆలోచించిన మీదట - సంతోషంగా వున్న సమయంలో అనవసరమైనఈను ప్రస్తావించి చీకాకుకొని తెచ్చుకోవడం ఎందుకురే అనిపించి ఊర్కుండి పోయింది. అయినా ఆ స్త్రీమూర్తి ఆమె మనసునుండి తొలగలేదు.

13

“అయ్యో రామా! తెల్లవాడేదో మహా తెలివిగలవాడని ఇన్ని రోజులూ అనుకున్నానా, వాడి చవటతనమూ ఇవాళ తెలిసింది! లేకపోతే ఎక్కడ చూచినా గోరీలూ, శ్మశానాలు, మసీదులూ వున్న ఈ పూరిలో రాజధాని పట్టుకుంటాడా?”—ఢిల్లీ అంతా తిరిగి వచ్చినాక ఇంట్లోకి అడుగు పెడుతూ కామాక్షమ్మగారు వెలిబుచ్చిన అభిప్రాయం ఇది.

“ఏమిట తయ్యా, అట్లాగంటున్నారు? ఎర్రకోటలో చూచిందే షాజహాన్ మందిరం అది ఎంత అద్భుతంగా వుంది! ఈ ఢిల్లీ మందిరమే ఇంత సుందరంగా వుంటే ఇంక ఆగ్రా ఎట్లా వుంటుందో, తాజ్ మహల్ ఎట్లా వుంటుందో - - -” - - ఏమండి, ఆగ్రా వెళ్ళడం ఎప్పుడంటి?” అని అడిగింది సీత.

“ఆగ్రా చూడకపోతే నిద్ర పోయేటట్లు లేదే... సరే, వచ్చే పున్నమి నాడు వెళ్దాము, ఏం, సూర్యా! నువ్వు కస్తావా?” అన్నాడు రాఘవన్.

“తప్పకుండా—” అన్నాడు సూర్యా.

ఆరోజు ఢిల్లీ చూచిరావడానికి తమతోబాటు సూర్యాని తీసుకు వెళ్ళ గం మంచిదే అయిందనుకున్నాడు రాఘవన్. సీతా అన్ని ప్రశ్నలూ తననే వేయకుండా కొన్ని కొన్ని సూర్యాకడిగింది. సూర్యా ఉత్సాహంతో జవాబులు చెప్పాడు. ఇట్లాటి చోట్లకు వెళ్ళినప్పుడు ఆడవారితో మాట్లాడి దానికి వాళ్ళడికే ప్రశ్నలకు సమాధానాలు చెప్పడానికి ఒక ప్రత్యేక మైవ ఓపికా, సామర్థ్యమూ కావాలి అని రాఘవన్ కు లేవు, సూర్యాకున్నాయి. అంచేతే సూర్యా తమతో రావడం రాఘవన్ కు అచూకంగా వుంది. అందు కనే ఆగ్రాకూ సూర్యాని తీసుకు వెళ్దామనుకున్నాడు రాఘవన్.

ఆ వారంలో సీతకు లలితనుండి వుత్తరం వచ్చింది.

“నా ప్రాణ స్నేహితురాలయిన సీతకు లలిత రాయడం— నువ్వు ఢిల్లీ చేరాక రాసిన వుత్తరంచూచి చాల సంతోషం కలిగింది. మగిద్దరం బ్రతికి వున్నంతకాలం మనస్నేహం ఇట్లాగే వుండాలని దేవుడిని వేడుకుంటున్నాను.

నాలుగు రోజులకింద నాకు సీమంతం జరిగింది. అసలు అందుకోసమనే ఈ పూరికి వచ్చాను. మా అమ్మకిప్పుడు సంతోషంగా వుంది. మొన్నటి దాక— ‘సీతోబాటు పెళ్లయిన పిల్లలందరూ రెండేపి సంవత్సరాల పిల్లల నెత్తుకు తిరుగుతుంటే నువ్వేమో మోడులాగా తిరుగుకున్నావే’ అని అడి

పోసుకునేది; పిల్లలు పుట్టదం అన్నది దైవ కృప అని ఎంత చెప్పినా వినేది కాదు. ఇప్పుడామె కొంత తీరింది.

రాజం చేతుకు వచ్చినప్పటినుండి నాకు నువ్వే గుర్తు కొస్తున్నావు. రోజూ తపానాన్ని రోగగణములకుంటు మోసుకుంటుంటే వచ్చే చప్పుడు విన్నప్పుడెల్లా, బాంబా ముడి నువ్వు రానే వుత్తూరాలకని తపాలాఫీసుకు నేను పరుగెత్తుకు వెళ్ళిన పాతరోజులు గుర్తుకొస్తున్నాయి. గుంటుల్లుకు వెళ్ళి తే ఆ మెట్లమీద కూర్చుని మంచి విహరించిన ఊహా కథలు ఎదురువుతున్నాయి. నువ్వు చెప్పిన లైలామజ్నూ, అనార్కలి, రోమియోజూలియెట్, శకుంతల, సంయుక్త మొదలైన కథలన్నీ గుర్తుకు వస్తున్నాయి. ఒక సీతా! నిజంగా ప్రేమ ప్రేమ అంటారే అట్లాంటిది నిజంగా వుందంటావా లేకపోతే కథల్లో మాత్రమేనా? ఇన్ని రోజులు ఇంకినూకు చక్కకర్తిగా వున్న, ఎరిమిదవ ఎడ్యర్స్ ప్రభువు ఎవరో అమ్మాయి కోసం రాజ్యాన్ని వదిలివేశాడనిగా! ఇది నిజమా సీతా? ఇట్లాంటి దన్నీ నిజంగా జరుగుతాయంటే నన్ను శత్రువుగా పంపా వుండే?

సూర్యా మీకోబాయి రైల్వో రావడం, మీరు దారిలో పోయి పడడం చదివి అందం కలిగింది. ఆయినా సూర్యా మళ్ళీ చదువు పండుకు మానేశాడు? ఎంతట్లా విరక్తితో మాట్లాడుతున్నాడు:—తని పన్నడి గావు. అప్పుడు నామా తెలియదు. కాని ఈ నాకి రాజంపేతుకు వస్తే తెలిసింది. మా పెద్దన్నయ్య గంగాధరన్—నీ పెళ్ళి కూడా వచ్చాడు—వాడి గురించి నీకు ఎక్కువగా తెలియనులే. వాడిది చాల ముండు స్వభావం. పోయిన సంవత్సరం సూర్యా ఇక్కడికి వచ్చినప్పుడు పొలం వ్యవహారాలలో ఏదోతగాదా వస్తే సూర్యా రైతుల పక్షం మాట్లాడాడట గంగాధరన్ వాడిని కొట్టాడట, దాంతో సూర్యాకు అసహ్యమూ, విరక్తి కలిగాయి. మీ పెద్దవాస్తూన్న మీరే వుంచుకోండి. నాకేమీ వద్దు—” అని వెళ్ళి పోయాడట. ఆ డబ్బుకూడా తనకు వద్దనే కారణాలతోనే చదువును మాని వేశాడట. ఈ వివరాలన్నీ నాకీసారి ఇక్కడకు వచ్చాక తెలిశాయి. అమ్మనాన్న సూర్యా గురించి బాధపడుతున్నారు. నామా సూర్యా గురించి అనుకున్నప్పు

దెల్లా బాధగావుంది. వాడెంతో మంచివాడు. నేనంటే వాడికి ఎంత ఇష్టమో! నేనేకాదు నువ్వనా వాడికి చాల ఇష్టం...వాడిని జాగ్రత్తగా చూచుకో అమ్మకూడా సంతోషిస్తుంది. విశేషాలు ఏమిటి? వివరంగా ఉత్తరం రాయి.

లలిత ”

లలితకు సీత ఈ క్రింది విధంగా జవాబు రాసింది.

“ప్రియమైన లలితకు,

నీ వుత్తరం అందింది.

ప్రేమ అన్నది కథలలోనే కాదు నిజజీవితంలోనూ వుందన్నది తథ్యం. దానికి నా వివాహమే నిదర్శనం. కాని లలితా, నిజానికి నాకీ భాగ్యం అబ్బడానికి ఒక విధంగా నువ్వే కారణం—అన్నమాట నేనెన్నిటికీ మరువలేను...నూర్యా కాంగ్రెసుకు వెళ్లి వెనక్కు వచ్చాడు, లలితా! ఇంకా సంతోషకరమైన వార్త ఏమిటంటే మా వారికి నూర్యా ఎంతో నచ్చాడు. ఇద్దరూ కలిసి గంటల తరబడి కాంగ్రెసు, బ్రిటిషు ప్రభుత్వం మొదలైన విషయాలన్నీ చర్చిస్తు కూచుంటున్నారు... పోయిన ఆదివారం అందరూ కలిసి ఇక్కడి కుతుబ్ మీనార్, ఎర్రకోట, జంతల్ మంజిల్ వెళ్లి అన్నీ చూచి వచ్చాము. నూర్యా కూడా మాతోబాటు వచ్చాడు. రేపు రాత్రి మేము ఆగ్రాకు వెళ్తున్నాము. నూర్యాకూడా వస్తున్నాడు. కాని మా అత్తగారు రావడం లేదు. ఆమె పాపాయిని చూచుకుంటూ ఇక్కడే వుంటానన్నారు.

ఆగ్రానుండి ఒక రాత్రి రైలు ప్రయాణము చేస్తే రజనీపూర్ వస్తుంది. అది స్వదేశ సంస్థానానికి చెందిన పట్నం. అక్కడ ఒక పెద్ద చెరువు, దాని మధ్య ఒక అందమైన మంటపం వున్నాయట. ఆ చెరువు గట్టుమీద వేల కొలది తెల్లటి కొంగలు వచ్చి గుంపులు గుంపులుగా కూర్చుంటాయిట; అన్నీ ఒక్కసారే ఎగిరిపోతాయిట. చూస్తుంటే చాల ఆనందంగా వుంటుందట...అక్కడకుకూడా వెళ్ళామంటున్నారీయన.

మూర్యా గురించి నువ్వేమీ దిగులుపడకు. నేను అతడిని చాగ్రతగా చూచుకుంటాను. మనిద్దరికీ ఎంతో సాయం చేసినందుకు అతడికి ఎంతో ఋణపడి వున్నాము. వీలు చూచుకుని మీవారితో చెప్పి మూర్యా కేదయినా నుంచి వుద్యోగం ఇప్పించమని అడుగుదా మనుకుంటున్నాను.

ఇదిగో మావారు “వాకింగ్ కు వెళ్ళడానికి టయిమయి పోతూంది” అని అరుస్తున్నారు. ఇక్కడిలో ఆపేస్తున్నాను. అగ్రానుండి వచ్చాక వివరంగా మళ్ళీ పుత్తరం రాస్తాను.

ఇట్లు, నీ

నీత ”

అగ్రాకు వెళ్లే వాళ్ళు సాధారణంగా మొదట అక్కడి పాత కోటలా అంతఃపురా లా చూస్తారు. చూచి “అహా! ఇంతకన్న అందమైన నిర్మాణం ఇంకా నీమండగలదు—” అనుకుంటారు; అనుకుని తాజ్ మహల్ ని చూడడానికి వెళ్తారు. తాజ్ మహల్ ని చూడగానే ఆశ్చర్యపడే శక్తినికూడ కోల్పోయి అచేతనులై నిలబడి పోతారు.

ఆ విధంగానే రాఘవన్, నీత, మూర్యా ముందు అగ్రా కోటకు వెళ్ళారు. కోటగోడ ఎత్తును, నిన్ననగా నిన్న కట్టినట్లున్న ఆ గోడ మెరుపును చూచి విస్మయం చెందారు. కోట గుమ్మంయొక్క గాంభీర్యాన్ని చూచి ఆశ్చర్యపడ్డారు. లోపల దివాన్ - ఎ - ఆమ్ అన్న షాజహాన్ సభామందిరపు గోడలమీద శిల్ప సౌందర్యంచూచి అచ్చెరు పొందారు; ఆ ప్రక్క నేవున్న గులాబీతోట చూచారు. ఆ తర్వాత అంతఃపురంలోకి వెళ్ళారు. అక్కడ షాజహాన్ పుత్రికలు రోషనారా, జహనారాలు నివసించిన చోట్లు చూచారు. అద్దాల మహల్ చూచారు. రాణులు చెలికత్తెతోబాటు జలక్రీడలాడిన పాలరాతి జలాశయాలను తిలకించారు. రాణుల నూపురాల గళగళతో పాత నీటి గళగళాలు కలిసిన ఆనాటి వైభవాన్ని వూహించి పులకించి పోయింది నీత.

“అహ! ఈ ప్రసాదంలో రాణులూ రాకుమార్తెలూ నివసించినప్పుడెట్లా వుండేదో!” అంది సీత.

“ఎట్లా వుంటుంది, చెరసాలవలె వుండివుంటుంది. ఎంత బంగారంతో చేసినా, రత్నాల తాపడం చేసినా పంజరం పంజరమే కదా!” అన్నాడు సూర్య.

“భలే సూర్య! భలే జవాబు చెప్పావు” అన్నాడు రాఘవన్.

ఆ తర్వాత మల్లికా మందిరానికి వచ్చారు. “మీ రిద్దరూ నన్ను పిచ్చిదానిని చేద్దామనుకుంటున్నారు కాని షాజహాన్ ఎంత గొప్ప చక్రవర్తి తాజ్ మహల్ ని చూస్తే తెలియడం లేదా? ఎంత ధనవ్యయానికి, ఎంత ప్రయాసోర్చి తన శ్రేయసి జ్ఞాపకార్థం ఈ జగదేక సుందర మందిరాన్ని నిర్మించాడు! ఆ మెప్పు అతడికి ఎంత ప్రేమ! అంతేనా, తాజ్ మహల్ ను కట్టాక తన జీవితాంతండాక ఇక్కడినుండే తాజ్ మహల్ ను చూస్తూ గడిపాడు.” అంది సీత.

“అవును! ఇక్కడనుండి తాజ్ మహల్ ని చూస్తూనే మరణించాడు షాజహాన్” అన్నాడు రాఘవన్.

“ఎందుకో తెలుసా? షాజహాన్ ఈ విధంగా బొక్కనంలోని డబ్బుని వృథా చేయడం అతడి కొడుకయిన ఔరంగ జేబు కు నచ్చలేదు. తండ్రిని ఖైదుచేసి ఈ కోటలో పారజేసి—” మీ ప్రియ భార్య జ్ఞాపకార్థం కట్టిన స్మారక మందిరాన్ని చూచుకుంటూ వుండండి!” అని ఆజ్ఞాపించాడట. అందుకని షాజహాన్ ఇక్కడ పడుకుని తాజ్ మహల్ ని చూస్తూ కన్ను మూశాడట!” అన్నాడు సూర్య.

“షాజహాన్ కు సరైన శిక్ష విధించాడు. నేను ఔరంగ జేబువున్నా అంతా చేసేవాడిని!” అన్నాడు రాఘవన్.

“ఇంతటి లోకోత్తర సౌందర్యాన్ని చూశాకకూడా మీరిట్ల ఎట్లా మాట్లాడ గల్గుతున్నారు? మీ కళ్ళేమయ్యాయి?” అంది సీత.

నిజానికి ఆ ఊరిలో రాఘవన్, మార్యాల కళ్ళు ఆ ప్రక్కనే వున్న అద్భుతమైన పాలరాతి శిల్పాలయంలో, మారంగావున్న తాజ్ మహల్ మీదోలేను, ఆ మందిరపు వసారా గుండా ఎదుటి వైపునుండి వస్తున్నవారి మీద వున్నాయి.

మగ్గురు వస్తున్నారు; ఇద్దరు స్త్రీలు, ఒక పురుషుడు కరాచి కాం గ్రామ జరిగినప్పుడు విమానాశ్రయంలో రాఘవన్ చూసిన స్త్రీలే వాళ్ళిద్దరూ. ఒకతె తారిణి, ఇంకొకతె ఆమె స్నేహితురాలు. రాఘవన్ నిశ్చేష్టుడయి నిల్చున్నాడు. తారిణి ముఖంమీదనుండి అతడి దృష్టి తొలగలేదు. ఎక్కడ వున్నాము, ఎవరితో వున్నాము అన్నమాటే మరిచిపోయాడు. ఎదుటినుండి తారిణి వస్తూంది అన్న ఒక్క ఆలోచన తప్ప అతడిలో ఇంకే భావమూ లేదు.

ఒక్క నిమిషంపాటు ఈ భూమండలమేకాదు ఈరేడు లోకాలూ స్తంభించినాయి.

అటు పిమ్మట రాఘవన్ గొంతు వినిపించింది; “నేను చూస్తూన్నది నిజమా? కలమా?”

“తాజ్ మహల్ గురించి చెబుతున్నారా? అవును, దానిని ఎందరో కవులు ‘పాలరాతి స్వర్గం’ అని వర్ణించారు. కాని ఇక్కడ నిల్చుని చూస్తుంటే తాజ్ మహల్ నిజమేనని తెలుస్తుంది—” అంది తారిణి.

“ఈయన్ మిస్టర్ రాఘవన్ కదూ? అనుకోకుండా కలిశామే!” అంది తారిణి స్నేహితురాలు నిరుపమ.

“అవును, ఆ దురదృష్టవంతుడిని నేనే—” అన్నాడు రాఘవన్ నిరుపమను చూస్తూ.

“అహ! ఇంతటి వినయం ఎప్పటినుండి వచ్చింది మీకు? మీ వెనక నిల్చున్న ఆమె ఎవరు?” అని అడిగింది నిరుపమ. రాఘవన్ మొహం మాడింది.

“ఆయన్నడగడం ఎందుకు, ఆమాత్రం ఊహించలేవా నిరుపమా? ఆమె ఆయన భార్య అయి వుంటుంది.” అంది తారిణి.

“అహా! ఎంత అందంగా వుందామె! ఈమెను పెళ్లి చేసుకునికూడా మిమ్మల్ని మీరు దురదృష్టవంతుడి ననుకుంటున్నారే!! ఏమి వింత!”

ఆ యువకుడెవరు? “అని నిరుపమ అడిగింది.

“నా భార్య బంధువు,” అని గొణిగాడు రాఘవ్.

“నాకు తెలిసిన మొహంలాగే వుంది, ఇటీవలే ఎక్కడో కలిసి నట్లున్నాము” అంది తారిణి.

“ఈ కుర్రవాడిని మీరెట్లా చూచివుంటారు? ఇంకెవరినో చూచి పొరబడుతున్నారు.” అన్నాడు రాఘవ్.

ఈలోగా సూర్యా కొద్దిగా ముందుకు వచ్చి— “కాదు, నేను వీరిని హరిపురా కాంగ్రెసులో చూశాను.” అని తారిణివైపు తిరిగి,

“మీరు సోషలిస్టు పార్టీ సమావేశానికి వచ్చారుకదా—” అని అడిగాడు.

హరిపురా కాంగ్రెసు అనగానే ఎనిమిదేళ్ళ క్రింద జరిగిన కరాచీ కాంగ్రెసు గుర్తుకొచ్చింది రాఘవ్‌కు. కరాచీ విమానాశ్రయం దగ్గర మొదటిసారిగా తూరిణిని కలవడం గుర్తు కొచ్చింది... ఈలోగా మధురమైన కంఠంతో తారిణి “బైస! సోషలిస్టు పార్టీ సమావేశానికి నేను వచ్చాను. అక్కడ మీరు చేసిన అద్భుతమైన ప్రసంగాన్నింకా మరవలేదు నేను—” అని చెబుతుండడం కలలోవలె వినిపించింది రాఘవ్‌కు.

“ఓహో! అంత అధిక ప్రసంగం చేశాడు మా సూర్యా?” అన్నాడు రాఘవ్.

“ఆయన అధిక ప్రసంగం చేయలేదు; చాలా మితంగా, మచ్చటగా మాట్లాడారు. అంది తారిణి.

నిరుపమ అడ్డొచ్చి— “దయచేసి ఒక్క నిమిషం మీ వాగ్వివాదాన్ని ఆపితే మా వారిని పరిచయం చేస్తాను. వారే మిస్టర్ వేణీప్రసాద్ బి.ఎ. ఎల్. ఎల్. బి; ఈ వూరిలో ప్రసిద్ధిచెందిన వకీలు; కాని ప్రాక్టీస్ మాత్రం లేదు. ప్రస్తుతానికి తనభార్యతో యాకు స్నేహితులును స్నేహితురాండ్రును ఇం

టికి పిలిచి ఉపచారాలు చేయడం, ఊరు చూపించడం - ఇదేపీరి ముఖ్య కార్యక్రమాలు. తారిణి మా ఇంట్లోనే వుంటుంది. మీరుకూడా మా ఇంటికి వస్తే మాకు చాలా సంతోషం కలుగుతుంది. మీరిక్కడ వున్నన్ని రోజులు మీరు మా ఇంట్లోనే వుండండి. అసలు ఆగ్రాలో ఎన్ని రోజులుండ దలచుకున్నారు? అని రాఘవన్ అడిగింది.

“ఇవాళ రేపు మాత్రమే వుంటున్నాము. ఎంతో ఆస్వాదంతో పిలిచారు; చాలా కృతజ్ఞులము. ఇంకెప్పుడయినా వస్తాము. ఆబద్దాలాడేవారితో కలిసి ఒకే ఇంట్లో వుండడం నా కిష్టంలేదు.”

“ఎవరు ఆబద్దమాడారు?” అని నిరుపమ ప్రశ్నించింది. అది “ఇంకా వరు. మీ చెలికత్తే! అబద్ధం చెప్పినా అరికేటట్లు ఆడాలి... ఆరోజు థిల్లి స్టేషన్ లో కలిసినప్పుడు “నేను తారిణి కాదు అన్నావే, ఎందుకట్లా అబద్ధం చెప్పావు?”

“నేనట్లా చెప్పలేదే—” నేను పాత తారిణిని కాను అని చెప్పాను” ఇంకా ఏదో చెప్పబోతుండగా రైలు కదిలింది.

“అహ! మునుపటి వాక్పాఠశాల ఏమీ తగ్గలేదు!” అన్నాడు రాఘవన్.

“నేను మునుపటిలాగే వున్నాను. అందరూ అట్లాగే వుంటే ఇట్లాటి మాటలే వుండవు దానికేంరాని మళ్ళీ మిమ్మల్ని ఎక్కడ కలవడం? డబ్బు వెనక్కివ్వాలి కదా?”

“డబ్బుకేమి తొందర, నెమ్మదిగా తీసుకుంటాను. కాని మిమ్మల్ని మళ్ళీ కలవాలి తాజ్ మహల్ ను చూచేశారా?”

“సాయింకాలపు ఎడలో ఒకసారి, రాత్రి వెన్నెలలో ఒకసారి చూడాలని ఉద్దేశం—”

“మేమూ అట్లాగే అనుకుంటున్నాము. అప్పుడే అన్నీ మాట్లాడుకుంటాము.

అని ఆ రుండు బృంచాలవారూ ఒకరినుండి ఒకరు పెలపుల తీసుకుని విడిపోయారు.

ఇంతసేపూ ఒక్కమాటయినా మాట్లాడని సీత “ఏమండీ! ఆవిడ ఎవరు? అని అడిగింది.

“మీ బాకనడుగు, చెబుతాడు-!”

“బావశంకుడగడం? మీరే చెప్పండి, మీకు తెలీదా?”

“తెలుసు, ఆమె ఒక స్త్రీ!”

“అవును, ఆమాట నాకూ తెలుసు! ఆకారమే స్త్రీగాని ప్రవర్తన అంతా పురుషుడే!” మగవాడై పుట్టవలసిగది పొరబాటున ఆడదిగా పుట్టింది”

“మళ్ళీన్నమాట అక్షరాలనిజం! కనుక ఆ స్త్రీగా పుట్టిన మగ కాడితో నేను మాట్లాడడంవలన నీకు బాధ ఎందుకు?”

“బాధా? బాధ ఎందుకు? అసలు సిసలు ఆడదానితో మీరు మాట్లాడినా నాకు బాధ ఎందుకు? నేనేం పల్లెటూరి గచ్చిలాయి ననుకుంటున్నారా?... కాని నానుండి ఏదయినా దాచడం మాత్రం నాకు వచ్చిదు. ఢిల్లీ రైల్వే స్టేషన్ లో మీరు పనుగెత్తి వెళ్ళి మాట్లాడిం దేమేమో నేనా?”

“చూచావా సూర్య. సీత తెలివి! నేను ఈవిడ కనీధయిపడి ఏదో దాచానట! మన వైపు ఆడవాళ్ళతో ఇదే చికాకు, ఉత్తి సందేహ ప్రాణులు!”

“నే నేమీ సంవేదాప్రాణిని కాను. రైల్వే స్టేషన్ లో చూచి మాట్లాడింది ఎవరు—అని నేనడిగితే, తెలియదు అని కప్పదాటువేసి దాచారు ఎంచేత?”

“దాచనూలేదు, దాటనూలేదు. తెలిసినావిడేమోనని దగ్గరకు వెళ్లి పలకరించాను. ఆమె నేను కాదు - అన్నది, అలాటప్పుడు ఎవరు, ఎవరు— అని మళ్ళీ ప్రాణం తీస్తే నేనెమి సమాధానం చెప్పను? ఇప్పుడు నేను ఆమె మాట్లాడుకుంటుంటే విన్నావుకదా, అర్థం కాలేదా?”

“మీరేనో ఇంగ్లీషులో మాట్లాడుకున్నార, ఏం మాట్లాడుకున్నారో జాకేం తెలుసు? నాన అంతటి ఇంగ్లీషు రానులెండి.”

“తెలియకపోతే నోరు మూసుకుని వుండు—”

“అంతే, అట్లా నుండి పడడమే తెలుసు; ప్రేమగా ఒక్కమాట మాట్లాడడం చేతకాదు.”

ఇదంతా వింటూ వెనకాల నడిచినస్తున్నాడు సూర్య. ‘సీతా! మవ్వామెను గురించి చెప్పింది నిజంకాదు. ఆమె చాల చక్కటి సేవకురాలు, హరిపుగా కాంగ్రెసులో బాంగరంలా తిరిగి పనిచేసింది, అక్కడ ఆమెను చూచివుంటే నీకామె ఉత్తమ గుణం తెలిసి వుండేది—ఆమెను గురించి మరీలా అనుకోకు—’ అన్నాడు.

ఆ తర్వాత అగ్రా గోటలోని ఇతర భవనాలను చూశారు కాని మునుపటి ఉత్సాహం లేదు.

“నడిచి నడిచి కాళ్లు నొప్పిలెదుకున్నాయి. హోటల్ కు పోదామా? అంది సీత.

“అ! అన్ని పాలరాతితోనే కట్టడం వలన ఒక దానిలాగే ఇంకొకటి వుంది; వ్యత్యాసమే వేరు. పొదాంపదండి. సాయింత్రి తాజ్ మహల్ కు పెళ్లాలి కూడా—” అన్నాడు రాఘవన్.

“తాజ్ మహల్ ని చూచినా అంతే అంటారేమో—అదే పాలరాతితో కట్టినదేకదా?” అన్నాడు సూర్య.

“అహా! తాజ్ మహల్ విషయం వేరు; అది పాలరాతి భవనంకాదు, కీరం తొడిగిసలాడే శిల్పకళా వైభవం; మొగలు దాజుల కళాభిరుచికి నిత్య సూతనమైన నిదర్శనం; రతీ మన్మథులు సయనించే పాల విమానం. తాజ్ మహల్ ను చూడని శస్త్ర జన్మేకాదు—” అని కవితా ధోరణిలో మాట్లాడాడు రాఘవన్.

మగ్గురూ తమ హోటల్‌కు చేరారు. భోజనాలు ముగించి విశ్రమించారు.

*

*

*

తన ప్రేయసతిని తొలినారిగా సమీపిస్తున్న నవవధువువలె భువనైక మోహనంగా నిలిచివుంది తాజ్‌మహల్.

వెన్నెలలో, పాలరాతిమీద, నీటికాలువ ప్రక్కగా సీత, రాఘవన్, సూర్య, తారిణి, నిరుపమ, వేణీప్రసాద్ కూర్చుని వున్నారు.

ఆ సాయంకాలం వాళ్ళు తాజ్‌మహల్‌ను చూశారు. తోపలికి వెళ్ళి మంతాజ్, షాజహాన్‌ల సమాధులు చూశారు. వాటిచుట్టు వున్న అతి సుుకు మార్మైన శిల్పకళాచాతురిని గమనించారు. దూరదూర దేశాలనుండి వచ్చిన రత్నాలవంటి శిలలలో చెక్కిన పుష్ప హారాలను చూశారు. నూటయ్యై అడుగుల ఎత్తున వున్న మూల గోపురాలు నాల్గింటి పైకి ఎక్కి అక్కడినుండి కనబడే అందమైన దృశ్యాలంతటిని చూచారు. యమునలో దిగి నెడ దీర్చు కన్నారు.

ఇట్లా తిరిగి తిరిగి చీకటి పడేసరికి అలసటచెంది చివరకొకచోట కూర్చున్నారు. రాత్రి తొమ్మిదయింది. ప్రకాంతంగా వుంది. కాని సీత, రాఘవన్, తారిణి, సూర్యుల మనసులు వేర్వేరు కారణాలవలన ఆకాంతితో కుతకుతలాడుతున్నాయి.

“మనిషిగా పుట్టాక తాజ్‌మహల్‌ని చూడకపోతే ఇంక లాభం ఏమిటి? అదే ఒక జన్మేనా?” అని సీత సంభాషణ మొదలు పెట్టింది.

“పగలు చూస్తే చాలదు. ఇట్లాటి పున్నమ రాత్రివేళ చూడాలి.” అన్నాడు రాఘవన్.

“చూచిన వెంటనే ప్రాణం పోవాలి! ఆ తర్వాత ప్రాణం ఎందుకు?” అన్నాడు సూర్య.

అతడు సరదాకు అట్లా అన్నాడని సీత—“అవును బావా! ప్రేమ చిహ్నమయిన తాజ్ మహల్ ని చూశాక బ్రతకక్కలేదు, నిజమే!” అంది.

“మీ కంఠ సేపూ ప్రేమ ఊసే! ప్రేమా పెళ్ళి తప్ప ఈ ప్రపంచంలో ఇతర విషయాలేవీ లేనట్లు—” అన్నాడు మూర్యా.

“అందులో సంశయమేమీలేదు. ప్రేమను మించిన విషయ మీ విశ్వంలోలేదు, నిజమే! వితలు, కావ్యాలు, కథలూ అన్నిటికీ ప్రేమకద ఆధారం! ప్రేమ లేకపోతే వాల్మీకి రామాయణం ఎక్కడిది? కాళిదాసు కాకుంఠలం ఎక్కడిది? షేక్స్పీయర్ నాటకాలు ఎక్కడివి? ఈనాటి రచయితల నవలలెక్కడివి?” అన్నాడు రాఘవన్.

“అహ! మీ ప్రేమ నవలనన్నిటినీ తగలెట్టండి. ఇంకేమీ తెలియని కాళ్ళంతా ప్రేమకథలు రాస్తున్నారు.” అన్నాడు నిమిష నిమిషానికీ ఆవేశం పొచ్చుతున్న మూర్యా.

“అయితే అందరూ కార్లమార్కులూ రాయాలంటావు, అంతేనా?” అన్నాడు రాఘవన్ ఎగతాళిగా.

“కార్లమార్కులూ రాయక్కరలేదు. టాల్స్టాయ్ లూ రాయవచ్చుగా! మహాత్మాగాంధీలూ రాయవచ్చుగా! జవహర్లాల్ నెహ్రూలూ రాయవచ్చుగా! బెర్నార్డ్ షాలూ రాయవచ్చుగా!”

“బావా! సుబ్రహ్మణ్యభారతిలూ రాయవచ్చా, రాయకూడదా? ఆయన ప్రేమ గురించి ఏమి చెప్పిందో గుర్తుందా?” అని సీత అడిగింది.

“భారతీ ఏమంటే ఏమి? ఆయన చెప్పినదంతా సరియని నేనొప్పు కోలేదే - భారతిగారు స్పృహలో వున్నప్పుడు దేశం గురించి పాడారు, స్పృహ తప్పినప్పుడు ప్రేమగురించి పాడారు.” అన్నాడు మూర్యా.

“వీరి వాలకం చూస్తే భగ్నప్రేమికుల్లావుంది—” అని చిరునవ్వునవ్విస్త తారినీ పళ్ళు ఆ వెన్నెలలో మల్లెమొగ్గలై మెరిశాయి.

“అబ్బే! అట్లాంటి దేమీలేదు—” అని సిగ్గుతోతల వంచుకున్నాడు మూర్యా.

“నూర్యా ధోరణే అంత ! ఊరంతటికీ ఒకదారయితే నూర్యాది వేరుదారి...సీతా ! ప్రేమగురించి భారతి కవి ఏమన్నారో చెప్పు. వినాలని వుంది” అన్నాడు రాఘవన్.

ప్రేమ గురించిన భారతిగారి కవితలోని రెండు పంక్తులు పాడింది సీత.

“ఆ పాటంతా పాడండి - వింటాము.” అంది తారిణి. సీత రాఘవన్ మొహం చూచింది. అతడు “అపస్వరం లేకుండా పాడేటట్లయితే పాడు!” అన్నాడు.

సీతకు కోపంవచ్చింది. “అపస్వరమో, ముస్వరమో నాకు తెలిసినట్లే కద పాడగలను” అంది.

“మాకు ఏది అపస్వరమో, ఏది కాదో తెలియదులెండి. హాయిగా పాడండి వింటాం” అంది నిరుపమ.

పాట పాడింది సీత.

పాడినంతసేపు ఆమె మొహాన్నే అందరూ చూశారు; రాఘవన్ మాత్రం తారిణి ముఖాన్ని చూస్తున్నాడు.

పాటకాగానే తారిణి నిరుపమ సీతను అభినందించారు. నిరుపమకు ఆమె భర్తకు తారిణి ఆ పాట అర్థం చెప్పింది.

“తారిణీ ! నీకు హిందీలో ఒక జాతీయగీతం వచ్చుగా, దానిని పాడు” అన్నాడు రాఘవన్.

“అవును తారిణీ !” సారాఁ జహాఁ సే అచ్చా” పాడు. కరాచీనుండి బాంబాయికి ఓడలో వెళ్ళినప్పుడు నువ్వు పాడగా విన్నానంటే మళ్ళీ విన లేదు—” అంది నిరుపమ.

తారిణి పాడింది. రాత్రివేళ చప్పుడుచేసే పక్షులు, గాలి కూడా నిశ్శబ్దంగా విన్నాయి ఆ పాటను. ఫోటీలు తీసుకుంటున్న యూరోపియన్ దంపతులుకూడా ఆ పాటను విన్నాట. పాట ముగియగానే “అబ్బా ! బహుత్ అచ్చా!” అన్నారు నిరుపమ, ఆమె భర్త.

“పాడితే ఇట్లా పాడాలి; లేకపోతే పూర్కోవాలి.” అన్నాడు రాఘవన్.

సీత మనసు గాయపడిందని తెలిసిన నూర్యా “సీతా! ఈ పాట మళ్ళికూడా నేర్చుకోవచ్చు. దీని అర్థం ఏమిటో తెలుసా? “ప్రపంచ దేశాలన్నిటికన్నా ఉత్తమమైనది భారత దేశమే” అని మొదటి పంక్తి భావం” అన్నాడు.

“అందులో సందేహం ఏముంది? ప్రపంచంలో అత్యుత్తమ దేశం మన భారతదేశమే. అందుకు ఈ ఒక్క తాజ్ మహల్ చాలు.” అంది సీత.

“తప్పు! భారతదేశపు గొప్పతనం తాజ్ మహల్ వల్ల వచ్చిందికాదు. హిమాలయాలవల్ల, గంగానదివల్ల, గౌతమ బుద్ధుడివల్ల, ఆశోకుడివల్ల. శివాజీ వల్ల, ఝాన్సీరాణివల్ల మన దేశానికి ఉత్కృష్టత వచ్చింది.” అన్నాడు నూర్యా.

“హిమాలయాలాటి కొండలూ, గంగలాటి నదులూ ఇతర దేశాల్లోనూ ఉన్నాయి, కాని తాజ్ మహల్లాటి దింకెక్కడా లేదు. కనుక మనదేశానికి గొప్పదనం తాజ్ మహల్ వల్ల నే వచ్చింది.” అని చెప్పాడు రాఘవన్.

ఇట్లాంటి గొప్పదనంలో మనదేశానికి పనిలేదు.” అన్నాడు నూర్యా.

“ప్రపంచపు వింతలలో ఒకటయినది నీకంటికి ఆనడం లేదుకదూ?” అన్నాడు రాఘవన్.

“మిస్టర్ నూర్యా కంటికి ఆనకపోతే ఏమీ ఫరవాలేదు, తాజ్ మహల్ వల్లన మనదేశపు కీర్తి నలుదెసల వ్యాపించింది; అమరప్రేమ గొప్ప దనమూ ఇందువల్ల తెలుస్తుంది” అన్నాడు వేణీప్రసాద్.

“మీరుకూడా ప్రేమను పొగడనారంభించారన్నమాట.” అన్నాడు నూర్యా ఏహ్య భావంతో.

“మీకు ప్రేమంటే ఎందుకంత మంట? ఈ దివ్య సౌందర్యమైన మందిరం షాజహాన్ హృదయంలోని ప్రేమనుండేకదా ఆవిర్భవించింది?”

“షాజహాన్ ప్రేమనుండి కాదు, కాఠిన్యంనుండి ఆవిర్భవించింది ఇది. షాజహాన్ చేసిన అక్రమాలు అతడి కొడుకయిన ఔరంగజేబుకే వచ్చలేదు. అందుకనే ఔరంగజేబుతడిని చేరసాలలో నిర్బంధించాడు—”

“ఔరంగజేబు కళ అంటే తెలియని కఠినుడని చరిత్ర చెబుతుంది గాని షాజహాన్ కఠినుడెట్లా అయ్యాడు?”

షాజహాన్ మంచివాడే. కాని అతడి ఒక్కడి ఆత్మసంతృప్తి కోసం, గర్వంకోసం ఎంతనుంది జనులు కష్టాలపాలయ్యారో తెలుసా? ఇరవై సంవత్సరాలపాటు ఇరవై వేల నుంది కూలి జనంచేత రాత్రి బగళ్ళు చెమట కార్చిస్తే ఇది తయారయింది. జనులు కష్టపడి అర్జించిన డబ్బును వారినుండి కక్కించగా నిండిన కీకాగారపు డబ్బుతో ఇది సాధ్యమైంది. ఒక వ్యక్తి గర్వంకోసం, అతడి ప్రేమకోసం ఇంత చెమటా, ఇంత రక్తమా? నాకే గనుక అధికారం వుంటేనా?” అంటూ కోపంతో, ఊపిరి తీసుకోవడానికో తీగలు అగాడు సూర్యా.

“ఏం చేసేవారు?” అని తారిణి చిరునగవులో అడిగింది.

ఆ సాయంకాం సీత దుకాణంలో ఒక చిన్న పాలరాతి ‘తాజ్ మహల్’ బొమ్మను కొనింది. అది సూర్యా ప్రక్కనే వుంది. దాని నతడు చేతి లోకి తీసుకున్నాడు. “వేలాది జనులను హింసించి ఒక కఠినుడు మూరుడు అయిన రాజు కట్టిన ఈ తాజ్ మహల్ ని నాకే గనుక అధికారం వుంటేనా - తుత్తునియలు చేసేవాడిని” అని చేతిలో బొమ్మను విసిరివేశాడు. ఆవిసురుకా తాజ్ మహల్ బొమ్మ తారిణి వైపు ఎగిరి వెళ్ళింది. ఆమె మొహానికీ తలకో తగులుతుందని అందరూ కెవ్వుమన్నాడు. తాణికూడా నివ్వెరపోయి తల చటుక్కున వెనక్కు తీసుకుంది ఆ బొమ్మ తారిణి పక్కగా కూలింది; ముక్కులు ముక్కులుగా అయింది. ఆ ముక్కులలో ఒకటి ఎగిరి తారిణి నుదుటికి పెళ్ళి తగిలింది. ఆమె ముంగురులక్రింద గాయమయింది; నెత్తురు కారసాగింది.

నూర్యా తప్ప మిగతా వారందరూ ఆమెను చుట్టూ ముట్టారు. మొదట ఆమె గాయాన్ని చేత్తో మూసి నెత్తురు ధారనాపడానికి రాఘవన్ యత్నించాడు. నిరుపయోగం అతడి చేతిని తీసివేసి తన చేతిగుడ్డను గాయానికడ్డంగా కట్టింది. రాఘవన్ చేత సీత మనసులో ముల్లువలె నాటింది.

వేణీప్రసాద్ రాఘవన్ ను చూచి “మీ స్నేహితుడు చాల మొరటు మనిషివలె వున్నాడు -” అన్నాడు.

“శుద్ధ ఇడియట్ ! తుమాపణయినా కోరకుండా అక్కడే కూర్చున్నాడు ?” అన్నాడు రాఘవన్.

“ఇంత చిన్న విషయానికి తుమాపణలేమిటి ?” అంది తారిణి.

“అవృష్టం బాగుండి, అదికంట్రో పడలేదు; లేకపోతే ?” అన్నాడు రాఘవన్.

“పడలేదుగదా, దానికొగుకుంత హంగామా ? మీరందరూ ఊరు కుంటే నాకు సాయం చేసినంత !” అంది తారిణి.

సీత మనసు కుతకుత లాడుతూంది. నుదుటిమీద చిన్న గాయం తగిలితే దానికింత ఉపచారమా, ఇంత ఆర్భాటమా - అని ఒక నిమిషం అన్వించింది. దీనికి కావల్సిందే! ఇంకా బాగా తగిలి వుండవలసిందే!” అని ఇంకొక నిమిషం అన్వించింది. ఆ తర్వాత మాటలు సాగలేదు.

‘ చాలు, వెన్నెల్లో తాజ్ మహల్ చూసిన అందం ! ఇక వెవక్కోదామా ?’ అంది సీత.

“ సరే ” అనీ అందరూ లేచారు.

కూటకుకు వెళ్ళగానే నూర్యా తన సామాన్లు తీసుకుని, తనకు తొందరగా ఢిల్లీకి వెళ్ళాల్సిన పనివుండని చెప్పి స్టేషనుకు వెళ్ళిపోయాడు.

మరు రోజు సీత రాఘవన్ లు మొదట అనుకున్న ప్రకారమే రజనీపూర్ వెళ్ళారు.

“శ్రీమతి తారినీదేవికి: ఇవాళ తాజ్ మహల్ దగ్గర నావలన మీకు తగిలిన గాయానికి నొచ్చుకుంటున్నాను. మీ నెత్తినుదుటిమీద గాయం తగిలించాలని నేను అనుకోలేదు; నేను అనుకొని వుంటానని మీరూ అనుకోరు. ఏదో మాటల ఆవేశంలో విసిరిన ఆ బొమ్మ ముక్కలయింది. అందుకు నేను చింతించను. నిజమైన ఆ పెద్ద తాజ్ మహల్ ముక్కలయితేనే నేను ఆవంతయినా చింతించను. ఇంత పెద్ద భారతదేశమూ ఒకప్పుడు ఒక మూర్ఖుడయిన వృద్ధుడి చేతిలో చిక్కింది. ఆ వృద్ధుడు వరుసుచేత బుద్ధిని కోల్పోయి, ప్రేమనే పిచ్చిలోపడి ఒక బొమ్మ తయారు చేయించాడు. పిచ్చిసోయిన తన ప్రేమని ఆత్మశాంతికని కోట్లాది రూపాయలు ఖర్చు చేసి, నేలూని జనులను హింసించి ఆ బొమ్మను చేయించాడు. దానికే ఈనాడు “తాజ్ మహల్” అని జనులు వేలం వేర్రిగా ఎగబడిచూస్తున్నారు. వివేక హీనులై మందలు మందలుగా వెళ్ళి చూచి ప్రశంసిస్తున్నారు. ఇది నా దృష్టమైన నమ్మకం.

అనుకోకుండా జరిగిన సంఘటనకు, మీకు తగిలిన గాయానికి మళ్ళీ ఒక సారి క్షమాపణ చెప్పకుంటున్నాను.

ఈ వృత్తరం చుగించేలోగా ఇంకో విషయం రాయాలి. మీకు గాయం తగిలించాలనే వృద్ధేశం నాకే కోశానా లేదని ఇంకొకరే చెప్పాను. కాని మీ నుదుటిమీద చిన్న గాయం తగలగానే మిమ్మల్ని చుట్టుముట్టి ఆ భటుం చేశారే, వాళ్ళందరి నెత్తిమీద తలారెండు ముట్టికాయలు మొడదామని వుంది!

ఎందుకంటారా? భారతేశం దాస్యంలో పుగుతుంది. దాస్య విముక్తికై, స్వాతంత్ర్యానికై మనమంతా ఎన్నో కష్టాలు పడాలి. అక్షలాది జనుల ప్రాణాలు ఆర్పించాలి. త్యాగాలు చేయాలి. అట్లాంటి సమయంలో చిన్న గాయానికింత హాహాకారాలా! ఈ వీరభూమిలో మన పూర్వీకులింత బేలలుగా ఎప్పుడూ లేరే! మీరు ఆరాజస్తాన్ వీరభూమికి వెళ్తారేమో, అక్కడ శౌర్యసాహసాలు నిండిన గాధలన్నో వినగలరు. శత్రువు కోట

ప్రవేశించాడని వినగానే సిద్ధంగావున్న అగ్నిలోకి వందలాది మానవతులు దూకిన దేశం ఇది! రాణా సంగ్రామ నీహాడి ఒడలిమీద యుద్ధంలో తగిలిన గాయాల మచ్చలు తొంభై తొమ్మిది వుండేవిట! ఆటువంటి వీరవనితలు, వీర పురుషులు పట్టిన ఈనాట ఈనాడు ఒక చిన్న గాయం మనలను కదలించి వేస్తుంది; మగవాళ్ళకుకూడా 'హిస్టరీయా' కలుగ చేస్తున్నది!

ఇంతటిలో ఆగుతున్నాను. మా సుబహ్మణ్య భారతి 'హృద సహిం చకున్నదే' అని ఒ పాట రాశాడు; అది సీతకు తెలుసు. పాడమని వినండి.

ఇట్లు,

“నూర్యా”

ఆగ్రానుండి రజనీపూరు వెళ్తు రైల్వో కూచుని ఈ వుత్తరాన్ని చదువు పంటూంది తారణి. ఒకటికి రెండునార్లు చదివాక ఉత్తరాన్ని తన చేతి పెట్టెలో పెట్టుకుని తాళం వేసింది.

ఇది చూచిన రాఘవన్ “ఇంత జాగ్రత్తగా పెట్టి తాళం వేస్తున్నారే, ఆదేమిటి ప్రేమలేఖ?” అని అడిగాడు.

“పిచ్చివాగుడు!” అంది తారణి.

తారణి అన్నది తన మాటల గురించే అని తెలిసినా తెలియనట్లు రాఘవన్ “పిచ్చివాగుడయితే మరి దానిని పెట్టెలో పెట్టి తాళం వేసుకోవడం ఎందుకు?” అన్నాడు.

*

*

*

ఆ ఉదయం తారణి నిరుపమా రైల్వేస్టాన్లో పెట్టెలో రాఘవనూ సీతా మాత్రమే కనుపించారు. “నూర్యా! ఏరీ!” అని అడిగింది తారణి.

“రాలేదు; ఢిల్లీ వెళ్ళిపోయాడు.” అన్నాడు రాఘవన్.

‘నిన్నరాత్రి సంఘటనకని ఆయనతో పోట్లాడి పంపించేశారా, ఏమిటి?’ అని అడిగింది తారణి.

“మేమేమీ పోట్లాడలేదే అతడికే అకమానం అనిపించిందేమో, మొండి పట్టుపట్టి వెళ్ళిపోయాడు.” అన్నాడు రాఘవన్.

సీత తన భావ గౌరవం కాపాడాలని— “అతడికేవో తొందర పడి వుందిట. అగ్రాకు మాత్రమే వస్తానని మొవటే మాతో చెప్పాడు. మీ కమ్మని ఒక క్షమాపణ వుత్తరమూ ఇచ్చాడు?” అని సీత రాఘవన్ ను చూచి “ఉత్తరాన్ని ఆమె కివ్వండి!” అంది.

“కానీ, బండి బయలుదేరనీ. ఇంతలో ఆ వుత్తరానికి తొందర ఏమిటి!” అన్నాడు.

“క్షమాపణా! చాలాచిన్న విషయానికి మీరాయనతో పోట్లాట పెట్టుకున్నట్లున్నారు. నాకు చాలా బాధగావుంది.” అంది తారిణి.

బండి బయలుదేరింది.

కాస్టేపటికి తారిణి “ఆ వుత్తరం ఏదీ?” అని అడిగింది.

“అది చూడకపోతే పూక్కునేటట్లు లేక?” అని రాఘవన్ ఆ వుత్తరాన్ని తీసి ఆమె కిచ్చాడు.

తారిణికి ఆ వుత్తరాన్ని అందరికీ చదివి వినిపిద్దామా అనిపించింది కాని తర్వాత ఆలోచన మార్చుకుంది.

ఆవీ ఇవీ మాట్లాడాక రాఘవన్ తారిణి జీవితాన్ని గురించి అడిగాడు.

అతడి ప్రశ్నలకు నిరుపమే సమాధానాలిచ్చింది. తారిణి పాత దేశ సేవిక తారిణికాదని, కాలేజీలో చేరి పట్టా పుచ్చుకుని, ప్రస్తుతం విశ్వ విద్యాలయం వారి ఉపకార వేతనం మీద చరిత్ర పంశోధన చేస్తూదని, ప్రస్తుతం ఇద్దరూ కలిసి రాజస్థాన్ యాత్రమీద బయలు దేరామనీ చెప్పింది.

ఇవన్నీ చెప్పాక నిరుపమ పడుకుని నిద్రపోయింది. తారిణి కాలేజీ జీవితం గురించి రాఘవన్ ఎన్నో ప్రశ్నలు వేశాడు. అన్నిటికీ తారిణి అంటి ఉంటనట్లు సమాధానాలు చెప్పింది. కాస్టేపటికి రాఘవనూ నిద్రపోయాడు.

తర్వాత తారిణి సీత ప్రక్కకు వచ్చి కూర్చుంది. “మీ బావ కూర్యా గురించి చెప్పండి. ఆయన ఎప్పుడూ ఇట్లా చిటపట లాడుతూనే వుంటారా?” అని అడిగింది.

“కూర్యా గురించిన వచారం ఇప్పుడెందుకులెండి? నాలాగే అతడూ ఒక పెత్రిమనిషి, అనాథ!” అంది సీత చికాకుగా.

“సోదరీ! ఎందుకంత విరక్తితో మాట్లాడుతారు? నానుదుటిగాయం గురించి కూర్యా చాల నొచ్చుకుని వుత్తరం రాశారు. చాల ఉత్తమండు. అయితే కొంత తొందరపాటు మినిషిలా వున్నారు. నా గాయం బాగయింది. అని మీతో చెప్పి పంపువామనుకున్నాను. మీకు ఆయనను గురించి మాటాడడం ఇష్టంలేకపోతే వద్దులెండి.” అంది తారిణి.

ఇది వినగానే సీత మనసు మారింది. “అబ్బే! విరక్తి లేదు, ఏమీలేదు. కూర్యా ఉత్తమ గుణాలు కలవాడే. మామామయ్య, కుటుంబంలో అందరి కన్న నిదానస్తుడూ, ఓర్పు గలవాడూ కూర్యానే! నిన్న అతడా జొమ్మ వట్లా విసరడం నాకే ఆశ్చర్యం కల్గించింది. అతడి మనసులో ఏబాధవుండో, ఏమో?...దురదృష్టవంతుడు...లేకపోతే ఇట్లా వచ్చి కష్టాలు పడనేల? చదివి చాసు, ఎంతో బాగావుండి వుండ వచ్చును.” అంది.

దురదృష్టవంతుడని ఎందుకన్నారు—అని తారిణి అడగగా సీత కొద్ది కొద్దిగా కూర్యాకథను చెప్పింది. అతడి తండ్రి, అన్న, అమ్మ, చెల్లెలు మున్నగువారి గురించి చెప్పింది. అన్నయ్యతో ఊరి వారిలో అతడి కలహం గురించి చెప్పింది. కాని తన పుట్టుక, పెంపకం, పెళ్ళి గురించి ఏమీ చెప్ప లేదు.

రజనీపూర్ సంస్థానపు దివాన్ సర్. కె. కె. ఆది వరాహాచారిగారికి తెలివిగల యువకులంటే అభిమానం మెండు. సౌందర రాఘవన్ ఇంగ్లాండుకు ప్రయాణం చేసినప్పుడు ఓడలో ఆయనతో పరిచయం సంపాదించాడు. సౌందరరాఘవన్ బుద్ధివతిమా. సంభాషణా చాతుర్యమూ ఆయనను ఆకర్షించాయి. అంతేకాక న్యూఢిల్లీ సెక్రటేరియట్ లో ఉద్యోగం చేస్తున్నారేమని తెలిసివుంటే అక్కడ తమ పనులు అంత త్వరగా సమకూరుతాయన్న నమ్మకమూ సర్ ఆది వరాహాచారి గారికి వుండేది.

ఇంగ్లాండునుండి వెనక్కు వచ్చాక భార్యా సమేతంగా రజనీపూర్ క రావలసిందని ఆదివరాహాచారిగారు సౌందరరాఘవన్ తో చెప్పారు. ఆ అహ్వానాన్ని పురస్కరించుకుని రాఘవన్ ఇప్పుడు నీతతో బాటు దివాన్ గారింటికి వెళ్ళాడు. తారిణి, నిరుపమ ఇంకొక చోటికి వెళ్ళారు.

దురదృష్టవశాత్తు అప్పుడు ఆదివరాహాచారిగారు తొందర పనిమీద వేరే వూరికి వెళ్ళారు. కాని రాఘవన్ ఇచ్చిన తంతుని చూడగానే వారి వసతికై అన్ని ఏర్పాట్లుచేసి, అతడిని అతడి భార్యనూ ఆవరణలో చూచుకోమని తమకూతుళ్ళకు చెప్పి వెళ్ళారు. వాళ్ళు రాఘవన్ దంపతులకు సాదరంగా స్వాగతం చెప్పారు.

దివాన్ గారి కూతుళ్ళును భామ, ధామ - ఇద్దరూ ఇంగ్లాండు వెళ్ళి వచ్చినవాళ్ళు. ఇంగ్లీషు వాగవిధానంతో తమవంతుల చేసిన వాళ్ళు. వారిలో ఒకతె సన్నగా పొడుగ్గాను ఇంకొకతె పొట్టిగ లావుగాను వుండేవాళ్ళు. ఇద్దరూ బుజాలవరకు జుత్తు కత్తిరించుకున్నారు. సదాశర్వనా ఆంగ్లం లోనే మాట్లాడుతారు. ఆంధ్రలోనూ ఆంగ్ల నవలాకారుడు ఓడ్ హవున్ రచనలలో పాత్రలధోరణిలో మాట్లాడేవారు. దివాన్ నాయించడంలో, థాల్ రూమ్ డాన్స్ చేయడంలో ఆరి తేరారు.

ఇట్లామటివారి ధ్య చిహ్న కుని నీత నానా అవస్థా పడింది. వాళ్ళ మొదట ఏదో ఇంగ్లీషులో అడిగేవాళ్ళు. నీత ఏమీ అర్థంకాక తల్లిబోయి

చూస్తుంటే కష్టపడి అదేవిషయం తమిళంలో చెప్పేవాళ్లు. వాళ్లు ఇంగ్లీషు వారివలె ఉచ్చరించడంలో సీతకు వచ్చిన కొద్దిపాటి ఇంగ్లీషు బొత్తిగా పనికిరాకుండా పోయింది. అంతేత ఆమె చాల ఇరకాటంలో పడింది.

సీతకన్నరాఘవన్ తో వాళ్ళిద్దరూ సన్నిహితంగా మెలగారు. అతడూ వాళ్ళతో చాల సరదాగా మాట్లాడాడు. అతడికబుర్లకు, చట్టరీతులకు వాళ్ళు పకపక నవ్వారు. ఇవన్నీచూచి సీతకు ఆనందమైనా కోపంగాని అనిపించలేదు. వాళ్లు అందగత్తెలుకానో, లేక వాళ్ళిద్దరూ రాఘవన్ కు ఎటువంటి గౌరవమూ లేదనో—ఏమోమరి ?

భారతదేశంలోని స్వదేశ సంస్థానాల ముఖ్య పట్టణాలలో రజనీపూర్ చాల అందమైనది. మరుసటి శోజంతా రాఘవనూ సీతా అందమైన ఆ పూరి దృశ్యాలు చూస్తూ గడిపారు. మహారాజావారి పాత అంతఃపురం, వసంతోత్సవ మందిరం, జంతుప్రదర్శనశాల, కాస్త దూరంగా వున్న పాత కోట శిథిలాలు - అన్నీ చూశారు. కాని ఏ ఒక్కచోటకూడా రాఘవన్ పట్టుమని పదినిముషాలు ప్రశాంతంగా నిలవలేదు. సీతకూడా అందు కనుగుణంగానే చక చక అన్నీ చూచేసి అతడి వెంట నడిచింది.

దివాన్ గారింటికి సాయంకాలం తిరిగివస్తుండగా సీత—“వాళ్ళిద్దరూ ఇవాళ్ళెలా కనపడలేదు” అంది.

“అవును—అదే నేనూ అనుకుంటున్నాను. టెలిఫోన్ చేస్తానన్నారు, చేయలేదు” అన్నాడు రాఘవన్.

మరునిముషం రాఘవన్ కాదు డ్రైవర్ తో : “కే—” అనడం వాడు హఠాత్తుగా బ్రేకేజేసి కారాపడం, సీత ఉలిక్కి పడడం అన్నీ వెనవ్వంటే జరిగాయి. ఏమిటో అని చూస్తే ప్రక్కన ఒక ఇంటిముందు ఆగివున్న టాంగా నుండి తొరిణి, నిరుపమ దిగుతూ వుండడం కనుపించింది.

రాఘవన్ తొరిణిని చూచి—‘ఇట్లా మోంంచేలా లేమిటి?’ అన్నాడు కోపంగా.

“మోసమేమంది ? మీతో వస్తే వాగ్వాదాలతో సరిపోయింది; ఏదీ ప్రకారంగా చూడడానికి వుండదు. అందుకని మా అంతటమే మే వెళ్ళి అన్నీ చూచి వచ్చాం.” అంది తాణి.

“రేపుకూడా ఇలాగే చేద్దామనుకుంటున్నారా ?”

“రేపు చెలువు చూడడానికయితే మేమూ వస్తాము. ఇక్కడకువచ్చి మమ్మల్ని పిలుచుకుని వెళ్ళగలరా?” అని అడిగింది తాణి.

“అలాగే పిలుచుకుని వెళ్తాము. గాని ఇవారలా చేయకండి; నాకు చాలకోపం రాగలదు.” అన్నాడు రాఘవన్.

అవ్వాలెల్లా రాఘవన్ ఎందుకంత నిలకడ లేకుండా వున్నాడో అర్థమయింది సీతకు. ఆరాత్రి ఆమె అర ఘంటకన్న ఎక్కువ సేపు నిద్రపోలేదు. మరుసటి రోజుదయం నిద్ర లేచేసరికి తలపోటు ప్రారంభమైంది.

“నేనివ్వాలి చెలువు చూడడానికి రాను...తిన్నగా ఢిల్లీ వెళ్ళిపోదామని వుంది.” అంది సీత.

ఆ మధ్యాహ్నం రాఘవన్ అడిగాడు!” నిజంగానే తలపోటుగా వుందా?”

“అంటే అబద్ధపు తలపోటనా, ఏమిటి మీ వుద్దేశం ?” అంది సీత.

“అయితే నేను వెళ్ళి వస్తాను.”

“వెళ్లక తప్పదా?”

“తప్పదు. అనుకున్న దానిని నీ తలనొప్పికోసం మార్చడం పడదు.”

సీతకు ఏమిట ఆక్రోశము ముంచుకొచ్చాయి. కాని అప్పుడు రాఘవన్ తగాదా పెట్టుకుని ఏమిలాభంలేదని ఆమెకు తెలుసు.

“అడజన్మ ఎత్తాక తలనొప్పి అని చెప్పి మాత్రం లాభం ఏమిటి ? ఇక్కడ ఒంటరిగా చావడం కంటే మీతోబాటే వచ్చి చావడం మేలు.” అంది సీత.

“ఆ చచ్చేదో త్వరగా చావడం మంచిది; కానివ్వు మరి” అన్నాడు రాఘవన్.

కారక్కాకూడా ఇద్దరూ మౌనంగా వున్నారు. సీత మాటిమాటికి చీలి నుడ్డతో కళ్ళకుడుచుకుంటుంది.

తారిణి నిరుపమల మకాముకు తచ్చి అగింది కారు. నిరుపమ మేడమీద నుండి తొంగిచూచి—“కాస్సేపు లోపలికివచ్చి కూర్చోండి తారిణి బయలుదేర దానికింకో పదినిముషాలు పడుతుంది.” అంది.

“నేను కారులోనే వుంటాను. మీరు వెళ్ళండి. ఎపుడయినా నేను బయలుదేరడం ఒక నిమిషం ఆలస్య మయితే ధూంధూం అంటారే, మరి ఇప్పుడో?” అంది సీత.

“పిచ్చి పిచ్చిగా వాగకు, సరేనా ?” అని కోపంగా అని రాఘవన్ కారు దిగి ఆ ఇంట్లోకి వెళ్ళాడు.

కారులో కూచున్న ప్రతి నిమిషమూ ఒక యుగమనిపించింది సీతకు. అట్లాంటి ఎన్నో యుగాలతర్వాత గలగలమని నవ్వు వినిపించింది. కారు బయటికి తలపెట్టి చూచింది సీత. క్రింది అంతస్తు కిటికీలోంచి వినిపించ సాగింది ఆనవ్వు. ఇంకేమీ కనిపించలేదు కాస్సేపు. తటాలున ఒక దృశ్యం కనుపించింది. రాఘవన్ చేతిలో కవర్ తో తారిణికిద్దామని ఆమె దగ్గరకు వెళ్ళాడు. ఆమె దానిని తీసుకొన నిరాకరించింది. రాఘవన్ చటుక్కున ఆమెచేయి పట్టుకుని ఆకవర్ నివ్వ యత్నించాడు. దానిని తీసుకోకుండా అతడి పట్టునుండి విడిపించుకుని పరుగెత్తింది తారిణి. రాఘవన్ ఆమె వెంట పరుగెత్తాడు.

అరనిముషంలో జరిగిన ఈ దృశ్యమంతా సీత మనోఫలకంమీద ముద్రిత మయింది. కొంతసేపు ఆలోచనా శక్తినే కోల్పోయి కూచుండి పోయింది. తర్వాత శరీరమంతా కోపంతో కంపించింది.

కాస్సేపటికి రాఘవనూ తారిణి వచ్చారు. ఆవెనకాలే నిరుపమ వస్తుంది కాబోలు ననుకుంది సీత, కాని ఆమె రాకుండానే కారు బయలు దేరడం చూచి ఆశ్చర్యపడింది.

నీలాకాశం నుండి ఒక ముక్క నేలను రాలినట్లుంది రిజర్వూర్ చెరువు. దానికిరువైపులా రక్షక శ్రేణుల్లా కొండలు నిలచివున్నాయి. మిగిలిన రెండు వైపులా ఇమపచ్చగా చెల్లూ చేమలూ పరచుకుని వున్నాయి.

తెల్లగా సాలవలె వున్న కొంగలు వేలకొలది సంఖ్యలో ఆ చెరువు నీటి మీదుగా ఎగిలిపోతుండగా చూడడం ఒక అపూర్వమైన అనుభూతి.

ఆ చెరువు గట్టిన సీత, రాఘవన్, తారణి కాయమండి దిశగా.

“అహ! ఎంతందంగా వుంది! నేను ఎన్నో ప్రకృతి దృశ్యాలను చూచానుగాని ఇంత మనోహరమైన దృశ్యం ఎక్కడా చూడలేదు.” అంది తారణి.

“అందుకే మీ ఇద్దరినీ నచ్చజెప్పి మరీ తీసుకు వచ్చాను. జగత్పూర్ణి విద్ధి చెందిన స్విట్జర్లాండ్ సరసులు దీని కాలిగోటికి సరికావు. ఎట్లాంటి చోటికి మిమ్మల్ని తీసుకురావడానికి నా తలప్రాణం తోకకు వచ్చింది” అన్నాడు రాఘవన్.

సీత మాట్లాడకుండా చెరువువే చూస్తూంది, అయితే ఆమెకండ్లు ఆ నీటిని చూస్తూన్నాయేగాని మనకు ఎక్కడో సంచరిస్తూంది. ఆ నీటిమీదుగా వచ్చిన చల్లటిగాలి ఆమె శరీరాన్ని అగ్ని జ్వాలవలె తాకింది. ఆమె విసవిస నడిచి వెళ్ళడం గమనించి తారణి రాఘవన్ తో “మీ భార్య ఏవోలా వున్నారు. కేవలం తిలనొప్పేకాదు. మనసుకూడా బాగులేనట్లుంది—” అంది.

“ఎట్లా చేస్తుందని తెలిస్తే అసలు పిలుచుకుని వచ్చి వుండేవాడినే కాదు.”

(స్త్రీ) చునసు లోనుకోలేరు మీరు. ఆమెకు మీతో ఏకాంతంగా రావాలని, తిరగాలని వుంది.”

“ఆమెతో ఒంటరిగా వస్తే అయినట్టే... నామాట తన బుర్రకెక్కడు; తనమాట నా చెవికెక్కడు—” అన్నాడు రాఘవన్.

“ఆ తప్పు ఎవరిది? ఆమెను బాగా చదివించి మీస్థాయికి ఎదగనివ్వాలి. లేకపోతే మీకు సాటి అయిన చదువులు చదవని దానిని మీరు సెల్లాడి వుండరాదు. ఆ తప్పు అప్పుడు చేసి ఇప్పుడిట్లా మాట్లాడితే ఏం లాభం?”

“తప్పు నాదికాదు తాటి! మీది!”

“చాలా బాగుం! ఇట్లాగప్పుడూ మాట్లాడకండి. మీ అవిడ వున్న చోటికి కళ్ళాం రండి, లేకపోతే ఆమె ‘బాధ’ ఎక్కువగలదు.”

“అయితే కానీ, నాకేం చింతలేదు.” అన్నాడు రాఘవన్ అయినా తాటి నడవడం చూచి ఆమె వెనకాలే నడిచాడు. ఇద్దరూ వెళ్ళి చెరువు గట్టున వున్న సీత ప్రక్కన కూర్చున్నారు.

చెలువు గట్టు దగ్గర పడవలులేవు. చెలువులో తేలి యీదుతూ వెళ్తున్నాయి కొన్ని పడవలు. అవి చెలువు నడుమ, పండ్ల తోటలు నిండిన చిన్న ద్వీపం వైపు వెళ్తున్నాయి. ఆ తోటల మధ్య ఒక మేడ కనుపిస్తోంది.

“ఆ మేడ ఎవరిది?” అని అడిగింది తాటి.

“అని రజనీపూర్ రాజుగారిది. చచ్చి స్వర్గానవున్న పెద్ద రాజుగారు ఆప్పుడప్పుడు అక్కడే నివసించేవారు. వారి కేళీవిలాసాలన్నీ అక్కడే జరిగేవిట. మీకు తెలుసో తెలియదో అయిదారేళ్ళముందు పత్రికలనిండా ఒక వార్త పతాక కిరీకలతో కనబడేది—అది ఈ పెద్దరాజుగారిని హత్య చేయాలని బొంబాయిలో ఒక స్త్రీ చేపిన ప్రయత్నం. కాని ఆ ప్రయత్నం ఫలించలేదు. ఆ స్త్రీకి రెండేళ్ల కఠిన కారాగారా వాస శిక్ష విధించారు. పోతే రాజుగారు త్రాగుడువల్ల ఆరోగ్యం చెడి రెండేళ్ల క్రింద చచ్చారు.” అన్నాడు రాఘవన్.

మొదటి అశ్రద్ధగా వుండిన సీత, బొంబాయిలో రజనీపూర్ రాజువారి హత్య ప్రయత్నం గురించి వినగానే, వారి సంభాషణ ఆసక్తిగా విన సాగింది. “బొంబాయిలో ఈ రాజుగారిని చంపడానికి యత్నించిన స్త్రీ ఎవరు?” అని అడిగింది.

“ఓహో, నువ్వు వింటున్నావన్నమాట... ఆ స్త్రీ ఎవరో తెలియదు. కొండరామె ముస్లిము స్త్రీ అన్నారు; కొందరు హిందు వన్నారు. ఎవరయితే నేమి, మహా ఘాతకురాలయి వుండాలి. లేకపోతే పట్టపగలే నా త్యాగ ప్రయత్నానికి తలపెడుతుందా?” అన్నాడు రాఘవన్.

“మగవాళ్లేమి ఘోరాలు చేసినా చెల్లుతుంది; కాని వాటికి ప్రతికారంగా కూడా ఆడవాళ్ళేమీ చేయరాదన్నమాట?” అంది సీత.

“ఏమిటేమిటి! హంతకురాలిని వెనకేసుకొస్తున్నావే— ఇదెక్కడ తీర్చుకున్నావు?” అని అడిగాడు రాఘవన్.

మధ్యలో అడ్డొచ్చి తారిణి “ఆ తర్వాత ఆ స్త్రీ ఏమయిందో తెలుసా?” అని అడిగింది. ఇంతసేపు మానం దాల్చిన ఆమె స్వరం వింతగా మారింది. అంతకు ముందు సీత స్వరం వణికినట్లు ఇప్పుడు తారిణి స్వరమూ వణికింది. ఇదేదీ గమనించని రాఘవన్—“ఏం ఖర్మ. ఎక్కడ ఏమి ఘోరాలు చేస్తున్నదో ఎవరికి తెలుసు? దానిని గురించి మనకెందుకు దిగులు—” అన్నాడు. పడవ ఒకటి ఒడ్డును చేరింది. అందులోంచి యాత్రికులు దిగారు.

“దీనిని మాట్లాడుకుందామా? చెలువుమీద తిరిగివద్దామా?” అని అడిగాడు రాఘవన్.

తారిణి చెప్పింది. “నేను సిద్ధమే, మీ ఆవిడే మంటారో?”

“తనూ వస్తుంది లెండి. రావడం ఇప్పంతేక పోతే ఇక్కడే కూచుని వుంటుంది. మనిద్దరం వెళ్లొద్దాం.” అని రాఘవన్ పడవవాడితో మాట్లాడి రావడానికి వెళ్లాడు.

*

*

*

రాఘవన్ వెళ్లాక తారిణి సీతను చూచి “సీతా! నీమెడలో రత్నహారం ఎక్కడిది?” అని అడిగింది.

“మా అమ్మ నాకిచ్చింది. నువ్వెందుకడుగుతున్నావు? దానిని నేను ఎక్కడయినా దొంగలించానని అనుమానమా?” అంది సీత.

“ఎందుకంత కటువుగా మాటాడుతావు? చాలా అందంగా వుంది కదా, ఎక్కడ చేయించావు అని అడిగానంతే, ఎందుకంత కోపం?”

“నాకేమీ కోపం లేదే.”

18

పడవ కుదుర్చుకుని వచ్చాడు రాఘవన్.

ముగ్గురూ పడవ నెక్కారు. పడవ కదలసాగింది.

కాసేపటికి వున్నట్లుండి ఆకాశం నిండా కారు మేఘాలు క్రమ్మ కున్నాయి. గాలి పెద్దగా వీచ సాగింది. ఇది ఎవరూ గమనించలేదు.

చెరువు ఒడ్డున వారు కూర్చుని వుండగా నీటిమీద చిన్న చిన్న అలలు కదలుతూన్నాయి. ఇప్పుడు గాలివేగానికి ఆ అలలు అడుగెత్తుకులేచి పడు తున్నాయి. అక్కడక్కడ అలల కోసలందు వెండి నురుగు కనపడసాగింది. అలల హోరు నెమ్మదిగా హెచ్చ సాగింది.

ఒడ్డునుండి చెరువు నడుమనున్న ద్వీపం వైపు పడవ పోసాగింది. కొంత దూరం వెళ్ళేసరికి గాలి వేగం ఇంకా హెచ్చింది. అలలు చెలరేగి నురుగులు కక్కుతూ గజం ఎత్తున ఎగిరిపడ సాగాయి. అలల హోరుతో చెవులు గింగురుమంటున్నాయి. పడవ ఇటూ అటూ ఊగిసలాడ నారం భించింది.

పడవవాడు తన భాషలో ఏదో చెప్పాడు.

సీత నాలుగు వైపుల చిత్తర చూపులు చూచింది. ఉన్నట్లుండి “అయ్యో! అమ్మా! నాకు భయం వేస్తోందే!” అని ఏడవ సాగింది.

రాఘవన్ కటువుగా—“సీతా! ఇదేమి బుద్ధిలేని తనం! ఏడుపు మాను తావా లేవా?” అన్నాడు.

సీత ఆవేశం పెంచింది. “అయ్యో! అమ్మా! నువ్వన్నదంతా నిజం కానున్నదే! నేను అలల్లో మునిగి చచ్చిపోతున్నానే—” అని కేకలు కేయసాగింది.

ఎదురుచూడని ఈ పరిణామం రాఘవన్ ను కలచివేసింది. ఏమిచేయాలో పాలుపోని అయోమయంలో పడ్డాడు అతడు. తారినీ చూచి ‘మీరు కాస్త బుజ్జించండి’ అన్నాడు రాఘవన్. “మిస్టర్ రాఘవన్! బుజ్జించి క్రయోజనంలేదు. మీ భార్యకు ‘హిస్తీరియా’ వున్నట్లుంది. పడవవాడితో కడవను ఒడుకు మల్లించమని చెప్పండి” అంది తారినీ.

రాఘవన్ పడవవాడికి గట్టిగా అరిచి చెప్పాడు. వాడు ‘కుభ్ డర్ నహీసాబ్!’ అన్నాడు.

“పడవవాడు వెనక్కి పోదండీ, పోడు! వాడి కెవ్వరో నూరిపోశారు!” అని చెప్పి వెక్కి వెక్కి ఏడవసాగింది సీత.

“పిచ్చి పిచ్చిగా వాగకు సీతా! నోరు మూసుకో—” అని రాఘవన్ పడవవాడితో—“వెనక్కు మల్లించు! మల్లిస్తావా, లేదా” అన్నాడు గట్టిగా.

“ఠీక్ సాబ్, ఠీక్!” అన్నాడు వాడు.

సీత ఏడుపు ఎక్కువయింది. మధ్య మధ్య—“అమ్మా! నువ్వు చెప్పింది నిజమయిందమ్మా!” అని కేకలు పెడుతూంది. ఆమె చేతులు కణుకు తున్నాయి.

ఇది చూచి తారినీ “మిస్టర్ రాఘవన్! ‘హిస్తీరియా’ అధిక మవు తూంది. మీరుకూడా ప్రక్కనవచ్చి కూర్చుని చేయి పట్టుకోండి.” అని చెప్పి సీత చేతిని గట్టిగా పట్టుకుంది.

తారినీ పట్టుకున్న చేతిని బలంగా విదిలించుకుని ఒక్క గంతుగంతి లేచి నిల్చింది సీత. పడవ విపరీతంగా కదలుతూంది.

రాఘవన్ లేచి సీతవైపు వద్దామని ఒకడుగు వేశాడు. ఆ సమయాన ఒక పెద్ద ఆలవచ్చి పడవను ఢీకొంది. పడవ తలక్రిందులయి పోయిందేమో నన్నంతగా ఇటూ అటూ ఊగిసలాడింది.

రాఘవన్ తడబడి పడవలోనే పడ్డాడు.

సీత 'కావ'మని అరుస్తూ నీటిలో పడింది.

"అయ్యో, భగవాన్!" అని అరిచింది తారిణి.

పడవవాడు తన భాషలో ఏదో అరుస్తున్నాడు.

మునిగి పోబోతున్నట్లున్న పడవ పైకి లేచింది.

నీటిలో మునిగిన సీత పైకి కనబడుతూ మునుగుతూ వుంది.

సీత ఒకసారి నీటినుండి తల పైకెత్తి 'అమ్మా!' అని అరిచింది. ఆ కేక ఆ అలలహోరునుమించి ధ్వనించింది. తారిణి రాఘవన్‌ల మనసుల నా కేక ఈటివలె గుచ్చింది.

రాఘవన్ అంశరంగంలో ఒక భయంకరమైన ఆలోచన మెరిసింది.

"ఇదే విధి నిర్ణయం కాబోలు! సీత మరణిస్తే?...!" ఆపైన ఆలోచనకు తానివ్వకుండా "పడవవాడా! ఒరేయ్ పడవవాడా!" అని అరిచాడు.

మునిగిపోతున్న మనిషి ప్రక్కగా పడవను తీసుకు వెళ్ళమని చెబుదా మనుకున్నాడు. ఈలోగా తారిణి పడవనుండి నీటిలోకి దూకి సీత మునిగి పోతున్న చోటువైపు అతి లాఘవంగా ఈడుకుంటూ వెళ్తుంది!

'హోరు'మని పెద్దగా చప్పుడు వినబడుతుంది.

కొంత సేపుదాక ఆ ధ్వని తప్ప ఇంకేదీ వినబడలేదు. వేరే స్మృతి ఏదీ లేదు. ఏమిటాధ్వని అని ఆలోచించింది సీత. చాలసేపు అదే ఆలోచన. చటుక్కున గుర్తుకొచ్చింది.

అమ్మ మాటిమాటికి హెచ్చరిస్తూ వచ్చిన అలల హోరు కాబోలు! అవును, ఆహోరే! చెవులు మూసుకు పోయేలా వినపడుతుంది.

నీటిపైగా వున్నప్పుడు ఇంత చప్పుడు లేదే! నీటి లోపల ఇంత ఎక్కువగా వుండే! అని అనుకున్నది—గుర్తుకొచ్చింది సీతకు. ఆ తర్వాత—

‘సరే, ఇక చావడం భాయం! అని అనుకోవడమూ, ‘అమ్మా! నీ మాట వినకపోతిన్నే, అని దుఃఖించడమూ గుర్తుకొచ్చాయి. అటు తర్వాత, చేతి కేదో తగిలింది. ఆ తగిలింది ఒక చేయేనని తెలిసింది. ఆపత్కలంలలో తన్ను వచ్చి కాపాడతానని చెప్పిన తన అమ్మే అయివుండాలి... ఇట్లా పరిపరివిధాల ఆలోచించడ మంతా ఇప్పుడు గుర్తుకు వచ్చింది. కాని కళ్ళు తెరుద్దామంటే కదరలేదు! ఎంత ప్రయత్నించినా కనురెప్పలు పైకి లేవడం లేదు...!

ఏదో గొంతులు వినపడుతున్నాయే, ఏమిటవి, ఎవరిగొంతువి? ఎవరు ఏమంటున్నారో? ఈ పాడు అలల ఘోష తగ్గి తే బాగుండును.

“మీ ఆవిడకు స్పృహ వస్తోంది. కాస్సేపట్లో కళ్ళు తెరుస్తుంది.”

“నీత ఇవారే పునర్జన్మ ఎత్తింది. నీవల్లానే బ్రతికి బయటపడింది. నువ్వే ఆమెకు రెండవ తల్లివి!”

“నీతకు నేను తల్లినయితే మీరు నాకు అల్లుడవుతారు. బలే మంచి అల్లుడే!...నీతకు తెలివి వస్తోంది. ఆమెను తొందరగా మీ ఒడిలోకి తీసుకోండి. ఆమెకు స్పృహ వచ్చేసరికి తాను నా ఒడిలో పడుకుని వున్నట్లు, మీ బట్టలు పొడిపొడిగా వున్నట్లు చూస్తే ఎన్నటికీ మిమ్మల్ని తీసుకుపోతారు.”

“నీకు తెలియదు తారణీ నీకు తెలియదు. మా వైపు ఆడవారి క్షమా గుణం ఎంతటిదో నీకు తెలియదు!”

*

*

*

పై సంభాషణ వివరాలు అన్నీ నీత మనసుకు అందలేదు. కాని వాటి నుండి తాను మునగడానికి మందర జరిగిందంతా జాపకం వచ్చింది. చెరువులో పడి కొట్టుకుంటున్న తన్ను రక్షించింది తారణీ అని తెలుసుకుంది. తానప్పుడు తారణీ ఒడిలో పడుకుని వున్నానని తెలుసుకుంది. ‘క్షమాగుణం’ గురించి రాఘవన్ చెబుతుండగా తారణీ తన్ను అతి నాజాకుగా ఎత్తి రాఘవన్ ఒడిలో పడుకో బెట్టడం తెలుసుకుందామే.

“నీతా! నీతా!” అని పిలుస్తూ ఆమె కనురెప్పలు స్పృశించాడు రాఘవన్. వెంటనే కళ్ళు తెరుచుకున్నాయి.

“ నీతా ! నేనెవరో తెలుస్తూందా? బాగా చూచి చెప్పు !”

బలహీనమయిన స్వరంతో నీత “తెలియకేమి, తమరు మిస్టర్ సౌందర రాఘవన్ ఎం.ఏ.” అంది.

“ భేష్... అదిగో నీ ఎదుటవున్నది ఎవరో చెప్పు చూద్దాం.”

“ నా అమ్మను నాకు తెలియదా ?”

ఇది విని రాఘవన్ అదిరి పడ్డాడు. తానూ తారిణీ కాస్సేపు ముందు మాట్లాడుకున్నది ఈమె విన్నదా, లేక మతి చెడిందా?

తటాలున రాఘవన్ ఒడిలోనుండి లేచి కూర్చుంది నీత. ఆమె ఏమి చేయనున్నదోనని వాల్చిద్దరూ ఊహించేలోగా నీత తారిణీకి నమస్కారంచేసి, ఆమె చేతులను పట్టుకుంది. “మీరు నా ప్రాణాన్ని కాపాడారు. ఈ క్రొత్త జన్మలో మీరే నాకు తల్లి!” అంది.

* * * * *

నీత మనసున ఎన్నడూ లేని ఆనందం పొంది పొరుగుతూంది. ఆ ఆనందం అణువణువున విద్యుత్తై ప్రవహిస్తూంది. తాను సాక్షాత్తు యమ ధర్మరాజు చేతులనుండి తప్పించుకుని వచ్చిన విషయం ఆమె ఎరుగును. ఇంకాస్త వుంటే ప్రాణం పోయి వుండేది. ఆ ఎదుటవున్న చెరువు, ఆనీరు, ఆ పచ్చనిచెట్లు ఆ తెల్లని కొంగలు అన్నీ నిజమే! రాఘవన్ ఒడిలో తాను పడుకుని వుండ, డమూ నిజమే. ఢిల్లీలో అత్తగారివద్ద వదిలి వచ్చిన తన గారాలపట్టి నిజమే. ఆహా! ఈ లోకం ఎంత ఆనందమయమైనది! ప్రాణంతో వుండడం ఎంత సుఖమైన విషయం! ఇటువంటి జీవితాన్ని దుఃఖమయం చేసుకొనడంకన్న తెలివి తక్కువతనం మరొకటి వుంటుందా?

వాళ్ళ ముగ్గురూ ఆ రాత్రి దివాన్ గారింటికి చేరేసరికి దివాన్ గారు వెనక్కు వచ్చి వున్నారు. చెటువులో జరిగిన దానిని ఆయన, ఆయన కుమార్తెలూ చాల కలతచెందారు. తారిణీ ధైర్యాన్ని ప్రశంసించారు. దివాన్ గారికి తారిణీ నచ్చింది. ఆమె, ఆమె స్నేహితురాలు తక్షణం తమ ఇంటికి

వచ్చేయాలని, రెండు రోజులుండాలని ఆయన అన్నారు. ఆయన కూతుళ్ళూ అదే అన్నారు. సీతకూడా బలవంతం చేసింది.

కనుక సీత, తారిణి దివాన్ ఇంటికి వచ్చి చేరారు. ఆ తర్వాత రెండు రోజులపాటు దివాన్ గారింటినిండా సందడి. ఆ రెండ్రోజులలో సీతా, తారిణి ఆత్యంతం సన్నిహితులయ్యారు.

రాఘవన్ చాల సంతోషించాడు. సీత మానసులోని అనుమానం పూర్తిగా తొలగి పోయినట్లనిపించింది.

ధీల్లీ - వెళ్ళడానికి ముందురోజు తారిణి సీతా ఒంటరిగా వున్నప్పుడు -
“సీతా! ఆరోజు నేనొక విషయం అడిగితే నువ్వు సరిగా జవాబు చెప్పలేదు. నీ కంతాన ధరించిన ఆ రత్నహారం గురించి ఇప్పుడయినా చెబుతావా?” అని అడిగింది తారిణి.

“నేనే చెబుదా మనుకుంటున్నాను. ఈ వూరికి వచ్చినప్పటినుండి అదే గుర్తు కొన్నాంది.”

“అదేవిటి, ఈ వూరికీ నీ రత్నహారానికీ సంబంధం ఏమిటి?”

“ప్రత్యక్షంగా ఏమీ సంబంధం లేదు కాని ఒకదాని వెంట ఒకటిగా గుర్తుకొస్తున్నాయి. చెబుతా విను.”

అని, సీత తనకు రత్నహారం లభించిన కథను చెప్పసాగింది. తన తల్లి జబ్బున పడివుండగా, ఒక స్త్రీవచ్చి రత్నహారాన్ని రెండువేల రూపాయలనూ ఇచ్చి తన పెళ్ళికోసం ఇచ్చానని చెప్పడమూ, కత్తిని మరిచిపోయి వానికోసం పెనక్కు రావడమూ, అప్పుడు తన్ను ఆలింగనం చేసుకుని ముద్దు పెట్టుకోవడమూ—అన్నీ చెప్పింది సీత. ఆ తర్వాత తాను అమ్మా కట్టా వయ్యర్ గ్రామానికని బయలుదేరినప్పుడు పత్రికలో వచ్చిన వార్తను చదవగానే తనకు కలిగిన సందేహం గురించి చెప్పింది.

“అక్కా! బొంబాయిలో రజనీపూర్ రాజాగారిని చంపడానికి ప్రయత్నించిన స్త్రీయే నాకీ రత్నహారం ఇచ్చిందన్న అనుమానం నాకప్పుడే కలిగింది. ఈ వూరికి వచ్చినప్పటినుండి ఆమె పదేపదే గుర్తు కొన్నాంది. దానికి

తోడు ఈయనా చెరువుగట్టు దగ్గర ఆ డొసెత్తారు. అక్కా! దీనినిగురించి నీకేమనిపిస్తూంది?” అంది సీత.

“నీ అనుమానం నిజం కావచ్చు. కాని నువ్వు ఇదంతా ఎవరికీ చెప్పకుండా వుండడమే మంచిది. మీ ఆయనకికన్నీ చెప్పావా?”

“లేదు. చెప్పినా వినిించుకోరుగా...” అంది సీత.

“మీ అమ్మ ఇచ్చిన స్త్రీ ధనాన్ని జాగ్రత్తగా కాపాడుకో!— అన్నట్లు మీ అమ్మ పేరేవిటి?” సీత అమ్మా నాన్నల పేర్లు తెలుసుకుంది తారణి. “మీనాన్న ఇప్పుడెక్కడ వున్నారు? ఆయన ఎపుడయినా నిన్ను వచ్చి చూస్తుంటాడా” అని అడిగింది.

“అమ్మ చనిపోయింది. నాన్న వచ్చి నన్ను చూచిచాలరోజులయింది. ఆయన బ్రతికే వున్నారో లేదో కూడా తెలియదు. దేవపట్నంలో మా మామకూతురు, నానెచ్చెలి లలిత వుంది, ఇప్పుడు నువ్వు దొరికావు. మీరిద్దరు తప్ప ఈ ప్రపంచంలో నాకు కావలసిన నాళ్ళే లేరు.”

కాస్తేపూర్కుండి, తారణి అడిగింది. “సీతా! రత్నహారం ఇచ్చిన ఆ స్త్రీ ఎవరని మీ అమ్మ చెప్పలేదా?”

“లేదు. బహుశ అమ్మకే తెలిసి వుండదు. తెలిసినా నాకు చెప్పలేదు.”

“సీతా! ఆ స్త్రీని మళ్ళీ ఎప్పుడూ చూడలేదా?”

“ఒక్కసారి చూశాను.”

“ఎక్కడ? ఎప్పుడు?”

తాను ఢిల్లీలో ఒక రోజు భర్తతో వ్యాహ్యలికీ వెళ్ళి వస్తుండగా సాయంకాలం వేళ వేత కత్తి ధరించిన ఆ స్త్రీ కనబడడం—చెప్పింది సీత.

“అరేరే! ఆమెను చూడాలని ఎంతో ప్రయత్నిస్తున్నాను నేను. కాని నాకు కవపడనేలేదు.”

“అట్లాగా అక్కా? నువ్వు ఆమె కోసం ఎందుకు వెతకాలి? నీకు ఆమెను తెలుసా?”

“తెలుసు నీతా!”

“ఎట్లా తెలుసు?”

“ఆమె నాతల్లి!”

ఆశ్చర్య సముద్రంలో మునిగింది నీత. తారిణిని తడేకంగా చూచింది. “ఇప్పుడు నిజం తెలుస్తోంది. నీ ముఖవళికలు! సరిచితమైనట్లు, ఇంతకు ముందెక్కడో చూచినట్లు అనిపించేది. ఇప్పుడు కారణం తెలిసింది.”

“నీతా! నీ ఊహ సరికాదు. ఆమె నా స్వంత తల్లికాదు, నన్ను పెంచినతల్లి - నా అసలు తల్లిదండ్రు లెవరో నాకీ వాటికీ తెలియదు. ఆమాట తెలుసుకోవాలనే నేను రజియాబేగం కోసం వెతుకుతున్నాను.”

“ఆమె పేరు రజియాబేగమా? ఆమె ముస్లిమ్ అన్నమాట!”

“అవును. నన్ను పెంచింది ముస్లిము స్త్రీయే! నాల్గేళ్ళక్రితం నేను చీహార్ భూకంప బాధితులకు సేవ చేయడానికవి వెళ్ళివున్నప్పుడు రజియాబేగం రజినీపూర్ రాజును హత్య చేయడానికి యత్నించి రెండేళ్ళ కారాగార శిక్షకు పాత్రురాలయింది. చెరసాలనుండి విడుదలయినాక, ఎంత ప్రయత్నించినా ఆమె నాకంట పడలేదు. నీతా! నేనెంత దురదృష్టవంతుకాలినో చూశావా?” కన్నీరొలుకుతుండగా నీత “అక్కా! ఆమె నా కీసారి కనబడితే నీకు తెలియబుస్తాను.” అంది.

“అంతేకాదు, నేనామెను తప్పక చూడాలని చెప్పి. చూడలేకపోతే నేను చచ్చిపోదలచుకున్నాననీ చెప్పి!”

‘అలాటి మాటలనకు! నా ఆశలంతా నీ మీదే వున్నాయి! అంది నీత.

19

“నా ప్రాణానికి ప్రాణమైన నీతకు,

అలిత రాయడం. మీ ఆగ్రా యాత్ర వివరాలు చదివి చాల సంతోషం కలిగింది. అవన్నీ చదువుతుంటే నేనూ మీతో పాటే అవన్నీ చూస్తున్నట్లే అనిపించింది. ఈయనతో మనమూ వెళ్ళి తాజ్ మహలు ఆవీ చూచివద్దామా?” అంటే—“మన తమిళనాడులో చూడవలసిన వెన్నో వున్నాయి. తంజావూర్, మహాబలిపురంవంటి వాటినింకా చూడలేదు. ఇంక తాజ్ మహల్ చూడలేదనే చింత ఎందుకు?” అని కొట్టి పారేశారు. ఎందుకబ్బా ఈయనతో చెప్పాం అనిపించింది. నామాటలు విన్నమా అత్తగారు “అమ్మా! ఏదో కాశీరామేశ్వరం వెళ్ళాలని అనుకోవడం కద్దు. ఏదో నాలుగు పుణ్య స్థలాలను చూస్తే ఆవేశ్చేచోట పుణ్యమయినా కలుగుతుంది. తురకరాజులు కట్టుకున్న సమాధులు చూడాలని ఎవరన్నా ఎగబడతారా ఏం విపరిత బుద్ధులమ్మా ఈ కాలం ఆడ పిల్లలవి...” అని ఒక రోజు రోజంతా నాకు హితబోధ చేశారు.

మా ఎదురింట్లో కకీలు దామోదరం పిళ్ళేగారని వున్నారు. మా మామగారు ఆయనా స్నేహితులు. పెళ్ళేగారబ్బాయి అమర్ నాథూ మా నాడూ మిత్రులు. మన సూర్యా వుండగా వీళ్ళు ముగ్గురూ కలిసి చదువుకునే వాళ్ళట. అమర్ నాథ్ కు రెండేళ్ళ క్రింద పెళ్ళయింది. పిల్లతండ్రి డిప్టీ కలెక్టరట. పిల్లబాగా చదువుకున్నదికాని బొత్తిగా గర్వం లేదు. పెళ్ళిలోనే మాకిద్దరికీ స్నేహం కుదిరింది. ఒక ఏడాదికి ముందు ఆమె ఈవూరు వచ్చిన పుటిసుండి మా ఇద్దరి స్నేహమూ వృద్ధి చెందింది. మా ఇద్దరి మైత్రీ చూచి మా భర్తలు సంతోషించారు.

కాని అదంతా పాతకథయి పోయింది నీతా! కారణం ఏమిటో తెలుసా? నేను రాజంపేటకు వెళ్ళి వుండగా ఇక్కడ మున్సిపల్ ఎన్నికలు జరిగాయిట. ఆ ఎన్నికలలో ఎదురింటి దామోదరం పిళ్ళేగారూ, మా మామగారి ఇంకో స్నేహితుడయిన రాజారామయ్యరూ నిల్చున్నారట. మా మామ

గారు రాజారామయ్యగారికోసం పనిచేశారట. వీదో ఒక సభలో పిళ్ళైగారినీ
మా మామ “తెల్లవాడితోక నాశ్రయించేవాడు” అన్నారట. అందు
కని దామోదరంపిళ్ళై ఈయనా “బాపనబుద్ధి చూపిస్తున్నాడు” అన్నారట.
దాంతో ఆరంభమైంది తగాదా. చిలికిచిలికి గాలివానయింది; ఇప్పుడు రెండు
కుటుంబాలమధ్య రాకపోకలు లేవు; మాటలు లేవు. ఈ వైరం వల్ల నాకున్న
ఒక్క- స్నేహితురాలూ దూరమయింది. ఆ కాస్త కాలక్షేపమూ పోయింది.
ఇల్లు చెరసాలలా అయింది.

సూర్యా గురించి అనుకుంటే జాలికలుగుతుంది. ఇల్లు విడిచి, ఊరువిడిచి
ధిల్లీ పట్నం వెళ్లి సరయిన తిండికికూడా నోచుకోకుండా ఎన్నీ అవస్థలు పడు
తున్నాడు! చిత్రం విన్నావా! డబ్బు కొంత పంపమని నాకు రాశాడు.
మావారి వడిగి అయినాసరే పంపమన్నాడు. డబ్బుకావాలని ఇంటికి రాయ
డట. ఇంటినుండి డబ్బు వచ్చినా తీసుకోడట. ఇట్లాంటి కుర్రవాడెక్క
డయినా వుంటాడా? అతడిని నాకోసమయినా కాస్త కనిపెట్టి వుండు.

చిరంజీవి వాసంతి కులాసాగా వుండనుకుంటాను. చక్కగా మోట్లా
డుతూ ఆటలాడుతూ వుండనుకుంటాను.

నీ లలిత.”

ఈ వుత్తరాన్ని చదివి సీత గడియారం చూచింది. రాత్రి ఎనిమిదిన్నర
అవుతూంది. ఇంకా ఆయన ఎందుకో రాలేదు! తానూ పాపాయి ఓంటరిగా
వుండగా ఆయన ఇంత ఆలస్యం చేయనేల?

జూన్ నెల మొదట ధిల్లీలో ఉష్ణోగ్రత 110 డిగ్రీలు ఫారన్ హెయ్
టోకు పెరిగింది. పగటివేళ వీధిలోకి వెళ్ళిన వాళ్ళు మలమల మాడిపోతున్నారు.
రాత్రి ఇంటిలో వున్నవారు ఇటుకల అమలో వున్నట్లు మండిపోతున్నారు.
పగలయినా, రాత్రి అయినా గాలి నిప్పులా వీచ సాగింది. ధిల్లీలో వున్న
వైస్రాయి ప్రభుపూ, ఉన్నతోద్యోగులూ సిమ్లాకు వెళ్ళిపోయారు.

సాందరరాఘవన్ సీతతోబాటు సిమ్లావెళ్లాం అనుకున్నాడు. కామా
క్షమ్మ తన ఆకోగ్యానికి సిమ్లా సరిపడదని అనసాగింది. ఈలోగా ఊరినుండి

ఆమె అన్న కొడుక్కు పెళ్లి అని ఉత్తరం వచ్చింది. కామాక్షమ్మలో ఒక నెల శోజాలలో వస్తానని చెప్పి ఊరికి వెళ్లింది.

అనుకోకుండా ఏదో పని రావడంతో సొందర రాఘవన్ సిమ్లాకు వెళ్ల లేకపోయాడు. “నువ్వు వాసంతి పిమ్మా వెళ్ళివస్తారా? ఎందరో స్త్రీలు వెళ్ళి వస్తున్నారు ఒంటరిగా” అని అడిగాడు. “బాగుంది మీరు లేకుండా నాకు సిమ్లా వాసం ఒక్కటే తక్కువ నేను వెళ్లను.” అంది సీత.

అందు చేతనే ఆ సాయంకాలం సీత, వాసంతి ఆ ఇంట్లో ఒంటరిగా వుండడం తట్టించింది. ఎనిమిదిదాక “నాన్నగారెప్పుడొస్తారు” అని అడిగి అడిగి వాసంతి నిద్రపోయింది. అది నిద్రపోయాక ఒంటరి తనం ఇంకా కొట్టవచ్చినట్లునిపించింది సీతకు. అవాళనగా పనిమనిషి రాలేదు.

అవేళ ఆశీసుకు బయలుదేరుతుండగా రాఘవన్ “ఇవాళ ఎట్లాగయినా సూర్యా ఎక్కడ వున్నాడో వెతికి తీసుకువస్తాను.” అని చెప్పి వెళ్ళాడు. అందుకనే ఆలస్యమయిందేమో?

లలితకు వుత్తరం రాద్దాం అని చూచుంది సీత.

“ప్రాణ సఖీ, లలితా! నీ వివరాలతో కూడిన వుత్తరం చదివి సంతోషం చెందాను. దేవపట్నం మున్సిపల్ ఎన్నికలు చాల రంజాగా వున్నాయి. అయితే నువ్వు స్నేహితురాలిని కోల్పోవడమే బాగాలేదు. నేనూ మావారూ మూడు వారాలక్రింద వైస్రాయి భవనంలో జరిగిన ‘గార్డెన్ పార్టీ’కి వెళ్లాము. అబ్బబ్బ! ఏం చెప్పను లలితా? వైస్రాయి తోట శోభగురించి చెప్పనా? ఆక్కడి వింత వింత పుష్పాల గురించి, మొగ్గల గురించి, చెట్ల గురించి చెప్పనా? ఆ పాతకీండ్లలో దాగివుండి వింత కాంతులు వెదజల్లిన దీపాల గురించి చెప్పనా? ఆక్కడి కొచ్చిన స్త్రీపురుషుల హావభావ విలాసాలగురించి చెప్పనా? పాశ్చాత్య స్త్రీలు నల్లటి మెరిసేటి గౌనులు తొడుక్కుని వచ్చారు; మన దేశపు స్త్రీలు రంగు రంగుల చీరలతో వచ్చారు. ఒక్కొక్క చీర ఒక్కొక్క రకం; ఆభరణాలూ అంతే! నాకు దేవల్లోకంలో అడుగిడినట్లు దిగ్భ్రమ కలిగింది. వచ్చిన వాలో చాలమందిని ఈయన ఎరుగడం వారి

అండరికీ నన్ను పరిచయం చేశారు. తెల్లవారికి మనలను పరిచయం చేయగానే “హా డు యు దూ?” అని వాళ్ళు ఎంత తియ్యగా పరికరిస్తారనీ! వాల్లని ఊరికే అస్తమానం దూషించితే ఏమి లాభం? మనం వాళ్ళనుండి నేర్చుకోవలసినదీ ఎన్నో వున్నాయి.

దేవపట్నం ఎన్నికల గురించి రాశావు. పాశ్చాత్య దేశాలలోనూ ఎన్నికలు జరుగుతాయి. ఎన్నిక లవగానే ఓడిపోయిన వారు జయించినవారిని పెళ్ళి మొదట అభినందించి వస్తారుట. ఇక్కడయితే ఆ జన్మాంతం శత్రువు అయి కూర్చుంటారు. ఎంతి మూఠ్త్యం!”

సరిగా ఈ చోట వుత్తరాన్ని ఆపింది సీత. హఠాత్తుగా కుళాయిలో నీరు వస్తున్న శబ్దం వినిపించింది. స్నానాల గదినుండి వినిపించింది! సీతనాలుక పిడచ కట్టుకుపోయి గొంతు కడ్డంగా పడింది. ఆమె కాళ్ళు రాళ్లయి కూరుకు పోయాయి. తనకు తెలియకుండా ఎవరో ఇంట్లోకి ప్రవేశించి దొడ్డి వైపున్న స్నానాలగదిలోకి వెళ్లి వుండాలి; అక్కడ కుళాయి తెరిచి వుండాలి. ఎవరది?

సందేహమూ, కలవరపాటూ ఆమెకు మధించ సాగాయి. ఎవరయితే నేమి, వెళ్లి చూద్దాం అని నిర్ణయించుకుంది. తడబడుతూ, కాళ్ళ నీడ్చుకుని వెళ్లి, స్నానాలగదిని సమీపించింది. తలుపులు మూసి వున్నాయి. కాని తోపలివైపు గడియ వేసి వున్నట్లు లేదు. చేతులు వణుకుతుండగా తలుపును నెమ్మదిగా తట్టింది. కుళాయి చప్పుడు ఆగింది.

“ఎవరక్కడ?” అని అడిగింది సీత.

స్నానాల గదిలో అడుగుల చప్పుడు వినబడింది. ఆ ఒక్కొక్క అడుగు చప్పుడుకూ ఆమె గుండె వందసార్లు కొట్టుకుంది. ఒకటి, రెండు, మూడు, నాలుగు, అయిదు; తలుపులు తెరుచుకున్నాయి.

గుమ్మాని కడ్డంగా ఒక ఆకారం నిలిచి వుండి! దాని చేతిలో కత్తి వుంది

“సీతా ! నేనెవరో తెలుస్తున్నదా? జ్ఞాపకం వస్తున్నదా?” అతి ప్రయత్నంమీద నోరు తెరచి రహస్యం మాట్లాడుతున్నట్లు సీత “తెలుస్తూంది” అంది.

“నేనెవరు?”

తన మెడలోని రత్నహారాన్ని చూపిస్తూ “దీని నిచ్చినవారు!” అంది సీత.

“మంచి పిల్లవు. ఆన్నీ జ్ఞాపకం వుంచుకున్నావు. ఇంటిలో నువ్వొక్కర్తైవే వున్నావా? ఇంకెవరూ లేరా?” అని అడిగింది ఆ స్త్రీ.

ఈ ప్రశ్న సీత చెవిని పడలేదు. ఆమె దృష్టి ఆ స్త్రీ నడుముకు చెక్కుకునివున్న రుమాలుమీద పడింది. తెల్లటి ఆ రుమాలు సగానికి సగం ఎర్రగా తడిసివుంది. అది చూచిన సీత గుడ్లు మిటకరిస్తూ “అయ్యో! రక్తం! రక్తం!” అని అరిచింది. ఎందుకో ఏడుపూ, వెక్కిళ్ళూ కలిసివచ్చాయి.

రజియా బేగం రెండడుగులు ముందుకువేసి సీతను సమీపించింది. సీత భుజాన్ని పట్టుకుని కదిపి “ఇదిగో చూడు సీతా! నువ్వు తెలివయిన దానివనుకున్నాను. కాని అందరి ఆడవాళ్ళలాగే నువ్వు మూర్ఖత్వంతో ప్రవర్తిస్తున్నావు. నువ్వే అరిచి గంధరగోళం చేశావంటే ఏం చేస్తానో తెలుసా? కాస్తేపు ముందుగా వీధిలో ఒక పిచ్చి కుక్కను పొడిచి చంపాను, అవిధంగా నిన్ను చంపేస్తాను!” అంది.

సీత వెక్కిళ్ళు వెంటనే ఆగాయి.

“నిన్నిది చాల భయ పెడుతున్నట్లుంది. వుండు! కుళాయి దగ్గర కడుక్కుని వస్తాను.” అని స్నానాల గదిలోకి వెళ్లి ఆ స్త్రీ రుమాలును రుద్ది అడిగింది గాని ఆ ఎర్ర మరక పోలేదు. “దీనిని తగల బెట్టవలసిందే” అంటూ దానిని క్రింద పారవేసి వచ్చింది.

సీత ఈ లోగా ఆలోచించ సాగింది. కుక్కను చంపానంటున్నదే, నిజమేనా? నేనిక్కడ వున్నది తెలిసి వచ్చిందా? తెలియక వచ్చిందా? ఈలోగా ఆయన వస్తేనో...? ఆలోగా, ఈమె కేదయినా మంచి మాటలు

చెప్పి బయటకు పంపేయాలి. లేకపోతే ఏం జనుగుతుందో? లేవుడా!
ఈ ఇంటికెందుకు రావాలి? ఇంకే ఇంటికయినా వెళ్లి వుండకూడదా?

ఆ స్త్రీ చుట్టూరా తేరిపారచూచింది. స్నానాల గదికి ఎదుటవున్న
గదిని చూపించి “ఆ గదిలో ఏముంది?” అని అడిగింది.

“కట్టెలు, బొగ్గులు, చిల్లర మల్లర సామాన్లు వున్నాయి.” అంది సీత.
ఆ గదిని తెరచిచూచి ఆ స్త్రీ “సరే! ఇవాళ రాత్రి నేనిక్కడ వదు
కుంటాను. ఈ సంగతి ఎవరికీ తెలియకూడదు. నువ్వు తలుపుకు బయటతాళం
వేసుకో!” అంది.

“దీనిలో ఎట్లా పడుకుంటారు? గాలి అసలు రాదే! సామాన్లన్నీ
చిందర వందరగా పడివున్నాయే!”

“ఫరవాలేదు సీతా! ఇంతకన్నా అధ్వాన్నమయిన చోట్ల పడుకున్నా
నింతకు ముందు—”

ఇదివిన్న సీత మనిసు కరిగింది. ఆ స్త్రీ జీవితం ఎట్లా వుంటుందోనని
ఊహించిందంతా గుర్తుకొచ్చింది. జీవితంలో ఎన్ని కష్టాలు భరించినదామె;
అందులో సందేహం ఏమీ లేదు. ఆ కష్టాలన్నీ, రజనీపూర్ రాజా వలన కలిగా
యన్నది తథ్యం. కాని అవి ఎట్లాంటి కష్టాలు? ఆమె నడిగి తెలుసుకోవా
లనిపించింది. కాని ఇప్పుడు వీలులేదు. ఏ నిమిషానయినా తన భర్త
రావచ్చు. వస్తే పిచ్చిదానిలావున్న ఈమెను తరిమివేయడం తథ్యం.

“ఇదిగో జంపకానా, తలగడా తెస్తాను” అని లోపలికెళ్లి తెచ్చింది
సీత. ఇంత నేపటినుండి ఆమె మనసు, ఏదో ముఖ్యమైన దానిని మరిచాము.
గుర్తుకు తెచ్చుకోవాలి అని అంటూనే వుంది. అదిప్పుడే గుర్తుకు వచ్చింది.
అది తారిణి చెప్పిన విషయం.

“మిమ్మల్ని ఒక విషయం అడగాలి.” అంది సీత.

“తోందరగా అడుగు; నాకు అలసటగా వుంది?”

“మీ పేరేమిటి?”

“ ఏదయితే నేమి, ఇప్పుడెందుకు ?”

“మీరు చెప్పక పోతే నాకు తెలియదా ఏమిటి ?”

“ తెలిస్తే చెప్పు !”

“రజియా బేగం! — అవునా ?”

“ అవును. కాదు నాపేరు రమామణి. ఒక కార్యార్థం కొంత కాలం పాటు, రజియా బేగం అన్న పేరు పెట్టుకున్నాను. దాని నెవరో నీకు చెప్పి వట్లున్నారు. ఎవరు చెప్పి వుంటారు! ఆ వెర్రి బ్రాహ్మడు కాదు గదా ?”

ఏ వెర్రి బ్రాహ్మడో సీతకు అర్థం కాలేదు. తటాలున “భేరవో కాదు. మీ కూతురు తారిణి చెప్పింది.” అంది సీత.

సీత ఎదురు చూచినట్లే ఆమె అదిరి పడింది.

కాస్తేపు సీతను తదేకంగా చూచి “నిజంగానా? తారిణి చెప్పిందా?” అని అడిగింది. “తారిణి నెక్కడ చూచావు ? ఎప్పుడు చూచావు ?”

“కొన్నాళ్ళకు ముందు ఆగ్రా వెళ్ళాము- అక్కడ కలిశాము.”

“ తర్వాత ?”

“ ఆగ్రా తర్వాత రజనీపూర్ వెళ్ళాము...”

ఆ స్త్రీ మనసులో ఏదయినా కలవరపాటుంటే అది ఆమె మొహం మీద కనపడలేదు. ఆమె మొహం కర్రలో చేసిన దానివలె అయింది.

సీత చెప్పిందంతా : “రజనీపూర్ లో ఏవేవో మాట్లాడుకున్నాము. తారిణిని ఆమె అమ్మనాన్నల గురించి అడిగాను. అప్పుడు తన్ను పెంచిన తల్లి మీ కేనని చెప్పింది. ఆమె చెప్పిందానిని బట్టి, కొంత నాకు తెలిసిన దానినిబట్టి మీరెవరో ఊహించ గలిగాను.”

“ నువ్వు తారిణి స్నేహితురాండ్రయారన్నమాట !” అని ఆ రజియా బేగం అనబడే రమామణి అడిగింది.

“ స్నేహం కాకుండా ఎట్లా వుంటుంది ? పడవనుండి నేను చెరువులో పడిపోతే తారిణి వెంటనే నీళ్లలోకి దూకి నన్ను రక్షించింది.”

రజియాబేగం ముఖం కొంత విప్పారించి. “అది నాకూతురు!” అని ఆతిశయంతో చెప్పుకుంది.

“కూతురంటే యింత ప్రేమకదా, అమెను చూసి ఎన్నో యేళ్ళ యిందటగా? మిమ్మల్ని చూస్తే వెంటనే తనకు తెలియ బరచమని చెప్పింది.”

రజియాబేగం జం ఫభావాను దిండునుక్రిందటదేసి “ఏది సీతా చేతిలో చేయివేయి! “అని కొంత ఆధికారంతో చెప్పింది. సీత అట్లాగే చేసింది.

“నే నివాళరాత్రి యిక్కడకు వచ్చినట్లు తారెణికిగాని, నీభర్తకు గాని చెప్పరాదు. ఎటువంటి కారణం వున్నా ఈ విషయం ప్రస్తావించనే గూడదు. అట్లాగని ప్రమాణం చెయ్య లేకపోతే అపిచ్చి కుక్కను చంపి నట్లు నిన్ను ఈ నిమిషమే పొడిచి చంపిపారేస్తాను.” అని రజియాబేగం నడుములోనుండి ఎడమ చేత్తో కత్తిని పైకితీసి చూపించింది.

సీత బెదరిపోయి అట్లాగే ప్రమాణం చేసింది.

“అదే సమయంలో వీధివైపునుండి మోటరుకారు హారన్ మోగింది.”

“అయిన వచ్చేకారు మీరు త్వరగా గదిలోకి వెళ్ళండి!” అంది సీత.

“జాగ్రత్త జాపకం లేకుండా నా పూసెత్తేవు సుమా!” అని చెప్పి రజియాబేగం ఆ నామాన్ల గదిలోపలికి ప్రవేశించింది.

సీత గదితలుపులను దగ్గరకులాగి తాళం వేసి, నిట్టూర్చుంది. తరువాత వీధి తలుపులు తెరుద్దామని గబగబ నడిచి వెళ్ళింది.

20

వీధి తలుపులు తెరిచిన సీతద అంతకన్న అచ్చెరువు గొలిచే దృశ్యం ఎదురయింది.

గుమ్మంమందు వాళ్ళ కారొచ్చి ఆగింది. కారు ముందు సీట్ లో ముగ్గురు కూర్చుని వున్నారు. వాళ్ళొక్కొక్కరే కారునుండి దిగారు.

వెంటనే కారు వెనక సీటుపైపు సీత దృష్టి వెళ్ళింది. అక్కడ ఏదో పొడుగ్గా మూటవలెవుంది. అది మాటేనా, లేక...?

అసలే కలవరమందిన సీత హృదయం భీతితో కంపించింది.

వచ్చిన వాళ్లను లోపలికి రమ్మని చెప్పాలని గుర్తుకు వచ్చింది. వాళ్ళ పాటికీ గుమ్మం వైపుగా వస్తున్నారు. మందకొడగా వున్న వీధి దీపం వెలుగులో వాళ్ళ మొహాలు చూచింది సీత. ఎందుకు వీళ్ళిట్లా, ఏదో కోల్పోయిన వారిలా వున్నారు?

.. ఎందుకట్లా గుమ్మంలో నిల్చోవడం? కాస్త దారివ్వు!” అంటూ మొదట రాఘవన్ వచ్చాడు. అది ఎప్పటివలె కోపంకాదు; చికాకు, తొండరనిండిన స్వరం; వింతగా వుంది సీతకు. వస్తూండగానే ఏరియో ధోరణి?

సీత ప్రక్కకు ఒదిగి నిల్చుంది. ఆ వెంటనే తారిణి వచ్చింది, ఆమెకు స్వాగతం చెప్పాలనుకుంది సీత. కాని ఆమె మొహం స్వాగతం చెప్పడానికి ప్రోత్సహించలేదు.

ఆ తర్వాత సూర్యా వచ్చాడు.

“బావా! ఏమిటిది, మీరందరూ ఎక్కడి నుండి వస్తున్నారు? ఎందుకట్లా వస్తున్నారు? ఏదో హత్యచేసిన వారిలా వున్నాయేం మీ మొహాలు?” అని అడిగింది సీత.

హత్య—ఆన్న పదం వినగానే అదిరిపడి సీత మొహం చూచాడు సూర్యా; “సీతా! ఒక భయంకరమైన విషయం జరిగింది. ముందు లోపలికి పద.” అన్నాడు.

సీత, సూర్యా లోపలికి వెళ్ళేటప్పటికీ; అక్కడ రాఘవన్ పెరి ఫోన్ ను చేతిలో పట్టుకుని నిల్చుని వున్నాడు. తారిణి ఒక స్టాఫ్ లో కూర్చుని వుంది. ఆమెతో ఏదయినా మాట్లాడుదామని అనుకుంటుండగా

“సీతా! పాపాయి ఏం చేస్తాంది? నిద్ర పోయిందా?” అని రాఘవన్ త తరపాటుతో అడిగాడు.

అప్పుడే లోపలినుండి “నాన్నా! నాన్నా!” అన్న గొంతు వినిపించింది.

“ఇంత సేపటినుండి నిద్రపోతుంది. మీ గొంతు వినగానే మేల్కొన్నట్లుంది. నిద్రలోకూడా నాన్నగారి జపమే బిడ్డకు!” అంది సీత.

“సరేసరే! ఆ ముచ్చటలన్నీ తర్వాత. ముందు వెళ్లి దానిని నిద్ర పుచ్చు. నాన్నగారిప్పుడే వస్తారని చెప్పు — వెళ్లు—”

ఇదేదో ముఖ్యమైన విషయమేనని రాఘవన్ ధోరణి చెప్పింది. సీత లోపలికి వెళ్లింది.

“నాన్న వచ్చేకారమ్మా?” అని అడిగింది వాసంతి.

“వచ్చారమ్మా! వచ్చి ఏపక్కనే పడుకుంటారుగాని నువ్వు నిద్రపో!”

“నాన్న కోపంగా వున్నారా?”

అంత గొడవలోనూ వాసంతి వేసిన ప్రశ్న సీతకు నవ్వు కలిగించింది. “లేదమ్మా! ఇంకెవరో వచ్చారు; వాళ్లతో మాట్లాడుతున్నారు నాన్న. నువ్వు నిద్రపో—” అంది.

ఓ నిమిషం తర్వాత వాసంతి నిద్రలో మునిగింది. సీత ముందు గదిలోకి వచ్చింది.

అప్పుడు రాఘవన్ టెలిఫోన్ లో మాట్లాడు తున్నాడు. ‘హలో! పోలీసు స్టేషన్? ఎవరక్కడ? ... ఇక్కడ పి. ఎల్. ఎస్. రాఘవన్ మాట్లాడుతున్నాను... ఇక్కడ ఒక ‘ఆక్సిడెంట్...నో; కారు ఆక్సిడెంట్’ కాదు.. హత్యమోనని... ఎస్, ఎస్; మర్డర్’ అని సందేహంగావుంది... వెంటనే ఎవరినన్నా పంపండి... థాంక్స్!”

“ఏమిటక్కా ఇదంతా? పోలీసు నెందుకు పిలుస్తున్నారు?” అని సీత హీన స్వరంతో అడిగింది.

తాగిణి ఏమీ జవాబు చెప్పలేదు, వెర్రిదానిలా చూచింది.

రాఘవన్ సూర్యాను చూచి—“రా సూర్యా! మనిం వెళ్లి వీధిలో నిల్చుందాం! ఏక్షణానన్నా పోలీసు వాళ్లు రావచ్చు! అన్నాడు.

మగవాళ్లద్దరూ వీధి వైపు వెళ్లగానే సీత తారిణిని సమీపించి—
“అక్కా! ఇదేవీటి? ఈయన ఫోన్మీద ఏదో భయంకరమైన విషయం గురించి మాట్లాడారే, ఏమిటది? పోలీసుల నెందుకు పిలవాలి?” అని అడిగింది.

“ఔను, భయంకరమైన విషయమే!”

“ఏమిటది? తొందరగా చెప్పు!”

“ఎందుకు దానిని గురించి అడుగు తున్నావు? నువ్వు అందుగురించి తెలుసుకోకుండా వుండడమే మంచిది.”

“అయినలాగే నువ్వు మాట్లాడుతున్నావే? నాకెందుకు తెలియ కూడదు? మీరిట్లా దాస్తున్న కొద్దీ నాకు మనసింకా కలవరం చెందు తుంది.”

“నిజమే! నీకు తెలియవలసిందే! నేను నీకు చెప్పనంత మాత్రాన నీకు తెలియకుండా వుండబోదు కవా...అయినా అందుగురించి చెప్పాలం లేనే జగుప్పగా వుంది. అందుకనే తటపటాయిస్తూన్నాను... మేము ముగ్గురమూ కారులో వస్తున్నాము. దారిలో, మీ వీధికోసం దగ్గర...”, తారిణి మధ్యలో ఆగిపోయింది. ఆమె, నిలువెల్ల కంపించింది.

“అదేవీటక్కా, ఎంతో ధైర్యకాలి అయిన నువ్వే ఇట్లా వణుకు తున్నావు?”

ఆ తర్వాత జరిగిన దానిని ఎట్లాగో తడబడుతూ చెప్పింది తారిణి. దాని సారాంశం ఇది.

ముగ్గురూ వస్తున్నారు. ఈ వీధి మొగదల రాఘవన్ హతాత్తుగా ‘ప్రేక్’ వేసి కారాపాడు, తారిణి, సూర్యా ఒక్క సారే “ఏమిటి? ఏమిటి?”, అని అడిగారు. రాఘవన్ జవాబు చెప్పకుండా క్రిందకు దిగాడు. మిగతా

ఇద్దరూ దిగారు. దారి కడంగా వీదో పడివుంది. దగ్గరకు వెళ్లి చూస్తే అది ఒక మనిషి అని తెలిసింది.

“ఎవడో మడ్డి వెధవ, తప్ప త్రాగి వీధి కడంగా పడివున్నాడు.” అన్నాడు రాఘవన్.

“వీడయినా బండి గుద్దించేమా—” అన్నాడు సూర్యా.

“నాస్సెస్స్; బండి గుద్దలేదు—” అన్నాడు రాఘవన్.

“బండి గుద్ది వుండకపోయినా. పడివుండగా మీదుగా వెళ్లి వుండ వచ్చుకదా, ఇంకా దగ్గరగా చూద్దాం—” అన్నాడు సూర్యా.

“చూద్దాం పదండి!” అంది తారిణి.

“మాట్లాడకుండా కారును ఆ ప్రక్కగా నడిపించుకుని పోదాం పదండి!” అన్నాడు రాఘవన్. అతడి మాట విసకుండా సూర్యా, తారిణి ఆ పడివున్నవాడి ప్రక్కకు వెళ్లి చూచారు.

అతడి వేషాన్నిబట్టి చూస్తే పెద్ద మనిషిలా వున్నాడు. సూర్యా అతడి ముక్కుదగ్గర వేలుపెట్టి పరీక్షించి—“ఊపిరాడుతూంది! ప్రాణంవుంది!” అన్నాడు.

కారు మందుచక్రం అతడి తాకుతూ వుండడం చూచింది తారిణి.

“బండెక్కండి! వెళ్ళిపోదాం—” అన్నాడు రాఘవన్.

తారిణి అంది: “చాల బాగుంది! ఒక మనిషిని ఇట్లా గుద్దేసి మనం వెళ్ళిపోవడమా?” వెంటనే ఆస్పత్రికి తీసుకు పోవాలి గాని...” అంది.

సూర్యాకూడా ఆమె చెప్పిందానిని ఆమోదించాడు.

“అట్లాగయితే పరోపకారులిద్దరూ కలిసి అతడిని తెచ్చి కారులో పడేయండి; నాచేతకాదు.” అన్నాడు రాఘవన్.

“ఓ! అట్లాగే!” అని తారిణి తలవైపు పట్టుకుని ఎత్తింది. సూర్యా నడుముదగ్గర పట్టుకున్నాడు. తారిణి అతడి మెడక్రింద పెట్టింది చేయి, చేయి తడిసింది. అతడి తలను నేలమీదనుండి పైకి ఎత్తగానే, ఆక్కడ రక్తపు మడుగులావుంది. అయినా భయపడలేదు తారిణి. వణుకుతున్న చేతులను

శిశ్చలంగా వుంచుకుంది. ఇద్దరూ కలిసి మోసుకొచ్చి కారువెనక సీటులో పడేశారు.

“సరిసరి, కారెక్కండి!” అన్నాడు రాఘవన్. వాళ్ళిద్దరూ ముందు సీటులోకి ఎక్కి కూర్చున్నారు.

కారు నడుపుతూ రాఘవన్ “మిర్చిద్రూ మూర్ఖులు! మిమ్మల్ని వెతుక్కుంటూ రావడం నా తప్పు.” అన్నాడు.

“ఔను తప్పే! మిమ్మల్ని ఎవరు రమ్మన్నారు?” అంది తారిణి.

“అందుకు ఫలితం ఇదుగో, లభించింది! నన్నొక హత్య కేసులో ఇరికించేశారు. ఈ బండి అతడిని గుద్దనేలేదు. గుద్ది వుంటే నెత్తురంతలాపారి, ముద్దగా అయి వుండదప్పుడే...ఎవరో పొడిచి పారేసి వెళ్ళిపోయారు. మీరు నన్ను కాస్తా అందులో ఇరికించారు. నన్ను మాత్రం ఏమిటి. మీరూ ఇరుక్కున్నారు!”

సూర్యా “మీరు చెప్పిందే నిజమయితే మనం ఎందుకు భయపడాలి? ఈ హత్య మనమీద మోపలేరుకదా?” అన్నాడు.

“అదొకటే తక్కువ! హత్యా నేరంలో సాక్షులుగా నిలబడడం చాలదా? పత్రికలనిండా మన పేర్లు రావడం చాలదా! అని అడిగాడు రాఘవన్.

“సరేసరే, ఇప్పుడేమి చేయాలో దాన్నిగురించి ఆలోచించండి!” అంది తారిణి.

“మీరే చెప్పండి. నాకేమి తోచడంలేదు.” అన్నాడు రాఘవన్.

“తిన్నగా అస్పత్రికి వెళ్దాం. లేకపోతే పోలీసు స్టేషన్ కు వెళ్దాం.” అన్నాడు సూర్యా. తారిణి అతడిని సమర్థించింది.

“ముందు ఎక్కడికి వెళ్దాం? అన్నాడు రాఘవన్; వాళ్ళిద్దరూ ఏమీ జవాబు చెప్పలేకపోయారు.

“నాకు చేతులు వణుకుతున్నాయి. ఇక కారు నడిపితే ఏ చెట్టుకో గుద్దడం తథ్యం. తిన్నగా ఇంటికే వేళ్ళాము. అక్కడినుండి ఫోన్ చేయ వచ్చు.” అన్నాడు రాఘవన్.

*

*

*

భయంతో ఆశ్చర్యంతో ఇదంతా వీన్న సీత “అక్కా! ఇదేమి వైప రీత్యం! ఒకవేళ పోలీసులు ఈయనను అరెస్టు చేస్తారేమో?” అని వణికి పోతూ అడిగింది.

“భయపడకు సీతా! అటా జరగదు, ఢిల్లీ పోలీసులంత తెలివి తక్కువగా ప్రవర్తించరు. పై పెచ్చు మీ ఆయన పెద్ద ఉద్యోగస్తుడు. నలుగురినీ తెలిపినవాడు...ఒకవేళ వాజూ లం ఇన్వడానికి పోలీసుస్టేషన్ దాక రమ్మనవచ్చు నంతే—” అంది తారిణి.

కాస్త మనసు కుదుటబడింది సీతకు. మనసు ఇతర విషయాలమీదకు మళ్లింది. అదే సమయాన దొడ్లో, సామాన్ల గదిలో తారిణి తల్లి వుంది— అన్న విషయం గుర్తుకి వచ్చింది. కాని తాను అందుగురించి నోరు మెదపడానికి వీలులేదే! ఆ రజియాబేగం కిచ్చినమాట జవదాటడానికి వీలులేదే!

రజియాబేగం రక్తసిక్తమైన కత్తిని కుళాయి క్రింద కడగడం గుర్తుకు వచ్చింది. ఆమెకూ, ఇప్పుడు తారిణి చెప్పిన సంఘటనకూ ఏదన్నా సంబంధం వుందా? ఎందుకుండకూడదు? వున్నట్లయితే, తాను ఆశ్రయం ఇచ్చింది ఒక హంతకురాలికా? ఈ విషయం తన భర్తకు తెలిస్తే ఆయన ఏం చేస్తారు?

“అక్కా! మీరు ముగ్గురూ ఎట్లా కలికారు?”

“మూర్యా గదికి నేను వెళ్లాను. అక్కడికీ మీ ఆయనా వచ్చారు. అందరం కలిసి నిన్ను చూద్దామని బయలుదేరాం. దారిలో ఇట్లా అయింది.” అంది తారిణి.

“మూర్యాని చూడడానికి వెళ్లావా? నన్ను చూడడానికి ఒక్క సారయినా రాలేదే? నన్ను మరిచేపోయావా?”

“మరవలేదు సీతా! వద్దామనే అనుకున్నాను. కాని మీ ఆయన ఏమనుకుంటాడో అని భయపడ్డాను. సూర్యకూ అదే సందేహం.”

ఇది విని సీతకు ఒళ్లు మండింది. ఇప్పుడు వీళ్ళిద్దరూ ఒకటయ్యారన్న మాట. వేనే ఒంటరినయ్యాను. అయినా సూర్యకు నాకన్న ఎక్కువగ ఈమెతో స్నేహం ఏమిటి?—ఇట్లా అనుకుని సీత—“ఈయనంటే భయం ఎందుకు? మిమ్మల్ని కొరికితినేస్తారనా? ఈయనకు మీ ధ్యానేకదా? అయినా సూర్య ఇంతటి మోసగాడని నేనెప్పుడూ అనుకోలేదు” అంది.

తను ఒక ఊణం చూచి పలికింది తారిణి—“ఎందుకు అట్లా ఆంటావు? సూర్యవంటి నిష్కల్మషమైన వ్యక్తిని నేనెక్కడా చూడలేదు” అంది.

“ఔను. సూర్య కల్మషం లేని మనిషేగాని కొన్ని రోజులనుండి యుక్తులు వేర్చుకున్నట్లున్నాడు. అగ్రానుండి వచ్చాక ఇవాళేనా మొదటి సారి నువ్వు సూర్యాని చూడడం?”

“లేదు సీతా! వెనక్కు రాగానే ఒకసారి చూశాను. నానుదుటి గాయం గురించి ఆయన బాధపడుతూ రాసిన పుత్తరానికి సమాధానం చెబు దామని వెళ్ళాను.”

“నేనట్లాగే ఊహించాను.” అంది సీత.

తారిణి ఏదో అందామనుకుంటుండగా వీధిలో ‘దడదడ’ మని చప్పు డయింది. పోలీసులు వచ్చినట్లున్నారు.” అంది తారిణి.

పోలీసులు వచ్చాక కొంతసేపు వీధిలోనే మాట్లాడారు—కాస్తేళు తర్వాత రాఘవనూ, ఒక పోలీసు అధికారి లోపలికి వచ్చారు.

రాఘవన్ తారిణిని చూపించి “ఈవిడే!” నన్నాడు.

“ముఖం చూస్తేనే చాల భయపడ్డట్లు తెలుస్తూంది. భయానికి కారణం లేకపోలే దనుకొండి—” అన్నాడు ఆ అధికారి.

“ఈమె కోసమేనేను తిన్నగా పోలీసు స్టేషన్ కు రాలేకపోయాను.

“ఎటాగయినా ఇందులోకి ఈమె పేరు రాకుండా చూడండి.”
అన్నాడు రాఘవన్.

“నాచేత వయినంత వరకు ప్రయత్నిస్తాను. వీరి చిరునామా వుంది కదా, ఒకవేళ సాక్ష్యం నిమిత్తం అవసరం వుంటే...?”

“...అవసరం వుంటే నేనే పిలుచుకుని వస్తాను. కాని ఆ ప్రపేయం కూడా లేకుండా వుంటే బాగుండును.”

“చూద్దాం లెండి!...నువ్వేమీ భయపడకమ్మా! ఇట్లాంటి పనుల్లోకి స్త్రీలు తలదూర్చరాదు. ఇది నీకొక పాపంగా వుంటుందని ఆశిస్తున్నాను. ఈ సంఘటన గురించి ఎవరితోనూ మాట్లాడకు! నీకు తెలిసిపట్టు ఎవరికీ తెలియకుండా వుంటే మంచిది!” తారినీతో ఈ మాటలు అని పోలీసు అధికారి రాఘవన్ నుచూచి—“మనం వెళదాం పడండి! ఇప్పటికే ఆ ఆస్యం అయినట్లుంది,” అన్నాడు.

“సీతా! నేను వెళ్ళొస్తాను. తారినీ ఇవారే ఇక్కడే వుంటుంది.”
అన్నాడు రాఘవన్.

కొద్ది నిమిషాలకెల్లా వీధిలో కారూ, మోటార్ పైకిలూ బయలుదేరిన చప్పుడు వినిపించింది. సీత నీధి తలుపు గడియపెట్టి వచ్చింది. “ఇకమందు నేనీ కారక్కను బాబూ! నా బిడ్డనూ ఎక్క నివ్వను...ఈ కారునమ్మేసి వేరేకారు కొనాల్సిందే—” అంది సీత. “అవును! ఈ కారులో నన్నెక్క మన్నా ఎక్కను. నువ్వుంత ధైర్యంగా వుండడమే నాకు ఆశ్చర్యంగా వుంది.” అంది తారినీ.

“మా అత్తగారిప్పుడిక్కడ వుంటే రభసగా అయి వుండేది. అదృష్టం బాగుండి వాసంతీ నిద్రపోయింది.”

“సీతా! మీ అమ్మాయిని చూడాలని వుంది...కాని ముందు స్నానం చేయాలి.” అంది తారినీ. “కుళాయి నీళ్ళలో స్నానం చేస్తే చాలదు. యమునలో వెళ్ళి చేసి రావాలి.”

“ప్రస్తుతానికి కళాయివీళ్ల స్నానం ముగించు. యమునలో స్నానం తర్వాత చేద్దవుగాని...” అని సీత తారిణిని ఇంటి ముందు పైవున్న స్నానాల గదికి తీసుకు వెళ్ళింది. వెనక వైపు వెళ్ళడానికే భయం వేసింది.

రాఘవనూ, సూర్యా వెనక్కు వచ్చే సరికి సీత, తారిణి వంటగదిలో రొట్టెలు చేస్తున్నారు. అదిచూచి వారికి సంతోషం కలిగింది. “ఆకలి లేదు” అని మొదట అన్నారు; ఆ తర్వాత “అయ్యోపాపం! మీరింత కష్టపడి తయారుచేసినందుకయినా కొంత తింటాములే” అన్నారు.

సూర్యా స్నానానికని దొడ్డివైపు స్నానాలగదికి వెళ్ళి స్నానంచేసి వచ్చాడు వస్తూ—“సీతా! స్నానాలగది ఎదుట గదికి తాళం వేసివుండే, అందులోంచి ఏదో చప్పడవుతుందేమిటి?” అని అడిగాడు.

సీత మొహం ప్రక్కకు తిప్పుకుని, పాడు పందిరుక్కలు!” అంది.

“తారిణి! మీరు స్నానాల గదిలో మీ రుమాలు పడేసి వచ్చినట్లు స్నారే...దాన్నిండా రక్తమే! నేను దానిని శుభ్రంగా వుతికి ఆరవేసి వచ్చాను” అన్నాడు సూర్యా.

“నేను పడేయలేదే!” అని తారిణి సీత మొహం చూడగా, సీత ఆమె మొహం చూచింది.

మాట మార్చడానికని సీత—“ముందు ఈ కారునమ్మేయాలి. తెలుసా! నేను ఇకముందు దీనిలో ఎక్కను.” అంది.

“నేనూ అదే అనుకున్నాను. రేపు మొదటిపని; ఈ కారును అమ్మి వేయడం; రెండవది, రివాల్యూర్ లైసెన్స్ పుచ్చుకోవడం ... రోజులు బాగుండడం లేదు...వీధిలో వెళ్తున్న వారిని పొడిచి చంపడమా!” అన్నాడు రాఘవన్.

తర్వాత అందరూ కలిసి భోజనానికి కూర్చున్నారు.

“సీతా! మీ బావ వున్నాడే అతగాడు చాల ధైర్యవంతుడు! కారులో వున్నంతసేపూ చేతులూ కాళ్ళూ వణికాయి. క్రిందకు దిగినప్పటినుంచి మాటలు మాత్రం బ్రహ్మాండంగా వస్తున్నాయి.” అన్నాడు రాఘవన్.

“ఈ మాటలు చాలుగాని వేరే ఏదయినా మాట్లాడండి.” అంది సీత.

“నువ్వే చెప్పు వేరే ఏదయినా కబురు.” అన్నాడు రాఘవన్.

“వీళ్ళిద్దరూ ఇన్ని రోజులనుండి మనింటి వైపు తొంగి కూడా చూడలేదేమని అడగండి!”

“క్షమించు సీతా! పనిమీద వుండి రాలేక పోయాను. ఇకమీద తరచు వస్తుంటాను—రాఘవన్ గారికి అభ్యంతరం లేకపోతే...”

“నువ్వు వస్తే నాకు అభ్యంతరం ఎందుకు? ఈ కుంటిసాకులు ఎందుకు చెప్పు—”

“బాగా అన్నారు...నూర్య నువ్వు వస్తే ఆయన కెందుకు అభ్యంతరం? పనట పని! ఈ అక్కను వెళ్ళి చూడడానికి మాత్రం తీరిందే?” అని అడిగింది సీత.

“అదికాదు సీతా! మే మిద్దరమూ ఒకే పార్టీకి చెందిన వాళ్ళం. అ పనిమీదనే తరచు కలుసుకోవలసి వస్తూంది.”

“ఏం పార్టీలో ఏమిటో! అవన్నీ నాకు అనవసరం. ఇకనుంచయినా మీరిద్దరూ తరచుగా ఇక్కడికి వస్తుండాలి.”

భోజనాలు అయ్యాయి. అందరూ ముందు గదిలోకి వచ్చేసరికి టెలిఫోన్ మోగడం మొదలు పెట్టింది. రాఘవన్ ఫోన్ నందుకున్నాడు.

“ఓహో! ప్రాణం పోయిందా? ... అయ్యో... ‘కత్తిపోటు వలన మరణం’ అని డాక్టర్ సర్టిఫికేట్ నిచ్చారా? ఐ సీ...ఎవరు? వినాయక రావ్ మదోంకరా? ఫరవాలేదు, ప్రపంచానికేం తీరనిలోటు కాదు...ఏమంటారు? అయినా హత్య హత్యే...ఎవరయి వుంటారు?...మీ ఊహ ఏమిటో?... రజవీపూర్ పిచ్చిది...వినలేదే...సరే లెండి...నేను చూచుకుంటాను...చాలా థాంక్స్!”

టెలిఫోన్ రిసివర్ ని రాఘవన్ క్రింద వుంచగానే ముగ్గురూ ఏమిటేమిటని చుట్టు మూగారు.

“ఆస్పత్రిలో మేము వదలి వచ్చిన అరఘంటకు ప్రాణం పోయిందట. కత్తి పోటువల మరణించాడని డాక్టర్ సర్టిఫికేట్ నిచ్చారట. హత్యచేయ

బడిన వాడిపేరు వినాయకరావ్ మదోంకర్; పాత రజనీపూర్ రాజాగారి చెడ్డ మంత్రి అని చెప్పానే అతడేనట. కొన్ని రోజులనుండి ఈ పూరిలో వుంటున్నాడట. ఏదో క్లబ్బులో మెంబరట. అక్కడ తాగి తందనాలాడే వాడట. రజనీపూర్ పిచ్చిది అనబడే స్త్రీ కొన్ని రోజులనుండి అతడి వెన్నెంటనే అనుసరిస్తున్నదట. ఈ విషయమై మదోంకర్ పోలీసులకు ఫిర్యాదు చేశాడట. నిజానికి ఆమె రాజావారి నే హత్యచేయ యత్నించిన మనిషేనట.. ఇతడిని చంపిందీ ఆమెనని పోలీసువారి ఊహ....వివరాలు చాలునా?''... ఏమిటి అందరూ మానంగా వున్నారు? సీతా! నీకు అపరాధ పరిశోధక కథలంటే ఇష్టంకదా...?''

‘రజనీపూర్ పిచ్చిది’ అనగా నే సీత, తారినీ ఒకరి నొకరు చూచుకున్నారు. భయము బాధ కలిసివున్నాయి ఆచూపుల్లో. సీతను రాఘవన్ ప్రత్యేకించి సంబోధించడంలో ఆమె-“ఇట్లాంటివి కథలరూపంలో వుంటే బాగుంటాయి; వాస్తవంగా జరగకూడదు” అంది.

“ఆ రజనీపూర్ పిచ్చిదానిలాటి వాళ్ళు ఇంకొందరు బయలుదేరితే బాగుండును....మన రాజులకూ, వాళ్ళ దుష్ట మంత్రిలకూ బుద్ధి వస్తుంది!” అన్నాడు మూర్య.

శీత మనసంతా దొడ్డివైపు తాళం వేసిన గదివైపే వుంది. ‘రజనీపూర్ పిచ్చిది’ అన్నమనిషి ఆ ఊణాన ఆ ఇంట్లోనే వుంది. తానా విషయం ఎవరికయినా చెప్పాలా? చెబుతే ఏమి వైపరీత్యం జరుగుతుందో? ఆమెను కలుసుకుని తన తల్లి దండ్రులు ఎవరో తెలుసుకోవాలని తారినీ అనుకుంది కదా? అందుకు మళ్ళీ ఏలు కలుగుతుందా?

ఆ పిచ్చిదానికి తన తల్లిమీద తనమీద అంత ఆదరం ఎందుకు? తనకని రత్నహారం, డబ్బు ఎందుకిచ్చింది? దీనికి కారణం తెలుసుకోవాలి అన్న కాంక్ష అన్నిటికన్నా బలంగా తలెత్తింది...

...రాత్రి గడియారం రెండు కొట్టగానే సీతకు మెలకువ వచ్చింది.. అయ్యో భగవాన్! నిద్రపోయినట్లున్నానే...గంట రెండేనా? గడియారం

చూచింది. ఆవును రెండే! ఇప్పుడు ఆ గదికి వెళ్ళవచ్చు. కాని చాల నిశ్చ
బ్ధంగా వెళ్ళాలి. పక్కగదిలో మగవాళ్ళు, ఇక్కడ తారినీ నిద్ర పోతు
న్నారు.

అదేమి శబ్దం? తలుపు తెరుచుకుంటున్న శబ్దంలావుందే? ఆవేళప్పుడు
ఏ తలుపు ఎవరు తెరుస్తున్నారు? ఒకవేళ...లేదు, లేదు...పక్కంటి తలు
పయి వుంటుంది. అయినా కాసేపు తర్వాత లేచి వెళ్ళవచ్చు. మళ్ళీ నిద్రపో
కూడదు...

ప్రక్క గదిలో చప్పుడేలేదు. బాగా నిద్రపోతున్నారు. తారినీ
కూడా నిద్రపోతుంది. ఇదే సమయం—రజియాబేగంను చూడడానికి.
ఆమెను హెచ్చరించాలి. తెల్ల వారేసరికి ఇక్కడ వుండకూడదామె.

తరిగడ క్రిందనుంచి తాళాన్ని తీసుకుంది సీత. కొద్దిగానయినా శబ్దం
చేయకుండా పడకమీదనుండి లేచింది. అడుగుమీద అడుగువేసుకుంటూ
అతి వెమ్మదిగా నడిచివెళ్ళింది...చివరకు ఆసామాన్ల గది చేరింది. చీకట్లో
తడివిచూచి తాళంకప్పును పట్టుకుంది. తాళాన్ని అందులో దూర్చి యత్నిం
చింది. కాని తాళం వెళ్ళలేదు...ఇదెక్కడి బాధ...వీపం వెల్గించకుండా
వీలుకాదు కాబోలు...వేస్తే ఏమి? చేతిలో వెలికి స్వీచ్చిని నొక్కింది...

తాళం తెరవబడింది...! తలుపులు తెరవబడినాయి!...సీత మెల్లగా
లోపలికి ఒక్కడుగువేసి తొంగిచూచింది. ఇదేవిటి?...గదిలో ఎవ్వరూ లేరే!

ఇంకొక్కపాదమూ లోపలికి మోపి నాలుగు వేపుల తేరిపారచూచింది.
గదిఖాళీగా వుంది. ఆరాత్రి మొదట జరిగినదంతా నిజమా కలా? ఆస్త్రీ
గదిలోకి వెళ్ళింది, బయట తాళం వేసుకోమన్నది—అన్నీ మాయనా?
భ్రాంతియా?

అప్పుడా గది వెనక తలుపులు తెరిచి వుండడం కన్నడింది సీతకు. సీత
కిప్పుడర్థమైంది. ఆ తలుపులు తెరుచుకుని ఆమె వెళ్ళి వుండాలి. పోలీసు
వాళ్ళ రాక చూడావిడిని ఆమె వినివుంటుంది. కాస్త సందడి తగ్గగానే
వెళ్ళిపోయి వుండాలి! తాను తెలుసుకో దలచిన తెలుసుకోవడానికి వీలులేక

పోయింది. పోతే పోనీలే ఏ గొడవా లేకుండా అమె ఇక్కడనుండి ఊమంగా వెళ్ళింది, అదేచాలు!

ఇట్లా అనుకుంటూ సీత గది బయటికి వచ్చి తాళం వేయడానికి యత్నించింది. తటాలున..తన్ను రెండు కళ్లు చూస్తున్నాయి అన్నభ్రమ ఏర్పడింది. దిగ్భ్రమతో సెనక్కు తిరిగి చూచింది.

తారిణి దొడ్డి గుమ్మం దగ్గర నిల్చుంది.

సీత అట్లాగే వెర్రిదానిలా తారిణి చూస్తూ నిల్చుంది. చేతిలో వున్న తాళంతో తాళంకూడా వేయలేక పోయింది. అదిచూచి చిరునవ్వుతో అమెను సమీపించింది తారిణి. “సీతా! భయం ఎందుకు? నువ్వెవరిని చూడడానికి వచ్చావో అమెను చూడడానికే నేనూ వచ్చాను. ఆమెపట్ల నీ కన్న గాకు ఎక్కువ శ్రద్ధ వుండడం సహజమే కద?” అంది.

ఆశ్చర్యంతో విప్పరిన కళ్ళతో “నీ కెట్లా తెలుసు?” అని అడిగింది సీత.

“ఊహించే తెలుసుకున్నాను. సీతా! నీ మాటలు, చేతలు, ప్రవర్తన నాలో సందేహాన్ని రేకేత్తించాయి..స్నానాల గదిలోనా చేతి రుమాలు పడి వుందని నూర్యా చెప్పగానే నా అనుమానం దృఢమయింది.

“నేను లేచిరావడం నీకు తెలుసా? నువ్వు నిద్రపోలేదా?”

“నాకు నిద్ర ఎట్లా వస్తుంది? ఇంత భయంకరమైన సంఘటనలు జరిగాక నిద్ర ఎట్లా వస్తుంది? గడియారం రెండు కొట్టి నిన్ను లేపడానికి ముందుగా తోటగుండా ఎవరో వెళ్లడం చూచాను. సీతా! ఈ గదిలో వున్నది ఒక్కరా, ఇద్దరా?”

“ఒక్కరే! నువ్వు రజియాబేగం అని చెప్పావే అమె ఇక్కడ వుంది. ఒకరా ఇద్దరా అని ఎందు కడిగావు?”

“ఇద్దరు వెళ్లడం నేను చూచాను సీతా! అయితే ఇంకెవరో వచ్చి, రజియాబేగాన్ని పిలుచుకుని వెళ్లి వుండాలి.”

“ ఆ స్త్రీ నిజంగా మీ ఆమ్మేనా ?... నేను నమ్మలేకుండా వున్నాను. ఆమె నా మనం ఇక్కడ నిల్చుని మాట్లాడుకోవడం ఎందుకు? వాసంతి లేచి విడుస్తుండేమా—? మగవాళ్లు లేస్తే మనకేదో అయిందని భయపడగలరు. అలాంటిది వెళ్ళి పడుకునే మాట్లాడుకుందాం. ఇంక నాకు నిద్రరాదు. నీ గురించి వివరాలన్నీ చెప్పు, వింటాను ” అంది సీత.

ఇద్దరూ తమతమ పడకలమీద కూర్చున్నారు, ఆరాత్రి మొదట జరిగిన దంతా సీత తాటికి చెప్పింది.

“ ఆమె నిజంగా ముస్లిమ్ స్త్రీయేనా? ఆమె పేర రజియా బేగం మేనా? ” అని సీత అడిగింది.

“ కాదు ఆ విషయం తర్వాత చెబుతాను. నాకు బుద్ధి తెలిసినప్పటి నుండి ఆమెనే తల్లి గా ప్రేమించాను. ఏ తల్లీకూడా ఆమె నన్ను పెంచినంత వాత్సల్యంతో ప్రేమతో, తనబిడ్డను పెంచివుండదు. ఆయితే మా అమ్మ ప్రపంచంలో అందరి స్త్రీలవలె భర్తతో కాపురం చేయకుండా, దేనికో భయ పడుతున్నట్లు దాగుకుంటూ తిరుగుతుండేది. అప్పుడప్పుడు ఆమెను చూడడాని కొక ఆయన వచ్చేవాడు. ఆయనను నేను ‘నాన్న’ అని పిలిచేదానిని. ఈ అలవాటు నా అంతట నాకే వచ్చిందా, ఎవరన్నా నేర్పించారా అన్నది నాకు తెలియదు. ఆయన అమ్మ కొన్ని సార్లు అతి ప్రేమగా వుండేవారు; మరి కొన్ని సార్లయితే అతిఘోరంగా పోటాడుకునేవారు. వాళ్ళు లోకంలో అందరివలె పెళ్ళాడిన భార్యాభర్తలు కారని నాకు తెలిసింది. అయినా ఆయనే మానాన్న అని నమ్మాను. వాళ్ళిద్దరూ నా విషయంలో మట్టుకు అతి సఖ్యతగా వుండేవాళ్ళు. నాకేది కావాలని అడిగితే అది తెచ్చిచ్చేవారు. నాకు కొద్దిగా ఒళ్ళు బాగా లేకపోతే ఇద్దరూ నాకోసం ప్రాణాలర్పించడానికయినా సిద్ధంగా వుండేవారు. నా పెంపకానికి, నా చదువుకు ఏమాత్రం వెనుకాడక డబ్బు ఖర్చు చేశారు. వాళ్ళేమీ ధనవంతులుకారు. నా చిన్న తనంలో మీ అమ్మవద్ద విలువైన నగలు ఎన్నో వుండేవి. వాటిలో ఒక్కొక్క దానినే తీసిచ్చి మా నాన్నగారిని వెళ్ళి అమ్మి డబ్బు తెమ్మని చెప్పి

వంపుకుండేది. కొన్ని సమయాలలో నాన్నే డబ్బు తెచ్చేవారు. తీసుకోను—అని పోట్లాడేది అమ్మ. ఎందుకంటే నాన్న సంపాదన ఎక్కువలేదని ఆయన కాపాడవలసిన కుటుంబం ఇంకొకటి వుంది అని అమ్మకు తెలుసు... కావ్వెంటు బడిలో నిరుపమ అనే అమ్మాయితో నాకు స్నేహం కుదిరింది. నేను నా జననం గురించి, పెంపకం గురించి దిగులుగా వున్న రోజులలో ఆమె స్నేహమే నాకు ఊరటను కల్పించేది...మా ఇద్దరిదీ ఒకటే వయసు... పెద్దవాళ్ళు అవుతున్న కొద్దీ భవిష్యత్ గురించి ఆలోచించే వాళ్ళం... ఇద్దరము పెళ్ళి చేసుకోకూడదనీ, దేశసేవ చేయాలనీ నిర్ణయించు కున్నాము. కాని నిరుపమ తన నిర్ణయం మార్చుకుంది. నువ్వామెను చూకావుకదా, అంత అందక లైకాదు. అది తెలిసే ఆమె పెళ్ళి వద్దనుకుంది. కాని ఆమె ఆత్మ సౌందర్యాన్ని అర్థం చేసుకోగల వ్యక్తి లభించాడు. అతడిని పెళ్ళాడి ఇప్పుడు సుఖంగా వుంది. అదృష్ట వంతురాలు!” తారిణి కళ్ళల్లో నీరు చూచి జారి కలిగింది సీతకు.

“అక్కా! నిరుపమలాగా నువ్వు ఒకరోజు హాయిగా ఒక ఇంటి దానివయి వుంటావు.” అంది సీత.

“ఆమెకు నాకు ఒక తేడావుంది. సీతా! నా పుట్టుకే నాకు మచ్చ. తల్లి దండ్రు లెవరో తెలియని నాలాటి దానిని పెళ్ళాడగల పురుషుడీదేశం లోవున్నాడా! ఒకవేళ వుండి అతడొప్పుకున్నా అతడి బంధువులు ఒప్పుకో వద్దా? మనదేశంలో పెళ్ళిళ్ళకు బంధువుల అరిణీకారం ప్రధానం కదా? పోనీతే నాకు పెళ్ళిపట్ల అంత మొజులేదు. నిజంగా దేశసేవ చేయాలనేవుంది. బాంబాయిలో ఉప్పు సత్యాగ్రహం జరిగినప్పుడు నేను నిరుపమ అందులో పాల్గొన్నాము. చిన్న వయస్సు కారణంగా మమ్మల్ని ఖైదు చెయ్యలేదు. చాలా సార్లు పూరి బయటకు తీసుకొనివళ్ళి కదలి పెట్టేవారు. నేనూ నిరుపమా కలిసి వున్నందున సరదాగా వుండేది. ఆ ఉద్యమం ముగియగానే కరాచీ కాం గ్రెసుకు వెళ్ళాము...”

ఈచోట తారిణి కొంతసేపు మానంగా వుంది. పెద్దగా ఒకసారి నిట్టూర్చి ఆపైన చెప్పింది; “ఆ తరువాత ఈ పుణ్య భారతిభూమిని తిరిగి

చూద్దానునిపించింది. కాశ్మీరునుండి కన్యాగుమారివరకు, కరాచినుండి కలకత్తావరకు అన్ని పూర్లు తిరిగి చూచాము. ఈలోగా బీహారులో భయంకరమైన భూకంపం ఏర్పడి దేశమంతటినీ కదిలించి వేసింది. భూకంప భాధితులకు నేన చెయ్యడానికని బాంబాయినుండి బయలుదేరిన సేవాదళంలో నేనూ నిరుపమా చేరాము. అప్పుడు మా ఇరువురి జీవితాలలోను ముఖ్యమైన ఘటనలు జరిగాయి. నిరుపమ వేణీ ప్రసాదును కలుసుకుంది. కొంత కాలానికి అతడిని భర్తగా స్వీకరించింది!” అని చెప్పి తారిణి ఆగింది.

“అక్కా! ఆపైన చెప్పండి. ముఖ్యమైన ఘట్టంలో ఆపివేశావేం? మీ జీవితంలో ఏమి జరిగింది?” అని నీత ఆతురతతో అడిగింది.

“నిరుపమకు పెళ్ళి జరిగింది? నాకు మరణం కలిగింది! ఏదో నాకు తున్నానని అనుకోవద్దు. సీతా! నాకు తెలిసిన వారందరికీ నేను మరణించిన దానినే అయ్యాను. ఆ విధంగా అందరూ నన్ను పూర్తిగా మరచి పోవాలని ఆశించాను. కనుక నే నేను చనిపోయినట్లు నాతోబాటున్న ఇతర సేవకులు నమ్మేటట్లుచేపి నేను ఆక్కడినుండి బయలుదేరాను. ఇందుకు కారణం నువ్వు పత్రికలలో ఏ వార్తను చదివి మా అమ్మను సందేహించావో. ఆవార్తయే! నా తల్లికి నాత్యా నేరానికని కారాగార కిక్కి విధించారన్నవార్త నా మనస్సును అంతగా గాయపరిచింది. ఈ ప్రపంచంలో నేను సంపూర్ణంగా ప్రేమించనవ్యక్తి నాతల్లి ఒక్కతే. మా నాన్నగారని అనుకున్న ఆవ్యక్తినిగూడా నేను అంతగా ప్రేమించలేదు. కానీ నాతల్లిని నా ప్రాణంగా భావించాను. ఆమె ప్రవర్తన గురించి ఎటువంటి సంశయాలు పొడ నూపినా వీటన్నిటికన్న ఆమె మీది ప్రేమ బలంగా వుండేది. కొన్నేళ్ళుగా మాటి మాటికి ఆమెకు దూరమై తిరుగుతున్నప్పటికీ ఆమెపట్ల వాప్రేమ ఆనంతయినా తగ్గలేదు. ఆమెకు ఈ అపకీర్తి—ఈ కష్టమూ రావడం నేను సహించలేక పోయాను. ఒక మహారాజును ఆమె చంపబూనడం గురించి ఆలోచించినకొద్దీ అర్ధపర్థంలేని సందేహాలన్నో వుదయించాయి. సరిగ్గా ఇటువంటి పరిస్థితిలో ఒక నాడు ఢిల్లీలో మా నాన్నను కలిశాను. నా మనస్సును కుదుటపరచాలని ఆయన.

కొన్ని విషయాలను చెప్పారు. వాటిలో ఒకటి ఏమిటో తెలుసా ? అంత వరకు నేను తల్లి అని భావించినది నిజంగా నా తల్లి కాదన్నదే ఆ వార్త. ఇది నా మనస్సును వుపశమింప చెయ్యడానికి బదులుగా మరింత గాయపరిచింది. నా జీవితపు చీకటి నడుమ వెలుగుతుండిన ఆ ఒక్క దీపమూ ఇప్పుడారిపోయింది. ఆమె నా తల్లి కాకపోతే ఈయన నా తండ్రికాదు. మరయితే నే నెవరి బిడ్డను ? సీతా ! నా పెంపుడు తల్లి అప్పుడప్పుడు కోపంతో మాట్లాడుతూ వచ్చిన కొన్ని సంగతులకు అర్థం ఇప్పుడు తెలియ సాగింది. అందుమూలంగా ఎవరో ఒక స్వదేశ సంస్థానపు రాజాకూతురిని నేను, అన్న సందేహం కలిగింది. నా పెంపుడు తల్లి తరచుగా ఇల్లు మారినదీ, రమామణి అన్న తన పేరుకు బదులుగా రజియా బేగం అన్న మారుపేరు పెట్టుకున్నదీ,— వీటన్నిటికీ కారణం లీలగా గోచరించింది. ఈ ఆశ్చర్యాల ఫలితంగా నేను పడ్డ వేదనను నా పెంపుడు తండ్రి గ్రహించినారేదు. ఆయనకు వేరే ఒక ముఖ్యమైన పని వుండింది. నాకు ధైర్యం చెప్పి తన్ను మళ్ళీ కలుసుకోవడానికి చొటూ, తేవీ చెప్పివేసి ఆయన వెళ్లి పోయారు. అయినా నేను ఆయనను కలువారేదు. కలవడానికి ఇష్టమూలేదు.”

కాసేపు ఆగదిలో నిశ్శబ్దం ఆవహించింది. తరువాత సీత “రజియా బేగం నిజంగా పిచ్చిదని అనుకుంటున్నావా ?” అని అడిగింది. “నా కట్లా తెలుసు, సీతా ! నేను ఆమెను చూసి నాలుగేళ్ళయింది. ఆమె మనస్సులో తీవ్రమైన ద్వేషభావము తిప్టవేసుకున్నదని మాత్రం నేను ఎరుగుదును. ద్వేషం ముదిరితే దెయ్యం పట్టినట్లే... ఆ తరువాత పిచ్చేగదా ? నిజంగా పిచ్చిదయి వుంటే ఒకందుకు మంచిదే. పోలీసువారి చేత చిక్కినా, ఇవ్వార్చి సంఘటనకు ఆమెకు వురిశిక్ష విధించరు; పిచ్చాసుపిత్రికి పంపుతారు.

కొంతసేపుండి సీత ‘ఇంకా ఒక్క ప్రశ్న, నేను ధరించిన రత్న హారం గురించి అడిగావే, అది రజియా బేగం నాకు ఇచ్చి వుంటుందనీ అడిగావా?’ అని అడిగింది.

“అవును, అది ధృడపరుచుకోడానికే నిన్నడిగేను. నా పెంపుడు తల్లి నగలన్నీ అమ్మినేకాక మిగిలినది అది ఒక్కటే.”

“ఆ రత్నహారాన్నీ, రెండువేల రూపాయలనూ, నాకామె ఎందుకు యిచ్చింది?”

“నన్నెందుకు అడుగుతావు సీతా? నానోటిలో చెప్పించాలవా? నువ్వే ప్రాసించి తెలుసుకో లేవా?” అంది తారిణి.

సీతమనసు ఊహించి తెలుసుకునే వుంది. అదిప్పుడు ఋజువయింది. తారిణి ఊహ వచ్చినప్పటినుండి ‘నాన్న’ అనుకున్నది. తన తండ్రినే! తన చిన్నతనంనుండి తమ ఇంట్లో దాగిదం తాడవింపడానికీ, అమ్మ ఎప్పుడూ ముఖంలోనే వుండడానికీ అదే కారణం. వాటంతటికీ ప్రాయశ్చిత్తంలాగా ఆ స్త్రీ రహస్యంగా వచ్చి రత్నహారాన్ని ఇచ్చి వెళ్ళి వుండాలి.

ఈ విధంగా అనుకున్న సీత... “ఏది ఏమయినా నువ్వు నాతో బుట్టువుగానే వుండాలి! అంది.

గడియారం నాలుగు కొట్టింది.

22

ఉన్నట్లుండి ఒకనాడు ధామ, భామ సీత ఇంటికి వచ్చారు. వాళ్ళ రాక సీత కుతూహలం కలిగించింది. వాళ్ళ రాకతో, మాటలతో నవ్వులతో ఇల్లు గలగలమని వుంది.

యోగక్షేమాలయ్యాక, వాసంతిని ముద్దులాడాక? “మిస్టర్ రాఘవన్ ఏరీ? ఆయన్ను ‘కంగ్రాచ్యులేట్’ చేయాలనే ముఖ్యంగా వచ్చాము.” అంది భామ.

“ఇనాళ మా అత్తగారు వస్తున్నారు. ఆమెను తీసుకు రావడానికని ప్తేచనుకు వెళ్ళారు.” అంది సీత.

“అయ్యబాబోయ్, అత్తగా రొస్తున్నారా? నాకు భయం వేస్తుంది.” అంది భామ.

“నీకు తెలుసా సీతా! పెళ్ళి చేసుకుంటే అత్తగారొస్తుందన్న భయం కొద్దీ మేమిద్దరం పెళ్ళి మానేశాము.” అని భామ నవ్వింది; భామకూడ నవ్వింది.

సీతకూడ నవ్వింది, “వీరిని ‘కంగ్రాచ్యులేట్’ చేయాలన్నా కే ఎందుకు?” అని అడిగింది.

“రాఘవన్ ఇంగ్లండ్ వెళ్ళి వచ్చారు కనుకనే అంత ధైర్యం వచ్చింది. మనవాళ్ళయితే ‘మనకెందుకీ తంటా?’ అని ప్రక్కకు తొలగి పోయేవాళ్లు. రాఘవన్ దారిలో పొడిచి పారవేయబడిన వాడిని ఆస్పత్రిలో చేర్చారు; పోలీసులకూ తెలిపారు. ఈ విధంతో బాధ్యతతో ప్రవర్తించి నందుకు మీ ఆయన్ను మానాన్న ఎంతో మెచ్చుకున్నారు. సీతా! ఆమాట చెప్పి పోదామనే వచ్చాము.” అంది భామ.

ఆ రాత్రి నిజంగా జరిగిందేవిటో సీతకు బాగా గర్తొచ్చింది. ఇంగ్లండు వెళ్ళినట్టిన తిన భర్త “మనకెందుకు ఈ తంటా! ప్రక్కనుంచి బండిని నడిపించుకుని వెళదాం!” అన్నారు. కాదు, బండిలో పడేసి తీసుకెళ్ళాలని సూర్యా, తారిణి అన్నారు. ‘వావల్లనే ఇందులో ఇరుక్కున్నాను’ అని ఈయన ఆ తర్వాత రెండు సార్లన్నదీ సీతకు గుర్తువచ్చింది. అయినా సీత ఇప్పుడా విషయం ఏదీ చెప్పదలచుకో లేదు. భామ భామలు తన భర్త కిచ్చిన గౌరవాన్ని తాను కాదననేల?

టెలిఫోన్ మొగింది. సీత వెళ్లి అందుకుంది. తానూ, తారిణి వస్తున్నామని సూర్యా చెప్పాడు.

“చాల సంతోషం. విన్నూచూచి చాల రోజులయింది. తొందరగారా.” అంది సీత.

ఆ విషయం భామ భామలతో చెబుతే వాళ్లు—” మీ ఆయనను చూడ లేక పోయాము. కనీసం తారిణి నయినా చూచిపోతాము” అని సంతోషించారు.

“ ఆయనకూడా అరఘుంటలో కచ్చేస్తారు. ఆయననుకూడా చూచే కళ్ళరుగాని....” అంది సీత.

సీతకు నూర్యాను చూడాలనివుంది; తారిణినీ చూడాలనేవుంది, కాని వాళ్ళిద్దరూ కలిసిరావడం ఆమెకు నచ్చలేదు.

దీనిని గురించి రాఘవన్ చెప్పినదే ఆమెకు గుర్తుంది. “నూర్యా తారిణి కలిసి ఊరంతా తిరుగుతున్నారట. ఇదేమీ బాగులేదు. అయినా నూర్యా కిదేం బుద్ధి? వాడి అమ్మా నాన్నా వంటే ఎంత బాధపడతారు?” అని చెప్పాడు రాఘవన్. అది అంత మంచిపని కాదనే సీత అనుకుంది. కాని రాఘవన్ దోషమంతా నూర్యమీద మోపితే, సీత తప్పంతా తారిణిదే అనుకుంది. ‘నూర్యా గ్రామంనుండి వచ్చినవాడు, అభంకుభం ఎరగనివాడు. అట్లాటివాడిని, ప్రపంచానుభవంకల తారిణి పాడుచేస్తూంది’ అనుకుంది. ఒంటరిగా నూర్యా వచ్చినపుడతడిని “తారిణి వలలో పడేవు సుమా!” అని హెచ్చరిద్దామనుకుంది.

తారిణి విషయమై సీత మనసు ద్వైధీభావంలో పడింది. ఎదుట వున్నప్పుడు తారిణిమీద ఎంతో అభిమానం, ప్రేమ కలిగేది. ఎదుట లేనప్పుడు ఆమెమీద అకారణంగా కోపం కలిగేది. తమ ఇంటి కష్టాలకు, తన తల్లికోకానికి, ఆమె ఆకాల మరణానికి తారిణి కారణం అనిపించేది. తన భర్తను బాగా ఎరిగిన దానిలావుంది, ఆయనతో సంకోచం లేకుండా మెలగు తుంది. ఇప్పుడు నూర్యాని పిచ్చివాడిగా చేస్తూంది. ఇవన్నీ భారత స్త్రీ చేయవలసిన పనులేనా—అనిపించేది.

భామ భామలతో—“మీరిరువురూ ఈ వూళ్ళోనే వుంటే నాకెంతో సంతోషంగా వుంటుంది. నాకు ఊసుపోవడం కష్టంగా వుంది.... అంది సీత.

“మేము త్వరలోనే ఈ పూరికి వచ్చినా రావచ్చు సీతా! నాన్నగారికి భారత ప్రభుత్వంలో పెద్ద వుద్యోగం నచ్చేటట్లుంది. నాన్నగారే తటపటా యిస్తున్నారు.” అంది భామ.

“నీకు స్నేహితుల కేమి కొదవ? తారినీ వుందిగా!” అంది ధామ.

“తాణి స్నేహం వున్నా వూడినా ఒక్కటే! ఎంతసేపూ సోషలిజం, కాంగ్రెసు, విప్లవం అని చెబుతూ వుంటుంది. నాకవన్నీ గిట్టవు.” అంది సీత.

“అదేవిటట్లా అంటున్నావు? నీకూ అట్లాటి విషయాలలో చాదస్తం వుందనే అనుకున్నానే?”

“అబ్బే లేదు! గాంధీజీ అంటే నాకు కొంత భక్తి భావం వుంది. ఆయనను ఎవరై నా విమర్శిస్తే సహించలేను. మీవారు విమర్శించినా ఆయనతో పోట్లాటు పెట్టుకుంటాను.”

“గాంధీజీ మహాత్ముడే! కాని ఆయన ఆర్థిక విధానాలే చాలాఘోరం. ఆయన విధానాలన్నీ అనుసరిస్తే దేశం రెండువేల ఏళ్ళు వెనక్కు వెళ్ళడం ఖాయం.” అంది ధామ.

“రాను రాను గోజులు పాడయి పోతున్నాయి. ఇంగ్లాండులో ఎడ్లు తోలేవాళ్ళను, పందులు మేపేవారిని ఇక్కడికి గవర్నర్లుగా వైస్రాయిలుగా పంపుతున్నారు.” అని భామ అంటూండగా ధామ—“ఇంకా నయం! తేబర్ పార్టీ గవర్నమెంటు వస్తే రైల్వే పోర్టర్లనూ, పోస్టల్ ప్యూన్లనూ మనకు వైస్రాయిలుగా పంపుతారు. వాళ్లందరికీ మన రాజులూ, నవాబులూ సలాములు కొడుతుండాల్సి!” అంది.

అందుకు బదులుగా భామ అడిగింది. “ఇంగ్లాండు పోర్టర్లు ప్యూన్లు ఎందుకూ? మన కాంగ్రెసు వారూ, సోషలిస్టులూ చెప్పేటట్లు జరిగితే మన దేశపు పోర్టర్లూ, ప్యూనులూ గవర్నర్లయి కూర్చుంటారు. ఏది మేలంటావు?”

సీతకు రాజంపేట గ్రామమూ, తపాలాఫీసూ గుర్తుకు వచ్చాయి. తపాలా బంట్రోతు బాలకృష్ణన్ గవర్నర్ గా వస్తే ఎంత బాగుంటుందోనని

పించి నవ్వొచ్చింది. భారతదేశంలో ప్రభుత్వమూ, ఉద్యోగాలూ ఇప్పటిలాగే వుండడమే మంచిదనిపించింది.

సూర్యా తారినీ వచ్చారు. ధామ, భామ 'హలో? మై డియర్!' అంటూ తారినీని కాగలించుకుని, చేతులు కలిపి స్వాగతం చెప్పారు. సీత సూర్యాని పక్కకు తీసుకు వెళ్ళి "బావా! నీకు తారినీతో ఎందుకింత స్నేహం? మీ అమ్మ నాన్నలకు తెలిస్తే ఏమనుకుంటారు? అనవసరంగా చెడ్డ పేరు తెచ్చుకోకు... నేను మంచి పిల్లనుచూచి త్వరలో నీకు వెళ్ళి చేయిస్తాను." అంది.

సూర్యా చిరునవ్వుతో 'పిల్ల నెక్కడ చూచావు? వారిద్దరిలో ఒకరా?' అని భామ ధామల వైపు చూశాడు.

"ఛీఛీ! వీళ్ళ నవనాగరికతకూ, మీ అమ్మ ఛాందసానికీ ఒక్క నిమిషమయినా పడదు. వేరే మంచి సంబంధం చూశాము. నువ్వు మాత్రం తారినీ వలలో పడకు—" అంది సీత.

సీతా! ఇట్లా మాట్లాడడం ఎవరి దగ్గర నేర్చుకున్నావు? తారినీ గురించి అట్లాంటి అనుమానాలు పెట్టుకోకు. నేనిదివరకే చెప్పానుకదా! మేమిద్దరమూ సోషలిస్టు పార్టీకి చెందినవాళ్ళం. అందుకని మాటమాటికీ కలిసి మాట్లాడవలసి వస్తుంది. ఇద్దరమూ త్వరలోనే లాహోర్ వెళ్లాల్సివుంటున్నాము." అన్నాడు. సూర్యా.

ధామ, భామలను సీత పరిచయం చేయగానే సూర్యా—"మేము వస్తుండగా పోర్బర్ల గురించి మాట్లాడుతున్నారే, ఏమిటది?" అన్నాడు సూర్యా.

సీత చెప్పింది విషయం.

"అట్లాటి రోజు తానే వస్తుంది. రైల్వే పోర్టర్ గవర్నరువుతాడు. కార్ఖానావేస్త్రీ గవర్నర్ జనరల్ అవుతాడు. తపాలా బంట్రోతు ప్రధాన మంత్రి అవుతాడు. వీటన్నిటికీ సిద్ధంగా వుండండి. ఇంగ్లీషు చదివినవాళ్ళు, పెద్ద కుటుంబాల వాళ్ళూ మాత్రమే పెద్ద వుద్యోగాలు చేస్తారని అనుకోకండి.

ఇవ్వార జర్మనీ కేరు చెబితే గజగజలాడేటట్లు చేసిన హిట్లర్ ఎవరు! గోడలకు మన్నం పూసినవాడు. రష్యా విషయమే...” అని నూర్యా మాట్లాడుతూనే వున్నాడు.

“అబ్బబ్బ! ఈయన నిప్పులు కక్కి సోషలిస్టులా వున్నాడే—” అంది భాను.

“అవును మా బావ తీవ్రవాడే! గ్రామంలోని పొలం క్యవహారాలలో రైతుల పక్షం వహించి నాన్నతో అన్నయ్యతో పోట్లాడి వచ్చేశాడు. సభలలో చాల ఆవేశంతో మాట్లాడుతాడట, నేనెప్పుడూ వినలేదు.” అంది సీత.

పెద్దవాళ్ళ మాటలు ఏమీ అర్థం కాకపోయినా వింటున్న వాసంతి “నాన్నగారొచ్చారు! బామ్మను తీసుకొచ్చారు—” అంటూ గెంతుతూ పరుగెత్తింది.

సీత — “వచ్చినట్లున్నారు. మీరు మాట్లాడుతూ వుండండి.” అని చెప్పి వీధివైపు వెళ్ళింది. పాపాయి నెత్తుకుని గుమ్మందగ్గర నిల్చుంది.

కారొచ్చి గుమ్మం ముందు ఆగింది. తల్లి దిగిరావడానికి ముందుగా రాఘవన్ తొందరగా దిగివచ్చాడు. సీతను సమీపించి... “సీతా! ఊరికి అట్లా ఎందుకు రాకావు వుత్తరం? నిన్నిప్పుడో బాగా లెంపలు వాయించేస్తాను గాడిదా! పొగరెక్కువయినట్లుండే?” అని అరిచాడు.

“అయ్యో! ఇదేవిటి? నేనేమీ రాయలేదే—?” అంది. పొంగి వస్తున్న దుఃఖావ్నీ ఏడుపును అణచుకుంది. ఇంత కోపంగా, ఇంత నీచంగా రాఘవన్ తిట్టడం ఇదే మొదటిసారి.

“నువ్వు రాయలేదూ? అబద్ధం ఎందుకు చెబుతావు? రజనీపూర్ చెలువులోకి నిన్ను పడవనుండి వేసు తోకానని లలితకు రాయలేదూ?”

సీతకు నిజం అర్థమయింది. నూర్యా లలితకు ఏదో రాయగా అది ఈ విధంగా ఈయన చెవికి చేరింది. ఎవరో తన అత్తగారిని పూజ్చో అడిగి వుంటారు. ఆమె స్టేషన్లో దిగి దిగగానే కొడుకునడిగినట్లున్నారు!

“ ఏం బదులు చెప్పకుండా గుడ్లప్పగించి చూస్తావేం ?”

“ వద్దు వద్దు ! మీకు పుణ్యం వుంటుంది ఆరవకండి. బిడ్డ జడుసుకుంది. తోపల ఎవరెవరో వచ్చి వున్నారు.” అంది సీత. చటుక్కున రాఘవన్ కు జుద్ది వచ్చింది.” ఎవరు వచ్చారు ?”

“ తారిణి...”

‘ ఓహో!’ అన్న రాఘవన్ ముఖం మారింది.

“ ధామ, భామ...”

“ ఈ గ్రహాలు దాపురించాయా ? అందుకనే ఇల్లంతా రభస—ఇంకా ఎవరొచ్చారు ?”

“ నూర్యాకూడా వచ్చాడు.”

“ ఆ రాస్కెల్ ఎందుకు వచ్చాడు ? ఎప్పుడో ఒకనాడు వాడిని రివాల్యూతో కాల్చి పారేస్తాను.” అలి గొణిగాడు రాఘవన్.

నాన్న అమ్మల వాగ్వాదం విని జడుసుకున్న వాసంతి బొమ్మ దగ్గరకు పరుగెత్తుకు వెళ్ళింది.

వీధి సమ్మంలోని రాఘవన్ కు, ఇంట్లోకి వచ్చిన రాఘవన్ కు పోలికే కేదు. ఆ రాక్షసత్వం మాయమయింది. ముఖంలో మాటలో తియ్యదనం ఒలికింది. ఈ మార్పు సీతకు సంతోషాన్ని కలుగజేసింది. నామీద కోపమయినా, తాపమయినా—మిగతావాళ్ళ ఎదుట చూపకుండా వున్నారకదా అని సంతోషించింది.

మొదట ధామా భామాలసు పలకరించాడు రాఘవన్, నవ్వుతూ మాటాడాడు. తర్వాత తారిణినిచూచి “మిమ్మల్ని చూడడం తదియ చంద్రుడిని చూచినటుంది !” అన్నాడు.

“ పూరచంద్రుడు కొన్ని సమయాలలో అర్ధచంద్రుడవడం సహజమే కద—” అంది తారిణి.

“ పూర్ణచంద్రుడు ఎప్పుడూ పూర్ణచంద్రుడేకద! మన చూపుకు కొన్ని వేళల పూర్ణంగా, కొన్ని వేళల అసంపూర్ణంగా కనుపిస్తాడు. కాని ఒకటి

మాత్రం నిజం. నూర్యుడితో కలిస్తే మాత్రం చంద్రుడు పూర్తిగా అదృశ్యమయిపోతాడు." అని రాఘవన్ నూర్యాని చూచాడు. "ఏమోయ్! నువ్వేప్పుడు వచ్చావు" అని అడిగాడు.

నూర్యచంద్ర శబ్దాలను శ్రేషించి రాఘవన్ మాట్లాడినదానికి నూర్యా మొహం ఎర్రబడింది. తన మనోభావాన్ని కనబడనివ్వకుండా "వచ్చి అరగంటయిందండి అల్లుడుగారూ! నేనూ తారినీదేవీ కలిసే వచ్చాము." అన్నాడు.

భామ, ధామలు అడ్డొచ్చి, ఆరాతి వీధి కడ్డంగా పడివున్న దేహాన్ని ఆస్పత్రికి తీసుకు వెళ్ళినందుకు రాఘవన్ ని ప్రశంసించారు. "అ! దాన్దేముంది అది ఎవరయినా నిర్వర్తించ వలసిన బాధ్యతేకద... వేరే విషయం మాట్లాడండి!" అన్నాడు రాఘవన్.

అప్పుడు టెలిఫోన్ మోగింది. రాఘవన్ రిసీవర్ అందుకున్నాడు.

"ఏమిటి? ఓహో, మదోంకర్ విషయమా? ముద్దాయిని పట్టుకున్నారా? ఎవరది? అరే! ఎంత సాహసం? కావలసిందే... సరే! నాకు తెలిసిన దానిని సాక్ష్యం చెప్పడానికి నేనెప్పుడూ సిద్ధమే... ఆవే, లేదు. ఎక్కడికీ పోవడం లేదు. ఊరిలోనే వుంటున్నాను... ఆల్ రైట్"

తారినీ, నీతల కళ్ళలో భయము, విచారము కన్పించాయి.

రాఘవన్ టెలిఫోన్ పెట్టేసి రాగానే "ఏమిటేమిటి?" అని అందరూ అడిగారు.

"మదోంకర్ ని హత్యచేసిన ముద్దాయిని పోలీసులు పట్టుకున్నారు. మదోంకర్ వద్ద చాలకాలం పనిచేసిన సేవకుడే అతడిని చంపాడట. అతడే నేరాన్ని కల్పిస్తున్నాడట" అన్నాడు రాఘవన్.

*

*

*

23

రెండు రోజులయ్యాక రాఘవన్ తారినీ గదికి వెళ్లాడు. అప్పుడు అడ్డం నూర్యా వున్నాడు. వాళ్ళిద్దరూ ప్రయాణ సన్నాహంలో వున్నట్లు గమనించాడు రాఘవన్.

‘అయితే, మీ లానూర్ ప్రయాణం నిశ్చయమయినట్లుందే—’ అన్నాడు.

“అవును. ఇవాళ రాత్రి బండికే ప్రయాణం” అని చెప్పింది తారినీ.

రాఘవన్ నూర్యానిచూచి, ఇదిగో చూడు నూర్యా! నువ్వు లానూర్ తోకు వెళ్ళు లేకపోతే రావల్సిందికి వెళ్లు. కాబూలుకు వెళ్లితా సరే లేదా మధ్య ఆసియా ఎడారులకు వెళ్లితే మిరీ మంచిది. సోషలిజం, కమ్యూనిజం వంటి ఎండ నూవుల వెంటబడే వారికి ఆ ఎడారులే మంచివి... కాని తారినీని తీసుకుని వెళ్లకు. అది నీకు మంచిదికాదు; ఆమెకు మంచిది కాదు!” అన్నాడు.

విప్పారిన మొహంతో అంతావిని నూర్యా; “అల్లుడు గారూ! చివర పొరబడ్డారంటే! తారినీదేవిని నేను తీసుకు వెళ్లడం లేదు. ఆవిడేనాకు నచ్చబెప్పి నన్ను తీసుకువెళ్తాన్నాడు.” అన్నాడు.

“నిజమేనా తారినీ!” అని అడిగాడు రాఘవన్.

“అవును, నిజమే! నేను చారిత్రక పరిశోధన చేస్తున్నానని తెలుసా? అందు నిమిత్తం పంజాబు వెళ్ళవలసి వుంది...”

“చాలు చాల్లే, నువ్వు నీ పరిశోధనా! భారతదేశంలో హిందూ ధర్మాన్ని నిలబెట్టినవారు స్త్రీలే!...పోనీలే ఇప్పుడా గొడవ ఎందుకు? నీతో నేను ఏకాంతంగా మాట్లాడాలి! అన్నాడు రాఘవన్.

అతడి మొహంలోని ప్రతికూల భావాన్ని గ్రహించిన తారినీ—“మీ అభిప్రాయమేరకయితే స్త్రీలతో ఏకాంతంలో పురుషులు మాట్లాడవచ్చా? అది ధర్మ విరుద్ధంకాదా?” అని అడిగింది.

ఒక క్షణం నివ్వరపోయాడు రాఘవన్. “నీకు అభ్యంతరం లేదు కదా? అంచేత నాకు ఫరవాలేదు. అటలుకాదు తారిణీ! నిజంగానే ముఖ్యమైన విషయం.” అన్నాడు రాఘవన్.

అప్పుడు సూర్యా “బయలుదేరడానికి ముందుగా చక్క చెట్టుకొవలసిన పనులున్నాయి. నేను వెళ్ళివస్తాను, తారిణీ దేవీ! ప్రయాణంలో ఎదయినా మార్పుంటే, వెంటనే తెలుపండి!” అని చెప్పి వెళ్ళి పోయాడు.

సూర్యా వెళ్ళిపోయాక ఆ గదిలో కాస్తేపు నిశ్శబ్దం తాండవించింది. రాఘవనే మొదలు పెడతాడని ఎదురుమాచి అట్లా జరగక పోయేసరికి తారిణీ “ఏకాంతంలో మాట్లాడవలసిన ముఖ్య విషయం ఏమిటి?” అని అడిగింది.

రాఘవన్ తారిణీ ఎదుట వాటకంలో పాత్రలా నిలబడి—“తారిణీ! నేను ఒంటరిగా నీతో ఏమి చెప్పాలనుకుంటున్నానో నీకు తెలియదా? నిజంగానే నా మనసు నీకు తెలియదా? లేక తెలిసికూడా తెలియనట్లు నట్టిస్తున్నావా?” అని అడిగాడు.

“మీ మనసు నాకు తెలిసి ఉంటే, నా మనసుకూడా మీకు తెలిసి వుండాలి కదా? అలాటప్పుడు ఇక మాటతో పనేముంది?”

‘లేదు తారిణీ! నీ మనసు నాకు తెలియదు. ఒకప్పుడట్లా వుండేది. నీ మనసులోని తలపున మనసులో ప్రతిఫలించేది. ఆ విధంగానే నా మనసు నీకు తెలిసేది. కాని అది ఆరోజులు అయినా ఇప్పుడు చల్లకొచ్చి మురిసే దాచడం నా కిష్టంలేదు. తారిణీ! నువ్వు నేనిదే నేనిక ఒక్క నిమిషమయినా బతక లేను; మూడు నెలలక్రింద ఢిల్లీ స్టేషన్ లో నిన్ను చూచినదాదిగా నా మనసు నా శరీరంలో లేదు. తాజ్ మహల్ వద్ద నిన్ను చూచినప్పటినుండి వెళ్ళరై తినవాడిలా అయిపోయాను. ఈ మూడు నెలలనుండి నా మనసు ఏ పనిలోనూ లగ్నమవడం లేదు. అఫీసులోనూ సరిగా పనిచేయలేక పోతున్నాను, నా మీద ఎంతో అభిమానంగల నాపై అధికారి దొరగారుకూడా “ఏమయింది నీకు?” అని మందలిస్తున్నారు. నీమీద ప్రయాణంకూడా నీ

నీకోసమే మానుకున్నాను. నువ్విక్కడ వుండగా అక్కడ సిమ్లాలో నాకు సంతోషం ఎక్కడిది? నీకు జ్ఞాపకం వుందా తాడి, మన ఇద్దరమూ పెళ్ళి చేసుకున్నాక 'హనీమూన్'కు కాశ్మీర్ కు వెళదామని అనుకున్నది జ్ఞాపకం వుందా?..."

“అయ్యా! మిమ్మల్ని చాలా నేడుకుంటాను. దయచేసి ఆ పాత కథలన్నీ ఇప్పుడు చెప్పకండి. ఆపన్నీ పాత కలగా భావించి మరచి పొండి.”

‘నువ్వు మరిచి పోయావు తాడి! ఆ విషయం తెలుస్తూనేవుంది. నువ్వు అదృష్టవంతురాలివి, అందుకనే మరవగలిగావు. కాని నేను మరవ లేకున్నాను. ఆ పాత స్మృతులు నా మనసును అనుక్షణం రంపపు కోతకు గురి చేస్తున్నాయి. ఆ జ్ఞాపకాలు సుఖాన్ని కల్గిస్తున్నాయా. దుఃఖాన్ని కల్గిస్తున్నాయా అని చెప్పలేకుండా వున్నాను.

“ఒకనాడు మనిద్దరం బొంబాయిలో మలబార్ హిల్స్ తోటనుండి వీధిలోకి రాగానే నూర్యుడు అస్తమించాడు. క్రింద బొంబాయి నగరపు అక్షలాది దీపాలు నక్షత్రాలతో పోటీ పడుతున్నాయి. జగమే ఆనందమయమై తోచింది. అప్పుడా ప్రక్కన ఇంట్లోంచి నైగల్ పాట—“ప్రేమనగర్ మే బనావుంగీఘర్”—అన్న పాట వినిపించింది.” ఆ పాట మనకోసమనే పొడి నట్లున్నాడు నైగల్, ప్రేమ అదే నగరంలోనే మన ఇంటిని కట్టుకుందా!” అన్నాను నేను. ఇప్పుడు నేను చెప్పిన తర్వాతయినా గుర్తుకు వస్తుందా? లేక ఏదో పేలుతున్నాడే అని ఇంకేదయినా ఆలోచిస్తున్నావా?”

తాడి మనసు కలవర మందినట్లుంది, ఆమె వెంటనే స్పష్టంగా జవాబు చెప్పలేక పోయింది. తడబడుతూ ఇట్లా అంది.” “మీరు చెప్పినదంతా శ్రద్ధగా విన్నాను. నేనేదీ మరవలేదు. కాని అప్పుడు మనం చేసిన తప్పేమిటో ఇప్పుడు బోధపడుతుంది. ప్రేమనగర్ అన్నది నిజంగా లేదు. అది మాయ; కవులకల్పన అంతే. ఒకవేళ అట్లాంటిది వున్నా నేనందులో ఇల్లు కట్టుకోను. నేను నా ఇంటిని సేవానగర్ లో కట్టుకుంటాను, రాఘవన్! నేను చూచిందంతా మీరు చూచివుండి నేను అనుభవించిందంతా మీరూ

అనుభవించివుంటే నేనాలోచించినట్లే మీరూ ఆలోచించేవారు. ప్రేమవలపు వంటి భ్రమలోకి పోరు. ఈ ప్రపంచ జనుల కష్టాలను కించిత మాత్రమయిన తొలగించగలనా అని రాత్రింబగళ్ళు విచారించేవారు.”

“తారిణీ! ఏమిటి మాటలు? ఈ లోకంలోని బాధితుల కష్టాలను నువ్వు తగ్గించగలరా? నువ్వు నేనూ భగవంతుడి కన్న శక్తివంతులమూ? భగవన్నిర్ణయం మేరకు పురుషులు సుఖమో, దుఃఖమో అనుభవిస్తారు, వారివారి విధి విభితాన్ని వారనుభవించే తీరాలి. దానిని మనం మార్చగలం. దీనజనావళినంతా ఉద్ధరించగలం అనుకోవడం ఎంత అహంభావం! ఎంత పొరబాటు! ఆ బుద్ధిహీనుడు సూర్యునిలాగే నువ్వు మాట్లాడుతున్నావే? వాడి దగ్గరే నేర్చుకున్నావా?” అని అసహనంతో అరిచాడు.

తారిణీ నిదానంగా చెప్పింది. “ఎందు కింత తొందరపాటు? ఇందు లోకి సూర్యుని పేరు లాగడం అనవసరం. నేను ఆయనను కలవకముందే కొన్ని అనుభవాలకు గురి అయ్యాను; కొన్ని నిర్ణయాలకు వచ్చాను. దేవుడి సృష్టిని మెరుగు పరుద్దామన్న అహంభావంతో, విధిని మార్చగలనన్న అతిశయంతో నేను సేవకు పూనుకోలేదు. బాధా సర్వదృష్టులకు సేవ చేయడంలో నామనను శాంతిని పొందుతూంది; సుఖంగా వుంటూంది. ఇంక దేనివైతూ నా మనసు పోవడం లేదు. దానికి నేనేమి చేయగలను? విధిలిఖితం అని ఒకటి వుందనీ, భగవంతుడు ఎవరి దారి వారికి నిర్ణయించి వుంచుతాడనీ మీరన్నారు. నిజమే మీ దారివేరు, నా దారివేరు అని ఆయనే నిర్ణయించాడు. నాబుద్ధిని కప్పిన మాయ తొలగగానే నా దారి నాకు తెలిసింది. నన్ను త్సమించండి! వాదారిని నన్ను పోనివ్వండి.”

“వీలేదు. నిన్ను ఇప్పుడు మాయ ఆవహించివుంది. ఆ కోజులలో మవ్వనుకున్నదే నిజం. నీ దారి వేరు, నా దారివేరు అన్న భావమే తప్పు. హిందూ ధర్మంలో పురుషుడు వడిచే దారే స్త్రీది; స్త్రీకి వేరే దారంటూ లేదు.”

“ఆ విధంగా మనసారా నమ్మి తమరిని దైవ సమానులుగా పూజించే స్త్రీని మీరు భార్యగా పొందారు. అది మీ అదృష్టం. రాఘవన్! కొంచెం ఆలోచించండి. నా ఎదుట ప్రేమ మాటలాడుతున్నప్పుడు మీకు సీతగురించి నా జ్ఞాపకమే లేదా? మీరే సర్వస్వమని నమ్మించిన ఆ అమ్మాయిమీద కనికరం లేదా? ఆమెకు ద్రోహం చేయడానికి మీకు మనపెట్లా ఒప్పించి?”

“అహ, ద్రోహం గురించి మాట్లాడుతున్నావా? ఎవరు ఎవరికి ద్రోహం చేశారు? నాకు, సీతకు నువ్వు చేశావు ద్రోహం! తారిణీ! నిన్ను పరిపూర్ణంగా నమ్మిన నన్ను నష్టపెట్టనుంచి, చెప్పకుండా మద్రాసునుండి వెళ్ళిపోయావు. ఆ ధర్మానికి దారి తీసే ఒక తెలివి తక్కువ వుత్తరాన్ని నదరి వెళ్ళావు. అదికూడా నువ్వు కావాలని పన్నిన పన్నాగమేమో నాకు తెలియదు. ఆ తర్వాత బీహారు భూకంపంలో మరణించినట్లు వుత్తరం రాయించావు. ఇట్లా నువ్వు ఆడిన నాటకాల ఫలితంగానే నేను సీతను పెళ్ళాడవలసి వచ్చింది...”

“నేను చేసినది ద్రోహమే అవుతుందాం. అందుకు తగిన కారణాలున్నాయి. అయితే సీతను మీరు, మిగతావారెలా సాధారణమైన రీతిలో పెళ్ళాడలేదే...?..మీకు నామీద అభిమానం వున్నమాట ఏ మాత్రం నిజమయిన మీ భార్య సీతను ప్రేమతో ఆదరించండి. ఆ అమాయకురాలిని విడనాడకండి—”

“ఆమెను విడనాడుతానని నేననలేదే? ఆ ఉద్దేశమే నాకులేదు. ఆమెకూడా వుంటే వుండిపోనీ..”

“వైదిక కార్యాల నిమిత్తం తాళికట్టిన భార్య; సరదాలకు నేను; అంతేనా?”

“ఛీఛీ, అంత నీచుడినికాను నేను. నిన్ను పెళ్ళి చేసుకుంటాను. ఎంతనుంది ఏమన్న నేను రెక్కచేయను.”

“ఏమన్నారు, మళ్ళీ ఒకసారి చెప్పండి!”

“శుద్ధి నిమిషం సరేనంటే, శురు నిమిషం నిన్ను అగ్ని పాక్షిగా పెళ్లాడడానికి సిద్ధంగా వున్నాను.”

“రాఘవన్! ఈ విషయంలో మీ భార్య సీత అభిప్రాయం ఎట్లా వుంటుందోనని ఆలోచించారా?” అని కటువుగా అడిగింది తారణి. ఆమె భోరణి క్రమంగా మారసాగింది.

“ఆ విచారం నాకు లేదు; ఒకరికోసమని ఇంకొకరు తన జీవితానం దాన్ని బలివ్యడం సాధ్యమా? పై పెచ్చు నేనావిడను పూర్తిగా వద్దనడం లేదే.. ఆమెకూడా వుంటే వుండనీ!”

“అయ్యో పాపం! ఎంత ఔచిత్యం! ఈ విషయాన్నింకో కోణం నుండి పరిశీలించండి. మీ మాదిరే సీత ఇంకొక పురుషుడిని ప్రేమించి పెళ్ళి చేసుకుంటానంటే, అందుకు మీరంగీకరిస్తారా?”

“ఛీఛీ, ఏమిటా పాడుమాటలు! అది హిందూ ధర్మానికే విరుద్ధమైన పని—”

“మగవాళ్ళు మట్టుకు ఇచ్చకచ్చివట్లు చేయవచ్చునని హిందూ ధర్మం ఘోషిస్తున్నది కాబోలు!”

“ఈ ధర్మ పన్నా లెందుకు తారణి; ఒక మాట చెబుతా, విను. కావాలంటే సీతకు విడాకు లిచ్చేస్తాను; ఆమె ఎవరికైనా పెళ్ళాడనీ... అప్పుడు నువ్వు నన్ను పెళ్ళాడుతావా?”

“సీత మిమ్మల్ని విడిచిపెట్టడన్న మీపాదాల వద్దేపడి వూటుండన్న ధైర్యంతో ఇట్లా అంటున్నారకదూ?... నేను ఇందాక చెప్పిన దానినే మళ్ళీ చెబుతున్నాను. తమ జీవిత లక్ష్యం వేరు; నా జీవిత లక్ష్యం వేరు. మనిద్దరి లక్ష్యాలకు పాపగడు అది ఎన్నటికీ సాధ్యంకాదు.”

రాఘవన్ నివ్వరపోయి కానేపు తారణినే చూస్తూ నీల్చున్నాడ. తర్వాత ఏదో ఒక నిర్ణయానికి వచ్చిన వాడిలా కోపంతో నవ్వాడు. తారణి! నాకు ఇటీవలే రివాల్వర్ లైసెన్స్ లభించింది!”

“ రాఘవన్ ! నన్ను భయపెట్టలేదు మీరు! బీహార్ భూకంపం చూశాక నాకు చావంటే భయం పోయింది.”

“ నన్ను సరిగా అర్థం చేసుకోలేదు నువ్వు! నన్ను వేను కాల్పించం శేనుకుంటానని చెప్పాను.”

“ నా చావును గురించిగాని, ఇంకొకరి చావు గురించిగాని వేను చింతించబోను. భగవద్గీతి ఏమంటుంది? శరీరాన్ని చంపవచ్చుగాని ఆత్మను చంపలేము. వజ్రాయుధంతో వయినా చంపలేము.”

“ తారిణీ! నీ నిజస్వరూపం నాకిప్పుడు బోధపడింది. నువ్వు ఆడదానివి కావు, రాక్షసివి; నీ అందం శూర్పణఖ అందంలాటిది...కానివ్వు చూస్తాను. నువ్వు మూర్యా ఎట్లా రై లెక్కి వెళ్తారో వేను చూస్తాగా!” అని శపథంచేసి బయటికి నడిచాడు రాఘవన్.

అతడు వెళ్లాక అంతవరకు అణచి పెట్టిన తారిణీ దుఃఖమంతా పెల్లుబికి వరదలా వచ్చింది.

24

పద్మాపురంలో, ఇంటిమేడమీద రాఘవన్ తండ్రి మేజా ఎదుట కూచుని పత్రికలేదో ఖాటుగా రాస్తున్నారు. అప్పుడు “భిక్షాండేహి”, అన్న గొంతు వినపడింది.

మేడ వసారాలో నిల్చుని తొంగి చూశారు. యువకుడయిన ఒక సన్యాసి నిల్చుని వుండడం చూశారు. అయినకు చాల ఆశ్చర్యం కలిగింది. గబ గబ క్రిందకు దిగివెళ్ళి వెనక వైపున్న భార్యను పిలిచారు. ‘కామాక్షీ! ఈ చిత్రం చూశావా! గుమ్మంలో ఒక బాం సన్యాసివచ్చి నిల్చున్నాడు.

ముఖంలో తేజస్సు వెల్లి పోతూంది. భిక్షాందేహి అన్న ఆయన గొంతు విన గానే నా ఒళ్ళు పులకరించింది. వీధి తాళం చెవి తీసుకురా తొందరగా! సాక్షాత్తు అదిశంకరులే మన పూర్వ జన్మ సుకృతం కొద్దీ విచ్చేశారు. రా! అట్లా నిలబడతావేం?'' అని అరిచారు.

ఈలోగా గుమ్మం వైపు తొంగిచూచి ఎవరో సన్యాసి నిల్చుని వుండడం చూచి కామాక్షమ్మలో “ఎందుకీంత హడావిడి? వీధి తలుపులు తెరిచే వున్నాయి. అంతోటి గొప్ప స్వాముల వారెక్కుడనుంచి దిగబడతారలెండి, ఏరామ కృష్ణ మతంనుండో చందాకని వచ్చి వుంటారు.” అంది.

ఇది విని కాస్త్రీగారి ఉత్సాహం కాస్త చప్పబడింది.

ఈలోగా స్వాములవారే తలుపుతోసుకుని లోపలికి విచ్చేశారు. కాస్త్రీ గారూ, కామాక్షమ్మ—‘ తెలిసిన మొహంలాగుందే? అనుకుని ఆశ్చర్య పోయారు.

“అత్తయ్యా! నన్ను గుర్తు తెలియలేదా?” అని స్వాముల వారడగడంతో కామాక్షమ్మకు హఠాత్తుగా జ్ఞానోదయం అయింది.

“మన సూర్య లాగుందే? ఇదేమి ఘోరం?” అంది కామాక్షమ్మలో.

“నిజంగానా? అందుకనే పరిచితమైన ముఖంలాగు వుంది.” అన్నారు కాస్త్రీ.

“బౌను పూర్వాశ్రమంతో ఈ దేహం పేరు సూర్యనాథన్ ఈ అశ్రమలో స్వతంత్రానందులు” అన్నారు సన్యాసి.

“అలాగా చాల సంతోషం! పండు జారి పాలలోపడ్డట్లయింది., అంటూ ఉపచారాలు చేస్తూ కాస్త్రీగారు శ్రీ స్వతంత్రానందులవారిని తీసుకు వెళ్ళి హాల్లో సోఫామీద కూర్చో పెట్టారు. కామాక్షమ్మలో “ఇంత తేలికయిపోయి ఇదేమిగోల? అమ్మా నాన్న ఓప్పుకున్నారా? ఆయా వయసుల్లో జరగవలసినవన్నీ జరిగాక పెద్దతనంలో సన్యాసం పుచ్చుకుంటే ఫగవాలేదు గాని!” అంది.

స్వామిగారు ఏదో చెప్పబోతుంటే అడ్డొచ్చి చెప్పారు కాస్త్రీ!
 “చాలా బాగుంది నువ్వు చెప్పడం! అందరూ నిన్నడిగే సన్యాసం పుచ్చుకో
 వాలి కాబోలు! నాకాన్ని త్యజించి ఆశ్రమ స్వీకారం చేశాక ఇక అమ్మే
 విటి! నాన్నే విటి? పరివ్రాజిక బంధాలే లేవు. ఆ వెరిబాగులదాని మాట
 అకేమిటిగాని స్వామీజీ! తమవలె చిన్నవయసుననే వైరాగ్య పథాన్ని
 అనుసరించి ఒక వేయిమంది సన్యాసం పుచ్చుకుని సనాతన ధర్మ ప్రచారాని
 కని బయలుదేరితే ఆ ధర్మం నివ్యంగా పునరుద్ధరింప బడుతుంది. అది సరేగాని
 స్వామీ! తాము ఎప్పుడు ఎక్కడ ఆశ్రమ స్వీకారం చేశారు? స్వీకరించాక
 ఎక్కడెక్కడికీ వెళ్ళారు. ఈవూళ్ళో ఎన్నాళ్ళుందామని సంకల్పం? అన్నీ
 వివరంగా తెలుపండి. కామాక్షీ! నువ్వెళ్ళి కాస్త్రీ క్తంగా స్వామిగారి భిక్ష
 కన్నీ ఏర్పాటుచేయి.” అన్నారు.

“సరే! అన్నీ చేస్తాను. మీరే మీ బెంగ పెట్టుకోకండి—” అని
 ఆమె వెళ్ళుతుంటే ఆమెతోబాటు వాసంతి వెళ్ళడం చూచిన బాలసన్యాసి—
 ‘వాసంతి! నన్ను జ్ఞాపకం లేదా? మాట్లాడవేంమరి?’ అని అడిగారు.
 ఏమీ జవాబు చెప్పకుండా వాసంతి వెళ్లి వాళ్ళ బామ్మను “బామ్మా!
 సూర్యా మామయ్య తల గుండు కొట్టించుకు వచ్చారందుకు తిరుపతి కళ్ళి
 వచ్చారా?” అని అడగడం విని అందరూ నవ్వారు.

కామాక్షమ్మ వెళ్ళిపోయాక కాస్త్రీగారడిగారు? “బానుగాని తామీ
 ఆశ్రమాన్ని స్వీకరించడం ఎట్లా జరిగింది? కాంగ్రెసులో చేరి,” “క్విట్
 ఇండియా” ఉద్యమానికై పాటుపడుతున్నారని విన్నానే?”

“అది నిజమే. ‘క్విట్ ఇండియా’ ఉద్యమ సమిత్తమే ఊళ్ళు తిరుగు
 తుండగా హరిద్వార్ లో ఒక స్వామీజీని దర్శించాను. ఆ దర్శించినవేళ,
 పూర్వజన్మ సుకృతం అన్నీ కలిసి వచ్చాయి.”

“నిజమే! నిజమే! ఏమి స్వామీ! ఇండియాకు స్వరాజ్యం ఎప్పుడు
 సిద్ధిస్తుంది? గాంధీ, పటేల్, నెహ్రూ—ఇందరూ చెరిసాలకు వెళ్ళినా
 స్వరాజ్యం రాలేదే?”

“ ఇండియాకు స్వరాజ్యం రానేరాదని అనుకుంటున్నారా? అన్నారు సన్యాసి.

“ ఎవరన్నారు ఆ మాట? ఇండియాకు స్వరాజ్యం వచ్చి తీరుతుంది. అయితే వీరివల్ల కాదు. దేవుడి దయవల్ల. ఇంకో విధంగా రానున్నది. కలిపురుషుడు జర్మనీలో హిట్లర్ పేరున అవతారం ఎత్తాడు. హిట్లర్ చర్యమీద దండెత్తింది ఇండియాను దృష్టిలో వుంచుకునే. స్టాలిన్ గ్రాడ్ పడగానే ఆయన ఒక్క ఊపున విమానంలో వచ్చి ఇక్కడ దిగిపోయాడు. యాభైవేల విమానాలలో సైనికులూ వచ్చి దిగుతారు. హిట్లర్ చెప్పాడుకదా ఆర్య జాతే సర్వోత్కృష్టమైన జాతి అని..అలాంటప్పుడు ప్రపంచ సామ్రాజ్యపు రాజధాని ఈ దేశంలోనే కదా వుండాలి? హిట్లర్ ఇక్కడికి రాగానే చేయబోయే మొదటి పని ఏమిటో తెలుసా? అప్పుడీ జాతి భేదాలు పనికిరావు అంటున్నారే బృహస్పతులు వీళ్ళందరూ నెత్తిమీద గుడ్డ వేసుకుపోవలసిందే! ప్రపంచ జనులందరిని హిట్లర్ నాలుగు వర్గాలుగా భాగించనున్నారు. అప్పుడు తెలుస్తుంది వర్ణాశ్రమ ధర్మపు గొప్పతనం! ఆయన స్వంతే నేనూ చూడక పోతానా ఏమిటి?” అన్నారు కాస్మి.

నవ్వు నాపుకుంటూ స్వామిగారన్నారు; “అయితే కొందరేమో, హిట్లర్ ఓడిపోతాడంటున్నారే?”

“అంటారంటారు | ఎవరో చవటలు అన్నారని జరిగేది జరగక మాను తుందా? హిట్లర్ ఎట్లా జీవిస్తున్నాడనుకున్నారు? మాంసం తినడంలేదు; మధుపానం లేదు; స్త్రీల మోహం చూడడంలేదు. పుట్టినప్పటినుండి బ్రహ్మ చర్యం. విన్నారా స్వామి! హిట్లర్ దో సామాన్య మనుష్యుల సేవకుచెందిన వాడనుకోకండి. ఆయన గొప్ప హఠయోగి. సంస్కృత భాషను జీర్ణం చేసు కున్న మహాపండితులిప్పుడు జర్మనీలోవే వున్నారన్న విషయం తెలుసుకదా? హిందూ జ్యోతిషాస్త్ర ప్రకారము తిథివార నక్షత్రాలు చూచిగాని హిట్లర్ ఏ పని చేయడంలేదు. చెకోస్లావేకియామీద, ఫ్రాన్సుమీద దాడి చేసినప్పు

డంతే ! లేకపోతే నెహ్రూలియన్ పుట్టిన ఫ్రాన్సు దేశాన్ని పదేపది రోజులలో పడగొట్టడం సాధ్యమా చెప్పండి—ఏమంటారు ?” అన్నారు కాస్మిగారు.

ఈ విధంగా కాస్మిగారు వర్షిస్తుంటే, వేరే దారిలేక వింటున్నారు స్వామివారు. ఇంత చదువుకున్నవారు బి.ఏ., బి.ఎల్., పట్టాలు పుచ్చుకున్నవారు, సబ్జెక్టు వుద్యోగం చేసినవారు, ప్రపంచానుభవంగల వారు అయిన కాస్మిగారిట్లాటి గ్రుడ్డి నమ్మకాలు కలిగివుండడం స్వామికి ఆశ్చర్యంగానే వుండింది. తరతరాలుగా వస్తున్న నమ్మకాలను వదలిపెట్టడం అంతా సులభం గాకాదు—అన్నించింది ఆయనకు. ఆయన మనసులో ఇంకొక ఆలోచనా వుంది. కామాక్షమ్మలో ఒంటరిగా సీతను గురించి మాట్లాడడం ఎట్లాగ అని ఆలోచిస్తున్నారు. చివరకు—“మీరన్నదంతా నిజమేకాని ఇట్లా గట్టిగా అరుస్తున్నారే ? ఈరోజుల్లో ఎక్కడ చూచిన సి. వి. డి.బి లిరుగుతున్నారు కద... ఎవరయిన విన్నా, విని రిపోర్టు చేసిన అనవసరమైన గొడవకద?” అన్నారు.

దాంతో కాస్మిగారి వాగ్ధోరణి తాక్కున ఆగిపోయింది.

కాస్మిగారు మేడమినికి వెళ్ళాక కామాక్షమ్మలో—“నూర్యా! ఇదేమిటి ఇట్లాంటి పని చేశావు ? ఈ వయసులో సన్యాసం ఏమిటి ? ఇదేమీ బాగాలేదు. నిన్ను ఎట్లా పిలవడమో తెలియడం లేదు. “స్వామిగారూ రండి ! కూర్చోండి ? ఆనాటి కాలాలు” అంది.

“అత్తయ్యా ! మీతో నిజం చెప్పేస్తాను, నేనొక కార్యార్థి ఈ వేషం వేసుకున్నాను. అంతేగాని నిజంగా సన్యాసం స్వీకరించలేదు” అన్నాడు నూర్యా.

“ఇదేమివంతరా నాయనా ! ఇంకేదీ లేనట్లు ఈ వేషం ఏమిటి?”

“నేను స్వరాజ్యోద్యమంలో చేరాను గదా?”

“స్వరాజ్యమూ గిరాజ్యమూను ! నీకో పిల్లను చూచి వుంచాక హాయిగా పెళ్ళి చేయద్దా మనుకుంటుంటే ఈ వేషంలో నిన్ను చూచేసరికి నా కడుపు భగ్గునమండిందనుకో !”

“పెళ్ళి అంత అవసరమా అత్తయ్యా? పెళ్ళి చేసుకున్న వాళ్ళిం దరూ సంతోషంగా వుంటున్నారా?” అని అడిగాడు నూర్యా.

“పెళ్ళి చేసుకుని పిల్లా పాపాతో సుఖంగా వున్నవా రెందరులేరు? కొందరి తలరాత—సంతోషంగా వుండలేరు. ఆ మాటకొస్తే ఎవరు మాత్రం ఎల్ల కాలమూ సంతోషం తప్ప ఇంకొకటి లేకుండా వున్నారు! సీతమ్మగారిని పెళ్ళాడి ఆశ్రీరామ చంద్రుడెన్నో కష్టాలు పడ్డాడు. అందుకని శ్రీరామ చంద్రుడు పెళ్ళీ చేసుకుని వుండకూడదు—అని అనగలమా?”

“సీతారాములకొకరిపై ఒకరికి ప్రేమ వుండేది. కాని ఈ కాలపు దంపతులు అట్లా వుండడం లేదే?”

“నూర్యా! నాకొడుకూ కోడలూ అన్యోన్యంగా లేద నేకదా నువ్వు చెప్పడం? అది వాస్తవమే. పెద్దవాళ్లు చెప్పినమాట వినకుండా చేయడం వలన వచ్చిన చిక్కింది. పెళ్ళి నిశ్చయం చేయడానికి ముందు జాతకాలు అవీ చూడాలని పెద్దలు చెబుతా రెందుకు? ఇట్లా అల్లకల్లోలం రాకూడదు అనే! మీ చెల్లెలు లలితను చూడడానిక నేకదా మేమందరమూ మీ వూరొచ్చాము? లలిత జాతకం రాఘవన్ జాతకం పొంతన సరిపోయింది. అట్లా జరిగివుంటే ఈ గొడవలన్నీ వుండేవికావు.” అంది కామాక్షమ్మగారు.

“ఇప్పుడు సీత పడుతున్న కష్టాలన్నీ నా చెల్లెలు పడివుండేది.” అన్నాడు నూర్యా.

కామాక్షమ్మగారు కోపం వచ్చింది. “మా బాగా చెప్పొచ్చావులే! మీ అత్తకూతురు పరమసాధువు; రాఘవన్ దానిని రాచిరంపాన పెడు తున్నాడు అని అనుకుంటున్నారేమో? పెళ్ళయిన కొత్తలో నేనూ సీత సాధు వనే అనుకున్నాను. పోను పోను తెలిసింది; అది ఎంతటి రాక్షసో అర్థమయింది.”

“సాధువుగా వున్న పిల్ల రాక్షసిగా మారిందంటే అందుకు కారణం వుండాలికదా?”

“కారణమేమిటి కారణం? దానిని మొదట సాధువు అనుకున్నామే అదే తప్పు! అయినా సీతలాటి దుర్మార్గురాలి నెక్కడా చూడలేదు. ఒక్క

సారి నాకు భయం వేస్తుంది. నూర్యా! అది ఏ విషయంనో మింగేసి రాఘవన్మీద నిండ మోపుతుండేమోనని భయం వేస్తుంది. ‘నా భర్తపై ఇడుముల భరించలేక ఇట్లా చేశాను’ అని రాసిపెట్టి చచ్చినా చస్తుంది! దాని మూర్ఖత్వం గురించి ఆలోచిస్తే ఏమిటో భయాలు...”

“అత్తయ్యా! విషం తాగి అయినా చచ్చి పోదామనుకునేటంతగా జీవితంమీద విరక్తి ఎందుకు పుట్టాలి? అందుకు తగిన కారణం ఏదయినా వుండాలి కద? మీ అబ్బాయి తప్పేమీ లేదు అంటే వేరే కారణం ఏ ముండగలదో చెప్పండి.” అన్నాడు నూర్యా.

అందుకు కామాక్షమ్మ వ్యంగ్యంగా జవాబు చెప్పింది:

“నా కొడుకు తప్పు చేయలేదని నేననలేదే? వాడెన్నో తప్పులు చేశాడు! మీ చెల్లెలని చూడడానికని వెళ్ళినవాడు దారిలో ఈ రతీదేవిని చూచి “దీనినే పెళ్లాడుతా”నన్నాడే అది పెద్ద తప్పు. ఒక చిల్లిగవ్వ కట్నం పుచ్చుకోకుండా పెళ్ళి చేసుకోవడమూ తప్పే. పెంట కుప్పలోపడి వున్నదానిని తీసుకువెళ్ళి ఆలయంలో వుంచుకున్నాడే అదీ తప్పే. ఆశోజల్లో నేను నెత్తి నోరూ బాదుకున్నాను — “ఇంతలా నెత్తికెక్కించుకోకురా!” అని. నా మాట విన్నాడా? లేదు. ఎక్కడి ఆగ్రా ఎక్కడి సిల్హా, ఎక్కడి కాశ్మీరు—షికార్లు తిప్పాడు. నన్ను కాశికి తీసుకు వెళ్ళమంటే నాడికి తీరిక చిక్కలేదు. సీతను లండన్ తీసుకు వెళ్ళడానికికూడా సిద్ధమయ్యాడు. వైస్రాయి ఇంటి పార్టీలకు తీసుకువెళ్ళాడు. ఇంగ్లీషు చదువులు చదివించాడు...”

ఈ రీతిలో ఈమెతో మాట్లాడి లాభంలేదని తెలిసి నూర్యా యింకా విధంగా మాటాడాడు.

“అత్తయ్యా! నేనా అత్త కూతురిని వెనకేసు కొస్తున్నాననుకో కండి; మీ అబ్బాయిమీద నేరం మోపుతున్నానని అనుకోకండి! సీతతల్లి లేనిపిల్ల అని మీకు తెలుసు. తండ్రి వున్నాడో లేడో, వుంటే ఎక్కడ వున్నాడో ఎవరికీ తెలియదు. మీరూ మీ అబ్బాయి తప్ప ఆమెకు వేరే

దిక్కు లేదు. కొట్టి తరిమివేస్తే వెళ్లి ఏ సూతిలోనో దూకవలసిందే... మా అత్తయ్య ఉన్నన్ని నాళ్ళూ కష్టాలు పడింది. కనీసం తనకూతురయిన మంచి మొగుడు దొరికి సుఖంగా కాపురం చేయాలని ఉబలాట పడింది. ఈ పెళ్లి జరిపించినందుకామె నన్ను “మహారాజుగా వర్తిల్లు నాయన?” అని వేయి సార్లు దీవించింది. అవన్నీ తలచుకుంటే ఇప్పుడు మీకొడుకూ కోడలు వున్న పరిస్థితి చూస్తుంటే నా కంటో దుఃఖంగావుంది. ఏదయినా ప్రయత్నంచేసి వాళ్లిద్దరూ సుఖంగా వుండేలా చేయాలని వుంది. సీత తప్పేమిటో తెలిస్తే ఆమెకు బుద్ధి చెప్పడానికి ప్రయత్నిస్తాను. ”

సూర్య యొక్క ఈ మాటలు కామాక్షమ్మ కోపాన్ని తగ్గించాయి.

“నాకూ అదేకోరిక సూర్య! వాళ్లిద్దరూ చిలకా గోరింకల్లా వుండడంకన్న నాకు సంతోషకరమైనదేముంది?...వాళ్లిద్దరికీ ఒకరిపైన ఒకరికి ఎంతో ఇష్టం వుందని తెలుసు. కాని పొద్దు పొడిస్తే ఏదో కీచులాట తప్పడం లేదు. ఇంతటికీ కారణం సీత నోరే! వచ్చేటప్పుడు ఎంత యాగలా వచ్చిందో ఇప్పుడంత నోరు మిదిరింది. ఇంతటి మాటకారితనం ఎక్కడినుండి వచ్చిందో గాని ఆశ్చర్యంగావుంది. వాడొక్క మాటంటే చాలు తాను నాలుగు అనడం చేస్తుకుంది. కొన్ని సార్లయితే వాడు రుద్రుడయి పోతాడు. అట్లాంటప్పుడయినా ఇది కాస్త తగ్గ వచ్చునా, ఉహు! నీకు ఆ తారిణిని తెలుసు కదా, దాని నడిగియాడు...నేను కాళికి వెళ్లినప్పుడు, సీతకు జ్వరం వచ్చి స్రాణాంతకమయింది. అప్పుడు తారిణివచ్చి రాత్రిం బగళ్లు శుశూషచేసింది. అట్లాటి దానిని, తన ఆరోగ్యం బాగవగానే, సీత ఎంత తిట్టించనుకున్నావు? దానిని రాఘవనానూ నానా తిట్లు తిట్టింది. ఆ తారిణి అన్నీ సహించి నెమ్మదిగా ఏదో నాలుగు మాట్లాడి వెళ్లిపోయింది. ఒకనాడు ఆ పిల్ల కడుపు మంటను నే పోసుకున్నాను. ఇదే పూజగదిలో నాకాళ్లమీదపడి రాఘవనానూ పిళ్ళాడడానికి అంగీకరించమని కోరింది. ఏ జాతిదో ఏమోనని నేను పీలు లేదని ఖచ్చితంగా చెప్పి వేళాను. ఇప్పుడాలోచిస్తే అది తప్పని తోమ్మంది.

తారిణిని పెళ్లాడి వుంటే నా కొడుకు సుఖపడి వుండేవాడు. ఆ పిల్ల ఉనుకే ఇట్లా నన్ను వాడినీ ఏడిపిస్తుంది.”

ఇదంతా విన్న నూర్యా ఆలోచనలో పడ్డాడు. తారిణి మీద కోపం వచ్చింది. పాత కథ ఈ విధంగా వుండగా సీతా-రాఘవనాల్ జీవితంలోకి తారిణి ప్రవేశించే వుండకూడదు—అనుకున్నాడు.

“అత్తయ్యా! జరిగిన దాని గురించి ఇట్లా కాక ఇంకో విధంగా జరగ లేదే అనుకోవడం వలన ఏమి ప్రయోజనం? బ్రహ్మ రాసిన దానిని ఎవరూ మార్చలేరు కదా? మీ ఆబ్బాయి సంతోషంగా వుండడానికి చారి ఏది అని చూడాలి. నేను నాకు చేతనయిన విధంలో సీతకు హితవు చెబుతాను. మీరూ నెమ్మదిగా చెప్పి చూడండి.

“థిల్లీకి ఎపుడొస్తున్నారు మీరు?” అని అడిగాడు నూర్యా.

“రాఘవన్ నుండి వుత్తరం కోసం ఎదురుచూస్తున్నాను...నీతో చెప్పడానికేమిటి...ఒకసారి సీత ఈ పని పాపకేదో బోధన చేసినట్లుంది. ఇది కాస్తా నాన్న దగ్గరకు వెళ్ళి ‘అమ్మను తిట్టకు! కొట్టకు!’ అని చెప్పింది. వాడూ మూర్ఖంగా ఆ కోపంలో దీనిని కొట్టాడట. బిడ్డకు జ్వరం వచ్చింది...”

“అయ్యో...!”

“నువ్వు ‘అయ్యో’ అంటున్నావు కాని సీత ఏమి చేసిందో తెలుసా? పాపకు జ్వరం అని చూడు కోజాల దాక ఎవరితోనూ చెప్పలేదు. ఆ తర్వాత రాఘవన్ కు ఎట్లాగో తెలిసి వాడు డాక్టర్ని తీసుకు వచ్చాడు. బిడ్డ బ్రతకడం కష్టమయింది. మీ అత్త కూతురి రాక్షసిత్వం చూచావా?”

అది రాక్షసిత్వమా లేక తన భర్త బిడ్డను కొట్టగా దానికి జ్వరం వచ్చిందని నలుగురికీ తెలియ రాదన్న సహనమా - అని సందేహం వచ్చింది నూర్యాకు. కాని ఆ విషయమై కామాక్షమ్మతో వాదించి లాభం లేదని అతడు—“జరిగిందేదో జరిగింది. నేను రేపు పొద్దున థిల్లీకి బయలుదేరుతున్నాను. థిల్లీ చేరగానే సీతను కలుసుకుని, మీకు అన్ని వివరాలూ రాస్తాను. ఎట్లాగయినా వాళ్ళిద్దరూ సుఖంగా వుండేట్లు చేయాలి” అన్నాడు.

“అందుకోసమే వెయ్యి దేవుళ్లకు మొక్కుతుంటున్నాను నాయనా! ఈ ప్రపంచంలో వాళ్లిద్దరి కన్న, ఈ బిడ్డ కన్న నాకెవరున్నారు చెప్ప. నువ్వు నీతకు నచ్చజెప్పు. దాని జాతకం వుంటే పంపించు. ఏదయినా గ్రహ తోషం వుంటే కాంతి చేయిద్దాం” అంది కామాక్షమ్మమ్మ.

25

చరిత్ర ప్రసిద్ధి చెందిన ఢిల్లీ మహానగర స్టేషన్ లో దిగాడు నూర్యా. అది 1943 సంవత్సరం. ఢిల్లీ విశ్వర్యమూ, జనాభా అతి త్వరితంగా వృద్ధి కాసాగాయి. యుద్ధం భారత దేశ సరిహద్దులను సమీపిస్తున్నందున రాజధానిలో యుద్ధ సన్నాహాలు తీవ్రంగా చేస్తున్నారు. టాక్సీలకు, టాంగాలకు, రిక్షాలకూ మునుపెన్నడూ లేనంత గిరాకీ ఏర్పడింది. ఈ పరిస్థితిలో ఢిల్లీ రైల్వే స్టేషన్ లో దిగిన నూర్యాకు ఏ వాహనమూ దొరకక పోవడంలో ఆశ్చర్యమేమీ లేదు.

స్టేషన్ బయటికి వచ్చి నిల్చుని అయిదు నిమిషాలు ఆలోచించాడు నూర్యా. కొత్త ఢిల్లీ వైపు నడక ప్రారంభించడమూ, లేక మొదట పాత ఢిల్లీ వెళ్లడమూ అని ఆలోచించి, ఆలోచించి, చివరకు బయలుదేరి విసవిసమని పాత ఢిల్లీ వైపు నడవసాగాడు.

‘చాందినీ చాక్’ బజారుకు రాగానే నూర్యా నడక వేగం తగ్గింది.

అతడి మనసు గడచిన కొన్ని రోజుల నుండి తన అనుభవాలన్నిటినీ నెమరు వేయసాగింది.

తాను మొదట అగరు వత్తుల వ్యాపారి వేషంలో దక్షిణాన ప్రయాణం చేసింది గుర్తుకొచ్చింది. ఆ వేషంతో అతడు దేవపట్నంలో లలిత ఇంటికి

వెలితే, అతడి తల్లి సరస్వతమ్మ కూడా అతడిని ఆనవాలు పట్టలేక పోయింది. తలపాగా తీసి వేసి నూర్యా నవ్వితే—లలితా, సరస్వతమ్మా ఆశ్చర్య పడి, సంతోషించారు.

మరుసటి రోజు లలిత కొడుకు పుట్టిన రోజు పండగ అవడం వలన సమయానికి వాడి మేనమామ వచ్చినందుకు లలిత ఎంతో సంతోషించింది. ఆ పండగకని కిట్టావయ్యర్, నూర్యా యొక్క అన్న గంగాధరన్, తమ్ముడు నుండు అందరూ వచ్చారు. చాల కాలం తర్వాత వచ్చిన నూర్యా మీద అందరూ వాత్సల్యం వర్షించారు. గంగాధరన్ కూడా “ఒరేయ్ తమ్ముడా! అయిదేళ్ల పాటు ఊళ్ల వెంబడి తిరిగి కష్టపడింది చాలురా... నవ్వు రాజంపేటకు వచ్చి నాకు ఏమేమి సంస్కరణలు చేయాలని వుందో చేయి—” అన్నాడు.

లలిత భర్త పట్టాభిరామన్ చెరసాలకు వెళ్లి వచ్చాడని అదివరకే నూర్యాకు తెలుసు. “అయినా పట్టాభి తెగించి ఇట్లాటి పని చేస్తాడని అనుకోలేదు” అన్నాడు నూర్యా.

అందుకు లలిత—“అయితే ఒకటుంది నూర్యా! ఈయన ఇతరులవలె కోర్టులు తగలబెట్టో, రైలు షట్టాలు ఊడబీకో, వంతెన పడగొట్టో చెరసాలకు వెళ్లలేదు. పోయిన అక్టోబర్ రెండవ తారీఖున గాంధీ జయంతినాడు గాంధీ గారిని చెరసాలలో వుంచడాన్ని సభలో విమర్శిస్తూ ప్రసంగించారు. అందుకని ఆయన్ను అరెస్టు చేసి ఖైదు చేశారు.” అని గర్వంగా చెప్పుకుంది.

పట్టాభి గదిని కుభ్రం గా వుంచింది లలిత. ఆ గది నిప్పుడు నూర్యా ఆక్రమించాడు. లలిత అత్తగారు చనిపోయి రెండేళ్లయింది. ఇప్పుడు పెత్తనం అంతా లలితదే అని తెలిసింది. ఆ తర్వాత ఇద్దరూ సీత గురించి మాట్లాడుకున్నారు. సీత పడుతున్న కష్టాల గురించి నూర్యా చెబుతే బాధ పడింది లలిత.

“నీ అదృష్టం గురించి అమ్మ చెపుతుంటే అది నిజమే... పట్టాభికి బదులుగా అమూరుడి కిచ్చి వుంటే ఎంత కష్టపడే దానివీ... సీత పడుతున్న కష్టాలన్నీ వింటే గుండె పగిలి పోతుంది” అన్నాడు నూర్యా.

“అవునన్నయ్యా! ఢిల్లీ వెళ్లిన మొదటి రోజుల్లో నీత చాల ఉత్సాహంగా ఉత్తరాలు రాసేది. రాను రాను వుత్తరాలే లేవు. పిల్లను కూడా అత్తగారితో బాటు మద్రాసు పంపిందట. ఎందుకో?...” అని అడిగింది. లలిత.

“వివరాలు తర్వాత చెబుతాను. మొత్తం మీద నీత జీవితం నరకమయింది” అని నిట్టూర్చాడు సూర్యా.

ఆ తర్వాత ఎదురింటి వారి గురించి అడిగాడు.

“రెండు రోజుల క్రిందే వీరి స్నేహితుడు అమర్ నాథ్ గారూ, అతడి భార్య చిత్రా కలకత్తా నుండి వచ్చారు. ముసలి వాళ్ళిద్దరికీ మధ్య మాటలు లేవు. అయినా రేపు అబ్బాయి పుట్టిన రోజుకు రమ్మని పిలిచి వద్దామనుకుంటున్నాను. ఈ వెరితనం ఈయనకు నచ్చలేదు. తండ్రి కోసమని వూరుకున్నారు” అంది లలిత.

“అలాగే పిలుపు లలితా! నేనూ ఎదురింటికి వెళ్లి వద్దామనుకుంటున్నాను” అన్నాడు సూర్యా.

ఆ రాత్రి సూర్యా ఎదురింటికి వెళితే—“శయము! జయము! స్వతంత్ర వీరుడు సూర్యాకు సుస్వారతము” అని పరాచికాలాడుతూ చేతులు పట్టి తీసుకు వెళ్లాడు అమర్ నాథ్.

దామోదరం పిల్లలై సూర్యా నొక్కసారి తేరిపార చూచి—“ఏమోయ్, సూర్యనారాయణ అయ్యర్! తమ రెక్కడో ఆఫ్ఫిసిస్తాన్ లో వున్నారన్నారు; మాస్కోలో కనబడ్డారని చెప్పకున్నారు; తర్వాత పైగాన్ కు వచ్చారని విన్నాను. చివరకు మన వూళ్లోనే తేలారే? ఇండియా స్వాతంత్ర్యం ఎక్కడుంది? ఎంత దాక తీసుకు వచ్చారు?” అన్నారు.

“మామా! నా గురించి ఇంత జాపకం పెట్టుకుని అడిగారే చాలా సంతోషం.... ఇండియా స్వాతంత్ర్యం ఇండియాలోనే వుంది. ఇండియా స్వాతంత్ర్యం కోసం ఆఫ్ఫిసిస్తాన్ వెళ్లడం ఎందుకు?” అన్నాడు సూర్యా.

“అట్లాగనకోయ్! నేతాజీ మలయాలో స్వతంత్ర భారత ప్రభుత్వాన్ని స్థాపించారట కదా! జయప్రకాశ్ నారాయణ్ నేపాల్ లో, టిబెట్ లో భారత దేశ స్వాతంత్ర్యాన్ని నెలకొల్పుతారని అంటున్నారు. ఇవన్నీ అబద్ధమా?”

“నిజానికి భారత దేశ స్వాతంత్ర్యాన్ని ఆహ్మద్ నగర్ చెరసాలలో గాంధీజీ, నెహ్రూ మొదలైన నాయకులు స్థాపిస్తున్నారు” అన్నాడు ఆమర్ నాథ్.

“భారత దేశ స్వాతంత్ర్యం ఎట్లా వస్తుందంటావు?” అని అడిగారు పిల్లె.

“చెప్పడానికి వీలులేదు మామా! ఎట్లాగో ఒకలాగు వచ్చి తీరుతుంది. కాని అది వచ్చినప్పుడు అందుకు మన ప్రజలు సిద్ధంగా వుండాలి. వారిని అందుకు. అర్హులుగా తయారు చేయడమే మన ప్రస్తుత కర్తవ్యం.”

‘ స్వాతంత్ర్యానికి మన వాళ్లను తయారు చేయాలంటే ఒకటే దాని: నూర్యా! జపాన్ వాళ్లు మన దేశాన్ని స్వాధీన పరచుకుని పదేళ్ల పాటు రాజ్యం చేయాలి. పిలకలన్నిటినీ పట్టుకుని ఒక ఊపు ఊపాలి; కుల మత వ్యత్యాసాలు రూపు మాపాలి. పప్పు, బియ్యం మెక్కి వాళ్లను కొరడాతో కొట్టి మాంసమూ, చేపలూ తినిపించాలి. అప్పుడు మన వాళ్లు స్వాతంత్ర్యానికి అర్హులవుతారు” అన్నారు పిల్లె.

“నేనంగీకరించను. జపాన్ పరిపాలన పదేళ్లు కొరితే వంద యాభై ఏళ్లుండవచ్చును. నేతాజీకి సాయం చేసి భారతదేశ స్వాతంత్ర్యానికి దోహదం చేయడమే జపానీయుల ఆశయం.”

“నేతాజీ సైన్యంలో ఇప్పుడు యాభై వేల మంది చేరారట. జపాన్ వాళ్లందరికీ ఆయుధా లిచ్చిందట” అన్నాడు ఆమర్ నాథ్.

“యాభై వేలు కాకపోతే అయిదు కోట్ల మందిని చేరనివ్వండి. ఫరవా లేదు. కాని ఎప్పుడో నేతాజీ వస్తాడని ఇక్కడ కొందరు ప్రబుద్ధులు ‘సాబా టూజ్’ (విధ్వంసక) పనులలోకి దిగుతున్నారు. అది తెలివి తక్కువతనం.

జపాన్ వాళ్ళొచ్చేదాక ఆగకూడదా? ఈలోగా రైళ్లు కూల్చడం, వంతెనలు ధ్వంసం చేయడం, లాటివి చేస్తున్నారే వీటి వలన ప్రభుత్వానికి ద్రోహమే కాదు, ప్రజలకు ద్రోహం చేస్తున్నారు. నేను గనుక జడ్జి అయితే అట్లాంటి పనులు చేసేవారికి మరణ శిక్ష వేసేవాడిని.”

ఇట్లా దామోదరంపిల్ల చెబుతుండగా సూర్యా మొహం నల్లబడింది. అది అమర్ నాథ్ గమనించాడు; అమర్ నాథ్ గమనించాడని సూర్యా గ్రహించాడు.

మరుసటి రోజు పుట్టిన రోజు పండగ పరమోత్సాహంతో చేసుకున్నారు. లలిత మామగారయిన ఆత్మనాథయ్యరూ ఎదురింటి పిల్లగారితో మాటలు నుల్లీ మొదలవడం గురించి సంతోషించారు. అందరూ “సూర్యా! సూర్యా!” అనడమంతా గమనించి లలిత కూతురు పట్టు మామయ్యతో నేస్తం కట్టి, అతడి ఒళ్లో ఎక్కి కూచుంది.

వీటన్నిటి కారణంగా చాల రోజుల తర్వాత ఎంతో ఆనందంతో, ఉత్సాహంతో వుండగా వీధిలో నుండి “ఈ ఇంట్లో కె. యస్. నారాయణ్ అని ఎవరయినా వున్నారా?” అని ఎవరో అడగడం వినిపించింది. వీధిలోకి వెళ్లి చూస్తే తపాలా బంట్లోతు బాలకృష్ణన్ నిల్చుని వున్నాడు “వీమోయ్ బాలకృష్ణ! బాగున్నావా? నేను జ్ఞాపకం వున్నావా?” అని సూర్యా అడిగాడు.

“ఓహో, మీరా సార్! మీరే ననుకున్నాను రెండి. ఈ వుత్తరం మీకే నేమీ చూడండి” అని ఒక వుత్తరం ఇచ్చాడు.

చిరునామా తారిణి చేతి రాతలో వుండడం చూచి ఆశ్చర్యంతో దాని నందుకున్న సూర్యా—“అవును. నాదే” నన్నాడు.

“లలితమ్మకూ ఒక వుత్తరం వచ్చింది. ఈ వుత్తరాలన్నీ తెరిచి చూసిన వేనా?” అన్నాడు బాలకృష్ణన్ చిరునవ్వుతో.

“లేదు” అన్నాడు సూర్యా.

“తెరిచి చూసి వున్నా తెరిచిన వాడిని నేను కాదండోయ్!” అని చెప్పి నడవసాగాడు బాలకృష్ణన్.

“ఇదేవిటి, బాలకృష్ణన్ ఇట్లా వాగుతాడేవిటి?” అని ఆడిగాడు నూర్యా.

“వాడు వాగడం లేదన్నయ్యా! మనకు వచ్చిన వుత్తరాలను ‘సెన్సార్’ చేసి వుంటారని చెబుతున్నాడు. అది వాడికి ఒక్కడికే తెలుసు. మానాడు చెరసాలకు కళ్ళినప్పటి నుండి ఇక్కడికి వచ్చే వుత్తరాలన్నిటినీ ‘సెన్సార్’ చేసిగాని పంపడం లేదు” అంది లలిత.

కాస్త కాలవరంనో నూర్యా తనకు వచ్చిన వుత్తరాన్ని చూచుకున్నాడు. అందులో పోలీసువారికుపయోగపడే సమాచారాలేమీ లేవు. కాని అంతకన్న ఎక్కువగా బాధించగల విషయం వుంది. “అత్తయ్య కూతురి ఆరోగ్యం మునుపటికన్న అధ్వాన్నంగా వుంది. దేహము, మనసు - రెండూ బాగులేవు. మిమ్మల్ని కలుసుకోవాలనుకుంటూంది. వీలయినంత త్వరగా రండి. వెంటనే మీరు రాకపోతే ఏదో వైపరీత్యానికి దారి తీయవచ్చును - చరిత్ర” అని ముక్తసరిగా రాసింది తారిణి. వాళ్ల ఉద్యమంలో తారిణికి ‘చరిత్ర’ అనీ, నూర్యాకు ‘దూత’ అనీ మారు పేర్లు.

ఈ వుత్తరం అతడికి ఆందోళన కల్పించింది. దక్షిణ దేశానికి ఏపని మీద వచ్చాడో అదింకా పూర్తి కాలేదు. అయినా వెనక్కు వెళ్లక తప్పదు. పెద్దవ గొడవ! బలే అత్త కూతురు ఏర్పడింది. దానికి తోడు ఆమె మొగుడు. అట్లాటి మనిషి కూడా వుంటాడా?

ఉదయం 10-30 గంటలకు దామోదరంపిల్లై గదిలో ఫోన్ మోగింది. అందుకున్నా దాయన. “పోలీసు స్టేషనా? ఏమిటి విశేషం? ఎదురింట్లోనా? నేను ఆ ఇంటివైపు తొంగి కూడా చూడను కదా! నాకేమీ తెలియదు. గండి చండి! అన్ని వింతలూ మా ఇంటి నుండే చూస్తుంటాను” అని రిసీవర్ క్రింద పెట్టి కొడుకును పిలిచారు.

‘అమర్ నాథ్! నీ స్నేహితుడు సూర్యా గురించి ఈవూరి పోలీసులకేదో కబళించినట్లుంది. డి. ఎస్. పి. ఇప్పుడు నన్నడిగాడు. నాకూ ఎదురింటికి బస్ విశోధం కదా అని చెప్పి తప్పించుకున్నాను. ఇంక కాస్తేపట్లో వాళ్ళ క్కడకు రస్తారు. మనం అక్కడ వుంటే డి. ఎస్. పి. లో చెప్పింది అసత్యమని బుజ్జావు అవుతుంది కదా?’ అన్నారు పిల్లె.

‘నాన్నా, ఏమిటి చెయ్యడం? సూర్యాకు హెచ్చరిక చేయవద్దా?’

“అది నీ ఇష్టం. ఈ ఇంట్లో నాకెంత బాధ్యత వుందో నీకూ అంతే వుంది. నీకేది ఉచితమని లోస్తే అది చేయి. నన్నడగకు. ఏది చేసినా వెంటనే చేయి. తెలిసిందా?”

మరు నిమిషం అమర్ నాథ్ ఎదురింట్లో వెళ్ళాడు. ఐదు నిమిషాలలో సూర్యాను తీసుకొచ్చాడు. అతడిని మేడ మీద, వెనక వైపు గదిలో వుంచి తాళం వేశాడు.

* * *

ఆ తర్వాత జరిగిన కోలాహలం, ఘోరం అంతా తలచుకుంటే సూర్యారక్తం కుతకుతలాడింది. పోలీసుల లాఠీలు ఆత్మనాథయ్యరింట్లో స్వైరవిహారం చేస్తుంటే తాను మాత్రం ఎదురింట్లో మేడమీద గదిలో దాగుకొని వుండడం గురించి అనుకుంటే చాలు ఆవేశమూ ఏడుపూ వస్తున్నాయి.

ఆ రాత్రి అమర్ నాథ్ సూర్యాను బండిలో పిలుచుకుని వెళ్లి ఒక పల్లెటూరి స్టేషన్ లో రైల్వేస్టాండ్ చేరి. సి. ఐ. డి. వాళ్ళకు చిక్కకుండా వుండా అని సన్యాసి వేషం వేసుకుని మద్రాసు చేరిన సూర్యా కామాక్షమ్మగారు కలుసుకుని, ఆ తర్వాత తారిణి నూచించినట్లుగా ఢిల్లీ వచ్చి చేరాడు.

ఇప్పుడు తారిణిని ఎక్కడ కలవడం అని ఆలోచిస్తూ నడుస్తున్నాడు సూర్యా.

ఎరరినో, దేనినో అతడి కళ్లు వెతుకుతున్నాయి. కాని ఫలితం దక్కలేదని అతడి మొహంలోని నిరాశ చెబుతుంది.

సూర్యా వెండి బజారును చాటి జమ్మా మసీదును చేరాడు. మసీదు మెట్ల నెక్కసాగాడు. ముప్పాతిక మెట్లు ఎక్కాక అగి, ఆ చుట్టుప్రక్కల వీధులను కలయజూచాడు. దూరంగా వున్న ఎర్ర కోట వైపు చూచాడు. కోటకూ, మసీదుకూ మధ్య వున్న చోట ఒకప్పుడు బాగా జనసమృద్ధంగా వుండేది; ఇట్లు బాగా వుండేవి. కాని బ్రిటీషు ఫిరంగులు వాటన్నిటిని కాల్చి నేలమట్టం చేశాయి; ఇప్పుడదంతా ఒక ఖాళీ స్థలం. జమ్మా మసీదు కూడా ఒకప్పుడు బ్రిటీషు సేనల ఆధిపత్యంలో వుండేది. తైమూరు, నాదిర్ షా ఆట విటలు, పాత కాలపు రాక్షసులు. కాని ఈ శతాబ్దపు వారు, నాగరికులు, విద్యాకంతులు అనదగిన బ్రిటీషు వారీ ఢిల్లీ నగరంలో చేసిన అక్రమాల గురించి ఏమని చెప్పాలి?

హిందువులు ముస్లిములు తమ స్వల్ప భేదాలను విస్మరించి బ్రిటీషువారిని భారత దేశం నుండి తరిమి వేసే కాలం వస్తుందా? పాత ఢిల్లీలో, క్రొత్త ఢిల్లీలో భారత స్వాతంత్ర్య పతాక ఎగిరే సుదినం వస్తుందా? అసుదినాన్ని చూచే భాగ్యం తనకు కలుగుతుందా?

ఈ విధంగా సూర్యా అనుకుంటుండగా ఎవరో తన ఎడమ చేతిని గట్టిగా పట్టుకున్నట్లున్నించి నిశ్చేష్టుడయి, తిరిగి చూశాడు.

26

ఇనుప హస్తాలతో ఆ విధంగా తన జబ్బను పట్టుకున్నది అజానుబాహుడయిన ఒక పోలీసువాడని చూశాడు సూర్యా. ఒక్క టూణంలో అతడి లోలోపల వెయ్యి ఆలోచనలు మెదిలాయి. ఇంత పెద్ద దేశమంతా ఎవరికీ చిక్కకుండా తిరిగి వచ్చి, ఈ ఢిల్లీ సోమరిపోతు పోలీసుల చేతికి చిక్కడమా? ఇదేమీ బయటికి కనపడనివ్యకుండా ఆ పోలీసును దబాయించాడు. “ఎవరు.

నవ్వు? నా చేతినెందుకు పట్టుకున్నావు?” పోలీసు — “ఇన్స్పెక్టర్ సాబ్ మిమ్మల్ని పిలుచుకు రమ్మన్నాడు” అన్నాడు. “మీ ఇన్స్పెక్టర్ సాహిబ్ ను వేనెరగను. ఆయనకు నాతో ఏం పని?” అన్నాడు. అందుకు పోలీసు “ఆయన్ను చూస్తే అట్లా అనరు. త్వరగా పదండి!” అన్నాడు.

అతడి స్వరమూ, అంతకన్న ఆ పోలీసు కనుబొమల ఎగరవేత, చిరు నవ్వు—ఇవి సూర్యాను తికమక పెట్టాయి. ఎట్లాగయినా వాడితో బాటు వెళ్లడమే మంచిదని - “పోదాం పద! ఎక్కడున్నాడు మీ ఇన్స్పెక్టర్?” అని అడిగాడు. “మాట్లాడకుండా రా! అయితే నన్నంటి పెట్టుకుని రాకు. కాస్త ఎడంగా నడిచి రా! ఇన్స్పెక్టర్ సాబ్ ను చూపిస్తాను” అన్నాడా పోలీసువాడు; అని నడవసాగాడు.

ఇప్పుడు ‘గాంధీ మైదానం’ అని పిలువబడే మైదానాన్ని సమీపించ గానే పోలీసు వెనక్కు తిరిగి చూశాడు. సూర్యా వాడిని సమీపించాడు. దూరంగా వున్న ఒక చెట్టును చూపించి పోలీసు - “ఆ చెట్టు వెనకాల వున్నారు—వెళ్లండి” అని చెప్పి చిరునవ్వు నవ్వాడు.

ఆశ్చర్యంతో వాడు చెప్పినవైపు నడిచాడు సూర్యా. ఆ చెట్టు వెనకాల ఒక మహిళ కూర్చుని ఏదో పుస్తకం చదువుకుంటూంది. అతడి అడుగుల సవ్వడి విని ఆమె తలెత్తి చూచింది. ఆమె తారిణి అని తెలిసి మహదాశ్చ ర్యానికి గురి అయ్యాడు సూర్యా.

“స్వాగతం, స్వాగతం! మీరుడు సూర్యాగారికి సుస్వాగతం!” అంది తారిణి.

“ఓహో! ఇన్స్పెక్టర్ సాబ్ మీరేనా? ఆ పోలీసు నా చేతిని పట్టుకో గానే అదిరి పోయాను!” అంటూ సూర్యా ఆమె ఎదుట కూర్చున్నాడు; “మీ సామర్థ్యం నాకు తెలియనిది కాదు గాని ఒక పోలీసువాడినే ఇట్లా వలలో వేసుకుని వుంటారని మాత్రం అనుకోలేదు.”

“వెళ్లి న పనులన్నీ అయ్యాయా?” అని అడిగింది తారిణి.

“ఎట్లా అవుతాయి? ఈలోగా కొంపలంటుకు పోతున్నాయంటూ తమ వుత్తరం వచ్చిందిగా! ఆ వుత్తరం కారణంగా దేవ పట్టణంలో జరిగిన వైప కీత్యాలు వింటే ఆశ్చర్య పోతారు... అంతలో ఏమయిపోయింది సీతకు? సీత అంటే బలే కోపం వస్తూంది. ఒక వ్యక్తి కోసం ముఖ్యమైన జాతీయ కార్యాలకు ఆటంకం కలగడమంటే...”

“నేనట్లా అనుకోవడం లేదు. గోపురాన్ని విగ్రహం మోయడం లేదు కదా! అట్లాగే జాతీయ కార్యభారమంతా మన భుజస్కంధాల మీదే లేదు. అన్నీ దైవస్థితి ప్రకారం జరుగుతాయి. దేశాన్ని కాపాడ యత్నించడం కన్న మనకు తెలిసిన ఒక వ్యక్తి కష్టాన్ని నివారించడం వాంఛనీయమని నా అభిప్రాయం. సీత కష్టాలు తొలగితే చాలనిపిస్తూంది” అంది తారిణి.

“సీత మీద మీకింత కరుణ కలగడానికి కారణం ఏమిటి?”

“ఒకరి మీద ప్రేమ ఏర్పడడానికి కారణం వుంటుందా ఏమిటి?”

“వుండనక్కర్లేదు, నిజమే! అట్లా ప్రేమకు కారణం వుండనక్కర్లేదనే కాబోలు అడవాళ్లు ఒకటో రకం చవటలను ప్రేమిస్తుంటారు!”

“మీరు చెబుతున్నది నాకర్థం కావడం లేదు. అడవాళ్లు అనర్హులని మాత్రమే ప్రేమిస్తారన్నది మీ మతమయితే నేనందుకు అంగీకరించను. స్త్రీలు ప్రేమించదగిన యోగ్యులు కూడా వున్నారు. వారిలో ఒకరిని నేనెరుగుచును” అని దూరంగా చూచింది తారిణి.

“అట్లాంటి ప్రత్యేకమయిన యోగ్యత కలవాడెవడో నాకు తెలుసు. అతడి పేరు సౌందరరాఘవన్!” అని నిష్ఠూరంగా అన్నాడు సూర్యు.

“రాఘవన్ గురించి నేను మాట్లాడలేదు. అయినా ఆయనను కూడా అయోగ్యుడని నేను అనను. ఆయన కొన్ని పొరబాట్లు చేసి వుండవచ్చును. కాని సీతంటే ఆయనకు అనురాగం వుందని నాకు తెలుసు. సీత అనవసరమైన అనుమానాలతో ఆయన అనురాగాన్ని విషపూరితం చేస్తుంది.”

“పోనీ! సీత పట్ల రాఘవన్ అనురాగాన్ని మీరు తెలుసుకున్నారు కదా?”

“కొన్ని సందర్భాలలో ఒక వస్తువు స్వరూపాన్ని, గుణాన్ని దాని దగ్గరవున్న వారికన్న దూరంగా వున్నవారు బాగా గ్రహించగలరు. అందుకనే రాఘవన్ అంతరంగాన్ని సీతకన్న బాగా నేను తెలుసుకోగలిగాను.”

“ఏమో ఎవరికి తెలుసు? రాఘవన్ అంతరంగానికి సీతకన్న మీరు దగ్గరగా వుండవచ్చు కదా?”

“సూర్యా! మీరేదో క్యంగ్యంగా మాట్లాడుతున్నారు. ఇట్లా మాట్లాడే టట్లయితే నేను మీతో మాట్లాడనిచ్చగించను. మీరు లేచి పోవచ్చును.”

“ఏం, మీరీ మైదానాన్ని గుత్తకు తీసుకున్నారా?”

“సరే, నేనే వెళ్తాను లెండి!” అని తారిణి లేచింది.

తత్తర పాటుతో సూర్యా “పొరబాటయింది! నా మాటలన్నీ ఉపసంహరించుకుంటున్నాను. కూర్చోండి. వెళ్లిపోకండి” అన్నాడు.

తారిణి మళ్ళీ కూచుంది. “హఠాత్తుగా మీలో ఇంత మార్పెట్లా వచ్చిందో అర్థం కావడం లేదు. ఎవరో ఏదో చెప్పి మీ మనసును పాడు చేశారు. సీతను చూచి ఇటు వస్తున్నారా?”

“లేదు. రైలుస్టేషన్ నుండి తిన్నగా ఇటు వచ్చాను. నాగడికి కూడా పోలేదు. సీత ఎట్లా వుంది? ఆమె విషయంలో నేనేమి చేయాలి?”

ఆమె మనసులో ఏదో ఒక విషయం ప్రవేశించింది. మీరెళ్లగాయినా అదేమిటో తెలుసుకోవాలి. కొన్ని నాళ్లపాటు ఆమెను వేరెక్కడికయినా పంపితే బాగుంటుందేమో?”

“ఆమె ఏవూరు వెళ్తుంది? వెళ్లడానికి ఆమెకొక చోటంటూ లేదే? నే చెబుతా వినండి తారిణీ! సీత సుఖపడడానికి ఒకటే దారి వుంది. అది రాఘవన్ కు విడాకులివ్వడం. కాని హిందూ ధర్మశాస్త్రమూ బ్రిటీష్ చట్టమూ అందుకు సమ్మతించవు. కనుక కుళ్ళి కుళ్ళి చావవలసిందే!”

“నేనూ అప్పు డప్పు డనుకుంటూ వుంటాను - సీత విడాకు లిచ్చేసి మిమ్మల్ని వివాహం చేసుకుంటే సుఖపడుతుంది అని—”

“కాదు. మీ ఆలోచన సరికాదు. ఆమెపట్ల నా అభిమానం అట్లాంటిది కాదు. మా అత్తయ్య మీద నాకున్న అభిమానం ఆమె కూతురు క్షేమం పట్ల నన్నాసక్తుడిని చేస్తూందంతే! ఆమె ఆశయాలకు నా ఆశయాలకు పొంతన కుదరదు. సీత శీతాశోక చిలుక వంటిది. పట్టు చీరలు, పటా టోపాలు, పార్టీలు ఇవే ఆమె ప్రాణాలు.”

“సీతకు పుట్టుకలో వచ్చిన గుణాలు కావుగా ఇవి; తర్వాత అలవడినవే కద?...అవన్నీ ఎందుకు గాని, మీరు ముందు పెళ్ళి ఆమె పరిస్థితి ఏమిటో తెలుసుకు రండి. నేనామెను చూచి ఇరవై రోజులయింది. ఎట్లా వుందోనని దిగులుగా వుంది.”

“అట్లాగే కానివ్వండి. రేపు ఇక్కడే కలుద్దామా?”

“వద్దు. చుట్టూ పరికించండి; ఎంత మంది మనలను గమనిస్తున్నారో తెలియగలదు. మన ‘చోట’ కలుద్దాం. మీ అనుభవాలను వినడానికి మన మిత్రులంతా ఆసక్తులై వున్నారు. రేపిపాటికి గంట స్తంభం దగ్గరకు రండి. పోలీసువాడు ఇందూలాల్ మిమ్మల్ని ‘చోటు’కు తీసుకు వస్తాడు. మీరిప్పుడు నాతోబాటు రాకండి. నేనా పోలీసు దగ్గరకు వెళ్ళేదాక ఈ చెట్టు క్రిందే కూర్చుని వుండడం మంచిది.”

ఇట్లా చెప్పి తారిణి లేచి వెళ్ళింది. సూర్యా అక్కడ కూర్చునే తారిణి పోలీసువాడూ కనుమరుగయ్యేదాక చూశాడు.

ఇక లేద్దాం అనుకుంటుండగా, ఇంత సేపటినుంచి కొద్ది దూరంలో కూర్చుని వున్న ముగ్గురు మనుష్యులు తనవైపు వస్తుండడం కనపడింది.

వాళ్లు ముగ్గురూ సూర్యా చుట్టూ ఖుర్చున్నారు.

“మనదేవూరు తమ్మదూ?” అన్నాడు వారిలో ఒక్కడు.

“నాది మద్రాసు” అన్నాడు సూర్యా.

“ఇక్కడొక అమ్మాయి కూర్చుందే ఆమె నీకేమవుతుంది?” అని ఇంకొక డడిగాడు.

“నా ప్నేహితురాలు!”

“అ! స్నేహితురాలు!!” అన్నారు వాళ్లు ముగ్ధురూ.

కాన్సేపు ఎవరూ మాట్లాడలేదు. సూర్యా అడిగాడు: “మికేమి కావాలి? ఎందుకడుగుతున్నారు?”

ముగ్ధురిలో ఒకడు ఇద్దరినీ చూచి - “చెప్పేద్దామా?” అని అడిగాడు.

“చెప్పేద్దామా?” అని వాళ్లూ అన్నారు.

మొదటి వ్యక్తి సూర్యాను చూచి “తమ్ముడూ! నీకు డబ్బు కావాలా?” అని అడిగాడు.

“ఎంత!” అని అడిగాడు సూర్యా.

మొదటి వ్యక్తి మిగతా ఇద్దరినీ చూచి “ఎంతని అడుగుతున్నాడు? చెప్పనా?” అన్నాడు.

“చెప్ప!” అన్నారు.

“తమ్ముడూ, అక్ష రూపాయలు కావాలా? ఒక అక్ష రూపాయలు!” అన్నాడు మొదటివాడు.

సూర్యా దిగ్భ్రమ చెందాడు; కాస్త తమాయించుకుని అడిగాడు: “నిజం నోట్లా? దొంగ నోట్లా?”

“అహ! దొంగ నోట్లు!” అని ముగ్ధురూ నవ్వారు.

తర్వాత మొదటి వ్యక్తి - “తమ్ముడూ! నిజం డబ్బు! ఒక అక్ష రూపాయల నోట్లు వద్దంటే బంగారం ఇస్తాము” అన్నాడు.

“ఇవ్వండి!” అన్నాడు సూర్యా.

“ఒక అక్ష రూపాయలు ఊరికే వస్తాయా? మాకొక సాయం చేస్తేనే ఇస్తాము.”

“ఏమి సాయం?” అన్నాడు సూర్యా.

“ఇంతకు ముందు నువ్వు మాట్లాడుతుంటివే, ఆ ఆమ్మాయిని తీసుకు రమ్మని మాకు పైనుండి ఆజ్ఞ వచ్చింది. అందుకు నువ్వు సాయపడితే ఒక అక్ష రూపాయలు రొట్టెం అభించగలదు...”

ఇట్లాంటిదే ఏదో వుంటుందని ఊహించాడు నూర్య కని ఇది విన గానే విపరీతమైన కోపం వచ్చింది. కాని కోపాన్ని అణచుకున్నాడు. కోపంవలన లాభం ఏమిటి? వాళ్ళ ముగ్గురూ గూండాల్లా వున్నారు. వాళ్ళతో పేచీ పెట్టుకుంటే అనవసరంగా వ్యవహారం చెడుతుంది. కాస్తేపు ఆలోచిస్తున్నట్లు నటించి—“రెండురోజులు టైమివ్వండి. ఆలోచించి చెబుతాను” అన్నాడు.

“ఎక్కడ, ఎప్పుడు కలుద్దాం?”

“ఇదే చోట, ఇదే సమయానికి ఎల్లండి కలుద్దాం.” అన్నాడు నూర్య.

“నీ బస ఎక్కడ?”

“ఇప్పటికి బస అంటూ లేదు. ఇకపై వెతుక్కోవాలి,” అంటూ నూర్య లేచాడు. వాళ్ళూ లేచారు.

ఆ తర్వాత నూర్య ఎక్కడికి వెళ్ళినా కాస్త వెనకాలవాళ్ళూ అతడి వెంటే వచ్చారు. నూర్య తనకు పనిలేని చోటులన్నిటికీ కూడా వెళ్లి వెళ్లి వాళ్ళని తప్పించుకునే సరికి రాత్రి చాల నేపయింది. అయినా సరే ఆ రాత్రి ఎట్లాగయినా సీతను చూచి తీరాలని అనుకున్నాడు.

27

సీత తన ఇంట్లో, గదిలో కూర్చుని వుంది. గోడమీద గడియారం ‘టిక్ టిక్’ మంటూంది. సీత హృదయమూ కొట్టుకుంటూంది.

పదకొండున్నర అయింది; తన ఆయుస్సులో ఇంక అరగం టై మిగిలివుంది.

ఈ అరగంటలో చేయాల్సిన పనులెన్నో వున్నాయి.

పాపకీ వుత్తరం రాయాలి; ఈయనకూ నాలుగు పంక్తులు రాయాలి కద.

కాని ఎంత ప్రయత్నించినా ఏమీ రాయడానికి వీలులేక పోతున్నదే, ఏమిటి చేయడం ?

సరిగ్గా పన్నెండు గంటలకు రివాల్యూర్ తో తన కష్టాలను అంతం చేసుకోవాలని నిశ్చయించుకుంది సీత.

తొమ్మిదింటికే అన్ని నగలూ అలంకరించుకుంది. చస్తూ చస్తూ అవలక్షణంగా చావడం ఎందుకు ?

వాసంతికి మొదట వుత్తరం రాద్దామనుకుంది. పాపనుగురించి అనుకుంటేనే ఏడుపు ముంచుకొస్తుంది. దానిని చూడకుండానే చనిపోతున్నామే అన్న తలపు రాగానే హృదయం పగిలిపోతున్నది. వాసంతికి ఏమిటి రాయడం ?

మొదట లలితకు రాద్దామని మొదలు పెట్టింది. “నా ప్రాణసఖి లలితకు” అని రాసిందంతే. ఆపైన ఇంకేమీ తోచలేదు. లలితను గురించి అనుకోగానే పాతజ్ఞాపకాలన్ని వరదలా ముంచుకొస్తున్నాయి. ఆహా! పెళ్ళికి ముందు లలితా, తానూ కలిసి రాజంపేటలో ఆడి, పాడి, గంతులువేసి, ఖబుర్లాడుకున్న రోజులు ఎంత ఆనందకరమైనవి! ఆ తర్వాత ఈయన లలితను పెళ్ళి చూపులు చూడడానికి వచ్చి తన్నే తప్ప : పెళ్ళాడనన్నప్పుడు కలిగిన ఆనందం ఎక్కడ ? నేడనుభవిస్తున్న నరక వేదన ఎక్కడ ?

లలితకు ఇప్పుడేమి రాసినా ఏమీ ప్రయోజనం ? సంతోషంగా వున్న వాళ్ళకు తన దుఃఖం గురించి రాయడం ఎందుకు ? ఆమె ఒక వేళ జాలిపడినా దానివలన తన కొరిగేదేమిటి !

ఈయనకు రాద్దాం అనుకునేసరికే ఎదబద్దలయి పోతున్నది. ఏమని రాయడం ?

“ఈ భూప్రపంచమీద మీరు తప్ప నాకు వేరేగతిలేదు. నన్ను అసహ్యించుకున్నారు మీరు. ఇంక నేను జీవించి ఏం లాభం?”—అని రాయడమా!

“ఎప్పుడూ ‘ఆఘోరించు ఘో!’, ‘తగలదు ఘో’ అని చీదరించుకునే వారుకదా, ఇదిగో అట్లాగే పోతున్నాను!” అని రాయడమా?

సీత కళ్ళనుండి బొటబొటమని అశ్రవులు కారాయి.

రామవన్ తన్నెన్నో విధాల కష్ట పెట్టినా ఆమె అంతగా బాధ పడలేదు. కాని చోటి మాటికి “తగలదు ఘో!” తగలదు ఘో! అని చీదరించు కోవడం ఆమె హృదయాన్ని ఆరని పుండుగా చేసింది. ఎవరున్నారు తన్ను రారమ్మని ఆదుకోవడానికి? తల్లి లేదు. తండ్రి ఎక్కడున్నాడో తెలియదు. ఘో, ఘో అంటే చచ్చిపోవడం తప్ప ఇంకెక్కడికి పోవడం?

ఈయన తుపాకి కొనివుంచడం మంచిదయింది. అందుకని కృతజ్ఞతో చెప్పాలి. ఉత్తరంలో కృతజ్ఞతలు తెలుపులేనో?

అయ్యో, ఈ గడియారం ఇంత తొందరగా నడుస్తున్నదే! ఈ గొంఠె ఇట్లా కొట్టుకుంటున్నదేమి!

ఇదిగో పన్నెండు కావస్తున్నది. ఇంకా కొన్ని నిమిషాలే వున్నాయి.

పన్నెండున్నర పాటికి వస్తారాయన. ఆలోగా ముగించాలి పని. ఆయన వుండగా చేస్తే ఆయనమీద నింద పడుతుంది అకారణంగా...వాసంతి తల్లి లేని పిల్లకావచ్చు. తండ్రియినా బాగుండాలికదా?

ఆ రెండు నిమిషాలూ అయి పోయాయి. గడియారం ‘టంగ్, టంగ్,’ మని మోగసాగింది.

గంటలను మనసులోనే లెక్క పెడుతూ వచ్చిన సీత, పన్నెండుసార్లు గడియారం మ్రోగాక, రివాల్యూర్ ని చేతిలోకి తీసుకోవాలి—అనుకుంది.

అప్పుడు ఆ గది దగ్గరగా ఎవరో వస్తున్నట్లు అడుగుల చప్పుడు వినిపించింది. సీత హృదయ స్వందన తటాలున ఆగింది. చెయ్యి కదలలేదు.

ఎవరు వస్తున్నారు? ఆయనేనా? త్వరగా వచ్చేకారా?

రివాల్యూర్ ని చూడగానే తన ఉద్దేశం ఆయన ఊహిస్తారా? తనమనో
వేదనను తెలుసుకుంటారా? తనను తీమించమని అడుగుతారా?

పాదాల చప్పుడు బాగా దగ్గరయ్యాకకూడ సీత వెనుదిరిగి చూడలేదు.
ఎందుకు చూడాలి?

ఆ వచ్చిన వ్యక్తి ఆమె వెనుకగా వచ్చి నిలబడ్డాడు. చటుక్కున
రివాల్యూర్ ను చేతిలోకి తీసుకున్నాడు. “సీతా!” అన్నాడు.

గొంతు రాఘవన్ ది కాదని తెలిసి ఆర్చర్యంతో సెనక్కు తిరిగి చూసింది
వచ్చినవాడు సూర్యా అని తెలిసింది. ఆకాభంగమయింది. అదే తుణాన ఆమె
మనసు పూర్తిగా మారిపో నారంభించింది. చనిపోవాలి అన్న తలపు మారి
పోయింది. ఎన్నాళ్ళు వీలుంటే అన్నాళ్లు బ్రతికి రాఘవన్ కు చేతనయినంత
మనఃక్షేళాన్ని కల్గించాలి అని నిర్ణయించుకుంది.

“నువ్వా బావా? మంచి సమయానికే వచ్చావు. రా!” అంది.

“ఏమంత మంచి సమయం కాదనుకుంటానే! నీవు తలపెట్టిన పనికి
విఘ్నంవలె వచ్చినట్లున్నాను—”

“ఏం పని తలపెట్టాననుకుంటున్నావు?”

“అర్ధరాత్రి రివాల్యూర్ ని పక్కన వుంచుకుంటే, ఇంకెందుకు?”

“ఏం, దొంగవస్తే వాడిని చంపడానికోసం అయివుండవచ్చు. లేక
పోతే రివాల్యూర్ ని దగ్గరెందుకు వుంచుకున్నా ననుకున్నావు? ఆత్మహత్య
చేసుకోవడానికి అనుకున్నావా?”

“అదే నిజమయితే చాల సంతోషమే. కాని నీ మొహమూ, కన్నీళ్లు
నిండిన కళ్ళూ వేరే కథను చెబుతున్నాయి. నాకు వచ్చిన వుత్తరమూ అదే
చెబుతోంది.”

“ఎగరు రాకారు తరం?”

“ఎవరో రాకారులే. ఎవరయితే వేమి?”

“ఏమని రాకారు? అదన్నా తెలుసుకోవచ్చునా?”

“నీ మనసు గాయపడినట్లు రాశారు. ఎందుకో తెలుసుకుందామనే నేను వచ్చాను. నీమనసుకు బాదేమీ లేకపోతే నాకు చాల సంతోషం. సీతా! నా దిగులు తీరింది. నేవెల్తాను. వెళ్ళి నా పనేదో చూచుకుంటాను.”

“సూర్యా! నీనుండి నిజాన్ని దాచి ఏమిలాభం? నీసాయం నాకు కావాలి. అందుకనే అన్నాను మంచి సమయంలో వచ్చావని—నన్ను నేను కాల్చుకుని చచ్చిపోదామనే అనుకున్నాను. కాని చనిపోయే ముందుగా నా ముద్దులపట్టికి ఒక వుత్తరం రాద్దామనుకున్నాను. కాని రాయలేకపోయాను. నీతో చెబుతే నువ్వెళ్ళినప్పుడు దానికి చెబుతావుకదా? మద్రాసు ఎఫుడో ఒకప్పుడు వెల్తావు కద?” అని జాలిగాలి పే స్వరంతో చెప్పింది సీత.

“సీతా! కొన్నిరోజుల ముందే నేను దేవపట్నానికి, మద్రాసుకు వెళ్ళి ఇవారే వచ్చాను.”

“అలాగా? మద్రాసులో వాసంతిని చూచావా?” అని ఆతురతతో ప్రశ్నించింది సీత.

‘చూశాను. మీ ఆత్మమామలకు చూశాను.’

“వాసంతి ఎట్లా వుంది? నీతో ఏమంది?”

“ఆరోగ్యంగావుంది. అమ్మనాన్నలను చూడాలని తపిస్తోంది. అట్లాంటి పసిపాపను వదలి చనిపో నిద్దపడడానికి నీమనసెలా ఓప్పిందో నాకాశ్చర్యంగావుంది.”

“ఇందుమూలంగా నువ్వు నా పరిస్థితిని తెలుసుకోవచ్చు సూర్యా! కన్న బిడ్డను దూరదేశానికి పంపి, చచ్చిపోవడానికి మనసంత ములభంగా ఒప్పుతుందా? కాని నేను అనుభవించిన నరక వేదన అంతటిది.”

“సీతా! నరక వేదనయినా స్వర్గ సుఖమయినా మనం చేసుకునేదే కదా! ‘దేవుడి రాజ్యమంతా నీలోనే!’ అని వినలేదా నువ్వు?”

“ఇప్పుడా వేదాంతాలకు సమయం మించి పోయింది సూర్యా! మీరందరూ కలిసే నన్ను నరకంలోకి నెట్టారు. ఈయన్ను నేను పెళ్లాడడం

పెద్ద తప్పు. ఈయన ఏ తెల్ల దొరసాన్నో, పోలీసుదానినో చేసుకుని వుండవలసింది. నీ స్నేహితురాలు తారిణీవుండే అలాటివాన్ని...”

“ఇంకొకరి గురించి మనం అనడం దేనికి?”

“అనకుండా ఎట్లా వీలవుతుంది? నాదారి కడ్డంగా రాకుంటే అనక్కర్లేదు. ఆ తారిణీ, మా అత్తగారూ కలిసి నేను జబ్బుతో పడుకుని వుంటే, విషం పెట్టి నన్ను చంపచూచారు నూర్యూ, తెలుసా?”

“నీకు మతిపోయింది సీతా! నువ్వు చావడానికి సిద్ధంగా వుంటే వాళ్ళిద్దరూ నీకు పరిచర్యలుచేసి నిన్ను బ్రతికించారు. వాళ్ళిగురించి ఇట్లా మాట్లాడుతున్నావే?”

“వాళ్ళు పరిచర్య చేశారని నీకెట్లా తెలుసు? వాళ్ళు చెబితేనేగా నీకు తెలిసింది?...ఊరికే మాట్లాడి, మాట్లాడి ఏం లాభం. నేను అనాథను, దిక్కులేనిదానిని. నా మాటలను ఎవరూ నమ్మరు. అసలు నువ్వెందుకు వచ్చావు? నీ పని చూచుకో, వెళ్లు—” అని జలజలమని కన్నీరు కార్చింది సీత.

“నాపనిమీద నేను వెళ్ళే టట్లయితే, ఎన్నో ముఖ్య కార్యాలను వదలుకుని వెయ్యిమైళ్ల ప్రయాణంచేసి వచ్చేవాడినేకాదు. నువ్వెట్లాగయినా సుఖంగా వుండాలనే నాకోరిక. నాకు చెప్పు నీబాధేవిటో...నీ భర్తతో వచ్చిన చిక్కేవిటో చెప్పు. అతడినే అడుగుతాను. అడిగితే నాతల తీసివేయడం కద...అతడంటే నాకేమీ భయం లేదు.”

“నీకు భయం లేదు...కాని నాకు భయంగావుంది. ఆయనతో నువ్వు మాట్లాడినందువలన ఏమీ లాభం వుండబోదు. నీమీది కోపంకూడా కలిపి నామీద పరుచుకు పడగలరు. నా చిక్కేవిటో చెబుతే నీకర్థంకాదు, సాటి అడదానికే అర్థంకాలేదే?...నీ కెట్లా అర్థం అవుతుంది? ‘పార్టీకి పోదాం, రా!’ అంటారు, పిలుచుకు వెళ్తారు. అక్కడ నేనెట్లా ప్రవర్తించినా అది తప్పే అవుతుంది. నేను గలగలమని నలుగురితో మాట్లాడితే—‘ఎందుకిట్లా నోరు పారేసుకుంటావ్? ఎందుకిట్లా నీ తెలివి తక్కువ తనాన్ని నలుగురి ఎదుట ప్రదర్శించుకుంటావు? నాకు అవమానంగా వుంది.’ అంటారు. ఇట్లా

అంటారు కదా అని పూరికేవుంటే—“ఏదో పోగొట్టుకున్నదానిలే ఆదేబే మొహం ఎందుకు? నలుగురితో కలవలేని నిన్ను వెళ్ళి చేసుకున్నాను, ఖర్మ!” అంటారు. నవ్వకుండావుంటే—“హాస్య గుణంలేని మొద్దుజన్మ”, అంటారు. దుఃఖం భరించలేక ఇంట్లో ఒకమూల కూర్చుని ఏడుస్తుంటే— ఇక్కడ కూర్చుని నా ప్రాణాల నెందుకు తోడుతావ్? ఎక్కడికయివా తగలడు, ఫో!” అంటారు. “తగలడు, ఫో—” అన్న మాట విని విని నా మనసు పుండయి పోయింది. నేనెక్కడికి తగలడను? ఎక్కడికి పోను? ఏకంగా ఈ ప్రపంచంనుండే పోవడంతప్ప వేరెమీ దారిలేదు...బావా! ఆ రివాల్యూర్ నిటు ఇచ్చి ఫో—”

“సీతా! చనిపోవడం మాట మరిచి పో! నువ్వేమంత అనాధవుకాదు. శేనంటూ వున్నంతవరకు నిన్ను ‘అనాధను’ కానివ్వను. ఎంతటి చిక్కయినా దానికో పరిష్కారం అంటూ వుంటుందిలే. కొన్ని రోజులు ఓపికపట్టు...శే శేదోదారి చూచి చెబుతాను.”

“నేనింక ఒక్క రోజుకూడా ఓపిక పట్టలేను. నేను బ్రతికివుండా అంటే ఒకటే దారివుంది. కానిదానికి నువ్వు ఒప్పుకోవేమో!”

“ఆదారి ఏమిటో చెప్పు! నాచేతవుతుందా అని చూస్తాను.”

“నన్నిక్కడనుండి తీసుకువెళ్ళి పో! ఈ ఢిల్లీ నా పాలిటి నరకమయి పోయింది. నువ్వు నన్నెక్కడికి పిలుచుకు వెళ్ళినా వస్తాను. బాంబాయి, కలకత్తా. లాహూరు, లంక, లండన్, ఆమెరికా—ఎక్కడికయినా వస్తాను.—”

“ఆవేళ వచ్చినపుడు అట్లాగే ఆ చోట్లన్నిటికీ తీసుకు వెళ్తాను. కాని ఇప్పుడు సమయంకాదు. భారతదేశ స్వాతంత్ర్య పోరాటంగా శీనమయి వున్నాను. దేశం స్వాతంత్ర్యం పొందేదాక ఇంకేపనీ తలపెట్టనని నా మిత్రు లందరి ఎదుట శపథం చేశాను. స్వాతంత్ర్యం రానీ! తర్వాత...”

“అయితే నూర్యా! ఒక్కపనిచేయి. నన్ను తీసుకువెళ్ళి గాంధీ ఆశ్రమంలో వదిలేయి..అక్కడ నాలాటి అనాధ లెందరోవున్నారని

విన్నాను. భారతదేశానికి స్వాతంత్ర్యం వచ్చాక నన్నిక్కడినుండి తీసుకు వద్దవుగాని—!”

“సీతా! గాంధీ ఇప్పుడు చెరసాలలో వున్నారు. ఆశ్రమంలో ఎవరు న్నారో తెలియదు. క్రొత్తవారినిప్పుడు చేర్చుకోరేమో?”

“అయితే నన్నేదయినా సినిమాకంపెనీలో చేర్చు! నేనెంత చక్కగా నటిస్తానో చూడు. శోక ఘట్టాలలో నయితే ఇప్పుడున్న వారందరిని మించి నటిస్తాను. అగ్రశ్రేణి తారగా కేరు తెచ్చుకుంటాను.”

సూర్యా ఏమీ చెప్పలేకపోయాడు. ఎక్కడి గాంధీ ఆశ్రమం, ఎక్కడి సినిమాతార! సీత మనస్థితి ఏమిటో అతడికి అవగతంకాలేదు. సీత మతి కొద్దిగా చలించిందేమో. ఇవాళ ఎట్లాగయినా ఆమెను శాంతపరచి వెళితే రేపు తారిణిని అడిగి ఏదో ఒకటి చేయవచ్చులే—అని నిర్ణయించు కున్నాడు.

“సీతా! నాకు సినిమాలగురించి తెలియదు. సినిమావాళ్ళ గురించి తెలియదు. కనుక ఆ విషయంలో నేనేమీ చేయలేను. కాని కొన్నిరోజుల పాటు నువ్వు వేరే ఎక్కడికయినా వెళ్ళి వుండాలంటే వీలులేకపోలేదు... దేవపట్నంలో లలిత వుండికదా? నీ గురించి సదా అనుకుంటూ వుంటుంది. ఆమెకన్న నిన్ను ప్రేమించే వారెవరున్నారు? నువ్వు సంతోషంగా లేవని తెలిసి ఆమె ఎంత బాధపడిందో చెప్పలేను. లలితనిర్ల, నా స్నేహితుడు అయిన పట్టాభి ఇప్పుడు చెరసాలలో వున్నాడు. లలిత మామగారు చాల మంచిమనిషి. నువ్వు కొన్నాళ్ళపాటు దేవపట్నంలో హాయిగా వుండవచ్చు. పాపాయిసీ అక్కడికి పిలిపించుకో వచ్చును.” అన్నాడు సూర్యా.

“లలితకు నామీద వున్న ప్రేమ నాకు తెలియనిదికాదు. ఆమె సుఖంగా వుందంటే నాకెంతో సంతోషం. కాని నా అభిప్రాయం నువ్వు సరిగ్గా తెలుసుకోలేదు. నేనెక్కడికి వెళ్ళాను, ఏమయ్యాను అని ఈయనకు తెలియకూడదు. దేవపట్నానికి వెళ్లితే రెండు రోజులలో ఈయనకు తెలిపి పోతుంది. కనుక ఏం లాభం? ఈయన నాకోసం వెతికి వెతికి అలనుటించాలి.

అవస్థ పడాలి అలాటివోటుకు నన్ను తీసుకు వెళ్తావా, వెళ్ళు—లే? పోతే నీ దారిని నువ్వు చూ—”

“ఆ విధంగా మనిద్దరమూ ఎవరితోనూ చెప్పకుండా వెళ్ళిపోతే నీ మొగుడుగాని, ఇంకెవరయినాగాని ఏమనుకుంటారు? తప్పుగా అర్థం చేసుకోరా?”

“తప్పుగా అర్థం చేసుకుంటే చేసుకోనీ...నాకనవసరం. మూడు నెలల ముందేమి జరిగిందో తెలుసా? ఈయన ఎవవో అమ్మాయిని కారులో తీసుకుని ఎక్కడికో వెళ్ళారు. పానిపట్టు సమీపంలో ఈయన కారు ఒక మిలీట్రీ ట్రక్కుకు డీకొంది. ఈయనకేమీ గాయం తగలలేదు; కాని ఆ అమ్మాయికి గాయమయింది. ఇది అందరికీ తెలిసింది; ఢిల్లీ అంతా నవ్వింది. అందువలన ఆయనకేమయింది? మగవాడు మట్టుకు ఏమన్నా చేయవచ్చునని ఏచట్టం చెబు తూంది!”

“సీతా! అట్లాటి చట్టం ఏదీలేదు. తప్పుపనిని మగవాడు చేసినా అడది చేసినా అది తప్పే. అందుకనే నువ్వు చెప్పినదానికి నేనంగీకరించ లేదు...నా కింకోటి తోస్తుంది. దేవపట్నంలో పట్టాభికాకుండా నాకు అమర్ నాథ్ అని ఇంకొక స్నేహితుడున్నాడు తెలుసా? అతడూ అతడి భార్య చిత్ర కలకత్తాలో వుంటున్నారు. ఇటీవల నేను దేవపట్నం వెళ్ళి నప్పుడు వాళ్ళూ వచ్చి వున్నారు. చిత్రాకు లలితా నీగురించి అంతా చెప్పింది. దంపతులిద్దరూ చాల మంచివాళ్ళు. ఇప్పుడేం చేద్దామంటే, నిన్ను ప్రక్క స్టేషన్లో ఎక్కడయినా కలకత్తా రైల్వేకించేస్తాను. నువ్వు కలకత్తాచేరి అమర్ నాథ్ ఇంటికివెళ్ళు. వాళ్లతోబాటు కొంతకాలంవుండు. ఆనసరం వస్తే అల్లుడుగారికి మవ్వెక్కడ వున్నదీ చెబుతాను.”

“అదే వద్దన్నది. ఆయనకు తెలియనే తెలియకూడదు; వాకిష్టమే నప్పుడు నేనే తెలుపుతాను. నూర్యా! నేను కలకత్తా వెళ్లడానికి సిద్ధమే... కాని బవాళో రేపో నువ్వే నన్ను పిలుచుకు వెళ్లాలి. రేపు దాటితే వేస్ట్ ఇంట్లో వుండను. ఒంటరిగా ఇల్లు విడిచి పోనూలేను. నువ్వు నన్ను తీసుకు

వెళ్ళడం నీ స్నేహితురాలు తారిణికి వచ్చడేమో? ఆమె ఏమన్నా అనుకుంటుందేమోనని భయంగావుంటే ఆమాట స్పష్టంగా చెప్పివేయి!”

“సీతా! ఏవిటో చిత్రమైన ఆలోచనలొస్తున్నాయి నీకు... నేనెవరికీ భయపడడంలేదు. మనం చేయబోయే పనులు మనకే బాగుండాలికదా! అందుకనే కాస్త ఆగి, ఆలోచించవలసి వస్తుంది.”

“భేషగా ఆలోచించు! ఆ ఆలోచనేదో ఇక్కడే ముగించు!... ఇన్నాళ్ళ తర్వాత బావవు నువ్వు మా ఇంటికి వస్తే మంచినీళ్లు కావాలా అని కూడా అడగలేదు. నువ్విక్కడే వుండు. ఓవర్లన్ కలిపి తెస్తాను—” అని లేచి, లోపలికి వెళ్ళింది సీత.

నూర్యా మనసు పెద్ద అగాధంలో చిక్కుకుంది. ‘ఇదేమిటి? ఇంత భయంకరమైన బాధ్యతను చెత్తిన వేసుకుంటున్నామే? ఇదంతా సవ్యంగానే ముగుస్తుందా? లేక ఏదయినా విపరీతానికి దారితీస్తుందా?’ అని కొట్టుకుంది అతడి మనసు. ఈ సందిగ్ధంనుండి ఎట్లా తప్పించుకోవడం?

ఈ సమయంలో టెలిఫోన్ మోగింది.

ఇంకేదో ఆలోచనలో నిమగ్నుడయివున్న నూర్యా మనసుకు రాత్రి పన్నెండు గంటలవేళ ఎవరు టెలిఫోన్ చేస్తారు అన్నదికూడ తోచలేదు. రిసీవర్ ను చేతిలోకి తీసుకుని, “హలో! ఎవరండి?” అని అడిగాడు.

టెలిఫోన్ శబ్దం విని సీత వంటింటినుండి పరుగెత్తి వచ్చింది, నూర్యా రిసీవర్ ను చేతిలో వుంచుకుని మాట్లాడిడంచూచి ఆమె ముఖంలో భీతి గోచరించింది.

28

రజనీపూర్ మాజీ డివాన్ ఆదివరాహాచారిగారిప్పుడు ఢిల్లీలోనే నిరవడి పోయారు. ఆయన, స్వదేశ సంస్థానాధీశులకు చట్ట సంబంధమైన సలహాదారుడి పదవిని స్వీకరించారు. క్రొత్త ఉద్యోగంలో పని స్వల్పం; కాని ఆదాయమూ పలుకుబడి అధికం. ఆయన కూతుళ్ళిద్దరూ క్రొత్త ఢిల్లీ సమాజ జీవితంలో స్థానం సంపాదించుకున్నారు. వైస్రాయింటి పార్టీలయినా, రాజాల ఇళ్ళలో ఏ కార్యక్రమాలయినా ధామ, భామ వుండి తీరవలసిందే !

ఇవాళకూడా వాళ్లు తండ్రితోబాటు ఒక పార్టీకి వెళ్ళి రాత్రి పదకొం డింటికి ఇల్లు చేరారు. సౌందరరాఘవనూ వాళ్లతోబాటు వచ్చాడు. నలుగురూ కలిసి పేకాట మొదలుపెట్టారు.

ఆటమధ్యలో భామ అడిగింది; “మిస్టర్ రాఘవన్? మీ భార్యను పార్టీకి తీసుకురాలే రుందుచేత? ఆమెకు ఒంట్లో బాగులేదా?”

“ఒళ్లు ప్రస్తుతం బాగున్నట్లే ! కాని ఇటీవల జ్వరంపడి లేచినప్పటి నుండి ఆమె మనసు మాటిపోయింది. ఇంటిరి వెళ్లి తేచాలు ఏదో ఫిర్యాదులు, ఏదో ఏడుపులూను!” అన్నాడు రాఘవన్.

“అంత తీవ్ర అనారోగ్యం పాలయి లేచిన ఆవిడను మీరూ కొన్నాళ్ల పాటు ఇంకే ఖాళ్లోనయినా వుంచాలి.” అంది ధామ.

“ఆ నాకూ తెలుసు. చేత నయినంతవరకు చెప్పి చూచాను. మద్రాసు వెళ్లి మా అమ్మతో వుండి, ఆ తర్వాత వాళ్ల బంధువులందరినీ చూచిరమ్మని ఏన్నోసార్లు చెప్పాను. ఆమె ఒప్పుకుంటేనా? నాకు చాల చీకాకుగా వుంది. ఆఫీసుకు వెళ్ళితే అక్కడోబాధ; ఇంటికి వెళ్ళితే అక్కడోబాధ... ఛస్తున్నాను. నిజంగా అత్యహత్య చేసుకుంటే బాగుండు ననిపిస్తుంటుంది. ఇదిగో మీతో గడుపుతానే ఈకాస్తనేవూ మనసు హాయిగా వుంటుంది.”

“ఇంట్లో సరేసరి, ఆఫీసులో ఏమిటిబాధ?” అని ధామ అడిగింది.

“మీ నాన్న నడగండి, చెబుతారు ! నేను ముస్లిము నయిపోదా మనుకుంటున్నాను. ఏమంటారు డివాన్ సాహిబ్?”

“ఇదేమివింత ? మీరు ముస్లిము అవడం ఎందుకు?” అని ఆశ్చర్యంతో అడిగింది భామ.

‘ ఈ రోజులలో ముస్లిం అయితే తప్ప ప్రభుత్వోద్యోగాలలో ప్రమామన్ రావడం లేదు. నాకు నాల్గేళ్ళ తర్వాత ఉద్యోగంలో చేరినవాడిని నా నెత్తిమీద కూర్చోపెట్టారు. పోయిన సంవత్సరందాక నాకు “ఎస్! సార్!” అన్నవాడికి నేనిప్పుడు “ఎస్, సార్!” అనకలసి వస్తోంది. దివాన్ సాబ్! ఇస్లాముమతం పుచ్చుకోనా లేక ఈ వుద్యోగానికి రాజీనామా ఇవ్వనా?”

“ రెండూ చేయవద్దు. కొన్ని రోజులు ఓపిక సట్టండి!” అన్నారు మొదటిసారిగా నోరు తెరచిన అధికరాహాచారిగారు.

‘ ఓపిక పడితే ఏమవుతుంది?... ఏమీ కాదు. ఏదయినా స్వజాతీ సంస్థానంలో ఉద్యోగం ఇప్పించడని మీ నాన్నగారిని ఎప్పటినుండో అడుగుతున్నాను.” అన్నాడు రాఘవన్.

“నాన్నా! రాఘవన్ కొరికను మన్నించకు డడా?”

‘ మన్నిస్తూనే వున్నాను. అయితే రాఘవన్ రాజీనామా చేయ కూడదు. ఒక ఉద్యోగంలో వుండగానే ఇంకొక ఉద్యోగం లభించితేనే లభించినట్లు... ఉన్న ఉద్యోగం పూడితే ఇంకొకటి రావడం కష్టం!” అన్నారు మాజీదివాన్.

“ అది సరేగాని రాఘవన్! మీకు ప్రమామన్ రాకపోవడానికి హిందువులన్నదికాక వేరేదయినా కారణం వుందా ?” అని అడిగింది భామ.

“ మద్రాసీ అన్న కారణమూ వుంది. మీకి మహమ్మదీయుడు మొదట కావాలి. లేకపోతే ఇంకెవడయినా మతాలేని మూఢుడు కావాలి. కాని మద్రాసువాడు పనికిరాడు.”

అది వరాహాచారి ఇంకొక్కసారి మాట్లాడారు! “అదికాదు రాఘవన్! భామ చెప్పింది వేరేవిషయం. మీమీద ఊరంతా ఒక పుకారు వ్యాపించి వుంది. మీకు తెలియదా?”

‘ తెలియదే; ఏమిటది ?”

“విప్లవోద్యమానికి చెందిన ఒక స్త్రీని మీ ఇంట్లో దాచి వుంచారట అది నిజమేనా?”

“తారణిగురించి చెబుతున్నా రేమో... ఆమె విప్లవోద్యమానికి చెందినదన్నవార్త నిరాధారం. ఆమెను మా ఇంట్లో దాచివుంచానన్నది పచ్చి అబద్ధం. సీతకు ఆరోగ్యం బాత్తిగా బాగులేనప్పుడు ఆమె దగ్గరవుండి నేత చేసి సీతను బతికించింది. తారణి ఎంత సాధువు! ఎంత బుద్ధికాలి! ఆవిషయం మీ అమ్మాయిలకూ తెలుసు!” అన్నాడు రాఘవన్.

“సాధువుగా వుండవచ్చు; బుద్ధికాలిగా వుండవచ్చు. అంతమాత్రాన విప్లవకారిణిగా వుండరాదా?” అంది భామ.

“పోనీ అట్లాగే అనుకుందాం. అయినా అందుకు నేనా కాధ్యుడిని? ఆమె విప్లవకారిణి అని నా కట్లా తెలుసు? అది పోనివ్వండి అసలు విప్లవ నాయకులు ఎంతోమంది, పెద్ద ఉద్యోగస్తుల ఇళ్ళల్లో దాగుకుని వుండడం మీకు తెలియనిదా? కరుణావతీదేవి ఎవరింట్లో దాగుకుని వుండింది? చంద్ర కాంత్ సింహా మూడు నెలలు దాగుకున్నది ఎవరింట్లో? వారందరినీ ఏమి చేశారు? నామీద మాత్రం ఈ ఫిర్యాదెందుకు?”

“వాళ్ళందరూ చాల పై పదవులలో వున్నవాళ్లు కదా, వారిమీద ఫిర్యాదు చేయడానికి ఎవరూ సాహసించరు. కాని రాఘవన్! మీ విషయం అట్లాకాదు గదా? మీరు ప్రమోషన్ ఎదురుచూస్తున్నవారు కదా?”

“అంతేకాదు నాన్నా! వీరి భార్య సీత ఒక విప్లవకారుడికి సాయం చేస్తూంది అని ఇంకో ఫిర్యాదుంది. ఈ పూరినుండి మద్రాసుకు వెళ్ళిన ఒక వుత్తరంలో వీరి భార్యగురించి వుందిట. ఆ వుత్తరం నూర్యా అన్న వారికి రాయబడిందట. నిన్న ఒక పార్టీలో ఒక సి. ఐ. డి. ఉద్యోగి వాళ్ళిద్దరిమధ్య ఏమి బంధుత్వం—అని నన్నడిగారు. నాకు తెలియదన్నాను. మిస్టర్ రాఘవన్! నిజంగా వాళ్లు బంధువులా?” అని భామ అడిగింది.

“బంధువులే! సీత మేనత్త కొడుకు నూర్యా! అతడిపేరిట ఆరెస్టు వారంపేదయినా వుందా? మీకేమన్నా తెలుసా?”

“తెలియమి? మద్రాసు, బొంబాయి, మధ్య రాష్ట్రాలు,—ఈ రాష్ట్రాలన్నిటిలో ఆరిగిపేరిట ఆరెస్టు వారంట్ వుందిట.”

“మంచిది! నూర్యాలాటి వాళ్ళను చెఱసాలలో వుంచితే దేశానికి ఊయం. అందువలన స్వాతంత్రోద్యమం పరిశుద్ధమవుతుంది.” అంటూ రాఘవన్ లేచి టెలిఫోన్ దగ్గరకు వెళ్ళాడు.

“ఈవేళప్పుడు ఎవరితో మాట్లాడుతారు?” అని భామ అడిగింది.

“ఇంట్లో మా ఆవిడ నిద్రపోయిందా అని కనుక్కుని ఇంటికి వెళ్లడం అలవాటు. ఆమె మేల్కొని వుంటే తేలుకుట్టినట్లు కుడుతుంది. రాత్రంతా శివకాత్రే!” అన్నాడు రాఘవన్.

“అయ్యోషాపం! మీ పరిస్థితి ఎంత దయనీయమైనది!” అంది భామ.

సౌందరరాఘవన్ తన ఇంటి నెంబరుకు ఫోన్ చేశాడు. టెలిఫోన్ మోద మాట్లాడిన గొంతు వినగానే ఆశ్చర్యమూ, కోపమూ ముంచుకొచ్చాయి రాఘవన్ కు.

* * * * *

టెలిఫోన్ లో రాఘవన్ గొంతువిన్న అదే సమయంలో సీత ముఖాన్ని నూర్యా చూశాడు. ఏదన్నా పొరబాటయిందేమో నన్న తలపులో అరిగి మనస్సు వికలమైంది. రాఘవన్ ‘ఎవరు? నూర్యానా? ఎప్పుడు వచ్చావు?’ అని అడిగితే ‘ఇవాళే!’ అన్నాడు నూర్యా.

“ఓహో! నేను వచ్చేవాక వుంటావా?” అని అడిగాడు రాఘవన్. “ఆహా! వుంటాను.” అని నూర్యా—“సీతా! మీ ఆయన!” అని చెప్పి రిసీవర్ ను సీతకు ఇచ్చాడు.

రిసీవర్ ను చెవిలో వుంచుకుని విన్న సీత మొహంలో ఇంకాభీతి కనపడింది. రాఘవన్ ఏమడిగాడో నూర్యా వినలేదు. సీత “లేదే! ఇవాళేకద వచ్చాడు.” అని చెబుతుండగా ఆమె కళ్ళనుండి ఆశ్రువులు రాలడం చూచాడు

శూర్యా. తర్వాత “సరే, వుండమంటాను!” అని చెప్పి టెలిఫోన్ రిసీవర్ ను పెట్టింది.

“సీతా! అల్లుడుగారేమన్నారు? ఎందుకు కంటనీరు పెడుతున్నారు?” అన్నాడు నూర్యా! విచారంతో.

సీత కాన్సేపు ఎక్కడో చూస్తూ మానంగా వుంది. ఆ తర్వాత ఏడుస్తు—“నూర్యా! వెళ్ళి పో! వెంటనే వెళ్ళిపో!” అంది.

“ఇదేమిటి? నన్నెందుకు పొమ్మంటున్నావు? అల్లుడు వుండమన్నారే?”

“అందుకనే నిన్ను వెళ్ళి పొమ్మంటున్నాను. నాలోనూ నువ్వు వుండేటట్లు చూడమన్నారు. కాని నాకేదో భయంగా వుంది. శూర్యా! నువ్వివాళ ఇక్కడవుంటే ఏదో అపాయం వాటిల్లుతుంది. వెళ్ళిపో!”

“నేను తొందరపడి వెళ్తేనే అపాయం జరుగుతుంది. ఆయన వుండమని చెప్పినప్పుడు నేను వెళ్ళిపోతే అనవసరంగా సంజీవానికి చోటిచ్చినవాడి నవుతానుకదా?”

“సంజీవాం ఇంకా రావడం ఏమిటి నూర్యా? నాకేమీ తెలియదు. నీకు పుణ్యం వుంటుంది. వెళ్ళిపో! నన్ను కష్టపెట్టకు. నావల్ల నీకు అపకారం లేకపోయినా అపకారమన్నా లేకుండా వుండనీ!”

“సీతా! ఒకవిషయం గుర్తించుకో, నీకు నిజంగా ఎపుడయినా సాయం కావాలంటే నేనున్నానని మరువకు. నువ్వు మనస్సును ధృఢపరచుకుని చెప్పు. ఏంచేయమంటే అది చేస్తాను. నీ క్షేమమే నాకు ముఖ్యం. దీని విముక్తికూడా ఆ తర్వాతే—” అన్నాడు నూర్యా.

“చాల కృతజ్ఞురాలిని బావా! అపాయ సమయాలలో నీ సాయం కోరమని అమ్మకూడా నాకు చెప్పింది. నువ్వు రేపు సుధ్యాహ్నం టెలిఫోన్ చేయి. ఈలోగా నేనూ బాగా ఆలోచించుకుంటాను. లేకపోతే ఇప్పుడే తీసుకు వెళ్ళమని చెప్పి వుండేదానిని!” అంది సీత.

శూర్యా లేచాడు. ఇందాక తీసుకున్న రివాల్వర్ పంట్లాం జేబులో వుంది. ఇట్లాటి వెర్రిబాగులదాని అందుబాటులో రివాల్వర్ వుండడం ఊహించాడు. మన దగ్గరుంటే పనికి వస్తుంది కూడాను—” అనుకున్నాడు.

అప్పుడు వీధిలో “బామ్? బామ్!” అన్న శబ్దం వినపడింది. చక్రమని కారు వచ్చి ఇంటిముందు ఆగింది. సీతా, శూర్యా నివ్వెరపోయి నిల్చున్నారు.

రాఘవన్ కారును గుమ్మం ముందు ఆపి చకచక ఇంట్లోకి వచ్చాడు. శూర్యాను సీతనూ మార్చి మార్చి వెర్రివాడిలా చూశాడు. అతడి మనసులోని ప్రోధం అతడి చూపులలో కొంత ప్రతి ఫలించింది. అయినా నెమ్మదిగానే “ఏం శూర్యా! బయలుదేరినట్లున్నావే?” అని అడిగాడు.

“ఆవునండీ! వెళ్ళాలి. పన్నెండున్నరయింది కదా! మీరు రాగానే వెళ్ళామని కాచుకుని వున్నాను.” అన్నాడు శూర్యా.

‘అదేమిటి? ఈ నిశితరాత్రివీళ ఎక్కడికి వెళతావ?’

“నాకో ముఖ్యమైన పనుంది. కొంతమంది మిత్రులను కలుస్తావని చెప్పాను.”

“చాలబాగుంది! ఈరాత్రివీళ స్నేహితులను కలవడం ఏమిటి! అందరూ కలిసి కన్నం వేయడానికి వెళ్ళాలా ఎక్కడయినా?”

“కన్నం వేయడానికి వెళ్ళేవాళ్ళూ రాత్రి వెళుతారు; వాళ్ళను పట్టుకోవడానికి వెళ్ళేవాళ్ళూ రాత్రే వెళ్తారు. మనదేశానికే కన్నం వేస్తున్నవారిని తరిమి కొట్టే కార్యంలో నిమగ్నులమై వున్నాము. మీకు తెలియదా!”

“నాకెట్లా తెలుసు? సీతకు తెలిస్తే తెలిసివుండవచ్చు. నువ్వు తరచు ఆమెను వచ్చి చూచి పోతుంటావుకదా...!”

“నేను తరచు రావడం లేదే? మూడునెలలక్రితం ఒకసారి వచ్చాము. అప్పుడు మీరు వూళ్ళో లేరు.”

“పోనీలెద్దూ; నువ్వు చాల వూళ్లు తిరిగావుట. మద్రాసుకుకూడా వెళ్ళివచ్చావుట. నీనుండి అన్నీ వివరంగా విందామన్న కుతూహలం కొద్దీ

పరుగెత్తుకొచ్చాను. నేనువ్వేమో వెళ్లి పోతానంటున్నావు. ఈ రాత్రి ఇక్కడే వుండిపోరాదా?”

“లేదండీ, నేను వెళ్లి తీరాలి! మద్రాసులో మీ అమ్మనాన్నలను, వాసంతినీ చూశాను. వాసంతి ఇక్కడికి రావాటని కుతూహల పడింది. నాకు దారిలో వేరే పనులుండినందున తీసుకుతాలేక పోయాను...మిగతా వివరాలు తర్వాత ఎపుడయినా చెబుతాను.”

“మళ్ళీ ఎపుడొస్తావు?” అని రాఘవన్ అడిగాడు.

“వీలయితే రేపే వస్తారు లేకపోతే ఎబ్బండి...నా ప్రయాణ విశేషాలన్నీ చెబుతాను.”

“రేపు వచ్చినా రాత్రివేళే వస్తావేమోకదా?”

“ఔను. పోలీసుల కంటపడకుండా రావాలంటే రాత్రిళ్ళేరావాలి. ప్రభుత్వోద్యోగంలో వున్నారు, మీకు నానుండి ఎటువంటి ఇబ్బంది కలుగ కూడదుకదా?”

“అహా! నామీద ఎంత దయ!...శూర్యా! నీ స్నేహితురాలు తారిణి ఎక్కడవుంది? ఆమెను చూస్తుంటావా?”

శూర్యా సీత మొహం చూశాడు. ఆమె మొహంలో కాతిన్యం కనపడింది.

“తారిణి ఈ పూల్కొనే వుంటుంది నేనామె కలవవచ్చు.”

“కలిస్తే నే నామెతో ఒక ముఖ్యవిషయం మాట్లాడాలని చెప్పి. ఆమె బస ఎక్కడో తెలియదా?”

“పాత బస తెలుసు. కాని ఆమె ఇప్పుడక్కడలేదు. వేరేచోట వుంటుంది. నాకు టయిమయింది...వెళ్ళొస్తాను...” అని వెళ్లిపోయాడు శూర్యా.

రాఘవన్ సోఫాలో కూర్చుండి పోయాడు. ఆయితే సీత నూర్యార్యతో
బాటు గుమ్మందాక వెళ్లింది. గుమ్మంలో అతడితో నెమ్మదిగా చెప్పింది.
“నూర్యార్య! నామీద ఒట్టు! రేపు తప్పక ఫోన్ చేయి.”
“అట్లాగే!”

29

నూర్యార్యను సాగనంపి లోపలికి వచ్చింది సీత. రాఘవన్ ఉగ్రరూపం
ధరించి వున్నాడు.

“వాడితో ఏమిటి రహస్యాలు?” అన్నాడు నిష్కలకక్కుతూ. ఏ
మంటున్నదీ ఆ అచించకండా సీత—“నేనేం మాట్లాడితే మీకేమి?” అంది.

“ఏమన్నావ్? ఏమన్నావ్? నాకేమిటా?” అని లేచి ఒక్క
ఉదుటున ఉలికి అమె చెంపమీద కొట్టాడు రాఘవన్. పళ్ళు బిగించుకుని
సీత “ఇంతేనా? ఇంకొక చెంప బాకీవుంది?” అంది,

‘ఓహో, అలాగేం? గాంధీగారి శిష్యురాలు కాబోలు! పుచ్చుకో
మరి!’ అని రెండో చెంపమీద కొట్టాడు రాఘవన్.

సీత అతడి నొక్కసారి ఉరిమిచూచి వంటగదివైపు వెళ్ళిపోయింది.

“ఏమిటా తొందర? నేనడిగిన ప్రశ్నకు జవాబు చెప్పకుండా వెళ్తు
న్నావేం?” అని అరిచాడు రాఘవన్.

వంటింటినుండి గ్లాసులో ఓకల్టిన్ తీసుకొచ్చి అతడి ఎదుట వుంచింది
సీత.

“ఉత్త ఓకల్టినేనా, కాస్త విషంకూడా కలిపావా?” అని అడిగాడు
రాఘవన్.

“బౌను!” అంది సీత.

“అయితే నువ్వు తాగు....! వద్దులే! నీకింకా ఈ ప్రపంచంలో కొంత పని బాకీవుంది,” అని గ్లాసును కిటికీగుండా బయటికి విసిరేశాడు.

“నాలాటి పాతకురాలిని ఇంట్లో వుంచుసని కచ్చపడవద్దులెండి. నేను రేపే వెళ్లిపోతున్నాను.”

“ఎక్కడకు వెళ్ళాలని వుద్దేశం?”

“ఎక్కడికో ఆఘోరిస్తాను. ఎప్పుడూ మీరంటూనే వుంటారుకదా, తగలడు ఫో అని...”

“ఇప్పుడూ అదే అంటున్నాను....దివ్యంగా తగలడు ఫో! వెళ్లేముందు నా ప్రశ్నలకు జవాబు చెప్పి ఫో—”

“వెళ్లేదానికి ప్రశ్న లేమిటి, జవాబులేమిటి?”

“జవాబులు చెప్పితీరాలి. సూర్యా—నిన్ను గురించి నాకు సందేహంగా వుంది.”

“ఏమి సందేహం?”

“ఏమి సందేహమా? మీ ప్రవర్తనగురించి సందేహం!”

“చాల సంతోషం!”

“సంతోషమా?” అని రాఘవన్ ఆమె చెంపమీద బలంగా రెండు స్పర్శలు కొట్టాడు.

సీత అక్కడనుండి కదలలేదు; ఒక బొట్టు కన్నీరు కార్చలేదు; ఆమె ముఖంకూడా మారలేదు.

“చాల సంతోషం. ఒక్కసారే నన్ను చంపి పారవేయండి. రేపు నేను పారిపోవలసిన అవసరం వుండదు.”

“నీ మనసులో ఏదో మాలిన్యం వుంది. తప్పుచేసిన అంతరింగం కొట్టుకుంటున్నది. అందుకనే పారి పోతానంటున్నావు.”

“నా మనసులో మాలిన్యమూ లేదు, తప్పులేదు.”

“మరి పారిపోతావంటావందుకు? పెళ్ళాడిన మొగుడిని వదిలి ఎందుకు పారిపోవాలి?”

“మీమనసు నాకు దూరమయింది. ఇంక మనం కలిసి వుండలేము. మనసులు విరిగాక కలిసి ఎట్లా వుండగలం ?”

‘నా మనసు విరిగిందంటే అందుకు నీ ప్రవర్తనే కారణం! నేను లేనప్పుడీ సూర్యా ఇక్కడికి ఎందుకు రావాలి. నిజంగా నువ్వు గనుక పని వ్రతవయితే ఇప్పుడు నే చెప్పలాయేది చేయాలి, చేస్తావా?” అన్నాడు రాఘవన్.

సీత తూనంగా వుంది.

“ఇప్పుడే, ఈ తూడాన్నే నువ్వు పోలీసు స్టేషన్ కు ఫోన్ చేయి. సూర్యా! ఇక్కడికి వచ్చి వెళ్లాడని చెప్పు.”

“చచ్చినా చెప్పును.”

“నీబావ కారణంగా నాకు ఆపద రానున్నది. వాడు విప్లవవాది. వాడిక్కడికి రావడం పెద్ద తప్పు. నాకు వచ్చే ప్రమోషన్ రాకుండా పోయింది. నాక్రింది వారంతా వాపై అధికారులయ్యారు. ఇప్పుడు కనీసం సూర్యారాక గురించి అయినా తెలుపకపోతే నాఉద్యోగమే పూడిపోగలదు,”

“పోతే పోనిన్వండి. చావమంటే చస్తానుగాని పోలీసులకు మాత్రం చెప్పను.”

“నాకు తెలుసు! నీ మంచితనం ఏసాటిదో తెలుస్తుంది కదా అనే నిన్ను టెలిఫోన్ చేయమన్నాను. తెలిసిపోయింది. ఇక్కడ నిలవకు! పో! అఘోరించు! తగలదు! పో!” అని సీత మెడబట్టి పడకగది వైపుగా తోకాడు రాఘవన్.

సీత పడక గదిలోకి వెళ్ళి పడుకుంది. ఆమె కంట ఒక్కబొట్టు కన్నీరు కురవలేదు. చెంపలు జివ్వు మంటున్నాయి. ఇవాళ జరిగినదంతా నిజమేనా, లేక నిద్రపోతుండగా వచ్చిన స్వప్నమా అని అచ్చెరు వొందింది ఆమె. రాఘవన్ ఫోన్ డయిల్ చేస్తున్నట్లు నినిపించింది. సీత పరు

30

మరుసటిరోజు సాయంత్రం శూర్యా వళ్ళి చాందినీచౌక్ బజారు వెంబడి నడుస్తున్నాడు. అతడి మనసు చీకాకుగా వుంది. అంతకుముందు రాత్రి నిద్ర లేమి అతడి మొహంలో కనపడుతూంది.

ఆ రోజుదయం పదకొండున్నర గంటలకు శూర్యా సీతకు ఫోన్ చేశాడు. “రెండుసార్లు చేస్తే దొరకలేదు. మూడవసారి సీత గొంతు వినపడింది. “రెండు సార్లు పిలిచాను. కాని దొరకలేదు.” అన్నాడు శూర్యా.

“అరగంట ముందుగా ఒకసారి టెలిఫోన్ మోగింది. నువ్వేమోనని తీసుకున్నాను. కాని జాగ్రత్తపడి “ఎవరు?” అని అడిగాను. “నేనే శూర్యాని! ఎప్పుడు కలుద్దాం?” అని అడిగింది ఒక గొంతు. అది నీ గొంతు కాదని టెలిఫోన్ పెట్టేశాను. ఏమిటంటావు దీన్ని గురించి!” అందిసీత.

“ఆశ్చర్యంగా వుండే! అట్లా ఎవరడిగి వుంటారో అర్థం కావడం లేదే!” అన్నాడు శూర్యా.

“పోతే పోనీ! నేనివ్వాలనిన్ను తప్పక కలవాలి. ఎప్పుడు ఎక్కడ కలుద్దాం?” అని సీత ఆతురతతో అడిగింది.

“ఎక్కడో ఏమిటి, మీ ఇంట్లోనే కలవాలి.” అన్నాడు శూర్యా.

“వద్దు, వద్దు! ఈ ఇంటి చాచుకు నువ్వింక రావద్దు. నేనే వస్తాను. నాకేమీ భయంలేదు. సాయంకాలం అరింటికి పాత ఢిల్లీకి నేనే వస్తాను. నిన్నెక్కడ కలవమంటావు?”

శూర్యాకు టౌన్ హాల్ వెనకవున్న మైదానం గురుకు వచ్చింది. అక్కడికి రమ్మని చెప్పాడు. సరేనని టెలిఫోన్ క్రింద పెట్టింది సీత.

ఈలోగా నిన్న అనుకున్న ప్రకారం తారిణినీ ఇతర మిత్రులనూ చూడాలి! అందుకనే వెండి బజారు వీధివెంబడి నడుస్తున్నాడు శూర్యా. తారిణిగురించి అనుకోగానే, అంతకుక్రితం దినం ముగ్గురు తారిణిని పట్టి సేలకు రూపాయలిస్తామని చెప్పడం గురుకువచ్చి అతడి మనసు మరింత సాగుయింది.

‘ఘూన్-కా-దర్వాజా’ అన్న భయంకరమైన చారిత్రాత్మకమైన సంఘటనలు జరిగిన గుమ్మాన్ని దాటగానే, ఆజానుబాహువయిన ముస్లింలీగ్ సేవకుడొకడు—పచ్చటి చొక్కా వేసుకున్న మనిషి—సూర్యాను ధీకొని—
 “మాఫ్ కేజియే! క్యాయ్ దే ఆజం జిందాబాద్!” అన్నాడు. సూర్యాకు బలే కోపం వచ్చింది. తేరిపారజాచాడు. ఆ ఆసామీ కనుబామ లెగర వేయడంచూచి, నిన్నటి పోలీసు వేషధారియేనని తెలుసుకుని—“ఇదేవిటివాళ ఈ వేషం?” అన్నాడు సూర్యా. “రోజుకో వేషం వేస్తే నేగడ పొట్టగడుస్తుంది?” నిన్ను కూడా జాగ్రత్త పడమన్నారు నాయకులు. నువ్వునిన్నటి వేషం నీ వున్నావే?” అన్నాడతడు.

“ నాయకులు ఆస్థలంలోనే వున్నారా ?”

“ ఉన్నారు! నువ్వు నాకు యాభై అడుగుల దూరాన వెనక కా! మరీ దగ్గరగా రాకు, మరీ దూరంగాను పోకు” అని ఆ ఆసామీ విస విస నడవసాగాడు.

సూర్యా అట్లాగే చేశాడు. జమ్మా మసీదు కుడిప్రక్క వీధినుండి చీలిన ఒక సందులోకి ఆ ఆసామీ ప్రవేశించాడు. వెళ్ళి వెళ్ళి, సూర్య రశ్మి పోకని చీకటి సందులో, ముస్లింలీగ్ జెండా ఎగురుతున్న ఇంటిముందాగాడు. సూర్యా వచ్చి కలుసుకోగానే ఇద్దరూ ఇంట్లోకి ప్రవేశించారు. ముందుగదిలో మౌలీలావున్న ఒకాయన కొరాన్ వలెవున్న అరబ్బీ భాష పుస్తకాన్ని తడిమి చూస్తూ చదువుతున్నాడు. ఆయన ఒకసారి తలెత్తి వీరినిచూచి మళ్ళీ పుస్తకం చదవడంలో నిమగ్నుడయ్యాడు.

“ ఎవరబ్బా ఈ మౌలీ? ఎక్కడో చూచినట్లుండే” అని అనుకుంటుండగా, ముస్లింలీగ్ సేవకుడు సూర్యా చేయిపట్టుకుని, ఒకప్రక్క గోడ వోరగావున్న పుస్తకాల అలమార వెనక్కు తీసుకువెళ్ళాడు. అలమారకూ గోడకూ సుధ్య ఒకరు కప్పపడి దూరగల సందుమాత్రం వుంది; అక్కడో గోడలో ఒక తలుపువుంది. ఆ ముస్లింలీగ్ సేవకుడా తలుపు తెరిచి సూర్యాని లోపలికి తోసేసి తలుపు మూశాడు.

ఆ చీకటిలో సూర్యా తడబడుతుండగా “నాలోబాటు రండి!” అన్న తారణి గొంతు వినబడింది.

చాల తక్కువ వెలుగున్న పాతకాలపు మంటపానికి వచ్చి చేరాడు సూర్యా. అక్కడ పాతకాలపు రాతి స్తంభాలున్నాయి. పైకప్పు చాల క్రిందుగా, ఎవరన్నా నిలిస్తే వారి తలకు ఒకడుగు ఎత్తున వుంది. అయితే మంటపం చాల వికాలంగావుంది. నానిర్వా, అహ్మద్ షానంటి కూరులయిన దొంగలు ఢిల్లీమీద దండెత్తినప్పుడు ఢిల్లీ చాందినీ చౌకలోని విశ్వర్య వంతులయిన వ్యాపారులు తమతమ బొక్కసాలనీ మంటపంలోనే భద్రంగా దాచుకునేవారు. ఆ చీకటి మంటపాన్ని కనుక్కుని, దాని దారి తెలుసుకుని లోపలికి గావడం చాల కష్టసాధ్యమైనందున అక్కడ దాచిన సంపద భద్రంగా వుండేది.

ఆ మంటపం ఇప్పుడు దేశ స్వాతంత్ర్య పోరాటంలో పాల్గొంటున్న విప్లవవాదుల ముఖ్యస్థలాలలో ఒకటిగా వుంటుంది.

మంటపంలో అప్పుడు సుమారు ఇరవైమంది వున్నారు కొందరు గుంపు చేరి మాట్లాడుకుంటున్నారు. కొందరు చుట్టలు తగుతున్నాను. కొందరు నిద్రపోతున్నారు. వాళ్లి రకరకాల దుస్తులు ధరించివున్నారు.

విడిగా కూర్చోని ఏవో రాసుకుంటున్న ఒకరిని చూపించి తారణి “అదిగో నాయకుడు!” అంది. సూర్యా ఆయన దగ్గరకు వెళ్ళి “ఇంక్విలాబ్ జిందాబాద్!” అన్నాడు.

క్రొత్త వ్యక్తిని గమనించి అందరూ నాయకుడిని చుట్టూ ముట్టారు.

“ఎక్కడెక్కడికి వెళ్లారు? అక్కడ పరిస్థితి ఎట్లావుంది?” అని నాయకుడు సూర్యా నడిగారు.

“మధ్య రాష్ట్రాలు, ఆంధ్రదేశం, మద్రాసు వెళ్ళాను. వధురదాక వెళ్ళాను. అన్నిచోట్లా జనుల మనసు అగ్ని పర్వతంవలె కుతకుతలాడుతూంది. వీక్షణాన్నయినా అగ్ని పర్వతం బద్దలయి నిప్పులు కక్కివచ్చును. ఆ నిప్పుల నదిలో బ్రిటిష్ పాలన మాడి మసిబొగ్గువుంతుంది.”

“మీ నమ్మకానికి ఆధారం ఏమిటి? బ్రిటీషు పాలన నంతంచేసి స్వరాజ్యం పొపించడానికి జనులేవిధంగా సాయం చేయడానికుద్యుక్తులుగా వున్నారు? గత ఆగస్టు 9 వరేనే ఈసారికూడా స్వాతంత్ర్య జ్యోతి దేదీప్య మానంగా వెలుగుతుందని ఎదురుచూచినట్లు జరగలేదే?”

“అదే కాస్త నిరుత్సాహకరంగా వుంది. కొందరు జర్మనీవాళ్లు జపానువాళ్ళు వస్తారని, దేశవిముక్తికి తోడ్పడతారని ఆణిమున్నారు. కొందరు సుభాష్ బాబు బర్మాగుండా దాడిచేస్తాడని ఎదురుచూస్తున్నారు. కాని స్వాతంత్ర్యంకోసం మనం తటమనమై ఏదయినా చేయాలని అధిక సంఖ్యాకులకు తోచడంతోదు. అక్కడక్కడ పెద్దగా పలుకుబడి లేని దేసబక్తులు కొందరు విప్లవజ్యోతిని వెల్గించ యత్నిస్తున్నారు. కానివారిని పోలీసువారు అతి ఘోరంగా హింసించడంచూసి జనులు భయవిహ్వములవుతున్నారు. నేను కల్లారా చూచిన ఒక ఉదాహరణ చెబుతాను...”

అని శూర్యా దేవపట్నం వకీలు ఆత్మనాథయ్యర్ ఇంటో ఆరోజు జరిగిన పోలీసుల దమనకాండను వివరించాడు.

ఇకంతావిని నాయకుడన్నాడు;” స్వాతంత్ర్యం నిమిత్తం పోరాడుతున్న దేశవాసులు అనుభవిస్తున్న భయంకరమైన బాధలలో శతాంశం కూడా మనవాళ్లనుభవించడం లేదు. దీర్ఘకాల దాస్యం మూలంగా ధీరత్వాన్ని కోల్పోయారు మన ప్రజలు కాని అక్కడక్కడ కొందరు ధీరులున్నంత వరకు నిరాశ తగదు. ప్రజల నిస్పృహ ఒక్కసారిగా పొంగి పొరలదు. ఆ అగ్ని పర్వత బద్దలయ్యేదాక నిష్ప చల్లారకుండా చూడడం మన పని నువ్వీపూరికి వచ్చినట్లు తెలిసి పోలీసువారు నీకై గాలిస్తున్నట్లు కయిరందింది. నువ్వీరోజే ఈ పూరు విడిచి వెళ్ళిపోవడం మంచిది. కలకత్తా వెళ్తావాకి అక్కడొక ముఖ్యమైన పనివుంది,

“అ! వెళ్తాను.” అన్నాడు శూర్యా. మొండికేస్తే సీతనూ తనతో బాటు కలకత్తా తీసుకు వెళ్ళవచ్చుకదా అనుకున్నాడు.

కలకత్తాలో పనిగురించి నాయకుడు వివరించసాగారు.

హార్వీసాబ్ కోరాన్ చదువుతుండిన గదిలో మూలగా చెక్కమెట్లు న్నాయి. సూర్యా, తారిణి మంటపంనుండివచ్చి, ఆగదిలో మెట్లెక్కి మేడ మీదకు వెళ్ళారు. అక్కడ గదిలో పేము కుర్చీల్లో కూర్చున్నారు.

“కలకత్తా ఎప్పుడు వెళ్లాలనుకుంటున్నారు?” — తారిణి అడిగింది. “ఇవాళే బయలుదేరవచ్చు... వెళ్ళే ముందు సీత విషయం గురించి ఏదో ఒకటి నిర్ణయించాలి... ఈ లోకంలో నరరూపం రాక్షసులుంటారని నాకు తెలిసింది. అట్లాటి రాక్షసుడైన రాఘవన్ చేతిలో సీత పడ్డ యాతన చూశాకనే తెలిసింది.”

“నిన్నరాత్రి సీతను చూశారా? ఆమె రాఘవన్మీద గట్టిగా ధిర్యాధు చేసినట్లుంది.”

“సీత చెప్పడంకాదు. నాకళ్ళారా చూచాను. నిజానికి సీతచెప్పింది, నేను చూచినదానిలో పడవకుంటున్నావా లేదు.” అని అంతకు ముందు రాత్రి కథంతా వివరించాడు.

భిన్నవదన అయింది తారిణి. “నిజంగా మీరు కళ్ళారా చూచి, చెప్పి వుండకపోతే నేను నమ్మను సుమా! రాఘవన్ ఇంత మూర్ఖంగా వుంటాడనుకోలేదు.”

“ఎవరు మాత్రం అనుకున్నాడు!... అన్నట్లు ఈ పాటికి సీత మైదానానికి వచ్చి వుంటుంది. నేనామెకు ఏమి చెప్పిరు? నాతోబాటు కలకత్తా తీసుకు వెళ్ళనా?” అన్నాడు సూర్యా.

“మీరు సీతను కలకత్తా తీసుకు వెళ్ళితే అంతటిలో ఆమె జీవితం సర్వనాశనం అవుతుంది. మీరామెకు ధైర్యం చెప్పి ఆమెను ఇంటిదగ్గర దిగ విడిచిరండి. నేను ఆమెను చూచుకుంటాను. ఇవాళ రాత్రే రాఘవన్ ను కలిసి మాట్లాడుతాను.” అంది తారిణి.

“ఇవాళ రాత్రి రాఘవన్ ను ఎట్లా కలుసుకుంటారు?”

“ఆయన వెళ్తున్న పార్టీ కే నేనూ పోదామనుకుంటున్నాను. రాఘవన్ ప్రవర్తనలో ఇవాళనుండే మార్పుంటుంది. అందుకు నేను పూచీ!”

“అధూర్తడితో మీరు మాట్లాడడం నాకిష్టంలేదు.” “నాకు మాత్రం ఇష్టమా! సీత మేలుకోరి అట్లా చేయవలసి వస్తుంది.”

“తారిణీ! ఒకే ఒక ప్రశ్నదుగుతాను; జవాబు చెప్పండి. సీత విషయంలో మీరింత శ్రద్ధ వహించడానికి కారణం ఏమిటి?”

“కారణం వుంది. సీతపట్ల మీకన్న నాకు ఎక్కువ శ్రద్ధ వుండడానికి కారణం వుంది. కాని దయచేసి అదేమిటని అడగకండి.” అంది తారిణీ.

“పోనైండి! సీతమీద ఆంధ్రశ్రద్ధ వుంది కనుక బాంబాయి వెళ్ళి నప్పుడు ఆమెతండ్రి గురించి వాకబు చేయండి. సీత పరిస్థితి గురించి ఆయనకు చెబితే మన బాధ్యతకూడా తగ్గుతుంది.

“సూర్యా! ఆశ్చర్యపడకు! సీత నాన్న ఎక్కడవున్నాలో నాకు తెలుసు. కాని ఇప్పుడు ఆయన సీతకేమీ సాయం చేయలేడు. ఆయన ప్రస్తుత పరిస్థితి తెలిస్తే సీత సంతోషించలేడు.”

సీత నాన్న ఏదో క్రిమినల్ కేరంచేసి దీర్ఘకాల కారాగార శిక్ష ననుభవిస్తున్నాడు కాలాలు ననుకోసాగాడు సూర్యా. తటాలున అతడి మనో శేత్రం ముందు ఒక ముఖం మెరిసింది. అది గడ్డం పెంచుకున్న ముస్లిం ఊర్వీ ముఖం అది.

“తారిణీ! క్రింద ఒక ఊర్వీ సాహిబ్ కూర్చుని కొరాన్ చదువుతున్నారే ఆయన ఎవరో చెప్పగలరా?”

“చెప్పగలను సూర్యా! ఆయన మా నాన్న!”

31

తారిణీ చెప్పినదానిని గురించి ఆలోచిస్తూ జమ్మా మసీదును దాటి వెండి బజారులోకి ప్రవేశించాడు సూర్యా. టవున్ హాలు చేరగానే అక్కడ వీధి

ప్రక్కన సీత నిల్చుని వుండడం చూశాడు. త్వరగా అడుగులు వేసి ఆమెను చేరి “సీతా! నువ్వు ఇక్కడికి వచ్చి చాలనేపయిందా?” అని అడిగాడు.

“పావు గంటయింది. అయినా వీధి వెంబడి వచ్చేవాళ్ళు, పోయే వాళ్ళు నావైపు చూస్తూ వెళ్ళడం నాకు బొత్తిగా నచ్చలేదు. నువ్వరావడం మంచిదయింది.” అంది సీత.

ఇద్దరూ టవున్ హాల్ వెనక వీధిగుండా గాంధీ మైదానం వైపు నడిచారు. తారిణిలో అంతకు క్రింద రోజు మాట్లాడిన చెట్టుక్రిందకే సీతను తీసుకు వెళ్ళాడు సూర్యా. దారి పొడవునా సూర్యా మనసు—సీత పట్ల తన బాధ్యత ఏమిటి అన్నదానిని గురించి తీవ్రంగా ఆలోచిస్తూంది.

చెట్టుక్రిందకు చేరి కూర్చోగానే సీత చుట్టుప్రక్కల చూచి, “బావా! నువ్వు పెంటనే ఈ వూరు విడిచి వెళ్లి పో! నీకోసం పోలీసువారు వెతుకుతున్నారు. టెలిఫోన్మీద నీలాగా మాట్లాడి అసలు విషయం తెలుసుకుందామని ప్రయత్నించింది పోలీసులే! ఎట్లాగయినా ఈ విషయం నీకు చెప్పిపోదామనే ముఖ్యంగా వచ్చాను. టెలిఫోన్మీద చెప్పడానికి భయం వేసింది. ఇవాళ రాత్రే వెళ్లిపో సూర్యా!” అని గడగడమని మాట్లాడింది సీత.

“సీతా! నాగురించిన దిగులు నీకెందుకు? నన్ను పోలీసులు పట్టుకుంటేనేమి? ఏ నిమిషాన్నయినా చెరసాలకు వెళ్లడానికి నేను సిద్ధంగా వున్నాను. అంచేత నీ విషయం గురించి చెప్ప. నిన్నరాత్రి వీధిలోకి వెళ్లి నీళ్లు వెళ్లి వెనక్కుచ్చి మీ ఇంటి తోటలో నిల్చుని కిటికీగుండా. అంతా చూశాను. నిన్ను రాఘవన్ చేయై తి కొట్టినప్పుడు నారక్తం కుతకుత ఉడికింది. అట్లాంటి మొగుడిని వదలివెళ్లి పోదామని నువ్వనుకుంటే అందులో తప్పేమీ లేదు. నేనే నిన్ను తీసుకు వెళ్లడానికి సిద్ధంగా వున్నాను. ఇవాళ రాత్రి నేను కలకత్తా వెళ్ళుతున్నాను. నాతోబాటు నువ్వు రా! అమర్ న థ్ ఇంట్లో నిన్నప్పజెప్పి నా పనిమీద నేను వెళ్తాను. అమర్ నాధూ, అతడి భార్య చిత్రా, నాకోసం ఏం చేయమన్నా చేస్తారు...”

ఇంత సేపట్నుంచి కాస్త ఆయిష్టంగానే ఇదంతా విన్న సీత అడ్డొచ్చి-

“కూర్యా! ఆ ఉపాయం ఇప్పుడక్కరలేదు. చనిపోవాలనే వుద్దేశాన్నీ, నా భర్త యింటిని విడనాడాలనే వుద్దేశాన్నీ, యిప్పుడు వదలి వేశాను. ఆయన చిత్తానుసారం నడచుకొని ఆయనను సంక్షృప్తి పెట్టాలి—అని నిశ్చయించుకున్నాను. నిన్నరాత్రి సంఘటన తరువాత ఈ విధంగా ఎట్లా అనుకోగలిగెనో అని నువ్వు ఆశ్చర్యపడవచ్చు. నమ్మక పోయినా పోవచ్చు. కాని నేను చెబుతున్నదంతా నిజం. ఇవాళ మధ్యహ్నం ఒక పత్రికలో కస్తూర్బా గాంధీ చరిత్రను చదివాను. అదే నా మనస్సును మార్చి వేసింది. కస్తూర్బా ఎన్ని కష్టాలు పడుతున్నదో తెలుసా? డెబ్బెయ్యవయేట ఆమె చెరసాలకు వెళ్తున్నది! ఉత్తమ ఇల్లాలంటే ఆమెకదా!

కూర్యాకు తలమీద మంచి పెద్ద బరువు దించినట్లై యింది. నీతనిర్ణయం అతడి హృదయానికి అనుగుణంగా వుండింది. కాని అతడి మెదడు దానిని అంగీకరించలేదు. “నీతా! స్త్రీల మనస్సు అగాధం అంటారే అది నిజమే సుమా! కస్తూర్బాగాంధీ గురించి మాట్లాడావు. ఆమె భర్త ప్రపంచం ఆరాధించే ఉత్తముడు. మిగతావారిని ఆ మహాత్ముడితో పోల్చితగునా?”

కూర్యా! గాంధీజీ యిష్టానుసారంగా కస్తూర్బా నడచుకొన నారంభించే సరికి ఆయన యింకా మహాత్ముడు కాలేదే? ... నాకు ఈయన అన్ని విధాలా స్వేచ్ఛ నిచ్చారు! వేనెక్కడకు వెళ్లినా ఎందుకు వెళ్లావని అడగరు. ఎవరితో మాట్లాడినా ఏమీ అనరు. కానీ నేనే ఆయనను అటువంటి ప్రశ్నలు వేసి ఆయన జీవితాన్ని నాశనం చేశాను. అలోచించినకొద్దీ తప్పంతా నాదేనని తెలుస్తున్నది. నామెదడు ఎందుకో పాడయివుండింది. కాని ఇప్పుడు ఖచ్చితంగా ఒక నిర్ణయానికి వచ్చాను. నువ్వు నామనస్సును మార్చటానికి ప్రయత్నించడం దండుగ.” అని చెప్పింది నీత.

కూర్యా నివ్వెర పొయ్యాడు. “నేను నీ మనస్సును మార్చటానికి ప్రయత్నించబోను. యెట్లాగైనా నీవు రాఘవన్‌కు తగినట్లుగా నడచుకొని అతనిని మార్చగలిగితే మంచిదే. నువ్వు అతడు సంతోషంగా కాపురం చేయడంకన్నా నాకు కావలసినదేముంది? అయితే పోనాం, పద! చీకటి పడింది. నిన్ను మీ యింటివద్ద దిగబెట్టించి నాపని చూసుకుంటాను.”

“నీవు నాతో రావద్దు. ఒక టాక్సీని పిలిచి నన్ను అందులో ఎక్కించు చాలు. లేకపోతే నేనే పిలుచుకుంటాను.” అంది సీత.

“వీలేదు సీతా ! నా బాధ్యతను నేను నెరవేర్చి తీరాలి. ఈగోజుల్లో ఢిల్లీ చాలా అపాయకరంగా వుంటుంది. స్త్రీలు ఒంటరిగా పోవడం మంచిదికాదు. అందులోనూ చీకటిపడ్డాక అసలేపోరాదు.”

“నీవు అనవసరంగా భయపడుతున్నావు, శూర్యా ! నాకేమి అపాయం కలుగుతుంది?”

“నీకు తెలియదు. నిన్న సాయంత్రం తారినీ, నేనూ ఇదే చెట్టు క్రింద కూర్చుని మాట్లాడుకుంటున్నాం. ఆమె లేచి వెళ్లాక, నేను కూర్చున్న చోటికి ముగ్గురు వ్యక్తులు వచ్చారు. కాసేపు ఆవీ ఇవీ మాట్లాడాక అసలు విషయం బయట పెట్టారు. అదేమిటంటే, తారినీని నేను వారికి ఆప్పచెబితే నాకు లక్షరూపాయలు ఇస్తామన్నారు ! ఎట్లావుండీకథ?”

“ఇదేమిఘోరం ? నాళ్లు ఎవరయి వుంటారు ?” అంది సీత.

“ఏదో స్వదేశ సంస్థానపు మనుషులేమోనని వా అనుమానం. పరిస్థితి, ఇట్లా వుంటే నిన్నొంటరిగా చీకటిలో పంపమంటున్నావే?”

“శూర్యా ! నాకొచ్చిన అపాయమేమీలేదు. తారినీనంటి అంద కత్తెకు లక్ష రూపాయలిస్తానంటే నాకోసం అటాగే అంటారనా ? నిజానికి, తారినీని వద్దని ఈయన నన్ను పెళ్లి చేసుకున్నారే అందుకోసమైన ఈయనకు ఆ జన్మాంతం కృతజ్ఞురాలిగా వుండాలి నేను.”

“అట్లాగే వుండు వేను మీ ఇంటిదగ్గర నిన్ను విడిచి పెడతాను. లేక పోతే నామనసు బాధపడుతుంది. పోనీ మీ ఇంటిదాక రాను. మీ ఇంటికి కొద్ది దూరాన విడిచి పెడుతాను. ఆ తర్వాత నువ్వు ఒంటరిగా వెళ్ళిపో— సరేనా ?”

“మంచిది. అట్లాగేచేయి. నీ మనశ్శాంతికోసమయితే అట్లాగే చేయి.”

ఇద్దరూ ఆ చెట్టు క్రిందనుండి బయలుదేరారు. మైదానంనుండి వెండి

బజారుకు వెళ్ళి విధిలో జనసంచారం లేదు. ఆ విధి ప్రక్కగా ఒక్కపాడుగాటి కారుంది. దాని నెంబరు 1111 అన్న విషయం నూర్యా గుర్తించాడు. ఆ కారును దాటుతుండగా అతడి మనసులో ఒక సందేహం వచ్చింది. కాని ఆ సందేహం తీర్చుకోవడానికి అది సమయం కాదనుకున్నాడు. ఆ తర్వాత కాస్త వేగంగానే నడిచాడు.

నూర్యా, సీతా వెండి బజారుదాటి గంట స్తంభం చేరగానే టాక్సీ ఎక్కాడు. టాక్సీ క్రొత్త ఢిల్లీ వైపు వెళ్ళి పోయింది.

తను టాక్సీ వెనకాలే ఇంకో కారు వస్తున్నదేమోనన్న సందేహం కలిగింది నూర్యాకు. కాని క్రొత్త ఢిల్లీ వీధుల రద్దీ మూలంగా సందేహం యొక్క నిజానిజాలు తెలుసుకోలేక పోయాడు. వాళ్ళ టాక్సీ వేగంగా పరుగెత్తింది. జంతర్ మంతర్ దాటగానే సీత—“ఇక్కడే నన్ను దించేయి. మా ఇల్లు ఇక్కడికి కొద్ది దూరమే.” అంది. టాక్సీ ఆగింది.

టాక్సీనుండి దిగగానే సీత “నూర్యా! ఇవాళ రాత్రే సువ్వు కలకత్తా వెళ్లి పోతున్నావు కదూ, తప్పకుండా వెళ్లి పో!” అంది.

“తప్పక వెళ్తున్నాను.”

“మళ్ళీ ఎప్పుడు కలుస్తామోగాని నీకు నామీద అభిమానం ఎన్నడూ మరవలేను బావా!” అంది సీత.

“నేను మాత్రం నిన్నెట్లా మరవగలను!” అన్నాడు నూర్యా.

సీత విధి వెంబడి నడవసాగింది. ఆమె అట్లా నడిచి వెళ్తుండడం చూస్తూ టాక్సీ పక్కన చూస్తున్నాడు నూర్యా.

వెన్నెల పిండారబోసినట్లుంది. ఆ చుట్టు ప్రక్కల తోటలనుండి రాత్రి పూచే పువ్వుల సువాసనలు గుబాళిస్తున్నాయి.

ఇట్టి పరిస్థితిలో సీత నడిచి వెళ్ళి పోతుంటే ఏదో సినిమాలో దృశ్యంలా అనిపించింది నూర్యాకు.

“సీత భరితవ్యం ఎట్లా వుందో? తన మనసులో మార్పుగురించి ఆమె చెప్పిందంతా నిజమేనా? లేకపోతే నాతో ఆ విధంగా చెప్పేసి, ఇంటికి

వెళ్ళి ఏ విషయమో తాగి మరణించ నున్నదా ? అట్లాగయితే ఆ చావుకు బాధ్యత నాది కాదా?” అని ఆలోచిస్తున్నాడు సూర్యుడు.

ఆ వెనకనుండి వస్తున్న కారొకటి అతడిని దాటి వెళ్లింది. దాని నెంబరు 1111 అని మళ్ళీ గమనించాడు సూర్యుడు.

అతివేగంగా వెళ్ళిన ఆ కారుకు కాళ్ళున బ్రేక్లు పడ్డాయి, అది నీత ప్రక్కగా ఆగింది. కారునుండి ఇద్దరు మూకారు. నీతను బలవంతాన కారులో పలికి నెట్టారు. కారు తలుపులు మూసుకున్నాయి. బండి ‘బర్’ మని జెను తిరిగి సూర్యుడు వున్నవైపే రాసాగింది.

ఇదంతా అర నిమిషంకన్న తక్కువ సేపులో జరిగింది.

సూర్యుడు బుర్ర పనిచేయడం మానేసింది ఒక్క నిమిషం.

ఆ కారు తన్ను దాటి పోతుండగానే అతడి మెదడు పనిచేయ నారంభించింది. “బావా!” అని దీనమైన అరుపు ఆ కారునుండి వినిపించినట్లని పించింది. పంట్లాంజేబులోనుండి రివోల్వర్ తీసి ఆకారు చక్రాలను గురిచేసి కాల్చాడు సూర్యుడు. కాని అది తగలలేదు.

సూర్యుడు వెంటనే ప్రకనున్న టాక్సీలో ఎక్కి కూచున్నాడు. “అదిగో, ఆ టాక్సీని వెంబడించు. నీకు కావలసినంత డబ్బిస్తాను. లేకపోతే నిన్ను కాల్చి చంపేస్తాను.” అన్నాడు.

“వెట్రోలు కొద్దిగా వుంది సార్” అన్నాడు టాక్సీ డ్రైవర్.

“ఘరవాలేదు ! ఉన్నంతదాక నడుపు—ఊ! కానీ!”

ఈలోగా ఒక పోలీసువాడు వచ్చాడు. “ఆ కాల్చింది నువ్వేనా ? తుపాకి నిటు తే!” అన్నాడు.

సూర్యుడు ఆ పోలీసు నొక్కతోపు తోకాడు. వాడు వెళ్ళి దూరంగా పడ్డాడు. “చలో—చలో!” అని అరిచాడు సూర్యుడు. భయపడి వెంటనే టాక్సీని స్టార్టచేసి వేగంగా నడపసాగాడు డ్రైవర్.

పడ్డ పోలీసు కాన్స్టేబిల్ లేచి మూడుసార్లు ఈల ఊదాడు. కానీ

వటికి ఒక జీవ్ వచ్చింది. అందులో నల్లరు పోలీసువాళ్లున్నారు. ఇతడూ అందులోకి ఎక్కాడు. ఏదో చెప్పాడు.

జీవ్ ఆ రెండు కార్లనూ అతివేగంగా వెంబడించ సాగింది.

సీత నెక్కించుకున్న కారు క్రొత్త థిలీనుండి షాజహాన్ పురం వైపు వరుగెత్తింది. వెండి బజారుదాటి, జమ్మా మసీదుదాటి, కుడివైపున ఎర్రకోట నుదాటి, వంలెనదాటి యమునానది పైనున్న వంలెనను సమీపించింది.

మొదట దిగ్భ్రమ చెందింది సీత. తర్వాత శూర్యా చేసిన హెచ్చరిక గుఱొచ్చింది. తన వెనువెంట శూర్యా వస్తున్నాడని కాస్త ధైర్యం కలిగింది ఆమెకు. ఎట్లాగయినా శూర్యా కారు ఈ కారును అందుకోగలడని ఆమె నమ్మింది. కాని యమున వంలెన సమీపిస్తుండగా ఆమె గుండె జారింది. అది చాల ఇరుక్తన వంలెన. బండ్లు ఆ వంలెనపై ఒక వరుసలోనే వెళ్ళగలవు. అందుచేత వంలెన అటువైపునుండి కాసేపు, ఇటునుండి కాసేపు చొప్పున బండ్ల రాక పోకలను అనుమతిస్తారు.

సీత భయపడ్డంతా అయింది. ఆమె ఎక్కిన కారు వంలెనమీదకు వెళ్ళ గానే ఆ వెనక వస్తున్న బండ్లను అగి పోవలసిందిగా పోలీసువాడు చేయి చూపాడు! సీతవున్న కారు వంలెన అవతలి కొస చేరగానే ఎదుటి దిశలో వున్న బండ్లను వంలెనమీదకు అనుమతించడం చూసింది సీత. భయంకరమైన భయం ఆమె నావహించింది.

కెవ్మని తనకు తెలియకుండానే అరిచి, పరుగెడుతున్న కారునుండి దూకుదామని ప్రయత్నించింది సీత. ప్రక్కనున్న మనిషి ఆమె మొహంమీద బలంగా కొట్టాడు. వెంటనే అరుపు నిశ్శబ్దమయింది. బయటకు దూకే ప్రయత్నం అగిపోయింది. కారు తోపల ఎట్టి శబ్దమూలేదు.

32

మరుసటి రోజుదయం సౌందర రాఘవన్ మాజీ దివాన్ ఆదివరాహాచారి గారింటికి వచ్చినప్పుడతడి మొహంలో శోకం తాండవిస్తోంది. ఎన్నో రోజులు దుఃఖంతో నిద్రలేకుండా వున్నట్లుంది అతడి మొహం; కళ్ళుగుంతలు పడాయి.

“ఏమిటండీ, మరీ భార్యను కోల్పోయినవాడిలా వున్నారే?” అంటూ పరికరించింది భామ.

చురుక్కొన నూది గుచ్చినట్లు వంకరపోయింది రాఘవన్ యొక్క విచార వదనం.

“మీరుకూడా ఇట్లా జాలిలేకుండా మాట్లాడుతూ రనుకోలేదు— అయితే నే వెళ్ళొస్తాను.” అని ఏడుపు గొంతుతో చెప్పి రాఘవన్ వెనక్కు పోజూచాడు.

అప్పుడు భామ లేచివచ్చి అతడి దారికడ్డంగా నిల్చుని “అదంతేనండి! దాని నాలుకమీద విషం వుంది...దాని మాటలు పట్టించుకోకండి...మీరూ వచ్చి కూర్చోండి. మీరంటే మాకెంత అభిమానం వుందో మీకు తెలియదా?” అంది.

రాఘవన్ వచ్చి సోఫాలో కూర్చున్నాడు. “నాకు ఎందుకు తెలియదు? మీరుకాక నాకు స్నేహితులు ఎవరున్నారు? ఉద్యోగ స్నేహం రైలు స్నేహం లాంటిది. మంచి స్థితిలో వుండే దాక ప్రాణ స్నేహితుల్లా నటించి తమ పనులు చేయించుకుంటారు. కాని చిన్న కష్టం వస్తే చాలు ఎవ్వరూ అదుకోరు. ఆ ఉద్యోగంకూడా వూడితే ఇక చెప్పాలా?.....అదీ నా పరిస్థితి.” అన్నాడు అతడు.

“ఏమిటి, ఏమిటి?” “ఉద్యోగం పోయిందా?” “ఎందుకని?” “ఏమిటి అన్యాయం?”—అంటూ భామ, భామ ఒకరి వెంట ఒకరుగా ప్రశ్నలు వేశారు.

“ ఇంకా పూర్తిగా ఉండలేదు; కాని విచారణ ముగిసేదాక ‘సస్పెండ్’ చేశారు. అయినా, వాళ్ళు మళ్ళీ ఇచ్చినా ఆ ఉద్యోగంలో చేర దలచుకో లేదు. చాల రోజులనుండి వేరే ఉద్యోగానికి సిఫారసు చేయమని మీ నాన్న గారిని అడుగుతూనే వున్నాను. ఇప్పుడాయన నాకు సాయం చేయవలసిన తరుణం వచ్చింది. ఆయన లేదంటే వేరే దారిలేదు.”

“ నాన్న గారికి అందులో కష్టమేమీ వుండబోదు. ఖజాంచీయావాళ్ళ బ్యాంక్ లోనో, ఇన్సూరెన్స్ కంపెనీలో ఉద్యోగం ఇప్పించ గలరు లెండి. అయితే జరిగినదేమిటో వివరంగా చెప్పండి. మిమ్మల్ని ఎందుకు ‘సస్పెండ్’ చేశారు? విచారణ దేనికి?” అని అడిగింది ధామ.

“ ఇవాళే నేను ఆఫీసుకు వెళ్లగానే నా విభాగపు పై అధికారి నన్ను పిలిచారు. ‘ఏదో మూడినట్లుంది’ అనుకుంటూ నే వెళ్లాను. అందుకు తగినట్లుగా ఆయన—“ రాఘవన్! మిమ్మల్ని ‘సస్పెన్షన్’లో వుంచమని ఉత్తరు వొచ్చింది. అందుకు నేను చాల చింతిస్తున్నాను. కారణం మీకు తెలిసి వుండవచ్చు” అన్నారు.

“ నాకు కారణం తెలియడంలేదు. మీరే చెబుతే మంచిది” అన్నాను. “అయితే వినండి! విప్లవవాదులకు తరచు మీ ఇంట్లో ఆశ్రయం ఇస్తున్నారని మీమీద ఫిర్యాదు.” అన్నారు. ఆ ఫిర్యాదు సరికాదే? విప్లవవాది గురించి పోలీసుకు కబురందజేసింది నేవే కదా?” అన్నాను. “మిస్టర్ రాఘవన్! మీరు చాల తెలివిగలవారు కనుక ఇదే సంజాయిషే విచారణలో ఇవ్వకండి. ఆ విప్లవవాదియైన కుర్రవాడి గురించిన సమాచారం తెలిసి పోలీసు అధికారిని ఖైదు చేయడానికి సిద్ధంగా వున్నారు. అట్టి సమయంలో మీకు కబురుచేసి ఏమి లాభం? ఆఖరి తుణాన తప్పించుకోడానికోసం కబురు చేసి నట్లే కద!” అన్నారు. అది విని నేను ‘షాక్’ తిన్నాను. “ప్రభుత్వోద్యోగులు, అందులోనూ థిర్డ్ సెక్రటేరియట్ ఉద్యోగులు, సీజర్ భార్యవలె, అనుమానానికి ఏమాత్రం ఆసాదు మివ్వకుండా నడచుకోవాలన్న విషయం మీకు తెలియనిదికాదు. అందులోనూ ఇది యుద్ధ సమయం. అందుకే నే ఎన్నడూ

లేనిది నైనికాధిపతి వేవేల్ కు ఇండియాను వైస్రాయిగా పంపారు” అన్నా రాయన.

“అవునవును, వేవేల్ నైనిక దళాలకు ఆధిపత్యం వహిస్తే ఓటమి తధ్యమని ఈమారు మూలకు పంపారు, నిజమే—” నన్నాను.

“ఈ మాట కూడ రేపు విచారణలో చెప్పండి. ప్రస్తుతానికి వెళ్ళి రండి.” అన్నారు. “నే చేసిన నేరమేమిటి? అది చెప్పరే?” అన్నాను. “విచారణ సమయంలో వివరంగా చెబుతారు. కాని నేను చూచాయగా చెప్ప గలను. ఖైదు చేయబడిన వాడి దగ్గర మీ రివాల్వర్ వుంది. అది ఒక కారణం” అన్నారు. “ఆ రివాల్వర్ నతడు దొంగిలించి వుండవచ్చు కదా?” అని అడిగాను.

“దొంగిలించి వుండవచ్చును కాని అందుకు ఆధారా లుండాలి. మీ మీద సందేహానికి ఇంకొక కాకణం. హతాత్తుగా నిన్న రాత్రి నుండి మీ భార్య అదృశ్య మవడం” అని ఆయన చెప్పగానే నా గుండె జారింది. “అయినా నా భార్య అదృశ్య మవడానికి దీనికి ఏమి సంబంధం?” అని ప్రశ్నించాను. అందుకు ఆఫీసర్ చెప్పిన జవాబు వింటే ఇప్పుడు కూడా నాకు నవ్వువస్తోంది” అని రాఘవన్ బలహీనంగా, కళావహీనంగా ఒక నవ్వు నవ్వాడు.

“అంత నవ్వుచేలా ఏమి చెప్పారండీ?” అని అడిగింది భామ.

“విచిత్రమయిన విషయమే చెప్పాడు, అందుకే నవ్వాను. సీత ఒక విప్లవవాదియట! ఆమె, నూర్యా కలిసి చట్ట వ్యతిరేకమయిన పనులెన్నో చేస్తూ వచ్చారట. ఇండియన్ సైన్యాల రాకపోకల గురించి శత్రు వేళాలకు రహస్య రేడియోల తెలియజేస్తూన్నారట. నేను వాళ్ళకు తోడ్పడ్డా నట. ఇటు పోలీసులకు చెప్పినట్లే చెప్పి అటు వాళ్ళకు హెచ్చరిక చేసి తప్పించుకునేటట్లు చేశానట. సీత మాత్రం ఎక్కడో దాగుకుని వుండిట... ఇది కథ! ఎట్లా వుంది?” అన్నాడు రాఘవన్.

“మీ భార్య విషయం ఏమయింది? ఏవన్నా కబురు తెలిసిందా?”

“ఏమీ తెలియలేదు. ఇందులో బాధాకరమైన వింత ఒకటి వుంది. నిన్న రాత్రి నేను మీతో కూడా చెప్పాను కదా? ఇకపై జీవితాన్ని కొత్తగా ప్రారంభిద్దామని, సీతతో హాయిగా వుందామనీ నిర్ణయించుకున్నాను. అట్లా నిర్ణయించుకుని ఇంటికి వెళ్ళేసరికి సీత కనపడలేదు! దీనికేమంటారు?”

“ఏమండీ! సీతను గురించి ఏమీ తెలియలేదంటున్నారే? మరి ఫైదు చేయబడిన సూర్యా నుండి వివరాలు ఏమీ తెలుసుకో లేదా? ఆ పోలీసు ఇన్స్పెక్టర్ మీ స్నేహితుడే కదా?” అంది ధామ.

“ఆ, స్నేహితుడే ఇంతకు ముందొకసారి కూడా నాకు సాయం చేశాడు. ఇప్పుడూ ఆయన మీద ఆశ పెట్టుకున్నాను. ఈ వూళ్ళో గనుక బహిరంగంగా సూర్యా కేసు విచారణ జరిగితే నేను ఆ అవమానం భరించలేను. ఆ కేసును నాగపూర్ కు పంపమని అడిగితే సరే నన్నాడు. నా పైన రహస్య విచారణ జరిగితే నా తరపున మాట్లాడుతానన్నాడు, అయినా సీత గురించి ఏమీ తెలియలేదు. నెత్తి మీద తగిలిన గాయంతో పడివున్న సూర్యా కింకా పూర్తిగా స్పృహ రాలేదు. మధ్య మధ్య ఆ మత్తులోనే “సీతా! సీతా! అపద వచ్చింది! పట్టుకున్నారు, పట్టుకున్నారు!” అని పలవరిస్తున్నాడు. అతడెక్కిన టాక్సీ యొక్క డ్రైవరును నా ఎదుటే విచారింపారు. వాడు చెప్పినదింకా విచిత్రంగా వుంది. సాజహానాబాద్, వెండి బజారు వద్ద ఒక యువకుడూ, యువతి టాక్సీలో ఎక్కారట. జంతర్ మంతర్ వీధికి రాగానే ఆ యువతి టాక్సీ దిగి నడవ సాగిందట. కొంత దూరం వెళ్ళేసరికి ఆమె ప్రక్కగా వచ్చి ఒక కారాగిందట. ఆ యువతిని బలవంతాన ఎక్కించుకుని ఆ కారు వేగంగా వెళ్ళిందట. సూర్యా చెప్పాక ఈ టాక్సీ డ్రైవరూ వెన్నంటి టాక్సీ నడిపాడట. అయితే యమున వంతెన మీద ఆ కారు వెళ్ళగానే ఈ టాక్సీని అపి వేశారట. వెంటనే పోలీసు జీపు టాక్సీ నందుకుందిట. వాడు చెప్పే గుర్తుల ప్రకారం అయితే ఆ బలవంతంగా తీసుకుపోబడిన యువతి సీత అనే అనిపిస్తున్నది. సీత నట్లా ఎవరు తీసుకువెళ్తారు? ఎందుకు తీసుకువెళ్తారు? ఆలోచించిన కొద్దీ తల గిరున తిరిగిపోతూంది” అన్నాడు రాఘవన్.

“మరయితే ఆ ముందు వెళ్ళిన కారును పట్టుకోవడానికి పోలీసువారేమీ ప్రయత్నించలేదా?”, అని భామ అడిగింది.

“ప్రయత్నించారు. నాలుగు వైపుల తంతుల నిచ్చారు, టెలిఫోన్ చేశారు. టాక్సీ డ్రైవర్ ఆ కారు నెంబరు ఇచ్చాడు. ఆ నెంబర్ వున్న కారును ఇక్కడికి నూరు మైళ్ళ తర్వాత ఆటకాయించి చూశారు. అందులో యువతి ఎవరూ లేదని వార్త వచ్చింది. పోలీసు ఇన్స్పెక్టర్ నన్ను ఫోన్ మీద పిలిచి చెప్పాడు!”

“అయితే మీ ఆవిడ జాడే తెలియలేదన్న మాట! మిస్టర్ రాఘవన్! మీకు నా హృదయపూర్వక మైన సానుభూతి!” అంది భామ.

“ఎట్లాగయితేనేమి నా జీవితం నాశనమయింది. ఇన్ని కోబలా ఉద్యోగం ఉండేది. ఇప్పుడదీ పోయింది. ఇంక బ్రతకడం ఎందుకో అర్థం కావడం లేదు.”

“అదేం మాట? మద్రాసులో బంగారం లాటి బిడ్డ వుంది. కానిని తీసుకొచ్చి హాయిగా వుండండి.”

రాఘవన్ కళ్ళలో నీరు నిండింది. “బిడ్డను తీసుకువస్తే మొదట అది ‘అమ్మేదీ?’ అని అడిగితే ఏం చెప్పను? బిడ్డను తెచ్చినా చూచుకునే దిక్కెవరు?”

“దానికేం దిగులు? బిడ్డను తెచ్చేలోగా ఇంకొక తల్లిని రెడీగా వుంచాలి. ఇంటికి ఇల్లాల, బిడ్డకు తల్లిను! ఉద్యోగ మంటారా పెంగేలేదు. నాన్నగా రింతకన్న పెద్ద ఉద్యోగం ఇప్పిస్తారు!” అంది ధామ.

*

*

*

రాఘవన్ ఇంటికి వస్తూ దారిలో, ‘ఇంకొక తల్లి’ గురించి ధామ చెప్పిన దానిని గురించి ఆలోచిస్తూ వచ్చాడు. ఆమె భావం అర్థమయింది. కాని అలాడి మనసా విషయం గురించి ఆలోచించ నిచ్చగించ లేదు.

ఇల్లు చేరాక ఏడుపు మొహంతో నిల్చున్న పనివాళ్ళను చూడలేక తోపతికి వెళ్ళిపోయాడు. అన్ని గదులలోకి వెళ్ళి వచ్చాడు. ఇటూ అటూ

తిరిగాడు. ప్రతి గది, ప్రతి మూలా, ప్రతి వస్తువూ సీతనే జ్ఞాపకం చేస్తున్నాయి. ఆ ఇంటికి వచ్చిన మొదటి రోజుల మధుర జీవితం గుర్తొచ్చింది. ఆ తర్వాత వచ్చిన కలహాలు జ్ఞాపకం వచ్చాయి. ఆ కలహాలకు కారణం తానే, తప్పంతా తనదే ననిపించింది. కాని చేతులు కాలాక ఆకులు పట్టుకుని ఏమి లాభం? ఆ వెళ్ళినామె తిరిగివస్తుందా? ఆ చోట ఇంకొక స్త్రీని తెచ్చి ప్రతిఘటించడానికి మనస్సొప్పడం లేదే?

ఆలోచించగా ఆలోచించగా, సీత తన మీద విరక్తితోనే ఇల్లు వదిలి వెళ్ళి వుంటుందని తోచసాగింది రాఘవనకు. తను పెట్టే హింసలను భరించలేకనే వెళ్ళిపోయింది... బిడ్డను చూడడానికని రైలెక్కి మద్రాసు వెళ్ళి వుంటుందా? అట్లాగయితే త్వరలోనే తనకు కబురందుతుంది.

నూర్యా పట్టుబడడానికి, సీత కనబడకుండా పోవడానికి నిజంగా ఏదయినా సంబంధం వుందా? అబ్బే, వీలు లేదు.

కొన్ని సార్లు తాను సీత మవసు నొచ్చేలాగున నూర్యాను దూషించిన మాట నిజమే. అందుకు కారణం సీత పట్ల తనకేదో అచూహనం వుండడం కాదు. అటువంటి నీచత్వానికి తన మనసు పాల్పడలేదు. మరి నూర్యా మీద తన ఆగ్రహానికి కారణం ఏమిటి? అతడి గురించి పోలీసులకు కబురంద జేసేంత తగ్గవ పని తాను చేసిన కారణం ఏమిటి? తారితో నూర్యా స్నేహమే తన ఆగ్రహ వేళాలకు కారణం. ఆ కోపాన్ని సీత మీద చూపించి ఆమె జీవితాన్ని నరకంగా చేసినందువలననే కొంప ఇట్లా మునిగింది!

ముందు రోజు సాయంత్రం పార్టీలో తారిణి తన్ను బ్రతిమాలడం గుర్తుకు వచ్చింది. సీతను మద్రాసులో వదిలివేసి బొంబాయికి రావలసిందనీ, వస్తే తన పుట్టుకను గురించిన రహస్యాన్ని చెబుతానని తారిణి చెప్పింది. ఏమిటా రహస్యం?

ధామ, భామలు తారిణి ప్రభుత్వపు గూఢచారిణి అన్నారు, అది పచ్చి అబద్ధం. ఆ అక్క చెల్లెళ్ళిద్దరూ చెడ్డవాళ్ళు. ఎప్పుడూ ఎవరినో ఒకరిని అడి పోసుకుంటుండమే వారి పని. వారి సావాసమే మంచిది కాదు. ఈ అపత్న మయంలో తన్నాడుకో గల్గినదీ, సాయం చేయగలదీ తారిణి ఒక్కతే.

తారిణి నెట్లాగయినా కలుసుకుని సంప్రతించాలి. సీత అదృశ్యమవడం శురించి ఆమెకు వంటనే తెలియజేయాలి.

ఇంకొక రెండు రోజుల పాటు నిన్న పార్టీ ఇచ్చిన ఉద్యోగస్తుడింట్లోనే వుంటానంది కదా? అక్కడికి ఫోన్ చేస్తే ఆమె దొరుకుతుందేమో?

టెలిఫోన్ చేసి అడిగాడు రాఘవన్. తారిణి లేదని చెప్పారు.

ఆ నిమిషాన రాఘవన్ కు తన భవిష్యత్తు శూన్యంగా గోచరించింది.

33

అగ్రా రైల్వే స్టేషన్ చాలా కోలాహలం గా వుంది. వచ్చే రైళ్ళూ, పోయే రైళ్ళూ మిన్నంటేలా శబ్దాలు చేస్తున్నాయి. ప్రయాణీకులు అసంఖ్యాకంగా తిరుగుతున్నారు. రైళ్ళల్లోగాని ఫ్లాటుఫారమ్ మీదగాని కాశీ స్థలమన్నది లేదు ప్రయాణీకులలో, ఇంగ్లీషు, ఇండియన్ సిపాయిలు సగానికి సగం వున్నారు. మాజీ సేనాధిపతి వేవెల్ భారత దేశానికి వైశ్రామ్యంగా వున్నారు. ఆంధ్రవరకూ ఆయన పొల్గొన్న యుద్ధాలన్నిటిలోను బ్రిటిషు సేనలు వెన్ను చూపించవలసి వచ్చింది. ఈ అపకీర్తిని పోగొట్టుకొనదలచిన వేవెల్ దొర గారు ఏది ఏమయినా ఇండియా రంగంలో మాత్రం వెనుక అడుగు వేయరాదని కృత నిశ్చయంరై బ్రహ్మాండమైన నీనిక సమీకరణకు ఉత్తరవు లిచ్చారు.

ఎన్నో రైలు మార్గాలు కలిసే జంక్షన్ అగ్రా; అందుచేత అక్కడ రైలు బండ్లు నిరంతరం గా వస్తూ పోతూ వున్నాయి.

రెండవ తరగతి ప్రయాణీకులు వేచియుండే గదిలో ఒక మూల సీత కూర్చుని వుంది. ఆమె ప్రక్కన ఒక చిన్న పెట్టె వుంది. దాని మీద చేతి నానించి కూర్చుంది ఆమె. ఆమె మనస్సు ఎక్కడెక్కడో తిరుగుతూంది.

బిదు సంవత్సరాలకు ముందు అదే ఆగ్రాకు నీత తన భర్తతో. నూర్యతో వచ్చింది. కోటనూ, తాజ్ మహల్ నూ చూచింది. ఎన్నో కలలు కంది.

ఆ కలలన్నీ టిసీ మించిన సంఘటన నిన్న జరిగింది. కొన్ని గంటలసేపు ఆమె తాను అంతఃపురాలలో వహించదగిన రాజకుమారి ననుకొని ఆమె ఆమం దానందాన్ని పొందింది. కాని అంత ఆనందమూ ఒక్క ఊణంలో ఒక్క మాటలో ఎగిరిపోయింది. తాను ఉత్తి సీతేనని, సాధారణమని మేనని తేలింది. ఆవిధంగా ఆమె ఊహ లోకంలో విహరించడానికి కారకులయిన వారామెను తీసుకొచ్చి ఆగ్రా స్టేషన్ లో వదిలి, ఢిల్లీ కొక రెండవ తరగతి రైలు టిక్కెట్టు కొని యిచ్చి మాయమయ్యారు. టిక్కెట్టుతో బాటు ఒక ట్రంక్ పెట్టెనూ ఇచ్చి వెళ్ళారు. ఆమెకు కలిగించిన కష్టానికి పరిహారంగా అందులో ఏదో కానుక వుండటం—రాజమాతగా రిమ్మన్నారట. ఆ అమ్మగారి కానుక ఇక్కడెవరికి కావాలి? వద్దు వద్దంటుంటే వుంచి వెళ్ళిపోయారు.

పెట్టె తెరచి అందులో ఏమందోనని కూడ నీత చూడలేదు...నీతను బలవంతంగా తీసుకు వెళ్ళిన వారామెకు ఏదో మత్తు మందు నిచ్చివుండాలి. మరు సటి రోజుదయం ఆమెకు కొద్దిగా స్పృహ వచ్చినప్పుడు పట్నాల కలకలారవం వినపడింది.

తర్వాత ఇద్దరు ముగ్గురు మాట్లాడుతున్నట్లు వినిపించింది.

“నిద్ర మందు ప్రభావం ఇంకా తగ్గలేదులా వుంది’ అంది ఒక గొంతు.

“ఈమె నిజంగా నా సోదరియేనా?” అంది ఒక యువతి కంఠం.

“ఈమె నీలాగే ఈ అంతఃపురంలో పెరగవలసిన పిల్ల. కాని విధి ఈమెను దూరం చేసింది” అంది ఒక ఆడగొంతు. నీత ఒళ్ళు పుతకరించింది. ఆ పాఠ వశ్యంలోనే ఆమెకు నిద్ర పట్టింది.

మళ్ళీ నిద్ర పూర్తిగా పోయి, మెలకువ వచ్చి, లేచి చూడగా నీత తానొక పెద్ద అంతఃపురపు గదిలో వున్నట్లు, విశాలమైన ఆ గదిలో, నగిషీలు చెక్కిన మంచం మీద మంచిమల్ పరుపుపై పడుకుని వున్నట్లు తెలుసుకుంది. అప్పుడొక దాసీది వచ్చి “ప్రక్క గదిలో ముఖం కడుక్కోవచ్చును” అనీ,

కాదుటి ఫలహారం తయారుగా వుందనీ వినయ విధేయలతో తెలిపింది. ఆమెను ఓదేదో అడగాలనుకుంది సీత. కాని ధైర్యం చాలలేదు.

తాను విన్న సంభాషణ గుర్తుకు వచ్చింది. అందు మూలంగా, తాన్నె వహా దురుద్దేశంతో తీసుకుని రాలేదని తెలిసింది.

ఇది ఏ సంస్థానమో, ఎవరి అంతఃపురమో ? ఈ విశ్వర్యంలో తనకొక భాగముందా? తాను రాజ వంశంలో పుట్టిన రాజకుమార్తెయ్యా? విధివశాత్తుగా ఇన్నాళ్ళూ దూరంగా వుండవలసి వచ్చిందా? ఆ అడగొంతు ఎవరు ? ఆ రాజ కుమారుడు తన తోబుట్టువా ? ఇదంతా నిజమేనా ? ఆహా ! ఈ ప్రపంచంలో ఎన్ని వింతలు విడ్డూరాలు జరగడం లేదు ! వాటిలో ఒకటి తన జీవితంలోనూ సంభవించినట్లుంది. లేకపోతే తన్ను ఇక్కడకు తీసుకురావడానికి ఇంత పెద్ద క్రయత్నం ఎందుకు ?

ఇవన్నీ తెలిసినప్పుడు ఆయన మనస్సు ఎట్లా వుంటుంది ? ఒక రాజ కుమారిని పెళ్ళాడడం తన భాగ్యమని మురిసిపోతారా ? తన్నింత కాలమూ తాతన పెట్టినందుకు దుఃఖిస్తారా ? ఇకనుంచయినా తన్ను అగౌరవించకుండా క్రమేణా ముద్దుగా చూచుకుంటారా ?

నిద్ర మందు ప్రభావమూ, ఆమె కల్పనా శక్తి కలిసి సీత చేత ఆకాశ హాస్యాలు నిర్మింపజేశాయి.

వాళ్ళు మళ్ళీ వచ్చారు. రాజమాత, రాజకుమారుడు, వాళ్ళ అంత తంగికుడూ—ముగ్గురూ వచ్చారు. సీత ఎనలేని కాతుకంతో వారిని అనిమేషంగా చూచింది.

రాజమాత ముఖంలో చిరునవ్వు వెలిగింది. “అమ్మాయి ! మేము వరాయివాళ్ళం కాదమ్మా ! నేను నీ చిన్న తల్లిని. ఇతడి నీ సహోదరుడు. కాల వైపరీత్యం వలన నువ్వు ఇంకెక్కడో నివసించడం తటస్థించింది” అందామె.

సీత దిగ్భ్రమలో వుంది. తాననుకున్నదంతా నిజమే నన్ను మాట ! నిరు పేద సీత రాజకుటుంబంలో పుట్టిన రాకుమార్తె ! వింతల్లో కెల్ల వింత !

“అమ్మయ్యా ! నవ్వించా మాట్లాడలేదు. నిన్ను ఇక్కడి తెచ్చిన పద్ధతి నీకు నచ్చినట్లు లేదు; కోపంగా వున్నట్లున్నావు. అయితే నీకు నేను ఎన్నోసార్లు కబురు చేసినప్పటికీ నువ్వు రానిచ్చగించలేదు. అందువలననే నిన్ను బలవంతంగా ఇక్కడికి రప్పించవలసి వచ్చింది. నువ్వే ఆలోచించి చూడు. నీ సోదరుడికి త్వరలో పట్టాభిషేకం జరగనున్నది. అంతకు ముందుగానే నీకు జరిగివ అన్యాయానికి పరిహారం చెల్లించి, న్యాయం చేపూర్పాలని నీ సోదరుడు పట్టుబట్టాడు” అంది రాజమాత.

“సోదరీ ! అమ్మగారు చెప్పిందంతా నిజమే. మిమ్మల్ని ఈ విధంగా ఇక్కడికి తెప్పించినది నా కోరికే. దారిలో ఇబ్బందులేమయినా కలిగివుంటే తీసుకుంటాను. మీరు భారత దేశ స్వాతంత్ర్యం కోసం దీక్షతో కృషి చేస్తున్నారని తెలిసింది. అందుకు అంతరాయం కల్గడం నా కిష్టం లేదు. నాకూ ఈ సంస్థానికి రాజా కావడం పట్ల అంత మోజు లేదు. తెల్లవారిని తరిమివేసి దేశంలో స్వాతంత్ర్యాన్ని నెలకొల్పాలని నాకు ఆశగా వుంది. మీరూ ఇక్కడ వుండి నాకు తోడ్పడుతారని ఆశించవచ్చునా ?” అని అడిగాడు రాజుకుమారుడు.

కళ్ళకు గంతులు కట్టి నట్టడవిలో వదలిపెట్టినట్లుండింది సీతకు. ఇదేమి తోద్యం ? ఏళ్ళు ఏమిటేమిటో మాట్లాడుతున్నారే ?

“నేనొక అబలను. నిస్సహాయురాలిని. నేను మీకేమి సాయం చేయగలను ? పైపెచ్చు నా భర్త అనుమతి నడగవద్దా ? ఆయనకు తెలియకుండా నన్నిట్లా తీసుకురావడం తప్పుకాదా ?” అంది సీత.

మిన్ను విరిగి మీద పడ్డట్లయింది వారికి !

ఆ మాడవ వ్యక్తిని చూచి రాజమాత అంది: “గ్యాన్ దాస్ ! బాగా చదువుకున్నదన్నారే, ఇట్లా మాట్లాడుతున్నదేమి ?”

గ్యాన్ దాస్ తన జేబులో నుండి సంభ్రమంతో ఒక ఫోటోను తీసి చూశాడు: “అయ్యో ! తప్పయి పోయింది ! ఈమె ఆ అమ్మాయిలాగే వుంది కాని ఆమె కాదు. అరేరే ! ఎంత పెద్ద పొరబాటు జరిగింది ? ఇప్పుడేమి

చేయడం?'' అని అంగలార్చాడు.

సీతను చూచి రాజమాత “అమ్మాయి! నిజం చెప్పు. నీ పేరు తారినీ కాదా?” అని అడిగింది.

ఆ ఒక్క ప్రశ్న ద్వారా సీతకు అన్ని విషయాలు అర్థమయ్యాయి. ఆమె ఆకాశ సౌధాలూ, మనోహరమైనా కూలి నేల పాలయ్యాయి. ఆహా! ఈ ముగ్గురు మూర్ఖులూ కలిసి తారినీ అనుకుని తన్నిక్కడకు తెచ్చారు. తానూ మోసపోయి ఏదేదో కలలు కంది! ఆ కలలకు ఇంద్ర ఛాపపు రంగులు చూసు కుంది! ఆకాభంగం వలన, అనూయవలన, ఆశ్లోశం వలన సీత ఎద ఆగ్ని పర్యత మయింది. ఆమె నోటి నుండి మాటలు లావాలా దూసుకొచ్చాయి.

“నేను తారినీ కాదు. మీ ధూర్త రాజవంశంలో పుట్టలేదు. తమకు తెలుసుకోతో మూర్ఖులయిన మగవారికి మ తెక్కించి వలన వేసుకునే టక్కు లాడిని కాను. నే నొక పేద కుటుంబంలో పుట్టిన పేదరాలిని; తాళి కట్టిన భర్తతో గౌరవంగా కాపురం చేసుకునే ఇల్లాలిని. మీ మూర్ఖత్వం కారణంగా నన్నిట్లా బజారు పాలు చేశారు. ఇప్పుడు నా గ తేలిటి?” అని రోదించింది సీత.

“అమ్మాయి! అనవసరంగా గొడవ చేయకు. తెలియకుండా జరిగింది ఈ పొరబాటు. నిన్ను మళ్ళి వెంక్కు తీసుకువెళ్ళి వదిలే ఏర్పాటు చేయిస్తాను. తప్పిదానికి తుమించు” అని రాజమాత.

“మీ కేమి, స్వార్థపరులు! మహాపాపులు. నా భర్త కేమని చెప్పను? మీరు దగ్గు దాక్షిణ్యంలేని క్రూరులు. నన్నిట్లా అరడిపెట్టిన మీ వంశం సమూలంగా నాశనమయి పోతుంది...”

అక్కడ నిలవలేక రాజమాత, కాకుమారుడూ చరచర వెళ్ళి పోగారు. పోతూ పోతూ గ్యాన్ పింగ్ ని గట్టిగా చీవాట్లు పెట్టి వెళ్ళారు. అతడు తుమాపణ కోరుతూ, సంజాయిషీ చెబుతూ వెళ్ళాడు.

వాళ్ళు వెళ్ళాక సీత కళ్ళనుండి నిరంతరాయంగా అశ్రుధార ప్రవహించింది. పురాణ గాథలలోవలె సీతకే గనుక శక్తి వుండి వుంటే వాళ్ళు ముగ్గురిని భస్మం చేసి వుండేది.

“అహా! ఎక్కడికి వెళ్ళినా ఆ రాక్షసి తన శత్రువుగా ఎదురవుతూంది. తన ఆశలను నెలపాలుచేసి తన జీవితాన్ని నాశనం చేయడానికనే పుట్టినట్టుంది. ఓసీ మోహనరూప రాక్షసి! నిన్ను నాశనం చేయడానికెవడయినా వీర పురుషు డెవడయినా రాదా? నిన్నీ సారి చూస్తే విషం పెట్టి చంపుతాను. పీడా విరగడయి పోతుంది.”

అవమానానికి ఆకాశం గానికి గురయిన సీత మనసులో ఇటువంటి దారుణ మయిన ఆలోచనలు తలెత్తాయి.

ఆ తర్వాత అన్నీ త్వరత్వరగా జరిగాయి... ఆగ్రా స్టేషన్ వెయిటింగ్ గదిలో కూర్చున్న సీతకు వైవన్నీ తన జీవితంలో జరిగిన సంఘటనలనిపించ లేదు.

ఇప్పుడేమి చేయడం? భవిష్యత్తు అన్నది ఒకటి వున్నది. దానిని ఎట్లా దిద్దుకోవడం? తన చేతిలో ఢిల్లీకి రైలు టికెట్టు వుంది, నిజమే. రైలు కొద్ది సేపట్లో వస్తుంది. కాని ఢిల్లీ వెళ్ళి ఏమి చేయడం? ఆయన మొహం ఎట్లా చూడడం? రెండు రోజుల నుండి ఎక్కడి కల్లావని అడిగితే ఏమి చెప్పడం? ఆసలే కారణం లేకుండా మండిపడే ఆయన తన్నసలే నిరాకరించ వచ్చు కదా...? నూర్యార్యో కలిసి తానేదో కుట్ర చేసినట్లు అనుకోవచ్చు కదా? అలాగనుకుంటే తన్ను స్వీకరిస్తారా? జరిగినదంతా చెబుతే కట్టుకథలనవచ్చు కదా? నమ్మక పోవచ్చు కదా? అన్నీ జరిగిన తనకే జరిగినదానిని నమ్మడం కష్టంగా వున్నప్పుడు ఆయనెట్లా నమ్ముతారు? ఆయనను ఎట్లాగయినా వదిలి కల్లావని మొదటే అనుకున్నట్లుగా చేస్తేనో? అయితే ఎక్కడికి పోవడం? చెన్నపట్నంలో వాసంతి వుంది. కాని అక్కడికి వెళ్లి అత్త మామల నెట్లా చూడడం? ఉన్నట్లుండి ఒంటరిగా వచ్చినందుకు వారికేమి కారణం చెప్ప గలను? అంతకన్న నూర్యార్య చెప్పినట్లు కలకత్తా పోవడం మంచిది. అక్కడ తలిత స్నేహితురాలు చిత్ర వుంది. ఆమె ఇంటికి మొదట వెళ్లి అక్కడి నుండి చెన్నపట్నానికి వుత్తరం రాయాలి. అక్కడి పరిస్థితి ఏమిటో తెలుసు కున్నాక వెళ్లవచ్చు... అయినా మద్రాసు కందుకు వెళ్లాలి? కలకత్తాలో

స్వతంత్రంగా బ్రతకడానికి ఒక ఉద్యోగం చూచుకోవడమే మంచిది. ఈ రోజుల్లో ఎందరో ఆడవాళ్లు ఉద్యోగాలు చూచుకుంటూ వాళ్ల కాళ్ల మీద వాళ్లు నిలబడి వున్నారు. అదే విధంగా తానూ ఒక ఉద్యోగంలో చేరి, తర్వాత వాసంతికి వుత్తరం రాసి దానిని తన దగ్గరకు పిలిపించుకోవడం మంచిదేమో!

ఇట్లా పరి పరి విధాల ఆలోచించిన సీత చివరకు కలకత్తాకే వెళ్ళామని నిర్ణయించుకుంది.

34

ప్రపంచ మహా నగరాలలో కెల్ల నవయావన శోభతో విలసిల్లేది కలకత్తా నగరం. ఆ నగర సుందరి సుందర శరీరం మీద నీలిరంగు పట్టు పమిటవలె వొయ్యారంతో పారుతుంది ఏరు. ఆ పమిటికు అంచులవలె ఆ ఏటి కీటూ, అటూ పచ్చటి గడ్డిమొదానాలు వున్నాయి.

ఏటి నడుమ చిత్రకారుడు తీర్చిదిద్దిన చిత్రంవలె చెట్టు చేమలతో నిండిన ద్వీపం అలరారుతున్నది. ఏటి నీటిలో అక్కడక్కడ తెల్లటి పక్షులూ, పడవలూ, కనుపిస్తున్నాయి. ఏటి మధ్య ద్వీపం నుండి పక్షుల కిలకిలా రవాల గానాన్ని చల్లటి పిల్లగాలి నలుదిశలకు మోసుకు వెళ్తుంది. ఉత్సాహపూరిత మైన ఆ సాయం సమయాన ఏటి ఒడ్డున గడ్డి మీద అక్కడక్కడ స్త్రీలు, పురుషులు కూర్చుని వున్నారు. కొందరు ఏకాంతంగా గడ్డి మీద పడుకుని పగటి కలలు కంటున్నారు; కవితలల్లుతున్నారు.

కొందరు గుంపులు గుంపులుగా కూర్చోని వాదించుకుంటున్నారు.

దేవవట్నం వకీలు దామోదరం పిళ్ళై! కొడుకు అమర్ నాథూ, అతడి భార్య చిత్రా అక్కడ కూర్చోవి వున్నారు.

“ఈ అందం తిరుచెందూర్ సముద్ర తీరానికి కూడా లేదు” అంది చిత్ర.

“నీకింకా ఈ వంగదేశం మీద మోజు తగ్గనట్లుంది. నాకేమో ఈ సరస్సు సంతోషం కల్పించడం లేదు; దుఃఖం కల్గిస్తోంది. తన ముద్దు బిడ్డ అదయినీ స్థితిని చూచి వంగమాత కార్చిన కన్నీరే ఈ సరస్సేమో నని పిస్తోంది.”

“ఒకప్పుడు మీరు ‘బంకించంద్రుడి నవలలను, రవీంద్రుడి గీతాలనూ చదివి వంగమాత కార్చిన ఆనంద భాష్యాలే ఈ సరస్సు—’ అన్నారు గుర్తుందా ?

“ఆ ఆనందాన్ని భయంకరం తామం వచ్చి మాయం చేసింది. ఆకలిలో అలమటించి చనిపోయినవారి శవాలు వీధుల కిటా అటా పడివుంటే ఇంకా కవిత్వా లేమిటి, గానాలేమిటి ? అందుకనే గాంధీ మహాత్ము డన్నాడు! “ఆకలితో జనులు అలమటించే దేశంలో కళ ఏమిటి, కవిత లేమిటి, పాట లేమిటి ?” రాట్నం మోతయే మధురాలి మధురమైన సంగీతం” అన్నాడు.

“ఈ బెంగాలీలు ఇంత దైవభక్తీ, దేశభక్తీ కలవాళ్లు కదా! మరి దేవుడు వీళ్ల నెందుకిట్లా పరీక్షిస్తున్నాడో ?” అని విస్మయం ప్రకటించింది చిత్ర.

“బెంగాలీలు మంచివాళ్ళే కానీ వీళ్లకో దుర్గుణం వుంది. చాలా సంకుచితమైన దృక్పథం ఒకటి వుంది. “బెంగాలీలు దైవజాతి జనులు, మిగిలినవాళ్లు అధములు” అన్న భావం వుంది వీళ్లకు... ఆ చెడ్డ గుణం వుంది గనుకనే దేవుడు వీరి నిట్లా దండిస్తున్నాడు.”

“దేవుణ్ణి అంత కఠినుడిగా ఎందుకు చిత్రిస్తారు ? కృష్ణ చైతన్యదూ, రామకృష్ణ పరమహంసా, వివేకానందుడూ పుట్టిన ఈ భూమి బిడ్డలనాయన కరుణ లేకుండా దండిస్తారా ? సురేంద్రనాథ్ బెనర్జీ, సుభాష్ చంద్రబోసుల వంటివాళ్ళు పుట్టిన వంగ దేశీయులకు ఆ మాత్రం స్వరాష్ట్రాభిమానం వుండే వీరికి ?”

“మరయితే వీరి కష్టాలకు కారణం ఏమిటంటావు ?”

“మనుష్యులు చేసే పనులే కారణం. ధనమోహం పట్టుకున్న వీకాచాలా పండిన ధాన్యానంతా మూటలు కట్టి దాచివేస్తే ఊమం రాకుండా ఏమవుతుంది?”

“ఆ మనుషులను స్పృహించింది దేవుడే కదా! సకలచరాచర జీవులలో, వస్తువులలో వున్నది ఆ దేవుడే కదా? కనుక మనుషులు చేస్తే దేవుడు చేసినట్లే కదా?”

“మీరు కమ్యూనిస్టులతో చేరి నా స్థితులయి పోయారు. నేను మీతో మాట్లాడలేను.”

“కమ్యూనిస్టుల వలన ఒక్క మేలయినా జరిగింది. ఒక నారీమణి నోరు మూతపడింది!” అని ఎకతాళిగా అన్నాడు అమర్ నాథ్.

కొంతసేపు పూరుకుని చిత్ర తర్వాత—“సుభాష్ బాబు ఇక్కడ వుండి వుంటే ఇప్పుడు విప్లవం బయలుదేరి వుండేది... ఆయన ఇప్పుడు మలయా దేశంలో సమీకరిస్తున్న సైన్యంలో భారత వీరులు అసంఖ్యాకంగా చేరుతున్నారట! ప్రాణాలను సైతం త్యాగం చేయగల ధైర్యాన్ని కల్గించిన ఆ సుభాష్ బాబే నిజమైతే నాయకుడు!” అంది.

“సుభాష్ బాబు పట్ల నీమోజింకా తగ్గలేదు. సుభాష్ బాబు జయిస్తే ఏమి జరుగుతుందో తెలుసా? ఇంగ్లీషువాళ్ళ పాలనకు బదులుగా బెంగాలీ వాళ్ళ పాలన వస్తుంది!” అన్నాడు అమర్ నాథ్.

రానివ్వండి! పరాయివాళ్ళ కాళ్ళ క్రింద నలగడం కన్న బెంగాలీల పాలన క్రింద వుండవచ్చు కదా?”

“ఉండవచ్చు కాని, నీకిండాక చెప్పానే అదే తంటా! బంకించంద్ర ఛటర్జీ ‘ఆనందమఠ’ నవలలో ఎవరిని సర్వోత్కృష్టంగా చిత్రించాలో తెలుసా? బెంగాలీలను! ‘వండే మాతరమ్’ అన్న గీతంలో ‘ఏడు కోట్ల జనులు’ అనే వుంది. దానిని తర్వాత ముప్పై కోట్లుగా మార్చారు. బెంగాలీల కొచ్చిన దురుణం ఇదే.”

“టాగుర్ బెంగాలీయే కదా? అయినా ఆయన వసుధైక కుటుంబం

గురించి పాడలేదా? మీరు బెంగాలీల నిట్లా విమర్శించడం నాకు నచ్చలేదు. అందులోనూ మనం ఇక్కడ వుంటూ ఈ మాటలనడం బొత్తిగా బాగులేదు... ఇక లేవండి... హఠాతాకు వెళ్లాలన్నారు కదా?" అంటూ లేచింది చిత్ర.

“నే నిక్కడ ఎక్కువ కాలం వుండబోను. తమిళనాడుకు వెళ్ళిపోదా మనుకుంటాను” అంటూ అమర్ నాథ్ కూడా లేచాడు.

ఇద్దరూ వెళ్ళి కారులో ఎక్కారు.

అమర్ నాథ్, చిత్రాలు జూరింగ్స్ లో ఒక అందమైన ఇంట్లో వుంటున్నారు. మునుపెల్లా సరస్సు వద్దకు తరచు వచ్చేవారు. కాని ఊమ పీడితులు కలకత్తా నిండా చేరడం మొదలయినప్పటినుండీ వాళ్ళు రావడం తగ్గించేశారు. అంతే కాదు? చిత్ర ఒక ఊమ నివారణ సంఘంలో చేరి పని చేస్తూంది. మొదట ఆ సంఘం వారు బర్మా నుండి వచ్చిన శరణార్థుల పునరావాసంకోసం కృషి చేశారు. ఆ పని ముగింపు వస్తుండగా ఈ కరువు ప్రారంభమయింది. ముఖ్యంగా ఊమ పీడుతులయిన స్త్రీలకు పిల్లలకు సేవచేస్తూంది ఈ సంఘం.

ఇప్పుడు ఆ ఊమ నివారణ పని ఒత్తిడి కాస్త తగ్గినందున అమర్ నాథ్, చిత్ర, కాస్త ఏటి గాలిని పీల్చి, హఠాతా వెళ్ళి మిత్రులను చూచి వద్దామని అనుకున్నారు. హఠాతా స్టేషన్ సమీపాన పెద్ద పెద్ద వ్యాపారం సంస్థలన్న వీధులున్నాయి.

“ఊమంలో లక్షలాది ప్రజలు మరణించారంటారే ఈ వీధుల్లో మాత్రం రద్దీ కొద్దిగా కూడా తగ్గలేదే?” అన్నాడు అమర్ నాథ్.

“తగ్గకపోతే పోస్ట్మెండ్రిగాని తమరు కారు నెవరి మీదకయవా నడిపి జవాబు తగ్గించే యత్నం చేయకండి—” అంది చిత్ర.

“ఈ వీధిలో ఎవరి మీద కారు నెక్కించినా వాడొక బ్లాక్ మార్కెట్ వ్యాపారి అయి వుంటాడు. అట్లాటివాడిని చంపడం దేశసేవ చేయడం కలుసా?” అన్నాడు అమర్ నాథ్.

పాయంకాలం రాత్రవుతూంది. వీధి కిరువైపుల వున్న వీపాలు వెలిగాయి. కాని అన్నిటికీ ఏర్ - రెయ్డ్ - ప్రికావన్ (ఏ. ఆర్. పి.) దృష్ట్యా

తొడుగులు తొడిగివున్నందున వెలుతురు మందకొడిగా వుంది.

మునుపెల్లా ఈ వీధులు దీపాలతో ఎంత శోభాయమానంగా వుండేవి! ఈ జపాన్ యుద్ధం రానన్నా వచ్చింది. కలకత్తా కళే పోయింది.” అంది చిత్ర.

ఇట్లా ఆమె అంటూండగానే దిక్కులు దద్దరిలేటట్లు ‘థాం థాం’ అని చప్పుడు వినబడింది. వెంటనే ఏ. ఆర్. పి. సైరన్లు ఒళ్లు కంపించేలా శోకంగా గింగుగు మనసాగాయి. జపాన్ విమానం బాంబులు ప్రయోగిస్తుందని, సైరన్లు ముందు హెచ్చరిక చేయడానికి బదులుగా, తర్వాత హెచ్చరిక చేస్తున్నాయనీ అమర్ నాథ్ చిత్ర తెలుసుకున్నాడు. వాళ్ళకిది క్రొత్త అనుభవం; గుండెలు వేగంగా కొట్టుకుంటున్నాయి. చిత్ర అమర్ నాథ్ భుజాన్ని గట్టిగా పట్టుకుంది. అతడు నెమ్మదిగా కారును వీధి ప్రక్కగా ఆపాడు. వీధిలో ఇసుక వేస్తే రాలనంతగా వుండిన జనం ఒక్కరు కూడా లేకుండా మాయమయ్యారు. కార్నూ ఇతర బండ్లూ ఆగిపోయాయి.

బాంబుల శబ్దం ఆగి అయిదు నిమిషాలయింది. ‘ఇహ పోవచ్చు’ అని వారనుకుంటుండగా కనులు మిరుమిట్లు గొలిపే వెలుగు కనబడింది! వంద సూర్యుల్లా వెలుగది! వెంటనే మాయమయింది అది. వెన్నెంటనే పెద్దగా— బ్రహ్మాండం పగిలిపోతున్నట్లు - శబ్దం! మోటారుకార్లు వణికాయి. వాటి అద్దాలు పగిలి రాలుతున్నాయి. చుట్టుప్రక్కల జనుల అర్తనాదాలు వినిపిస్తున్నాయి.

ఇంతటితో ముగియలేదు. దట్టమైన నల్లటి పొగ, ఆ పొగ ఎర్రటి అగ్ని జ్వాలలు భూమినీ దివినీ ఏకం చేస్తున్నాయి.

ఇంతసేపూ అమర్ నాథ్ ను గట్టిగా పట్టుకునే వుంది చిత్ర. ఇప్పుడు గజ గజ వణికిపోతూ అడిగింది. “ఏమండీ, ఏమిటిది? ఇంత పెద్ద జ్వాల లేమిటి?”

“ఇప్పుడే నాకూ శోధపడుతూంది. టి. ఎన్. టి. అనే ప్రేమకు ముందు గిడ్డంగి అగ్ని ప్రమాదానికి గురి అయి వుండాలి. అందుకనే అంత పెద్దగా చప్పుడయింది” అన్నాడు అమర్ నాథ్.

“కారును వెనక్కు త్రిప్పండి. ఇవారీ హఠాతాకు వెళ్లవచ్చు.”

“కాస్త ఆగు. నా చేతులు వణకడం తగ్గనీ! హఠాత్తు వెళ్ళాల్సిన్నా వెళ్ళ లేము ఇవ్వాలి!” అన్న అమర్ నాథ్ మాటల నిజాన్ని ఋజువు చేస్తూ మంటలు ఇంకా ఇంకా పై పైకి లేవసాగాయి. చిన్న చిన్న మంటలు కొత్తగా ఆరంభమయ్యాయి. పొగల తెరలు ఆకాశాన్ని కప్పివేయసాగాయి. జనులు కేకలతో ఏడ్పులతో నిప్పంటుకున్న చోట్లకు పరుగెడుతున్నారు. నలువైపుల నుండి ‘రంగ్ రంగ్’ మని గంటలు మోగించుకుంటూ అగ్నిమాపక శకటాలు పరుగెత్తి వస్తున్నాయి.

అమర్ నాథ్ చిత్ర కారెక్కారు. కారు ఆ వీధి దాటి ప్రక్క వీధిలో వెళ్ళింది. అక్కడ కొద్ది దూరంలో జనం గుంపుగా వున్నారు. దగ్గరకు వెళ్లి చూస్తే ఒక మార్వాడీ దుకాణంలోకి జనులు దూరి చిత్తం వచ్చిన సామాన్లు తీసుకుని పరుగెడుతున్నారు. ఆ జనసమూహాన్ని చూచి అమర్ నాథ్ కారును వెనక్కు మళ్ళిద్దమా అనుకున్నాడు. కాని వేరే మంచి దారి వీధి లేదు. ఈ అలగా జనానికి భయపడి వెనకకు తిరగడమా అనిపించింది. ముందుకు, ఆ జనసమూహంలోకే కారును నడిపాడు. కొందరు కారు బానెట్ ను చేతిలో తట్టారు; మరి కొందరు తలుపులు తట్టారు. కొందరు బండిని లాగి ఆపుదామని యత్నించారు. ‘హేయ్!’ అంటూ బెదరిస్తూ అరిచారు కొందరు. ‘మాలో మాలో!’ అని అరిచింది ఒక గొంతు.

భయ భయంగానే కారును ముందుకు తోలాడు అమర్ నాథ్. కాని ఎవరికీ ఏమీ అపాయం వాటిల్లలేదు. జనుల గుంపును దాటగానే కారు జేగాన్ని హెచ్చించాడు.

“చిత్రా! చూశావా మనవాళ్ళ లక్షణం? ఎక్కడో కాంబాలు పడ్డాయి! ఎక్కడో నిప్పంటుకుంది! ఇక్కడ దుకాణాలు కొల్లగొడుతున్నారు. ఇంతోటి దేశానికి స్వరాజ్యం ఒక్కటే తక్కువ!”

కొంత దూరం వెళ్ళాక వీధి ప్రక్కగా ఒక బస్సు ప్రక్కవాటంగా పడి కాలుతుండడం కనపడింది.

“బస్సుకు నిప్పంటుకుందండీ!”

“ఎవరో నిప్పుపెట్టి వుంటారు!”

“ఎందుకూ?”

“ఎందుకేమిటి? గుండా పెధవలకూ, ఆకతాయికుంకలకూ కారణాలలో పనేమిటి? హత్య, మానభంగం, నిప్పు పెట్టడం, దొంగతనం— ఇవన్నీ నిష్కామకర్మల్లాగా వస్తారు వాళ్లు!”

కొంత దూరం వెళ్ళాక వీధికి ప్రక్కగా ఎవరో పడివున్నట్లు కనపడింది. అది స్త్రీ రూపంవలె అనిపించింది. ఆ ప్రక్కనే ఒక బాబాయి వంగి విల్చుని వున్నాడు.

“ఆపండి! ఆపండి!” అని అరిచింది చిత్ర.

కారాగింది. అది చూచి ఆ అబ్బాయి కాలికి బుద్ధి చెప్పాడు.

“ఆ అబ్బాయి ఏం చేస్తున్నాడు?” అని అడిగింది చిత్ర.

“చేతి గజల్ని తీయబోతున్నాడు. మనల్ని చూచి పారిపోయాడు.”

“ఇద్దరూ దిగి ఆ పడివున్న మనిషిని సమీపించారు.

“అయ్యో! మద్రాసు వైపు అమ్మాయి! వయనూ ఎక్కువ వున్నట్లు లేదు” అంది చిత్ర.

“మద్రాసు వైపు అమ్మాయి అని యమడు వదిలిపెడతాడనుకున్నావా? చూడడం అయిందిగా, పోదాం పద!” అన్నా డమర్ నాథ్.

క్రింద పడివున్న స్త్రీ ముక్కు దగ్గర వేలుపెట్టి చూచింది చిత్ర. ఊపి రాదుతూంది. “ప్రాణం వుందండీ! తొందరగా పట్టుకోండి” అంటూ చిత్ర ఆ యువతి తల క్రింద చేతులు పెట్టి పైకెత్తింది. “ఎందుకట్లా చెట్టులా నిల్చుంటారు? కాళ్ళ పక్క పట్టుకోండి.”

“ఎవరో దారిని పడివున్న ఆడదాని ధర్మమా అని ‘చెట్టు’ అని చీవాట్లు తినడం—ఆ పైన ఆ ఆడదాని కాళ్ళ పట్టుకోవడం—ఇదీ మన ఆద్యద్వం!” అంటూ ఆ పడివున్న యువతి కాళ్ళ పట్టుకుని పైకెత్తాడు ఆమర్ నాథ్. ఇద్దరూ కలిసి ఆమెను మోసుకొచ్చి కారులో పడేశారు.

“నడపండి! వేగంగా నడిపి ఒక ప్రాణాన్ని కాపాడండి!”

కారు నడుపుతూ అడిగాడు అమర్ నాథ్ “ఎక్కడికి?”

“ఇంకెక్కడికి? ఇంటికే?”

“ఇంటికా? అయితే కారు నాపేస్తాను. ఈదిక్కు మొక్కు లేనిమనిషి మనింటిబో చచ్చిపూచుంటే ఏం చేస్తాం—?” అన్నాడు అమర్ నాథ్.

“ఎంత దయలేని వారండీ మీరు! అయితే అనాథశరణాలయానికి నడపండి కారును—” అంది చిత్ర.

కారు వేగంగా నడపసాగాడు. వేగంగా గాలి మొహం మీదకు వీచి నందువలన కాబోలు అచేతనంగా పడివున్న ఆ స్త్రీ మొహంలో కొంత కదలిక కన్పించింది. శరణాలయం చేరాక స్త్రీపథమ చికిత్స చేసేసరికి ఆమె పరిస్థితి బాగా మెరుగయింది. ఇంక ప్రాణానికి అపాయం లేదని తెలుసుకున్నాక చిత్ర, అమర్ నాథ్ అక్కడినుండి వెళ్లిపోయారు.

35.

ప్రొద్దుట ఒక అర గంటసేపు బాగా వర్షం కురిసినందున కలకత్తా వీధులు శుభ్రంగా వున్నాయి. వీధుల కిరుప్రక్కల వున్న చెట్ల నుండి వాననీటి బొట్లు ముత్యాల జల్లుగా రాలుతున్నాయి. పక్షులు తమ తడిసిన రెక్కలను విదిలించుకుంటున్నాయి. మేడ వసారాలో నిలుచుని ఈ దృశ్యాన్ని చూచాంది. ఆమె భర్త అమర్ నాథ్ ఆఫీసుకు వెళ్లడానికి తయారు అవుతున్నారు.

“ఇవాళ తొందరగా రండి. వాన కురిసినందున చెరువుగట్టుమనోహరంగా వుంటుంది. మనం వెలుదాం” అంది చిత్ర.

“సరే, సరే! ఆ రోజు కళ్ళింది చాలదా? ఇవాళ గూడా దారిలో ఏ అబలనో రక్షించాలా? ఈ బాబరబందీ అంతా లేకుండా మంచి సినిమాకు పోదాం పద! ‘అన్నా-కరనీన’ వచ్చిందట!”

“మీ మొగవాళ్ళ పోకడే విచిత్రంగా వుంటుంది. సినిమాలోనో, నాటకంలోనో గనుక ఒక అనాథ స్త్రీ వీధి ప్రక్కన పడివుంటే జాలితో కరిగి పోతారు. అదే నిజంగా జీవితంలోనైతే ముఖం ప్రక్కకు తిప్పేసి కుంటారు! ఎవరో ఊరి పేరు లేని ఆడదాని పట్ల మీ కింత కౌతన్యం ఎందుకు?”

“ఊరు పేరు లేనందువల్లనే మనం జాగ్రత్తగా వుండాలి. ఆమె యోగ్యురాలైతే తన పూర్వా పేరా చెప్పడానికి జంకనేల? ఇప్పటికింకా చెప్పలేదు కదా?” అన్నాడు అమర్ నాథ్.

“దానికేం, ఎన్నో కావణాలు వుండవచ్చు. చాలా దుఃఖాల పాలైన మనిషి లాగుంది. అనాథశరణాలయపు వార్డన్ చౌదురాణి ఈ యువరిని చాలా పొగడుతుంది. రోజూ యాభైమంది పిల్లలకు స్నానాలు చేయిస్తుందట. అలసటన్నది లేకుండా పని చేస్తుందట. ఆమె యిక్కడే వుండిపోతే తనకంతో సహాయంగా వుంటుందని చౌదురాణి చెబుతూంది.”

“అంత మంచి వ్యక్తి ఆయితే తన వివరాల నెందుకు చెప్పలేదు?” అన్నాడు అమర్ నాథ్ మళ్ళీ.

“ఏమో, ఆమె మొగుడు మీలాగా దయలేని వాడేమో, ఇంటి నుంచి వెళ్ళగొట్టాడేమో, అని చెప్పడాని కీమె సిగ్గు పడుతున్నదేమో?” అంది చిత్ర.

“అలాగేం, అయితే ఎన్నడో ఒక నాడు నిన్ను ఇంటినుండి వెళ్ళగొడతా, చూస్తుండు” అన్నాడు ఆమె భర్త.

“అట్లా చేస్తేనా నేనీ మంచి అమ్మాయిలా వూళ్ళోను; నన్ను వెళ్ళగొట్టిన ముద్దుల భర్త ఎవరో ప్రపంచమంతా చాటుతాను” అంది చిత్ర.

పనివాడిలోగా ఆ రోజు వచ్చిన వుత్తరాన్నీ తెచ్చి అక్కడ పెట్టాడు. అమర్ నాథ్ వాటిని మొదట చూశాడు. “శ్రీమతి చిత్రాదేవికి అలితాదేవి రాశినటున్నాను” అంటూ ఒక వుత్తరం తీసి ఇచ్చాడు. తర్వాత తన ఉత్త

కాలను చింపి చూడసాగాడు.

చిత్ర తన వృత్తరాన్ని చదివింది, “విన్నారా ఈ కథను?” అంది. ఆమర్ నాథ్ తలెత్తి చూశాడు.

“లలిత అన్నయ్య నూర్యా ఢిల్లీలో పోలీసు వారినుండి తప్పించుకుపోరిపో కాకాడట; తుపాకితో కూడా కాల్చడట! అప్పుడు పోలీసు లతడిని ఆరెస్టు చేశారట. నూర్యాకు పెద్దగా చెబ్బి తగిలి ఆస్పత్రిలో వున్నాడట. లలిత చాలా బాధపడుతూ రాసింది... నీత ఉన్నట్లుండి ఒక రోజు మాయమయిందట. ఏ కబురూ లేకుండా అదృశ్యమయిందట! నూర్యా పట్టుపడడమూ, నీత అదృశ్యం కావడమూ రెండూ ఒకే రోజు జరిగాయిట. నీత భర్త లలిత వాళ్ళ నాన్నకివన్నీ రాకాడట! ఒక వేళ నీత రాజంపేటకు గాని, దేవ పట్నానికి గాని వస్తుందేమో, వస్తే తనకు వెంటనే తెలుపమని రాకాడట!” అని చెప్పింది చిత్ర.

ఇది వింటున్న ఆమర్ నాథ్ ఆలోచనలో మునిగాడు. ఉన్నట్లుండి అతడు “చిత్రా! నాలుగు రోజుల ముందు ఢిల్లీ వార్త ఒకటి పత్రికలో వచ్చింది, గుర్తుందా?” అంటూ గదిలోకి వెళ్ళి, పాత దినపత్రికల కట్ట నుండి, తనకు కావలసిన నాలుగు రోజుల క్రిందటి పత్రికను తీసుకువచ్చాడు. “అ...ఇదిగో ఆ వార్త!” అని చదవసాగాడు.

“నాలుగు రోజుల క్రింద నూర్యనారాయణన్ అన్న వీణ్ణవవాదిని పోలీసులు ఆరెస్టు చేశారన్న వార్త ఈ పత్రిక పాఠకులకు తెలిసిందే. వైదు చేస్తుండగా పోలీసువారిని ఎదిరించిన కారణంగా నేరస్తుడికి బలంగా గాయాలు తగిలాయి. చికిత్సకని అతడిని పోలీసువారు ఆస్పత్రిలో చేర్చారు. నిన్నరాత్రి అతడి కాపలా కాస్తున్న పోలీసుల కంట్లో కారం గొట్టి ఆస్పత్రినుండి పరా అయ్యాడట! అతడెట్లా తప్పించుకోగలిగాడో పెద్ద మర్మంగా వుంది. రహస్య పరిశోధకకాఖ వారీ విషయమై అతి తీవ్రంగా అన్వేషణలు జరుపుతున్నారు.

“నూర్యనారాయణన్ ఆరెస్టయిన రోజే మాయమయిన విష్ణవకారిణి ఇంకా దొరకలేదని తెలుస్తూంది. ఈమె చాలా సానుర్థ్యం కలదవీ, ఢిల్లీలో

రెండు పేర్లతో తిరిగిందనీ, పెద్ద పెద్ద ఉద్యోగస్తులతో బాటు కలసి మెలసి తిరిగిందనీ తెలియవస్తూంది. ఈమె గురించి గూఢారహస్య పరిశోధకకాళి వార న్యేషణలు జరుపుతున్నారు.”

—ఈ వార్తను సంభ్రమంతో చదివిన అమర్ నాథ్ ఇట్లా అన్నాడు: “ఏమంటావు చిత్రా! ఈ వార్తలో ‘సూర్యనారాయణన్’ అని చదవగానే నాకు మన సూర్య పేరు గుర్తుకు రానేలేదు. ఆహా! వాడెంత గట్టివాడు! ఇన్ని వోజులూ పోలీసులకు చిక్కకుండా తిరగడం కాదు, చిక్కాక ఆస్పత్రి నుండి కాపలావుండగా తప్పించుకున్నాడంటే మాటలా?...ఏం, మాట్లాడవే? సూర్య చేసిన పని గొప్పది కాదా?”

“మీ సూర్య గొప్పదనం అట్లా వుంచండి! నే నింకో విషయం గురించి ఆశోచిస్తున్నాను—మాయమయిన సీత గురించే...ఏమండీ! ఇకాళ ఆఫీసుకు వెళుతున్నట్టుంది. ఈ వేళ అనాధకరణాలయం వెళ్ళాలి.”

“ఎందుకు?”

“ఎందుకేమిటి? ఆ గోజు మనం అక్కడొక స్త్రీని వదిలివచ్చామే, ఆమె గురించి నాకు అనుమానంగా వుంది.”

“ఒక వేళ ఆమె సీతేమోననా? ఏడ్చినిట్లుంది నీ అయిడియా! ఢిల్లీ ఎక్కడ, కలకత్తా ఎక్కడ? ఆమె భర్త రానీనట్లుగా ఆమె దేవపట్నం మోరాజం పేటో కుట్టుందిగాని ఇక్కడి కందుకు వస్తుంది.”

“ఆహాహా! ఏమి తెలివి!! సీత విప్లవవాది అని మరిచి మాట్లాడుతున్నారయ్యగారు...రాజంపేటో దేవపట్నం మోరాజం పేటో పోలీసువారికి నోటీసు ఇచ్చినట్లే! కను మరుగుగా వుండడానికి కలకత్తాకన్న మించిన వూరేముంది? అంచేత ఇక్కడికే వచ్చి వుంటుంది. మీరు ఇదివరకొకసారి సీతను చూశారా? ఆమెను గుర్తుపట్టగలరా!”

“ఎప్పుడో పెళ్ళిలో ఒకసారి చూశానంటే! పదేళ్ళయింది. ఎట్లా గుర్తుంటుంది?”

“ఇప్పుడొచ్చి కాస్త నిదానంగా చూడండి. చూచి ఆమె సీతేనా అని చెప్పండి.”

“ఆమె సీతయలే నాకేమి, కాకపోలే నాకేమి? నువ్వే కనుక్కో! నేను నిన్ను అనాధాశ్రమం దగ్గర విడిచివేశాను.” అన్నాడు అమర్ నాథ్.

ఆ సాయంకాలం అతడాఫీసునుండి త్వరగా ఇంటికి వచ్చాడు. ఇంటి గుమ్మంముందుకా రాగగానే చిత్ర పరుగెత్తుకొచ్చింది. ఆమె ముఖం కళగా వుంది.

“ఏమిటి కథ! సంతోషంగా వున్నావే” అని పలకరించాడు అమర్ నాథ్.

“సంతోషానికి కారణం వుంది!”

“ఆ అమ్మాయి ఎవరో తెలిసింది కాబోలు?”

“అవును నేనూహించిందే నిజమయింది; అట్లా వుండబోదు అని కాదించారు?”

వాళ్ళిద్దరూ లోపలికి వెళ్ళారు. హాల్లో సోపాలో కూర్చుని ఉత్తరం చదువుకుంటూంది ఒక యువతి. అమర్ నాథ్ నిశ్చేష్టుడయ్యాడు. వీరి రాకను చూచి ఆమె లేచి మేడమీదికి వెళ్ళింది.

ఆమె వెళ్ళాక — ‘చిత్రా! ఈమె సీతా? ఫలానా అని తెలుసుకోవడమేకాక ఇంటికే తీసుకొచ్చేకావా?’ అని అడిగాడు. అమర్ నాథ్.

“ఓను మరి! ఏదయినా కార్యం మొదలెడితే సొంతం చేసిగాని త్రాక్కొనని తెలియమా?” అంది చిత్ర.

“తెలియకేమి? ఈ శనిదేవత నింట్లోకి తీసుకువచ్చి ప్రతిష్ఠించావుగా!”

“చాలు చాలు, నోరు మూసుకోండి!”

“చిత్తం దేని చిత్తిం! ఈ అదృష్టదేవతను, గంధర్వ కాంతను ఇటుక బిలుచు కొని వచ్చిన కారణం బెయ్యది?”

“చాలు కేషాలు! కారణం ఏమింది? మనవైపు స్త్రీ; మీ ప్రాణ స్నేహితుడు సూర్యాకు అత్తకుడు. అట్లాంటివానిని అనాధ శరణాలయంలో ఎట్లా వదిలి రమ్మంటారు?”

“వదిలివస్తే ఏమి? పై పెచ్చు ఈమె సీతేనని హామీ ఏమిటి?”

“మీరు నన్ను శరణాలయం దగ్గర వదిలి వెళ్లిపోయారుకదా! వెంటనే వెళ్లి సీతతో మాట్లాడాను. యదాప్రకారం ఆమె ముఖావంగా వుంది. పిల్లలకు ఆహారం అందిస్తూంది. ప్రక్కన నిల్చున్న చౌదురాణితో మాట్లాడుతూ నేను, సీత వివేటట్లుగా, సూర్యాగురించిన వార్త చెప్పాను. కాస్తే శుభ్రాత నన్ను వెతుక్కుంటూ వచ్చింది సీత. చౌదురాణితో చెప్పినవార్త వీమిటవి అడిగింది. సూర్యాను గురించి ఆమెకూ చెప్పి—“అయినా సీకెందు కింత కుతూహలం?” అని అడిగాను. ఆమె మారు పలకలేదు. “నాదగ్గర ఎందుకు దాస్తావు? నువ్వు సీతవుకదా?” అనగానే ఆశ్చర్యపడింది ఆమె. తర్వాత అన్నీ ఒప్పుకుంది. మన ఇంటికి రమ్మన్నాను. ఆమె ఒప్పుకోలేదు. శరణాలయంలో పిల్లలకు సేవచేయడమే తనకు హాయిగా వుందని చెప్పింది. మా అందరిలాగే వారానికి రెండు రోజులపాటు వంతులు వేసుకుని శరణాలయంలో సేవచేయవచ్చునని చెప్పి, బలవంతంగా ఇంటికి తీసుకోచ్చాను... కా యుక్తి చూశారా?”

“అద్భుతం! నిజానికి నీలాంటివారు ఆ సి. ఐ. డి. కాఖలో వుండాలి. తక్కువైతే యు. జి. టి. ఇట్లా పరారీ అవుతున్నారు!”

“యూ. జి. అంటే ఏమిటండీ?”

“—అంటే ‘అండర్ గ్రౌండ్’ అని అర్థం. పోలీసులకు చిక్క కుండా అజ్ఞాతంగా తిరిగేవారికి ‘యు. జి.’ అని ముద్దు పేరు... ఈ ప్రక్క పీఠి చివర కొందరు పోలీసులూ, సి. ఐ. డి. లూ నిల్చుని వున్నారు. వాళ్ళు ఒక యు. జి. కోసం వెతుకుతున్నారట! అని అమర్ నాథ్ అంటుండగానే వీధీవైపు చాలమంది ఇంట్లోకి ప్రవేశించినట్లు చెప్పుళ్లు వినిపించాయి. ఎవరో నని దంపతులు ముందు వైపుకు వెళ్ళారు. పోలీసులూ, సి. ఐ. డి. లు వచ్చి నట్లు గమనించారు. చిత్ర తల గిరగిర తిరగ సాగింది.

వచ్చినవారి నాయకుడయిన ఇన్స్ పెక్టర్ అమర్ నాథ్ తో చెప్పాడు. “ఈ యు. జి. స్త్రీ చాల తెలివిగలది. ఢిల్లీలో సీత, తారణి అన్న రెండు

“షేర్లతో తీరిగి పోలీసుల కంట్రోల్ కారం కొట్టి ఇక్కడికి వచ్చింది. ఇప్పుడు జరిగిందేమిటో చూడండి! అనాథ శరణాలయానికి మేము వస్తున్నామని తెలుసుకుని, అరఘుంట ముందుగా మీ ఆవిడకేదో కల్లిబాల్లి కబుర్లు చెప్పి మీ ఇంటికి వచ్చి చేరింది. మీరు ఇంటికి వచ్చాక వద్దామని కాచుకుని వున్నాము.”

“ఇన్స్పెక్టర్! మీరు పొరబడుతున్నారు. ఈమెను నేనెరుగుదును. ఈమె యు. జి. కాదు; విప్లవవాదీకాదు.” అన్నాడు అమర్ నాథ్.

“మికెట్లా తెలుస్తుందండీ! కావలసిన ఆధారాలు మావద్ద వున్నాయి. ఫాటోకూడా వుంది.” అన్నాడు ఇన్స్పెక్టర్.

కన్నీళ్లతో పెకి పరుగెత్తి సీతకు చెప్పింది చిత్ర.

మొదట సీతకు విషయం ఏమిటో అర్థం కాలేదు. తర్వాత లేట తెల్లమయింది. ఆమెకు పెద్ద భారం తగ్గివట్టయింది. ఎక్కడికి పోవడం, ఏమిటి చేయడం—అన్న సమస్యలు తీరి పోయాయి. చెరసాలలోకి వెళ్లి ప్రకాంతంగా వుండవచ్చును. విద్యావతులు, గౌరవ కుటుంబాలకు చెందినవారు అయిన స్త్రీలు ఎందరో ఇప్పుడు చెరసాలల్లో వుంటుండగా తనకేమి వచ్చింది?

వాసంతి నిప్పుడెల్లా చూడడానికి వీలులేదు. అదీ ఒకందుకు మంచిదే...దానిని చూచి ఏం చెప్పడం? నాన్న గురించి అడిగితే ఏమి చెప్పడం? అవ్వద్దగ్గర అల్లారు ముద్దుగా పెరుగుతూంది. అదే పనినేలు. మంచి కాలం వచ్చి అన్నీ చక్కపడితే అప్పుడు చూడవచ్చును.

ఈ విధంగా నిర్ణయించుకున్న సీత ఏ మాత్రం జంకూ కొంకూ లేకుండా మేడ దిగివచ్చి పోలీసులకు తన్ను తాను అప్పగించుకుంది.

అమర్ నాథ్ పోలీసు ఇన్స్పెక్టర్తో సీత గౌరవస్థుల కుటుంబానికి చెందినదనీ ఆమెపట్ల మర్యాదతో ప్రవర్తించమనీ కోరాడు.

సీత ఇల్లు విడిచి వెళ్తుండగా చిత్ర భోరుమని ఏడుస్తూ ఆమెను కాగ
లించుకుని “సీతా! దిగులుపడకు! నేను ఈయనతో చెప్పి ‘హబియస్
కార్పస్’ పిటీషన్ పెట్టిస్తాను...నిన్ను విడిశిస్తాను.” అంది.

“అదేమీ చేయకు చిత్రా! దేవుడే నా మీద జాలితో ఈ సాయం
చేశాడు, నువ్వు దుఃఖించకు!” అంది సీత.

36

రాజంపేట అగ్రహారం మారింది. ఇప్పుడు చాలా ఇళ్ళు పాతబడి
పోయాయి. ట్టావయ్యర్ ఇంటిమందు పందిరి వుండేది. అదిప్పుడు లేదు.
ఆ ఇంటి గుమ్మాని కింతకు మందున్న కళ ఇప్పుడు లేదు. అయితే చీమా
చ్చువయ్యర్ ఇల్లు పెద్దది అయింది; శోభాయ మానంగా వుంది; ఆయన
మంచి అదను చూచుకుని వెళ్లి దేవపట్నంలో బట్టల దుకాణం పెట్టాడు.
ఆయనకు లక్ష్మీకటాక్షం లభించింది.

ట్టావయ్యర్ గారి కిటీవల చాల కష్టాలు వచ్చాయి. భూస్వాము
లకూ రైతులకూ మధ్య పాలం విషయంలో తగాదాలు వచ్చి కోర్టు
కెక్కాడు. కోర్టువారు భూస్వాముల పక్షమే తీర్పు చెప్పారు. ఆ పక్షానికి
నాయకత్వం వహించిన ట్టావయ్యర్ రైతుల అగ్రహార వేళాలకు పాత్రు
డయ్యారు.

పది రోజులక్రింద ట్టావయ్యర్ దేవపట్నం వెళ్లి, అప్పుడే చెరసాల
నుండి విడుదలయ్యివచ్చిన అల్లుడు పట్టాభి రామన్ నూ మాతురిని మనుమనూ
మూచి వెనక్కున్నాడు. రాజంపేట నుండి నాలుగుమైళ్ళ దూరాన,
రాత్రి పదిగంటలవేళ, ఎడ్లబండిలో వస్తుండగా ముసుగులు వేసుకున్న ఏడేని

మిది దొంగలుమీదపడి ఆయనను, బండివాడిని బాగా కొట్టి, కిటావయ్యర్ దగ్గరవున్న డబ్బును లాక్కుని మాయమయ్యారు.

ఒంటినిండా గాయాలతో ఇల్లు చేరిన కిటావయ్యర్ కు ఆ రాత్రే బాగా జ్వరం వచ్చింది.

ఈ వార్త తెలియగానే దేవపట్నం నుండి పట్టాభీ, లలితా పిల్లలూ వచ్చారు. రెండురోజులుండి పట్టాభీ వెళ్ళి పోయాడు. కిటావయ్యర్, సరస్వతమ్మగూ కోరినట్లు తన భార్యబిడ్డలను అక్కడే కొన్ని రోజులపాటు వుండమని తాను వెళ్ళి పోయాడు.

✽

✽

✽

తన కష్టాతగురించి వెళ్లబోసుకుంటున్న లలిత తల దువ్వుతూంది సరస్వతమ్మతో.

లలిత జడ పూర్తి అవుతుండగా వీధిలో 'పోస్ట్' అని కేక వినపడింది. లలిత అమ్మచేతినుండి జడను లాక్కుని వీధిలోకి పరుగెత్తుకు వెళ్ళింది. "ఇన్నేళ్ళు వచ్చినా అప్పటిలాగే పరుగెత్తడం మానలేదు." అని సణిగింది సరస్వతమ్మ.

కవర్ మీద తన భర్త చేతిరాతను గుర్తించి ఆతురతతో దానిని చించింది లలిత. అందులో రెండుత్తరాలున్నాయి. ఒకటి భర్త రాసినది; ఇంకొకటి, ఆహా! సీత రాసినట్లుంది. ముందు భర్త వుత్తరం చదివింది.

“సా॥ లలితకు ఆశీస్సులు.

నీకు వుత్తరం రాయ నారంభించే టప్పుడు “నా ప్రాణమా!” నాప్రేమ సాధమా!” అంటు మొదలు పెడదామని అనుకుంటాను గాని తీరా రాయబోయే సరికి పాతకాలపు మాటలే వస్తాయి. ఏం చేయను? నేనిక్కడ కులాసాగా వున్నాను. నన్నెవరూ దారిలో అటకాయించి నాపర్శును దొంగలించుకుపోలేదు. ఒకవేళదొంగలించినా వారికి దేవపట్నానికి రైలు ఛార్జి డబ్బులూ, అపైన ఒకటిన్నర అణా మాత్రం లభి చి వుండేది! పెద్ద ఆకాభంగమయి వుండేది! మామ గారి కిప్పుడు ఒంటో నయంగా వుందనుకుంటాను. ఆయనకు ఈ వయస్సులో

ఈ విధమైన కష్టాలు రావడం తలచుకుంటే బాధగావుంది. మూర్యా చెప్పినట్లు చేసివుంటే ఈ నష్టాలూ కష్టాలూ వచ్చి వుండేవికావు...అంతా భగవంతుడి లీల! నువ్వెప్పుడు వస్తున్నావు? త్వరగా రా! నువ్వు త్వరగా ఎందుకు రావాలో ఇందులోబాటు పంపుతున్న వుత్తరం చెప్పగలదు.

నీనెచ్చెలి సీత నిన్ను చూడడానికీ వస్తానని బెదరిస్తూ రాసింది! ఆమె వచ్చేసరికి నువ్విక్కడ లేకపోతే నేనేమి చేయగలను?

కనుక ఈ వుత్తరం అందగానే అమ్మా నాన్నలకు చెప్పి బయలుదేరి రా! చీమాచ్చు వయ్యర్ గారు నిన్ను తీసుకువచ్చి దిగబెడతానన్నారు.

ఇటు

పట్టాభిరామన్”

పై వుత్తరంలో ఎన్నో విషయాలన్నప్పటికీ ‘సీత వస్తూంది! అన్న ఒక్క విషయమే లలిత మనసుకు అందింది. భర్త లేఖ కాగానే అమిత ఉత్సాహంతో సీత వుత్తరాన్ని చదవ సాగింది.

అప్పుడు లోపలి గదిలోనుండి “లలితా?” అని మృదుగా నాన్న పిలిచినట్లు వినపడగానే, ఉత్తరం చదువుతూ వెళ్లింది లలిత.

ఆమెను చూడగానే కిట్టావయ్యర్—“లలితా! నాకు ఏదయినా వుత్తరం వచ్చిందమ్మా? ఎవరు రాశారా వుత్తరం?” అని అడిగారు.

“ఒకటి దేవపట్నంనుండి ఈయన రాశారు. ఇంకొకటి కలకత్తాలో చిత్ర ఇంటినుండి సీత రాసింది వాన్నా! త్వరలో మద్రాసు వస్తూందట. అక్కడనుండి దేవపట్నం వస్తానని రాసింది...”

“అలాగా! సీత రాసిందా? పాపం! ఆమె గురించిన కబురే తెలియలేదు ఇటీవల! ఆమె నొకసారి చూడాలని వుంది నాకు. ఆమె కొన్ని హితవులు చెప్పాలని వుంది. దేవపట్నం వస్తే సీతను ఒకసారి ఇక్కడికి రమ్మని చెబుతావా లలితా?”, అన్నారు కిట్టావయ్యర్.

“అట్లాగే రమ్మంటాను!...నాన్నా! నేనింక వూరికి వెళ్లవచ్చా! సీత వస్తూంది గనుక నన్ను త్వరగా రమ్మన్నారీయన. నిన్నిటా వదిలి వెళ్ళ

దానికి మనసొప్పడం లేదు. అయినా... 'నువ్వు వెళ్లాలమ్మా! అల్లుడు రెండు తేళ్ళ కారాగారవాసం చేసి ఇప్పుడే కదా వచ్చాడు... ఆయనను ఎన్ని నాళ్ళు వదిలి వుంటావు? అందులోనూ సీత వస్తుంటే తప్పక వెళ్లాలి... నాకూ అన్నిస్తుంటుంది మకాము దేవపట్నానికి ఎత్తి వేద్దామా అన్నిస్తుంటుంది. ఇంక ఇక్కడేముంది? ఊరు మారితేగాని మనశ్శాంతి వుండదు__'

వీధిలో ఎద్దుల బండి వచ్చి ఆగిన శబ్దం వినబడింది. లలిత వీధివైపు వెళ్లింది. బండి నుండి దిగిన వారిని చూడగానే ఆమె హఠాత్తుగా నిలిచిపోయింది.

37

బండి నుండి సూర్య, సీతా దిగారు. సుండు కూడా దిగాడు. అయితే సూర్యను, సుండును లలిత ఎక్కువ పట్టించుకోలేదు. వాళ్లతో ఒకటి రెండు మాటలు మాట్లాడేసి, సీత చేతులు రెండు పట్టుకుని లోపలికి లాక్కుని వెళ్ళివది.

"నీ గురించే అనుకుంటూ, మాట్లాడుకుంటున్నాము. కాస్తేపు మందలే పోస్తుమన వచ్చి వుత్తరాలిచ్చి వెళ్లాడు. ఈయన నీ వుత్తరం చింపి చూచి నాకు పంపారు. నువ్వు వచ్చేలోగా అక్కడికి రావాలని నాకు రాకాడు. ఈ లోకా నువ్వే వచ్చేకావు" అంటూ ఎనలేని కుతూహలంతో గలగల మని మాట్లాడింది లలిత.

ఈ లోగా వాళ్లు ఇంటి హల్లోకి వచ్చిచేతారు. అక్కడ పిల్ల లిద్దరూ విడివిడిపడుతూ నిలుస్తున్నారు. "వీళ్ళేకదా నీ పిల్లలు పట్టూ, బాలూ!" అని

సీత అడిగింది. “బాబో, వీళ్ళే!” అని లలిత పిల్లలను చూచి “అత్తయ్య అందంగా వుంటుందని చెప్పానా లేదా? నా మాట నిజమా కాదా అని మీరే చూచుకోండి. సీతా! నువ్వు చెరసాలలో వుండి, ఇంకా ఎన్ని కష్టాలు పడి కూడా ఎంతందంగా వున్నావే! మీ ఆయన నిన్ను విడిచి ఎట్లా వున్నాడో బోధపడ్డం లేదు! ఆయనకు ఇంగ్లండు పిచ్చి బాగా పట్టినట్లుంది... అయినా ఇంగ్లండులో పనేమిటట ఇప్పుడు? అది సరేగాని వాసంతిని పిలుచుకు రాలేదేం?” అంది.

ఆసలే నిరుత్సాహంగా వున్న సీత మొహం వాసంతి ప్రసక్తి వచ్చే సరికి ఇంకా స్త చిన్నదయింది.

“వాసంతికి బడి వుంది కదా? దాని చిదువు పాడుచేయడం ఎందుకని తీసుకురాలేదు. మామయ్య ఎక్కడ?”

“ఇంతకు ముందే నాన్న, నిన్ను చూడాలని వుండన్నారు. నువ్వు రావడం ఆయనకు ఎంతో సంతోషంగా వుంటుంది. నాన్న గండం గడిచి బయట పడ్డారు తెలుసా?...”

“దేవపట్నంలో నిన్న రాగానే తెలిసింది. మీ ఆయన మార్యాతో చెప్పారట. అది విన్నవేంటనే బయలుదేరి వచ్చాము. మీ వారు ఒక్క రోజుండి పోరాదా అన్నారుట...”

“అన్నారుట అంటున్నావేం? నీతో చెప్పలేదా? ఆయనకు అడవారిని చూస్తే చచ్చేబిడియం! నువ్వంటే ఆయనకు చాల గౌరవం. దేశంకోసం చెరసాల వేశ్యావని తెలిసినప్పటి నుంచీ నీ గురించి కనుక్కుంటున్నారు. ఇప్పుడు నువ్వే వచ్చేశావు. సీతా! మీ ఆయన ఇంగ్లండు నుండి వచ్చేదాక నువ్వు దేవపట్నంలో మా ఇంట్లో వుండాలి తెలుసా?”

“దానికి తొందరమిటి, నిదానంగా మాట్లాడుకుంటాము. ఇప్పుడు ముందు మామయ్యను చూడాలి” అంది సీత.

కిట్టావయ్యర్ పడుకునివున్న మంచం పక్కన కూర్చుని కూర్చూ, ముందు మాట్లాడుతున్నారు. లలిత, సీత గదిలోకి రాగానే వాళ్ళిద్దరూ లేచారు.

మామయ్యకు సీత నమస్కారం చేసింది. ఆయన కూర్చోమన్నాక కూర్చుంది. కిట్టావయ్యర్ మంచం మీద లేచి కూచుని ప్రేమతో ఆమె తల నిమిరారు; “సభాగ్యంతో చిరంజీవిగా వుండమ్మా!” అన్నాడు.

మామయ్యకు ఆ బలహీన స్థితిలో గాయాలతో కట్టతో చూడడం, ఆయన అట్లా తన్ను దీవించడం సీతలో ఎన్నో గత స్మృతులను రేకెత్తాయి. ఆమె కళ్ళలో నీరు పొంగింది.

సీత కన్నీరు తుడుచుకుంటూ “మామయ్యా! మమ్మల్ని ఇటా చూస్తే నా కడుపు తరుక్కు పోతుంది. మమ్మల్ని ఎవరో కొబారని వినగానే నా మనసు విడివిల లాడిపోయింది. ఈగకు కూడా కీడంచని మీ మీద చేయెత్తడానికి ఏ రాక్షసుడికి మనసొప్పిందీ!” అంది.

“తలరాత తల్లీ తలరాత! అందుకు వాళ్ల నెందు కనాలి? సీతా! ఈ విషయం వినవమ్మా! నేను వస్తున్న బండిని దొంగలు అటకాయించినప్పుడు ‘థాన్’ మని ఒక చెట్టు నా నెత్తి మీద పడింది...అప్పుడు నా మనోన్వేత్రం ముందు ఏమి నిలిచింది తెలుసా? మీ ఆమ్మ రాజమ్మతో నిలబడింది. ఆమె ఎక్కడో ఆకాశంలో నిలిచి చేతులు జాతులు చూపి “అన్నయ్యా! రా!” అని పిలిచినట్లనిపించింది. అప్పుడు నాకు “అరే! సీత తల్లిని చూడకుండా వచ్చే కామే? సీత ఎట్లా వుంది ఆని ఈమె అడిగితే ఏమని చెప్పడం?” అనిపించింది. ఇదంతా చెప్పితిన్న మరు నిమిషంలోగా జరిగిపోయింది” అన్నారు కిట్టావయ్యర్.

“మామయ్యా! నా మీద, మా ఆమ్మ మీద నీకు ఎంత ప్రీతి!” కాని మీ రెక్కర మాట్లాడకండి. డాక్టర్ చెప్పినట్లు విశ్రాంతిగా వుండండి” అంది సీత.

“ఔను. ఒక్కసారిగా ఎక్కువ మాట్లాడకూడదు, నిజమే...నిన్ను చూడాలని, నీతో ఎన్నో చెప్పాలని ఎంతో ఎదురు చూస్తున్నాను...తర్వాత తాపీగా మాట్లాడుకుందాము. నువ్వెల్లి స్నానం చేసి భోంచేయమ్మా—” అన్నారు కిట్టావయ్యర్ ప్రేమతో.

ఆ రాత్రి—కిట్టావయ్యర్ బలహీనస్వరంలో అడిగారు: “సీతా! నీ కోసం చాలసేపటి నుండి ఎదురు చూస్తున్నాను. చీకటి పడుతుంటే, ఇంత సేపా గుంటగట్టిన కూచోవడం?” అన్నారు.

“దయచేసి తీమించండి మామయ్యా! ఇంకా కొన్ని రోజులపాటు ఇక్కడే ఉంటాను కదా?” అంది సీత.

“నువ్వింకా కొన్ని రోజుల పాటు ఇక్కడ వుంటావు నిజమే, కాని నేను బ్రతికి వుండొద్దా?”

“అయ్యో, అదేం మాటలు మామయ్యా! నే నసలే దురదృష్ట వంతు రాలిని...దిక్కు లేనిదానివి. మీరు గూడా ఇట్లా కోపంతో మాట్లాడితే...” అని కళ్ళ నీరు పెట్టుకుంది సీత.

“ఓపికతో వినమ్మా సీతా! నీ మీద నా కేమి కోపం లేదు. నా మీద నాకే కోపంగా వుంది. ఇటా పడుకుని ఆలోచిస్తుంటే, ఇన్నేళ్ళ నుండి నేను చేసిన పనులన్నీ తప్పేమో ననిపిస్తుంది. అందుకు తోడుగా ఈ పూళ్ళో కొందరి సలహాలు విని రైతులతో వైరాధ్యం సంపాదించుకున్నాను. మా తాతల నాటినుండి మా కుటుంబానికి సేవజేస్తూ వచ్చిన రైతు లీనాడు మా మీద కత్తిగట్టారు. ఏదో పూర్వుల చేసిన పుణ్యమా అని ప్రాణాలతో బయట వద్దాను...అందుకు దొంగలకు కృతజ్ఞత చెప్పకోవాలి.

“మామయ్యా! మిమ్మల్ని కొట్టిన దుర్మార్గులు ఎన్నటికీ బాగుపడరు— వాళ్ళను మీరు తీమిస్తారేమోగాని నేను తీమించలేను—”

“వాళ్ళను తీమించడానికి నువ్వెవరు, నేనెవరు? వాళ్ళను అనడం ఎందుకు? బాణం వేసినదాడిని అనకుండా బాణాన్ని అనడం ఎందుకు? నిజానికి భగవంతుడే వాళ్ళ రూపంలో వచ్చి నాకు గుణపాఠం నేర్పాడు. సీతా! నా కింక ఈ పూళ్లో వుండాలని లేదు. నీతోపాటు మార్కా కూడా రావడం నుంచిదయింది. ఈ బాధ్యతలన్నీ నాడి కప్పగించేసి తీర్థయాత్రలు వేద్దామని వుంది. కాకి వెళ్ళి గంగలో స్నానం చేయాలి. ప్రయాగ వెళ్ళి త్రివేణిలో స్నానం చేయాలి. హృషీకేశ్, బడరీనాథ్ వెళ్ళాలి. కొన్ని రోజుల

మందర 'కైలాస యాత్ర' అన్న పుస్తకం చదివాను. అప్పటి నుండి కైలాస గిరి వెళ్లాలని వుంది."

"మామయ్యా! యాత్రలు చేయాలంటే నాతోబాటు రండి, నేను తీసుకువెళ్తాను——" అంది సీత సంతోషంతో.

"అట్లాగేనమ్మా! నీతోబాటు ఆ పుణ్యస్థలాలన్నిటికీ వెళ్ళడంకన్న కావలసిందేముంది... కాని ముందు నీ జీవితాన్నీ సరిదిద్దుకోవాలి!" అన్నాడు కిట్టావయ్యర్.

సీత ఏమీ మాట్లాడకుండా తల వంచుకుంది.

"నే నేం చెబుతున్నానో నీకు అర్థమైంది. అందుకే నే తల వంచుకున్నావు. నీకూ, మీ ఆయనకూ సరిపడడం లేదని విన్నప్పటినుంచి నేను పడ్డ ఆవేదనకు అంతులేదు. నీ పెళ్లి ఈ వూళ్లోనే జరిగింది. లలితను చూడడానికి వచ్చినవాడు నిన్ను వెళ్ళాడతా నన్నాడు. మీ అత్తయ్యకు అగ్రహం వచ్చింది. ఎందరో ఈర్ష్య చెందారు. కాని నేను మాత్రం ఎంతో సంతోషంతో నిండైన మసకతో నీ పెళ్లి జరిపించాను. లలితతోబాటు అదే పందిరి కింద నీ పెళ్లి జరిపించాను. నీ కంఠ భాగ్యం అబ్బినందుకు వెయ్యి దేవుళ్లకు మొక్కుకున్నాను. అట్లాంటిది ఈ విధంగా కావడం ఏమిటి? మీ అమ్మ పరే చివరదాక కష్టాలు పడి, పడి కన్ను మూసింది. నువ్వు కష్టపడాలా? ముచ్చటపడి, కోరి నిన్ను వెళ్ళాడిన భర్తతో నువ్వు సంతోషంగా కాపురం చేయకూడదా?"

"తంజావూరు అట్లావుంటే ఎవరేమి చేయగలరు మామయ్యా! మీరు సంతోషంతో పెళ్లి చేశారు. నేనూ సంతోషంగానే వెళ్ళాడాను. అయితే ఆయన గుణం ఇట్లా వుంటుందని ఎవరనుకున్నారు?"

"అతగాడి గుణం గురించి చెబుతున్నావుగాని నీ గుణం గురించి ఆలోచించావా?" పరుల తప్పులెన్నడం ను అభిం; మన తప్పు లెరుగడం కష్టం. సీతా! నువ్వు చదువుకున్నదానివి; అన్నీ తెలిసిన దానివి. నువ్వు చేస్తున్న దేశ సేవ గురించి నూరూప ఎంతో పొగుడుతూ చెప్పాడు. నాకూ సంతోషం కలిగింది. కాని ఒక విషయం చెబుతా విను. ఈ దేశపు ప్రత్యేకత ఏమిటో

తెలుసా? ప్రపంచంలో ఎన్నీ దేశాలున్నాయి. అవి కొంత కాలం ఉచ్చు కళలో వుంటాయి; తర్వాత వామరూపాలు లేకుండా పోతాయి. కాని మన దేశమో? పదివేల సంవత్సరాల నుండి తల ఎత్తుకుని నిత్య చైతన్యమై అలరారుతున్నది. మహాత్మాగాంధీ వంటి అవతార పురుషులు ఈ నాటికీ ఈ గడ్డపై ఉదయిస్తున్నారు. ఎందుకో తెలుసా? ఈ దేశపు స్త్రీల మహిమ కల్గినే! అదినుండీ ఈ దేశపు మగవాళ్లు ఎంత మూర్ఖులయినా, ఎంత కఠినులయినా వాళ్ల కనుగుణంగా నడుచుకుంటూ వస్తున్న ఇల్లాల్లే ఈ దేశాన్ని సురక్షిస్తున్నారు. గాంధీ మహాత్ముడు తన భార్య కస్తూర్బా గురించి రాసినది చదివే వుంటావు. మహాత్ముడు అకారణంగా ఆమెను కోప్పడితే ఆ తల్లి ఎంత ఓపికతో వుండి, చివరకు భర్తే పశ్చాత్తాప పడేటట్లుం చేసింది కదా? అంతెందుకు? మీ అత్తయ్యనే చూడు. నాతో జగడమాడుతుంది, నిజమే! కాని ఏ పనిలోనయినా నా మాటను జవదాటి ఎరగదే! నే నెన్నోసార్లు ఆమె వెంటో కోప్పడ్డాను. అందుకని ఈ ఇల్లు విడిచి వెళ్లిపోతానని చెప్పిందా ఎప్పుడన్నా?”

“మానుష్యా! కస్తూర్బా దైవాంశం గలది. అత్తయ్య మిలాటి కర్తను పొందిన భాగ్యశాలి. కాని నేనో అన్ని విధాలా నిర్భాగ్యురాలిని. కలకత్తా ఆలీపూర్ జైల్లో నేనున్న రెండేళ్లలోనూ ఈయన ఒక్క సంవత్సరం కలకత్తాలో వున్నారు. నేను చెరసాలలో వున్నానని ఆయనకు తెలుసు. కాని ఒక్కసారి కూడా వచ్చి చూడలేదు. అయినా సరే విడుదలయి రాగానే ఆయన పాదాల మీద పడి క్షమాపణ కోరుదామనుకున్నాను. కాని నేను విడుదలవడానికి సరిగ్గా ఒక నెల ముందుగా ఆయన ఇంగ్లండు వెళ్లిపోయారు. కలకత్తాలో ఆయన జీవితం గురించి తెలుసుకున్నాక నా మనసు పూర్తిగా బిగిసిపోయింది. ఇంక ఆయనతో కలిపి కాపురం చేయడం అసాధ్యమని తెలుసుకున్నాను!”

“అట్లాగనకు నీతా!” వినదగు నెవ్వరు చెప్పిన—వినినంతనే వేగిర కదళ—అన్న హితవు వినలేదా? నీ కంటితో నువ్వు చూడనిదానిని, ఎవరో

చెప్పినదానినిబట్టి నిర్ణయాలు చేసుకోకు. నీ మీద రాఘవన్ కు కోపం పుండడానికి కారణం వుంది. నూర్యాకు నీ ఇంట్లో చోటివ్వడం వలన, ఆ తర్వాత నువ్వు చెరసాలకు పోవడంవల్ల రాఘవన్ కుద్యోగం పోయింది. నీ వల్ల అంత నుంచి ప్రభుత్వోద్యోగం పోయిందంటే అతడికి కోపం రాకుండా వుంటుందా ?”

“ఆ ఉద్యోగం పోతే నేమి, అంతకన్న ఎక్కువ జీతంతో బ్యాంక్ వుద్యోగం దొరికింది కదా ?”

“ఏది ఏమయినా రాఘవన్ ఇంగ్లండు నుండి వెనక్కు రాగానే నే నతడిని కలుస్తాను. నువ్వు నాతోబాటు రా ! మీ ఇద్దరి మధ్యవున్న అపార్థాలను పోగొట్టి మిమ్మల్ని ఏకం చేస్తే కాని నా మనసు శాంతించదు; మీ అమ్మ అత్తా శాంతించదు. అతడి మనసు నెట్లాగయినా మారుస్తానమ్మా, త్వరలోనే నీ కష్టాలన్నీ తీరిపోతాయి.”

“నా కష్టాలు తీరిపోతాయంటున్నారు కాని నాకట్లా తోచడం లేదు.. కారణం లేకుండా నా మనసు నేదో భయం ఆవహిస్తుంది. గుండె టపటప కొట్టుకుంటుంది, కడుపు కలియబెడుతుంది. రాత్రి వేళల ప్రశాంతంగా నిద్ర పోలేను. భయంకరమైన కలలొస్తాయి” అన్న సీత ఒళ్లు వణికింది; కన్నీ రొలికింది.

అంతవరకు పడుకునే మాట్లాడుతున్న కిట్టావయ్యర్ లేచి కూచున్నాడు. సీత తలన స్పృశిస్తూ “తిలీ ! అవన్నీ ఉత్త భయ ! పాత కష్టాలు గుర్తుకొచ్చి మనసట్లా సడలుతుంది. అట్లా భయమనిపించినప్పుడెల్లా ‘రామ రామ’ అనుకో వమ్మా ! అన్ని భయాలూ పోతాయి. నేను నీతోబాటు వస్తాను కదా—నీకే కష్టమూ రాకుండా నేను చూచుకుంటాను !” అన్నారు కిట్టావయ్యర్.

ఈ సమయంలో లలిత ఆ గదిలోకి వచ్చింది. కిట్టావయ్యర్ చివర చెప్పిన మాటలు విన్న లలిత—“నాన్నా ! ఇదేమిటి ? దేవపట్నానికి నాతో వస్తానని చెప్పి అరగంట కాలేదు, అప్పుడే మరచిపోయారా ? ఇప్పుడు

సీతతోబాటు వస్తానంటున్నారే! ఈ బాంబాయి వదినలో నీతో తళికరణ శక్తి వుందిలే!” అంది.

తిరుమాలర్ అన్న మహాత్ముడు మనిషేజన్మ బుద్ధుడప్రాయమని చెప్పడానికి ఒక పాట రాశాడు.

దాని భావం: రాత్రి భోజనం ముగించాడు ఒక గృహస్తుడు. తర్వాత భార్యతోబాటు శయనాగారం ప్రవేశించాడు. ఎడమ రొమ్మువైపు కొద్దిగా జొప్పెడుతూంది” అన్నాడు. నిద్రపోతే వొప్పి పోతుందిలే అని పడుకున్నాడంటే! మళ్ళీ లేవలేదు.

తిరుమాలర్ చెప్పిన ఆఖరి వాక్యం కిట్టావయ్యర్ విషయంలో నిజమయింది. రాత్రి సీతతో తన మనసులో వున్న దానినంతా చెప్పి వేసి హాయిగా పడుకున్నారు. మళ్ళీ లేవలేదు.

ఆ మరుసటి రోజుదయం ఆ ఇల్లు రోదనతో, శోకంతో, విలాపంతో నిండింది.

38

శత్రువు యొక్క బాణాల వర్షాన్ని సరకు సేయకుండా ముందుకు చొచ్చుకుపోయే వీరుడిలా ఆ రైలుబండి వర్షాన్ని, గాలిని లెక్క చేయకుండా దూసుకు పోతున్నది.

ఒక రెండవ తరగతి పెట్టెలో సీత, ఆలిత, పట్టాభిరామనూ, వారి పిల్లలూ వున్నారు. వాళ్ళంతా బయటికే చూస్తున్నారు. ఆకాశమంతా కారుమేఘాలతో నిండి కుండ పోతగా వర్షం కురుస్తున్న కారణంగా పట్టపగడ చిన్న చీకటిగా వుంది.

ఒక పూరి ప్రక్కగా పొలాల మధ్య ఒక చితి మండుతూంది. చితి వాన వలన ఆరిపోకుండా దానిపైన ఎత్తుగా తాటాకుల పందిరి వేస్తున్నారు.

“అమ్మా! నిప్పు మీద పందిరి వేస్తున్నారెందుకు?” అని పట్టు అడిగింది. అందరూ అటు చూశారు.

“మామయ్యనూ ఇట్లాగే కాల్చి బూడిద చేశాం కదా!” అని భోరు మని వీడ్చింది సీత. లలిత కళ్ళల్లో అశ్రువులు నిండాయి. “నాన్న పోయిన దానికన్ని నీ దుఃఖం చూస్తుంటే నాకు ఏడుపు ఆగడంలేదు” అంది లలిత.

“మామగారి మరణానికి చింతించ నవసరంలేదు. ఆయన మోక్షం పొంది వుంటారు” అన్నాడు పట్టాభిరామన్. కళ్ళు తుడుచుకుంటూ సీత - ‘నిజమే నూర్య వంటి కొడుకును కన్నందుకే ఆయన సద్గతిని పొందుతారు!’ అంది.

“అవును! పది రోజులలో నూర్య రైతులందరి అభిమానాన్ని చూరగొన్నారే!” అన్నాడు పట్టాభి.

* * * * *

ఎక్కడ చూచినా సీత!

“ఇదేమిటి, జలప్రళయం లాగుండే! రాజం పేట కన్న ఇక్కడ ఎక్కువ వర్షం కురిసినట్లుంది—” అన్నాడు పట్టాభిరామన్.

“మనం రై లెక్కి వచ్చాక అక్కడా ఇట్లాగే వర్షం కురిసిందేమో!” నంది సీత.

“వాన లేదు, లేదు అని వాపోయారు. ఇప్పుడేమో ఎడతెరిపి లేకుండా కురుస్తూంది” అంది లలిత.

“కొన్ని రోజులపాటు వర్షం లేకపోతేనే జనులకు దాని విలువ తెలుస్తుంది. వేదకాలపు ఋషులు సూర్యుడి నెట్లా ప్రార్థించారో వరుణుడినీ అట్లాగే ప్రార్థించారు. “శిలప్పదికారం” కావ్యంలో సూర్య చంద్రుల నెంత అందంగా వర్ణించారు!” అంటూ పట్టాభిరామన్ తన పాండితీగరి మను ప్రదర్శించాడు.

“అయినా ఇంత వర్షం పనికిరాదు. ఇట్లా కుంభీపాతంగా కురిస్తే జనులేమవుతారు? అదిగో చూడండి!” అని చూపించింది లలిత. అటు వున్న గ్రామ వీధులలో వర్షపునీరు కాలువలై పారుతూంది. ఒక గుడిచెకప్పు పెను గారికి లేచిపోయింది.

రైలుబండి రాత్రి ఎనిమిదింటికి దేవపట్నం చేరింది. రైలు పట్టాల కిటా అటూ నిలిచి వున్న వాననీళ్లలో రైలు దీపాలు వరుసగా ప్రతిఫలించాయి. ఆ విధంగానే దేవపట్నపు వీధి దీపాలు వీధిలో నిలిచివున్న వాననీటిలో మిలిమి మిలి మెరిశాయి.

రైలుబండి నుండి ప్లాట్ ఫారమ్ మీదికి పట్టాభిరామన్, లలిత, సీత, పిల్లలు దిగారు. స్టేషన్ లో ఒకవైపు తడిసిన బట్టలతో అరుస్తూ పరుగెత్తు కొస్తున్నారు చాల మంది జనం. ప్లాట్ ఫారం వందలాది స్త్రీ పురుషులతో, పిల్లలతో నిండిపోయింది.

ఆ జనం నుండి అతి కష్టంమీద బయటపడి స్టేషన్ నుండి వెలుపలి కొచ్చారు పట్టాభిరామన్ కుటుంబం.

“ఎ రైలుకోసం ఈ గుంపు?” అని కూలీని అడిగాడు పట్టాభి.

“అబ్బే, రైలుకోసం కాదండీ! ఇవారే సాయంకాలం వచ్చిన గాతీ వానకు వీళ్ళ గుడెసె లెగిరిపోయాయి. అందుకని ఈ దరిద్రులంతా స్టేషన్ లో తలదాచుకుందామని వచ్చారు” అన్నాడు కూలీ.

అతికష్టం మీద ఎద్దుబండి ఒకటి కుదుర్చుకుని ఇల్లు చేరారు పట్టాభి కుటుంబం. లలిత వెంటనే ఇంటి పనులలో లీనమయింది. పట్టాభిరామన్ ఆఫీసు గదిలోకి వెళ్ళి పత్రకలు తిరగవేయ సాగాడు. పిల్లలు బట్టలు మార్చుకుని, అన్నం తిని నిద్రపోయారు.

సీత తడిబట్టలయినా మార్పుకోకుండా, శోకమే రూపమై తిన దానివలె కూర్చుని వుంది. భోజనానికి పిలుద్దామని వచ్చింది లలిత; “ఇదేమిటి సీతా! తడిబట్టలయినా విప్పకుండా కూర్చున్నావే?” అని అడిగింది. ఆ సమయానికి పట్టాభి అటువచ్చాడు.

“నాకు ఆ నిరుపేదల గురించి తలచుకుంటేనే బాధగా వుంది. చిన్న పిల్లలలో సహా వాళ్లందరూ ఈ రాత్రంతా ఆ తడిబట్టలతోనే గడపాక కదా! వాళ్ళను గురించి ఆలోచిస్తుంటే పొడిబట్టలు ధరించాలనిపించడం లేదు. ఈ మేడ ఇంట్లో కాస్తయినా తడవకుండా కూర్చోవడమే కష్టంగా వుంది” అంది సీత.

“నిజమే! వాళ్ళ స్థితి తలచుకుంటే బాలి వేస్తుంది. కాని మనమేమి చేద్దామన్నా పదిమందా, ఇరవైమందా? వేయికన్న ఎక్కువ వున్నట్లున్నారు...అయినా తెల్లవారాక వాళ్లకోసం ఏదన్నా చేద్దాము” అన్నాడు పట్టాభిరామన్.

“భోజనం చేస్తూ మాట్లాడుతాం, పదండి...పిల్లలిద్దరూ కాస్త తడికాళ్లతో దగ్గో జలుబో రాకుండా వుంటే చాలు నన్నిన్నాంది నాకు!” అంది లలిత.

“రైలు స్టేషన్ లో ఎంత మంది పిల్లలను చూశాము. వాళ్ళంతా ఇవాళ రాత్రి ఆ వాసలోనే జల్లులోనే వుంటారు కదా వాళ్లకు జబ్బు చేస్తే ఎవరు చూస్తారు?” అంది సీత.

“నేనూ అదే ఆలోచిస్తున్నాను. ఈ రాత్రి గడవనివ్వండి. నా మిత్రులలో కలిసి ఆలోచించి వాళ్ల కేదయినా ఏర్పాటు చేస్తాను. ఇప్పుడు భోజనం చేద్దాం, పదండి!” అన్నాడు పట్టాభిరామన్.

సీత లేచి భోజనానికి వెళ్ళింది. భోజనాలయ్యాక ముగ్గురూ కాస్తేళ మాట్లాడుకున్నారు. తర్వాత నిద్ర కుప్పకొనిపోయింది.

లలిత పడుకోగానే రగ్గును కప్పుకుని హాయిగా నిద్రపోయింది.

సీతకు రైల్వే స్టేషన్ లో చూచిన నిరుపేదల గురించిన ఆలోచనలు నిత్ర తేకుండా చేశాయి.

మరుసటి రోజుదయం పట్టాభి, సీతతో చెప్పినట్లు ఏడియినా చేయాలని బయటికి వెళ్ళాడు. ఎంతమంది పేదలు నిరాశ్రయులయ్యాలో లెక్కలు నేక రించాడు. మిత్రులతో సంప్రతించాడు. వరద బాధితుల సహాయాన్ని కావాలని

సిన ఏర్పాట్లు చేశాడు. మధ్యాహ్నం ఇంటికి వచ్చి సీతకు అన్ని వివరాలు చెప్పాడు.

“కలకత్తాలో నా కిట్లాంటి సహాయిపు పనులలో అనుభవంవుంది. నేనూ మోటోబాటు వచ్చి స్త్రీలకు, పిల్లలకు నాకు చేతనయినంత సాయం చేస్తాను” అంది సీత.

పట్టాభి చాల సంతోషంతో అంగీకరించాడు. “ఈ వూళ్ళో ఇట్లాంటి సేవచేసే సోదరీమణులు ఉన్నారు. వారికి మిమ్మల్ని పరిచయం చేస్తాను!”

ఆ మధ్యాహ్నం నుండే పట్టాభిరామన్ ఒక వైపు, సీత ఇంకొక వైపు సహాయక కార్యక్రమంలో నిమగ్ను అయ్యారు.

కొన్ని రోజులపాటు, నిరాశ్రయులయిన పేదలకు పాఠశాలలో వసతి కల్పించారు. వాళ్లందరికీ ఉచితంగా భోజనాలు ఏర్పాటు చేశారు. రోగులకు వైద్య సౌకర్యాలు కల్పించారు. పిల్లల ఆరోగ్య విషయమై తగు జాగ్రత్తలు తీసుకున్నారు.

నేల బాగా ఎండినాక వాళ్లు మళ్లీ గుడిసెలు నిర్మించుకోవడానికి అన్ని విధాలా సాయం చేశారు.

ఈ పనులన్నీ ముగియడానికి మూడు నెలలు పట్టింది. ఈ మూడెల్లా సీతకూ, పట్టాభిరామన్ కూ తీరికే లేదు. వారితో కలిసి ఆ వూరి వారెందరో పని చేశారు. ఈ పనిలో సీత చూపిన దీక్ష, ఉత్సాహాలూ, ఆమె మృదు స్వభావమూ, మధుర భాషణమూ అందరి మెప్పుదలకూ పాత్ర మయింది. సీత తేరు దేవపట్టణమంతా వ్యాపించింది.

చెరసాల నుండి వచ్చాక పట్టాభిరామన్ లో వెనుకటి ఉత్సాహం తగ్గిపోయింది. దేశానికి స్వాతంత్ర్యమూ, రాలేదు. జాతీయోద్యమమూ పుంజుకోలేదు. పాఠ వకీలు పని చేద్దామంటే మనసిచ్చగించలేదు. చేయడానికి వేరే పని లేదు. ఈ విధంగా మందకొడిగా వున్న పట్టాభికి ఈ వరద బాధితుల సహాయక కార్యక్రమం పునర్జన్మ వొసగింది; చేతుల నిండా పని తగిలింది. ఆ పని అతడికి చాల నచ్చింది. సాయంకాలం ఇంటికి రాగానే ఆ రోజు పనిని

గురించి పట్టాభి, సీత ఉత్సాహంగా మాట్లాడేవారు! ఇట్లు గలగల మని వుండేది. లలితకిది సంతోషంగా వుండేది.

‘ఈ ఇట్లు మునుపెన్నడూ ఇంత సందడిగా ఎప్పుడూ లేదు. ఈయనా ఇంత ఉత్సాహంగా వుండేవారు కారు. ఈయనకు నువ్వెంతగానో నచ్చావు! నువ్వంటే నచ్చనిదెవరికి? నువ్విక్కడే వుండిపో!’ అనేది లలిత మాటి మాటికి.

“దైవ చిత్తమూ అట్లాగే వున్నట్లుంది; నాకు వెళ్లడానికి మాత్రం వేరే చోట, టూ ఏముంది గనుక?” అనేది సీత.

‘ని కూతుడు వాసంతిని మద్రాసులో వదిలి వుండడం బాగులేదు’ అనేది లలిత. “దానినిక్కడకు పిలిపించు. ఇద్దరు పిల్లలతో బాటు మూడవవవు తుంది.”

‘ఈ వేసవి సెలవులివ్వగానే వాసంతి నిక్కడకు పిలుచుకు వద్దామనే అనుకుంటున్నాను’ అనేది సీత.

వర్షం వలన కష్టాలపాలయిన వారికి చివరకు ఆ వానవలన మేలే జరిగింది. అందరికీ రెండేసి క్రొత్త బట్టల చొప్పున లభించాయి. శుభ్రమైన చోట, చక్కగా కట్టిన గుడిసెలలో నివాసం మొదలయింది. వాళ్లకని ఒక నిశాయకుడి ఆలయం కట్టారు. ప్రతి శనివారం భజనలు జరుగుతుండేవి.

ఇట్లా సాయం పొందినవారు హాయిగా వున్నారు, కాని సాయం చేసినవారంత హాయిగా లేరు. చేయడానికి పని లేకపోవడంతో పట్టాభి రామకృష్ణ మళ్ళీ నిరుత్సాహం మొదలయింది. సీతకు భర్త గురించి బిడ్డ గురించి దిగులు మొదలయింది. ఇంటి సందడి తగ్గింది. అందరి ఉత్సాహమూ కంటువడింది.

ఒకనాడు సాయంకాలం కొందరు స్నేహితులు పట్టాభిరామన్ కద్దకు వచ్చారు. మున్సిపల్ ఎన్నికలు వస్తున్నాయని, పట్టాభి ఎన్నికలలో అభ్యర్థిగా నిర్దోషాలని ప్రోత్సహించారు. ఎన్నికలలో గలిస్తే ‘ఫేర్ప్లే’ పదవి కూడా రావచ్చని అంటారు.

పట్టాభి మొదట ఒప్పుకోలేదు. చెరసాలకు వెళ్ళివచ్చిన దేశం దుడయిన అశ్లాగి ఎవరూ ఎదిరించరని మిత్రులు చెప్పారు. “అలాంటిది—” అన్నాడు పట్టాభిరామన్.

“ఎన్నింటా వద్దు, ఏమీ వద్దు—” అంది లలిత. ఆ రాత్రి భోజనానికి వద్ద పట్టాభి ఆ విషయం ప్రస్తావించగా.

“ఎందుకట్లా అంటావు లలితా? ఆ వచ్చిన వాళ్ళంతా ఆయన మిత్రులే కదా!” అంది సీత.

“నీ వైపు మనుష్యుల సంకల్పం తెలియకు సీతా! ఏమీ నాన్న ఎన్నికలలో ఉని చేసినందువలననే ఎదిరింటివారితో విరోధం వచ్చింది...ఎందుకొచ్చిన బాధ?” అంది లలిత.

“ఏమీ ఆ రోజులు; అంతే కాదు. ఏమీ నాన్న దేశానికి కోపం ఏమీ చేయలేదు. ఈయన గొడున్నర సంవత్సరాలు ఖైదులో ఉండి వచ్చారు. ఈయనతో ఎవరూ పోటీ చేయరు” అం- సీత.

“మొరన్నంత సులభం కాదు. బ్లాక్ మార్కెట్ లో లక్షలు—ఆర్జించిన ఒక ఆశామీ ఈ వార్డులోనే నిలబడుతున్నాడట. పాటీ గట్టిగానే వుంటుంది” అన్నాడు పట్టాభిరామన్.

‘వుంటే వుండనివ్వండి. అందులోనూ భయపడటమా? మీరు ఎన్ని కలలో నాల్కొంటానంటే నేను ఇంటింటికి వెళ్ళి ఓర్వ అడగటానికి సిద్ధం’ అంది సీత.

“మొగంత దీక్షతో కృషి చేస్తానంటే నేను నిర్భయంగానికి సిద్ధమే” అన్నాడు పట్టాభిరామన్.

ఎన్నికలలో తాను అభ్యర్థిగా నిల్చుంటున్నానని పట్టాభి ప్రకటించిన రోజు నుండి ఆ ఇంటికి వచ్చే, పోయే, వారి సంఖ్య, వారి రూపకావన, ఆరుపులు, అధికమయ్యాయి. చాలా మందికి పట్టాభి ఇంట్లోనే కాఫీ, టిఫిన్, భోజనం ఏర్పాటు చేయాలని వచ్చేది. ఖర్చు అయ్యే తరులవాడు బుచ్చలకు పోయే కు కట్టలకు అంతమే లేదు. డబ్బు నిరుపాధులైనాగిరి. లలితకి ఎవరి సచ్చలేదు.

అయితే సీత యొక్క హడావిడి, అధికారభోరణి రోజుకు రోజు హెచ్చు
సాగాయి. ఇదివరకల్లా సీతను మిస్కుటంగా ప్రశంసించిన ఇరుగు పొరుగు
వారందరూ యిప్పుడు దుయ్యబట్ట సాగారు.

సీత భోరణికి నొచ్చుకున్న లలితకు, పట్టాభికి మధ్య ఒక రోజు తీవ్రంగా
వాగ్వాదం జరిగింది. కోపంతో “ఈ ఎన్నికల పీడా, సీత పీడా, ఎన్నడు
విరగడైపోతాయో?” అని లలిత చెప్పగా రాదాకారం తాల్చి పట్టాభి ఆమె
మెడ బట్టి గొట్టుతుండగా అక్కడికి సూర్యుని వచ్చాడు.

సూర్యుని చూసి నిగ్గుపడి ఆసీసు గదిలోకి వెళ్ళిపోయాడు పట్టాభి.
సూర్యుని వెనకాల మూటలతో బాడీలతో వచ్చిన తన తల్లికి స్వాగతం చెప్పి
డాని! గుమ్మంలోకి వెళ్ళింది లలిత.

సూర్యుని ఒంటరిగా వుండగా పట్టాభి “సూర్యుని! నేనెమో ఈరెండో
ఎన్నికలలోకి దిగాను. చచ్చేంత పని వుంది. ఎంక రెండు వారాలే వున్నాయి.
లలిత నన్ను పెద్దన్న గాతన భరించలేకుండా వున్నాను. ఆమె సీతను చూస్తే
చాలు. మండిపడుతూంది. సీత అనునాతివంగా వుండటమూ, నలుగురితో
మాట్లాడుతూ, మెరుగుతూ, వుండటమూ, ఈమెకు నచ్చలేదు. ఇది చాలదని
కువు కాస్తా మీ అమ్మను తీసుకొని వచ్చావు. ఇక యిల్లు రంగరంగమే
కుమా!...మహాప్రభో! నువ్వు ఎటు వచ్చావు, సీతను తీసుకొని వెళ్ళిపో. నా
పాటేదో నేను పడతాను.”

“బావా! మీరు లలితా ఈ సీతికి వస్తారని నేను అనుకోలేదు. ఈ
ఎన్నికల జోలికే పోయివుండరాదు. ఏదో దిగి యింత దూరం వచ్చాక
యిప్పుడు వెనకడుగు వేయరాదు. ఎన్నికల పనిలో సీత చాలా సాయపడ్డూ
దని విన్నాను. కనుక ఇప్పుడామెను పంపి వేయడం మంచిపని కాదు. ఇన్ని
రోజులు ఎటు వుండి; యింకో రెండు వారాలు వుండనివ్వండి. తరువాత
చూద్దాం” అన్నాడు సూర్యుని.

*

*

*

సీతను చూచి సూర్యుని “సీతా! నేను కష్టమండగా జరిగిన వాటాన్ని

నువ్వు కూడా చూచినట్లుంది” అన్నాడు.

“ఔను సూర్య! నేను మేలు చేయబోయినా అది కీడుగానే పరిణమిస్తుంది. నేనీ ఇంటి నుండి వెళ్ళిపోదామనుకుంటున్నాను.”

“ఎక్కడికి?”

“ఏట్లోకి, బావిలోకి, సముద్రంలోకి! పోవాలంటే ఎన్నో చోట్లున్నాయి. ముందు మద్రాసు వెళ్ళి వాసంతిని చూడాలి. ఆ తర్వాత నా దారి నేను చూచుకోవాలి” అని కన్నీరు కార్చింది సీత.

“అట్లా అనకు సీతా! నీ ప్రస్తుతం కర్తవ్యం పట్టాభి ఎన్నికలలో గలిచేటట్లు చేయడమే! ఎప్పుడు నువ్వెళ్ళిపోతే పరిస్థితి అధ్యాన్నమవుతుంది. ఇదివరకు పట్టాభి మనసులో పదవీ వ్యామోహం వుండేది కాదు. నువ్వే అశుడి నిండులోకి దిగడానికి ప్రోత్సహించావు. కనుక ఎన్నికలు ముగిసేదాక వుండి తీరాలి.”

“నువ్వు చెప్పేది నిజమేగాని నేనీ ఇంట్లో వుండలేను. నన్నీ ఇంట్లోంచి తరిమిగాని వేరే పని చూడనంది లలిత. “సీత ఈ ఇంట్లోంచి వెళ్ళు. కావాలంటే నువ్వే వెళ్లు” అన్నారు పట్టాభి. ఈ మాటలు నా చెవులార విన్నాక ఈ ఇంట్లో ఎలా వుండను?”

“సీతా! వాళ్ళిద్దరూ కోపంలో అన్న మాటలను పట్టించుకోకు... ఎన్నికలయ్యేదాక నిన్నిక్కడే వుండమని లలితచేత చెప్పిస్తాను. సరేనా?”

నే నెటూ మద్రాసు వెళ్లాలి సూర్య! నిన్ను నే వాసంతి నుండి వుత్తరం వచ్చింది. దాని బడి ఇంకో నాలుగు గోజుల్లో మూస్తారు. నన్ను చూడాలని తహతహ లాడుతూంది బిడ్డ. వెంటనే రమ్మని రాసింది.”

“నువ్వు ఎన్నికల పని చూచుకో! నే వెళ్ళి వాసంతిని తీసుకొస్తాను” అన్నాడు సూర్య.

*

*

*

సరస్వతమ్మల్ తన కూతురితో-“ఈ అంతటి పెరిదానిని నేనెక్కడా చూడలేదు. నీ భర్త విజయానికని సీత అంత కష్టపడుతుంటే నువ్వూరికే అడి పోసుకుంటావెందుకు?” అంది.

“అమ్మా! ఈ ఎన్నికల రోగం నీకూ అంటుకున్నట్లుంది. ఇదేదో పాథా రణ విషయం అనుకున్నావు. దీనివల్ల ఎన్నో కష్టనష్టాలు కలుగుతాయి. మా మామగారి ఎన్నికల ధర్మమా అని ఎందరి విరోధాన్ని సంపాదించాలో నువ్వెరగవు!” అంది లలిత.

“ఎరుగుదునమ్మా ఎరుగుదును! ఆ బ్రాహ్మడు ఇంకవరికోసమే పని చేసి విరోధాలు తెచ్చుకున్నాడు. కాని అల్లుడే స్వయంగా ఎన్నికలలో నిల్చున్నాడు కదా? ఇందులో గలిస్తే ఛేర్మన్ అవుతాట్ట కదా?”

“ఛేర్మన్ పదవి వస్తే మాత్రం ఏమి లాభం? జీతం బత్తెం లేని ఉద్యోగం!”

“జీతం లేకపోతే వేం ఆదాయం వుంటుంది, గౌరవం వుంటుంది. ఇన్నాళ్లు ఛేర్మన్ గా వున్నాయన రెండు లక్షలు సంపాదించాడట. ఆయన బిడ్డ పుట్టిన రోజునాడు యాభై వేల సూపాయల కాసుకలు వచ్చాయట. నీ బిడ్డకూ పుట్టిన రోజు జరిగింది, ఏమొచ్చింది? పోలీసు వారి లాఠీ చెబ్బలు!”

ఫక్కుమని నవ్వింది లలిత.

అప్పుడు సీత అక్కడకు వచ్చింది. ఆమెను చూచి సరస్వతమ్మ “రామా రా! నేను అన్ని విషయాలూ విన్నాను. అల్లుడు గలవాలని నువ్వు చాల కష్ట పడి పని చేస్తున్నావట. అందుకనే మనుషులు వుండాలంటారు” అంది.

అత్తయ్యతో ఏమి మాట్లాడాలో ఎట్లా మాట్లాడాలో అని జంజీతూ వచ్చిన సీతకు, ఆమె ప్రేమతో మాట్లాడడం ఆశ్చర్యం కల్గించింది.

“అత్తయ్యా! ఇక మీరొచ్చేకారు గనుక బాధ్యత అంతా మీదే! నే నూరికి వెళ్లిపోతాను” అంది.

“బాగుంది సంబడం! ఎన్నికలయ్యాక వెళ్ళొచ్చులేవమ్మా! నువ్వు ప్రోత్సహిస్తేనే అల్లుడు ఎన్నికలలో నిలబడ్డాడట. నువ్వు మీటింగుల్లో మాట్లాడతావుట, పాడుతావుట, నీ వల్లే ఈయనకు ఛేర్మన్ పదవి వస్తుందని జిల్లా అంతా అనుకుంటున్నారు. నువ్వు వూరికి వెళ్తే ఈయనకు సాయం ఎవ రుంటారు?”

“మీ అల్లుడికి ఎవరి సాయమూ అక్కర్లేదు. ఆయన సామర్థ్యానికి ఎవరికి వత్తానూ అక్కర్లేదు. ఆయన ఎన్నికలలో నిల్చున్నారవి ఈ దేవతల్ని మూతా సంతోషిస్తుంది. అందరూ “మీ కేమా ఓటు” అంటున్నారు. అయితే ఒక్క లలితకే ఇదేదీ నచ్చలేదు. ఎప్పుడూ గొణుగుతూంది. ఆయనను సాధిస్తుంది. ఆయనకే చీకా కన్పించేలా ఏదో అంటూనే వుంది.”

“లలితను గురించి పట్టించుకోకు...దాని విషయం నేను చూచుకుంటాను. అది నోరెత్తకుండా చూచుకునే పూచీ నాది. నాలుగేళ్ళయి అల్లుడు ఖాలీగా వున్నారే, ఈ సారి ఈ ఛేర్మన్ ఉద్యోగం వస్తే బాగుండునే అని నేను అన్నీ దేవుళ్ళకూ మొక్కుకుంటున్నాను. చీమాచుప్పయ్యార్ అదే పనిగా వచ్చి నీ మీద ఏజేవో చెబుతే—“చాలు చాలైండి ! ఎప్పుడూ ఎవరినో ఒకరిని ఆడిపోసుకోవడమే మీ పని—” అని నోరు మూయించాను. ఇప్పటి ఛేర్మన్ ఆయనకు జవళి లై సెన్స్ ఇప్పించాడు కదా అందువల్ల చీమాచుప్పగారికి బోలెడు లాభం వచ్చింది. రెండు మేడలు కట్టారు. అందుకనే చీమాచుప్ప ప్రస్తుతపు ఛేర్మన్ తరపున పని చేస్తున్నారు. స్నేహం బంధుత్వం అన్ని అడుగున పడిపోయాయి. ఆ రోజుల్లో డబ్బు ప్రధానం గాని ఇవన్నీ ఎవడికి కావాలి ? మనవాళ్ళేనని నీలాగా అభిమానంతో పని చేసేవాళ్ళేవరున్నారమ్మా ? ఈ పిచ్చిది తెలిసీ తెలియక వాగితే నువ్వు వూరుకున్నావే అది నీ గొప్పతనం. ఇది నీకు తన చర్మంతో చెప్పలు కుట్టిచ్చివా దీని ఋణం తీరదు తెలుసా ?” అంది సరస్వతమ్మ.

అమ్మ స్వార్థం లలితకు వినడానికే చేదుగా వుంది; కాని తన స్నేహితురాబి పట్ల ఆమె వైఖరి మారినందుకు సంతోషం కలిగింది. సీత పొంగిపోయింది. అత్తయ్య తన్ను మెచ్చుకునే రోజు వస్తుందని ఆమె ఎప్పుడూ ఎదురు చూడలేదు. అట్లాటి రోజు రానేవచ్చింది. సీత తన ఇటీవలి బాధనంతా మరిచిపోయి సంతోషించింది.

40

నీతి సంద్రాన్ని చీల్చుకుంటూ ఓడ ముందుకు సాగుతూంది. ఇంగ్లండు మండి భారత దేశానికి పయనిస్తున్న ఆ ఓడ పేరు “ఎస్. ఎస్. ఎలిజబెత్.” యుద్ధం ముగిసి ఇంకా సంవత్సరం కూడా కాలేదు. ఓడలలో ప్రయాణీకులకు చోటు లభించడం కష్టంగా వుంది. ఎంతో ప్రయత్నం మీద సౌందరరాఘవన్ ఆ ఓడలో చోటు సంపాదించాడు.

యుద్ధం ముగిసిన కొన్ని నెలలకు రాఘవన్ ఇంగ్లండుకు వెళ్ళాడు. ఎంత బ్యాంక్ బనయినా, శీతం ఎంత ఎక్కువయినా ప్రభుత్వోద్యోగానికి సాటి రావని అతి త్వరలో తెలిసిపోయింది. పై పెచ్చు సర్కారు నాడి దస్తావేజులలో తన మీద ఒక ఆభాండం వుండవేల ? యుద్ధంలో బ్రిటన్ ఓడిపోయి భారత ప్రభుత్వం మారివుంటే ఒక విధంగా నానసు శాంతించి వుండేది. కాని బ్రిటన్ గలిచింది, భారత దేశంలో బ్రిటీషు పాలన నిలిచివుంది ! అలాటప్పుడు అతడు ప్రభుత్వోద్యోగాన్ని ఎట్లా అలక్ష్యం చేయగలడు ?

అందుకని తన ఉద్యోగ విషయమై ఇంగ్లండు వెళ్ళి ప్రయత్నాలు చేశాడు. కాని అనేమీ ఫలించలేదు. అంచేత వెనక్కు వెళ్ళి బ్యాంక్ వుద్యోగంలోనే చేరుదామని నిశ్చయించుకున్నాడు. భారత దేశానికి వెళ్ళడానికి ఓడలో చోటు దొరకడం దుర్లభమైంది. అందుకని చాల ప్రయాస పడ్డాడు; తిరిగాడు. ఆ తిరుగుళ్ళల్లో అతడు కన్నవి, విన్నవి అతడి దృక్పథంలో మార్పుకు దారితీశాయి. ఆహా ! ఈ ఇంగ్లీషు వాళ్ళెంత ధీరులు ! దేశ స్వాతంత్ర్యం నిమిత్తం ఎన్నెన్ని త్యాగాలు చేశారు ! స్వదేశంలో ఇన్నాళ్ళూ తానేమి చేశాడు ? అన్యల అడుగులకు మడుగులాత్తాడు. ఆ ఉద్యోగం పోతే దాన్ని మళ్లా సంపాదించుకోవాలని ఇంగ్లండుకు వచ్చి అడ్డమైన వాడి పాదాలు పట్టకున్నాడు. ఛీ ఛీ. ఎంత సిగ్గుచాలిన జమ్మ ! ఇంగ్లీషు చదువు తన బుద్ధి నిట్లా పెడదారిని పెట్టింది. జరిగిన దానికి పరిహారంగా ఇక ముందు నడుచుకోవాలి. భారత దేశ స్వాతంత్ర్యంకోసం నలుగురూ ఆశ్చర్యపడేలా

వీడయినా చేయాలి...ఎస్. ఎస్. ఎలిజబెత్ పై 'డెక్' మీద పడక కుర్చీలో వాలి పడుకున్న రాఘవన్ మనసు పై విధంగా ఆలోచించసాగింది. మనకు అలా అలా వెనక్కు వెళ్ళి, పదిహేను సంవత్సరాల క్రింద తాను కరాచీ నుండి బాంబాయికి చేసిన ఓడ ప్రయాణాన్ని గుర్తుకు తెచ్చింది. ఆ ప్రయాణం తను ఆకాశంలో పుష్పక విమానంలో గంధర్వ కన్యల సామిప్యంలో, నృత్య గాన సమేతంగా చేసిన అనందయాత్ర అనిపించింది. అహ! ఎంత తప్పు చేశాను? కొంత పట్టుపట్టి తారినీనే పెళ్ళాడివుంటే జీవితం ఎంత అనంద మయంగా వుండేది!

మనసు తారినీ నుండి నీత మీదకు వెళ్ళింది. తారినీని కోల్పోవడం తప్పయితే, నీతను పెళ్ళాడడం ఇంకా పెద్ద తప్పు! క్రిట్టావయ్యర్ మామయి లలితను చూడడానికి వెళ్ళితే ఈమె అడ్డంగా వచ్చింది! తన చక్రాలాటి కళ్ళతో చూచి తన మతిని పోగొట్టింది! ఒకటి మాత్రం నిజం. నీత కళ్ళు చాలా అందమైన కళ్ళు! తారినీ కళ్ళు కన్న నీత కళ్ళే కొంచెం ఎక్కువ అందంగా వుంటాయి...కాని ఒక అడదానికి అందమైన కళ్ళుంటే సరి పోతుందా? పోదని తన జీవితం ఋజువు చేసింది! ఆ కళ్ళ వెనక దాగిన హృదయాన్ని చూచేశా క్తి తనకు లేకపోయింది. ఛీ ఛీ! ఎంత చంచల హృదయం! ఎంత అనూయ! ఎంత పొట్లాడే గుణం!

ఛీ ఛీ...ఇదేమి ధోరణి? తప్పంతా నీతదేనా? కాదు, తనపై కొంత వుంది. ఆమెతో మొదటినుండి ప్రవర్తించవలసిన రీతిలో ప్రవర్తించి వుంటే ఆమె అణిగి మణిగి వుండేది...ఆమె స్వభావం అట్లా మారిపోవడానికి ఆ మూర్ఖుడు మార్గాన్ని కొంత కారణం. తన అభిప్రాయాలకన్నా వాడి అభి ప్రాయాత మీద కదా ఆమె కెక్కువ మోజు? చివరికి వాడేమెమె ఎంతటి అధోగతి పాలు చేశాడు?

ఈ అడవాళ్ల స్వభావమే అర్థమయి చావదు! సూర్యులో ఏమంత అందాన్నో, తెలివి తేటలను, ఆకర్షణను చూస్తానో తెలియడం లేదు. నీత తన తండ్రిని చూడడానికి వెళ్ళిపోయింది. ఆ తారినీకీ మార్గాకూ ఏమి సంబంధం?

నాళ్ల మధ్య స్నేహం ఏమిటి? ఆ నూతన ఆస్పత్రి నుండి పారిపోకదానికి తారణి ఎంత సాహసానికి ఒడిగట్టింది! ఏమి ధైర్యం! ఆ రోజు నుండి ఈ రోజు దాక వాల్లిద్దరూ ఏమయ్యారో ఎవరికీ తెలియదు కద!

ఇంకో చిత్రం ఏమిటంటే కలకత్తాలో తారణి అనుకుని నీతను ఫైదుల్ వుంచడం! కలకత్తాలో తాను కొన్ని రోజులున్నాక ఈ కబురు తెలిసింది కాని తాను ఏమీ చేయలేక పోయాడు...ఉండనీ, ఫైదుల్ పడివుండనీ! కొన్ని రోజులుంటేనన్నా బుద్ధి వస్తుందేమో! అందరూ విడుదలయ్యేటప్పుడు తాను అవుతుంది. అప్పుడు చూద్దాం—అనుకున్నాడు తాను...కాని నీతకు ఇంకో అవకాశం ఎవ్వరి! అమెతో కలిసి కాపురం చేయడానికి ఇంకోసారి ప్రయత్నించాలి!

ఇట్లా సౌందర రాఘవన్ కు దయకల్పడానికి కొన్ని కారణాలున్నాయి. నీతతో కలిసి కాపురం చేయకపోతే ఆ భామ అన్న పికాచి బారి నుండి తప్పించుకోవడం కష్టం! రెండవ కారణం వాసంతి. ఇంగ్లండుకు వెళ్లడానికి ముందుగా రాఘవన్ మద్రాసు వెళ్ళాడు. అప్పుడు వాసంతి ఎంతో అమాయకంగా ఆశురతో అడిగింది—“నాన్నా! అమ్మ నెందుకు తీసుకురాలేదు?” ఆ ప్రశ్న అతడి హృదయాన్ని కలచివేయడం ఇంకా మరపుకు రాలేదు. బిడ్డ కోసుకుయినా నీతతో కాపురం చేయాలి...ఇంకొక కారణమూ వుంది.

రాఘవన్ ఢిల్లీ విడిచి బయలుదేరడానికి కొన్ని రోజులు ముందుగా ఒక రాత్రి పది గంటల వేళ హఠాత్తుగా ఒక స్త్రీ వచ్చింది! ఆమెను చూస్తూ టేసే భయం వేసింది; ఆమె మాటలింకా భయంకరంగా వుంది. “వే వెటరో తెలుసా?” అంది. “తెలియదు” అన్నాడు రాఘవన్. “నీతకు తల్లిని కేను” అంది. “నీతకు తల్లులు ఎందరేమిటి?” అని నవ్వుతూ అడిగాడతను. “నవ్వుకు! నీ బోడి తెలివిలేటలు నా ఎదుట ప్రదర్శించబోకు! నీత నా కూతరు, నా కన్న కూతురు కాదు. కాని అంతకన్న ఎక్కువే. నీ భార్య దగ్గర ఒక రత్నహారం వుండేది. అదింకా వుందా లేక అమ్మి ఆ డబ్బులు కాజేకావా?” అని అడిగింది. భయమూ ఆశ్చర్యమూ కలిగాయి రాఘవన్ కు.

అయినా బయటికి కనపడనివ్యకుండా “నువ్వెందుకు అడుగుతున్నావు? నువ్వె
 వదిలి? నీ పేరేమిటి” అని అడిగాడు. అందుకామె— “చెబుతా విను, నేను
 నీ అత్తగారిని. నా పేరు రజియా బేగం. నేను సీతకు ఆ హారానిచ్చాను.
 అందుకే నీ అడుగుతున్నాను. అది సరే గాని నువ్వు సీతకు చాలా ఆరది పెట్టా
 కుని విన్నాను. నీ దగ్గర కాపురం చేయడం కన్న చెరసాలలో వుండడమే
 ముఖ్యమని చెరసాలకు వెళ్ళింది సీత. ఆమె ఎప్పుడో ఒకనాడు విడుదల అవు
 తుంది. అప్పుడు నువ్వామెను ఆదరించి, ప్రేమతో వున్నావా సరే, తేకపోతే
 నిన్ను బాడిచి చంపిపారేస్తాను, బాగ్రత్త” అని కత్తిని పైకిలాగి చూపిం
 చింది. రాఘవన్ నిజంగా, భయంతో నడికిపోయాడు. నోట మాట పెక్క
 లేదు. చటుక్కున ఒక విషయం గుర్తుకు వచ్చింది. ‘రజనీపూర్ పిచ్చిది’ అన్న
 పేరుగల ఆడది ఢిల్లీలో తిరుగుతూంది, అని విన్నాడు. భయం భయంగా
 “నువ్వు రజనీపూర్...” అన్నాడు. “ఆవును. నేను రజనీపూర్ మహారాణి! నే
 నా ముద్దుల మాతురిని బాగ్రత్తగా చూచుకో— తేకపోతే నా చేతుల్లో
 చావడం ఖాయం” అని చెప్పి ఆ స్త్రీ మాయమయింది.

ఈ సంఘటన కొన్ని రోజుల పాటు రాఘవన్ మనసును కుదుటపడ
 నివ్వలేదు. రజనీపూర్ పిచ్చిది ఎవరు, ఆమెకు సీతకు గల సంబంధం ఏమిటి—
 అని తెలుసుకోవాలని కుతూహలం బయలుదేరింది. కాని ఎట్లా తెలుసుకోవడం?
 సీత వచ్చాక ఆమె నడిగి తెలుసుకోవలసిందే!...

...సముద్రపు గాలి చల్లగా వీస్తూంది. నేపథ్యగానంవలె తరంగనాదం
 వినిపిస్తూంది. రాఘవన్ కు తెలియకుండానే కళ్ళు మూసుకుపోయాయి. నిద్ర
 పోయాడు....

....ఒక స్త్రీ అతడివైపు గాసాగింది. తారణి అనుకున్నాడు. నిదానంచి
 చూడగా సీత అని తెలిసింది. “సీతా, నేను నిన్ను పెట్టిన బాధలన్నిటిని
 మణిచి, నన్ను తీమించు!” అన్నాడు రాఘవన్. “మీరు నన్ను బాధ పెడితే,
 నేను మిమ్మల్ని బాధ పెట్టాను. కాబట్టి సరిపోయింది. ఇంక తీమాపణ
 లేందుకు? వాసంతి ఏదీ?” అని అడిగింది సీత. “ఆ! వాసంతి విషయమే

మరిచిపోయాను. ఇదిగో వెళ్ళి పిలుచుకువస్తాను" అని పరుగెత్త పోగాడు. రాఘవన్. వాసంతిని ఎక్కడో వదలిపెట్టివట్టు వ్యాపకం. వుంది కాని ఎక్కడో అన్నది గుర్తుకు రావడం లేదు. గుర్తుకు తెచ్చుకుంటూ పరుగెడుతున్నాడు. ఓడ దిగి నీళ్ళలో పరుగెత్తాడు. ఇసుకలో పరుగెత్తాడు. కొండలలో కోసలలో పరుగెత్తాడు. మొదట "వాసంతి! వాసంతి!" అని అరుస్తూ పరుగెత్తాడు. కాని తర్వాత గొంతు మూసుకుపోయింది; మాట రావడం లేదు. అతి కష్టం. మీద. ఎంతో ప్రయత్నించి "అయ్యో! వాసంతి!" అని సావుకేక పెట్టాడు.

కల ముగిసింది. ఆ కలగన్న తుణం నుండి బిడ్డను చూడాలని రాఘవన్ హృదయం కపించింది. ఇక ముందెప్పుడూ వాసంతిని విడిచి వుండరాదని నిశ్చయించుకున్నాడు. తన చిన్నారికి ఏ చిహ్నం లేకుండా వుండాలని దేవుడికి మొక్కుకున్నాడు.

బొంబాయి రేవులో ఓడ దిగి రాఘవన్ విమానం మీద మద్రాసు చేరుకున్నాడు. పద్మాపురం కాలనీలో తమ ఇంటికి చేరాడు.

వీధిగుమ్మానికి ఎదుట బండీ ఆగి వుండడం గమనించాడు. "ఎవరు ఊరికి వెళ్తున్నారు?" అనిపించింది. టాక్సీ చప్పుడూ విని కామాక్షమ్మతో బయటికి వచ్చి కొడుకును చూసి ఆశ్చర్య పడింది. "ఏరా నాయనా! వస్తున్నట్లు ఉత్తరం ముక్కయినా రాయకూడదా?" అంది ప్రేమతో.

"అమ్మా! ఎవరయినా ఊరికి వెళ్తున్నారా?" అని అడిగాడు రాఘవన్.

"అవునా! నువ్వు రావడం తెలియదు కదా... ఊరి నుండి మారాశి వచ్చాడు. వాసంతిని తీసుకుని బయలుదేరుతున్నాడు. ఈ లోగా నువ్వే వచ్చేవావు."

"బిడ్డను ఎక్కడికి తీసుకుపోతున్నాడు?"

"దేవపట్నానికి! అక్కడ వాసంతి వాళ్ళమ్మ వుంది కదా!"

"ఓహో! అలాగే?" అని గర్లించాడు రాఘవన్.

“నువ్వు వచ్చేకావుగా, ఇంక బిడ్డ ఇవ్వాలి ఏం వస్తుంది లే?” అంది కామాక్షమ్మ.

“ఇవ్వాలి వెళ్లు. ఎన్నటికీ వెళ్లు” అంటూ రాఘవన్ తోపలికి వెళ్ళాడు.

సూర్యతో ఊరి కళ్ల దానికి తయారవుతున్న వాసంతి నాన్నను చూడ గావే పరుగు పరుగున వచ్చి అతడి కాళ్ళకు చుట్టేసుకుంది.

రాఘవన్ పంట్లాం జేబునుండి రినాల్యర్ ను తీసి, సూర్యకు గురిపెట్టి-
“త్రాష్టుడా! నీలాటి ద్రోహిని కాల్చిపారేస్తే ఆవంతయినా పాపం లేదు!” అని గర్జించాడు.

నిరుత్తుడయి ఒక్క నిమిషం అట్లాగే నిల్చుండిపోయాడు సూర్య... తన దిగ్భ్రమను అణచుకుని “మిస్టర్ రాఘవన్ ! ఏమిటి కోపం ? ఇంట్లాండులో ఇంగ్లీషు సినిమాలు ఎక్కువగా చూశారా ఏమిటి ? కారణం లేకుండావే కాల్చేస్తా, పేల్చేస్తా అంటూ బయటదేరాచే ? తూటాలను పాడు చేయకండి. ఆ తర్వాత ఎందుకయినా కావల్సి వస్తాయి” అన్నాడు.

‘నీ పెంకె ధోరణులు నే నెరుగుదును. నీడాబుసరి మాటలకు నేను మోసపోను ! ఒరేయ్, సీతను తీసుకుని ఆనాడు పారిపోయావ్... ఇవ్వాలి వాసంతిని ‘కిడ్ నావ్’ చేయబోయావు ! నిన్నివాళ పోలీసుల కప్పగించిగాని ఇంకో పని చేయను’ అన్నాడు రాఘవన్. అతడి వెనకాలే నిల్చునివున్న కామాక్షమ్మ “ఒరే రాఘవా ! వచ్చి రావడంతోటే ఈ రభస ఏమిటా? సూర్య ఏమంత తప్పు చేశాడనీ ? వాసంతి అమ్మా నాన్నలను చూచి చాకోజా లయింది, అది తహతహ లాడుతూంది కదా ఆని నేనే అతణ్ణి వాసంతిని తీసుకెళ్ళి వాళ్లమ్మ దగ్గర విడిచిపెట్టమన్నాను” అంది.

వాసంతి, “సూర్య మామయ్యా ! నేను నాన్నను గట్టిగా తట్టుకుంటాను. నువ్వు పారిపో” అంది. ఆ ముద్దు మాటలు విన్న రాఘవన్ కోపం కొంత తగ్గింది; కొంత సిగ్గు కలిగింది.

“మిస్టర్ సూర్య ! ఆడవాళ్ళందరూ నీ పారీ యేనని నే నెరుగుదును. ఈ

పారికి క్షమించి వదలిపెడుతున్నాను. పో! వెళ్లిపో ఇక్కడనుంచి! గటవుట్!" అన్నాడు రాఘవన్.

“అయ్యా ! నే నెటూ పోతున్నాను. కాని వెళ్ళే ముందు మీ తప్పు అభిప్రాయాన్ని సరిదిద్ది వెళ్తాను. నేను సీతను పిలుచుకుని పారిపోయావని ఇప్పుడన్నారే, నిజంగా మీ రట్లాగే నమ్ముతున్నారని నేను అనుకోవడం లేదు. నమ్మితే మాత్రం అంతకన్న తప్పు మరొకటి వుండబోదు. సీతను తీసుకు వెళ్ళింది రజనీపూర్ రాజు తాలాకు మనుష్యులు. వారిని అడ్డగించి సీతను కాపాడుదామనే నేను వారిని వెంబడించాను. అప్పుడే నన్ను పోలీసులు పట్టుకున్నారు. ఇదీ ఆసలు నిజం” అన్నాడు సూర్యు.

“బౌనురా నాయనా! ఇవన్నీ సూర్య నాకు చెప్పాడు. నిజమనే అనిపిస్తుంది నాకు. సీత కూడా ఇదే నిధంగా చెప్పింది” అంది కామాక్షమ్మ.

‘ అమ్మ పడ్డ కష్టాలు వింటే ఆశ్చర్యంగా, భయంగా వుంది నాన్నా” అంది వాసంతి.

రాఘవన్ రివాల్వర్ ను పంట్లాం జేబులో పెట్టుకుని—“అయితే సూర్య, అవన్నీ నాకు వివరంగా చెప్పు. ఇప్పుడు వెంటనే వెళ్లితీరాలా నువ్వు?” అన్నాడు.

“అట్లాగే కానివ్వండి రాఘవన్, నా కేమీ తొందరలేదు” అన్నాడు సూర్యు.

✽

✽

✽

సూర్య రజనీపూర్ మనుష్యుల గురించి చెప్పగానే, వారి గురించి తెలుసుకోవాలి అన్న కుతూహలం రాఘవన్ లో ఉదయించింది. స్నానం, భోజనం అయ్యాక అతడు సూర్యను తీసుకుని తన మేడ మీద గదికి వెళ్లాడు.

“సూర్య ! ఓడలో వస్తుండిగా నే నొక భయంకరమైన కలగన్నాను. వాసంతి కనబడకుండా పోయినట్లు, నేను దానికోసం భూమి మీద, నిటిలో, గాలిలో, నిప్పులో పొగలో పరుగు తిరి పరుగు తిరినట్లు కలగన్నాను. వాసంతి మాత్రం నాన్నా! నాన్నా!” అని అరుస్తూంది, కాని వాసంతి ఎక్కడ వుందో

“నుకనుక్కోలేక పోయాను. మెలకువ రాగానే ‘ఇక్కడెన్నడూ వాసులని విడిచి వుండరాదు’ అని నిశ్చయించుకున్నాను. అందుకనే నేను రాగానే నువ్వు అమ్మాయిని తీసుకుపోతున్నావు అనగానే విపరీతమైన కోపం వచ్చింది. అందుకు నువ్వేమీ అనుకోకు... ఇందాక రజనీపూర్ మనుషులు లెవరో సీత తెలుసుకుపోయా’ని ఒక కథ చెప్పావే...”

“అది కథ కాదండీ, నిజంగా జరిగిందే !”

“సరే, నిజంగా జరిగిందే అనుకుందాం ? రజనీపూర్ మనుషులు సీత అందుకు తీసుకుపోయారు ? నువ్వు చెప్పేది నిజమని నిరూపించావా ఆ రజనీ పూర్ సంస్థానాన్నే నాశనం చేసి పారేస్తాను” అన్నాడు రాఘవన్.

“నేనేమీ నిరూపించలేనండీ బాబూ, ఎవరో ఎప్పుడో చేసినదానికి నేను సాక్ష్యులూ, ఋజువులూ, ఎక్కడినుండి లేను ? నేను చెప్పేది మీరు నమ్మాలి ?”

“అయితే మరి, నమ్మకం కుదిరేలా నీ కథను చెప్పు, విందాం”

“ఇంకా మీరివ్వడం మానలేదు మీరు... రాఘవన్ ! ఎప్పుడూ నానా మీరీ విషయం గమనించారా ? ఒక కోణం నుంచి చూస్తే తారెణికి సీత కూ పోలికలున్నాయని గమనించావా ?”

అదిరిపడ్డాడు రాఘవన్. అతడి ముసుగులో ఎన్నో ఊహలు, ఎన్నో కంటేహలు ఒక్కసారిగా ఉదయించాయి. అయినా కాలేతంగా “లేదు మూర్యా, నేను ఆడవాళ్ళ గుహలూ, పోలీసులూ అంతగా తనిచి చూడను. పోనీ తారెణికి సీత కూ పోలికలున్నాయనే అనుకుందాం, తర్వాత ?”

రజనీపూరు మనుష్యులు తారెణి అనుకుని సీతను తీసుకుపోయారు.”

“ఏమిటి అట్లాగయితే... ?” అని కాస్తేపాగి రాఘవన్ మాట్లాడాడు “...అట్లాగని నీ కట్లా తెలిసింది మూర్యా ? అన్ని రోజులు నాతో మెరిసింది కాని తారెణి నాకు చెప్పలేదే ?”

“తారెణి చెప్పలేదు, సీత ద్వారా తెలిసింది నాకు.”

“అసలు సీతను తారణి అని ఎత్తుకుపోయినట్లు నీ కేట్లా నుండేవాం
వచ్చింది?”

“సీతను వాళ్ళు తీసుకువెళ్లడానికి ముందు రోజు నేనూ తారణిదేవి
వెండి బజారు వెనకాల వున్న గాంధీ మైదానంలో కూర్చుని మాట్లాడుకుంటు
న్నాను. కాస్తే పర్యాక తారణి వెళ్ళిపోయింది. ఆ తర్వాత మళ్ళీ క్యట్టలు
నా దగ్గరకు వచ్చారు. వాళ్ళవాలకం చూస్తే స్వదేశ సంస్థానపు మనుష్యులవలె
వున్నారు. తారణిని పట్టుకోవడంలో వారికి సాయం చేస్తే లక్ష రూపాయి
లిస్తామని చెప్పారు. వాళ్ల ఉద్దేశ మేమిటో నాకు తెలియలేదు. సంస్థానాధీశు
లకు అలవాటయిన చెడ్డ తలపుతోనే తారణిని తీసుకువెళ్ళాలనుకుంటున్నారని
తలచాను. వాళ్లకు ఏదో మాటలు చెప్పి పంపించేశాను. మరు రోజు ఆ
మైదానంలో, ఇంచుమించు ఆ చోటే నేనూ, సీతా ఖార్చోని మాట్లాడు
తున్నాము...”

“ఓహో, అలాగా? ఉత్తమ ఇల్లాలు సీత ఎవరికీ చెప్పకుండా గాంధీ
మైదానానికి వచ్చిందన్న మాట!”

“మిస్టర్ రాఘవన్! మీరు కోప్పడనంటే నిజం చెబుతాను!”

“కోప్పడేటట్లయితే అబద్ధం చెబుతావన్న మాట?”

“ఎట్లాగయినా నిజమే చెబుతా, వినండి! ముందొకసారి మీరు నన్ను
పోలీసులకు అప్పజెప్పాలని అన్ని ఏర్పట్లు చేసివుంచారు. మీ ఇంటి చట్టా
రహస్య పోలీసుకాఖ వారు కాపలా కాచేటట్లు ఏర్పాటు చేశారు. అప్పుడు
మీ ఇంటికి వన్ను రావద్దని హెచ్చరించడానికే సీత.. గాంధీ మైదానానికి
వచ్చింది...” సీత ఎందుకు వచ్చిందో నన్ను వూర్తి నిజం చెప్పలేను మూరార్జున్
సగమే చెప్పాడు. ఈ సగం నిజానికే రాఘవన్ నునను కుతకుత లాడింది. ‘అ
దుర్మార్గురా లట్లా చేసిందన్న మాట! ఈ వెధవను కాపాడ్డానికి ఎందుకంత
శ్రద్ధ?’ అనుకున్నాడు మనసులో.

తర్వాత మూర్య—రజనీపూర్ స్థానపు వ్యక్తులు తారణి అని కుడి

నీతను తీసుకు వెళ్ళడం దగ్గరనుంచి ఆమె కలకత్తాకు వచ్చి ఫ్రేడీ గారడం దాక-
జరిగినదంతా ముక్తసరిగా చెప్పాడు.

“రజనీపూర్ నాళ్ళు చేసిన పొరబాటునే కలకత్తా పోలీసులూ చేశారు.
నీతనే తాని అనుకుని రక్షణ చట్టం క్రింద నీతను ఫైదులో వుంచారు” అంటూ
ముగించాడు సూర్యా.

తర్వాత రాఘవన్, ఒకనాడు తన ఎదుట కత్తితోబాటు ప్రత్యక్షమై
నీతను బాగా చూచుకోమని హెచ్చరించిన స్త్రీ గురించి సూర్యాకు చెప్పాడు
చెప్పి—“ఆమె ఎవరు ? నీత విషయంలో ఆమె కందుకు అక్కట ?” అని
అడిగాడు.

‘చెబుతా వినండి :’ అన్న సూర్యా మాటలు విని ఉలిక్కి పడ్డాడు
రాఘవన్.

“ఆ స్త్రీ మొదటి పేరు రమామణిబాయి. ఇప్పుడామె పేరు రజియా
బేగం నీత పట్ల ఆమెకు ప్రేమ కలగడానికి కారణం వుంది. అది చాల పెద్ద
కథండీ ! ముప్పై యేళ్ల ముందు ప్రారంభ మవుతుంది ఆ కథ. నాకా కథ
రజియాబేగం చెబుతేనే తెలిసింది. ఆ నిర్భాగ్యురాలు పిచ్చిపట్టి తిరుగుతూంది.
అప్పుడప్పుడు చాల అపూర్వంగా ఆమె తెలివిగా, మాయాలుగా మట్లాడు
తుంది. అట్లాంటి సమయంలో అకస్మాత్తుగా ఆమెను కలవడం తటస్థించింది.
అప్పుడు చెప్పిందామె—“అన్న ఉపోద్ఘాతంలో మొదలు పెట్టి ఆశ్చర్య
జనకమైన ఆ కథను చెప్పసాగాడు సూర్యా.

ముప్పై యేళ్ల ముందు రజనీపూర్ సింహాసనాన్ని అధిష్టించిన మహారాజు తది
తరసున్నావాధీకుల కలెనే విలాస, భోగాలలో మునిగి కేలుకుంటేవాడు. దుష్టు

లైన మంత్రులు ఎందరో ఆయన వద్ద పని చేసేవారు. వాళ్ళల్లో ముఖ్యుడు మధోంకర్.

ఒకసారి రజనీపూర్ మహారాజు సభలో మహారాష్ట్ర నుండి వచ్చిన ఒక గాయకురాలు పాడింది. ఆమె పేరు గంగాబాయి. మహారాజుగారి కామె నచ్చింది. ఆమెతో బాటు ఆమె అక్క వచ్చింది. ఆమె పేరు రమామణి; చాల ధైర్యస్తురాలు. ప్రపంచ వ్యవహారాలలో తన్ను మించిన వాళ్ళు లేరని రమామణి నమ్మకం.

మహారాజు ఎగుట మూడు రోజుల పాటు కచ్చేరీ జరిగాక మధోంకర్ ఆ స్త్రీలు విడిది చేసిన చోటికి వచ్చాడు. మహారాజు వారికి గంగాబాయి మీద మనస్సుందని చెప్పాడు. “అయితే మహారాజు వారిని మా చెల్లెలిని పెళ్ళి చేసుకోమని చెప్పండి—” అంది రమామణి. “మహారాజు వారి ఉద్దేశమూ అదే!” నన్నాడు మధోంకర్. ‘పెళ్ళి’ అన్న మాటతో రమామణి మోగపోయింది. తన చెల్లెలికి నచ్చచెప్పి ఒప్పించింది. ‘పెళ్ళి’ అంటూ ఒక తిథంగం జరిగింది.

ఆ తర్వాత కొన్నాళ్ళకు రాజువారికి మూడు పెళ్ళిళ్ళయ్యాయని, అంతః పురంలో ముగ్గురు రాణులున్నారని తెలిసింది. ఇది తెలిసి రమామణి నిర్వహ పోయింది కాని ఆశను కోల్పోలేదు. ఆ ముగ్గురు రాణులకూ పిల్లలు లేరని ఆమె తెలుసుకుంది. ఒక రోజు మహారాజును రమామణి ఏకాంతంలో కలుసుకుంది; కత్తి చూసి తెరిచింది. తన చెల్లెలి కడుపున కొడుకు పుడితే అతడిని రజనీ పూర్ సుప్తానానికి యువరాజుగా చేస్తానని మహారాజు చేత ఒక కాగితం మీద రాయించి పుచ్చుకుంది.

ఇవన్నీ తెలిసిన మధోంకర్ ఎత్తుకు పైయెత్తు వేశాడు. గాణి గంగాబాయికి కొడుకు పుడితే. పుట్టగానే అబిడ్డను చంపివేయడానికి మంత్రసానితో చెప్పి ఏర్పాటు చేశాడు.

ఉత్తమ ఇల్లాలయిన మూడవ రాణి, మధోంకర్ మంత్రసానితో మంత్రశాలాదురుండగా వినింది. ఆమె ఈ కిక్కు నాట్య ఏర్పాటు రహస్యం

రమామణికి చెప్పింది. చెప్పి, ప్రసవానికి ముందుగా నాలుగవ రాణిని బొంబాయికి తీసుకువెళ్ళి పొమ్మనీ, అందుకు కావలసిన సాయం తాను చేస్తాననీ ఆమె చెప్పింది. మహారాజా అప్పుడు యూరపు వెళ్ళివున్నారు. అంచేత రమామణి మూడవ రాణి సలహామేరకు, మధోంకర్ మునుష్యులకు కూడా తెలియకుండా చెల్లెలు గంగాబాయిని తీసుకుని బొంబాయికి వెళ్ళిపోయింది.

రాజపుత్ర స్త్రీల ఆనవాయితీ ప్రకారం గంగాబాయి 'పరా'లో వుండి గనుక ప్రయాణం చేయడం సులభమయింది. కాని ఇతర విధాల కష్టాలు వచ్చిపడ్డాయి. చేతిలోనూ డబ్బూ, రైలు టిక్కెట్లూ దారిలో ఎక్కడో పడిపోయాయి. అంచేత బొంబాయికి ముందు స్టేషన్ లో టికెట్ కలెక్టర్ వచ్చి చూచి, వారివద్ద టిక్కెట్లు లేకపోవడం చూచి వారిసక్కడే దించివేశాడు.

ఇదూ ఆడవాళ్ళు అంగులో ఒకటి నిండు చూలాలు, చేతిలో డబ్బు లేదు. అయితే గంగాబాయి ధరించిన నగలున్నాయి. వాటిలో ఒక దానిని అమ్మితే డబ్బు వస్తుంది. కాని అది చిన్న స్టేషన్. రాత్రివేళ. ఏదో బండ్లు వచ్చినప్పుడు తప్ప, నిర్మానుష్యంగా వుంది. రమామణి చెల్లెల్ని తీసుకుని వెయ్టింగ్ గదిలోకి వెళ్ళింది. జరిగినదంతా తెలుసుకుని గంగాబాయి వెక్కిరించి ఏడవసాగింది.

“ఈ ఏడుపు ఎవరిది?” అన్న కుతూహలంతో ఆ రాత్రి డ్యూటీలో వున్న స్టేషన్ మాస్టర్ ఆ గదిలోకి వచ్చారు. “ఏమిటమ్మా సంగతి?” అని అడిగారు. అట్లా అడిగిన స్టేషన్ మాస్టర్ ఎవరో కాదు, సీత తండ్రి దొర స్వామి అయ్యారే.

రమామణిబాయి వెలుపలికి వచ్చి ఆయనతో తమ పరిస్థితి చెప్పి, తమకు ఆ రాత్రి వుండడానికి చోటు కావాలనీ, మరుసటి రోజు తన చెల్లెలిని ఏదయినా ప్రసూతి గృహంలో చేర్చాలనీ అందుకు సాయం చేయమనీ కోరింది.

“సాయం చేస్తే నాకేమిస్తారు?” అని అడిగారు దురై స్వామి అయ్యర్.

దురై స్వామి అయ్యర్ కు జీతం తక్కువ. ఆ గన భార్య రాజమ్మతో అప్పుడు తన మొదటి బిడ్డను ప్రసవించడానికి ప్రసూతి గృహంలో వుంది.

దురైస్వామికి ఖర్చులు ఎక్కువయి డబ్బుకు చాల కటకట లాడుతున్నాడు. అడిగాక ఆ స్త్రీలను చూస్తే బాగా ధనవంతులని తెలిసింది. కనుకనే 'నా కేమిస్తాను' అని నోరు తెరిచి అడిగాడు.

రమామణి—“ఈ ఆపత్సమయంలో సాయం చేస్తే మీరడిగిన వస్తువు నిస్తాను. నన్నే కావాలన్నా ఇచ్చుకుంటాను” అంది.

దురై స్వామికి సిగ్గు ఆశ్చర్యమూ కలిగాయి.

“అట్లా మాట్లాడకండమ్మా! నాకేమీ వద్దాలెండి. నా చేతనయిన సాయం నేను చేస్తాను!” అన్నారు.

మరుసటి రోజునయం, తన భార్యను చేర్చిన ప్రమాతి గృహంలోనే గంగాబాయ్ ను చేర్చారు. కాని ఈ విషయం భార్యతో చెప్పలేదు... పతి కోణా తన భార్యను చూడడానికి వెళ్లి నపుడు దురై స్వామి రమామణినీ చూచే వారు. ఆమె ఆయన సాయానికి కృతజ్ఞతలు చెప్పేది. ఆ కృతజ్ఞత స్నేహంగా స్నేహం ప్రణయంగా మారడానికి ఎంతో కాలం పట్టలేదు.

రాజమ్మల్, గంగాబాయ్ ఒకే రాత్రి ప్రసవించారు. రాజమ్మల్ మగబిడ్డనూ, గంగాబాయ్ ఆడబిడ్డనూ ప్రసవించారు.

ఈ లోపుగా మధోంకర్ ఎట్లాగో వీరి ఆచూకీ తెలుసుకున్నాడు. ఆ ఆస్పత్రిని కనుక్కున్నాడు. రమామణి కిది తెలిసింది. మధోంకర్ బారినండి తప్పించుకుని వేరేదయినా చోటికి వెళ్లి సోదామచుకుంది. దురై స్వామి సాయం కోరింది. ఆమె వతిపుకు రాసుడయిన దురై స్వామి సరేనని, ఆ బొంబాయి మహా నగరంలో ఎవ్వరూ కనుక్కోలేని మారుమూల ఒక ఇంటిని అద్దెకు తీసుకుని, అందులోకి వాళ్ళను తరలించారు.

దురై స్వామి రాజమ్మల్ కు తెలియకుండా రమామణి ఇంటికి తాను వెళ్లి వస్తుండేవారు.

తారిణి పుట్టినప్పుడే రాజమ్మల్ కు పుట్టిన అబ్బాయి త్వరలోనే కన్ను మూశాడు. ఆ దుఃఖాన్ని మరిచి పోవడానికిని దురై స్వామి రోజూ రమామణి ఇంటికి వెళ్లి తారిణిని ముద్దాడి వస్తుండేవారు.

రజనీపూర్ మహారాజు యూరపు నుండి తిరిగి వచ్చారు. ఆయన బాంబాయిలో బస చేసిన చోటికి రమామణి వెళ్ళి గంగాబాయి పరిస్థితి గురించి చెప్పింది, ఆయన వాళ్ళెవరో తనకు తెలియనే తెలియదన్నారు రమామణి ఆయన స్వహస్తాలలో రాసిచ్చిన వుత్తరాన్ని చూపించింది. మహారాజు ఆసతి మేరకు ఆయన అనుచరులు ఆ వుత్తరాన్ని లాగేసుకుని ఆమెను బయటికి గంటి వేశారు.

ఎనలేని దుఃఖంతో నిరాశతో ఇంటికి తిరిగి వచ్చింది రమామణి. చెల్లెలికి అన్నీ చెప్పింది. ఆమె మూర్ఛపోయింది. కొన్ని నెలల తర్వాత గంగాబాయి మరణించింది.

... తారణి నిజంగా ఒక రాజకుమార్తె అని తెలియగానే రాఘవన్ మనసు పెనుగాలిలో సముద్ర తరంగాలవలె చెలరేగింది. అంతవరకు అతడికి అంధకార విషయాలు ఎన్నో బోధపడ్డాయి. తారణి సామాన్యమైన, సాధారణమైన స్త్రీ కాదని తాను అప్పుడప్పుడు ఊహించినది నిజమైందికదా అని గర్వించాడు. ఒకప్పుడు తాను ఆ రాజకుమార్తె ప్రేమకు పాత్రుడయినందుకు ఉప్పొంగి పోయాడు. కాని ఆ ప్రేమను సఫలం చేసుకోలేక పోయిన తన చేత కాని తనానికి విలవిలలాడాడు.

తానెంత ప్రయత్నించినా తెలుసుకోలేని తారణి జన్మ వృత్తాంతాన్ని ఈ నూర్యా తెలుసుకో గల్గినందుకు ఆశ్చర్య పడ్డాడు. తారణి, సీత, నూర్యా అమీద కోపమూ కలిగింది. వాళ్లు ముగ్గురూ కలిసి తన జీవితాన్ని వాశనం చేయడానికి కుట్ర పన్నినట్లనిపించింది.

కోపమూ, కడుపుమంటూ, అనూయా కలిసి మధించగా వాటన్నిటినీ దిగ మ్రింగి రాఘవన్ — “నూర్యా! నువ్వు చెప్పిన గంగాబాయి కథ ‘డ్యూమాన్’ నవల కన్నీ మిన్నగా వుంది!” అన్నాడు.

“కల్పన లన్నిటినీ మించిన నిజాలు మన స్వదేశ సంస్థానాల వెంక దాగి వున్నాయి. ఆ కథలు నా గుండెలో మంటలు రేపుతున్నాయి. గంగాబాయి, రమామణిలవలె ఎన్ని వేల స్త్రీలు అన్యాయాలకు, అత్యాచారాలకు బలి

అయినాలో? ఆ నారీమణుల కన్నీటి సెగలలో స్వదేశ సుస్థానాలు మాడి మసి అయిపోలేదేనని ఆశ్చర్యం వేస్తూంది నాకు!” అన్నాడు సూర్యుడు.

“అందులో ఆశ్చర్యం ఏమీ లేదు. ఇది కలియుగం కదా! పతివ్రతలకు శాపం పెట్టే శక్తి త్రేతాయుగంలోనే అంతరించింది. ఇప్పుడు అన్యాయాలు, అక్రమాలు చేసేవారికి మంచి కాలం. సరే, తర్వాత కథ చెప్పు! గంగా బాయ్ మరణించాక రమామణి ఏమి చేసింది? ఆ అదృష్టవంతుడు, మీ మామగారు ఏమి చేశారు?” అని అడిగాడు రాఘవన్.

“ఆ పైన చెప్పడానికి ఎక్కువేమీ లేదు. బహుశ నా కన్న మీకు ఎక్కువ తెలుసేమో? అయినా నాకు తెలుసిన వివరాలు మీకు చెబుతాను” అని చెప్పసాగాడు సూర్యుడు.

*

*

*

గంగాబాయి హతాన్మరణం రమామణి మతిని చెడగొట్టింది. ఆమె తన చెల్లెలి దుర్గతికి కారణమయిన రజనీపూర్ మహారాజుపై, మధోంకర్ పై పగ సాధించి తీరుతానని ప్రతిజ్ఞ పూనింది. ఆ ఉద్వేగమే ఆమెను ఎన్నో ఇదుమఱపాలు చేసింది.

పగ సాధించడానికీ, తారిణిని మధోంకర్ బారి నుండి తప్పించడానికీ రమామణికి మగసాయం కావలసి వచ్చింది. అంచేత తన ఆకర్షణనంతా ప్రయోగించి ఆమె దుర్జస్వామితో తన సంబంధాన్ని దృఢపరచుకుంది.

దుర్జస్వామి అయ్యర్ గారి స్థితి చాల ఇరుకున పడింది. తనకొచ్చే కొద్ది పాటి ఆదాయంతో బొంబాయిలో రెండు కుటుంబాలను నడపడం చాల కష్టమైంది. అర్థికంగా చాల చిక్కులు కలిగాయి.

తారిణి పెరిగి పెద్దదయింది. ఒక గోజు రమామణి ఆమెకు, రజనీపూర్ రాజు వలన తన చెల్లెలు గంగాబాయికి జరిగిన అన్యాయాన్ని వివరించి అందుకు అతగాడికి తగిన కాస్తీచేసి తీరడానికి తానునిశ్చయించినట్లు తెలిసింది.

గంగాబాయ్ కథను విన్న తారణి మనసు స్వదేశ సంస్థానాల గురించి దేశ స్వాతంత్ర్యం గురించి ఆలోచించ సాగింది. స్వాతంత్ర్య పోరాటం పట్ల సంఘసేవ పట్ల మక్కువ కలిగింది. అప్పుడు దేశమంతా జరుగుతున్న ఉప్పు సత్యాగ్రహోద్యమంలో ఆమె పాల్గొంది ఆ తర్వాత బీహార్ భూకంసానికి గురి అయినవారికి సాయం చేద్దామని వెళ్ళింది.

ఇంచుమించు ఈ సమయంలోనే రాజమ్మల్ చాలాజాల శుభ జబ్బు పడి వుందనీ, బ్రతకడం కష్టమనీ రమామణికి తెలిసింది. ఆమెనూ, ఆమె కూతురు సీతనూ చూడాలన్న కాంక్ష రమామణికి చాల కాలం నుండి వుంది. రజనీపూర్ సంస్థానపు ఆధరణాలలో తన వద్ద నున్న ఆఖరి ఆధరణమయిన రత్నహారాన్ని, రెండు వేల రూపాయలనూ తీసుకుని, దురై స్వామి ఇంట్లో తేని సమయంలో, ఆయన ఇంటికి వెళ్ళింది. సీత వెళ్ళికని చెప్పి రత్నహారాన్ని డబ్బును, రాజమ్మా చేతికి ఇచ్చివచ్చింది.

ఈ బాధ్యతను నెరవేర్చాక రమామణి తన జీవిత లక్ష్యాన్ని నెరవేరుడంలో లీనమయింది. బొంబాయికి వచ్చినప్పుడు రజనీపూర్ రాజును చంపడానికి యత్నించి విఫలరాలయింది. హత్యా ప్రయత్నా నేరానికి ఆమెకు కారాగార వాసపు శిక్ష లభించింది.

ఆ తర్వాత కొద్ది కాలానికి రజనీపూర్ రాజు చనిపోయాడు అందు వలన చెరసాల నుండి విడుదలయి రాగానే రమామణి మధోంకర్ వైపు తన దృష్టిని మళ్ళించింది. కాని ఆమె ఆ ప్రయత్నంలోనూ ఓటమినే పొందింది. ఆమె మధోంకర్ కోసం వేచి వేచి ఆఖరికి అతడు దొరికాడు కదా అని అనుకున్న సమయానికి, రమామణివలెనే మధోంకర్ మీద పగబూనిన ఇంకొక దేవదో ఆమెకన్న ముందుగా మధోంకర్ ని పరలోకానికి పంపించేశాడు !

42

...ఇదంతా చెప్పి నూర్యా “రాఘవన్ గారూ! ఎవరో స్త్రీ వచ్చి సీత గురించి హెచ్చరిక చేసి వెళ్లిందన్నారే ఆమె రజియా బేగమ్ అయి వుండాలి. సీత పట్ల ఆమె శ్రద్ధ వహించడానికి కారణం ఏమిటో తెలిసింది కదా?” అన్నాడు.

“నా ప్రేమమైన మామగారిని నేను నా పెళ్ళి తర్వాత ఒక్కసారి కూడా చూడలే లేదు. ఆయన ఇప్పుడెక్కడ వున్నాడు? ఏమి చేస్తున్నార?” అని అడిగాడు రాఘవన్.

“అదే నాకూ తెలియదు. రజియా బేగం ఎక్కడ వుందో కూడా తెలియలేదు. నేనూ తారినీ వాళ్ళిద్దరికోసం ఎంతో వేతనాము కాని దొరక లేదు” అన్నాడు నూర్యా.

“ఎందుకు వేతనాము?”

చిరునవ్వుతో చెప్పాడు నూర్యా; “మిస్టర్ రాఘవన్! ఒక పనికి వారి అనుమతి, ఆశీర్వాదం కావాలి. అందుకనే వేతనాము; వెతుకుతున్నాము. నేనూ తారినీ పెళ్ళి చేసుకోదలిచాము...”

రాఘవన్ పకపక నవ్వి—“నూర్యా! నువ్వెంతో తెలివైనవాడివని కదా అనుకున్నాను?” అన్నాడు.

“ఆ అభిప్రాయం తప్పని ఇప్పుడనిపిస్తుందా?” అని అడిగాడు నూర్యా.

“ఔను. లేకపోతే తారినీ పెళ్ళాడతానంటావా? ఇన్ని రోజులు ఆమెతో మెలగాక కూడా ఆ మాటే అంటావా?...నూర్యా! నీకు తెలుసో తెలియదో కాని తారినీ ఒకప్పుడు పెళ్ళి చేసుకుందామనే అనుకున్నాను. ఆమె కూడా నన్ను ప్రేమించినట్లే నటించింది...”

“రాఘవన్ తారినీ గురించి అట్లా మాట్లాడకండి. తారినీ నటించి

చింది అని అనాలిగారంటే మీరామెను అర్థం చేసుకోలేదన్న మాట!”

“అయితే ఆమెను నాకన్న నువ్వు బాగా అర్థం చేసుకున్నావనా?”

“అహ! అందులో ఏమీ సందేహం లేదు. తాళి అర్థం చేసుకున్నవారయితే ఆమె నటించిందని అని వుండరు!”

“ఒకప్పుడు నన్ను ప్రేమించానని చెప్పిన మనిషి నిన్ను వెళ్ళి తేను కంటానంటే, అందులో ఏదో ఒకటి అసశ్యమయి వుండాలి కదా?”

“అక్కర్లేదు. తన అభిప్రాయాన్ని మార్చుకునే హక్కు ప్రతి వ్యక్తికి వుండి ఒకప్పుడు తాళి మీపట్ల అనురాగాన్ని ప్రకటించిన మాట నిజమే. అది నటన కాదు. వేషమూ కాదు. అయితే, ఆ తర్వాత తన జీవిత అత్యంత అనుగుణంగా లేదని తెలిసి తన అభిప్రాయాన్ని మార్చుకుంది. అది తప్పేట్లా అవుతుంది?”

“నూర్యా! ఆమె తరపున ఆ తేరిన షకీలులా మాట్లాడుతున్నానా? కాని నీ యత్నమంతా దండగే! తాళి గురించి నీకన్న నాకెక్కువగా తెలుసు. ఆమె నన్ను ప్రేమించినట్లు ఎందుకు నటించిందో నాకు తెలుసు. కేవలం రెండు వేల రూపాయల కోసమే! రాజులను వెతుక్కుంటూ వెళ్ళిన గాయకురాలి మాతురే కదా!”

కోపంతో లేచాడు నూర్యా: “రాఘవన్! జాగ్రత్తగా మాట్లాడండి! తాళి గురించి అవాకులు చెవాకులు మాట్లాడితే...” ఆ పైన అతడికి మాట రాలేదు; పెదవులు వణుకుతున్నాయి.

...మాట్లాడితే ఏమి చేస్తావోయ్? ఆ రజియా బేగంలా తాళిని చంపేస్తానంటావా?” అన్నాడు రాఘవన్ హేళనగా.

“మితో మాట్లాడి లాభం లేదు. నేను వెళ్ళొస్తా—” అంటూ నూర్యా లేచాడు.

“అరెరె! అటా వెళ్ళిపోతా ఎట్లాగోయ్? కూర్చో బాబూ కూర్చో! నీ ముద్దుల మరదలు సీతాదేవి ఎక్కడుంది, ఏమి చేస్తోంది అని చెప్పి వెళ్ళోయ్!...ఆమెను గురించి మాట్లాడినా కూడా కోపం వస్తుందా ఏమిటి?”

అవును మరి, నేనేమో తాళిగట్టిన భర్తను; నువ్వేమో ముద్దుల బావవు!”

సూర్య వంగి నేల వంక మాస్తున్నాడు. అతడి కండ్ల నుండి రెండు బొట్టు కన్నీరు నేల మీదకు చిందాయి.

“ఇదేమిటోయ్ అడపిల్లవాగ ? నీత పేరు చెప్పగానే హృదయం కరిగి పోతుందేం ? ఏమిటో ఆ అనుబంధం ?”

సూర్య కళ్లు తుడుచుకుని, రాఘవన్ వైపు చూశాడు.

“నన్నెన్నయినా అనండి, తారిణిని ఎన్నయినా అనండి. కాని నీతకు గురించి అటాంటి మాటలు మాట్లాడిన వారి నాలుక తెగి క్రింద పడిపోతుంది. ఆ పాపం చేసినవారు ఘోర నరకానికి పోతారు. వాళ్లను ఈ భూమి బ్రహ్మలయి మింగివేస్తుంది” అన్నాడు. అతడి మాటల కఠిన్యానికి రాఘవన్ మూడ జంకాడు.

సూర్య ఇంకా మాట్లాడాడు: ‘నీత మీ పాదాల వద్ద వాలడానికి సిద్ధంగా వుంది. ఏదయినా తప్పు జరిగివున్నా అవన్నీ మరిచి విమ్మల్ని దైవం లాగా పూజించడానికి సిద్ధంగా వుంది అమె. నీతకీ కార్డు ముక్క రాయండి రెక్కలు కట్టుకుని వాలుతుంది.’

‘సూర్య! నువ్వు చెబుతున్నది ఈ జన్మలో జరగబోదు. నీతకు రమ్మని పుత్రరం రాయడం కన్న ఈ చేతిని నరికేసుకుంటాను.’

“అయ్యో! అడ్డాగనకండి! నా మాట నాలకించండి. జరిగివదంతా మరిచిపోండి, నీతతో కాపురం చేయండి; సంతోషంగా వుంటారు. రాఘవన్! మీరూ నీతా అన్యోన్యంగా వుండడం కన్న నాకు తారిణికి కావలసిందేమింది ?”

అసలే అగ్గిలా వున్న రాఘవన్ కు, సూర్య తారిణి పేరెత్తడం, అబ్బం పోసినట్లయింది. “నీకు ఆ తారిణికి సంతోషం కల్గించడమే నా జీవిత లక్ష్యం అనుకున్నానా!” అని పెదేలు మని సూర్య చెంప మీద దెబ్బ వేశాడు. వెంటనే చేయెత్తాడు సూర్య, కాని దించివేశాడు.

“ఏం చేయి దించేశారేం ఏరుడుగారు ?”

“రాఘవన్ ! ఒకప్పుడయితే చెబ్బుకు పది చెబ్బులు కొట్టివుంటేవాడిని కాని ఇప్పుడు నేనూ తారినీ గాంధీజీ శిష్యులం; అహింసను నమ్మేవారం; బల ప్రయోగం పనికి రాదని విశ్వసించేవారం. ఆ సహనానికి మొదటి పరీక్ష మీరు పెట్టారు.”

“ఓ! గాంధీజీ శిష్యులా ! అయితే మరొకటి పుచ్చుకొండి!” అని రెండో చెంప మీద కొట్టాడు రాఘవన్.

తక్కు కొరుక్కుంటూ సూర్యా “ఇప్పుడు మీకు తృప్తిగా వుందా? మీ మనసు కాంతించిందా? ... ఇక నేను వెళ్ళొస్తాను” అన్నాడు.

“తృప్తిగా లేదబ్బాయి; అప్పుడే కాంతి ఎట్లా లభిస్తుంది?” అంటూ రాఘవన్ సూర్యా మెడను గట్టిగా పట్టుకున్నాడు. “ఇదిగో సూర్యా! నువ్విక ముందు నీరనుగాని తారినీగాని చూడబోనని ప్రమాణం చేయి. తేకపోతే నన్ను చంపేస్తాను” అన్నాడు.

“మీ కోరిక సమంజసమైనది కాదు. నా మనసులో కల్మషం తేనప్పుడు నేను నీర నెందుకు చూడరాదు? తారినీ నిషయిమై మీకు నేనెట్టి హామీలు ఇవ్వ నవసరంలేదు. కావాలంటే నన్ను కాల్చి పారేయండి. మీరు చేసిన ఘన కార్యానికి నీర, తారినీ, మీ అమ్మ వాసంతి సంతోషిస్తారు!”

“ఓరి కుంతా! నన్ను చెరిస్తావుట్రా?” అని బలమంతా వ్రుపయోగించి సూర్యాను మెట్లవైపు తోకాడు రాఘవన్.

సూర్యా మెట్ల మీద దొర్లుకుంటూ వెళ్ళి, ములుపు దగ్గర ఎట్లాగో సూర్యా శించుకుని లేచి కూర్చున్నాడు. వాసంతి, కామాక్షమ్మ పరుగెత్తుకు వచ్చారు.

“అయ్యో! ఇదేవిటి మామయ్యా! మెట్ల మీద పడ్డారా?” అని వాసంతి అడిగింది.

“అవునమ్మా! కాలు జారింది” అన్నాడు సూర్యా.

“వాసంతీ! పాపం సూర్యా కాలు జారి పడ్డాడు. కాని అదృష్టం కాగుండి మెట్లకేమీ నష్టం కలుగలేదు” అని చెప్పి గొల్లుమని నవ్వాడు రాఘవన్.

43

దేవపట్నం కోలాహలంగా వుండి. ఎన్నికల రోజుకు ముందు రోజు పట్టాభిరామన్ అభ్యర్థిత్వాన్ని సమర్థిస్తూ పెద్ద సభ జరిగింది. ఆ సభకు జనులు అత్యధిక సంఖ్యలో హాజరయ్యారు.

వేదిక మీద పట్టాభి కాక ఇంకా పురుషులూ, స్త్రీలు కూర్చుని వున్నారు. స్త్రీలలో సీత కూడా వుంది. గత నలభై రోజుల నుండి సభలలో మాట్లాడడంతో ఆమె ఆరితేరిన వక్త అయింది. దేశ భక్తి, స్వాతింత్ర్య వేషము నిండిన ఆమె ప్రసంగాలు ఆవినీతినీ, లంచగొండితనాన్నీ చీల్చి చెండాడాయి. పట్టాభి రామన్ అభ్యర్థిత్వాన్ని ఆమె ఎంతో శ్రేయోనితనంలో ప్రేమతో సమర్థించింది. జాతీ అభ్యర్థిని వివరిస్తూ ఆమె చేసిన ప్రసంగాలు రామ బాబాల వలె తగిలాయి. అంచేత ఆ నాటి శ్రోతలందరూ శ్రీమతి సీతా దేవి ప్రసంగానికై తళు తళు లాడుతూ వేచియుండడం సహజమే కద ?

అయితే వారి ఆశ నెరవేరలేదు. శ్రోతలకు ఆశాభంగం కలిగింది. ఎందుకంటే ఆ రోజు సీత మాట్లాడలేక పోయింది. లేచి నిల్చుని నాలుగు మాటలు మాట్లాడేలోగా ఆమెకు తటాలున ఏడుపు వచ్చేసింది. అందుకు కారణం ఇది. సభ జరుగుతుండగా ఒక మూలగా ఎవరో ఒకడు ఏదో కరపత్రాన్నీ జనానికి పంచ సాగాడు. ఆ కరపత్రాన్ని చదివిన వారంతా సీత వైపు తదేక దృష్టితో చూడసాగారు. వేదిక మీదికి కూడా ఒక కరపత్రం వచ్చింది. దానిని సీత అందుకుని చదివింది. మొదటి నాలుగు పంక్తులు చదివేసరికి గుండె పగిలి పోతుండేమో నన్నించింది.

ఆ కరపత్రంలో సీతను గురించి నిందా పూర్వకంగా, నీచంగా రాసి వుంది. ఆమె తన మొగుడిని వదిలేసి, నూర్యార్యతో పారిపోయి వచ్చిందనీ, ఆమె కెరసాలకు వెళ్ళింది దేశభక్తితో కాదని రైల్వో ఏదో దొంగిలించినందువల్లననీ, అటువంటి టక్కులాడి ప్రసంగాలకు ఓడర్లు మోసపోరాదనీ. అందుకే రాసివుంది.

ఆడవాని మనసును గాయపరచడాని కింతకన్న ఏమి కానాలి? ఆ తర్వాత రెండు గోజుల దాక సీత ఇల్లు విడిచి బయటికి రాలేదు.

ఈ సంఘటనకు పట్టాభి ఎంతో బాధ పడ్డాడు. కాని ఎన్నీకలలో గలిచితిరాలి. అన్న ఆతడి పట్టుదల దిగాణీకృతమైంది.

పై కరపత్రం ఓటర్ల దృక్పథాన్ని ఏ విధంగానూ మార్చలేదు. 'ఏవడీ ఆకాశ రామన్న? మాటలు విని మోసపోయేటంత మూఝలముమేము అంటాడా? ఈ చెత్త రాసిన వాడే 'మూఝడు—' అని నిరూపించదలచు కున్నారు—దేవపట్నం ప్రజలు. నల్ల బజారు ద్వారా జనాన్ని దోచుకుంటున్న పెద్ద మనిషి ఈ విధంగా ఒక స్త్రీని నానా దుర్భాషలూ అడి విజయం సాధిద్దామనుకుంటున్నాడు, ఏడికో గుణపాఠం చెప్పాలి. అనుకున్నారు. ఈ అభిప్రాయాలు ఓట్లలో ప్రతి ఫలించాయి. పట్టాభిరామన్ అధిక ఓట్ల మెజారిటీతో గలిచాడు.

ఆ ఘనవిజయం పట్టాభికి అపరిమితమైన ఆనందోత్సాహాలను కల్గించి వుంచాలి కాని కలిగించలేదు. ఆ ఆనందామ్నతంలో విషపుబొట్టులాగా— సీతను గురించిన నిందా ప్రచారం—పని చేసింది.

మిత్రులూ అభిమానులూ వచ్చి పట్టాభిరామన్ కు అభినందనలు తెలియ జేశారు. ఆతడికీ లలితకూ పూలమాలలు వేశారు. “ఈ విజయానికి మూలమీ అదృష్టమే!”నని అమె నభినందించారు కొందరు.

ఒకరిద్దరు సీతనూ పలకరించారు. “నలుగురిలోకి వచ్చాక ఇట్లాంటివి ఎన్నో జరుగుతూనే వుంటాయి. ఎందరో నీచులుంటారు. వాళ్ళందరికీ భయ పడి ఉత్సాహాన్ని కోల్పోరాదు” అన్నారు. ఎదురింటి దామోదరం వీళ్ళే.

“మిస్టర్ పట్టాభిరామన్ మీరే సీతగారికి ధైర్యం చెప్పాలి” అన్నారు అడ్వకేట్ అప్పారావు.

అందరూ వెళ్ళిపోయాక భోజయనికి కూర్చున్నారు. లలిత భోజనానికి రమ్మని సీతను ప్రార్థే కుపడింది.

“తల నొప్పి ఎట్లా వుంది?” అని అడిగాడు పట్టాభిరామన్.

‘మీ గెలుపు వార్త వినగానే పోయింది; చాల సంతోషం’ అంది సీత.

‘ఇదంతా మీ ప్రోత్సాహ, సాయాలవల్లనే అయింది మీకు నే నెంతో ఋణపడి వున్నాను.’

‘మా లలిత అదృష్టమే అన్నిటినీ సాధిస్తుంది’ అంది సీత.

‘సీతా ! ఈయన ఆశ చూశావా ? ఈ విజయం చాలదుట. ఛేర్యక్ శదవి కూడా వస్తే అప్పుడు సంతోషిస్తారట’ అంది లలిత.

‘నీ అదృష్టం వల్ల అదీ వస్తుందిలే !’

‘అదృష్టం ఒకటి చాలదు. నా కోరిక నెరవేరాలంటే మీరు మును పటిలా సాయం చేయాలి; మేడ మీద కూర్చుంటే కాదు’ అన్నాడు వబ్బాభి.

‘ఇంక నా వల్ల మీరు అపకారమేగాని ఉపకారం జరగబోదు... ఈ రెండు రోజుల నుండి తీవ్రంగా ఆలోచిస్తున్నాను. అడవాళ్ళింట్లాంటి వాటి జోలికి రాకూడదు; లోకులు పలు గాకులు; దుర్మార్గులు’ అంది సీత.

‘మీరన్నది నిజంగాదు; ఇవాళ ఆభివందించడానికి వచ్చిన వారం దకూ మిమ్మల్ని ప్రశంసించారు. ఒక్కరయినా ఒక చెడ్డ మాట అనలేదు.’

‘ఇవాళ ఆనకణితే రేపు అంటారు. ఆ కరపత్రం మీరు చూచారా ? చూచి వుంటే వాలాగే మీ గుండె కూడా మందేది !’

లలిత అడ్డొచ్చింది. ‘చాలు చాలైంది ఈ మాటలు ! సంతోష సమయంలో ఈ అపశకునపు కూతల గురించి ఎందుకు మాట్లాడడం ?’

భోజనాలయ్యాక సీత పైకి వెళ్ళింది. అప్పుడు సరస్వతమ్మాళ్ లలి తతో—‘ఇంక ఈ పిల్ల ఇక్కడ వుండడం మంచిది కాదు. ఈమె పూరికి వెళ్ళితే బాగుంటుంది’ అంది.

‘బాగుందమ్మా నవ్వు చెప్పడం ! పనయ్యేదాక సాదాలు పట్టుకుని, పని య్యాక మెడబట్టి గెంటడమా ? ఆ సీత సాయం చేయకపోతే ఈయన ఎన్ని కలలో పాల్గొనేవారూ కాదు, గెలిచేవారూ కాదు. అనూట ఇంతకు ముందు కుక్క అన్నావు ?’

‘ఆమె సాయం చేసింది నిజమే ! నేను కాదనడం లేదు. కాని సీత

మంచి మనిషయితే రెండు మూడు రోజులలో వెళ్ళిపోవాలి. అమెహు మొగుడూ బిడ్డా వున్నారు. ఇక్కడే కూర్చుని వుంటే ఆమె కుటుంబం ఏమవుతుంది? నువ్వు ఇటా వెళ్ళి ఇంకొకరింట్లో వుంటావా? ఆలోచించు!” అంది సరస్వతమ్మ. తల్లి చెబుతున్న దానిలో కొంత నిజం వుందనిపించింది లలితకు.

అత్తగారి కోరిక మేరకు పట్టాభిరామన్ మున్సిపల్ ఛేర్మన్ పదవి వరించింది. అయితే ఆ విజయం మామూలుగా రాలేదు; ఉరుములతో మెరుపులతో వచ్చింది.

రోజులు గడిచిన కొద్దీ పట్టాభికి తాను ఛేర్మన్ అయితేయతానన్న విశ్వాసం ఏర్పడసాగింది. పట్టాభి, లలిత, సీతల ఉత్సాహం హెచ్చసాగింది. ఛేర్మన్ ఎన్నికకు ఇంకా రెండు రోజులుండనగా లలితతో వుత్తరం వచ్చింది. అప్పుడు పట్టాభి ఇంట్లో లేడు. కవర్ చింపి చూచింది లలిత. అందులో వుత్తరమేమీ లేదు; ఒక పత్రిక ప్రతి వుంది. “పట్టాభి లీలలు! అన్న కీర్తిక చదవగాకే ఆమె మనసు ముక్కయింది; ఒళ్ళంతా వణికింది.

వెంటనే తన గదిలోకి వెళ్ళి, తలుపులు వేసుకుని, కిటికీ ప్రక్కగా నిల్చుని చదివింది. సగం చదివింది; ఆపైన చదవకలేక పోయింది. కంటి మండి వేడి కన్నీరు మున్నీరుగా కారింది. కొంత సేపట్లా కన్నీరు కార్చాక మనసు తేలిక పడింది. ‘ఎవరో అయోగ్యుడు, అనూయగొన్నవాడు, అవాకులూ చెవాకులూ రాసి అచ్చు కీస్తే అది చదివి సంయమనం కోల్పోవడమా?’ అని తనకు తానే సమాధానం చెప్పుకుంది.

ఇట్లా లలితను బాధించి దొక నీచాతి నీచమైన పత్రిక దేవపట్నం లోని ప్రముఖులు చేస్తున్న అన్యాయాలను బయట పెడుతున్నానన్న సాకులో ఆ పత్రిక ఇట్లాంటి అభాండాలనూ అశ్లీలాలనూ ప్రచురిస్తుంటుంది. ఇట్లాంటి పత్రిక వుదని లలిత విని వుంది. ఎవరో పరిగట్టుకుని ఆ పత్రికలో ఒక పుటను కత్తిరించి తనకు పంపారు. ఆ పుటలో—సీత పట్టాభి ప్రేమికులనీ, ఇంట్లో వున్న లలిత మూఝురాలనీ, ఇటువంటి పట్టాభిరామన్ ను పురపాలక సంఘాధ్యక్షుడుగా ఎన్నుకోబోతున్నారు కదా!—అని మొసలి కన్నీరు కార్చారు.

ఎంత వద్దనుకున్నా లనిత ఈ విషయాలను మరువలేక పోయింది. కాని ఛేర్మన్ ఎన్నిక దినం దగ్గరలోకి వచ్చేసింది గనుక ఉత్సాహంగా వున్నట్లు నటించింది.

ఎన్నికలలో గెలిచినట్లు తెలిసి, మిత్రులు అభినందనలు స్వీకరించి ఇంటికి వచ్చాడు పట్టాభి. ‘ఇవాళ లలిత సీతలకు ఏమొచ్చింది?’ అని లిస్తు పోయాడు. స్నేహితులందరూ తన వీపు వెనక గుసగుస లాడడం కర్ణాకర్ణిగా విని అతడి మనసు వికలమయింది.

ఆ రాత్రి లలిత అతడితో నెమ్మదిగా సంభాషణ మొదలు పెట్టింది. “ఏమండీ! ‘యమదూత’ పత్రిక చూశారా?” అని అడిగింది.

పట్టాభికి నెత్తిన పిడుగుపడ్డట్లయింది...ఓహో! ఇదా సంగతి! ఆ కంపు పత్రకలో ఏదో రాసినట్లున్నారు. ఎవరో అది పనిగా వచ్చి దానిని గురించి చెప్పి లలిత మనసు పాడు చేసినట్లున్నారు.

“ఆ చెత్తను చదవలేదు; చదవబోను—”

“ఊరంతా చదువుతున్నారు; మనలకు చూచి నవ్వుతున్నారు”

“ఎందుకని?”

“యమదూత పత్రికలో విషయాల నురించే! ఆ ప్రక్కటి పిన్నిగారు, ఎదురింటి రామలక్ష్మమ్మ నా దగ్గరకు వచ్చి చెప్పి నెళ్ళారు. ఊరంతా తెలిసి పోయింది; మిఠొక్కరికే తెలియలేదు.”

“ఆ పత్రిక నీ దగ్గర వుందా?”

“ఉంది!”

“తే, చూద్దాము!” అన్నాడు పొంగుకొస్తున్న కోపాన్ని అణచుకుని పట్టాభిరామన్.

“ఇదిగో—” అంటూ దీపం వేసి, తన పెట్టెలో నుండి ఆ పత్రిక పుటను తీసి అతడి కిచ్చింది.

నిల్చునే పట్టాభి ఆ పత్రికను చదివాడు. చదువుతుండగా అతడి రక్తం లావాలా ఉడికింది. పళ్ళు బిగించుకుని చదివాడు. “అగ్గి పెట్టె వుందా?” అని అడిగాడు.

“ఎందుకు ?”

“ఇవ్వు, చెబుతా !” ఆమె అగ్గిపెట్టె తెచ్చిచ్చింది. అగ్గిపూజ తెలిగించి ఆ పత్రికకు అంటించాడు పట్టాభి.

“అయ్యో ! తగలచెట్టకండి !”

“ఏం ?”

“నే నందులో సగమే చదివాను !”

“అట్లాగేం ?” అని ఆ కాగితాన్ని కాల్చి బూడిద చేశాడు పట్టాభి.

“మంత తొందర ? నేను చెబుతుంటే లక్ష్యం లేదా ? ఉన్న మాటంటే ఉలుకెందుకు ?”

లలిత చెంప ఫెడేలు మంది. “ఇట్లాటి చెత్త పత్రికలు కొనడం, చదవడం పనికి రాదని చెప్పలేదూ ? ఎంత తెగించావు ?” అన్నాడు పట్టాభి.

లలిత దిగ్భ్రమ నుండి తేరుకుని, వెక్కిళ్ళతో “నేను కొనలేదు. పోస్టు క్వారా వచ్చింది” అంది.

“ఇట్లాంటి దొకటి పోస్టులో వచ్చిందని నాతో చెప్పలేదేమి ? దీనిని పెట్టెలో పెట్టి తాళం వేశావు అంటే నీ మనసు అశ్లీలాన్ని అభిలషిస్తున్నదని తెలుస్తోంది !”

లలిత మానగా వుంది. దీవమార్పి పట్టాభి పడుకున్నాడు.

“నేను చేసింది తప్పే ! తుమించండి—” అంది లలిత.

“సరే ! ఇక ముందు వాకు తెలియకుండా ఏమీ చేయకు ! నడుతుని నిద్రపో !” అన్నాడు పట్టాభి.

లలిత పడుకుంది కాని నిద్ర రాలేదు; ఏడుపూ వెక్కిళ్ళూ వచ్చాయి.

44

ఎన్నికల సభలో పంచిన కరపత్రంతోనే మనసు పాడయివున్న సీత పెత్తి మీద ఇంకొక పిడుగు పడింది. అది సూర్యా ఉత్తరం రూపంలో వచ్చింది. ఆ ఉత్తరంలో - “నేను మద్రాసుకు వెళ్ళిన రోజే హతాత్తుగా సౌందర రాఘవనూ ఇంగ్లండు నుండి వెనక్కు వచ్చాడు!” అన్న సూర్యా వాక్యం విద్యుద్వాహుతం వలె తగిలింది సీతకు. ఆ ఆఘాతంలో ఆశ్చర్యమూ సంతోషమూ కలిసి వున్నాయి. ఆ వాక్యం చెవవగానే తన కష్టాలన్నీ కరిగిపోయి నట్లనిపించింది. వెంటనే ఎరరి వెళ్ళి సౌందరరాఘవనను చేరాలనిపించింది కాని ఆ తర్వాత సూర్యా రాసినది చదివితే అంతులేని ఆశ్చర్య ఆకాంక్షల కలిగాయి. సూర్యా తన అవధివాలన్నీటిని రాసి ఉత్తరాన్నిట్లా ముగించాడు.

“సీతా! నీ భర్త తిరిగి రాగానే నిన్ను ఆతడి దగ్గరకు చేర్పాడని ఎంతో ఆశించాను. కాని అదంతా పగటి కలగ ముగిసింది. కారణాంతరాల వల్ల ఇప్పుడు నేను వెనక్కు తిరిగి రావడం లేదు. ఇక్కడ నుండి ఫిల్లీ వెళ్తున్నాను.

చివరకు ఒక మాట చెబుతున్నాను. నీకు నచ్చకపోతే త్షమించు. పట్నాభి ఎన్నికల గొడవలలోకి నువ్వు దిగడం, ఆతడి పక్షాన పని చేయడం వాకు నచ్చలేదు. సాధ్యమైనంత వరకు నువ్వు ఇంటి పనులనే వుండడం మంచిది. ఈ లోకం అంత మంచిది కాదు.”

ఇది చదివి సీత విలవిల లాడింది. ఆమెకు భగవంతుడి మీద, ప్రపంచం మీద కోపం వచ్చింది. అందరికన్న మిన్నగా తాను కన్న కూతురి మీద కోపం వచ్చింది. అమ్మ వద్దనిపించే కదా వాసంతి, వాళ్ళ నాన్నతో బాటు కలకత్తా వెళ్లింది. ఆమెకు అవధులులేని ఆగ్రహం కల్గింది.

ఈ సూర్యా తననూ ఆయననూ కలపాలని చూచాడట! ఎవరడిగారు ఈ మధ్య వర్తిత్వాన్ని?...ఇన్ని రోజులు విడివున్న తర్వాత కూడా ఆయన

మనకు మారలేదల్లే వుంది. నేను మాత్రం వెళ్లి ఆయన పాదాల మీద పడ నేల? నూర్యాడ నేను ఎన్నికలలో పని చేయడం నచ్చలేదుట... నచ్చకపోతే నాకేమి? ఇతగాడి ఇష్టాల కోసమే నేమిటి నేను పుట్టిందీ, పెరిగిందీ? ఆ తారిణి ఏమి చేసినా నచ్చుతుంది కాబోలు... ప్రపంచం ఏమీ గొడ్డుపోలేదు... నేను వేదిక మీదకెక్కి మాట్లాడితే సంతోషించి మెచ్చుకునేవారు లేక పోలేదు. వారి ఆదరాభిమానాలుంటే చాలు నాకు...”

ఈ విధంగా ఆలోచించి తన వేదనను సరిపెట్టుకుంది సీత. యథా ప్రకారం ఉత్సాహంతో తిరగపొగింది.

సీత నూర్యా ఉత్తరాన్ని ఎవరికీ చూపలేదు. కాని నూర్యా వాసుంతిని తీసుకుని రాకపోవడడానికి కారణం చెప్పక తప్పలేదు. సౌందరరాఘవన్ ఇంగ్లండు నుండి రాగానే వాసుంతితోబాటు కలకత్తా వెళ్ళిపోయినందున నూర్యా తన కూతురిని దేవపట్నం తీసుకురాలేక పోయాడని చెప్పింది. అలిత మిగతా వివరాల నూహించింది. సీత పట్ల మునుపటికన్న ఆదరాభిమానాలతో మెలగ సాగింది.

ఛేక్స్ ఎన్నికల కోజు సమీపించిన కొద్దీ ఒకటి తర్వాత ఒకటిగా ఇబ్బందులు కలిగాయి సీతకు.

ధీర్ఘ సుండి నూర్యా రాకాడు.

“తారిణితో మాట్లాడాను. నీకూ రామవన్కూ మధ్య ఇంకెవరు తల దూర్చినా అందువలన అపకారమే కాని ఉపకారం జరగబోదని ఆమె అంది. నువ్వే కలకత్తా వెళ్ళి ఆయనకు తుమాపణ కోరడం మంచిదని ఆమె అభిప్రాయం. సీతా! మునుపొక్కసారి నువ్వు నీ భర్త చెంతకు వెళ్ళి—‘గతాన్ని మరచి క్రొత్తగా జీవితం ప్రారంభిద్దాం—’ అని కోరుదామనుకున్నావు. కాని అది జరగ లేదు. ఆ నిర్ణయాన్ని ఇప్పుడు ఎందుకు ఆమెలు జరపరాదు? నువ్వు వెంటనే కలకత్తాకు వెళ్లడం మంచిది. ఇక్కడ మాజీ దివాన్ గారి కూతుళ్ళుండేవాళ్ళే వాళ్ళిప్పుడు కలకత్తా వెళ్ళారు. ఇది వాకింకా చింతను కలిగిస్తుంది.”

ఇది చదవగానే నుండి పడింది సీత. ఓహో! అటాగా? ఆయన “రా!” అని పిలిచినట్లుగా నా అంతట నేనే వెళ్లి ఆయన కాళ్ళ మీద పడడమా? పీల్చేదు. ఆయన ఏదెయ్యనయినా వెళ్లి చేసుకుని ఊరేగనీ! నేను పాత సీతను కాను! ఢిల్లీ లో వుండిన అమాయికురాలు సీతను కాను! నే నెవరి పాదాల మీద పడను!...”

ఫేర్మన్ ఎన్నిక జరిగిన రోజు రెండు ఉత్తరాలు వచ్చాయి.

చిత్ర ఇట్లా రాసింది: “ప్రియమైన సీతకు! నువ్వెంతో తెలివిగలదానివి అనుకున్నాను. కాని ఇదేమి వెరితనం! మీ ఆయన మా యింటి ఎదుట మేడపై వుంటున్నారు. పొద్దుస్తమానం ఆ కిటికీ దగ్గర వెరివాడిలా కూర్చోవడం చూస్తే జాలివేస్తుంది. నా భర్త ఆయనతో పరిచయం చేసుకున్నారు. నేను కూడా మా వారితోబాటు మీ అమ్మాయిని చూచి వచ్చాను. ఎంత అందంగా వుంది నీ కూతురు! అట్లాంటి బిడ్డను వదిలి ఎట్లా వుంటున్నావో నా కర్థం కావడం లేదు.

“ఒక రోజు వాసంతి మా ఇంటికి వచ్చింది. నా నోరు పూరు కుంటుందా? “మీ అమ్మ ఎప్పు డొస్తుందిట?” అని అడిగాను. “మా అమ్మ రానేరదు”, అంది బిడ్డ. “ఎందుకని?” అని అడిగాను. “మా నాన్నంటే మా అమ్మకు సచ్చదు” అంది. “నీ కవరం లే ఇవ్వం?” అన్నాను. “నాకు అమ్మా ఇవ్వ. నాన్న ఇవ్వం!” అంది. “మరయలే నాన్నతో నే వున్నా వేం? అమ్మ దగ్గరకు వెళ్ళవ్వా?” అని అడిగాను. “బెల్లాలనే వుందీ. కాని ఏం చేయడం? నాన్న ఒంటరిగా వున్నారు కదా ఆడుబిడ్డ వదిలి ఎట్లా వెళ్ళడం?” అంది. సీతా! ఇట్లాంటి కూతురిని కన్నది నీవే కదూ?”

“కొన్ని రోజుల నుండి ఇద్దరు ఆశ్చర్యధానతన యువతీయములు ఎదు రింటికి వచ్చి వెళ్తున్నారు. చాలాకేళు మీ వారితో మాట్లాడి వెళ్తుంటారు. మావారి కిదేమీ నచ్చలేదు. ఒక రోజు ఆ ఆడలు ఇంకా ఎవరు—అని అడిగా రట. ‘ఢిల్లీలో నే నెరిగిన వాళ్ళు!’ అన్నారట ఆ ఆడలు. ‘చాల దగ్గరివాళ్లలా వున్నారే?’ అని అడిగితే “ఇంకా దగ్గరకు రాన లో చూస్తున్నారు. నన్ను

పెళ్లి వలలో ఇరికిద్దామని చూస్తున్నారు.” అన్నారట మీనారు. అప్పు డీయన అన్నారట—“మీరయినా ఒంటరిగా ఎంత కాలం వుంటారు ? ఇద్దరిలో ఒకరిని పెళ్ళి చేసుకోరాదా ?” అందుకు మీ ఆయన ఏమన్నాలో తెలుసా ?—“దేవత వుండి వెళ్ళిన ఆలయంలో దేయాన్ని ప్రతిష్ఠించ మంటారా ?” అన్నారట.

“నీ భర్త నిన్ను ‘దేవత’ అంటుంటే, నువ్వేమో వెళ్లి ఎక్కడో కూర్చు న్నావు. ఇదిట్లావుండగా. నిన్నటినుండి వాసంతి జ్వరంగా వుంది. ‘అమ్మ కాదు—’ అని కలవరింతలుట ! నీ మనసున ఆర్ద్రత అనేది వుంటే కంటనే రా !”

ఈ వుత్తరం సీత మనసు కల్లోల పరచింది. చిత్ర రాసిందంతా నిజ మేనా ? లేక తన్ను రిప్పించాలని పేసిన ఎత్తా ? ఆయన తన్ను దేవత అన్నది నిజమేనా ?...జేవుడా ! నా బిడ్డను కాపాడు తండ్రీ ! నేను చేసిన పాపాలకు నన్ను శిక్షించు కాని నా బిడ్డకేమీ కీడు జరగకుండా చూడు తండ్రీ !...చిత్ర రాసింది నిజమేనా కాకిపోయినా వెంటనే వెళ్ళాలి. ఇంక ఆలస్యం పనికి రాదు. రాత్రే చెప్పేసి వెళ్ళిపోదాం.

ఇట్లా తలపోసిన సీత ఆ రెండో కవర్ ను చింపింది. దానిలో ఒక పత్రిక పుట వుంది. అది వేరేమీ కాదు, రెండు రోజుల ముందు లలితకు వచ్చిన పుటయే ! లలిత మాత్రం దానిని చదివి, సీత చదవకుండా వుండిపోతుండేమో నన్న బాధతో ఎవరో పుణ్యాత్ముడు అతిశ్రద్ధగా దానిని సీతకు పంపించాడు !

ఆ పుటను చదువుతుంటే కళ్ళు రెండూ భగ్గున మండుతున్నట్లని పించింది సీతకు. అవమానంతో శరీరం దహించుకు పోయింది. భూమి బ్రద్ద లయి తన్ను లోపలికి తీసుకోకూడదా ? ఆ అదృష్టం ఆ జానకీదేవికేగాని తనలాంటి దౌర్భాగ్యురాలికి ఎందుకు కలుగుతుంది ?

చెప్పరాని, చెప్పలేని ఆ వేదనతో అవమాన భారంతో వెర్రెత్తినదానిలా అయింది సీత. కాస్సేపయాక బాధ కొంత సద్దుకుని మళ్ళీ ఆలోచించే శక్తి కల్గింది. రెండు రోజుల నుండి లలిత ప్రవర్తనలో మార్పుకు ఇదేనా కారణం ?

ఇట్లాంటి వార్త చదివి తర్వాత కూడా లలిత తన్నీ ఇంట్లో వుంచుకుందా? అయితే ఆమె సీత, సావిత్రి, దమయంతి అందరూ ఆమె! ఆమె మొహాన్ని తానిక చూడలేదు. పట్టాభిరామన్ వైపుక న్నెత్తి చూడలేదు. తాను ఎవరినీ చూడకుండా, ఎవరికీ చెప్పకుండా, రాత్రి అందరూ నిద్రపోయాక వెళ్లి పోవలసిందే!

తాను చేయవలసిన దానిని గురించి కొద్దిపాటి సందేహం వుంటే అది కాస్తా ఆ రాత్రి పది గంటలకు తీరిపోయింది. ఆ చిన్న ఇంట్లో పడక గదిలో పట్టాభి లలితల మధ్య తారస్థాయిలో చెలరేగిన వాగ్వాదం సగానికి పైగా సీత చెవిన పడి ఆమెను నరక యాతనకు గురి చేసింది.

ఆ భార్యా భర్తలు ఎప్పుడు నిద్ర పోతారా—అని కాచుకుంది సీత. మాటల శబ్దం అణగిన గంట తర్వాత వెళ్తాం అనుకుంది...

...సీత కన్నీరు ఎండిపోయింది. ఆమె మనోభారం కరిగి పోయింది. తాను అనుసరించదగిన మార్గమేమిటో స్పష్టంగా నిర్ణయించుకుంది ఆమె. అందువల్ల ఇటీవల కాలంలో లేని మనశ్శాంతిని అనుభవించింది ఆమె.

సీత ఒకటి రెండు చీరలనూ, వున్న డబ్బు మొత్తాన్నీ చేతి పెట్టెలో భద్రపరచుకుంది. ఉత్తిరాలన్నిటినీ చింపివేసింది. బయలుదేరడానికి ఆ యత్నమే, ఇంట్లో సవ్యడి తగ్గాలని వేచివుంది.

దీపాలు ఆర్పారు. అంతటా నిశ్శబ్దం అలముకుంది. ఆ తర్వాత కాసేపు కాచుకుంది సీత. చెప్పకుండా వెళ్లడం బాగుంటుందా అని సంశయం పీడించింది.

కాగితం తీసుకుంది లలితకు ఉత్తరం మొదలు పెట్టింది. ఒకటి రెండు పంక్తులు రాసి చింపి పారేసింది. ఉత్తరం రాయడం తనవల్ల కాదని ఆ ప్రయత్నం మానుకుంది. చేతి పెట్టెను తీసుకుంది. దీపం ఆర్పింది. అడుగుమీద అడుగు వేసుకుంటూ మెట్లు దిగింది.

క్రింద వసారాలో రాత్రి దీపం మందంగా, నీలంగా వెలుగుతూంది. ఎదుట గోడ మీద కరుణామయుడయిన గాంధీ మహాత్ముడి పటం కనపడింది.

“కలియుగపు అవతార పురుషుడు గాంధీజీ” అన్న అమ్మ మాటలు నీతి గుర్తుకొచ్చాయి. పెట్టెను క్రింద పెట్టి చేతులు జోడించింది. “బాపూ! నన్ను ఆశీర్వదించండి! నూతన జీవిత పథాన అడుగిడబోతున్న నాకు కావల్సిన శక్తిని ప్రసాదించండి!” అని ప్రార్థించింది. “కరుణామూర్తి! మీ ఆశీర్వాదంతోనే ఒంటరిగా బయలుదేరుతున్నాను. ఇక నుంచి ఎట్టి కష్టాలు వచ్చినా పరీక్షలు వచ్చినా మీ నిర్దేశాలకు అనుగుణంగా నడచుకుంటాను. ప్రతి పనినీ ‘దీనిని గాంధీజీ ఆమోదిస్తారా?’ అని ప్రశ్నించుకుని మరీ చేస్తాను.”

ఈ విధంగా మనసులోనే ప్రతిజ్ఞ చేసుకుని గాంధీ పటాని కింకాక సారి నమస్కరించి పెట్టెను తీసుకుని బయలుదేరింది సీత. ఏ మాత్రం చర్చుడు చేయకుండా వీధి తలుపులు తెరుచుకుని వీధిలోకి అడుగు పెట్టింది.

పటాభిరామన్ ఇంటి నుండి రైల్వే స్టేషన్ కు అర మైలుంది. రైలు స్టేషనుకు వెళ్ళే కాలిబాట మీద సీత నడవసాగింది.

45

సీత రెండు రోజుల సాటు కలకత్తా మెయిల్ లో ప్రయాణం చేసింది. ఆ రెండు రోజులూ రెండు యుగా లనిపించాయి. సీత ప్రయాణం చేస్తున్న ఆడవారి పెట్టెలో చాల మంది దక్షిణాది స్త్రీలు పయనిస్తున్నారు. వారిలో ఒకామెకు హఠాత్తుగా ఇల్లుంది. ఆమెకు సీతకూ స్నేహమయింది.

మెయిల్ ఆలస్యంగా హఠాత్తుగా స్టేషన్ చేరింది. ఆ రోజు పొద్దుటికుండి ప్రతి స్టేషన్ లోనూ జనులు గుంపులు గుంపులుగా చేరి వీదో మాట్లాడుకుంటున్నారు. ఆ రైలుబండిలోనే ప్రయాణికులు కూడా దేనినో తీవ్రంగా చర్చిస్తున్నారు. కాని ఆ విషయం ఏమిటోనవి ఆడవారి పెట్టెలో వారికి తెలియలేదు.

హళారావు ముందరి స్టేషన్ లో ఒక దక్షిణాది ఆయన ఆడవారి పెట్టె జగ్గరికి వచ్చి—“మీకు పురుషుల సహాయం వుందా? ఎవరన్నా లోడువస్తారా? స్టేషన్ నుండి ఇంటికి తీసుకు వెళ్ళేవారున్నారా? చాల జాగ్రత్తగా వెళ్ళాలి. కలకత్తాలో ఏవో అల్లరులు జరుగుతున్నాయిట!” అన్నారు. ఈ వార్త సీత మనసుకు కలవరపరచలేదు.

కాని హళారా స్టేషన్ లో దిగాక తన పూహ తప్పని వెలిసింది సీతకు.

అది 1946 వ సంవత్సరం, ఆగస్టు నెల 16 వ తేది. ఆ నాడు వరకంలో తిరుగాడే పికాచాలా నాడు కలకత్తా నగరంలో నాట్యం చేశాయి; వీల్లులు, పెద్దలు, స్త్రీలు అని దయాదాక్షిణ్యాలు లేకుండా చంపి నెత్తురు తాగాయి, సర్వనాశనం చేశాయి; మధ్య మధ్య ‘పాకిస్తాన్ జిందాబాద్!’ అని అరిచాయి.

సీతకు రైల్వే పరిచయమయిన స్త్రీని తీసుకు వెళ్ళడానికి మనుష్యులు వచ్చారు. వాళ్ళు ఆ రోజు కలకత్తాలో పరిస్థితి చాల ఘోరంగా వుందనీ, హళారా బ్రిడ్జి దాటి వెళ్లడం అసాధ్యమనీ, అసాయమనీ చెప్పారు. సీత కూడా తమతో వచ్చి హళారాలో వుండి, అల్లకులు తగ్గాక కలకత్తాలో తన వాళ్ల ఇంటికి వెళ్ల వచ్చనీ జూచించారు. ఇది విని సీతకు చాల చికాకు కలిగింది. మనసుకు కదుట పరచుకుని “వద్దండీ! నేను ఇవాళే వెళ్లితీరాలి. నాకేమీ కాదు తెండి!” అంది. “అయితే వెళ్లి చూడండి!” అన్నారు హళారా వాళ్లు. సీత ప్రాణాలు అరచేతిలో పెట్టుకుని హళారా వం లెనదాక నడిచింది. అటు నుండి స్టేషన్ వైపు వస్తున్న పెద్దగుంపాకటి ఆ మెను తోసుకుని స్టేషన్ వైపు పరుగెత్తింది. ఇది గమనించిన హళారా మనుష్యులూ, ఆ దక్షిణాది స్త్రీ సీతకు నచ్చజెప్పి తమతో కాటు తీసుకు వెళ్లారు.

సీత పడ్డ వేదనకు అంతులేదు. ఇంకొక్క రోజు ముంచుగా వచ్చి వుంటే—ఇటువంటి ప్రమాద సమయంలో తాను భర్తతో బిడ్డతో కలిసి వుండి వుండవచ్చు నే అని విలవిల లాడింది. భర్త ఏమయ్యాడో, పిల్ల ఏమయిందో నని తపించింది; తెక్కి వెక్కి ఏడ్చింది. కలకత్తాలో జరుగుతున్న

ఘోరాల గురించి అందుతున్న వార్తలు ఆమె గుండె మంటను పెకగదోళాయి. పిల్లల్ని విసిరి పారేస్తున్నారనీ, మంటలలో పడేస్తున్నారనీ వచ్చిన వార్త విని ఆమె ఎనలేని యాతన పడింది. అట్లాంటి దేదయినా తన చిన్నారికి రాదు కదా అన్న ఆలోచనతో ఆమె బుర్ర బ్రద్దలయి పోయింది. ఈ గండం గడిస్తే చాలు, ఇంకెప్పుడూ కూడా, ఎటువంటి కారణం వచ్చినా బిడ్డను వదిలి వుండ కూడదని మనసులో లక్షసార్లు అనుకుంది... కాని అది బ్రతికి వుండాలి! ఆయనా పాపాయి టేమంగా వుండాలి! ఈ పాపిష్టి దాని అదృష్టం ఏ విధంగా వుందో?

రాత్రిం బగళ్లామె నిద్ర పోలేదు. కొద్దిగా కన్ను మూసినా భయంకర మైన కలలు వచ్చి మెలకువ వచ్చేసేది. ఆమె బాధను చూచి ఆ ఇంటివారు ఆమెను ఎంతగానో ఓదార్చారు.

*

*

*

హారా స్టేషన్ లో దిగిన తర్వాత వారం రోజు లిట్లా నరక వేదన వసుధి వించాక, సీత ఎనిమిదవ రోజున అమర్ నాథ్ ఇల్లు చేరింది. ఆడవాడూ, మగ వాడూ, పిల్లలూ కలిసి వంద మందిదాక ఆ ఇంట్లో వున్నారు. ఆ దక్షిణాది వాళ్లంతా కలహాలు జరిగిన చోట్లనుండి పారిపోయి వచ్చి తలదాచుకుని వున్నారు. వాళ్లలో చాల మందిని ప్రమాద పరిస్థితుల నుండి తప్పించి రక్షించి ఇక్కడికి చేర్చిన వ్యక్తి తన భర్తేనని తెలిసిన సీత మనసు ఉప్పొంగింది.

పొందరరాఘవ్ సేవ, అమర్ నాథ్ ఇల్లు దక్షిణ భారతీయులకు ఆశ్రయం కావడం—వీటి గురించి సీత హారాగానా వేసింది. అందుకని తిన్నగా అమర్ నాథ్ ఇల్లు చేరి చిత్రాను పలకరించింది. చిత్రా—“వచ్చావా రత్న భో!” ఇప్పటికయినా టేమంగా వచ్చి చేరావే అదే పని వేయి! ఇంక మవ్వాయో, నీ మొగుడాయో! మేడ మీద పడుకునివున్నారు. వెళ్లి చూచుకో!” అంది. “ఏమయింది? ఆయన ఎందుకు పడుకున్నారు?” అని అడిగింది సీత. “ఆయన కేమిటా? 105 డిగ్రీలు జ్వరం, ప్రేలాపన, అన్నీయి! ఈ వారం రోజులలో ఆయన చేసిన కార్యాలకు ఆ మాత్రం రావడంలో ఆశ్చర్యం లేదు లే...”

అంది చిత్ర. “చిత్ర! నిజంగా ఆయనకు అపాయం ఏమీ లేదు కద ? ప్రాణ భయం లేదు కద ?” అని అడిగింది సీత.

“అది నీ చేతుల్లో వుంది; నీ బిడ్డ చేతుల్లో వుంది. మీ శుశ్రూష మీద ఆధారపడి వుంది. అట్లాగనే డాక్టర్ చెప్పారు...కానీ నీ మామయ్యదే అది బంగారం లాటిది సుమా ! ఈ వారం రోజుల్లో అది నాకెంత పాయంగా వుందో ? ఊరంతా అల్లకల్లోల పడుతుంటే అది ఏ మాత్రం భయపడకుండా ఉత్సాహంగా మాట్లాడి అందరినీ ధైర్య పరచేది. ఇట్లాటి బిడ్డను అట్లాటి మొగుడినీ వదిలి ఆ దేవపట్నంలో ఎందుకున్నావో నా కర్మం కాలేదు—వెళ్ళు ! వెళ్ళి మీ ఆయనను చూచుకో ! ఈ వారం రోజుల నుండి వాసుంతే వాళ్ళ నాన్నను చూచుకుంటుంది. ఈ వంద మందికి చేయడం ఒక ఎత్తు; మీ ఆయనను చూచుకోవడం ఇంకో ఎత్తు...వెళ్ళు, వెళ్ళు మేడ మీదకు ! అని చెప్పి చిత్ర వేరే పనుల్లో లీనమయింది.

విచారం, ఆతురత ముందుకు నెడుతుండగా, సిగ్గు బెరుకు వెనక్కు లాగుతుండగా తడబడుతూ మెట్లెక్కి మేడకు చేరింది సీత.

అక్కడ సందడిగా వుంది. డాబా మీద ప్రకాంతంగా, ఏకాంతంగా వున్న గదిలో ఒక మంచం మీద పడుకుని వున్నాడు రాఘవన్. అతడి కళ్ళు మూసుకుని వున్నాయి. స్పృహలేని స్థితిలో ఏదో గొణుగుతున్నాడు. అతడి తల దగ్గర కూర్చుని వాసుంతి అతడి తల మీద, నడుటి మీద ఐన్ సంచని పెడుతుంది.

గది తలుపులు తెరచుకుని సీత లోపలికి ప్రవేశించగానే వాసుంతి తల పెత్తెత్తి చూచింది. చెప్పలేని ఆతురత, అశ్చర్యం, జాలి, ప్రేమ, కోపం కలిసి వున్నాయి. ఆ చూపులో, దాని నోటి నుండి ఒక్క మాటయినా కాలేదు.

సీత నాలుక కదల్చలేక పోయింది. నెమ్మది నెమ్మదిగా మంచాన్ని సమీపించింది. రాఘవన్ అరిపాదాన్ని మృదువుగా స్పృశించింది; చల్లగా తగిలింది. అరిచేతుల్ని ముట్టుకుని చూచింది. చల్లగా తగిలాయి. మెడ క్రిందుగా

రొమ్మ మీద చేయి ఆనించి చూస్తే జ్వరం బాగా వున్నట్లు తెలిసింది. వాసంతి ఇంత సీమా అమ్మనూ, నాన్ననూ చూస్తూంది. నీత దాసంతిని చూడగానే నీమిమేమిటో చెప్పాలనుకుంది, వాటన్నిటికీ ఇప్పుడు అవసరం లేకపోయింది.

“వాసంతి! ఐస్ సంచిని నా చేతికివ్వు! నీ చేతులు నొప్పెడతాయి.”

“కద్దమ్మా! నా చేతులు నొప్పెట్టడం లేదు. నీవ్ ఐస్ సంచి సరిగా పెట్టడం వచ్చునో రాదో—” అంది వాసంతి.

“నా తల్లీ! తెలియకపోతేనేం నువ్వున్నావు కదా చెప్పడానికి!” అని నీత ఐస్ సంచిని తీసుకుని రాఫువన్ నుదుటి మీద పెట్టపాగింది.

కాస్తేపటికి వాసంతి మొహం మీద ఒక చిరునవ్వు వూచింది; “అమ్మా! నువ్వొక వాన్నను, నన్ను ఎప్పుడూ విడిచి వెళ్ళవు కదూ?” అంది.

నీత మొహం విప్పింది. “వెళ్ళను తల్లీ వెళ్ళను! మునుపయినా వెళ్ళే దాన్నా? వేరే దారిలేక వెళ్ళాల్సి వచ్చింది...మరి నువ్వు నాన్నా నన్ను తీసుకురాకుండా వచ్చేకారేం?”

“అవన్నీ పోనియ్యకమ్మా! ఇంకెప్పుడూ మమ్మల్ని విడిచి వెళ్ళకమ్మా!”

“వెళ్ళవమ్మా, వెళ్ళను!”

“అమ్మా! అయిదారు రోజుల నుండి ఈ వూళ్ళో అల్లర్లు జరుగు తున్నాయి. ఎవ్వరూ బతికి బయటపడలేరని అంతా అనుకున్నారు. అప్పుడు నాకేమి అనిపించిందో తెలుసా, నువ్వు చెప్పు!”

“నువ్వే చెప్పు—”

“నేనూ చనిపోతానేనూ, చనిపోకదానికి ముందు నిక్కొక్కచారి చూడాలనిపించిందమ్మా!”

“వాసంతి! అటాంటి మాటలు మాటాడకమ్మా!...అది నీకేగాని నాన్నగారి ఆరోగ్యం గురించి డాక్టర్లు ఏమన్నారు?”

“షుక్ వల్ల వచ్చిన జ్వరం అన్నారు. తీవ్రంగానే వుంది వానీ, వాగ్ర త్తనా చూచుకుంటే తగ్గిపోతుందన్నారు.”

“మీ నాన్నగారు చాలా పేద చేకారటం అందరికీ?”

“నాన్నగారు చేసినదంతా చెబుతే మహాభారతమంతా అవుతుంది. అందరికీ ఎన్ని విధాలసేవ చేశారో, ఎందరి ప్రాణాలు కాపాడారో చెప్పలేము. ఒక్కటి చెబుతా విను. ఒక ఇంటిని గూండాలు ముట్టడించారు. తలుపులు తెరవకపోతే ఇంటికి నిప్పు పెడతాయని బెదిరిస్తున్నారు. అప్పుడు నాన్న పెద్ద ఆఫీసర్ కాయనకు ఫోన్ చేసి ఒక ముస్లిం ఇంటిని హిందువులు చుట్టు ముట్టారని చెప్పారు. అట్లా చెబితే పోలీసులను వెంటనే పంపుతారని నాన్న అట్లా చెప్పారు. పోలీసులు వచ్చారు. వాళ్ళ సాయంతో నాన్న ఆ ఇంట్లో వాళ్ళను తప్పించి తీసుకొచ్చారు.

ఉన్నట్లుండి సౌందరరాఘవన్ అరవసాగాడు. “నే వెవరకుకున్నా చేమిటి? జాగ్రత్త! దగ్గరి కొచ్చారంటే కాల్చిపారేస్తాను. కత్తికి కత్తి. తుపాకికి తుపాకి. హత్యకు హత్య. ఖబర్దార్! నేను మహాత్మా గాంధీని కాదు సుమా! అని కేకలు పెడుతూ లేచి కూర్చోబోయాడు. సీతా, నాగుంటి బలవంతాన అతడిని పడుకోబెట్టారు. రాఘవన్ సీత వైపు గుడ్లు మిటకరించి చూశాడు. కాని ఆమె ఎవరో అతడికి తెలిసినట్లు లేదు.

అప్పుడు సీత తన మనసుగానే వేడుకుంది: “ఫగవాన్! ఈయన జ్వరంతోనే మరణించే టట్లయితే ఒక్కసారి పూర్తిగా తెలివివచ్చి నేను వలానా అని గుర్తించేటట్లు చేయి. నేను వచ్చానని, ఆయనకు ఉగ్రూహ చేస్తున్నానని తెలుసుకోనివ్వు... ఈ వరం నాకు ప్రసాదించు!” — అని మనఃపూర్వకంగా ప్రార్థించింది.

* * * * *

సీత రాకవలన రాఘవన్ ఆరోగ్యం మెరుగయినట్లనిపించింది. అంతలో అరుపుటూ పలవరింతులూగా వుండిన రాఘవన్ సీత చల్లని చేయి పడగానే శాంతించేవాడు. ఇది చూచి “సీతా! నువ్వు మునుపు తప్పు చేస్తే చేకావేమా గాని ఇప్పుడు మంచి సమయంలో వచ్చి నీ మొగుడికి నేన చేస్తున్నావే! నీ పాపాలన్నిటికీ ప్రాయశ్చిత్తం చేసుకున్నావు” అంది. ఇది విని సీత కళ్ళల్లో నీరు నిండింది.

సీత వచ్చిన మొదటి రోజులలో రాఘవన్ కళ్ళు ఆమెను చూచినా గుర్తించేవి కావు. రెండు మూడు రోజుల తర్వాత ఆమెను చూచినప్పుడే రాఘవన్ కళ్ళలో అశ్చర్యమూ, సంతోషమూ కనబడ్డాయి. ఆ తర్వాత ఆతడు నెమ్మది నెమ్మదిగా ఆమెతో మాట్లాడ నారంభించాడు. ఆమె కలకత్తా కప్పుడు వచ్చింది, ఎట్లా వచ్చింది, ఎక్కడ వున్నది మున్నగు వివరాలన్నీ అడిగి తెలుసుకున్నాడు. హఠాఠా అమెకు ఆశ్రయం ఇచ్చిన వారిని చాల మెచ్చుకున్నాడు.

వాసంతి వేసిన ప్రశ్న నే ఒకనాడు రాఘవనూ వేశాడు. “సీతా! నీ ప్రయాణాలన్నీ ముగిసినట్లేనా? ఇంకెక్కడికీ వెళ్లనక్కర్లేదు కదా?”

“ఇంతకు ముందూ నాకు ఎక్కడికో వెళ్లవలసిన అవసరం లేదు; ఇక ముందూ వుండబోదు” అంది సీత.

“ఒకవేళ వెళ్లవలసి వచ్చినా వాసంతిని వదిలివెళ్లకు. దానిని నీతోబాటే తీసుకుపో!” అన్నాడు రాఘవన్.

“వాసంతిని వదిలి వెళ్లను; మిమ్మల్ని వదిలి వెళ్లను” అంది సీత.

“నా గురించి దిగులెందుకులే?”

జవాబు చెప్పకుండా ఆవేదనలో రాఘవన్ ను చూచింది సీత.

ఇంకొకనాడు రాఘవన్ “సీతా! నీ కీ కలకత్తా నగరం చాల నచ్చిందని చిత్ర చెప్పింది. నిజమేనా?” అని అడిగాడు.

“ఔను. నాకు కలకత్తా చాల నచ్చింది. ఇక్కడే వుండాలని వుంది.”

“మరికేం? నువ్వు వాసంతి ఇక్కడే వుండవచ్చు. మీకు మంచి తోడు కూడా వుంది... కాని నాకీ వూరు నచ్చలేదు. అందులోనూ ఇక్కడ జరిగిన ఘోరమైన సంఘటనలు చూచాక ఆసలుండలేను. ఇక్కడ వుంటే నా బుర్ర పొడయిపోతుంది. ఆరోగ్యం కోలుకున్నాక ఇక్కడనుండి వెళ్లిపోవాలని అనుకుంటున్నాను.”

“దయచేసి ఇట్లా వేరుచేసి మాట్లాడకండి ఈ వూరు మీకు నచ్చకపోతే నాకూ నచ్చనట్లే! మీకేవూరు నచ్చితే నాకూ అదే ఇష్టం. ఇంతకూ ఎక్కడికి వెళ్దామనుకుంటున్నావు?”

“పంజాబు రాష్ట్రం వెళ్ళామనుకుంటున్నాను...నీకా రాష్ట్రం నచ్చ
దేమా?”

“ఎందుకు నచ్చదు? మనం ఢిల్లీలో వున్నప్పుడే పంజాబు వెళ్ళి చూడాలని ఆశగా వుండేది. అమృతసర్ లో శిఖుల స్వర్ణ దేవాలయం చాల బాగుంటుందిట. లాహోర్ లో షాలిమార్ లోట అద్భుతంగా వుంటుందిట. దేశమంతటా పెద్దనైన మసీదు అక్కడే వుందట. అవన్నీ చూడవద్దా?”

రాఘవన్ మొహం ముడుచుకుంది. “సీతా! ఇంక దేనిని గురించి అయినా మాట్లాడు; కాని మసీదుల గురించి మాట్లాడకు. ఆ పేరు వింటేనే నా ఒళ్ళు కంపించి పోతుంది” అన్నాడు. సీతకు గత స్మృతులు నెమరుకు వచ్చాయి. తాజ్ మహల్ చూడాలి, అక్బర్ సమాధిచూడాలి అనిపోతే ఎలాటి అనర్థాలు దాపురించాయి!

“ఏదో అన్నాను కానీ, ఇకముందు నేనేదీ చూడనక్కర్లేను. సిమ్మల్నీ వాసంతినీ హుచుకుంటూ వుండడం కన్న వాకింకేమీ అక్కర్లేదు” అని సీత.

ఆ మాటలు రాఘవన్ కు అపరిమితమైన ఆనందాన్ని, ఇటీవలి కాలంలో, అతడనుభవించని హాయిని కలిగించాయి.

46

వెయ్యేళ్ల దాస్యానంతరం భారత దేశం స్వాతంత్ర్యం పొందిన 1947 ఆగస్టు 15 వ దినం దేశ చరిత్రలోనే సువర్ణాక్షరాలలో లిఖించదగిన దినం. నలభై కోట్ల భారతీయులు శృంఖలా విముక్తులయ్యారు. వారిలో ముప్పైకోట్ల మంది స్వతంత్ర భారత పౌరులయ్యారు; పది కోట్ల మంది పాకిస్తాన్ అన్న ప్రాత్ర స్వాతంత్ర్య దేశపు పౌరులయ్యారు.

భారత దేశం స్వతంత్ర దేశ మయినందుకు ప్రజలు ఆపరిమిత ఆనందోత్సాహంతో వైభవంగా పండుగ చేసుకున్నారు. ఢిల్లీ నగరంలో నయితే చెప్పుక్కలేదు, ఆ రాత్రి పగలూ ఆనందం అర్థమై పొంగింది.

మూర్యా, తారినీ ఆ సాయంకాలం ఢిల్లీ నగరపు వేడుకలన్నీ చూస్తూ, దీపాలకరణలను తిలకిస్తూ వెండి బజారు వెంబడి నడుస్తున్నారు. శతకోటి దీపాలతో ఢిల్లీ నగరం వెలుగుతున్నట్టే హఠాత్తేషయంతో వారిరువురి ముహూలా వెలుగుతున్నాయి.

ఇదే వెండి బజారున వాల్మీదయా పోలీసులకు చిక్కకుండా వుండాలని మారుతేషాంతో తిరిగిన రోజులున్నాయి; దీపాల వెలుగును తప్పించుకుని చాటు చాటుగా నడిచిన రోజులున్నాయి. కాని ఇప్పుడా భయం లేదు; ఆ అవసరం లేదు. వారిప్పుడు సర్వస్వతంత్రులైన భారతీయులు. మూర్యా ఖద్దరు టోపీ ధరించి వున్నాడు; తారినీ నారంజుంగు చీర కట్టింది. విలాసంగా నడుస్తున్నా రిద్దరూ.

“మన అనుంగు దేశం స్వాతంత్ర్యం పొందగా చూడగలిగామే ఇంత కన్న మనం కోరదగిన అదృష్టం ఏమున్నది!” అంది తారినీ.

“మన ఇద్దరి విషయంలో ఇంతకన్న కోరదగిన అదృష్టం ఒకటి వుంది; అదే మన పెళ్లి!” అన్నాడు మూర్యా.

“ఇవారే ఢిల్లీ నగరపు దీపాలు ఆకాశంలోని నక్షత్రాలతో పోటీ పడుతున్నాయి.”

“మీరేమనుకోకపోతే ఒక మాట! దేశం స్వాతంత్ర్యం పొందగానే పెళ్లి చేసుకుందాం అనుకున్నాం కదా, దానిని గురించి ఏమనుకుంటున్నారు?” అన్నాడు మూర్యా.

“ఈ వెండి బజారు వెంబడి ఎంతటి భయంతో తిరిగేవాళ్లం! గాంధీజీ తంటి మీద వాద కాంగ్రెసు పార్టీ నాయకుల వలన భారత దేశానికి స్వాతంత్ర్యం రాదనీ వీళ్లందరినీ నాయకత్వం నుండి తొలగించి విప్లవం లేవనీయాలనీ, ఆ పని ఒక్క సోషలిస్టు పార్టీయే చేయగలదనీ మనం అనుకునేవాళ్లం. తీరా

“చేస్తే గాంధీ ద్వారా. మిరివాద కాంగ్రెసు ద్వారా స్వాతంత్ర్యం వచ్చింది!” అంది తారినీ.

“దానిని గురించి చర్చ ఎందుకు ? ఏ గిన్నెలో నయితేనేమి అన్నం పుడకడం ప్రధానం... స్వాతంత్ర్యం వచ్చేసింది. మన పెళ్లికింక ఆటంకం ఏమీలేదు.”

“భారత దేశానికి నిజంగా స్వాతంత్ర్యం వచ్చిందనే అంటారా ?”

“అందులో సందేహం ఏమీ లేదు !” గాంధీజీ ఆత్మశక్తి జయించింది”
“భారత దేశం స్వాతంత్ర్య దేశం /” — “హంట్ బాటన్ కూ టై !” అని దేశమంతా ఘోషిస్తుంటే ఇంకా సందేహం ఎందుకు ?”

“స్వాతంత్ర దేశమయితే రెండుగా ఎందుకు చీలింది ? ఇది మన దేశం స్వాతంత్రంగా చేసిన పనేనా ?

“చీలితేనేమి, రెండూ స్వాతంత్ర దేశాలుగా వుంటాయి. రాజకీయంగా చీలినవే తప్ప భౌతికంగా కాదు కదా ? ఉపఖండ మంతా ఒకటిగానే వుంది కదా ?”

“ఉండా అనే నా అనుమానం. భరతమాత చేతులు రెండింటినీ కోసి పారవేసట్లు అనిపిస్తుంది నాకు...”

“దేశం గురించి మనం పడ్డ బాధలు చాలు. ఇంక మన పెళ్లి గురించి ఆలోచిద్దా—”

“మీరు హిందువులు, నేను ముస్లింను. మన మధ్య పెళ్ళి ఎట్లా పాపగు తుంది ?”

“ఇదేమి వింత ! క్రొత్త ప్రశ్నను లేవదీస్తున్నారే ? మనకు మతాలే లేవు. మనది మానవమతం. దీనిని గురించి ఇదివరకే ఎన్నిసార్లు అనుకున్నాము కదా ? మీరు అప్పుడప్పుడు ముస్లిము స్త్రీ వలె బట్టలు ధరించినంత మాత్రాన ముస్లిము అయిపోరు ?”

“తల్లిదండ్రులు ముస్లిము అయివుంటే—?”

“తల్లిదండ్రులు ముస్లిములయితే దానిని గురించి రిజనీపూర్ రాకుమార్తె కెందుకు విచారం ?”

తారిణి గలగలమని నవ్వింది.

“ముస్లిం స్త్రీ వేషం నాకంతో తోడ్పడింది. లేకపోలే రజనీపూర్ అంతఃపురం వదలి బయటికి రాలేక పోదును. రజనీపూర్ రాజా ఆయన తల్లి నన్ను అక్కడే వుంచాలని ఎంతో ప్రయత్నించారు. సగం రాజ్యం అడిగినా ఇచ్చి వుండేవారు. కాని నేను ముస్లిముననే సరికి సహించలేక పోయారు. నేను కల్మషోవడానికి సమ్మతించారు. ఇప్పుడయినా నేను నిజంగా ముస్లిం స్త్రీని కాను అని చెబుతే చాలు, రజనీపూర్ రాణివయి పోతాను.”

“పీలేరు. తమరు నా హృదయ సామ్రాజ్యానికి రాణిగా వుంటే చాలు. మన పెళ్ళి కాగానే...”

“నూర్యా! మీరు బాత్రిగా సిగ్గున్నది లేకుండా పోతుంది. ఇంత మంది మధ్య ప్రేమలూ పెళ్ళిళ్ళూ గురించి మాటలాడ్డం ఏమిటి?...” అంది తారిణి.

తారిణి నూర్యా ఢిల్లీ టౌన్ హాల్ వెనక వున్న తోటలోని పాలరాతి తెంచీలలో ఒకదాని మీద కూర్చున్నారు. నూర్యా ఎంతో కుతూహలంతో చెప్పాడు. “తారిణి! నిజానికి మన పెళ్ళి, అన్ని వందల మంది సాక్షులుగా, జనసందోహం మధ్య నిర్ణయించడమే బాగుంటుంది...మునుపాసారి ఇట్లాగే వీకాంతంగా కూర్చుని ఒక నిర్ణయానికి వచ్చాము. భారత దేశం స్వాతంత్ర్యం పొందగానే పెళ్ళి చేసుకుందామని అనుకున్నాము...”

తారిణి అడ్డుతగిలి—“చిన్న పొరబాటు చేస్తున్నారు. దేశానికి స్వాతంత్ర్యం వచ్చాక పెళ్ళి గురించి ఆలోచిద్దాం అని అనుకున్నాము...కాని నా మనసింకా సంతృప్తి చెందలేదు. స్వాతంత్ర్యం రావలసినప్పటికన్న కాస్త ముందుగానే వచ్చిందేమో నన్నిస్టాంది.”

“అంగుకు నేను బాధ్యుణ్ణి కాను కద? మహాత్మా గాంధీ బాధ్యుడు. ఆయన చేసిన తప్పులు నేను సరిదిద్దలేను...తారిణి! మన పెళ్ళికి ఇంకా ఏమైనా ఆటంకాలున్నాయా?”

“ఇంకా ఒకటుంది. నా తల్లిదండ్రుల గురించి పూర్తి నిజం తెలుసుకో విదే నేను పెళ్ళి చేసుకోలేను.”

“తారిణీ! మీరు నిజంగా రజనీపూర్ రాజాగారి కూతురు కాదా?”

“నేను ఎట్లా చెప్పగలను? రజనీపూర్ రాణి నేను రాజావరూప్తననే అంటుంది. కాదని ఇంతవరకంతా అన్న రజియా బేగం ఇప్పుడు అదే నిజమని అంటుంది...అయితే నా మనసు మాత్రం ఖచ్చితంగా చెబుతుంది—నేను స్వదేశీ రాజా కూతురు కాదు—అని చెబుతుంది.”

“తారిణీ! నా మనసు మీది నుండి బరువు దింపినట్లయింది. మీ ఇంగితం ఎప్పుడూ సరిగ్గానే వుంటుంది. ఈ విషయంలోనూ సరిగా నే వుండివుంటుంది.”

“నూర్యా! నాలో విచిత్రమైన ఊహ కలుగుతుంది. నే ననుకుని నీతను రజనీపూర్ కృష్ణులు తీసుకువెళ్ళారు కదా? ఆ తర్వాత నీత ఏమయిందో తెలుసుకోవడానికని నేను రజనీపూర్ వెళ్ళాను. అప్పుడు అక్కడివాళ్ళు, నీతకూ నాకూ బాగా పోలిక లున్నాయనీ, అందుకనే ఆ పొరబాటు జరిగిందనీ చాలసార్లు అన్నారు. ఇది నిజమా? అయితే అందుకు కారణం ఏమిటి? మీ రూపించగలరా?”

నూర్యా ఆలోచనలో పడ్డాడు. రజనీపూర్ మనుష్యులు అట్లాంటి తప్పు తెండుకు చేకారు?” బహుశ వాళ్లు చేసిన పొరబాటులో తారిణి జన్మరహస్యం ఇమిడివుందా? ఉంటే అదేమిటి? నూర్యాకు అర్థమవలేదు.

కాస్త అగి తారిణి “ఇప్పుడు సౌందరరాఘవనూ నీతా ఎంత సంతోషంగా వున్నారో చూస్తే మీరు ఆశ్చర్యపడతారు!” అంది.

“ఆ విషయం మీ కెట్లా తెలుసు?”

“నేను పంజాబు వెళ్లి వారిని చూచి వచ్చానుగా!”

“నిజంగానా? పంజాబు ఎప్పుడు వెళ్లాడేమిటి? నీత నిజంగా సంతోషంగా వుందా?” అని ఆసక్తితో అడిగాడు నూర్యా.

“అహ! నీత పేరు చెప్పగానే ఎంత ఆసక్తి!” అంది తారిణి.

“నాకన్న ఆసక్తి ఎవరికి ఎక్కడో తెలుస్తుందిగా! నేనేం పంజాబు వెళ్లి వాళ్లను చూచి రాలేదుగా?”

“నిజమే! నీతంటే నాకింత అభిమానం, శ్రద్ధ ఎందుకో నాకే బోధపడడం లేదు...”

“తారిణీ! సీత మీద అభిమానమే నిన్ను పంజాబుకు తీసుకు వెళ్ళిందా?”

“కాదు... నా చరిత్ర పరిశోధన విషయమై నేనూ, నా స్నేహితురాలు నిర్మలా తక్షణిలకు వెళ్ళాము. తిరుగు ప్రయాణంలో హోషంగాబాద్ వచ్చింది. అక్కడ దిగకుండా వుండలేక పోయాను. సీత, రాఘవన్, నాసంతి చాల హాయిగా, సంతోషంగా వున్నారు. వాసంతి బుగ్గలు కాశ్మీరు గులాబీల్లా వున్నాయి. దానిని మరవలేకుండా వున్నాను. సీత ఆరోగ్యమూ బాగుంది...”

“సౌందరరాఘవన్ ఆరోగ్యమూ బాగుంది. ఆయనను ఇవాళ చూచిన వారెవరూ ఆయన సరిగ్గా ఏడాది కింద యమలోకంలోకి తొంగిచూశాడని అనలేదు!” అన్న సూర్యమాటలు విని తారిణీ ఆశ్చర్యపడింది.

“మీరాయన్ను ఇవాళ చూశారా? ఎక్కడ? ఇవాళ అంటే ఢిల్లీ లోనే చూచివుండాలి. ఆయన్నొక్కరినే చూశారా? సీతను కూడా చూశారా?”

“ఆయన్ను మాత్రమే చూశాను. సీతను తీసుకురాలేదు. ఆయనకు మళ్ళీ పాత వుద్యోగపు ఆశ పట్టుకుంది. స్వతంత్ర ప్రభుత్వం ఏర్పడింది కదా, తన వుద్యోగం తనకిస్తారా అని కనుక్కోవడానికి వచ్చారు. ఢిల్లీ వచ్చి వారం అయిందిట.”

“అయ్యో! ఇదేమి వైపరీత్యం? రెండు రోజుల నుండి నాకు సీత పదే పదే గుర్తుకు వచ్చింది. అందుకు కారణం ఏమిటో ఇప్పుడర్థమైంది. సూర్య! సౌందరరాఘవన్ ఎక్కడున్నారు? ఆయనను నేను వెంటనే చూడాలి!”

“వెంటనే చూడలేదు. ఎందుకంటే ఆయన ఇవాళ పొద్దుటి రైలు బండిలో కలకత్తా వెళ్ళారు. ఆయన వుద్యోగానికి సంబంధించిన పాత కాగితాలేవో కలకత్తాలో వుండిపోయాయిట. వాటిని తీసుకురావాలని వెళ్ళారు. అయినా తారిణీ! ఈ తత్తరపాటేమిటి?”

“నాకే తెలియడం లేదు సూర్య! సీతకేదో అపద రానున్నదని పిన్నుంది. మనం వెంటనే బయలుదేరి వెళ్ళాలి. ఆమెను రక్షించాలి.”

“ఇదేమి పిచ్చి?”

“పిచ్చికాదు. రావల్పిండి దురంతతాలు జరిగినప్పుడు నే నక్కడ వున్నాను. ఆ భీభత్సాల గురించి తలచుకుంటే నేటికీ శరీరం కంపిస్తుంది. అట్లాంటి రావల్పిండోలు వెయ్యి జరగనున్నాయని అక్కడనుండి వచ్చినవారంటున్నారు. మన పార్టీ వాళ్లు చాల మంది పంచాబులో వుండలేక ఇక్కడికి వచ్చేశారు.”

“అట్లా వుంటే ఆ విషయం సౌందరరాఘవనాకు తెలిసివుండదా? ఆయన సీతను ఒంటరిగా వదిలి ఎందుకు వస్తారు?”

“నాకు పిచ్చి అంటున్నారు కదూ... పంచాబు శిఖులను ఎవరూ ఏమీ చేయలేరని రాఘవన్ గట్టిగా నమ్ముతున్నారు. అందుకనే ఆయన శిఖులుండే చోట ఇల్లు తీసుకున్నారు. ఆయన నమ్మకమే పిచ్చి నమ్మకం... మూర్యా! మీరు నాతోబాటు వస్తారా? లేదా? రాకపోతే నే నొంటరిగా నయినా వెళ్తాను.”

“తారిణీ! మీతో నరకానికయినా రావడానికి సిద్ధం—అని నే నెన్నో సార్లు చెప్పాను. అయితే ఇది అవసరమా, ఉచితమా అని మళ్లీ ఒకసారి ఆలోచించడం మంచిది. మనం సీత విషయంలో జోక్యం కల్పించుకున్నప్పుడెల్లా అమెకు కష్టమే కలిగింది.”

“వాటన్నిటికీ పరిహారం చెల్లించుకోదగిన సమయం అసన్నమయిందేమో, ఎవరికి తెలుసు?” అంటూ తారిణీ లేచి తొందరగా నడవసాగింది.

మూర్యా కూడా ఆమె ననుసరించాడు.

అగ్ర రాత్రి అవుతూంది. సీత ‘ట్రెబ్యూన్’ పత్రిక చదువుతూంది. కొంతసేపు పత్రిక చదవడం, కొంతసేపు ఆలోచించడం, గడియారం వైపు

చూడడం—ఇదీ ఆమె వరస. నిద్రరాని రాత్రిళ్లు ఏ పుస్తకమో చదవడం ఆమె అలవాటు, కాస్త చదివేసరికి ఆమెకు నిద్ర వచ్చేసేది. కాని ఇవాళ ఎంత చదివినా నిద్ర రావడం లేదు. ఎన్నో కారణాల ఫలితంగా ఆమె మనసివాళ చికాకుగా వుంది.

హోషంగాబాద్ నగరంపులివార్లలో ఆ ఇల్లు చివర విడిగా వుంది. ఇంటి చుట్టూ చిన్న తోట, ప్రహరీగోడ వున్నాయి. ఇంటి మేడమీద గదిలో ఒంటరిగా వుంది సీత. ప్రక్కన మంచం మీద వాసంతి నిద్రపోతుంది. కాని ఆమె సీతకు తోడు అని చెప్పడానికి వీలులేదు కదా...ఇంటికో శిక్కు కాపలా వాడున్నాడు, వాడు రోజూ తాత్రి ఎనిమిదింటికి వెళ్లి భోజనం చేసి రావడం అలవాటు. ఇవాళ వాడు భోజనానికి వెళ్లినవాడు ఎంతోనో వెనక్కు రాలేదు. ఇవాళ పత్రికలో వచ్చిన వార్తకూ, వాడు రాకపోవడానికీ ఏమన్నా సంబంధమందా ?

వాసంతి వైపు చూచింది సీత. దాని బుగ్గలు చూడడానికి ఆపీలు పండ్లల్లా వున్నాయి హాయిగా నిద్రపోతున్న పిల్ల మొహం చూడ ముచ్చటగా వుంది. పంజాబు వచ్చిన ఈ ఏడాదిలో బిడ్డ చక్కగా పెరిగింది...

...అహా! ఈ ప్రాంతాలలో ప్రకృతి సౌందర్యం ఏమని చెప్పడం? మన వైపు వసంత కాలమని ముఠిసిపోతాం కాని అదేమి వసంత కాలం? అక్కడ వసంత కాలంలో పుస్తకాలలోని వర్ణనలలో చదవవలసిందే... ఇక్కడ ఫిబ్రవరి రెండవ వారం పచ్చేసరికి చూడాలి వసంత కోధ ! అంతట ముందు మోడుగా వున్న చెట్లు ఒక్కసారే చిగుర్చుతాయి. చిగురాకులతో, రంగు రంగుల పువ్వులతో, భూదేవి గలగల మని నవ్వుతున్నట్లు అనిపిస్తుంది. ఇంత చక్కటి ప్రాంతాన్ని వదిలి ఎక్కడికి వెళ్ళడం ?...

...పంజాబు నొచ్చిన తర్వాత ఈ పది మాసాలలో సీత జీవితం ఆనంద మయంగా వుంది. చింతలేదు, చీకావలేదు, పొట్టుమాట లేదు, పొట్టుటలేదు. హాయిగా ఆయన ప్రేమాను రాగాల వెన్నెలలో గడిచింది జీవితం. వాసంతి ముద్దు ముద్దు మాటలతో పాటలతో గడిచింది జీవితం.

ఇంతటి ఆనందం ఈ మధురమైన జీవనం ఇంకా ఎన్నాళ్లు కొనసాగుతుందో, ఏమో? మళ్ళీ ఆ పాడు ఢిల్లీకి వెళ్లాలేమో? ఈయనకు మళ్ళీ ఆ ప్రభుత్వోద్యోగపు మోజు ఎందుకు పుట్టిందో? అయినా ఈ మగవాళ్ళ పోకడే విచిత్రం! ఇంట్లో కాంతి, సుఖమూ వుంటే వాళ్ళకు చాలదు. జన సమ్మర్దం, హడావిడి, ఆరుపులు, ఆర్భాటాలు వుంటేగాని వాళ్ళకు జీవితం నిండుగా వుందనిపించదు కాబోలు. లేకుంటే పంజాబుకు వచ్చిన మొదట్లో వున్న ఉత్సాహం ఈయనలో ఇప్పుడు లేదేం? ఆ నవ్వు, ఉత్సాహం, ఆల్లరి, ఆనందం ఇప్పుడు తగ్గిపోయాయేం?

పది రోజుల ముందు బాంబులా ఈ వార్తను పడేశారు ఆయన: “సీతా! ఆగస్టు 15 వ తేదినాడు భారత దేశానికి స్వాతంత్ర్యం రానున్నది. మన జాతీయ ప్రభుత్వం ఏర్పడుతుంది. విప్లవకారులకు నా ఇంట్లో ఆశ్రయం ఇచ్చాననే కదా నన్ను ఉద్యోగం నుండి తొలగించారు? కనుక ఆ పోయిన వుద్యోగం నాకు మళ్ళీ వస్తుంది. నిజంగా సీతా! ఎంత బ్యాంక్ వుద్యోగం అయినా ప్రభుత్వోద్యోగానికి సాటి కాదు. జీతం తక్కువయినా, ప్రభుత్వోద్యోగపు ఆకర్షణ వేరు!” అన్నాడు రాఘవన్.

“నిజమే! ప్రభుత్వోద్యోగం వస్తే వద్దని ఎవరుంటారు?” అంది సీత.

“అయితే ప్రభుత్వోద్యోగం మనలకు వెతుక్కుని రాదు. దానిని వెతుక్కుంటూ మనం వెళ్లాలి. అంచేత నేను ఢిల్లీకి వెళ్లి కొంత ప్రయత్నం చాలి. వెంటనే వెళ్తేగాని కాదు. వెనక్కు రావడానికి పది రోజులు పట్టవచ్చు...”

రాఘవన్ వెళ్ళిన రెండో రోజు భామ వచ్చింది. ఒకప్పుడయితే సీతకు అమె మీద కోపం వుండేది. కాని ఇప్పుడు కోపంగాని అనూయగాని లేదు. ఒక వేళ ఎప్పుడన్నా అట్లాంటి భావం తలెత్తగానే సీతకు, దేవకుట్నం నుండి ఆ రాత్రి బయలుదేరే ముందుగా గాంధీజీ ఎదుట చేసిన ప్రమాణం గుర్తుకొచ్చేది; వెంటనే ఆ కోపం అణిగిపోయేది; కాంతించేది హృదయం. భామకు సీత హృదయపూర్వకంగా స్వాగతం చెప్పింది.

భామలో కూడా మార్పు వచ్చిందని తెలిసి సంతోషించింది సీత. రాఘవన్ ఢిల్లీ యాత్రకు ఇంకొక కారణం భామ ద్వారా సీతకు తెలిసింది. ఆతడు పని చేస్తున్న బ్యాంక్ వారు పంజాబులో తమ శాఖను మూసివేయాలని అనుకుంటున్నారట. పంజాబు పాకిస్తాన్ లో చేరనుండడమే అందుకు కారణమట. లాహోరులో బ్యాంకి వ్యవహారాలను ముగించడానికని భామ నాన్న గారు వచ్చారుట. ఆయనతో బాటు వచ్చిన భామ రాఘవన్ ఏమిచేయనున్నారో తెలుసుకుందామని హోషంగా బాద్ కు వచ్చిందట.

భామ కొన్ని రోజులు సీతతో బాటుంది; పంజాబులో పరిస్థితి గురించి ఆమె సీతతో ఏంతో భయంకరమైన విషయాలు చెప్పింది. అట్టి స్థితిలో రాఘవన్ సీత నొంటరిగా వదిలివెళ్లడం అంత మంచిది కాదంది భామ. తనతో వచ్చేయమంది భామ. సీత అంగీకరించలేదు. “అయితే రాఘవన్ వచ్చేదాక నేనిక్కడే వుంటాను” అంది భామ. అగస్టు 12 వ తేదినాడు “నాన్న నా గురించి దిగులు పడుతుంటారు. నేనింక ఒక్క క్షణమయినా ఇక్కడ వుండబోను” అని చెప్పి భామ వెళ్ళిపోయింది.

భామ వెళ్ళి పోయాక సీతకు ఒంటరితనం అధికమయినట్లనిపించింది. ఆమె వెళ్ళి నాలుగు రోజులయింది. రాఘవన్ నుండి ఉత్తరం రాలేదు. ఆయనతో బాటు తానూ ఢిల్లీకి ఎందుకు వెళ్లలేదు? భామనయినా ఇక్కడ వుండమని బలవంతం చేసి వుండాల్సింది. ఈ పత్రికలలో వార్తలు చదువుతుంటే కొంత భయంగా వుంది! ఎక్కడ ఎప్పుడు ఏమి జరగనున్నదో తెలియకుండా వుంది. పంజాబు అంతటా అగ్నిపర్వతం బ్రద్రాహణానికి పీఠంగా వుందిట. ఇట్లాగు రాస్తున్న రాతలకు అర్థం ఏమిటో?

దీపం ఆర్చేసి పడుకుంది సీత. గడియారం పన్నెండు కొట్టింది. పన్నెండవ పారి గడియారం మోగిన వెంటనే నిశ్శబ్దం అలముకుంది. మరుక్షణం ఎక్కడో దూరంగా ఏదో శబ్దం వినబడింది. రాను రాను ఆ శబ్దం దగ్గరకు సాగింది. సముద్రపు అలల హోరులా వుంది. ఛీ ఛీ! ఇదేమి భ్రమ! ఆ పాత గొడవ మళ్ళీ వస్తున్నదా ఏమిటి? అయినా నెలల నుండి ఇట్లా

చెవిలో ఏవో శబ్దాలు విసపడుతున్నాయి. చెవులు పొడయ్యాయని రాఘవన్ చెప్పింది నిజమయి వుండాలి !

చెవిలో వినిపించిన అలల హోరు రాను రాను హెచ్చుతుండగా, ఆ భ్రమ నుండి బయటపడదామని పడిక మీదనుండి లేచింది. సీత. కిటికీ గుండా బయటికి చూచింది.

కాత్రి ఏ వేళప్పుడయినా హోషంగాబాద్ నగరమంతటా విద్యుద్దీపాలు వెలుగుతుంటాయి. కాని ఇవాళ ఒక్క దీపమయినా లేదే ? విద్యుత్తు ఆగి పోయిందా ?

ఎక్కడో ఒక ఈల వినిపించింది. దానికి జవాబులా మరొక ఈల వినిపించింది. కుక్క ఎక్కడో మూలిగింది. ధం, ధం—అని ధంకా చప్పుడు వినిపించింది భయంకరంగా.

సీతకు ఒళ్ళు జలదరించింది. ఛీ ! ఇదేమి భయం ? పోలీసులు ఈల యాడితే అందులో వింతేమున్నది ? కుక్క మూలగకుండా ఇంకేమి చేస్తుంది ? శిఖ్కుల గురు వ్యారా నుండి కాబోలు ఆ ధంకా చప్పుడు.

హఠాత్తుగా ఆమె నొక శ్రోత్ర భయం ఆవరించింది. రెండు కళ్ళు తప్పే తడేకంగా చూస్తున్నాయి. అవి ఎక్కడ నుండి చూస్తున్నాయో తెలియడం లేదు. గది లోపలి నుండా, బయటి నుండా అని తెలియలేదు.

తల నొక్కసారి విదిలించి బయట చెట్టు మీద నుండి చూపుతూ ఆ ప్రక్కనున్న ఇంటి వైపు మరల్చింది... “నా మతి చలిస్తున్నట్లుంది... పిచ్చి పడుతుండేమో... ఆయన ఎప్పుడొస్తాలో తెలియకుండా వుంది...” అనుకుని, కిటికీని వదలి పడక దగ్గరకు వచ్చి పడుకుంది. తలగడా ప్రక్కగా తడివి చూస్తే టార్పిలైటూ, రివాల్యూరూ తగిలాయి. రాఘవన్ ఈ పది నెలల నుండి రోజూ టార్పిలైటూ, రివాల్యూరూ ప్రక్క నుంచుకునే నిద్రపోతున్నాడు. కానూ అట్లాగే చేయాలని చెప్పాడాయన. ఆ నూట ప్రకారమే చేసింది కాని రివాల్యూరు తలన తనకేమి లాభం ? తన శత్రువు బయటలేదు కదా !

...ఈ చప్పుడేమిటి ? ఇంటి ప్రక్కన చెట్టు మీద గలగల మని

చప్పుడు వినిపిస్తుంది. ఎవరో చెట్టెక్కుతున్నారు. ఔను. సందేహం లేదు, ఎవరది? దొంగ, హంతకుడా? లేక కాపలా మనిషయిన కిక్కువాడా? వాడయితే చెట్టెక్కి ఎందుకు రావాలి?

ఆ చెట్టు నెక్కిన వాడెవడయితే నేమి, మేడ వరండాలోకి దూకాడు. చూసిన శబ్దం స్పష్టంగా వినిపించింది. తర్వాత ఏమి చేయమన్నాడు?

వరండా కిటికీ ప్రక్కగా ఒక నీడ గోచరించింది. నల్లగా, భయం కరంగా ఒక ఆకారం నిల్చుంది. అది ఎవరో తెలియడం లేదు.

అహ! అడవాళ్ళు మగవాళ్ళను వదిలి వుండడం ఎంత పెద్ద తప్పు! ఈ పారి బ్రతికి బయటపడితే ఇట్లాంటి పొరబాటు ఎన్నడూ చేయరాదు. ఇవాళ బయట పడడం ఎలాగ?

సీత గుండె టకటక మని అతివేగంగా కొట్టుకోసాగింది. చెవిలో అలల చప్పుడు తగ్గి తన హృదయ స్పందనే వినబడ సాగింది. గడియారపు టిక టిక లతో గుండె టక్ టక్ లూ కలుస్తున్నాయి. ఒళ్లంతా చెమటలు పోసింది; నఖ శిఖ పర్యంతం శరీరం వణికింది.

వణుకుతున్న చేతితో రివాల్వర్ ను తీసుకుంది సీత.

“సీతా! సీతా! లే సీతా! నిశ్శబ్దంగా లేచిరా!” అంది ఒక గొంతు. అహ! ఈ గొంతెవరిది? ఆ గొంతు వినగానే ఒళ్ళుపులకరిస్తున్నదెందుచేత? రివాల్వర్ ను క్రింద పెట్టి బార్ని తీసుకుని సీత స్వీచ్ చ్చి నొక్కింది. కిటికీ బయట నిల్చున్న ఆకారం మీద బార్ని వెలుగు పడింది.

బార్నిలైటు వెలుతురులో తెలిసిన ఆకారం భయం కల్గించలేదు; ఆశ్చర్యాన్ని కలిగించింది. ఆ గడ్డమున్న ముస్లిము వ్యక్తి నిదివరకే ఒకటి రెండు సార్లు చూచి వుంది సీత.

“సీతా! బార్ని ఆర్పు! తలుపు తెరు! ఎక్కువ వ్యవధిలేదు! తొంప రగా కానివ్వు!”

బార్ని నార్పింది సీత. చీకటిలో ఆమె హృదయాన్ని మళ్ళీ భయం ఆవరించింది. ధైర్యం తెచ్చుకుని కిటికీ ప్రక్కకు వెళ్లింది.

“తలుపు తెరు సీతా! తలుపులు తెరువు!” అంది చీకట్లో ఆ స్వరం.

“మీరెవరు? తలుపులు ఎందుకు తెరవాలి? మగవాడైతేవరూ లోతుం
లేక—?”

“నాకా విషయం తెలుసు! అందుకనే వచ్చాను. నన్ను తెలియలేనా
నీకు?”...

“...నాన్నా!”

“అవునమ్మా! నాన్ననే! సీతా! ఇంకొక ఆర గంటలో ఈ వూళ్లో
ప్రళయం తాండవం చేయనున్నది. రక్తం తాగే పికాచాలు ద్వైరవిహతం
చేయనున్నాయి...”

“అయ్యో! అదెవరు?” అని కళ్ళమంది సీత. ఆ ప్రక్క గోడ
చాటు నుండి ఒక స్త్రీ ఆకారం కనిపించింది.

“ఓ! గోల చేయకు! పసంతా పాడవుతుంది! ఈమె మీ పిన్ని. నిన్ను
కాపాడడానికి ఈమె కూడా వచ్చింది.”

అందుకా స్త్రీ—“కాదు. నేను ఈ కృతఘ్నురాలిని కాపాడడానికి
రాలేదు. నా బంగారు మనుమరాలు వాసంతిని కాపాడడానికి వచ్చాను. ఈ
మూర్ఖురాలిని తిసుకుని మీరేగండి! ఏం అమ్మాయ్! మర్యాదగా తలుపులు
తెరుస్తావా? లేక కత్తితో పొడిచి చంపమంటావా?”

ఆమె ఎవరో సీతకు బోధపడింది. ఇంక తలుపులు తెరవకుండా వుండడం
తెలివితక్కువ. ఏదో ప్రమాదం మంచుకొస్తోంది, దానినుండి తన్ను కాపాడే
డానికి వీళ్లు వచ్చారు—అన్న విషయం ఆమెకు సుస్పష్టమయింది. వణుకు
తున్న చేతులతో తలుపు గడియతీసింది. మరుక్షణం తలుపులు తోసుకుని
వార్షిదరూ లోపలికి వచ్చారు.

“నాన్నా! మిమ్మల్ని ఈ వేషంలో చూడాలా?” అంది సీత.
అప్పుడు రజయాబేగం మాట్లాడింది: “మరింక ఎట్లా చూడాలి? ఎప్పుడు
చూడాలి? మీ నాన్నకు నీ మీదవున్న ప్రేమను ఇవారే చూస్తావుగా! ఓడి
పెట్లా! నీ గురించిన విచారంతో ఈ మసలాయన ఎన్నో రోజుల నుండి నిద్ర

పోవడం లేదు. ధీరీ నుండి వన్ను లాక్కొచ్చి ఈ వెధవ వూళ్లో ఒక నెల తివ తోరు...”

దీర నాన్న చెప్పారు: “అనవసరంగా కాయాపన చేస్తున్నారు. నెల తోబాలు వృధా అయ్యాయి. నిన్నటిదాక పరిస్థితి ఇంత విషమిస్తుందని తెలియదు కదా! సీతా! నిన్నటినుండి పంజాబు అంతటా ఘోరకలి మోదలయింది. మనుష్యులు చేస్తారని కలలో నయినా అనుకోని పనులు చేస్తున్నారు. ఇంకొక అర గంటలో ఈ వూరు రౌరవ నరకం కాబోతుంది. ఈ ఊళ్లో ఒక్క శిఖ్క బిడ్డ, హిందూ బిడ్డ కూడా లేకుండా సర్వ నాశనం జరగ నున్నది. కనుక ఈ ముప్పు నుండి తప్పించుకోవాలంటే పారిపోవడం ఒక్కటే శరణ్యం. మవ్వు వెంటనే బయలుదేరాలి. బిడ్డను ఈ మెతో పంపించితేయి. తర్వాత మవ్వు నాతో...”

“నేను రాలేను నాన్నా! పాపాయిని పంపించేస్తాను. అయిన ఇక్కడికి వచ్చి నా కోసం వెలికితే—?”

“పిచ్చిదానా! ఆ మూర్ఖుడు ఇట్లాంటి సమయంలో నిన్నొంటరిగా వదిలి వెళ్లాడు, చూశావా?” అంది రజియా బేగం.

“...అదిగో, అదిగో...నరకం వచ్చేస్తుంది...” అన్నాడు మాల్యి. దూరంగా శూతాత్తుగా వినిపించి దొక భయంకరమైన అరుపు. కేకలు, అరుపులు దగ్గరవ సాగాయి. చేతులలో దవ్వితీలతో నల్ల నల్లటి ఆకారాలు అటు ఇటు పరుగెడుతున్నాయి.

“సీతా! ఇంకొక్క నిమిషం అయినా అతిసించరాదు. బిడ్డను తీసుకుపో! వెంటనే కానివ్వు—” అన్నాడు మాల్యి.

దీర తటపటాయించింది.

“సీతా! నేను నీ కన్న తండ్రిని...నీకన్న, నీ మీద ఎక్కువ ప్రేమ గలది రజియా బేగం...ఆ మెతోబాలు వాసులని పంపించు...”

“నువ్వు, మీ నాన్న ఇక్కడే వుండి నాశనమయిపోయినా, నేను ఎక్కోనీ భర్తను కలుసుకుని బిడ్డ నరడికి అప్పగిస్తాను...” అంది రజియా బేగం.

సీతకు కాశ్యపు చేతులూ అడ్డంలేదు. అట్లాగే వెళ్ళి వాసంతిని లేపింది. కళ్ళు మలుముకుని వాళ్ళందరినీ తేరిపారి చూచింది వాసంతి.

“వాసంతీ ! నాన్నకు ఒంట్లో బాగులేదు. మవం వెంటనే ఢిల్లీకి వెళ్ళాలి—” అంది సీత.

“సరేనమ్మా, హోదాం, పద !” అని మంచం నుండి దిగింది వాసంతి.

“గా బంగారు తల్లివి కదే !” అని ఆవాసంతిది ముద్దాడింది రజియా బేగం.

“ఓహో ! ఈ అత్తయ్యను నే నెరుకుదునమ్మా ! ఈవిడ మొన్నక నాడు నాకు బజారులో ఆపిల్ పండ్లు కొనిపెట్టింది” అంది వాసంతి.

“ఓహో తల్లీ ! నీకు గుర్తుందే !”

“మీరూ ఢిల్లీ వస్తారా ?” అని అడిగింది వాసంతి.

“ఓహో. నేనూ ఢిల్లీకి వెళ్తున్నాను” అంది రజియా బేగం.

“వాసంతీ ! నువ్వు అమ్మ చెప్పిన మాట వింటావుగా, బంగారు తల్లీ ! నువ్వి అవ్వతో రై క్వెస్టేషన్ కు వెళ్ళు. నేనా ఇంటి తలుపులు తాళాలు వేసుకుని తాతయ్యతో బాటు వస్తాను” అంది సీత.

“నేను చెప్పిన మాట వింటాను గాని నువ్వు మాత్రం అబద్ధాలాడకమ్మా !” అంది వాసంతి.

ముగ్గురూ నిరుత్తరు లయ్యారు.

“నేను ఇందాకే నిద్ర మేలుకున్నానమ్మా ! మీ మాటలన్నీ విన్నాను.”

“సరే సరే ! ఈ అవ్వతో బాటు వెళ్తావా వెళ్తావా ?”

“వెళ్తాను...నువ్వు వచ్చేయమ్మా ! నాన్న మనల్ని ఇక్కడ కదలి వెళ్ళడమే తప్ప. నువ్వు ఇక్కడే వుంటాననడం ఇంకా పెద్ద తప్పు” అంది వాసంతి.

“అట్లా చెప్పవే నా బంగారు కొండా !” అని పిల్లను ముద్దు పెట్టుకుంది రజియా బేగం.

“అమ్మ రాకపోతే నేనూ రాను.”

“సరే, వేరే దారిలేదు. దేవుడిమీద భారం వేసి పస్తాను పడండి”

అంది సీత.

కేకలు, అల్లరు, ఆర్తనాదాలు బాగా దగ్గరయ్యాయి.

అప్పుడు మాల్యి వాసంతిలో అన్నారు: “నువ్వు చాల తెలివిగలదాని వమ్మా ! మనం అందరమూ ఒక్కసారే తప్పించుకో ప్రయత్నించడం చాల అపాయకరం. నువ్వు ఈ అవ్వా మొదట వెళ్ళండి. నేనూ అమ్మా ఇంకొక పావు గంటలో వస్తాము—”

“సరే!” అంది వాసంతి.

మరు నిమిషం రజియాబేగమూ, వాసంతి, ఆలి త్వరగా మెట్లు దిగి మాయమయ్యారు.

“నాన్నా ! మనమూ బయలుదేరడమే కదా తరువాయి ?”

“కాదు సీతా ! మనం వెంటనే వెళ్ళడం లేదు. కొంత సేపు ఇక్కడే వుండాలి. ఎవరూ తప్పించుకు పారిపోకుండా ఊరి చుట్టూ కాపలా వుంచారు. ఆ పనికీ ఒప్పుకున్న వారిలో నే నొకడిని. నేను ఇప్పుడు నా చోటికి వెళ్లి కాపలా కొస్తాను. కాస్తేపు తర్వాత విద్యేష పికాచాలు కొన్ని ఈ ఇంటి మీద దాడి చేస్తాయి. వాళ్లకు నాయకుడిగా నేను వస్తాను. అప్పుడు వేను ఎట్లా ప్రవర్తించినా నువ్వు ఆశ్చర్య పడకు. నాన్నా, అని పిలవబోకు. నేను నిన్ను కత్తితో పొడవడానికి మీద కొచ్చినా భయపడకు. చేతనయితే క్రింద పడి మూర్ఛపోయినట్లు నటించు.”

గొడవలు, గగ్గోలు ఆలి సమీపంగా వచ్చాయి. అక్కడక్కడ ఇళ్లు తగలబడి పోతున్నాయి. ఆ ఎర్రటి మంటల వెలుగులో భయంకరమైన అరుపులు అరుస్తూ కత్తులు, గొడ్డళ్ళు, కొడవళ్లు చేతబూని, ఇటూ అటూ తిరగడం కనుపించింది.

“సీతా ! నేను చెప్పిందంతా గుర్తుంచుకో ! దేవుడు తప్పకుండా నిన్ను కాపాడుతాడు.” అని చెప్పి చరచర దిగి వెళ్లిపోయాడు మాల్యి.

సీత వేచివుంది. ఒక్కొక్క క్షణం ఒక యుగమైంది. చుట్టూ అల్లడు, మంటలు, అరుపులు, ఆక్రందనాలు హెచ్చాయి.

సీతకు తన చిన్నప్పుడు బాంబాయిలో ఆనందంగా గడిపిన రోజులు గుర్తుకొచ్చాయి. తల్లిదండ్రులు తన్ను ఒడిలో వుంచుకుని మద్దాడిన రోజులు గుర్తుకొచ్చాయి. అదురై స్వామి అయ్యరేనా ఇప్పుడిట్లా వచ్చింది? నమ్మకశక్తి కావడం లేదే!

ఆ తర్వాత సంఘటనలు అన్నీ మెరుపు వేగంతో జరిగాయి. అవన్నీ తనకు జరిగినట్లు అనిపించలేదు సీతకు. చాలా 'క్విక్ టెంప్టో'లో తీసిన సినిమా దృశ్యాలవలె అనిపించాయి. ఒక నిమిషం ఆ ఇంటి గుమ్మం ముందు భయంకర మైన అరుపులు వినిపించాయి. మరు నిమిషం తలుపులను గొడ్డళ్లతో పగల గొట్టడం వినిపించింది. దడదడ మని చాలా మంది లోపలికి ప్రవేశించారు గల గల మెల్లెక్కి వచ్చారు. ఆ గుంపుకు ముందుగా మార్వీ వచ్చాడు. ఆయన చేతిలో పదునైన కత్తి తళతళ మని మెరిసింది. ఒక్క దూకుమా! సీత మెడ పట్టుకుని క్రిందకు తోళాడు. ఆమె మెడ మీద పాదం నొక్కి పెట్టాడు. "ఈమె నాది, ఈమెనాది" అని అరిచాడు. ఆ వెనుక వచ్చిన రాక్షసులందరూ దెనక్కు తగ్గారు. ఒకడు నవ్వాడు. ఇంకొకడు "ముసలివాడి కిదేంబుద్ధి" అన్నాడు. మరొకడు ముసలివాడిని చంపిపారేస్తానంటూ ముందుకొచ్చి కత్తిని పైకెత్తాడు. వాడి నాపడానికని వచ్చిన ఇంకొకడు సాదంతో సీతను తోళాడు. అయినా సీత నాన్న తన చోటి నుండి కదలలేదు. ఎవరో "నిప్పు! నిప్పు!" అని అరిచారు. ముసలాయన "పరుగెత్తండి! పరుగెత్తండి!" అని అరిచాడు. బయటి నుండి తెరలు తెరలుగా పొగ వ్యాపించ సాగింది. వచ్చిన వారంతా పరుగెత్తారు.

•

•

•

ఆ నరకమంతా మండుతూంది. పొగలు నెగలు ఆకాశాన్ని అంటు తున్నాయి దెయ్యాలవలె పిశాచాలవలె అట్టహాసాలు చేస్తూ ఆటూ ఇటూ

పరుగెడుతున్నారు నరరూప రాక్షసులు ముసలివాళ్లనూ పసిపిల్లలనూ తెచ్చి వాళ్లు ఆ మంటలలోకి విసిరేస్తున్నారు.

ఈ నరకంలో ఒక మంచి భూతం సీత నెత్తుకొని సందుగొందుల గుండా పోతుంది. అది అక్కడక్కడ ఆగి అన్ని పక్కల చూచి వెళ్తుంది. కొన్ని సమయాలలో మెల్లగా నడిచింది; కొన్ని సార్లు పరుగెత్తింది; ఒక్కొక్కసారి గోడ వంటిపెట్టుకుని నడిచింది; మరొకసారి చెట్ల మరుగున చాటుమాటుగా పరుగెత్తింది.

*

*

*

అహో! నరకాన్ని దాటినట్లుంది. ఆ పొగలు, నిప్పు పెగలు మొహం మీదకు వీచడం లేదు. చల్లటి గాలి హాయిగా తగులుతుంది. ఆ ఘోరమయిన శబ్దాలు దూరమయ్యాయి. నరకం నుండి స్వర్గంలోకి అడుగిడి నట్లయింది.

సీతకు నెమ్మదిగా స్పృహ రాసాగింది. కష్టంతో కను రెప్పలు తెరిచింది. అక్షలాది నక్షత్రాలు కదలు తుండడం కనిపించింది. ఓహో! ఆకాశ వీధి దాటి స్వర్గానికి చేరువలో వున్నట్లుంది. పుష్పక విమానంలో ప్రయాణం చేస్తున్నట్లున్నాము.

ఇదంతా ఉత్తి భ్రమేనని ఆమెకు కమత్వరితంగా తెలిసింది. ఎడ్లబండి చప్పుడూ, ఆ బండి కదలికకు ఇటూ అటూ అడుతున్న శరీరపు నొప్పులూ ఆమెకు సాక్షాత్తు ఈ భూమి మీదే వున్నామన్న నిజాన్ని తెలిసాయి.

“నాన్నా!”

“మేలుకున్నావా సీతా!”

“చాలసేపు నిద్రపోయానా?”

“తెల్లవారుతుంది!”

“వాసంతి...?”

“వాసంతి క్షేమంగా వుంటుంది. నువ్వేమీ కంగారు పడకు. మీ పిన్ని చాల సమర్థురాలు. ఇట్లాటివెన్నో అనుభవించింది.”

కాస్తేపు మానంగా వున్నాక అడిగింది సీత: “నాన్నా / మీరు ముష్టిం
మతాన్ని ఎందుకు స్వీకరించారు?”

ఆయన ఏమీ పలకలేదు.

“నే నడగడం తప్పయితే తీసుకుంటున్నాను. మీరు దేవుడి మీద నమ్మకం
వుందా అని తెలుసుకోవాలని అడిగాను. దేవుడంటూ వుంటే లోకులకన్నీ
కష్టాలు ఎందుకు కలిస్తాడు?” అంది సీత.

“ఇట్లాంటి పరిస్థితులలో దేవుడున్నాడా అన్న సందేహం ఎవరికయినా
కలుగక మానదు. ఆ ప్రశ్నకు నువ్వు జ్ఞాన సంపన్నుల నుండి సమాధానం
సంపాదించాలి. ప్రస్తుతానికి నేను నీ మొదటి ప్రశ్నకు జవాబు చెబుతాను.
“సీతా / నా కథేగాక ఇంకొక రహస్యాన్నీ చెప్పబోతున్నాను. ఎట్లా
అరంభించడమా అని అలోచిస్తున్నాను” అన్నారు సీత నాన్న.

48

బాట కిటూ అటూ పొట్టిగా ఈత చెట్లున్నాయి. ఒక ప్రక్క చిన్న
గుట్ట లాటిది వుంది. మార్వీ సాహిబ్ బండి తోలేవాడితో ఏదో చెప్పారు.
వాడు బండిని బాట నుండి ప్రక్కనున్న అడవిలోకి మళ్లించాడు. ఈత చెట్ల
సందుగుండా వెళ్లి, బండిని అగుట్ట వెనుకకు తీసుకువెళ్లి ఆపాడు.

తండ్రి కూతురూ బండి నుండి దిగారు. మార్వీజీ బండి నుంచి గొంగళిని
తీసి క్రింద పరిచారు. “ఇక్కడ కూర్చోవమ్మా... పగలంతా మనం ఇక్కడే
గడపాలి” అని చెప్పి ఆయన బండి నుండి ఒక తోలు సంచినీ, చిన్న పెట్టెనూ
క్రిందకు దించారు. “సీతా ! ఈ సంచిలో నీళ్లున్నాయి; ఈ పెట్టెలో బిస్కెట్లు
న్నాయి. వీటితో మనం ఎన్ని రోజులు గడపాలో తెలియదు” అన్నారు.

“నాన్నా, కలకత్తా ఘోరాలు చూసి బాగుప్ప కలిగి పంజాబుకు వచ్చినప్పు డిది స్వర్గమే అనిపించింది. ఇక్కడ ప్రజలు ఎంతో ఆనోద్యోగంగా ఉన్నారు. కాని ఈ ఏడాది కాలంలో వీరి కేసుయింది?”

“ప్రజలకు పిచ్చి పట్టిందమ్మా, పిచ్చి పట్టింది. కలకత్తాకు ప్రతిగా నాఫాలిలో దురంతాలు జరిగాయి. నాఫాలి పగను బీహారులో సాధించారు. బీహారుకు జవాలుగా తూర్పు పంజాబులో ఘోరాలు చేస్తున్నారు, దీని ఫలితం ఎక్కడ కనుపిస్తుందో ఎట్లా వుంటుందో ఎవరూ చెప్పలేరు. ఇంతటి ఆవేశాల మధ్య, ద్వేషాగ్ని మధ్య ఆ మహాత్ము డొక్కడు ప్రేమామృతాన్ని చిలువ తున్నాడు. నిజంగా ఆయన మహాత్ముడే! మీ అమ్మకు గాంధీజీ అంటే చాలా శ్రద్ధ. ఆయన మహాత్ముడు, దైవం—అంటుండేది.”

“నాన్నా! నే నొక చూటడుగుతాను గాని కోప్పడకండి! అమ్మను మీరు నిజంగా ప్రేమించిన కాలం వుందా?”

“ఇది అడిగినందుకు నాకు కోపం లేదమ్మా! ముప్పై యేళ్ళ నుండి నా మనసు మోసిన బరువును నేడు దించివేయ దలచాను. ఎవరికయినా చెప్పిస్తే కాని తగ్గదు ఈ భారం. ఒక వ్యక్తి తాను చేసిన పాపాలను తన కూతురికి చెప్పడం అన్నది కష్టమైన పని... కాని ఈ ఆదను పోలే మల్లీ వీలవుతుందో కాదో?” అన్న ఉపోద్ఘాతంతో ముప్పై ఏళ్ళ క్రింద జరిగిన కథను మొదలు పెట్టారు మల్లీ సాహెబ్.

*

•

•

దురై స్వామి రాజమృగ్ ని పెళ్ళి చేసుకుని బొంబాయిలో కాపురం మొదలు పెట్టాక కొంత కాలం వారి దాంపత్య జీవనం హాయిగా కొనసాగింది. ప్రతి దినమూ అతి మధురమై కాలం ఎగిరిపోయింది. రాజమృగ్ గర్భవతి అయింది.

దురై సామి జూదాలలోకి పేకాటలోకి దిగడంతో వారి జీవన మాధుర్యం లోకి విషాదం ప్రవేశించింది. అసలే జీతం చాలని దురై సామి ఈ వ్యసనాలలో పోగొట్టుకున్న డబ్బును ఎట్లాగయినా సంపాదించాలనుకుని, అప్పుచేసి గుర్ర

పుండాలలో పణం ఒడ్డు సాగారు. తెలివిగా పుండాలలో డబ్బు కాస్తే ఒక్కసారి పెద్ద మొత్తం వస్తే దాంతో డబ్బు ఇబ్బందులన్నీ తొలగిపోతాయి, అంతటితో ఆ పంధాల జోలికి వెళ్ళడం మానేద్దాం—అనుకున్నారు. కాని చివరకు సర్వ నాశనం అయ్యే సమయానికి రాజమ్మల్ ప్రసవ సమయం సమీపించింది. ఆమెను ఆస్పత్రికి తీసుకువెళ్ళామంటే బండికి డబ్బులేక పోయాయి. ఈ స్థితిని గురించి ఆలోచిస్తూ కుమిలిపోతున్న సమయంలోనే రమామణి, ఆమె చెల్లెలూ రైల్వేస్టేషన్ లో తటస్థ పడ్డారు. రమామణి కన్నీరు, ఆమె చెల్లెలి యొక్క జాలిగొలిపే గాధా విన్న దురై సామికి మనసు కరిగింది. అందుకు తోడుగా వారికి సాయం చేస్తే తన ఇక్కట్టులూ తీరుతాయన్న ప్రలోభమూ చేరింది. తన భార్యనూ, గంగాబాయిని ఒకే ప్రసూతి గృహంలో చేర్చారు.

ప్రసూతి గృహానికి వెళ్ళి భార్యను చూచినప్పుడెల్లా దురై సామి రమామణిని చూచేవారు. అసలే దారిద్ర్యం అనుభవిస్తున్న అతడి మీద రమామణి తన ఆకర్షణ లన్నిటినీ ప్రయోగించే సరికి అతడామె దాసుడయ్యాడు.

రాజమ్మనూ, గంగాబాయ్ ఒకే రాత్రి ప్రసవించారు. ఆ రాత్రి దురై సామికి స్టేషన్ లో 'డ్యూటీ' వుంది. కాబట్టి ఆస్పత్రికి వెళ్ళలేకపోయారు. రాత్రి ఒకపారి ఫోన్ చేసి కనుక్కుంటే రాజమ్మల్ కు సుఖప్రసవం అయిందనీ, ఆడపిల్లను కన్నదనీ, తల్లి పిల్లా కులాసాగా వున్నారనీ జవాబు వచ్చింది. దురై సామి తమ 'డ్యూటీ' అయిపోగానే పరుగు పరుగున ఆస్పత్రికి వెళ్ళారు.

“నేను చెప్పిందే నిజమయింది” అంది రాజమ్మ. “ఏమంటున్నావో నాకు తెలియడం లేదు” అన్నారు దురై సామి. “అబ్బాయి పుడతాడని చెప్పాను కదా!” అంది రాజమ్మ. “అదెట్లా వీలవుతుంది? అమ్మాయి అబ్బాయి ఎట్లా అవుతాడు?” అన్నారు దురై సామి అయిన హాస్యమాడు తున్నారనుకుంది రాజమ్మ; “తొట్టెలోకి చూడండి మరి!” అంది. దోమ తెర తొలగించి చూశారు దురై సామి. మగపిల్లవాడిని చూచి నిశ్చేష్టులయ్యారు... రాత్రి టెఫోన్ మీద చెప్పినవారు పొరబడి పుండాలనుకున్నారు.

తర్వాత రమామణిని కలుసుకుంటే, ముందు రోజు రాత్రి గంగాబాయ్

ఆడపిల్లను కన్నదని చెప్పింది. గంగాబాయిని కూడా తానే ఆస్పత్రిలో చేర్పించాడు గనుక రాత్రి ఆమె ఆడపిల్లను కన్న విషయమే తనకు ఖాన్ మీద చెప్పివుంటా రనుకున్నారు దురై సామి.

భార్యనూ బిడ్డనూ ఇంటికి తిసుకు వెళ్ళారు దురై సామి. కొన్ని రోజుల తర్వాత వారిద్దరినీ దుఃఖసాగరంలో మంచి ఆ బిడ్డ మరణించాడు.

తన బిడ్డను పోగొట్టుకున్న దుఃఖాన్ని మరచిపోవడానికి దురై సామి తరచువెళ్ళి గంగాబాయి బిడ్డను ముద్దాడి వస్తుండేవారు. గంగాబాయి మరణించింది. ఒక రోజు రమామణి ఇంటికి వెళ్ళినప్పుడు, ఒక ఘోరమయిన మోసం జరిగినట్లు ఆయన తెలుసుకున్నారు. ప్రసవాలు జరిగిన రాత్రి గంగాబాయి బిడ్డ రాజమ్మ బిడ్డగాను, రాజమ్మ బిడ్డ గంగాబాయి బిడ్డగాను మార్చారు అన్న విషయాన్ని నర్సు, రమామణి మాట్లాడుకుంటున్న మాటల నుండి తెలుసుకున్నారు! నర్సు బయటికి వెళ్ళిపోతుండగా ఆమె కంటపడకుండా దాగుకుని, ఆమె వెళ్ళాక లోపలికి వెళ్ళారు. నిజం చెప్పమని రమామణిని అడగగానే ఆమె భోరుమని ఏడ్చేసింది. “నా చెల్లెలి మీద ఎన్నో ఆశలుంచుకున్నాను. వాటన్నిటినీ మట్టిలో కలిపి తానూ మట్టి అయింది. ఇంక ఈ బిడ్డ మొహం చూచుకుంటూ బ్రతుకుదామనుకున్నారు. దీన్ని మీరు తీసుకు వెళ్ళిపోతే నేను ఇంక బ్రతకడం అనవసరం” అని విలపించింది. చివరకు ఆమె ఈస్పితమే నెరవేరింది.

ఆ బిడ్డలనట్లా మార్చినదెందుకు అని దురై సామి అడిగి తెలుసుకున్నారు. తన చెల్లెలికి కొడుకు పుడితే, వాడు రజనీపూర్ సింహాసనానికి వారసుడవుతాడనీ, ఆ కారణం చేతనే రజనీపూర్ ఆస్థానపు దుష్టులు ఆ మగబిడ్డ నెట్లా గయినా చంపడానికి యత్నిస్తారనీ అనుకుంది రమామణి. ఆ భయం చేతనే ఆ మగబిడ్డ వేరొక చోట పెరిగితే క్షేమంగా వుంటాడనీ, తగిన సమయంలో నిజాన్ని వెలిబరచవచ్చుననీ అనుకుంది, బిడ్డలను మార్చింది. ఆ మగబిడ్డ మృత్యువుచెంది, గంగాబాయి మరణిస్తుంది అని ఆమె ఎదురుచూడలేదు. అంత కన్న మిన్నగా, తాను తీసుకొచ్చి పెంచుతున్న రాజమ్మలో బిడ్డ మీద తన

కింత గాఢంగా మమకారం ఏర్పడుతుంది అని ఆమె ఎదురుచూడ లేదు.

ఈ బిడ్డను తీసుకెళ్ళి రాజమ్మతో—“ఇది నీ కూతురే” అని చెప్పడం ఎట్లా? అంతేత అప్పటికి ఆ బిడ్డను రమామణి వద్ద వదిలిపెట్టడమే మంచిదని తోచింది దురై సామికి.

ఆ ఒక్క ఆశ్చర్యకరమైన, విపరీతమైన సంఘటన అలాటి సంఘటన లెన్నింటికో దారితీసింది.

రమామణి చెంత పెరుగుతున్న తన బిడ్డపై దురై సామి ప్రేమ నానాటికీ అధికం కాసాగింది. అందువలననే రమామణితో ఆయన సంబంధ సుస్థిరమై కొనసాగింది. ఆమె చెప్పినట్లెల్లా ఆయన నడచుకోసాగాడు. రాజమ్మలోకు ఎనలేని దుఃఖాన్ని కల్గించవలసి వచ్చింది.

*

*

*

“సీతా! రాజమ్మ కడుపున పుట్టి, రమామణి ఇంట పెరిగిన ఆ పిల్లే తారిణి. నువ్వు ఆమె చెల్లెలివి. మీ రిద్దరూ చిన్న పిల్లలుగా పున్నప్పుడు నే ననుభవించిన బాధ ఇంతా అంతా కాదు. అటువంటి ధర్మసంకటం ఎవ్వరూ అనుభవించి వుండరు. అయితే అంత బాధలోనూ సంతోషం కూడా వుండేది” అన్నారు దురై సామి అయ్యర్.

తన జీవితంలో అర్థం కాని విషయాలెన్నో స్పష్టంగా విశదీకరించ బడినట్లు అనిపించింది సీతకు. తారిణి అనుకుని తన్ను, రజనీపూర్ మనుషులు ఎత్తుకుపోయిన కారణం తెలిసింది. అంతకంటే ముఖ్యంగా, దేవపట్నంలో తన్ను చూడగానే సాందరరాఘవన్ ప్రేమించిన దెందుకో తెలిసింది. తారిణికి తన పట్లవున్న అనురాగానికి కారణం అర్థమైంది. తన అంతరంగమూ తారిణి పట్ల అనురాగం నిండే కాని, ఆ వెధవ అమాయా గుణం తలెత్తి ఆ అను రాగాన్ని అణచివేసింది. ఎంత నీచంగా ఆలోచించింది తన మనసు; తారిణిది ఎంత విశాల హృదయం! ఎంత మేలిగుణం! దేవుడి దయవల్ల ఈ సారి ఈ గండం తప్పి బయటపడితే?...

“నాన్నా ! తాణి అక్కయ్యకు ఈ విషయాలన్నీ తెలుసునా?” అని అడిగింది.

“తెలియదు ! నాది చాల పిరిక్కి! మనసు సీతా ! ఎన్నోసార్లు నేను చెబుదా మనుకున్నాను. కాని చెప్పలేకపోయాను. రజియా బేగం కూడా చెప్పగద్దని పట్టుబట్టింది.”

“ఎందుకని ?”

“పిచ్చి! అంతే! నిజం తెలిసిపోతే తారిణికి తన మీద అనురాగం వుండ దేమోనని భయం ఆమెకు. అంతే కాదు, రజనీపూర్ రాజ్యంలో సగభాగం తారిణి కిప్పించాలని మీ పిన్ని ఉబలాటం. చాల కొద్ది కాలంలో ఈ సంస్థా నాలన్నీ ఎగిరిపోతాయి, దేశ వ్యవస్థే మారిపోతుంది అని ఆమె అర్థం చేసు కోవడం లేదు.”

కాన్సేపు తర్వాత సీత అడిగింది: “నాన్నా ! నాకు మీరొక వరం ప్రసాదించాలి.”

“నే నేమి దేవుణ్ణా వరం ప్రసాదించడానికి ?”

“తల్లిదండ్రులు దేవుళ్ళతో సమానమే కదా ! నాన్నా ! నాకీ ప్రయాణంలో ఏదయినా అపద సంభవిస్తే మీరు నా తరపున తారిణి అక్కయ్యకు ఈ మాట చెప్పాలి. నేనామెకు చేసిన ద్రోహానికి మనఃపూర్వకంగా తుమాపణ వేడుకున్నానని ఆమెకు చెప్పండి.”

“ఇలా మాట్లాడకమ్మా !”

“నే నొక వేళ దారిలో చనిపోతే మీ రెట్లాగయినా తారిణి అక్కయ్యను కలుసుకోవాలి. ఈయన మనసులో తారిణి అక్కయ్య చోటు చేసుకుని వుంది. అక్కయ్య ఈయనను తప్పక వెళ్ళి చేసుకోవాలి అని చెప్పండి. వాళ్ళిద్దరూ వెళ్ళి చేసుకుని సుఖంగా వుంటేనే నా ఆత్మ శాంతిస్తుంది.

‘ ఇదేమి పిచ్చివాగుడు ?...అసలు తప్పంతా నాది ! నీతో ఏమీ చెప్పి వుండకూడదు.’”

“నేనిప్పుడు చెప్పినట్లు అక్కయ్యతో చెబుతానని వాగ్దానం చేయండి. లేకపోతే నే నిక్కడనుండి కదలను, మీతో రాను.”

“అట్లాగే చేస్తానమ్మా! అయినా అందుకవసరం వుండబోదు. దారిలోనే మీ అక్కను చూస్తాము. ఆమెకు నీవే చెబుదువుగాని...”

49

ఆ తర్వాత ఏడెనిమిది వారాలపాటు జరిగిన సంఘటనలన్నీ సీతకు తన జీవితంలో జరిగిన సంఘటనలుగా తోచలేదు. కొన్నిసార్లు పూర్వ జన్మలో జరిగిన సంఘటన లెపించాయి. కొన్నిసార్లు కలలో జరిగినట్లు అనిపించాయి. మరికొన్ని తాళ్లయితే ఎవరో చెప్పగా విన్న సంఘటనలవలె తోచాయ.

పగటి వేళలలో సీత, దుర్గ సామి కొండ గుహలలోను, పొదల మాటు నను, పాత మసీదులలోను దాగుకునేవారు. చీకటి పడ్డాక ముందు వెనుకలు చూచుకుంటూ భయం భయంగా ప్రయాణం చేసేవారు. దారిలో నిప్పంటుకుని మండిపోతున్న ఎన్నో గ్రామాలను దాటవలసి వచ్చింది. శాలిపోతున్న ఇళ్లు నుండి లేచిన జ్వాలలు చాల దూరం వరకు వెలుగును ప్రసరించేవి.

రాత్రి వేళల బాటల వెంబడి వెళ్తున్నప్పుడు ముందుగాని వెనకగాని అడుగుల చప్పుడు వినిపడితే వారి గుండెలు దడదడ లాడేవి. ఒక్కొక్క సారి గుంపులు గుంపులుగా జనులు పరుగెత్తుకొస్తునట్లు వినిపించేది. వెంటనే వాళ్లు అడవిలోకి దూరి తలదాచుకునేవారు. భయ విహ్వలై పరుగెత్తుకు పోతున్న జమలను తరుముకుంటూ రాక్షసులు వచ్చేవారు. వాళ్ల అట్ట హాసాలూ, స్త్రీల పిల్లల అక్రందనాలూ కలిసి డిక్కులు పిక్కటిల్లేవి.

ఇదంతా విని సీత చెవులలో అలలహారు వినిపించేది. ఆమె మనసు మరణాన్ని ఆహ్వానించేది.

*

*

*

నడిచి నడిచి సీత కాళ్ళు నొప్పెట్ట సాగాయి. పాదాలు వాచిపోయాయి. 'ఇంక నడవలేము మొద్రో' మన్నాయి ఆమె కాళ్ళు. "నాన్నా! నన్ను తుపాకితో కాల్చి చంపేసి మీరు ముందుకు వెళ్ళిపొండి!" అని వేడుకునేది సీత... "మరణమా! రా!" అని ఆహ్వానించేది ఆమె మనసు. ఆమె చెవుల్లో కెరటాల హారు అధికం కాసాగింది.

*

*

*

ఒక చిన్న రైల్వేస్టేషన్ ను చేరారు వాళ్ళు. వెయిటింగ్ గదిలో కూర్చుని రైలుబండికోసం ఎదురు చూస్తున్నారు. ఆ గదిలోకి ఎవరన్నా తొంగి చూచి నప్పుడెల్లా ఆమె గుండె జారిపోయేది. సీత కూర్చునే కునికిపాటు పడుతూంది. అలల ఘోష పెద్దగా వినబడేసరికి అదిరిపడి కళ్ళు తెరిచింది. విన్నది రైలుబండి వస్తున్న చప్పుడే నని తెలుసుకుంది. ఇద్దరూ ప్లాట్ ఫార మీదకు వెళ్ళారు. విపరీతమయిన జనం. అన్ని పెట్టె తలుపులూ వేసివున్నాయి. మాల్వీ సాహిబ్ పెట్టె పెట్టెకూ వెళ్ళి బ్రతిమీలాడగా ఆఖరికి ఒక పెట్టె తలుపులు తెరిచారు. ఇద్దరూ లోపలికి ఎక్కారు. ప్రయాణీకులు తమ తమ భయంకర అనుభవాల గురించి చెప్పుకుంటున్నారు.

*

*

*

ఒక రైల్వే జంక్షన్ లో రైలు ఆగింది. ఆగిన రైలు మళ్ళీ కదలేదు. అలస్యం అయిన కొద్దీ ప్రయాణీకుల దిగులు హెచ్చసాగింది. రైల్వేస్టేషన్ లోనూ బయటూ అరుపులతో గోలగా వుంది.

ఉన్నట్లుండి మాల్వీ "అదిగో తారిణి!" అన్నారు. సీత సంక్రమంతో ఆయన చూపిన వైపు చూశారు. కొంత దూరాన ఒక గుంపు మధ్యగా తారిణి, మర్యా పోతున్నారు. "సీతా! నువ్విక్కడే వుండు. నేను వెళ్ళి

వాళ్ళను చూచి ఇప్పుడే వస్తాను” అని మాల్వీ బండి దిగి పరుగెత్తారు. జనులలో కలిసిపోయారు.

ఆ తర్వాత ఒక్కొక్క ఊణమూ ఒక్కొక్క యుగమై గడిచింది సీతకు. అట్లాంటి ఎన్నో యుగాల తర్వాత—పున్నట్లుండి వందలాది కిరార కులు కత్తులతో స్టేషన్ మీద దాడి చేశారు. ప్లాట్ ఫారం మీద నిల్చుని పున్న వారెందరినో నిలుపునా చంపివేశారు. ఎక్కడి చూచినా రక్తం ఏరులై పార సాగింది. ఆ హంతకులు రైలు పెట్టెలలోకి జొరబడ్డారు. సీత పున్న పెట్టె వైపు విదారుగురు పరుగెత్తుకొచ్చారు. భయంతో, అసహ్యంతో సీత కళ్ళు మూసుకుంది. ఆమె మనసుకు “ఎట్టకేలకు నా ప్రార్థన నెరవేరింది! చావు వచ్చింది!” అనిపించింది. నలుగురైదుగురు రాక్షసులా పెట్టెలోకి ప్రవేశించారు. ఏ ఊణాన్నయినా తన రొమ్ములోకి కత్తి దిగబడుతుందని కళ్ళు మూసుకునే ఎదురుమాన్తూంది సీత...

...“సీతా! సీతా! మృదుమధురంగా ఎవరో పిలిచారు. నెమ్మదిగా ఆమెను పైకి లేవనెత్తారు. కళ్ళు తెరిచి సీత ఆ చేతులు తారిణివని తెలుసు కుంది; “అక్కా!” అని విలపించింది.

ఆ తర్వాత మూడు రోజులూ సీత జీవితంలో చాల సంతోషకరమైన రోజులు. ఆ మూడు రోజులూ వాళ్ళు ఏవో వూరిలో ఎవరింట్లోనో మేడ మీద గదిలో, కిటికీలన్నీ మూసివేసి గడిపారు.

రైల్వో హత్య కావించబడకుండా సీతను కాపాడిన తారిణి ఆమెను ఇక్కడికి తీసుకొచ్చి చేర్చింది. సీత తాను క్రొత్తగా తెలుసుకున్న తమ బాంధవ్యం గురించి చెప్పి—“ఇదంతా నీ కిడినరకే తెలియదా, అక్కయ్యా?” అని అడిగింది. “నాకు సందేహంగానే వుంది. నే నెంత అడిగినా నాకు నిజం చెప్పలేదు” అంది తారిణి.

“ఇదేమి అన్యాయం? ఎందుకట్లా చేశారు? నువ్వు నా సోదరివని తెలియక ముందే నీ మీద నాకు మమకారం ఏర్పడింది; తెలిసివుంటేనా, ఇంకా ఎంతో దగ్గరగా, సంతోషంగా వుండేవాళ్లం మనం” అంది సీత. తన మీద

అనూయతో సీత కల్పించిన ఇబ్బందులన్నీ తారిణికి గుర్తుకు వచ్చాయి. కానీ అవన్నీ అప్రస్తుతమని తోసిపారేసింది ఆమె. “అయిందేదో అయిపోయింది. దానిని గురించిన విచారం ఇప్పుడెందుకు? అందుకు బదులు ఇప్పుడు వడ్డీతో సహా కలిసి సంతోషంగా వుండాము!” అంది తారిణి.

అయినా అంతరాంతరాల్లో ఇద్దరికీ భయమూ, సందేహమూ లేకపోలేదు.

పగలెల్లా ఇద్దరూ ఒకరి ఒడిలో ఒకరుగా ఖాల్సొని ఎన్నో ముచ్చట్లు చెప్పుకునే వారు. రాత్రిల్లో పక్క పక్కన పడుకుని నిద్రపోయేవారు. తారిణి తన్ను విడిచి వెళ్ళిపోతుండేమోనని భయపడేది సీత.

ఆమె భయం నిజమయింది. తారిణి నుండి ఆమె విడిచిపోవలసి సమయం వచ్చింది. ససేమిరా పోరాడని పట్టుబట్టింది సీత.

తారిణి ఎన్నో విధాల ఆమెకు నచ్చచెప్పింది. “నేను ఢిల్లీలో నిన్ను కలుసుకుంటానుగా. పెషావర్ వెళ్ళి నిరుపమను చూచి, ఆమెను తీసుకుని రావాలి” అంది.

అక్క చెల్లెళ్ళిద్దరూ చాలసేపు వాదించుకున్నారు.

చివరకు సీత—“అక్కయ్యా! నువ్వు నాకో మాటివ్వాలి. ఇస్తేనే నేను నిన్ను వదలి వెళ్ళగలను” అంది.

“ఏమిటిది, చెప్పు!”

“దారిలో నేను గనుక చనిపోతే నువ్వు ఆయన్ను వెళ్ళాడాలి. ఆ వాగ్దానం చేయి!”

“ఇదేమి వెర్రితనం?” అంది తారిణి. ఆమె ఎంత చెప్పినా సీత విన లేదు. చివరకు తారిణి ఆమెను శాంతింప చేయడానికని—“సరేలే! నువ్వు చనిపోయి, నేను బ్రతికివుండి, మీ ఆయన ఒప్పుకుంటే ఆయనను వెళ్ళి చేసు కుంటారే—” అంది.

*

*

*

సీత, ముస్లిం స్త్రీవలె తల నుండి కాలిదాక కప్పివేసే బురఖాను ధరించేటట్లు చేసింది తారిణి. సీత, హాల్వీ సాహిబ్ మెట్లు దిగి క్రిందకు వచ్చారు

గుమ్మంలో ఒక జీవ్ కాచుకుని వుంది. దానిలోబాటు పోలీసు డ్రైవర్ కాచుకున్నాడు.

సీత తారణిని కాగలించుకుని—“అక్కా! నా కిచ్చిన మాట మరచకు!” అంది...

...పోలీసు కాన్స్టేబిల్ నడుపుతున్న ఆ జీవ్ అతివేగంగా వెళ్తుంది. దారిలోని ఆటంకాలన్నిటినీ గడిచి వెళ్తుంది. జనసమూహాలను, దారికడ్డంగా పడివున్న చెట్లనూ తప్పించుకుని ముందుకు సాగింది.

జీవ్ వేగంగా వెళ్తుంటే, మొదట సీతకు తాను అపాయాలన్నీ దాటి నట్లు అనిపించింది. కాని చాల త్వరలోనే ఆ నమ్మకం వమ్మయింది. వారి బండిని తరుముకుంటూ ఇంకొక జీవ్ వస్తున్నట్లు కనిపించింది...తాను అనుకున్నట్లు ఈ ప్రయాణంతో తన మరణం ఖాయమేనేమో! “మరణమా, రా! రా!” అని జపిస్తూంది ఆమె నునసు. ఆమె చెవిలో ఆలల ఘోష అధికమయింది.

జీవ్ ఒక నిది ఒడ్డున ఆగింది.

ఇదేమి ఆశ్చర్యం! ఇక్కడ సూర్యా వున్నాడే! మనకిన్న ముందుగా వచ్చివున్నాడే! పై వెచ్చు ఒక పడవనూ కదుర్చుకుని సిద్ధంగా వున్నాడే! బావా, నిజంగా నీ సాటి ఎవరూ లేరు!

తండ్రి కూతుళ్లను సూర్యాకు అప్పగించి పోలీసు జీవ్ ను వెనక్కు మళ్ళించాడు. వాడూ సూర్యా సౌంజ్జలతో మాట్లాడుకున్నారో. అదేవిటో తెలుసుకుంవామనుకుంది సీత; కాని ఇది సమయం కాదు.

సూర్యా వాళ్ళకు చేయూత నిచ్చి పడవ నెక్కించాడు. పడవ కదలడంతో సీత భయం పూర్తిగా పోయింది. ఆమె ఉత్సాహంగా వుంది. అది పంజాబ్ యొక్క అయిదు నదులలో ఒకటయిన చీనాబ్; వడిగా పారుతుంది. సీత తన బురఖాను తీసి ప్రక్కకుంచింది. “నాన్నా! మీరు ఈ వేషం తీసివేసి పాత రోజులవలె కనబడితే ఎంత బాగుంటుందో!” అంది.

“సీతా! ఈవేషమే నిన్ను కాపాడిందని మరిచిపోకు” అన్నాను

మాల్వీ, “కాపాడడం అయిపోయింది కదా! ప్రమాదాలన్నిటినీ దాటామా కదా!” అంది సీత.

వాళ్ల పడవ కొంత దూరం వెళ్లింది. ఈ లోగా వాళ్లు వచ్చిన బాట మీద దుమ్ము రేగింది. దుమ్ము రేపుతూ వచ్చి నదీ తీరాన ఒక జీపు ఆగింది. దానినుండి ఒకడు క్రిందకు దూకాడు. వాడిని సీత చూచింది. వాడి చేతిలో తుపాకీ వుంది. నదిలో వెళ్తున్న పడవకు గురి చూశాడు వాడు. మరుక్షణం తుపాకిని కాల్చాడు. ఇదంతా చూచి దిగ్భ్రమ చెందుతున్న సీత చెవికి “అయ్యో! చచ్చాను—” అన్న అరుపు వినపడింది. తిరిగి చూచింది. తన తండ్రి చెంప నుండి రక్తం కారుతుండడం, ఆయన పడవకు ఒక ప్రక్కగా వాలిపోతుండడం చూచింది. ఆయన జారి నీటిలో పడిపోకుండా పట్టుకుందామని సీత ఎగిరి చూకి, పరుగెత్తింది. పడవ ఊగిసలాడింది, ఒరిగింది; సీత నదీ ప్రవాహంలోకి పడిపోయింది.

*

*

*

50

చలి ఎట్లా వుంటుందో తెలుసుకోవాలంటే ఢిల్లీలో చలికాలంలో నివసించాలి. ఎన్ని ఉన్ని దుస్తులు వేసుకున్నా, ఎన్ని రజాయిలు కప్పకున్నా ఎముకలను గడగడ లాశించి వేస్తుంది. 1948 జనవరిలో, దేశాన్ని ఊరిని ఇంటిని వదలి ప్రాణాలు చేతపట్టుకుని పారిపోయి వచ్చిన లక్షలాది కాందికీకులు ఆ ఢిల్లీ చలిలో నానాయాతనా పడుతున్నారు. వాళ్ళ శరీరాలు చలికి వణికాయి; అయితే వారి మనసులు ఉడుకుతున్నాయి.

సాయంకాలం ఏడయింది. మంచును చీల్చుకుంటూ జంతర్ మంతర్

కోడ్డు మీద మోటారు కారొకటి వెళ్తుంది. రోడ్ మీద బండ్లుగాని మనుష్యులుగాని లేనందున కారు నేగంగా వెళ్తుంది.

ఉన్నట్లుండి ఎక్కడ నుండో వచ్చాడొక వ్యక్తి. ఆ కారు కడ్డంగా పడ్డాడు!

తాక్కున ప్రేకులు పడ్డాయి. బ్ర్ర్ర్ర నుంటూ కారాగింది.

ఆ పడ్డ వాడెవడు? పంజాబు నుండి వచ్చిన శరణార్థి కాబోలు!

ఆగిన కారు నుండి ఇద్దరు దిగారు. వాళ్ళు సౌందరరాఘవనూ, భామ. ఆ పడ్డవాడికి గాయాలు తగిలాయేమో చూద్దామని ముందుకు వెళ్ళారు. సర్కిగా ఆ పాటికి ఆ పడ్డ మనిషి కాస్తా లేచినిల్చున్నాడు.

‘అరె! ఇదేమి వింత! సూర్యానా! నువ్వెక్కడి నుండి ఊడి పడ్డావోయ్? ఎవరో పంజాబు కాందిశీకుడు ఆత్మహత్య చేసుకుందామని పడ్డాడు కాబోలు ననుకున్నాను—! ఎక్కడికి వెళ్తున్నావు... నాతోబాటు రాగలవా? నీతో కొన్ని విషయాలు మాట్లాడాలి!’ అన్నాడు రాఘవన్.

‘నాకూ తొందర పనుంది. అయినా ఒక అర ఘంట వ్యవధి వుంది. పోదాం పదండి’ అని కారెక్కాడు సూర్యా. అతడు కూడా రాఘవన్ కు ఎన్నో చెప్పాలనీ, రాఘవన్ ను ఎన్నో అడగాలనీ అనుకున్నాడు...

...సౌందరరాఘవన్ పాత ఇంటి ముందు కారాగింది. భామ కారు నుండి దిగకుండా వెలవు తీసుకుంది. మిఠా ఇద్దరూ దిగారు. ఇంట్లోకి అడుగు పెట్టగానే సూర్యా మనసులో పాత సంఘటనలన్నీ మెదిలాయి. ఉద్విగ్న డయ్యాడు సూర్యా.

‘‘సూర్యా’’ ఈ ఇల్లు ఎంత శూన్యంగా వుందో చూడు!’’ అని రాఘవన్ అనడంతో కళ్ళ నీళ్ళ పర్యంతం అయ్యాడు సూర్యా.

‘‘మీకు మళ్ళీ ఆ ఉద్యోగం వచ్చిందా?’’ అని అడిగాడు సూర్యా.

‘‘ఔను. వచ్చింది. లేకపోతే ఈ ఇల్లు నాదెట్లా అవుతుంది? మరి సూర్యా! నువ్వు ఇక్కడే వుంటున్నావా? చేమి చేస్తున్నావు?’’

“ఏమంది చేయడానికి ? కాంతికిరణం బిర్రాలలో తిరుగుతూ వాళ్ళకు చేతనయినంత సాయం చేస్తున్నాను.”

పెంటనే రాఘవన్ చాల ఆతురతతో—“అయితే సూర్యా! ఆ బిర్రాలలో దేనిలోనయినా మనకు తెలిసిన వారి నెవరినయినా చూశావా?” అని అడిగాడు.

“మనకు తెలిసిన వారిని అంటే ఎవరిని ?”

“తారిణి గాని, వాసంతిని గానీ ?...”

“లేదు మిస్టర్ రాఘవన్ ! వాళ్ళ గురించి మిమ్మల్నే అడుగుదామనుకున్నాను.”

“రెండు నెలల క్రింద ఒక విచిత్రమైన వృత్తరం వచ్చింది, అది తారిణి రాసింది, తానూ వాసంతి తేనుంగా వున్నామనీ, సాధ్యమైనంత త్వరగా వస్తామనీ రాసింది. తమాషా ఏమిటంటే ఉత్తరం సీత పేరిట రాసింది... అంటే సీత ఏమయిందో తారిణికి తెలియలేదనిపించింది.”

“సీత ఏమయింది ?” అని అడిగాడు సూర్యా.

“అదొక పెద్ద విషాద గాథ సూర్యా! నా వంటి దురదృష్టవంతులీ లోకంలో వుండరు. అందులోనూ నేను ఆఖరికి సీతను పోగొట్టుకున్న వైనం చాలా ఘోరమైనది. ఆహా! ఆ పంజాబులో ఏడాది కాలమూ చాలా ఘోరమైనది. ఆహా! ఆ పంజాబులో ఏడాది కాలమూ ఎంత ఆనందంగా గడిపాము... దేవుడే అవి సహించలేక పోయాడు!... ఆగస్టు 14 న నిన్నిక్కడ ఢిల్లీలో కలుసుకున్నప్పుడు “కలకత్తా వెళ్తున్నాను” అని చెప్పాను కదా... ఆ తర్వాత ఏమయిందో చెబుతా విను!” అని చెప్పాడు రాఘవన్.

కలకత్తాకు సౌందరరాఘవన్ చేరిన రోజు స్వాతంత్ర్య దినం; ఆ రోజు అక్కడ ఆనంద కోలాహలం మిన్ను ముట్టుతుండడం చూశాడు రాఘవన్. హిందువులు ముస్లిములు పరస్పరం కాగలించుకుంటూ, ‘జై హింద్!’ - ‘వందే మాతరం!’ - ‘హిందూ ముస్లిం ఏక్ హో!’ అంటూ పలకరించుకోవడం చూశాడు. సంవత్సరం క్రింద ఒకరి నొకరు

కత్తులతో నరుక్కున వారే ఇప్పుడు సౌభ్రాతృత్య పరీమళాలను వెద జల్లడం చూచి ఆశ్చర్య పడ్డాడు. దేశానికిది శుభ సూచకమే ననుకున్నాడు. గత సంవత్సరం ఆమర్ నాథ్ ఇంట్లో వుండిపోయిన తన ఉద్యోగం తాలూకు దస్తావేజులను తీసుకుని బయలుదేరాడు. ఢిల్లీ చేరేసరికి పంజాబు అంతటా పరి స్థితి అతిఘోరంగా వుందని తెలిసింది. భామ అతడిని కలుసుకుని పంజాబు దురంతాల గురించి వివరంగా చెప్పింది. ఎట్లాగయినా పంజాబులోకి వెళ్ళాలి. పులి వున్న గుహలోకి వెళ్ళినట్లు వెళ్ళాలి, వెళ్ళి సీతనూ, వాసంతినీ తీసుకు రావాలి.

భామ ధైర్యమూ, సామర్థ్యమూ, నలుగురిలో కలిసిపోగల, గుణమూ ఇప్పుడు రాఘవన్ కు ఎంతో తోడ్పడ్డాయి. ఆమె మీద అతడికి వున్న అయిష్టం పోయింది. ఆడది అంటే ఇట్లా వుండాలి అనిపించింది రాఘవన్ కు.

ఇద్దరూ విమానం మీద లాహోర్ చేరారు.

లాహోర్ లో ఒక భాగం మండుతూంది. వీధులలో కత్తిపోట్లు దొర్లు న్నాయి, శవాలు ఇట్లా వుండి పరిస్థితి. పంజాబులో ఇంకా లోపలి ప్రాంతాలలో పరిస్థితి ఇంతకన్న ఘోరంగా వుందని చెప్పారు. కాని అదృష్ట వశాత్తు రాఘవన్, వేష భాషలను చూస్తే వాళ్ళు పార్సీలో లేక ఆంగ్లో ఇండియనులో అవిపించారు. కనుక తాము అంతర్భాగాలలోకి వెళ్ళినా ప్రమాదం లేదని పించింది.

ఆంగ్లేయోద్యోగుల సాయంతో రాఘవన్ ఒక జీప్ సంపాదించాడు. ప్రయాణం మొదలు పెట్టారు. దారి పొడుగునా వాళ్ళు చూచిన దురంతాలు, సీత వాసంతిల తేమం గురించి వాళ్ళ మనసుల్లో భయాందోళనలు కల్పించాయి. ఎల్లాగో హోషంగాబాద్ చేరారు.

వాళ్ళు చేరేసరికి ఆ పూరిలో చావు తప్పి బయటపడ్డ వారినందరినీ ఒక చోట చేర్చారు. రక్షణ నిమిత్తం శిఖరు న్నోల్లకు రాగా వానందరి ప్రయాణానికి సిద్ధంగా వుండమన్నారు. అధికారులు ఆమెలతో ఆ గుంపులోకి వెళ్ళి రాఘవనూ భామూ వెలికి చూశారు. సీతగాని వాసంతిగాని లేరు.

తర్వాత తెగించి, పూళ్ళోకి వెళ్లారు. సౌందరరాఘవన్ కాపురం వుండిన ఇంటివైపు వెళ్లారు. ఇల్లున్న చోట బూడిద, ఇటుకల గుట్టలు, కాలి కూలిన గోడలు వున్నాయి! ఎన్నడూ లేనిది, ఆనాడు రాఘవన్ భోరుమని ఏడ్చాడు.

ఈ లోగా అక్కడొక గుంపు చేరింది. పోలీసు అధికారి వచ్చి భామా రాఘవన్లను అక్కడి నుండి వెళ్ళమన్నాడు. వెళ్ళబోతుండగా ఒక అబ్బాయి వారి వైపు వచ్చి—“సాబ్ ! మీకో విషయం చెప్పాలి” అన్నాడు “ఏమిటేమిటి?” అని అడిగాడు రాఘవన్. ఆ ఇంటి అమ్మగారు చనిపోలేదని, ఆమె వొక ముస్లిం వృద్ధుడు వచ్చి తీసుకు వెళ్లాడని, వాళ్ళిద్దరూ తవ బండిలోనే ప్రయాణం చేశారని చెప్పాడు. బిడ్డ గురించి తనకేమీ తెలియదని వాడు చెప్పాడు. వాళ్లు రాత్రంతా ప్రయాణం చేసి తెల్లవారు ఝామున ఒక గుట్ట చాటున దిగారని, ఆ చోటును తాను చూపించగలనని ఆ బండివాడు చెప్పగానే వాడిని జీపులో ఎక్కించుకుని బయలుదేరాడు రాఘవన్. వాడు చెప్పిన చోట దిగి చూడగా బండి చక్రాల గర్తు లింకా వున్నాయి. అంతే కాదు, సీత ఎప్పుడూ ధరించే మట్టి గాజొకటి అక్కడ పడి వుంది.

అది చూడగానే రాఘవన్ దుఃఖం ద్విగుణీకృతమైంది. ఆ దుఃఖం కోపంగా మారింది. ఎనరో ముస్లిము వృద్ధుడు ఆమెను తీసుకుపోయాడని తలచాడు. ఇందుకు ప్రతిగా ఎవరినయినా ఏదో చేసేయాలని ఉద్రేకం కల్గిందరడికి.

బండివాడిని వదలివేసి జీవ్ ముందుకు సాగిపోయింది.

దారిలో ఒక వూరిలో వాళ్ళిద్దరూ రాత్రి వేళ ఆగారు. వాళ్లు ఆగినది ఒక ప్రసిద్ధ హిందూ వకీలుగారిల్లు. ఆయన రాఘవన్కు తెలిసినవాడు. ఆ వూరిలో హిందువులు అధికులు గనుక తేమంగా వున్నారు. కాని ఏనిముషాన ఏ అపద ముంచుకొస్తుందోనని ఎదురు చూస్తున్నారు. ఆ రాత్రి ఒక వార్త వచ్చింది. ఒక హిందూ యువతికి బుర్రా తిగిలించి ఒక ముస్లిం ముదుసలి జీపులో తీసుకు వెళ్లాడన్నదే ఆ వార్త. ఆ చుట్టుప్రక్కల ప్రాంతాలలో ఏమి

జరుగుతున్నదో తెలుసుకోవడానికని ఆ వూరి వారు నియోగించిన గూఢచారు అలా ఒకడు తెచ్చిన వార్త ఇది. ఈ వార్త విసగానే రాఘవన్ కు అయువతి సీతమ్మనని అనుమానం కలిగింది. లేకపోయినా ఆమె ఎవరో ఒక హిందూ స్త్రీ అయివుండాలి. ఒక హిందూ స్త్రీ అపాయంలో వుండగా రక్షించలేక పోతే ఇక తాను బ్రతికి ఏమి లాభం—అనిపించింది రాఘవన్ కు.

వెంటనే ఆ జీపు ఏదారివి పోతున్నదో కనుక్కుని, అదే దారి వెంటనే తన జీపును నడిపాడు. దారిలో ఎన్నో అడ్డంకులు వచ్చాయి. అయినా లెక్క చేయకుండా ఆ మొదటి జీపును తరుముకుంటూ వెళ్ళి చీనాబ్ నదీతీరం చేరాడు. అక్కడ నది మధ్యగా ఒక పడవ వెళ్తుంది. ఆ పడవలో ఒక ముస్లిం వృద్ధుడూ, హిందూ స్త్రీ వుండడం చూచాడు. ఇంక ఆలోచించడం దేనికి ? తుపాకిని గురి పెట్టి ఆ వృద్ధుడిని కాల్చేశాడు. ముసలివాడు ఒరిగి నీటిలో పడ్డాడు. ఆ తర్వాత అన్నీ అతడు ఎదురుచూడని విధంగా జరిగాయి. పడవలోని స్త్రీ, ఇంకొక పురుషుడూ నీటిలోకి దూకినట్లు కనపడింది. పడవలో సరంగు మాత్రమే వున్నట్లున్నాడు. రాఘవన్ ను అప్పుడు వెర్రి ఆవేశం ఆవహించింది. ఆ పడవ నడిపే వాడిని గురిపెట్టి తుపాకి పేల్చాడు. తుపాకి డెబ్బకు పడవ చిల్లిపడ్డట్లుంది. కానేపటికి పడవ నదిలో మునిగింది.

అంతటితో రాఘవన్ ఆవేశం చల్లారింది. తాను చేసిందంతా న్యాయమేనా అనిపించింది. ఒక వేళ పడవలో వున్నది సీత అయివుంటే?...అయితే నేమి, ఒక ముస్లిం ఇంటికి తీసుకు వెళ్లబడి బలాత్కారానికి గురి కావడంకన్న నదిలో మునిగి చావడమే మేలు కదా ?

ఆ తర్వాత రాఘవనూ భామా, ఎన్నో అపాయాలను గడచి ఢిల్లీ వచ్చి చేరారు. వచ్చాక పానిపట్టు, కర్నాల్, కురుక్షేత్రం మొదలయిన చోట్ల వున్న కాందికీమల శిబిరాలకు వెళ్లి రాఘవన్ చూచి వచ్చాడు. ఎక్కడా భార్య బిడ్డల జాడయినా లేదు.

*

*

*

“నూర్యా ! ఇప్పుడు నువ్వు ఎక్కడ వుంటున్నావు ?” అని సౌందర రాఘవన్ అడిగాడు.

“ఒక చోటంటూ ఏదీ లేదు. స్థిర నివాసం ఏర్పడ్డాక మీకు తెలుపుతాను. మీకు భామకు పెళ్ళి జరిగితే నా కావ్యం పంపడం మరచకండి!” అన్నాడు సూర్య. అతడి మాటలలో అసహ్యమూ, పరిహాసమూ కలిసిన కాతీన్యం కనుపించింది.

“నీ కెట్లా తెలుసు? మేమింకా ఎవరికీ చెప్పలేదే?”

“చెప్పడం ఎందుకు? ఊహించవచ్చు కదా? సాపం మీరయినా శూన్యంగా వుండే ఇంత పెద్ద కొంపలో ఎంత కాలం ఒంటరిగా వుంటారు?” అని కాస్త ఆగి అన్నాడు సూర్య — “ఇంతకూ, పెళ్ళిప్పుడు?”

“అదే కాస్త జంకుగా వుంది సూర్య! నేడు నా జీవితాన్ని ఇట్లాగే గడిపలే నన్నది నిజం. కాని సీత గురించి నిర్ధారణగా ఏదీ తేలలేదు కదా... పై పెచ్చు, తారిణి వుత్తరం నా మనసును బాగా చీకాకు పరిచింది.”

“తారిణి వుత్తరం ఈ విషయంలో చీకాకు పరచడం ఎందుకు?”

“సీతో చెబుతే ఫరవాలేదు... సూర్య! సీతను పోగొట్టుకున్న దుఃఖాన్ని తారిణి ఒక్కతే ఉపశమింప చేయగలదు. బహుశ నీకు అభ్యంతరం వుంటే వుండవచ్చు కాని ఇందులోకి నువ్వు తల దూర్చకపోవడం మంచిది” అన్నాడు రాఘవన్.

“క్షమించండి రాఘవన్! ఒకసారి ఇంకొకరి వ్యవహారంలో తల దూర్చినందుకు ఫలితం ఇంకా అనుభవిస్తున్నాను, చాలు..... మీ కింకో విషయాన్ని కూడా చెప్పాలనుకుంటున్నాను. సీత చనిపోయి, ఆమె ఆత్మ ఈ లోకానికి వస్తే, మీరూ తారిణి పెళ్ళి చేసుకుని వుండడం చూచి సంతోషిస్తుంది; మిమ్మల్ని ఆశీర్వాదిస్తుంది.”

ఉన్నట్లుండి రాఘవన్ కు కోపం వచ్చింది. సూర్య తన్ను ఎగతాళి చేస్తున్నాడేమోనన్న అనుమానం వచ్చింది. “ఒకేయ్! నీ అహంభావమూ, చెడ్డ స్వభావమూ ఇంకా మారలేదన్న మాట. వెళ్ళిక్కణ్ణుంచి! వెళ్ళిపో! గెటవుట్!” అని అరిచాడు.

“అదే చూస్తున్నా, మీ రింకా గెటవుట్ అనలేదేమీ అని చూస్తున్నా...” అని సూర్యా లేచాడు.

“తేదు సూర్యా, లేదు. కాసేపు కూర్చో. నువ్వు నీజంగా అట్లా అనుకుంటున్నావా ?...అదే, నేను తారణిని పెళ్లాడ్డం సీతకు...” అని అగిపోయాడు రాఘవన్.

“అందు గురించి ఏ సందేహమూ అక్కర్లేదు. అది తప్పకుండా సీత ఆత్మకు కాంతి నిస్తుంది. అందుకో ముఖ్య కారణమూ వుంది!”

“ఏమిటది ?”

“తారణి, సీత అక్క చెల్లెళ్లన్నదే ఆ కారణం; వాళ్లిద్దరూ ఒకే అమ్మ కడుపున పుట్టారు; ఒకే తండ్రి బిడ్డలు” అని సూర్యా బయలుదేరాడు.

“వెళ్లిపోకు సూర్యా ! ఇట్లా నా మీద ఒక అణుబాంబును పడేసి వెళ్లిపోతానంటావేం ? నువ్వు చెప్పింది నిజమేనా ? తారణి సీతా అక్కచెల్లెళ్లనా ? అందుకు ఋజువేమిటి ?” అని సంభ్రమాశ్చర్యాలతో అడిగాడు రాఘవన్.

“వాళ్ల కన్న తండ్రి చెప్పారు. ఆయన స్వయంగా చెప్పగా విని తెలుసుకున్నాను” అన్నాడు సూర్యా.

ఆ తర్వాత, దురై సామి జీవితపు తొలి దినాల గురించి, ఆస్పత్రిలో జరిగిన బిడ్డల మార్పిడి గురించి సూర్యా వివరించాడు. నమ్మకశక్తి కాని విషయాలనిపించినా ఇదంతా నిజమేనని తోచింది రాఘవన్ కు. “సూర్యా ! ఆయన ఏడీ ? ఆ బ్రాహ్మ డెక్కడ ? దురై సామి అయ్యర్ ఎక్కడున్నారు ? మా పెళ్లి తర్వాత ఆయన ఏమయ్యారు ?” అని అడిగాడు రాఘవన్.

“రాఘవన్ ! ఆ మాట అడక్కండి ! వింటే మీరు బాధపడగలరు!”

“నాకు బాధేమిటి ? ఏమిటి నీ మాటలు ?”

“మీరు వైదిక శ్రేణులు; మీ మామగారు మల్వి సాహిబ్ అని తెలిస్తే, మీ నాన్న పద్మలోచన కాస్త్రిగారి గుండె అగిపోవచ్చు /”

“నా మామగారు నీకు మేనమామే కద ! అయినా ఆయన ముస్లిం

మతం ఎందుకు స్వీకరించారు ? హిందువుగాకన్న ముస్లిమ్ గా మోక్షం త్వరగా లభిస్తుందనా ?”

“ఆయన మోక్షకాంక్షల గురించి నా కంతగా తెలియదు, కానిలోకుల కంట్లో కారం గొట్టడానికే ఆయన అట్లా వేషం వేసుకు తిరిగారని నా అనుమానం. అయితే ఆ వేషం ఆయనకు హఠాత్తుగా మోక్షాన్ని ప్రసాదించిన మాట మాత్రం నిజం !”

“అయ్యో, అదేమిటి?”

“...ఆ చీనాబ్ పడవలో మేము ముగ్గురమూ వున్నాము ! ఒడ్డు నుండి పడవలోని వారి మీదకు తుపాకి ప్రయోగించినదే ఎవరోనని ఉహించాను. కాని ఆ ఉహ నిజమేనని ఇవాళే తెలిసింది.”

“ఏమంటున్నావు సూర్యా, నువ్వు చెపుతున్నదేమిటి ? నా బుర్ర తిరిగి పోతుంది ! మేము ముగ్గురం అంటే ఎవరెవరు ? ఏమిటిదంతా ?”

“నేను, సీత, సీత నాన్న వున్నాము పడవలో...పంజాబు నుండి పారి పోయి వస్తున్నాము. సీత నాన్న తమ మాల్వీ వేషం సీతకు శ్రీరామ రక్ష అనుకున్నారు. కాని వారి అల్లు డింకో విధంగా అనుకున్నారు !

“అయ్యో ! అయ్యో ! అయితే, అయితే ఆ పడవలో నేను గురి చూసి కాల్రిన ముస్లిం....? ! ?”

“అవును, మీ మామగారినే గురి చూసి కాల్రారు, గురి తప్పనయినా కప్పలేదు. రాఘవన్ ! ఈ దురదృష్టకరమైన సంఘటనను తెలిసినవాడిని నే నొకడినే...ఇప్పుడు మీకు తెలుసు. నే నెవరికీ చెప్పబోను. మీకు చెప్పరని విశ్వసిస్తున్నాను” అని చెప్పి వెళ్ళిపోయాడు సూర్యా.

రాఘవన్ నిశ్చేష్టు డయ్యాడు.

సూర్యా చెప్పిన అఖరి మాటలు అమ్మలై అతడి హృదయాన్ని వేధించ సాగాయి. సూర్యా చెప్పిన వార్తల మంచి చెడ్డల గురించి ఆలోచించే శక్తి తేకపోయింది. ఇవేవీ తారినీకీ తెలియ కూడదు—అన్న ఒక్క ఆలోచన మాత్రం అతడి మనసులో మెదులుతూంది.

గుమ్మం దాటి వీధిలోకి వచ్చిన సూర్యా గబగబ నడవ సాగాడు. అతడి మానసిక ఆంధోళన అతడి నడక వేగంలో ప్రతిఫలించింది.

51

అది పానిపట్టు. అంత ఎక్కువ వెడల్పుగా లేని వీధులను, ఇరువ
సందులను, దాటి వెళ్ళాడు నూర్యా. ఒక సందు నుండి కాలి బాట ఒకటి
ఎత్తయిన చోటకి దారి తీసింది. ఆ ఎత్తు మీద ఒక మసీదుంది. ఆ మసీదులో
స్త్రీ శరణార్థులకు వసతి ఏర్పాటు చేశారు. నూర్యా ఆ సందులోకి ప్రవేశిం
చాడు. ఆ మసీదులోని స్త్రీలు రాత్నం వదులుతూ, పిల్లల బట్టలు వదులుతూ,
పూలగుత్తులు కడుతూ వున్నారు. వారందరూ జైన్యం మూర్తీభవించిన
ట్లున్నారు; జీవచ్ఛవాలచే ఏదో మంత్ర శక్తి వలన పని చేయిస్తున్నట్లు
అనిపిస్తుంది.

కాలితో వాళ్ళను చూస్తూ మసీదు దాటి వెళ్ళాడు నూర్యా. ఆ సందు
చివర వున్న చిన్న ఇంట్లోకి ప్రవేశించాడు.

సీత వంట గదిలో వుంది. దురై సామి అయ్యర్ ఏదో పత్రిక చదువు
గున్నారు. నదిలో పడ్డప్పటి నుండి సీత మతి చలించింది. మాట పడి
పోయింది. చెవులూ విసపడడం లేదు.

రా నూర్యా! రా! ఇంత అలస్యమయిందేం? నిన్న రాత్రి రాలేదేం?,
అని అడిగారు దురై సామి. నూర్యా పలకలేదు. “ఏం, వూర్కున్నావేం?
ఢిల్లీ నుండి ఏదయినా ముఖ్య వార్త లున్నాయా?” అన్నారు దురై సామి.

“మామూలు వార్తలే! వేరేమీ లేదు. ఎక్కడ చూచినా ద్వేషం
క్రోధం, భీతి—ఎవరి మననూ ప్రకాంతంగా వుండడం లేదు.”

“గాంధీజీ ప్రార్థనా సమావేశాలకు పోలేదా? అక్కడ మనసుకు
కాంతి లభిస్తుందనే వాడివే?”

“వెళ్ళాను. కాని ఈ సారి ఆ సమావేశం వలన కూడా మనసు కాంతిించ
లేదు. మహాత్ముడిప్పుడు ఢిల్లీలో వుండడం ఉచితం కాదేమో ననిపిస్తుంది.”

“యవార్థవాదీ బహుజన విరోధి—అన్నారు. అంచేత గాంధీజీని ఎవ

రేమన్నా ఆయనే దైవం అని నమ్మే పరమానంద శిష్యురాలుంది....అదే, సీత గురించే చెబుతున్నాను. నువ్వొకసారి దానిని తీసుకువెళ్ళి గాంధీజీ దర్శనం చేయించాలి. ఆ పుణ్య పురుషుడి దర్శనంతో ఒక వేళ ఆమె చిత్త భ్రమ తొలగినా తొలగవచ్చు...నూర్యా ! ఇవారే పొద్దున సీత మూర్చపోయింది. మళ్ళీ స్పృహ రావడానికి చాల కష్టమైంది. స్పృహ వస్తుండగా ఆమె పెద్ద అరుపు అరిచింది. ఆ అరుపు నన్నే భయ విహ్వలుణ్ణి చేసింది. ఆ కేకను నువ్వు నేనూ తప్ప ఇంకెవరూ సహించలేరు.”

“సీత బాపూజీని చూడాలంటే త్వరగా వెళ్లాలి. బాపు ఎక్కువ రోజులు ఢిల్లీలో వుండరేమో నన్నిస్తుంది. అక్కడి పరిస్థితి అట్లా వుంది. ప్రార్థనా సమావేశంలో ఎవరో బాంబు విసిరారు. ఆ విషయం తెలుసా మీకు ?”

“తెలుసు, పత్రికలలో చదివాను. కాని మహాత్ముడు వీటన్నిటికీ భయ పడతాడా, ఏమిటి ?...ఢిల్లీలో ఇంకెవరినయినా చూశావా ? ఇంకా వార్తలు ఏమయినా వున్నాయా ?”

“చూశాను ! మీ ముద్దుల అల్లుడుగారిని చూశాను” అని నూర్యా చెప్ప గానే దురై సామి మొహంలో ఆతురత కన్పించింది, “నువ్వు అతడి నెండుకు కలికావు ? వద్దని చెప్పాను కదా ?”

“నే నతడితో సమంటూ వెళ్ళలేదు. కాని కలవలసి వచ్చింది. మీ అల్లుడు నన్ను పరలోకానికి పంపించేయాలని మూడవ సారిగా యత్నించారు కాని దైవకృపవల్ల బ్రతికిపోయాను.”

“నువ్వు బ్రతికావని కనపడుతూందిగా ? అతడు నిన్నేమయినా అడిగాడా ?”

“అడగకేం ? ఇంటికి తీసుకు వెళ్ళారు. సీత గురించి నీకేమయినా తెలుసా అని అడిగారు.”

“అందుకేమని చెప్పావు ?”

“సీత మరణించినట్లు చెప్పాను !”

“ఓరి పాపీ! అట్లా ఎందుకు చెప్పావు?”

“నురేమి చెప్పమంటారు? మీ అమ్మాయేమో తాను బ్రతికి వున్నట్టు ఆయనకు తెలియనివ్వ వద్దంటుంది. ఆయనేమో మళ్ళీ పెళ్ళికోసం తన తన లాడుతున్నాడు...”

“అతడి కింకో పెళ్ళా? ఆ కిరాతకుడిని ఏ మూర్ఖురాలు పెళ్ళి చేసు కుంటుంది?”

“మామయ్యా! అట్లాగంటారేమిటి? మీ పెద్దమ్మాయి ఒకరే వుండి కదా, ఆమె గురించే ఆయనా ఆలోచిస్తున్నారు.”

ఇంతసేపు వారి, పడుకుని వున్న దురై సామి నిటారుగా కూర్చున్నారు; “సూర్యా! తారిణి గురించి అతడేమయినా చెప్పాడా?”

తారిణి సీత పేరిట కాసిన వుత్తరం గురించి చెప్పి—“తారిణి వాసంతీ ప్రాణాంతో వున్నారు, ఆ చల్లటి కబురు తెలిసింది.” అన్నాడు సూర్యా.

“తారిణి ఎక్కడుందో తెలుసుకోవాలి. నువ్వు చెప్పినట్లు ఏదీ జరగ కుండా చూడాలి. కావాలంటే మనమందరం ఢిల్లీకి వెళ్ళిపోదాం.”

“మామయ్యా! నేనో ఉపాయం చెబుతాను, వింటారా?”

“చెప్పు, చెప్పు—”

“రాజం పేట వీధిలో మొదట సీతను కలిసినవాడిని నేను. మీ రిచ్చిన తంలిని దాచిపెట్టి, సీత సౌందరరాఘవన్ల పెళ్ళి జరిగేటట్లు చేసింది నేను...”

“అందుకు నిన్ను ఎన్నో సార్లు శపించానులే... తర్వాత విషయం చెప్పు.”

“మామయ్యా! నా పాతబాటుకు నేను పరిహారం ఎన్నో సార్లు చెల్లించ లేదా? తుపాకితో ఆత్మహత్య చేసుకోబోయిన సీతను కాపాడలేదా? చీనాబ్ నదీ ప్రవాహంలో ఆమె మునిగిపోకుండా రక్షించలేదా?”

“సూర్యా! ఆ దుర్ఘటనలను ఎందుకు గుర్తు చేస్తున్నావు?”

“ఎందుకంటే, ఆమె మీద నాకున్న హక్కును నిరూపించడానికే! సీతను రెండు సార్లు మృత్యు ముఖం నుండి కాపాడాను. ఆమెకు పునర్జన్మ ప్రసాదించింది నేను. కనుక ఈ క్రొత్తగా బ్రతికిన సీత మీద రాఘవన్

కెట్టి అధికారమూ లేదు. మీరు అంగీకరిస్తే మనం ఇద్దరమూ వెళ్లి రాఘవన్ ను సీతకు విడాకులిమ్మని కోరుదాం...”

“అతడు విడాకులిస్తే...” అని కోపంగా అడిగారు దురై సామి.

“మీరు తెలుసుకుంటారనుకున్నాను...విడాకు లివ్వగానే నేను సీతను వెళ్లాడుతాను. ఆమెను కాశ్మీరుకు తీసుకువెళ్తాను. నేపాలుకు తీసుకువెళ్తాను. క్రొత్త ప్రదేశాలు, క్రొత్త జనులు, క్రొత్త వాతావరణం సీత మతిభ్రమణాన్ని సరిచేయగలవు. మామయ్యా! మీ అమ్మాయిని చివరదాక పువ్వుల్లో పెట్టి పూజించుకుంటాను.”

ప్రక్కనే వున్న రివాల్యూర్ ను చేతిలోకి తీసుకుని—“మూర్యా! సీతను గురించి ఇట్లా ఇంకొక సారి మాట్లాడావంటే నిన్ను కాల్చి పారేస్తాను, క్రొత్త!” అని గద్దించారు దురై సామి అయ్యర్.

తల వంచుకు నిలబడ్డాడు మూర్యా. కాసేపయ్యాక తలెత్తి— “మామయ్యా! నాకు నిజంగా పిచ్చిపట్టింది...లేకపోతే అట్లావారి వుండను” అన్నాడు.

“పిచ్చెత్తొందని తెలుసుకున్నావు కదా? అంటే కొద్దిగా బుద్ధి మిగిలి వుందన్న మాట. పోతే పోనీలే! నువ్విప్పుడు వాగిన వాగుడు మరిచిపో! నేనూ మరిచిపోతాను. ఢిల్లీకి వెళ్లడానికి ఏర్పాట్లు చేయి.”

52

సీత దురదృష్టం ఆమె ఆఖరి కోరిక నెరవేరడానికి ఆటంకాన్ని తెచ్చి పెట్టింది. వాళ్లు రెండు మూడు రోజులలో అన్ని ఏర్పాట్లూ చేసుకుని ఢిల్లీకి వెళ్దామనుకుంటుండగా, జనవరి 30 వ తేది సాయంత్రం ఘోరాతి

ఘోరమైన వార్తను రేడియో ప్రపంచ మంతటికీ ప్రసారం చేసింది. ఎవ్వరూ ఆ వార్తను నమ్మలేదు. ఇది నిజమా, ఇది నిజమేనా అని అడగసాగారు. “మహాత్ముడిని కాల్యుగం మనిషంటూ వుంటాడా?” అన్నారు. ‘పోనీ, బహుశ ఎవడీ పాపాత్ముడు కాల్చినా ఆ దైవ సమానుడు వెంటనే మరణిస్తాడా? ఏదీ తొందరపడి వార్తను చెప్పివేకారు. కాని “బ్రతికారు!” అన్న వార్త ఏ తుణాన్నయినా చెబుతారు, చూస్తూండండి—” అన్నారు మరి కొందరు. రాత్రి 8-30 గంటలకు అన్ని సందేహాలూ తీరిపోయాయి. పండిత జవహర్లాల్, సర్దార్ పటేల్, శోకభరితమైన స్వరాలతో; పెట్టుబికి వస్తున్న దుఃఖాన్ని అణిచిపెట్టుకుని మహాత్ముడి హత్య వార్త గురించి చెప్పాక ఇంకా సందేహం ఏమిటి?

శరణార్థుల శిబిరంలో వుండగా ఆ ఘోర వార్త విన్న నూర్యా తమ ఇంటికి పరుగెత్తుకుని వెళ్లాడు. మూర్ఛపోయిన నీతకు స్పృహ తెప్పించే యత్నంలో వున్నారు దురై సామి. రేడియో చెప్పిన భయంకరమైన వార్తను నూర్యా దురై సామికి చెప్పాడు. ఆ వార్తవలన కలిగిన దుఃఖభారం అట్లా వుండగా, నీతకా వార్త తెలుపడమా వద్దా అన్న సమస్య వచ్చిపడింది వాళ్లి దరికీ—

కొంతసేపటికి నీతకు తెలివి పూర్తిగా వచ్చింది. ఆమె సౌంజ్జలతో తానింక ఎక్కువ కాలం బ్రతకననీ, అంచేత వెంటనే ఢిల్లీ వెళ్లి గాంధీజీని దర్శించాలనీ చెప్పింది. ఆ పై దురై సామి నూర్యా ఒక నిర్ణయానికి వచ్చారు. పొద్దున నూర్యా ఆమెను ఢిల్లీకి తీసుకువెళ్లాలి. దారిలో సమయం చూచి ఆమెకు గాంధీజీ మరణ వార్త తెలుపాలి. శేదా ఆమె స్వయంగా చూచి తెలుసుకునేదాక వూహించాలి.

తనకు ఢిల్లీ ప్రయాణం చేసే ఓపిక అప్పుడు లేనందున తాను రానన్నాడు దురై సామి. నీతను జాగ్రత్తగా తీసుకువెళ్లి, తేమంగా వెనక్కు రమ్మని నూర్యాకు వందసార్లు చెప్పి పంపించారాయన.

సీత జీవితంలో సంఘటనలు మళ్ళీ, కలలో జరిగినట్లు జరిగాయి. పాని పట్టు నుండి ఢిల్లీ వెళ్తుండగా దారిలో చూచిన జనసందోహాలు ఆమె మనసులో ఏదో సందేహాలను రేకెత్తించాయి.

చివరకు వాళ్లు ఢిల్లీ చేరారు. పాత ఢిల్లీ నుండి క్రొత్త ఢిల్లీ వైపు జన సముద్రం తరలి వెళ్లడం చూచారు. స్వప్నంలో నడుస్తున్నట్లు నడిచి వెళ్లింది సీత.

వాళ్లు చేరే సమయానికి మహాత్ముడి భౌతిక కాయం యొక్క అంతిమ యాత్ర మొదలయింది. ఎందరినో తోసుకుని, ఎంతో కష్టం మీద జనాభ్యుదాటి ముందుకు వెళ్లి వాళ్లు గాంధీజీ మొహాన్ని చూడగలంత దగ్గరగా చేరారు. ఏదో గొప్ప సంఘటనను చూడబోతున్నాననే ఆకాంక్షతో ముందుకు వెళ్లింది సీత. శుష్కతతో అలంకరించిన రథం మీద మహాత్ముడి దేహం వున్న తీరూ, ఆయన మొహపుతీరూ, ఆ ప్రక్కనే కూర్చుని వున్న దేశనాయకుల వాల కమూ, జనసమూహపు మొహాల మీది కోక ముద్రా చూడగానే సీతకు విషయం ఏమిటో అర్థమైంది.

అక్షలాది జనుల హాహాకారాలు కేకలు కలిసి హోరు మంటున్నాయి. సీత చెవులలో ఎడతెగకుండా వినిపించే అలల హోరుతో ఈ శబ్దాల హోరు కలిసింది. గాంధీజీ లేరు అని తెలియగానే ఆమె గుండె పగిలినట్లయి ఎగసింది. మొద వెనుక, రెండు చెవుల మధ్య, తోపల ఏదో నరం వీణియ తంతివలె 'ఫట్' మని తెగింది.

కాస్తేపటికి ఆ భ్రమ పోయింది; మనసు తేలిక పడింది. ఆలోచనా శక్తి మళ్ళీ వచ్చింది.

అహా! ఆ దేవుడిని ఎన్నోసార్లు చూడగల్గి వుండి కూడా చూడలేక పోయిన దౌర్భాగ్యంతనది! అఖిరికి ఈ దశలోనా మహాత్ముడిని చూడడం!

ఇట్లా అనుకుంటూ జన సమూహంతోబాటు సీత ముందుకు నడుస్తూంది. జనం త్రొక్కిసలాటలో కొన్నిసార్లు ఆమె పుష్పరథానికి దగ్గరగా, కొన్నిసార్లు దూరంగా—ఇట్లా నడుస్తూంది. గాంధీజీ పాదాలను స్పృశించి కళ్ళ కద్దుకోవాలన్న కాంక్ష తీవ్రంగా కలిసింది.

ఆ జన సమ్మర్థంలో ఆమె, నూర్యా విడిపోయారు. గాంధీజీ శరీరాన్ని చూచాక నీతకు నూర్యా విషయమే జాపకం లేదు. ఆమె కనపడక పోయే సరికి నూర్యా భయపడ్డాడు. ఆ భీతితో ఆతురతతో ఆతడు అంత జనంలోనూ ఇటూ అటూ తోసుకుంటూ వెళ్ళి ఆమెతోసం వెతకసాగాడు.

ఎట్టకేలకు సాయంత్రం నాలుగింటికి ఆ ఊరేగింపు యమునా నది ఒడు చేరింది. చితిని పేర్చారు. అంత్యక్రియలు మొదలయ్యాయి. ఆ సరికి జనసందోహానికి మున్ముందు నరసలోకి నెట్టబడి వుంది నీత. ఎంత ప్రయత్నించినా ఆమె వెనక్కు వెళ్ళలేక పోయింది.

చితికి నిప్పంటించారు. జ్వాలలు ఆకాశానికి లేచాయి. సప్త సముద్రాలూ ఘూర్ణిల్లినట్లు జనులు ఆక్రందనం చేశారు. నీత ఇంక అక్కడ నిలవలేక పోయింది. అన్నీ ముగిసిపోయాయి. తన జీవితం ముగిసింది. ప్రపంచమే ముగిసింది. తన ఆశలు, తన అభిలాషలు అన్నీ కాలి బూడిదయ్యాయి. ఇంక ఎందుకక్కడ నిల్చోవడం ?

*

*

*

నీత వెనక్కు మళ్లింది. ఎక్కడికి వెళ్ళాలో తెలియకుండానే ఆమె కాళ్ళు ఆమె నీడ్చుకుని వెళ్తున్నాయి. అప్పుడు కూడా ఆమెకు నూర్యా గుడ్డుకు రాలేదు.

వాసంతి ! అవును, వాసంతి ! ఏమయింది వాసంతి ? ! బ్రతికే వుందా ? ఆమె నెవరు కాపాడుతారు ? ఎవరేమిటి ? దేవుడే కాపాడుతాడు. దేవుడంటూ ఒకడుంటే ఇన్ని క్రూర్యాలను, దౌష్ట్యాలను చూస్తూ ఎట్లా వూరుకుంటున్నాడు ? ఊరుకుంటే దేవుడెట్లా అవుతాడు ? దయా సముద్రుడెట్లా అవుతాడు ? అయితే గాంధీజీ అనుక్షణమూ ఆ దయాసాగరుడి గురించి చెబుతుండే వారే, ఎందుచేత ? ఆ మహాత్ముడి విశ్వాసానికి ఏదో ఆధారం వుండాలి కద ! ఇట్లా పరి పరి విధాల ఆలోచిస్తూ నడిచి, నడిచి, ఇంకా నడచి వెళ్తుంది నీత. గమ్యం ఏమిటో తెలియకుండా వెళ్తుంది. ఆఖరికి ఒక చోట ఆమె తూలి పడబోయింది. పొద్దుటి నుండి ఆహారం లేకపోవడంతో కళ్ళు తిరిగిన

యింది. ఆమె ఒక బంగళా ప్రహరీ గోడను పట్టుకుని నిలబడింది. ఆ బంగళా లోపలి నుండి రేడియో మీదుగా ఒక పాట వినబడింది. హృదయాన్ని కరిగించేపాట! ప్రాణాన్ని కదిలించే పాట!

“హాలో! థుమ్ హాలో జన్ కీ పీర్!”

(“హరీ! ప్రజల బాధను తొలగించు!”)

అహ! ఇదేమి వింత! చెవులు వినగలుగుతున్నాయే! పాట వినపడు తుండే! అమృత వాహినిలా చెవుల్లోకి ప్రవహిస్తుండే! ఇన్ని రోజుల నుండి వినిపిస్తున్న ఆలల హోరు ఏమయింది? ఆ నిరంతరమైన, భయంకరమైన ఘోష ఎక్కడకు పోయింది?

బాహు! మహాత్మా! మీ మరణంలా నాకు ప్రాణాన్ని ప్రసాదించారా?

గాంధీజీ కిష్టమైన ఆ మీరా గీతాన్ని, ఆయన శరీరం అగ్నికి అనుతి అవుతుండగా ఆకాశవాణి ప్రసారం చేస్తూంది.

“హరీ! ప్రజల బాధను నువ్వు తొలగించుదువు గాక!

“నువ్వు పూర్వం వస్త్రాలిచ్చి ద్రాపతి మానాన్ని కాపాడి నావు కాదా?

“బాలుడు ప్రహ్లాదుడిని కరుణతో కాపాడినావు కాదా?

“ముసలి గజేంద్రుడి మరణభయాన్ని పోగొట్టి కరుణను వర్షించినావు కావా?

“బాధవున్న చోట్లా అవతరించి ఆదుకున్న వాడివి నువ్వు కావా?

“హరీ! ప్రజల బాధను తొలగించుదువు గాక!”

మైమరచి పాటను వింటూ నిల్చుంది సీత. పాట ముగిసింది. నలువైపుల నుండి కాసు హారస్థ వినిపించాయి. ఇంకా ఎన్నెన్నో శబ్దాలు వినిపించాయి. చీకటి పడింది. చుట్టూ ప్రక్కల చూచింది సీత; తాను పట్టుకుని

నిలబడిన గోడను చూచింది. ఓహో! ఇదేమిటి? ఎవరిల్లు ఇది? మన ఇల్లు లాగుండే? చాల ఏళ్ల బాటు నేను నా ఇల్లనుకుని వుండిన ఇల్లు కదూ ఇది? ఈ ఇంట్లో ఇప్పుడు ఎవరుంటారు? ఎవరో ఎందుకు. ఆయనే వుండి వుండాలి. ఆయనే రేడియో వింటున్నారు కాబోలు... దేవుడే తన్నిక్కడకు తీసుకువచ్చి వదలి పెట్టినట్లున్నాడు. లోపలికి వెళ్ళి ఆయనను చూస్తేనో? “జరిగిందంతా మరచిపోవాం! క్రొత్తగా జీవించడం మొదలు పెడదాం—” అని ఎందుకు చెప్పరాదు?...నిజానికివన్నీ ఆయనతో చెప్పగలనా?

సీత నాలుక పాత రోజులలోవలె కదిలినట్లయింది. బాగా మాట్లాడ వచ్చును లాగుండే! మనసు వణుకుతుండగా, కాళ్లు తడబడుతుండగా అబంగళా తోటలోకి ప్రవేశించింది సీత.

సీత తటపటాయుస్తూ నెమ్మదిగా అడుగులు వేసింది. రేడియో అగ్ని పోయింది.

సీత ఇంటి గుమ్మం ముందు జంకుతూ నిలబడగానే వీధి గేటును ఎవరో తీసినట్లు చప్పుడయింది. ఎవరోస్తున్నారో ఏమో, తన్ను చూచి ఏమంటారో ఏమో? వెంటనే ప్రక్కకు తొలగి గోడ చాటుగా నిల్చుంది సీత. అట్లా చాటుగా దాగుకుని ఆ వస్తున్నది ఎవరోనని చూడసాగింది.

వచ్చింది ఒక స్త్రీ; బుర్రు ధరించి వుంది. తల నుండి కాలిదాక కప్పుకుని వుండడంచేత ఆమె ఎవరో తెలియడం లేదు. ఎవరీమె? ఈ వేళప్పుడు ఇక్కడకు ఎందుకు వస్తూంది? భగవాన్! ఇప్పుడింట్లో ఇంకెవరో వుంటున్నట్లున్నారు. ముస్లిములు కాబోలు! తాను పొరబాటున ఇటు వచ్చింది. తొందరపడి ఇంట్లోకి వెళ్ళలేదు. నయం! ఈమె లోపలికి వెళ్లగానే తాను కనపడకుండా జారుకోవాలి; వెళ్ళిపోవాలి...ఎక్కడికి వెళ్ళడం?

ఆ ముస్లిం స్త్రీ నెమ్మదిగా అడుగు మీద అడుగు వేసుకుంటూ వచ్చి ఇంటి ద్వారా దగ్గర ఆగింది.

మెట్లెక్కి వసారాలోకి వెళ్ళి నిల్చుంది. మళ్ళీ కాస్త వెనుకంజ వేనూ నిల్చుని చివరకు తలుపు మీద వళ్లతో ‘టక్ టక్’ మని కొట్టింది. ఆ టక్ టక్

శబ్దం సీతకు స్పష్టంగా వినబడింది. ఆహా, ఏమి ఆశ్చర్యం! తన శ్రవణశక్తి ఇంత బాగా అయింది! గాంధీ మహాత్ముడి చలన ఇది.

ఇంట్లోంచి “గెట్ ఇన్!” అంది ఒక కంఠం. ఆ కంఠ స్వరం విని సీత దేహం పులకరించింది. పన్నెండేళ్ళ పాటు ఆమెకు చెప్పలేని ఆవం దాన్ని, చెప్పరాని ఆవేదనను ఇచ్చింది ఆ స్వరం! ఆ స్వరం తనలో ఆశలను, కాతుకాన్ని శక్తిని రోజు లున్నాయి; కోపాన్ని జాగుప్సనూ కల్గించిన రోజు లున్నాయి. తన మెడలో పుస్తకట్టి తన్ను ఇల్లాలుగా చేసు కున్నారే! ఇంట్లో వున్నది ఆయనే!

ఆ బుర్రా శ్రీ తలుపులు తెరుచుకుని లోపలికి వెళ్ళింది. ఇది చూచింది సీత.

తాను లోపలికి వెళ్ళాలి; వెళ్లి ఏమి జరుగుతుందో చూడాలి అన్న కుతూహలం గాఢంగా కల్గింది. ఆ కుతూహలం ఆమె శరీరంలోని ప్రతి అణువునా నిండి ఆమెను చిత్రవధ చేసింది. పళ్లు బిగించుకుని లోపలికి సీత. వీధి వైపు నుండి వెళ్లడానికి వీలులేదు. లోపలికి వెళ్లగానే వున్న పెద్ద గదిలోనే రేడియో వుంది. అక్కడే ఆయన వున్నారు.

దొడ్డి వైపు నుండి పోతేనో? తలుపులు తెరిచి వుంటే బాగుండును. ఎవరికీ తెలియకుండా ఆ ప్రక్క గదిలోకి వెళ్లి వాళ్ళ మాటలను వినవచ్చును. దొడ్డి వైపు తలుపులు మూసి వుంటే పడకగది కిటికీ ప్రక్కగా నిల్చుని వాటి సంభాషణను వినవచ్చును.

సీత కాళ్ళు ఆమెను ఇంటి వెనుక వైపుకు లాక్కుని వెళ్ళాయి. వెనుక వైపు తలుపులు గడియ పెట్టలేదు. ముట్టుకోగానే తెరుచుకున్నాయి. అడుగు మీద అడుగు వేసుకుంటూ సీత లోపలికి నడిచింది. రేడియో గదికి ప్రక్క గదిలోకి వెళ్ళింది. సీత కాళ్లు వణుకుతున్నాయి. గోడ వారగా వున్న సోఫా మీద చప్పుడు చేయకుండా కూర్చుంది.

“ఎవరు నువ్వు? ఇక్కడికి ఎందుకు వచ్చావు? ఇంకెవరి ఇల్లో అనుకుని వచ్చావు కాబోలు! వెళ్లు! త్వరగా వెళ్లిపో! నేను ఒంటరిగా వున్నాను.

ఇంట్లో ఆడవాళ్ళెవరూ లేరు. వెళ్లిపో వెంటనే!" అంది రాఘవన్ కఠిన స్వరం.

“క్షమించండి రాఘవన్ ! మిమ్మల్ని ఎక్కువ సేపు శ్రమ పెట్టను ! తొందరగానే వెళ్లిపోతాను” అంది ఆడగొంతు.

ఆ గొంతు వినగానే సీత ఒళ్లు మల్లీ యుల్లు మంది. అది తారణి గొంతు! పరుగెత్తుకొని “అక్కా!” అని ఆమెను అలింగనం చేసుకోవాలని నర నరమూ ఉవ్విళ్ళూరింది. ఆ కోరిక నామ బలవంతాన అణచుకుంది. అందుకో ముఖ్య కారణం వుంది. తాను బ్రతికివున్నాననీ తన భర్తకు తెలియరాదు ! ఆ మనోనిశ్చయాన్ని కోల్పోరాదు.

“తారణి ! తారణి ! నువ్వు—నువ్వా—వచ్చింది ? ఎందుకీ వికారమైన బుర్రా ? కూర్చో తారణి కూర్చో ! ఎన్ని రోజుల నుండి నిన్ను చూడాలని తపస్సు చేస్తున్నాను. దయచేసి కూర్చో !” అన్నాడు రాఘవన్.

“అట్లాగేలేండి ! నాకు చాల అలసటగా వుంది. నేను చెప్పవలసిందేదో కూర్చునే చెబుతాను. ఎక్కువ సేపు ఇక్కడ వుండను. నేను తొందరగా వెళ్ళాలి. వెళ్లకపోతే వాసంతి అందోళన చెందుతుంది...”

“తారణి ! వాసంతి ఎక్కడ ? ఎట్లా వుంది వాసంతి ? దానినిప్పుడు తీసుకు రాలేదెందుచేత ?”

“క్షమంగా వుంది. దానిని గురించి మీకు చెబుదామనే వచ్చాను. దానిని ఎప్పుడు తీసుకొచ్చి అప్పచెప్పమంటారో అప్పుడప్పు చెబుతాను. “తీసుకొచ్చి అప్ప చెబుతారంటున్నావా ? సరే, అట్లాగే కానివ్వు. ఈ కూన్యమైన ఇంటిలో ఆ తల్లి లేని బిడ్డతో నేను నానా అవస్థలూ పడాల్సి వుంటుంది. కానీ, ఏం చేద్దాం ?”

“తల్లి లేక బిడ్డ అని ఎందుకంటారు? సీతను గురించి మీకు ఇదమితంగా ఏమయినా తెలుసా ?”

“నా బోటి అభాగ్యుడీ ప్రపంచంలో ఎవరూ వుండబోరు ! సీత చీనాబ్ నదిలో మునిగి చనిపోయిందటగా ? నూత్యా చూకాడట !”

వెక్కుతూ ఏడుకున్న శబ్దం వినిపించింది.

“హోషంగా బాదులో ఆమెనూ బిడ్డనూ ఒంటరిగా వదిలి నేనీ పాడు వుద్యోగం కోసం పరుగెత్తుకొచ్చానే! ఆ మాట తలచుకుంటే కడుపు తరుక్కు పోతుంది...అయినా పాస్తానీయులు వున్నట్లుండి అట్లా రాక్షసులయి పోతారని అనుకోలేదే?”

“రాఘవన్ గత జలసేతు బంధనం ఎందుకు? సీత నితంగా అదృష్టవంతురాలు. మానవ లోకం లేకల్లా పురుషోత్తము డయినవాడిని హత్య చేయడం చూకాము కదా! ఈ ఘోరాతీ ఘోరాన్ని చూడకుండా వాటుకున్న సీత అదృష్టవంతురాలే కదా!”

“నిన్న రాత్రి ఈ వార్త విన్నప్పటి నుండి నా మనసులో సీతే మెదులుతూంది. మహాత్మా గాంధీ అంటే సీతకు ఎంత భక్తి! అందులోనూ హోషంగాబాద్ లో మేమున్నప్పుడయితే ఆమె గాంధీజీని దేవుడిలా పూజించేది...”

“సీత పుణ్యవతి! మిస్టర్ రాఘవన్! నేను వెళ్ళొస్తాను. రేపు పొద్దున్నే మీ కూతురిని తీసుకొచ్చి మీకు అప్పగిస్తాను...”

“రేపటిదాక ఎందుకు? ఇప్పుడే కాదు తీసుకొని వస్తాను. వెళ్దాము. వెళ్ళి వాసంతి తీసుకుని వద్దాం...అయితే ఆ తల్లిలేని బిడ్డను నా కంట గట్టేసి నువ్వెళ్ళిపోదామని అనుకోకు. నువ్వీ ఇంట్లో సీత స్థానంలో వుండి వాసంతిని పెంచుతానంటేనే నేనా బాధ్యతను స్వీకరించగలను.”

“రాఘవన్! ఏమిటి మీరంటున్నది? సీత స్థానంలో నేనుండడమా? ఇంకా మీకా పాత పిచ్చి పోలేదన్న మాట!”

“అవును. పోలేదు. నిజమే! నువ్వే యోచించి చూడు తారినీ! ఈ ఇంట్లో వుండి వాసంతిని పెంచడానికి నీకున్న అర్హురాలు వేరెవ్వరు? నువ్వు గనుక నన్ను వెళ్లాడితే...వద్దులే—ఈ వేళ ఆ మాటలు వద్దు. మనందరి మనసులూ పాడయి వున్నాయి. తర్వాత చూచుకుందాం. మనం ఇప్పుడు వెళ్ళి వాసంతిని తీసుకుని వద్దాం. అయితే నువ్వు మాత్రం ఆ ముసుగును తీసివేయి. ఆ భయంకరమైన బుర్రాలో నువ్వుండడం నేను సహించలేను.”

“అట్లాగే కానివ్వండి! ఈ బురఖానెటూ తీసివేయాల్సిందే. కాని పెళ్ళి మాటను వాయిదా వేయడం నా కిష్టం లేదు. అదేదో ఇప్పుడే తేల్చుకుంటేగాని నా మనసు కాంటించదు...”

“అంతకన్న కావలసిందేముంది తారీ! మాటలెందుకు ఇంకా? నీ ఇష్టమేమిటో చెప్పడమే తరువాయి. నేను పదహారేళ్ల నుండి తపస్సు చేస్తున్నాను—”

“నా ఇష్టాన్ని తెలిపే ముందుగా ఒక విషయం చెప్పాలి...మీకు ఇష్టమేలే నేను మిమ్మల్ని పెళ్ళాడతానని సీతకు వాగ్దానం చేశాను—”

“ఆ వాగ్దానాన్ని నిలబెట్టుకుంటావా, లేక...?”

“సీత బ్రతికి వుండగా నా వలన ఆమెకు ఎన్నో కష్టాలు కలిగాయి. తిరగ ఆమెను రక్షించడానికి నేను చేసిన ఏర్పాట్లన్నీ వ్యర్థమయ్యాయి. సీత ఆత్మ కాంటించాలంటే నే నామెకిచ్చిన మాటను నిలబెట్టుకోవాలి. నన్ను పెళ్ళి చేసుకోవడం మీ కిష్టమేలే నాకూ ఇష్టమే! కాని మీరు బాగా ఆలోచించి మరీ చెప్పండి...”

సీత తానింత వరకూ కూర్చుని వున్న సోఫా నుండి లేచింది.

అభాగ్యురాలా! ఇంకా ఇక్కడే వున్నావెందుకు! వెళ్లిపో! మెంటనే పారిపో! నీ మనసు ఇంకా బాగుండగానే వెళ్లిపోవడం మంచిది, నీ మనసు మారిపోతుందేమో? చెడిపోతుందేమో—! అని ప్రోత్సహించింది సీత మనసు. చప్పుడు చేయకుండా అడుగు మీద అడుగు వేసుకుంటూ నడిచింది సీత. దొడ్డి గుమ్మం గుండా బయటికి వచ్చి ఇంటిని ప్రదక్షిణం చేసి, వీధి గుమ్మం చేరింది. ప్రహరీ గోడను దాటి వీధిలోకి అడుగు పెట్టింది. వేగంగా నడవ సాగింది.

చీకటి నలువైపులూ అలుముకుంది.

*

*

*

“ఇంకా ఆలోచించాలి, ఆలోచించాలి అంటున్నావే, ఏముంది ఆలోచించడానికి?” అన్నాడు రాఘవన్ కొద్దిగా కోపంతో.

మునుగులో నుండే తారిణి నవ్వి న శబ్దం వినిపించింది. అది వినగానే ఎందుకనో సౌందరరాఘవన్ ను అర్థంలేని భీతి అవహించింది.

“తారిణీ! వేళాపాళా లేకుండా ఇదేమి నవ్వు?”

తారిణి లేచి నిల్చింది.

“నవ్వుడం తప్పే! త్నమించండి. మీరేమి చెప్పినా సరే—నేను మీకు ఆలోచించడానికి ఒక రోజు గడువిస్తున్నాను. నేను రేపీపాటికి అమ్మాయితో సహా వస్తాను.”

“నీ మొండి గుణం ఏమీ మారలేదు. నీ ఇష్టానుసారమే చేయి. రేపే వాసంతిని తీసుకునిరా....కానీ వెళ్ళే ముందు ఆ బురఖా తొలగించి నీ మొహాన్ని చూపించి వెళ్ళు!” అన్నాడు రాఘవన్.

ఆమె బురఖా తొలగించింది.

కాని రాఘవన్ చూచినది—అతడి హృదయంలో పదిల పరచుకున్న తారిణి అందాల ఆకారం కాదు. అతడు చూడాలని ఉవ్విళ్ళూరుతున్న మనోహర స్వరూపం కాదు. సీత సోదరి యొక్క పూర్ణచంద్రుని వంటి ముఖం కాదు.

అతడు చూచింది ఒక ఘోరస్వరూపం. ఒక చేయి మొండిగా లెగివున్న స్త్రీ స్వరూపం. ఒక కంటికి బదులుగా గుంత వున్న ఆకారం. నుదుటి కుడి వైపు నుండి ఎడమ చెంప దాక చీలినట్లున్న భయంకర స్వరూపం.

సౌందరరాఘవన్ —భయంతో, జాలితో, అసహ్యంతో నిర్విణ్ణుడయ్యాడు.

కొంతసేపు వరకు కళ్ళార్పకుండా, తెరిచిన నోరు మూయకుండా అట్లాగే నిల్చున్నాడు; తర్వాత దభీమని సోఫాలో కూలబడ్డాడు.

ఆ ఆకారం నోరు తెరిచి మాట్లాడింది. “త్నమించండి! మీకే బాధ కల్గించరాదనే అనుకున్నాను కాని మీరు నా మాట వివలేదు” ముందు పళ్ళు రెండు లేనందున నోరు తెరిచినప్పుడా స్వరూపం మరింత ఘోరంగా వుంది.

అది తారిణీ! అవును ఎంత చిన్నా భిన్నమయినా ఆ మొహం తారిణీ మొహమే!

కాని నమ్మశక్యం కాలేదు రాఘవన్ కు.

“నేను వెళ్ళొస్తాను ఒక్క రోజెల్లా ఆలోచించుకోండి. ఒక రోజే మిటి, కావాలంటే ఒక వారమంతా ఆలోచించాక చెప్పండి” అంది తారిణి.

రాఘవన్ బుర్ర లోపల వంద పికాచాలూ, దెయ్యాలూ నాట్యం చేశాయి; వికటాటహాసం చేశాయి.

“వెళ్ళకు తారిణి వెళ్ళకు. ఏదయినా మాట్లాడి వెళ్ళు! లేకపోతే నా కిప్పుడే పిచ్చిపట్టేటట్లుండి” అని రోదించాడు రాఘవన్.

తారిణి కూర్చుంది. “దయచేసి సర్దుకోండి...అనవసరంగా బాధ పడకండి. ఏమి మాట్లాడను నేను?...చెబుతా వినండి!”

రాఘవన్ తారిణి నొక్కసారి తదేకంగా చూచి మేజా మీద తల పెట్టుకుని ఏడ్చాడు.

“రాఘవన్ ! మీరన్నో వేదాంతాలు చదివినవారు...విధిని ఎవరు తప్పించుకోగలరు?...జరిగిపోయినదానికై శోకించడం మీ బోటి వారికి తగునా?” అంది తారిణి.

రాఘవన్ తల పైకెత్తాడు: “తారిణీ! ఆ విధి నన్నింకా ప్రాణంతో వుంచించెందుకు? ఈ ఘోర దృశ్యాన్ని చూడాలనేనా? కలకత్తాలో నేను చనిపోయి వుండకూడదా?” అని విలపించాడు.

“విధి బలీయం. దానిని తప్పించుకునే శక్తి మనకు దేవు డివ్యలేదు. కాని ఎటువంటి కష్టాన్నయినా, బాధనయినా భరించగల శక్తిని, జయించగల శక్తిని ఇచ్చాడు!” అంది తారిణి.

“దేవుడి మాటెత్తుకు! దేవుడే లేడు? కావాలంటే ప్రమాణం చేసి చెబుతాను. నిన్నిట్లా చూశాక ఇంకా దేవుడున్నాడని ఎట్లా నమ్మును?”

“నే నిట్లా అయ్యాకనే నాకు దేవుడి మీద పరిపూర్ణ విశ్వాసం కలిగింది. దేవుడు సరయిన సమయంలో నన్ను, నా పెంపుడు తల్లీ, వాసంతీ వున్న చోటికి తీసుకువెళ్లాడు; వాళ్లను కాపాడగలిగాను. ఆ ప్రయత్నం లోనే ఒక చేయి పోయింది; ఒక కన్ను పోయింది; ముఖం మీద ఈ కత్తి

గాయం తగిలింది. అయినా నన్ను పెంచిన అమ్మనూ, నా ప్రాణ సమాను రాలయిన సోదరియొక్క కూతురినీ కాపాడగలిగాను ఇదంతా దేవుడి చలన కాదంటారా ?”

ఆ తర్వాత రజనీపూర్ దురంతం గురించి చెప్పింది తారిణి. ఆ రాజ్యంలో ఒక చోట ఒక మసీదులో ఎందరో స్త్రీలను బంధించి ఆ మసీదుకు నిప్పుపెట్టి వారి నందరినీ చంపివేయాలని కొందరు రాక్షసులు ప్రయత్నించగా తాను వారి నెదిరించడం, ఈ తోగా ఈ వార్త రజనీపూర్ రాణికి తెలిసి ఆమె తన వైన్యాలతో వచ్చి తన్నూ, మసీదులోని స్త్రీలనూ కాపాడడం— గురించి తారిణి చెప్పింది.

రాఘవన్ ఇదివరకే ఈ ఉదంతం గురించి పత్రికలలో చదివి వున్నాడు. అప్పుడు, ఈ రజనీపూర్ రాణి మసీదును ఎందుకు కాపాడిందా అని విమర్శించాడు. కాని ఇప్పుడు తారిణి చెప్పిన వివరాలతో అతడి బుర్ర తికమక అయింది. దేవుడా! ఆ మసీదు నుండే కదా నా బిడ్డ రక్షింప బడింది...బహుశ ఇది నీ చలవేనేమో—సరిగ్గా ఆ సమయాన టెలిఫోన్ మోగింది.

53

ఆ ఘోరమైన మనస్థితిలో ఆ టెలిఫోన్ మోత అతడికో వరప్రసాదంలా అనిపించింది.

“ఈ వేళప్పుడు ఎవరు ఫోన్ చేస్తున్నారు ?” అంటూ కోపంగా రిసీవర్ ను తీసుకుని “ఎవరది ?” అని అడిగాడు.

టెలిఫోన్ వార్త చాల విచిత్రమయినవని అతడి మొహంలోనే మార్పు చెప్పింది.

టెలిఫోన్ పెట్టేశాక తారిణిని చూస్తూ—“విన్నవా తారిణీ ! సీత చదిలో మునిగి చనిపోయిందన్నది శుద్ధ అబద్ధం. మరి సూర్యా నాతో అబద్ధం ఎందుకు చెప్పాడో అర్థం కావడం లేదు. నీకు మాజీ దివాన్ కూతురు భామను తెలుసుకదా ? ప్రస్తుతం వాళ్లింట్లో వుండిట సీత ! సూర్యా కూడా అక్కడే వున్నాడట. భామ నన్ను వెంటనే బయలుదేరి రమ్మంటూంది ! మరి నువ్వు వ...?” అని చెప్పబోయి చెప్పకుండా మాట తుంచే కాదు రాఘవన్.

అతడి స్వరంలోని కుతూహలాన్ని గుర్తించింది తారిణి. కేవలం సీత ప్రాణంతో వుంది అని తెలుసుకోవడం వలన కల్గినది కాదు అవి; ఇంక ఒక కన్ను చేయిలేని ఘోరస్వరూపం గురించి ఆలోచించనే అక్కర్లేదు కదా ?

“ఆ ! నేనూ వస్తాను—” అంది తారిణి.

రాఘవన్ వెంటనే వెళ్ళి కారును బయటికి తీసుకొచ్చాడు. తారిణి వెనక సీట్లో ఎక్కి కూచుంది. కారు నడుపుతూ రాఘవన్, తాను టెలిఫోన్ ద్వారా తెలుసుకున్న ఇతర వినరాలు చెప్పసాగాడు.

“సీతా, ఆమె నాన్నా ఇన్ని రోజుల నుండి పానిపట్టులో వుంటున్నారట. ఇవాళ బాపూజీ అంతిమ యాత్ర చూడడానికని సీతా సూర్యా ఢిల్లీ వచ్చారట. జనసమ్మర్దంలో ఇద్దరూ విడిపోయారుట. జనులు ఇళ్లకు వెనక్కు మరలుతున్న సమయంలో హఠాత్తుగా సూర్యా భామాను కలుసుకోవడం జరిగిందట. సీత అదృశ్యమయిన సంగతి చెప్పాడట. పోలీసు వారికి టెలిఫోన్ చేసి సీతకోసం వెతకమని అడుగుదామనుకుని భామా వాళ్లింటికి వచ్చారట. సరిగ్గా వాళ్ల ఇంటి గుమ్మం ముందే సీత స్పృహ లేకుండా పడి వుందట ! లోపలికి తీసుకువెళ్లి చికిత్స చేస్తున్నారట. డాక్టరు కూడా వచ్చారట... అయినా ఇదెంతా చిత్రమో చూశావా తారిణీ ! సీత ఇవాళే కనపడడం ఒక వింత కదూ ? ఇదంతా ఆ పరిమాత్ముడి కరుణ అనే చెప్పాలి !” అన్నాడు, రాఘవన్.

కారు భామా వాళ్లింటి ముందాగింది. ఆ చప్పుడు విని భామా

నూర్యా వీధి వైపు వచ్చారు. “త్వరగా రండి!” అని రాఘవన్ చేయి పట్టుకుని లోపలికి తీసుకువెళ్లింది భామ. లోపలికి వెళ్తూ రాఘవన్ “నూర్యా! నన్ను భలే మోసం చేశావోయ్... పరవాలేదులే కాని కారులో తారిణి వుంది... చూసుకో—” అని చెప్పి లోపలికి నడిచాడు. తారిణి యొక్క వికారమైన స్వరూపాన్ని చూడగానే నూర్యా మనసు ఎటా వుంటుందో అనుకుంది అతడి మనసు.

* * * * *

తొందర తొందరగా కారు వైపు వచ్చిన నూర్యాని చూచి తారిణి—
“సీత కట్లా వుంది?” అని అడిగింది.

“బ్రతకదని డాక్టర్ అంటున్నారు. ఇప్పుడిప్పుడే కొద్దిగా తెలివి వస్తోంది. తెలివి వస్తూండగానే మీ పేరూ, వాసంతి పేరూ చెప్పింది.”

“అయ్యో / అట్లాగయితే, పెంటనే వెళ్ళి వాసంతిని తీసుకురావాలి. వాసంతి మన పాత ఇంటిలో వుంది. వెళ్ళి తీసుకుని వద్దాము, వస్తారా?” అంది తారిణి.

“తప్పకుండా వస్తాను. సీత ఆఖరి ఘడియలలో రాఘవన్, ఆమెతో కొంతసేపు ఒంటరిగా గడపనీ!” అన్నాడు నూర్యా.

...డాక్టర్ ఇంటెక్స్ సిద్ధం చేసుకుంటున్నారు.

రాఘవన్ సీత తలను తన ఒడిలో వుంచుకున్నాడు. ఉండుండి అతడు వెక్కి వెక్కి ఏడుస్తున్న శబ్దం వినిపించింది సీతకు.

తడబడుతూ చెప్పింది సీత: “మీరెందుకు ఏడవాలి? నా కింతకన్న ఏమి భాగ్యం వుంది! కన్పూర్బావలెనే నేనూ నా దేవుడి ఒడిలో పడుకుని మరణించాలని తపస్సు చేశాను. ఆ తపస్సు ఫలించింది. నన్ను మించిన అద్భుత వంతురాలు లేదు. మీరు ఏడవకండి—”

ఏడుపు ఒక వైపు సిగ్గు ఒక వైపు వేధించాయి రాఘవన్ ను. “సీతా! నువ్విట్లా మాట్లాడకు! నీ ఒంటి కేమీ కాలేదు. నువ్వు కొన్నాళ్లలో చక్కగా లేచి తిరుగుతావు” అన్నాడు.

“లేదు, లేదు నేనింక ఎంతో సేపు బ్రతకను. నా కట్లాగే అన్నింటాంది. అక్కయ్య ఎక్కడుంది, ఆమెను రమ్మని చెప్పండి!”

“వాసంతిని తీసుకుని రావడానికి వెళ్ళింది తారిణి.... నువ్వంటున్నది ఏదీ జరగదు. నీకేమీ కాదు సీతా! నన్నిట్లా వదలిపెట్టి నువ్వు వెళ్ళిపోవడం దేవుడే ఇచ్చింది—” అన్నాడు రాఘవన్. అదే ఊణాన అతడు “దేవుడా! ఈ ఒక్కసారి నా సీతను రక్షించు. నేనింక బుద్ధిగా నడుచు కుంటాను. ఇంకెప్పుడూ స్వార్థంతో ప్రవర్తించబోను” అని మనసారా ప్రార్థించాడు.

సీత పలికింది: “నా మనసులో ఒక ఆశ వుంది. నేను కన్ను మూకాక తారిణి అక్కయ్యను మీరు తప్పకుండా వెళ్ళి చేసుకోవాలి. అక్కయ్య నాకు మాట యిచ్చింది, మాట నిలబెట్టుకుంటుంది.”

కాస్తేపటికి తారిణి, మార్యా, వాసంతి—వచ్చారు. సీత తన ఎండి పోయిన చేతులతో బిడ్డ మొహాన్ని తన మొహానికి చేర్చుకోవాలని యత్నించింది; కాని ఆశక్తి చాలలేదు. ఇది చూచి తారిణి బిడ్డ మొహాన్ని తల్లి మొహం దగ్గరకు చేర్చింది. సీత తీక్షణంగా గమనించింది. బుర్రఖా వేసుకున్న ఆకారాన్ని చూచి హీనస్వరంతో—“ఇది ఎవరు?” అని అడిగింది.

“నన్ను గుర్తు పట్టలేదా సీతా!” అంది తారిణి. స్వరాన్ని బట్టి ఆమె ఎవరో తెలుసుకుంది సీత.

“వచ్చేకావా అక్కయ్యా! చాల సంతోషం అక్కయ్యా! నా మనసు కాంతించింది. నువ్వు ఇందాక ఈయనతో మాట్లాడిందంతా పొంచి వుండి విన్నాను. ఇంక నాకే దిగులూ లేదు. అయినా, మొహం ఎందుకు మూసు కున్నావు? ముసుగు తీసేయి. అక్కా! నేను చనిపోయేలోగా నీ మొహాన్ని ఒక్కసారి చూడాలి. చూస్తేనే అదే జ్ఞాపకంతో పరలోకానికి వెళ్ళిపోతాను” అని చెబుతూండగానే సీత కళ్ళు తమంతట తామే మూతలు పడ్డాయి.

“సీతా! నా మొహం మీది ముసుగు తీస్తున్నాను. కళ్ళు తెరచి నన్నొక సారి చూడు! భయపడకేం! నీ కూతురు వాసంతిని కాపాడే యత్నంలో ఇట్లా అయింది. అందుకోసం నువ్వేమీ బాధపడకు...”

ఇవేమీ సీత చెవిని పడలేదు.

తారిణిని చూడగానే సీత మొహం. ఆరిపోయే ముందు దీపం వలె—
మరింత ప్రకాశవంతంగా వెలిగింది.

ఇంకా బలహీనమయిన స్వరంతో—ఆనందమూ, ఆశ్చర్యమూ కలిసిన
గొంతులో సీత నెమ్మదిగా పలికింది: “అక్కా! నీ మొహం మునుపెన్నడూ
లేనంత శోభాయమానంగా వుంది. నిన్ను చూచి ప్రేమించిన నా భర్త నన్ను
ప్రేమించలేదు అంటే అందులో వింత ఏమీ లేదు. నేను అదృష్టవంతురాలిని
అక్కా! ఏ కొరతా లేకుండా ప్రకాశంతంగా పోతున్నాను. నా కోసం
ఎవ్వరూ దుఃఖించకండి! నూర్యా నా కోసం చాల దుఃఖిస్తాడు. అతణ్ణి బాధ
పడవద్దని చెప్పండి!”

సీత తన పేరుచ్చరించడం విని నూర్యా దగ్గరకు వచ్చి, ఆమె మొహం
దగ్గరగా వంగి—“సీతా! నే నిదిగో వున్నాను” అన్నాడు.

సీత అతి హీనస్వరంతో—“నూర్యా! నేను అదృష్టవంతురాలిని!
తొందరగా వెళ్ళి చేసుకో!” అంది.

*

*

*

సీత అదృష్టవంతురాలే!

నూర్యా ఏడ్చాడు. సౌందరరాఘవన్ రోదించాడు. తారిణీ వాసంతీ
దుఃఖం భరించలేక విలపించారు.

అయితే ఇవేవీ సీత చెవిని పడలేదు. ఆమె మెదడుకు అందలేదు.

సీత ప్రాణం అకాక్యతమైన ఈ దేహాన్ని త్యజించింది. ఆకాశంలోకి
ఎగిరిపోయింది. పైకి, పై పైకి ఎగిరిపోయింది.

ఇంద్ర ధనుస్సు రంగులను దాటి, వెండి మేఘాలను దాటిపోయింది.

మందమారుతాలు తెచ్చిన సుగంధ సౌరభాలలో స్నానమాడి
పోయింది. మధురాలి మధురమైన సంగీతాన్ని అనుభవిస్తూ వెళ్ళింది. కాస్తేపటికి
దేవలోకపు పారిజాతాలూ, నానావిధ కుసుమాలూ రేకలు విడిలించాయి.
ఆ పూరేకలు సీత ప్రాణం చుట్టు ఆవరించాయి.

54

దేవపట్నపు రథం వీధిలో ఎదురెదురుగా వున్న మేడ ఇళ్ళ ముందు ఇప్పుడు బోర్డులు వేలాడడం లేదు. ఆడ్యకేట్ ఆత్మనాథయ్యరూ, ఆయన కనకాలే దామోదరం పిల్లే—పై లోకాలలో కేసులు వాదించడానికని వెళ్ళి పోయారు.

దామోదరం పిల్లే మరణానికని దేవపట్నానికి వచ్చిన ఆమర్ నాథ్ మళ్ళీ కలకత్తా వెళ్ల లేదు.

ఆమర్ నాథూ, పట్టాభీ—దేశపు సంపదను పెంపొందించగల వృత్తి చేపట్టడంగాని పరిశ్రమ పెట్టడంగాని చేయాలనుకుంటుండగా, మహాత్ముడి హత్య వార్త వచ్చి వాళ్ళను కలచివేసింది. దాంతో బాటే సీత మరణ వార్త కూడా రావడంతో వాళ్లు నిశ్చేష్టులయ్యారు. కలకత్తా వీధిలో పడివుండగా సీతను ఇంటికి తీసుకువెళ్లి కాపాడిన ఆమర్ నాథ్ చివరకామె ఇట్లా మరణించిందా అని దుఃఖించాడు. సీత సద్గుణాల దుర్గుణాల గురించి మిత్రు లిద్దరూ చెప్పించుకున్నారు. కాని వాళ్ళ భార్యలు చిత్ర, లలితలు సీతతో దుర్గుణం ఒకటి కూడా లేదన్నారు. తప్పులంటూ వుంటే అవన్నీ తనదేనని పక్కా త్తాప పడింది లలిత. సీత కష్టాలన్నిటికీ తానే కారణం అని నొచ్చుకుంది లలిత. తన్ను చూడవచ్చిన సౌందరరాఘవన్ ఆమెను వెళ్లి చేసుకున్నాడు కదా! తాను పడవలసిన కష్టాలన్నిటినీ, అతడిని వెళ్లాడి సీత పడింది. అయినా తన బాధలను తనలో దాచుకుని ఇక్కడ వుండగా ఎంత సంతోషంగా వుండింది? ఆమె ఇక్కడ వుండగా ఇల్లు ఎంత గలగల లాడు తుండేది!

ఇట్లా సీత గురించి చెప్పి చెప్పి దుఃఖిస్తున్న లలిత ఇంకా అంది. “ఎన్నిసార్లు అనుకున్నా మనసు ఒప్పుకోవడం లేదే! పాపం సీత అన్ని కష్టాలూ పడి ఆఖరికి చనిపోయింది!...”

“సంతోషం అన్నది ఎరుగకుండా సీత చనిపోయిందంటేనే నొప్పు కోను. లలితా! నేనూ సీతతో మెలిగినదాన్నే...ఆమె ఎంత దుఃఖించిందో

అంత సుఖపడింది. రవీంద్రనాథ్ టాగూర్ ఏమన్నాడు? “ప్రభూ! నాకీ ప్రపంచంలో ఇంకే విశ్వరూపా వద్దు. మనసారా. కన్నీరు కార్చి ఏద్యే భాగ్యాన్ని ప్రసాదించు” అన్నాడు. సుఖ దుఃఖాలు కలిసినదే నిండైన జీవితం. కావ్యాలు, కథలు, ఇతిహాసాలు చూడు, అన్నింటా ఈ మాటే చెబుతారు, కథానాయకులూ, నాయికలూ కష్టాలూ సుఖాలూ పడ్డవాళ్లే!” అంది చిత్ర.

“నీత జీవితమూ ఒక కథగానే ముగిసిపోయింది చిత్రా! నీతకు కథ లంటే ఎంత ఇష్టం! రాజంపేట గుంట గట్టు మీద కూర్చుని మేము కథలు చెప్పుకున్న ఆ మధురమైన రోజుల గురించి అనుకుంటే నా గుండె చెరువవు తూంది. ఎన్నెన్ని కథలు చెప్పేది నీత! లైలా మజ్నూ, అనార్కలి, రోమియో జూలియెట్, శత్రుంతుల, నలదమయంతి—ఇట్లా ఎన్ని కథలు చెప్పేదో! చెబు తున్నప్పుడెల్లా ఆ కథానాయకి తానే అని ఊహించుకునేది; కలలు కనేది, స్వాప్నిక లోకాలలో విహరించేది. కాని ఏ కలా నిజం కాకుండా, ఏ సుఖమూ ఎరగకుండా వెళ్లి పోయిందే?” నని భోరుమని ఏడిచింది లలిత.

“నీత గురించి ఇంత బాధపడుతున్నావే, ఆమె సోదరి గురించి ఆలో చించావా? ఒక కన్ను, చెయ్యి పోయి ఇంకా ప్రాణంతో వుండే ఆమె గురించి అనుకుంటే నే జాలివేయడం లేదా?” అంది చిత్ర.

లలిత ఏడుపు ఆగింది.

“నిజమే, ఎంతో జాలివేస్తుంది! నా పెద్దొదినను నే నింతవరకూ చూడ లేదు... మొదటిసారి ఈ విధంగా చూడవలసి వచ్చింది కదా అని బాధగా వుంది!” అంది లలిత.

“ఇందుకు కూడా నువ్వు బాధపడితే ఎట్లా?...నీ అన్న సూర్య చూడు, ఎంతటి ధీరుడో! అట్లా అంగవిహీన అయినదానిని పెళ్లాడ నిశ్చ యించాడే! ఆ ధైర్యం, ఆ త్యాగం ఎందరిలో వుంటుంది? మీ ఆయన, మా ఆయన అయితేనా పది మైళ్ళ దూరం పరుగెత్తేవారు.”

“కానీ, చిత్రా! సూర్య చేస్తున్న పని సరయినదంటావా? నాకేమో సరికాదనిపిస్తుంది. అట్లాగయినా పెళ్లి చేసుకోవలసినంత అవసర మేమొచ్చింది? మా అమ్మకీ విషయం తెలిస్తే గుండె ఆగి చస్తుంది—”

“చస్తే చావనీ ! ప్రపంచంలో ఎందరో చస్తున్నారు. నిమిషానికి లక్ష మంది చస్తున్నారు. గాంధీ మహాత్ముడంతటివాడే చచ్చిపోయాడు. ఇంక మీ అమ్మ వుండి చేసేదేముంది ? కాని సూర్యా వంటి కొడుకును కనడానికి ఆమె ఎన్నో పూజలు చేసి వుండాలి. ఆ సత్యం ఆమె తెలుసుకోలేకపోలే ఆ తప్పు ఎవరిది ? నువ్వు ఆమెతో కలిసి ఏడవనేల ? నేనయితేనా ఇటుంటి అన్నయ్యకు చెల్లెలయినందుకు గర్విం చేదాన్ని !” అంది చిత్ర.

*

*

*

రాజంపేట వీధులు మునుపటిలాగే చెట్లతో, వాటి నీడలతో ప్రకాశం తంగా వున్నాయి. తపాలాఫీసూ పదిహేనేళ్ళ క్రింద వున్నట్లే వుంది.

రాజంపేట అగ్రహారం ఆనాడెట్లా వుందో, ఈ నాడూ అట్లాగే వుంది. ప్రపంచం తలక్రిందులయిపోయినా మన అగ్రహారాలు మాత్రం మారవు కదా !

కాని రాజంపేట మునుపటివలె గలగల మంటూ లేదు. మున్నబు కిటావయ్యర్ అక్కడ లేకపోవడమే అందుకు ముఖ్య కారణం. వంశ పారంపర్యంగా వస్తున్న ఆ వుద్యోగాన్ని ‘సుండు’ అని పిలవబడే క్యామ సుందర్ నిర్వహిస్తున్నాడు. తల్లిని చూద్దామని ఆ వూరికి వచ్చింది లలిత.

వీధిలో నుండి “పోస్ట్ !” అన్న కేక విని ఇంట్లోంచి పరుగెత్తుకు వెళ్ళింది లలిత. ఉత్తరం అందుకుంది. ఆ వుత్తరం ఆమె భర్త రాశాడు.

క్షేమ సమాచారాలన్నీ రాశాక పట్టాభి ఇట్లా రాశాడు: “నీకొక విచిత్రమైన కబురురాస్తున్నాను. ఆశ్చర్యంతో మూర్ఛపోకేం ? నీ అన్నయ్య సూర్యా వచ్చాడు. భార్యతోబాటు వచ్చాడు. అతడి భార్యను చూడగానే నీకు ఆకాభంగం కలగవచ్చు. కారణం ఏమిటో నేను రాయడం లేదు. నువ్వే చూస్తావుగా... ముగ్గురమూ రేపు అక్కడికి వస్తున్నాము.”

ఇది చదివి కలవరం చెందింది లలిత. ఆమె అసలు రాజంపేటకు వచ్చిన కారణం అమ్మకు సూర్యా పెళ్ళి విషయం చెబుదామనే; కాని ఇంతవరకూ చెప్పడానికి ధైర్యం చాలకపోయింది. ఇంక నాయిదా వేయడానికి ఏము లేదు. వాళ్ళు రేపు వచ్చేస్తారు కదా !

ఆ వెంటనే సరస్వతమ్మాతోకు లలిత, సూర్యా పెళ్ళి చేసుకుని భార్యతోబాటు వస్తున్నాడని చెప్పింది. అది విని దిగ్భ్రమ చెందింది సరస్వతమ్మ.

“పెళ్ళా? నిజంగానా! మనకవరికీ తెలియకుండా ఏం పెళ్ళి? ఇట్లా ఎవరన్నా చేస్తారా? ఆ పిల్ల ఎవరో, ఏమిటో?” అని శోకన్నాలు మొదలు పెట్టింది.

“ఏమిటోనమ్మా! నేను ఇదివరకే విన్నాను కాని నిజమని అనుకోలేదు. కాని నిజం అనే తెలుస్తూంది ఇప్పుడు—”

“ఏమిటే ఆ నిజం? నువ్వు ఏమి విన్నావు?”

“సూర్యా పెళ్ళి చేసుకున్న పిల్లకు అంగవైకల్యం వుందిట! ఒక కన్ను లేదన్నారు, ఒక చేయి లేదని ఇంకొందరన్నారు. ఏమిటో, ఈ సూర్యా పనులన్నీ ఇట్లాగే వుంటాయి. అమ్మా! నాకు చాల కష్టంగా వుంది!”

“ఇదేమి ఆన్యాయమే? ఇట్లాటి పెళ్ళి ఎవరన్నా చేసుకుంటారా? ఇది నిజమేనటే? నేను నలుగురి మొహం ఎట్లా చూడనే తల్లీ?” అంటూ ఏడ్చింది.

వట్టాభిరామనూ, సూర్యా, సూర్యా భార్యా ఎద్దుబండి నుండి దిగారు. లలిత త తరపడుతూ నడవాలాకి వెళ్ళింది. తారిణిని చూడాలని ఆమె మనసు తహతహ లాడింది. ఎంత అణచి పెట్టుకుందామన్నా ఆమెచేత కాలేదు. అమ్మ ఏమి గొడవ చేస్తుందోనని ఇంకో పక్క భయం.

మొదట పట్టాభి, సూర్యా దిగారు. తర్వాత ఒక స్త్రీ దిగింది. ఇదేమి విడ్డూరం? అనుకున్నట్లుగా లేదే? రెండు చేతులలోను రెండు పెట్టెలు పట్టుకుని దిగుతుందే? కళ్ళు రెండూ బాగానే వున్నట్లున్నాయే. కాస్త అత్యధునాతనంగా వుందంటే! ఇంకే విధమైన అంగవైకల్యమూ వున్నట్లు లేదు. ఆ తర్వాత, తారిణి దిగుతుందేమోనని చూచింది లలిత. కాని ఇంకెవరూ దిగలేదు. వచ్చిన వాళ్లను కుశల ప్రశ్నలు వేసి, స్వాగతం చెప్పి లోపలికి తీసుకు వెళ్ళింది.

“సూర్యా! ఆమె ఎవరు? నువ్వు రాకావే...?” అని మొదలు పెట్టింది లలిత.

“ఈమె నన్ను పెళ్ళాడడానికి మందంజ వేసిన నారీమణి; దివాన్ ఆదివరాహాచారిగారి పుత్రిక, నామధేయం భామ! మా పెళ్ళయి రెండు వారాలయింది. ‘హనీమూన్’ కని వచ్చాం!” అన్నాడు మూర్యా.

ఆ తర్వాత ఏకాంతంగా కలుసుకున్నప్పుడు లలితతో మూర్యా చెప్పాడు: “నీకు కొంచెం ఆకాభంగం కల్గివుండవచ్చు. నాకు అంతే అయింది. అందుకు కారణం తారిణి కాదు; సౌందరరాఘవనే! అందరి అంచనాలనూ ఆయన తలక్రిందులు చేసివేశాడు. తారిణిని తను పెళ్లాడి తీరతా నన్నాడు. ఆమె ముఖలావణ్యం చూచి తా నెమెను ప్రేమించలేదని ప్రమాణం చేశాడు. సీతకు తారిణి ఇచ్చిన మాట జవదాటరాదన్నాడు. తన నుండి సీత అట్లాంటి వాగ్దానమే తీసుకుంది అన్నాడు. తారిణి ఎన్ని అభ్యంతరాలు చెప్పినా ససేమిరా వినలేదు. లలితా! నిజంగా తారిణిని రాఘవన్ హృదయ పూర్వకంగా ప్రేమించాడని తెలుసుకున్నాను. అందుచేత నేను తప్పు కున్నాను; వాళ్ళ ఇద్దరి పెళ్ళి జరిపించాను. సౌందరరాఘవన్ ఉద్యోగం వదిలివేశాడు. వాసంతితో బాటు ఇద్దరూ రజనీపూర్ కు వెళ్ళిపోయారు. రజనీ పూర్ సంస్థానం భారత దేశంలో విలీనమయినప్పటికీ రాజమాత వద్ద బోలెడంత నగలు, నత్ర, అస్త్రీ వున్నాయి. తారిణి మీద ఆమెకు అపరిమితమైన ప్రేమ. తారిణి ఆమె భర్తా రజనీపూర్ వచ్చి హాయిగా జీవిస్తూ, అక్కడి పంజాబు శరణార్థులకు సాయం చేయాలని, తన యావచ్ఛాస్తీ వారి పేరిటే రాస్తున్నానని చెప్పింది రాజమాత. అంచేత వాళ్ళిద్దరూ రజనీపూర్ వెళ్ళిపోయారు.”

కాస్తేపు పూర్కుండి లలిత అడిగింది: “నీ భార్యామణి నెట్లా సంపాదించావు మూర్యా?”

“మొదట భామ అంటే చాల అయిష్టంగా వుండేవాడిని. ఈమె స్వభావాన్ని, గుణగణాలను సరిగ్గా తెలుసుకోలేక పోయాను. తారిణి నాకు ఈమె గురించి చెప్పింది. మొదటిసారి నన్ను చూచినప్పటి నుండి ఈమెకు నా మీద ప్రేమ వుంది అని చెప్పింది. అంతే కాదు, 1942 సంవత్సరపు ఉద్యమం రోజులలో ఈమె—ప్రభుత్వోద్యోగులతో కలిసి తిరుగుతున్న ప్లే వుండి—అతి రహస్యంగా వుద్యమానికి తోడ్పడిందట. తారిణిని పోలీసువారు

భేదు చేయకుండా కాపాడింది ఈమేనట. నేను పోలీసువారి కాపలా నుండి తప్పించుకు పారిపోయానే అందుకు సాయపడింది భామేనని తారినీ చెప్పింది. ఇరన్నీ విన్నాక నా మనసు మారింది. భామ పట్ల నా దురభిప్రాయం తొలగిపోయింది. ఆమెతో మాటాడాను, ఆమె లక్ష్యమూ నా లక్ష్యమూ ఒకటేనని తెలిసింది. ఆ తర్వాత ఆమెను నా జీవిత సహధర్మచారిణిగా స్వీకరించాను...అలితా! నువ్వామె వేషాన్నీ అలంకరణనూ చూచి ఇంకొకలా అనుకోకు; ఆమెతో మెలగిచూడు. ఆమె ఎట్లాంటిదో నీకే తెలియగలదు” అన్నాడు సూర్య.

*

*

*

అంతవరకూ బయట ఎక్కడికో వెళ్ళివుండిన శ్యామసుందర్ ఇంటికి వచ్చాడు. అన్ననూ వదిననూ చూచి చాల సంతోషించాడు.

“అన్నయ్యా! ‘రిటర్న్’ టిక్కెట్టు కొనుక్కొన్నావా, లేక కొన్నాళ్ళ పాటు ఇక్కడ వుందా మనుకుంటున్నావా?” అని అడిగాడు శ్యామసుందర్.

“నువ్వు నన్ను వెళ్ళగొడితే తప్ప చాల కాలం ఇక్కడే వుందామనే అనుకుంటున్నానురా! దేశానికి స్వాతంత్ర్యం వచ్చింది. ఇకముందు దేశసేవ వస్తువుల ఉత్పత్తిద్వారా, పంటలు అధికంగా పండించడం ద్వారా చేయవలసిందే! ముందుగా మన గ్రామంలో మొదలు పెడదామనుకుంటున్నాను. పొలంలో కష్టించి పాటుపడే వారికి నూతనోత్సాహాన్ని గౌరవాన్ని ఇవ్వాలి...”

“ఇక్కడ రైతుల ఉద్యమం చప్పబడి పోయిందిప్పుడు. రైతు సంఘం నాయకుడు సంఘం డబ్బు అయిదువేల రూపాయలు తీసుకువి పరారీ అయ్యాడు. దాంతో ఆ ఉద్యమం గొడవ లేకుండా పోయింది; మళ్ళీ నువ్వు మొదలు పెడితే తప్ప—”

“రైతుల ఉద్యమం లేదని చంకలు కొట్టుకోవడం పొరబాటు. రైతులు సుఖంగా తృప్తిగా వుండాలి. తాము శ్రమించి పండించే దానిలో తమ న్యాయమైన వాటా తమకు అభిస్తుందన్న విశ్వాసం వారికి వుండాలి. లేకపోతే ఏ వాటికయినా గొడవా, గోలా, భీభత్సమూ తప్పవు... నేను వ్యవసాయంలో కొంగ్రొత్త విధానాల నాచరించి చూపెడతాను. భామ కూడా నాకు తోడ్పడుతా నంటూంది. నువ్వేమంటావు?”

“నేనే మంటానన్నయ్యా! మన భూమినంతా రైతులకు పంచేదా మన్నా నేనేమీ అనబోను. నువ్వు దేశమంతా తిరుగుతూ వుండక, ఇక్కడ వుండిపోతే నాకదే పది వేలు! నే నెక్కడయినా, ఏదో ఒక పని చేసి పొట్ట పోసుకుంటాను” అన్నాడు శ్యామసుందర్.

“అట్లా భూమిని పంచవలసిన రోజూ రానున్నది. అందుకూ మనం సిద్ధంగా వుండాలి. కనుక ఇప్పటినుండే ఇంకేదయినా వృత్తిని నేర్చుకోవడం మంచిదే...” అన్నాడు నూర్యా.

అటు వచ్చిన సరస్వతమ్మాళ్ — “నాయనా! నేను కళ్లు మూసేదాక ఓపిక పట్టండిరా... ఆ తత్వాత మీ ఇష్టం వచ్చినట్లు చేద్దురుగాని...” అంది.

“మేము ఓపిక పడతాం కాని అమ్మా, భూకంపమూ అగ్ని పర్వతమూ, ప్రళయమూ ఓపిక పడతాయా?” అని అడిగాడు నూర్యా.

లలిత — “అన్నయ్యా! నువ్వు భూకంపం, ప్రళయం అంటుంటే నాకు, అత్తయ్యా సీతా తరచుగా ‘అలల హోరు వినబడుతూంది’ అంటుండేవారే, అది గుర్తుకు వచ్చింది. అది వాళ్ళ పిచ్చాలేక చెవులు సరిలేకనా?” అని అడిగింది.

“పిచ్చో, చెవులు సరిలేక పోవడమో నాకు తెలియదు; లేక ఏదయినా అతీతమైన శక్తి ఆపదలు కలిగే ముందుగా ఆ విధంగా వారికి హెచ్చరిక చేసేదేమో తెలియదు. పంజాబు నుండి తప్పించుకుని పారిపోయి వస్తుండగా ‘చీనాబ్’ నదిలో మునిగి పోయినప్పుడు చెవులు బొత్తిగా వినపడడం మాని వేశాయి. కేవలం ఆ భయంకరమైన కరటాల హోరు మాత్రమే నిరంతరం వినబడుతుండేదట. కానీ గాంధీజీ అంత్యక్రియలు జరిగిన రోజు సీత మల్లీ విన గల్గిందట. “హరీ! ప్రజల బాధలను తొలగింతువుగాక!” అన్న మహాత్ముడి కిష్టమైన పాట మొట్టమొదట వినబడింది సీతకు. ఇది శుభసూచకమని నేననుకుంటున్నాను. పూజ్య బాపూజీ త్యాగం తర్వాత ఈ పుణ్యభూమికి ఎటువంటి ఆశుభమూ వుండబోదు! ఇకపై భరతమాత సస్యశ్యామలయై, సర్వైశ్వర్యవతియై అలరారుతుంది!” అన్నాడు నూర్యా.

ఆ దేశభక్తుడి ఆశ నిజమగుగాక !

స మా ప్తం

తయారీలోనున్న పుస్తకములు

భారత దేశము — ప్రజలు

పక్షులు

భారత దేశము — ఒక పర్యాయ లోకనము

భూమి, మన్న

మూర గాయలు

నాణెములు

మొక్కల తెగులు

బౌద్ధ భూజములు

పంట తెగులు, కీటకాలు

ముతుపవనములు

జాతీయ జీవిత గ్రంథమాల

గురు గోవింద సింగ్

స్వామి రామశర్మ

హరినారాయణ ఆప్టే

మూరదాసు

రామానుజాచార్య

తెలుగులో నెలువడిన పుస్తకములు

భారత దేశము — ప్రజలు

వెల

రూ. పై.

| | |
|-------------------------|------|
| భారత దేశ ఖనిజములు | 5-75 |
| పెంపుడు జంతువులు | 4-50 |
| సామాన్య వృక్షములు | 4-25 |
| నికోబార్ దీవులు | 5-50 |
| జనాభా | 3-75 |
| ఉద్యాన వృక్షములు | 6-00 |
| భారత దేశ ఆర్థిక భూగోళము | 5-25 |
| భారత భౌతిక భూగోళము | 4-50 |
| అడవులు — అటవీ శాస్త్రము | 6-00 |
| పూరి చెట్లు | 5-50 |

జాతీయ జీవిత గ్రంథమాల

| | |
|---------------------|------|
| సమద్రగుప్తుడు | 1-25 |
| రాణి లక్ష్మీబాయి | 2-00 |
| శంకరాచార్యులు | 2-00 |
| అహిల్యాబాయి | 2-00 |
| చంద్రగుప్త మౌర్యుడు | 1-50 |
| గుబ్రమణ్య భారతి | 2-25 |
| గురునానక్ | 2-25 |

| | రూ. పై. |
|---------------|---------|
| త్యాగరాజు | 1.75 |
| హరుడు | 2.00 |
| కబీరు | 1.75 |
| నానా ఫడ్నవీస్ | 2.00 |

ఆదాన్ — ప్రదాన్

| | |
|--------------|------|
| పంజాబీ కథలు | 3.50 |
| తమిళ కథలు | 4.00 |
| స్మృతిరేఖలు | 6.50 |
| బస్ గర్ వాడి | 6.25 |

ఇతర పుస్తకములు

| | |
|--------------------------------|------|
| భారత దేశము; నేడు — రేపు | 0.75 |
| కల్కి : లేక నాగరకత భవిష్యత్తు | 0.75 |
| జ్వాలా ముఖి | 3.75 |
| ఏక ప్రపంచము భారత దేశము | 0.75 |
| జ్యోతీలక్ష్మి | 1.50 |
| పోతవ | 2.75 |
| విజ్ఞానం విశేషాలు | 1.50 |
| నవ భారత విద్యా పునర్నిర్మాణము | 1.25 |
| ప్రొక్ పశ్చిమ పవిత్రాంగనలు | 5.00 |
| మహా విప్లవ వీరుడు | 4.25 |
| కాస్త్ర విజ్ఞానము మానవ జీవితము | 2.75 |

